ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1

MERCREDI
1er FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·380 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21·380

Բ Ա Ք Ո Ւ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԶԻՋՈՒՄԸ ԱՆԸՆԴՈՒՆԵԼԻ

Ռ. Քոչարեանի ու Ի. Ալիեւի հանդիպումէն հազիւ երկու շաբաթ առաջ, Մինսկի խումբի նախագահներուն Բաքու այցելած նախօրեակին, Ազրպէյճանի նախագահն ու Արտաքին գործերու նախարարը Ղարաբաղի հարցը փոխադարձ զիջումներով կարգաւորելու դժկամութիւն արտայայտած են: Նախագահ Ի. Ալիեւ անցեալ շաբաթ յայտարարած է թէ փոխադարձ զիջումներով լուծումի մը արդամադիր չեն. "Ղարաբաղը մեր հողն է. պատմականօրէն մեզի կը պատկանի եւ պարտինք զայն ազատագրել, մեր ունեցած բոլոր միջոցները օգտագործելով" ըսած է ան: Անմիջապէս ետքն ալ աւելցուցած է թէ հարկ է ազրպէյճանական բանակը հզօրացնել:

Իրեն այս արտայայտութեան զուգահեռ յայտարարութիւն մըն ալ կատարած է Յունուար 30ին Արտաքին գործերու նախարար Է. Մամէդեարով. "Մենք չենք կրնար փոխադարձ զիջումներու դիմել եւ կը փորձենք տարբեր փաստարկներ գործածել" ըսած է ան ալ, ապա խօսած ընդհանուր տարածքի մը վրայ խաղաղ համակեցութեան մը հեռանկարին մասին:

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

ԲԱՐԵԿԱՄՆ ՈՒ ՄԻՒՍՆԵՐԸ

Վրաստան այնպէս կը թուի որ տրամադիր չէ կազի մատակարարումի միջադէպը մոռնալու եւ իր չափով փոխադարձութեան կը դիմէ: Յունուար 30էն արգիլած է ռուսական ռազմական օդանաւերուն իր տարածքէն թռիչքները. պատճառաբանութիւնը այն է որ Ռուսերը կանոնաւոր կերպով չեն վճարեր այդ անցքին փոխարժէքը: Ոչ զինուորական օդանաւերը ընդգրկուած չեն արգելքին մէջ:

Միւս կողմէ, նշմարելի է Վրաստան - Թուրքիա յաւելեալ մերձեցում մը. Անդարա որոշած է այցագիր չպահանջել վրացի ճամբորդներէն որոնք Թուրքիա մուտք կը գործեն: Արդէն այցագրային ձեւակերպումը բաւական թեթեւ էր երկու երկիրներուն միջեւ. Վրացիները կրնային 15 տոլարի փոխարէն այցագիր ստանալ սահմանին վրայ: Իսկ Թուրքիոյ քաղաքացիները Վրաստանի կառավարութեան կարգադրութեամբ ամբողջովին զերծ կացուցուած էին այդ երկիրը մուտքի արտօնաթուղթ ունենալու պարտաւորութենէն:

Ա Տ Ա Ն Ա

ՊԱՅԹՈՒՄ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽԻՆ ՄԷՋ

Յունուար 30ին ռումբ մը պայթած է Ատանայի ամերիկեան խարիսխին մէկ շէնքին առջեւ, հինգ հոգիի վիրաւորուելուն պատճառ դառնալով: Ոչ մէկ կազմակերպութիւն ստանձնած է պատասխանատուութիւնը: Ատանայի խարիսխը որպէս մեկնակէտ կը ծառայէ Իրաք ու Աֆղանիստան մեկնող ամերիկեան զինուորական խումբերուն:

Խարիսխը անցեալին ալ ռումբով յարձակումի փորձերու թիրախ եղած է քիւրտ անջատողականներու, կրօնամոլ տարրերու, ծայրայեղ ձախակողմեաններու, նաեւ աջակողմեաններու կողմէ:

ՋԱՒԱԽՔԻ ԽՆԴՐԻՆ ՄԱՍԻՆ

"Ջաւախքի երիտասարդական մարզամշակութային միութիւն"ը անցեալ Նոյեմբեր 13ին Երեւանի մէջ խորհրդակցութիւն մը կազմակերպած է, նիւթ ընելու համար Ջաւախքի օրէ օր աւելի սուր բնոյթ առնող կացութիւնը եւ այդ մասին նախաձեռնութիւնները քննելու: Խորհրդակցութեան մասնակցողները համակարգող խորհուրդ մը կազմած են, նպատակ ունենալով Ջաւախքի հայութեան կրթական, տնտեսական եւ տեղեկատուական օժանդակութիւնը խրախուսելու եւ համադրելու: Նոյն խորհուրդը Դեկտ. 2ին դիմում մը յղած է նախագահ Ռ. Քոչարեանի ու Պաշտպանութեան նախարար Ս. Սարգսեանին:

Հոն կը նկարագրուի Ջաւախքի խնդրին էութիւնը. հարցը պարզ է ու յստակ. "պահպանել ու պաշտպանել Ջաւախքը որպէս հայաբնակ տարածք, կամ կորցնել՝ լուռ ականատես լինելով հայկական հերթական երկրամասի լիակատար հայաթափմանը": Ապա կը նպաստեն վրացական իշխանութիւններու խորական գործողութիւնները որոնք արդէն ստեղծած են վերջի ծայր լարուած կացութիւն մը որ որեւէ պահու կրնայ անհակակշռելի զարգացումի հասնիլ:

Խորհուրդը ապա կը շեշտէ Ջաւախքի պարպումով աղէտալի հետեւանքներու հեռանկարը:

Անով Հայաստանի հիւսիսային ապահով սահմանը անմիջապէս կը վերածուի հայեւթրքական սահմանին չափ վտանգաւոր գօտիի, որուն պատշաճ հսկողութիւնն ու պաշտպանութիւնը դրամական եւ մարդկային լուրջ միջոցներ կը պահանջէ:

Մեսխէթ Թուրքերու շրջան վերադարձը կարելի կ'ըլլայ, ինչ որ կը նշանակէ Հայաստանի հիւսիսէն ալ շրջափակումը:

Ջաւախքի ազդակին չէզոքացումով Վրաստան Հայաստանի նկատմամբ կը վարէ բացայայտ կերպով թրքամէտ - ազրպէյճանամէտ քաղաքականութիւն:

Վերջապէս, հայութիւնը կը զրկուի հայրենի հողի վրայ ապրող գիւղական ստուար բնակչութենէ մը: Խօսքը կը վերաբերի աւելի քան 140 հազարնոց 140 հայկական բնակավայրի:

Այս մտանանչուածներուն լոյսին տակ դիմումին հեղինակները կոչ կ'ընեն Հայաստանի ղեկավարութեան՝

– անայլեւայլ կերպով ճանչնալ Ջաւախքի հարցին քաղաքական եւ փոքրամասնութիւններու, ժողովուրդի իրաւունքներու պաշտպանութեան տեսակէտէն առաջնային բնոյթը,

– կարելի ամէն միջոցով Վրաստանի կառավարութիւնը հրաժարեցնել հայութիւնը վտարելու քաղաքականութիւնը շարունակելէ ու առաջարկել միասնական ջանքով լուծել կուտակուած խնդիրները,

– ամէն միջոցի դիմելով ճեղքել Ջաւախքի տեղեկատուական շրջափակումը ու անոր մասին ճիշդ պատկերացում ու նպաստաւոր հանրային կարծիք ձեւաւորել,

– աջակցիլ Ջաւախքի ժողովուրդին որ պաշտպանէ ազգային փոքրամասնութեան իրաւունքը, ներառեալ՝ ինքնորոշման իրաւունքը,

– աջակցիլ Ջաւախքին կրթական, տնտեսական ու տեղեկատուական օժանդակութիւն տանող հայկական կազմակերպութիւններուն, նաեւ Հայաստանի հետ տնտեսական, հոգեւոր եւ մշակութային համարկումին,

– վերջ տալ Ջաւախքի հայութեան արդար պահանջները լռեցնելու միտող Հայաստանցի որոշ պաշտօնեաներու գործելակերպին:

Դիմումը որ ստորագրուած է "Ջաւախք" խորհուրդի 18 անդամներուն կողմէ, կ'աւարտի հետեւեալ ընդգծումով.

"Ջաւախքի հիմնահարցին այսօր պատմականօրէն արդարացի լուծում չտալը Թուրքիայի, Ադրբեջանի ու նրանց հովանաւորների հնարաւորութիւն կ'ընձեռի առկայ լարուածութիւնը վերածելու ազգամիջեան ու միջպետական խոշոր հակամարտութեան որը ծանր հետեւանքներ կ'ունենայ ե՛ւ Հայաստանի ու Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան, թէ՛ Վրաստանի համար":

Դիմումը մամուլով հրապարակումի տրուած է ("Ազգ", Յունուար 27), քանի որ ինչպէս կ'ըսուի, "մինչեւ օրս ոչ մի պատասխան չի ստացուել":

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ԺԱՔ ՇԻՐԱՔ Մայիս 10 թուականը որոշեց ոգեկոչելու համար գերութեան նըջումը, գործադրելով 2001 Մայիսի Թոպիրա օրէնքը: Այդ օրէնքը կը ճշդէր որ գերութիւնը մարդկութեան դէմ ոճիր է: Հանրապետութեան նախագահը հանդիսաւոր ելոյթով մը, զոր արտասանեց Յունուար 30ին, շեշտեց թէ երկրի մը մեծութիւնը կը կայանայ իր ամբողջ պատմութեան ստանձնումով, իր փառաւոր էջերով, բայց նաեւ իր չուքի բաժինով: Մայիս 10ը ոգեկոչման օր է, բայց ո՛չ տօնական: Յիշենք որ 1794ին, Գոնվանսիոնը ջնջեց գերութիւնը գաղթավայրերու մէջ, Պոնափարթ զայն վերահաստատեց 1802ին, 1848ին, Բ. Հանրապետութիւնը վերջնապէս ջնջեց զայն:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ իր վէթոն դրաւ ինչ կը վերաբերի Թէ. Վէ. Ա.ի զեղչին շինարարական ճիւղին մէջ 19,6%էն 5,5%ի: Եթէ ճաշարաններու հարցը չէր լուծուած, համաձայնութիւն մը գոյացած էր շինարարութեան համար, բացի երեք երկիրներէ՝ Չեխիա, Կիպրոս, Լեհաստան, որոնք մերժողական դիրք բռնած էին սկիզբը, բայց կ'ակնկալուէր, որ կրնային փոխել իրենց դիրքը մինչեւ Յունուար 29: Այդ փոփոխութիւնը ըրին Կիպրոս եւ Չեխիա, բայց Լեհաստան անդրդուելի մնաց 24երու դէմ եւ ձախողեցնել տըւաւ հարցը: Ֆրանսայի համապատասխան ճիւղը շատ մտահոգ է եւ կը նախատեսէ առնուազն 85 հազար գործազրկում: Նոր ձախողութիւն մըն է Ֆրանսայի համար, ճաշարաններու տուրքերու զեղչին մերժումէն ետք: Ձախողութիւն է նաեւ Եւրոպայի 25երուն համար, որոնք չեն կըրնար հասարակաց որոշումներու յանգիլ, գոնէ տուրքերու ճիւղին մէջ:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, Աւստրիոյ Արտաքին նախարարին կողմէ եղած յայտարարութեամբ, Յունուար 30ին, հաստատեց Եւրոպական Միութեան դիրքը պաղեստինեան ընտրութեան արդիւնքներուն առթիւ: Ուրսուլա Փլասնիք յայտարարած է.– "Համասին կը դիմենք որպէսզի վերջ տայ բիրտ ուժին եւ ճանչնայ Իսրայէլի գոյութեան իրաւունքը: Նոր ընտրեալները պէտք է կապուած մնան խաղաղ լուծումի մը Իսրայէլի հետ, հիմնուած գոյութիւն ունեցող համաձայնութիւններու վրայ": Տեղւոյն վրայ, Մ. Ապպաս դէմ յանդիման է բազմաթիւ խոչընդոտներու: Ֆաթահ միշտ կը մերժէ կառավարութիւն կազմել Համասի հետ: Այս վերջինը միշտ կը մերժէ ընդունիլ Իսրայէլի գոյութիւնը: Իսրայէլի համար ալ Համասը ամբողջովին ահաբեկիչներէ բաղկացած է: Արդէն իսկ, Յունուար 29ին որոշած է "սառեցնել" տուրքի 50 միլիոն տոլարը, որ պարտի վճարել Պաղեստինեան Իշխանութեան: Այս գումարը ներածման տուրքերն են, զոր Իսրայէլ կը գանձէ Պաղեստինցիներուն համար (որոնք ոչ նաւահանգիստ, ոչ օդակայան ունին): Գերմանիոյ վարչապետն ալ՝ Անկելա Մերքէլ, որ Իսրայէլ գացած է, յաջորդաբար տեսնուած է Ե. Օլմէրթի հետ, ապա՝ Ռամալլահի մէջ՝ Մ. Ապպասի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐ Ֆ. Տուսթ-Պլազի երկօրեայ այցով մը Անգարա մեկնած է, ընկերակցութեամբ երկրին մեծագոյն հիմնարկներուն ներկայացուցիչներուն: Այցը Փարիզ - Անգարա յարաբերութիւնները ջերմացնելու մտադրութիւն կը մատնէ: Ֆրանսացի նախարարը կ'ընդունուի նախագահ Սեզէրի, վարչապետ Էրտողանի, Արտաքին գործերու եւ այլ մարզերու նախարարներուն կողմէ:

ՔԱԹԱՐԻ հեռատեսիլի ալ-Ժեզիրա կայանը Յունուար 30ին տեսերիզ մը սփռած է որ կը ներկայացնէ առեւանգուած ամերիկուհի լրագրողը (պատանդ է Յունուար 7էն ի վեր): Այս վերջինը երեւցած է յուզուած, արցունքոտ աչքերով եւ կոչ ըրած է որ ազատ արձակուին բանտարկուած իրաքցի կիները:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ գործազրկութիւնը նոր նահանջ մը արձանագրած է Դեկտեմբերին 0,8% համեմատութեամբ: 2005ին, գործազրկութեան համեմատութիւնը 10,2%էն իջած է 9,5%ի, ինչ որ կը նշանակէ, ըստ պաշտօնական աղբիւրներու, որ տարւոյն երկայնքին 130 հազար հոգի աշխատանք գտած է: Սենտիքաները համաձայն չեն այս թիւերուն հետ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ու Կիպրոս մերժած են կիպրական հարցին կարգաւորումին միտող թրքական առաջարկները: Յոյն Արտաքին գործերու նախարարը Բրիտանիոյ իր պաշտօնակիցին հետ հանդիպումէ մը ետք յայտարարած է թէ որպէս "նոր" ներկայացուած թրքական առաջարկներուն մէջ այդ նշումին արժանի ոչինչ կայ, Թուրքիա կրկնած է նախապէս առաջարկած կէտերը որոնք արդէն ոչ մէկ արդիւնք տուած էին:

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը յայտարարած է որ թռչնային կրիփէ վարակուած առաջին մահ մը պատահած է երկրին մէջ:

ԺՈՐԺ ՓԱՓԱՆՏՐԷՈՒ, Յունաստանի ընկերվարական (Փասոք) կուսակցութեան ղեկավարը եւ նախկին վարչապետին՝ Անդրէաս Փափանտրէուի զաւակը, ընկերվարական Միջազգայնականի նախագահ ընտրուած է Աթէնքի մէջ, Յունուար 30ին:

ՓԱՐԻԶԻ Լուվրի թանգարանը դրամի պէտք ունի եւ այդ նպատակաւ իր կարեւոր գործերէն մաս մը փոխ կու տայ Աթլանթայի "Հայ Մուզէում"ին: Այդ գործերուն մէջ են Ռաֆայէլի, Մուրիյոյի, Ռամպրանթի, Փուսէնի, Ֆրակոնարի գործեր: Յարդ, Լուվրը երբեք ձեռքէ չէր հանած այսքան համբաւաւոր գործեր: Այս փոխատուութեան փոխարէն, Լուվր կրցած է 13 միլիոն Եւրոյի մեկենասութիւն մը ձեռք ձգել ԱՄՆ: Գաղտնիքը բացայայտած է ամերիկեան խնդրոյ առարկայ թանգարանը, մինչ Լուվր կը նախընտրէր գաղտնիքը պահել: Ցուցահանդէսը պիտի տեւէ 11 ամիս, Հոկտ. 14էն 2007 Սեպտ. 2: Քննադատութիւնները չեն պակսիր, քանի դրամի փոխարէն Լուվր կը զրկէ իր այցելուները կարգ մը գլուխ գործոցներէ: Տիտիէ Ռիքների համար "գործերու տեղահանումը եւ համաշխարհայնացումն է":

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԸ

Կը կարծեմ թէ 1922էն է որ ծնողքս ցեղասպանութենէն եւ աքսորի տառապանքներէն վերապրելով ապաստաներ են Լիբանան: Հայ գաղթականներուն միայն ծանօթ, չհռչակուած բարերար Տոքթ. Սելիմ Հայէք Սէն-էլ-Ֆիլի մէջ տուն տուեր է անոնց, քարաշէն համեստ տուն մը՝ թզենիներով շրջապատուած: Ես հոն ծներ եմ եւ կ'երեւի թէ մանկութեանս 5–6 տարիները հոն անցուցեր եմ, քանի որ կը յիշեմ շատ բաներ:

Կը յիշեմ թէ մեր տան դիմացը կար Տոքթ. Սելիմին երկյարկանի քարաշէն տունը, կարմիր կղմինտրէ տանիքով՝ լիբանանեան դասական ճարտարապետութեան թիփիք նմոյշ մը: Կը յիշեմ, մանաւանդ լայնատարած թզենիները, որոնց պտուղները վայելող թռչուններու անյագ մրցակիցն էի ես:

Կը յիշեմ քեռիս՝ մօրս փոքր եղբայրը, որ մեծ մօրս հետ բոլորս նոյն տունը կ'ապրէինք: Նորահաս երիտասարդ մըն էր քեռիս, որ կօշիկի երես կարող արհեստաւոր եղեր էր: Կիրակի օրերը թզենիի մը տակ նստած, իր հալալ վաստակին արդիւնքը կը վայելէին ընկերներուն հետ: Այդ հալալ վաստակը առաջին հերթին կը պարունակէր պաթիա մը օղի, սոխ, լոլիկ ու ձիթապտուղ, իսկ աւելի բախտաւոր օրերուն՝ քանի մը չերտ ալ ապուխտ, զոր մեծ մայրս կը շինէր: Բայց աղանդերի այն ցուցակին վրայ շուտով աւելցան նաեւ թուզի թռչունները, անմիջապէս որ քեռիս զէնք մը գնեց. ինը միլիմեթրնոց հրացան մը, որուն արձակած կապարի փոքրիկ գնդիկները բաւարար էին քանի մը թուզի թռչուն միաժամանակ որսալու: Իրենք ալ թուզի չափ եւ թուզի պէս համով էին: Առաջին թռչունները հազիւ թէ խորովուէին, Պաթիան արդէն կը պարպուէր, ու քեռիս զիս "Ասլան" որակելով խանութ կը ղրկէր Պաթիա մը եւս բերելու: Եւ որպէսզի աւելի արագ ու սիրայօժար կատարէի բազմաթիւ անգամներ կրկնուող այս "առաքելութիւնը", քեռիս գետին թքնելով կ'աւելցնէր. "մէկ ղրուշն ալ քուկդ է. հայտէ՛ տեսնեմ, թուքս չչորցած կրնա՞ս համնիլ": Այնուհետեւ, փայտի կրակին վրայ խորովուող թուզի թռչունները ախորժակ գրգռելով պարապ շիշերը կը բազմապատկուէին:

Կը յիշեմ որ ժամանակի ընթացքին հայ դրացիներ ալ ունեցանք, մեծ ու պզտիկ երախաները շատցան, եւ հայրս տան մէջ դպրոց բացաւ: Տան առջեւը եւ խոշոր թզենիի մը տակ շարուած կոճղերու եւ խսիրով շինուած ցած աթոռակներու վրայ նստած մանուկներ, ձեռքերնին մէյ-մէկ գրատախտակ, Լիբանանի առաջին հայկական դպրոցին աշակերտները եղան: Օրէ օր շատցող աշակերտներուն ի տես, հայրս համոզում գոյացուց որ օրինաւոր դպրոց մը հիմնել պէտք է: Ուսուցչութիւնը իրեն համեստ ժառանգական կոչում էր: Դեռ թարմ էր Կեմերէկի մէջ կախաղան հանուած իր հօր՝ Խաչօ վարժապետին յիշատակը, որ տեղւոյն Արամեան վարժարանին վարժապետն էր: Բայց ինչպէ՞ս, ի՞նչ ուժերով ու միջոցներով: Ահա, այդ հանգրուանէն է որ հայ կիներ գործի կը լծուին, մայրս ու քանի մը հայուհիներ կը սկսին հանգանակութիւն կատարել հայ եւ արաբ ժողովուրդէն:

Կարիքի այդ օրերուն բարեգործական մեծ գործի վրայ էր համանուն Միութիւնը: Հայրս ըլլալով Հ.Բ.Ը. Միութեան առաջին անդամներէն մէկը, դիմում կը գրէ նախագահ Նուպար փաշային, խնդրելով որ օգնութիւն կատարէ Լիբանանի առաջին հայկական դպրոցը հիմնելու գործի: Դիմումը դրական արձագանգ գտնելով, տասը օսմանեան ոսկի կը տրամադրուի այդ նպատակին: Կատարուող հանգանակութիւնն ալ գոհացուցիչ արդիւնքի հասած ըլլալով, գործի կը լծուին հայրս եւ իր համախոհ գործակիցները, որոնցմէ կը յիշեմ, անշուշտ բոլորն ալ հանգուցեալ, Թագւոր Աղա Նուրչահեանը, Գալուստ Աղա Իմաստունեանը, Զաքարիա Գույումճեանը եւ մի քանի ուրիշներ, որոնց անունները չեմ յիշեր: Պուրճ Համուտի՝ Թիրօ քէմփին մէկ ծայրը, կամաւոր ուստաներով կը կառուցուի փայտաշէն ու թիթեղաշէն առաջին դպրոցը, որ բարերար Նուպար փաշային անունով կը կոչուի "Նուպարեան վարժարան": Երախտագիտութեան իբրեւ երկրորդ արտայայտութիւն, հայրս փոքրիկ քերթուած մըն ալ կը նուիրէ Բարեգործականին, որ այդ օրերուն կ'երգուէր իբրեւ քայլերգ, եւ որմէ կը յիշեմ հետեւեալ մասը.-

Հանուր Հայութեան պարծանք ու
պատիւ
Ունինք վեհ, հզօր Միութիւն ազնիւ.
Սրտանց կը սիրենք Բարեգործական,
Անսասան մնայ մինչեւ յաւիտեան:

Հայրս հնչակեան ըլլալով, տարակոյս չկայ որ իր գործակիցներն ալ նոյն գաղափարով, կամ ռամկավար-բարեգործական հակումով մարդիկ էին: Այդ օրերու Հ.Բ.Ը. Միութեան ներկայացուցիչ Միքայէլ Նաթանեան խանդավառուելով այս առաջին օրինակէն, կը քաջալերէ որ հայրս ընդարձակուող Պէյրութի արուարձաններուն մէջ ուրիշ դպրոցներ ալ հիմնելու աշխատանք կատարէ:

Այժմ, Նուպարեան վարժարանին տեղը կանգնած է Սուրբ Վարդան եկեղեցին յարակից դպրոցով: Ցաւալի է սակայն, որ Լիբանանի ազգային իշխանութիւնը իր հակակշռին տակ առած Հ.Յ. Դաշնակցութիւնը նոր անուն տուած է անոր, փոխանակ պահելու սկզբնական Նուպարեան անունը, որ Լիբանանի հայ գաղութի ազգային-կրթական կեանքի կազմակերպման առաջին նախաձեռնութիւնը եղած էր: Այդ վարժարանին Բարեգործականի նպաստով եւ հնչակեաններու նախաձեռնութեամբ կառուցուած ըլլալը չի նսեմացներ այսօրուան Հ.Յ.Դ.ի կատարած գործը:

Կը յիշեմ թէ շուրջ 15–20 տարի առաջ նախքան Գանատա փոխադրուիլս, Ս. Վարդանի հոգաբարձուներէն մին (որուն անունը չեմ ուզեր տալ) լսած ըլլալով որ Նուպարեան վարժարանի հիմնադիր Վահան Նագգաշեանի տղան եմ, ինծի դիմեց որ գրութիւն մը պատրաստեմ վարժարանի հիմնումին մասին՝ հրատարակելու համար ծրագրուած յուշամատեանին մէջ: Պատրաստեցի ու տուի, հետը նաեւ՝ 1927 թուականի նկար մը, ուր սակաւաթիւ աշակերտութեան հետ կ'երեւար հայրս երկու օգնական ուսուցչուհիներով, որոնցմէ մին Օր. Բերսաբէն՝ ամուսնացեալ անունով Նորընծայեան: Չհրատարակուեցաւ ծրագրուած այդ գիրքը, չեմ գիտեր ինչ նկատումներով, բայց չվերադարձուեցաւ նաեւ այդ հազուագիւտ նկարը:

Քանի մը տարի առաջ, Պէյրութ այցելութեան մը ընթացքին, Ս. Վարդան եկեղեցւոյ քահանան զիս ուզեց տեսնել: Ինչպէս կռահեր էի, նոյն նիւթին մասին էր: Տուած տեղեկութիւններս ու բացատրութիւններս անհաճոյ վիճակի մը կը մատնէին խեղճ քահանան, որ կամակատար մըն էր միայն, ամրապնդելով այն համոզումը, որ վարժարանին այսօրուան տէրերը չեն փափաքեր պաշտօնապէս հրապարակել Նուպարեան վարժարանին հիմնումին ու հիմնադիրներուն իսկական պատմութիւնը:

Մինչդեռ լայն մտածող մարդիկ պէտք չէր վախնային իրականութենէն, որ կը հաստատէր թէ այսօրուան իշխանութիւնները չէին հիմնադիրները Լիբանանի առաջին հայկական դպրոցին եւ ընդհանրապէս գրեթէ բոլոր լիբանահայ դպրոցներուն ,որոնց տիրացած են ներկայիս:

Կ'ենթադրեմ թէ ժամանակակից այդ սերունդի ժառանգորդներէն ոմանք տակաւին կ'ապրին ու կը յիշեն՝ հաստատելու համար վերոյիշեալ տեղեկութիւնները:

Պատմութիւնը եղածին արձանագրութիւնն է միայն, եւ ըստ մեր ցանկութիւններուն ու նկատառումներուն զայն վերափոխել ու խեղաթիւրել փորձելը զուտ խարդախութիւն է, որ չի դիմանար ճշմարտութեան լոյսին:

Լիբանանի ազգային իշխանութիւնները եւ ընդհանրապէս բոլոր ղեկավար մարմինները այս ոգիով է որ պէտք է մօտենան պատմական իրականութեանց, ճանչնան ու խրացնեն զանոնք իբրեւ հայութեան կողմէ կատարուած վերականգնումի գովելի աշխատանք, որ անուրանալիօրէն լիբանահայութեան պատմութեան մաս կը կազմէ:

ՀԱՅԿ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

12 Յունուար 2006

Յ.Գ. Այս մասին որեւէ յաւելուածական կամ լրացուցիչ տեղեկութիւն սիրով ընկալի պիտի առնուի:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԱԶՆՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԿԱՐՊԻՍ ԵՍԱՅԵԱՆ

Հայկական Ծնունդին օրը, Շաբաթ, Յունուար 6ին, իր մահկանացուն կնքեց Մեծ Եղեռնի սերունդին վերջամնաց վերապրողներէն՝ եգիպտահայ Արմէն Սարգիսեանը:

Լոնտոնի Հայոց առաջնորդ՝ Շնորհք Քհնյ. Պաղտասարեան, ընկերակցութեամբ Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ դպրապետ՝ Պ. Հրայր Տէմիրճեանի, Չորեքշաբթի, Յունուար 18ին կատարեց թաղման արարողութիւնը էնֆիլտ արուարձանի գերեզմանատան մատուռին մէջ, հարազատներու եւ մտերիմներու սեղմ շրջանակին ներկայութեան:

Ողբացեալը ծնած էր Խարբերդ 1915ին: Իր հայրը կը սպաննուէր թուրք խուժանին կողմէ. մայրը, երկու քոյրերը եւ եղբայրը եւ ինք՝ մօրը գիրկին մէջ, մազապուրծ կ'ազատին ջարդարարներու ձեռքէն՝ գերմանացի միսիոնարի մը ազդու միջամտութեամբ եւ կը յաջողին ապաստան գտնել Յունաստան եւ ապա Եգիպտոս:

Արմէն իր հայեցի դաստիարակութիւնը կը ստանայ Գարակէօզեան որբանոցին մէջ եւ ապա Գահիրէի Պէրպէրեան վարժարանին խումբ մը նուիրեալ կրթական մշակներու ամբողջանուէր ջանքերով, որոնք իր հոգիին մէջ կը դրոշմեն սէրը մեր ազգին եւ հայրենիքին եւ ճանաչումը՝ մեր իմացական եւ ոգեկան արժէքներուն գեղեցկութեան: Իր ուսուցիչներէն Շահան Ռ. Պէրպէրեան խորագոյն ազդեցութիւնը կը գործէ իր նկարագրին կազմութեան մէջ: Հոգ տանելու համար իր ընտանիքին ,ան կեանքի ասպարէզ կը նետուի եւ ագլիական ապահովագրական ընկերութեան մէջ քարտուղարի պաշտօն կը կատարէ: Յետագային, մեծ քրոջ աջակցութեամբ՝ գրենական եւ գեղարուեստական պիտոյքներու վաճառատուն մը կը բանայ: Իր ազնիւ բնաւորութեամբ եւ հաճոյակատարութեամբ, ան կը շահի համակրանքը եւ բարեկամութիւնը կուսակցական ղեկավարներու, երբ Սփիւռքի երեք հայ կուսակցութիւններուն կեդրոնը Գահիրէ էր, մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու, որոնց համար իր վաճառատունը հանդիպման կէտ մըն էր եւ ժամադրավայր ուր անպակաս գաւաթ մը սուրճին հետ տարբեր հոսանքներու պատկանողներ, ազգային լուրջ հարցերու մասին կարծիքներու փոխանակութիւններ կ'ունենային եւ ի վերջոյ բարեկամաբար կը մեկնէին:

Անոնց օրինակէն ներշնչուած, իր մէջ կը զարգանայ ազգին ծառայելու ոգին եւ սիրով կը ստանձնէ Հայ ճարտարապետներու ընկերակցութեան վարչութեան ատենադպիրի պարտականութիւնը եւ եռանդով կը նուիրուի հայկական պատմական եւ եկեղեցական կոթողներու ցուցահանդէսի կազմակերպման աշխատանքին: Ցուցահանդէսը բացառիկ յաջողութիւն կը գտնէ եւ կ'արժանանայ Եգիպտոսի ու միջազգային մամուլի գրուատանքին: Տարիներ ետք Հայ ճարտարապետներու ընկերակցութեան լուծարքէն ետք, ցուցահանդէսին մանրակերտներու հաւաքածոն ապահով կերպով Երուսաղէմի Թարգմանչաց վարժարանի թանգարանը կը ղրկէ, ընդառաջելով տեսուչ Կիւրեղ Եպիսկ. Գաբիկեանի խնդրանքին:

Նոյն շրջանին, ան պատասխանատու դեր մը կը կատարէ բծախնդրօրէն վերահսկելով Գահիրէի Հայ աւետարանչական եկեղեցւոյ կառուցումի աշխատանքներուն: Երբ Եգիպտոսի ներքին խռովութիւններու հետեւանքով քաղաքական եւ տնտեսական պայմանները կը վատթարանան եւ մեծ թիւով Եգիպտահայեր հայրենիք կը ներգաղթեն եւ ուրիշներ՝ Գանատա, Աւստրալիա եւ այլ երկիրներ կը մեկնին, Արմէնն ալ Աւստրալիա կ'երթայ, միանալու եղբօր եւ ընտանեօք հոն փոխադրուելու նպատակով: Եղբօր անժամանակ մահուան պատճառով այդ ծրագիրը կը ձախողի եւ անգլիացի բարեկամներուն աջակցութեամբ կը յաջողի Լոնտոն հաստատուիլ: Պարկեշտ եւ յամառ աշխատանքով ան կը յաջողի բարելաւել իր ընտանիքին նիւթական վիճակը: Այս շրջանին, դժբախտութիւնը կ'ունենայ կորսնցնելու իր սիրեցեալ մայրը եւ մեծ քոյրը:

Արմէնին հետ իմ ծանօթութիւնս սկսաւ շուրջ քսան տարի առաջ երբ իրիկուն մը անակնկալ հեռաձայն ստացայ անծանօթէ մը: Արմէնն էր որ օգնութիւն կը խնդրէր սփիւռքահայ "Ով է Ով" հատորին Լոնտոնի Հայոց բաժինը կազմելու: Սիրով ընդառաջեցի իր փափաքին: Մեր հանդիպումը սկիզբը եղաւ փոխադարձ յարգանքի եւ համակրանքի վրայ հիմնուած բարեկամութիւն մը: Ես իր մէջ գտայ կենցաղագէտ, արդարասէր, ազգասէր եւ հայրենասէր մարդ մը՝ մշակութային հետաքրքրութիւններով: Մեր բարեկամութիւնը աւելի սերտացաւ երբ յայտնեցի որ ես ալ Շահան Պէրպէրեանի դասախօսութիւններուն հետեւած էի Երուսաղէմի մէջ ուր եկած էր որպէս ժառանգաւորացի եւ ընծայարանի դասախօս:

1991ին Հայաստանի անկախութեան հռչակումը խոր հրճուանք եւ խանդ հոսեցուց մեր երակներուն մէջ: Արմէն, քանի մը անգամ իր քոյրերուն հետ հայրենիք այցելեց տեսնելու եւ վայելելու մեր դրախտավայր երկրին գեղեցկութիւնը եւ ծանօթանալու հոն ապրող մեր ժողովուրդի կենցաղին:

Պատահմամբ հանդիպեցաւ հին հայկական մետաղեայ դրամներու մասնագէտի մը եւ խոստացաւ բրիտանական թանգարանի մէջ ի պահ դրուած դրամներուն պատճէնները իրեն ղրկել: Այդքանով չըբաւականանալով՝ յանձն առաւ նաեւ մեկենասել անոր հեղինակած աշխատասիրութեան հրատարակութիւնը:

Լոնտոնի մէջ, յօժարակամ յանձն առաւ մաս կազմել Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամին հանգանակիչ մարմնին եւ երեք հոգիով՝ (մեր տարիքի միջինը 80էն վեր) գիշերանց՝ տունէ տուն՝ հիւսիսային Լոնտոնի մեր ազգակիցներուն տուները այցելեցինք եւ մեր հայրենասէր ազգակիցներէն հազարաւոր ոսկիներ հաւաքեցինք ի նպաստ մեր հայրենիքին եւ աղէտի շրջանի հայրենակիցներուն:

Արմէն միացաւ հայասէր պարոնուհի Գոքսի Արցախի օգնութեան խումբին, այցելեց Ստեփանակերտի համալսարանը եւ ազդուած արցախցի ազգակիցներուն անկեղծութենէն եւ համեստութենէն՝ որոշեց համալսարանի երաժշտութեան կաճառին նուիրել երաժշտական կեդրոնի մը սարքաւորումը: Դժբախտաբար չհասաւ իր փափաքին իրագործումին: Երկար ատեն իր կապը պահեց Գարակէօզեանցի իր ընկերներուն եւ իր ծերունազարդ տնօրէնին հետ: Տարին քանի մը անգամ Փարիզ կ'այցելէր՝ հայկական Փարիզի օդը շնչելու, "Յառաջ"ի խմբագրատունը, Հ.Բ.Ը.Միութեան գրադարանը եւ Գարակէօզեանցի ընկերները տեսնելու: Սրտի ճմլումով ամէն վերադարձի կը յայտարարէր.– "Ընկերներս բոլորը գացին, գրեթէ մարդ չմնաց...":

Իր կեանքին վերջին տարիներուն, հետզհետէ տկարացող տեսողութիւնը, լսողութիւնը եւ իր անմիջական յիշողութեան կորուստը մթագնեցին իր աշխարհը. իր անցեալը յստակ էր միտքին մէջ մանրամասնօրէն: Իր երկնառաք իտալացի դրացիները անմիջապէս օգնութեան հասան իրեն: Իրեն ընկերացայ մասնագէտներու կողմէ եւ հիւանդանոցներու մէջ կատարուած բոլոր մանրակրկիտ քննութիւններուն: Դժբախտաբար կարելի չեղաւ բարելաւել իր վիճակը: Շնորհիւ Նիւ Եորք բնակող իր անմոռաց զարմուհիին՝ Անահիտ Ջուլֆայեանին անթերի հոգածութեան, որ պաշտօնը կը ձգէր քանի մը ամիսը անգամ մը և իր հետ յոյս ու շէնութիւն կը բերէր եւ կը հսկէր տնտեսական գործառնութիւններու, կարելի եղաւ զինք եւ քոյրը լաւագոյն հանգըստեան տուն մը փոխադրել գեղեցիկ միջա-

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԿԱԶ ՈՒՆԻ ԲԱՅՑ ՈՉ ՋԵՌՈՒՑՈՒՄ

Սիպերիայէն իջնող ցուրտի հոսանքը ամէնէն առաջ իր ազդեցութեան տակ առած է ռուսական շրջաններ։ Նովոսիպիրսկի մէջ ջերմաչափը իջած է մինչեւ -40 աստ., իսկ արեւմտեան Սիպերիոյ շրջաններուն մէջ մինչեւ -53 աստ.ի։ Բազմաթիւ բնակավայրեր զուրկ մնացած են ելեկտրական հոսանքէ ու կեդրոնական ջեռուցումէ։ Դպրոցներ փակուած են, հանրային փոխադրութեան ժամանակացոյցերը փոխուած, եւլն.։ Հիւանդանոցները տասնեակներով ցուրտի զոհեր ընդունած ու խնամած են։

Ճիշդ է որ ուժանիւթի տեսակէտէ ամէնէն արդիական համակարգերն ալ կրնան տեղի տալ կլիմայական անբնականութիւններու առջեւ։ Սակայն Ռուսաստանի պարագային առեղծուած կացութիւնը միայն օդերեւութաբանական ծայրայեղ պայմաններով չի բացատրուիր։ Հոն հաւաքական բնակավայրերու սպասարկութիւնները, կազի բաշխումի ցանցերը շատ անմխիթար վիճակի մէջ են. կը կարծուի թէ կազի ցանցը 60%ով հնամաշ է։

Անոր պատճառներէն մէկն են ելեկտրականութեան մարզին ու հանրային սպասարկութիւններու բարեփոխումները։ Յաւելեալ առոնց, 2005ին Ուկրանիոյ հաճոյք պատճառելու համար հրաժարեցաւ յաւելեալ արժէքի տուրքէն։ Պիւտճէին այս կորուստները փոխարինելու համար Մոսկուա աւելցուց նախանիւթերու հարկերը։

2000ին նախագահի տեղակալ Պուտին երբ Վորոնէժ կ՚այցելէր, նիւթ ըրած էր կազի ցրւումին հարցը։ Ըսած էր թէ այդ տագնապին լուծումը պիտի ըլլայ այն բանալին որով պիտի կարգաւորուին ընկերային բազմաթիւ խնդիրներ։ Իսկ անցեալ աշնան միայն կազի ընկերութիւնը նախագահ Պուտինի թելադրանքով երկրին ցանցը զարգացնելու ծրագիր մը մշակեց։ Երեք տարի պիտի տեւէր աշխատանքը եւ շուրջ մէկ միլիառ եւրօ պիտի արժէր։

Ըստ կառավարութեան տուեալներուն, 40 միլիոն Ռուսեր ո՛չ տաք ջուր ունին, ո՛չ յարմար ատրիճանի ջեռուցում։ Անցեալ Դեկտեմբերին փոխվարչապետ Մետվետեւ կը յիշեցնէր թէ կազի ցանցին կապուած քաղաքացիներուն թիւը շատ փոքր էր, հակառակ Ռուսաստան կազի մարզին մէջ աշխարհի մեծագոյնը ըլլալուն։ Բնակչութեան միայն 53%ը կազ ունէր, իսկ գիւղական շրջաններու մէջ այդ թիւը կ՚իջնէր 34%ի։

Նախագահին վաւերացուցած ծրագրով երեք տարուան մէջ կազի նոր ենթակառոյցներ պիտի շինուին 11 հազար բնակավայրի մէջ. առկէ 11 միլիոն հոգի պիտի օգտուի։ Նախատեսումներու համաձայն, 2007ին կազ գործածող Ռուսերու համեմատութիւնը 60% պիտի ըլլայ։

ՔԱՂՀԱՆ

«ԱԿՆ»

ՄԱՍՆԱԿՑԵՑԱՒ ՇԱՒԻԼԻ ՀԱՄԱՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔԻ ՇԱԲԹՈՒԱՆ

Այս տարի, Շաւիլի մէջ "Համաքրիստոնէական աղօթքի շաբաթը" արտասովոր փայլով ու խանդավառութեամբ նշուեցաւ քաղաքին քրիստոնէական համայնքներուն կողմէ։ Յունուար 18էն 29, "Աթրիոմ" հանդիսասրահը կայացաւ "Աստուածաշունչը մարդկութեան ժառանգ" ցուցահանդէսը։ Տեղի ունեցան բազմաթիւ դասախօսութիւններ, մանկական եւ ոչ մանկական թատերական ներկայացումներ, զանազան մշակութային ձեռնարկներ միշտ նիւթ ունենալով Աստուածաշնչական գիրքերը։ Այս առթիւ քրիստոնէական Եկեղեցիներուն միացած էր նաեւ հրէական համայնքը։ Ցայտագրին իրականացման իրենց մասնակցութիւնը բերին նաեւ "Լը Մոնտ տը լա Պիպլ" հանդէսը, "Լիոնի Բարեկարգեալ Եկեղեցին" (Էկլիզ Ռեֆորմէ տը Լիոն) եւ "Աստուածաշնչական Ֆրանսական Ալիանս"ը (Ալիանս պիպլիք փրանսէզ)։ Այս ծրագիրը իրագործելու համար նախաձեռնարկ Եկեղեցիները որոշած էին "Աստուածաշունչ եւ Մշակոյթ" անունով միութիւն մը ստեղծել։ Այս նորահաստատ կազմակերպութիւնը արդէն նահանգապետարանին կողմէ ճանչցուած է եւ իր կանոնագրութիւնը վաւերացուած։ Ցետագային ան պիտի ստանձնէ բոլոր միջյարանուանական եւ միջկրօնական ձեռնարկներուն կազմակերպումը(*)։ "Աղօթքի համաքրիստոնէական շաբաթ"ը պիտի փակուէր Յունուար 29ին "Աստուածաշնչական եւ երաժշտական ճաշ"ով մը, յիշեցնելու համար Առաքելական շրջանին առաջին քրիստոնէական համայնքներուն "սիրոյ սեղանները" (ակափ)։

Աս ձեռնարկներուն մէջ իր արժանի տեղը ունեցաւ նաեւ հայ հոգեւոր երաժշտութիւնը։ Յունուար 20, Շարաթ երեկոյեան, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին տեղի ունեցաւ "Ակն" երգչախումբին ներկայացումը։ Արամ Քերովբեանի ղեկավարած երգչախումբը մօտ մէկ ժամուան յայտագրով մը հանդէս եկաւ հարիւր հոգինոց լսարանի մը առջեւ, գրեթէ ամբողջութեամբ Ֆրանսացիներէ բաղկացած։ Ներկայ էին անշուշտ քոյր Եկեղեցիներու եւ համայնքներու ներկայացուցիչները եւ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ՝ Գրիգոր Արղ. Խաչատրեան։ Բացման խօսքը արտասանեց եկեղեցական վարչութեան ատենապետ Հրայր Հրաչեան. ան ամփոփ ձեւով անդրադարձաւ "Աղօթքի շաբթուան" եւ ներկաներուն բարի գալուստ մաղթելէ յետոյ ներկայացուց "Ակն" երգչախումբը եւ իր կատարելիք յայտագիրը։ Եկեղեցական կանոններուն համաձայն Սուրբ խորանին վարագոյրը փակ մնաց, ներկայ հիւրերուն քիչ մը զարմանք պատճառելով։ Տասնչորս հոգիներէ բաղկացած երգեցիկ խումբը շուտով ունկնդիրները ներգրաւեց, իրենց համար եւ դժբախտաբար Հայերուս համար յաճախ, "տարաշխարհիկ" մթնոլորտի մը մէջ ուր վայրը եւ ժամանակը կը դադրին գոյութիւն ունենալէ, երգողները ու հանդիսատեսները փոխադրուելով "այլ" աշխարհ մը։ Այս առթիւ, "Ապաշխարութիւն", "Եկեղեցւոյ Սուրբերուն" եւ "Սուրբ Խաչին" նուիրուած յայտագիրներէն յետոյ, "Ակն" նոր յայտագիր մը կը ներկայացնէր, այս անգամ՝ "Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան" եւ Ս. Աստուածածնին ձօնուած երգերով(**)։ Ցայտագրին մաս կը կազմէին գլխաւորաբար "Մեծացուսցէ"ներու շարքեր, այլ շարականներ ու ստեղիներ։ Ինչպէս միշտ, տպաւորիչ եղան մասնաւորաբար Վիրժինիա եւ Արամ Քերովբեան ամոլին կատարած մեներգները, յատկապէս "Անթառամ ծաղիկ"ն ու "Որ ի կուսէ անապական թագաւոր ծնաւ"ը։ Ցայտագիրը վերջացաւ ծնծղայով երգուած Ծննդեան տօնի հոգեզմայլ "Խորհուրդ մեծ" շարականով։ Ունկնդիրներուն խանդավառ ծափահարութիւնները պատճառ եղան որ երգչախումբը մեկնարանէ Առաւօտեան ժամերգութեան "Մայր Սուրբ սքանչելի լուսոյն" գեղեցիկ քարոզը։

Հայկական աւանդութեան համաձայն եւ Նոր Տարուան եւ Ծննդեան թարմ ոգեկոչումներուն որպէս բնական հետեւանք ներկայացումին յաջորդեց գողտրիկ ընդունելութիւն մը եկեղեցւոյ Պալապանեան սրահին մէջ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

(*) Association «Culture et Bible»; 1427 rue Roger Salengro — 92370 Chaville.

(**) "Ակն" երգչախումբին ձայնագրութիւններուն մասին տեղեկութիւններ կարելի է քաղել՝ www.akn-chant.org կայքէջէն։ Վերջին ձայնապնակը՝ Մեծ Պահքի շարականները։

վայրի մը մէջ կանոնաւոր բժշկական խնամքի տակ։ Արմէն վարժուեցաւ նոր միջավայրին, իր քրոջ ընկերակցութեամբ, սոփիկեան համակերպութեամբ եւ գոհունակութեամբ։

Տեղափոխութեան ընթացքին, Արմէն, տարիներով այնքան գուրգուրանքով պահած հայերէն գիրքերու գրադարանը եւ հայկական սալերը նուիրեց տեղւոյս "Հայաշէն" կեդրոնին։

Մեծ Եղեռնէն ամէն վերապրողի նման՝ Արմէն կ՚երազէր այն օրը երբ ազատ եւ անկախ մեր Մայր հայրենիքին ղեկավարութեան պահանջատիրութեան բարձր ձայնը պիտի լսէր մեր անժամանցելի դատին ի խնդիր՝ ՄԱԿ-ի մօտ, որպէսզի քաղաքակիրթ աշխարհի պետութիւնները եւ յատկապէս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները, Բրիտանիան ու Գերմանիան ճանչնան հայ ժողովուրդին դէմ գործադրուած ցեղասպանութիւնը եւ Թուրքիան ընդունի օսմանեան Թուրքիոյ պատասխանատուութիւնը եւ ա՛յն ատեն արդարութիւնը յաղթանակէ։

Արմէն տեսաւ մեր Մայր հայրենիքին անկախութիւնը բայց բախտը չունեցաւ տեսնելու օրն օրերուն՝ արդար լուծումը Հայ Դատին։

Կ. Ե.

Լոնտոն, Յունուար

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՃՈՊԻՏ

– Դու քնի մէջ խօսու՞մ ես։
– Ոչ։ Իսկ դո՞ւ։
– Խօսում եմ, այլ կերպ հնարաւոր չէ։
– Ինչո՞ւ։
– Տանը միայն քնի՛ մէջ խօսելու իրաւունք ունեմ...

◆

– Ձեմ հասկանում, վիճակագրութեան տուեալներով տղամարդիկ սկսել են քիչ խմել, բայց ամուսնալուծութիւնները շատացել են։ Ի՞նչ է պատահել։

– Ի՞նչ կայ չհասկանալու։ Շատ տղամարդիկ սթափ հայեացքով տեսան իրենց կանանց ու գնացին դատարան։

◆

– Դու կեանքը սիրո՞ւմ ես, – հարցնում է Աստուած մարդուն։
– Ոչ, բայց այլընտրանքն աւելի վատ է։

◆

– Դու ինձ չես սիրում ու երբեք չես սիրել։ Կարող եմ երդուել, որ մահիցս մի քանի ամիս անց անմիջապէս կ՚ամուսնանաս, – լացակումած ասում է կինը։
– Մի երդուիր, ես քեզ հաւատում եմ, – պատասխանում է ամուսինը։

"ՈԶՆԻ"էն

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ
ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ
Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Ամէն բան այնքան լաւ վերջացաւ։ Եւ յետոյ, Իսկուհին եւ Համբարձումը հիմա կրկին միացած են - երկնքի մէջ, կը մտածէ Երուանդ, որ բաւական պարզ կերպով կը զգայ կրօնքը։ Վերադառնա՛լ տուն, տունը ուր ոչ մէկը այլեւս կը զուարճանայ Հայերը հալածելով, ուր ութ տարեկան պզտիկները չեն կորսնցներ իրենց մայրը։ Եւ հիմա կան. պզտիկ քաղաքը, Ջրվէժները, եւ Սմբատ. ինչպէ՞ս դիմանալ այդքան երջանկութեան։

Տօլօ, Կիրակի, Մայիս 23ի կէսօրէ վերջն է։ Թերթերուն ծանուցումները կասկած չեն ձգեր։ Ձով սենեակին մէջ ուր պիլիարտին աակաւին ծածկուած է ձըմեռուան համար, Եդուարդ եւ Միքայէլ կը խորհրդակցին տենդագին, վստահ՝ որ իրենց հայրը զիրենք հոն չի փնտռեր։ Գիւղին "Գոմմէրչիօ" սրճարանը գացած է ան. իր կիւրակնօրեայ այցելութեան սովորական տեղը, ուր գիւղացիներէն յարգանքի արտայայտութիւններուն հետ կը ստանայ նաեւ որոշ խնդրանքներ։ Քանի մը շաբաթ է որ չէ գացած եւ կը մտածէ որ իր մեկնումէն առաջ պատշաճ է նաեւ հոն հանդիպիլ։

Իտալիա պատերազմի մէջ կը մտնէ, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ կողքին, մերժելով երրեակ համաձայնութեան դաշնագիրը։ Տ՚Անունցիօ եւ Մուսոլինի կը սկսին քարոզչութեան, թմբուկները կը զարնեն գրգռած երեւակայութեան մը մէջ, վստահ՝ թէ քանի մը ամիսներ բաւական պիտի ըլլան (յաւիտենական ցնորքը "դիւրին պատերազմին") Իտալիան Պրէնները, Ալպեան Լեռները իր բնական սահմաններուն մէջ բերելու համար։ Ամբողջ երկիրը տենդէ բռնուած է եւ շատեր իբրեւ կամաւոր կը մեկնին։

"Ինչպէ՞ս ըսենք հայրիկին", կը մտածէ Եդուարդ, որուն իբրեւ մեծ՝ կ՚իյնայ այս անհաճոյ պարտականութիւնը։ Միւս կողմէ Միքայէլ տասնըմէկ տարեկան է, եւ կրնայ առ առաւել զգոյշ, թէեւ վախկոտ, ունկնդիրի մը դերին մէջ իրեն նեցուկ ըլլալ։

Մայրիկը, որ արդէն ծանօթ է ամէն ինչի իր եղբայրներուն, Սաղերնաներուն միջոցաւ (Անտրէան կէսօրէ վերջ իր մօտ էր), չի խօսիր, կ՚աղօթէ եւ պատրաստ է նուաղելու։ Եդուարդ իսկապէս չի գիտեր ի՛նչ դարձուածքներով ներկայացնել լուրը, եւ կ՚ատէ տեսնել հօրը սառն բարկութիւնը, կծկուած ինքն իր մէջ, վշտացած աշխարհէն, օտար։

Ճիշդ այդ վայրկեանին կը լսուի զօրաւոր կերպով դրան զանգակը եւ Լէթիցիայի՝ խոհարարուհիին քայլերը կ՚ուղղուին դէպի գլխաւոր դուռը։ Վիլլան, ցած եւ երկարաձեւ, հազարութհարիւրի շինութիւն մը, կը բացուի ճամբուն վրայ, երկաթուղիին դիմացը, եւ ետեւը ունի հսկայ, հին պարտէզ մը, որ կ՚երկարի մինչեւ գետին եզերքը։ Հարիւրամեայ ծառեր խիտ շուք մը կը սըփռեն։ Երկու ինքնաշարժերը, մեկնելու պատրաստ, քով քովի շարուած են ջըրհորին քովը, ախոռներուն առջեւ։

Երկու տղաքը, աւելի քան լսել, կը զգան իրենց հօրը քայլերը։ Կարծես կօշիկներուն քիթին վրայ կոխելով, Երուանդ կը կտրէ կ՚անցնի տունը, խուսափելով հիւրանոցէն ուր Թէրէզա սրտատրոփ կը սպասէ։ Տղաքը կը լսեն իր շնչառութիւնը, հիւրանոցը պիլիարտոյին սենեակէն բաժնող դուռէն անդին, կը լըսեն որ կանգ կ՚առնէ, երկար վայրկեանի մը համար. կը մտածեն որ պիտի մտնէ եւ զիրենք պիտի գտնէ մութին մէջ, լուռ, հանդարտ եւ վախցած։

Բայց քայլերը կը սկսին յառաջանալ մինչեւ ետեւի դուռը որ կը բացուի ներքին սալայատակին վրայ դէպի ջրհորին շուրջի դաշտը։ Այդ կակուղ դաշտին վրայ իր քայլերը կամաց-կամաց կը մարին։ Տղաքը կը մօտենան զոյգ պատուհանին, կանանչ փեղկերուն ճեղքերէն կը դիտեն իրենց հայրը կռնակէն, արդէն բաւական հեռու, որ իր սովորական մըտածկոտ քայլերով կը յառաջանայ, կարծես քիչ մը աւելի յոգնած։

"Ամէն բանէ տեղեակ է" կը կռահէ եւ թեթեւութեամբ կը շնչէ Եդուարդ, եւ "Ամէն բան գիտէ" կը կրկնէ եղբօրը։ Անձայն թեթեւութիւն մը կը պատէ զիրենք, կարծես մէկու մը պէս որ կը կծկուի պաշտպանող ընտանեկան բոյնի մը մէջ։ Եւ ապա՝ ներքին չար հրճուանք մը՝ որ իրարմէ կը պահեն։

Առանց իրարու նայելու, հազիւ իրարու դպչելով, դուրս կ՚ելլեն գնդամուղի սենեակէն, Եդուարդ կ՚ապաստանի իր ջութակին, Քրոյցների բութ դասերուն վերաքաղը ընելու դիտումով, Միքայէլ մօրը մօտ է, որ անձկութեամբ հարցումներ կ՚ուղղէ իրեն։

Բայց իրենցմէ ոչ մէկը պիտի տեսնէ Երուանդը այդ եւ յաջորդող գիշերները։ Յառաջացող մթութեան մէջ տունը անմիջապէս կը լուսաւորուի լոյսերով։ Ընթրիքի ժամն է, եւ Թէրէզա կը ղրկէ Անթոնիօն եւ Փինօն - որ լուրերէն սահմըռկած կը սլքտան խոհանոցին մէջ – ըսելով "Գացէք գտէք փրոֆէսէօրը, կրնայ ձեզի պէտք ունենալ"։

Ընդարձակ պարտէզին մէջ ծանր, վախկոտ ձայները արձագանգ կու տան։ Մայիսի հրաշալի գիշերը ծաղկոտէն, շատ կամաց վար կ՚իջնէ կարմիր, մագլցող վարդերու բոյրով լի օդին մէջէն։

(Շար. 33)

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 5. –

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ Առաջաւորաց Պահոց

Առաջաւորաց կը նշանակէ "առաջին պահք". այսինքն Հայոց մէջ հաստատուած առաջին հնգօրեայ Պահքը, սահմանուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի ձեռքով:

ԵԿԱ՛ՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ...

Տօն Սրբոցն Սարգսի զօրավարին եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին եւ չորեքտասան զինուորացն:

ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 11. –

Ժամը 9.30ին գիշերային եւ առաւօտեան ժամերգութեանց պաշտամամբ:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ

ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 11.–

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22ՐԴ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

(Ա. ԾՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Grigor CHALIKIAN
REPARATION

ԽՐԻԳՈՐ ՉԱԼԻԿԵԱՆ
ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ (1967)

Կիրակի, Փետրուար 19, ժամը 16ին
Dimanche 19 février à 16 heures

(Բ. ԾՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Anahit AGHASSARIAN
SAUVEZ NOS AMES

ԱՆԱՀԻՏ ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ
ՓՐԿԷՔ ՄԵՐ ՀՈԳԻՆԵՐԸ (1989)

Կիրակի, Մարտ 26, ժամը 16ին
Dimanche 26 mars à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire

Մուտքը՝ 5 Եւրօ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Կարպիս Յակոբեանի *յիշատակին Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Տաւուտեան 500 Եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ին:*

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկերուհիներ Օտէթ եւ Նաթալի Մաղաքեանին, Ալիս Գլումճեանին, Էլէն Ֆախրիկեանին, Մարիան Ղազարեանին, Էվլին Մարգարեանին, իրենց զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն՝ իրենց մօր, մեծ մօր եւ հանիին՝ ընկ. Վարդանոյշ Ֆախրիկեանի *մահուան առթիւ:*

Այս առթիւ մասնաճիւղը փոխան ծաղիկի, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. – Եսթեր Ասլանեան 150 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Ժան-Գլօտ Քէպապճեան 100, Թ. Եարտըմեան 100, Ռմն 179, Էլիզապէթ Մուրատեան 50, Ժորժ Կօշկարեան 50, Ռոպէր Զօպոյեան 50, Ա. Վարդանեան 50, Անահիտ Հալուճեան 50, Տէր եւ Տիկին Ժագ Գալուստեան 75, Տիկին Աննա Սահակեան 50, Տէր եւ Տիկին Արմէն Թաշճեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Վարդապետեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Քէլէշեան, Տէր եւ Տիկին Կօշկարեան, Տէր եւ Տիկին Ժագ Քէշիշեան, Տիկին Ա. Մուրատեան, Վիէնի Մըշակոյթի Տան Վարչութիւն, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Ռէյ, Օր. Իվէթ Մուրատեան, Տիկին Է. Տէր Յարութիւնեան 50ական, Տիկին Ռէն Պոնպուշ, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Տօնապետեան, Տէր եւ Տիկին Ռընէ Ռեմոն, Տիկին Քրիսթին Ղազարեան, Օր. Ժագլին Գալուստեան, Տիկին Ֆ. Թալոյեան, Պ. Ժան Այանեան 30ական, Տէր եւ Տիկին Ալէն Կոս 40, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Մանուկեան 30, Տիկին Զ. Տէրտէրեան 20, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Իւգէլ 20, Տէր եւ Տիկին Վրէժ Գալուստեան 20, Տիկին Վարդուհի Խաչատուրեան 15, Տէր եւ Տիկին Պաթիսթ Տօմաճեան 15:

Մասնաճիւղը նոյնպէս իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. եւ ընկերուհի Յովհաննէս եւ Վերժին Ճեյօյեանին, իրենց զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ Տիկին Զօրա Պարսումեանի *մահուան առթիւ:*

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. Missakian» de Sevran Livry

SOIREE «COUSCOUS»

Le samedi 4 février à 20h30
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy
93190 Livry Gargan

Réservations :
— **Madeleine : 01 43 83 87 68;**
— **Nilva : 01 42 36 33 73**

Nous vous attendons nombreux

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006
- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

LOTO SPECIAL

CARNAVAL
DE VENISE

1er Prix :
UN SEJOUR POUR 2 PERSONNES A VENISE
...et de nombreux autres lots de valeur...

Dimanche 5 février à 15h

organisé par
l'ECOLE ARMENIENNE KHATCHADOUR ABOVIAN
339 avenue du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 04 91 77 84 70

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՖՐԱՆՍԱ

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

1. Լիոնի եւ Շրջակայից Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

2. Տէսինի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

3. Վալանսի Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

4. Կրընոպլի Հայ Ազգային Ընկերակցութեան Վարչութիւնը

5. Սէնթ Էթիէնի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

6. Փոն տը Շէրիի եւ Շարվիէօյի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

Ռոն-Ալփեան Շրջանի այս վեց կրօնական ընկերակցութիւններու վարչական կազմերը հաճոյքն ունին հրաւիրելու իրենց անդամները Անդամական Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի որ տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 12 Փետրուար 2006ին, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, իւրաքանչիւրը իր Եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգի նիւթ. – Կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Նոյն օրը նոյն վայրին մէջ կէսօրէ ետք ժամը 16.30ին Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի ընդհատումէն ետք, Անդամները հրաւիրուած են Անդամական Ընդհանուր Պարզ Ժողովի:

Օրակարգ. – Ընտրութիւն Թեմական Պատգամաւորներու:

Կը յիշեցուի թէ ընտրութիւններուն մասնակցելու համար անհրաժեշտ է վճարել անդամատուրքերը:

Առ ի գիտութիւն կը հաղորդուին ատոնք Ընկերակցութիւններու անդամներուն:

ԴԻՒԱՆ
ՌՈՆ-ԱԼՓԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՓՈԽԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

NUIT TURQUE

de
PHILIPPE VIDELIER

Présentation — Signature par l'auteur

— **Vendredi 3 février, 20h30**
à la
Maison de la Culture Arménienne
17 rue Bleue — Paris 9ème

— **Samedi 4 février, 18h**
dans les nouveaux locaux de AYP FM,
41 rue des Ecoles — Alfortville

Soirées organisées par AYP FM en collaboration avec la C.B.A.F. et le C.D.C.A.

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

Inauguration d'un Centre d'Accueil et de Formation destiné aux demandeurs d'asile de nationalité arménienne

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés a inauguré le 15 novembre 2005 son centre d'accueil et de formation destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Avec ses partenaires, l'AAAS accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionneles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement contactez-nous à l'adresse suivante :

AAAS - Centre d'Accueil et de Formation
5, rue du Marché Ordener
75018 Paris
Tél. : 01. 42. 63. 32. 45
Fax : 01. 42. 63. 32. 81
E-mail : aaas.retour@free.fr

—— **LA SOURCE** ——
Centre de Vacances Evangélique Arménien

Sessions de Ski Février

Session N° 1 — du 04 au 11 février
Direction : Christine HALADJIAN — 10 ave. Henri IV — 92190 Meudon
☎ 01. 49. 66. 90. 99 e-mail : chaladjian@hotmail.com

Session N° 2 — du 11 au 18 février
Direction : Samuel KEHEYAN — Couteau - Quartier les Vernes
05260 Forest Saint Julien ☎ 04. 92. 24. 09. 43

Session N° 3 — du 18 au 25 février
Direction : Jean TEPELIAN — 4 rue des Pyes — 69680 Chassieu
☎ 04. 78. 90. 16. 66

Les arrivées ont lieu à partir de 14h. — Les départs ont lieu avant 10h.

COMBIEN? Adultes : Bâtiment A*: Semaine 270 Euros, journée: 41 Euros. Bâtiment B: Semaine: 232,40 Euros, journée: 35,30 Euros. — De 3 à 6 ans: Bâtiment A. Semaine: 162 Euros, jour:25 Euros. Bâtiment B: Semaine:142,80 Euros, jour: 21,40 Euros.—De 7 à 12 ans: Bâtiment A: Semaine: 203 Euros, jour: 31 Euros. Bâtiment B: Semaine: 179,70 Euros, jour: 26,70 Euros. — 13 ans et plus, étudiants: Bâtiment A: Semaine: 233 Euros, jour: 35,30 Euros. Bâtiment B: Semaine: 204 Euros, jour: 31 Euros

25% de réduction sur le tarif enfant pour les enfants dormant dans la même chambre que leurs parents.

A ceci, il faut rajouter la cotisation de membre adhérent: 10 Euros par an et par famille.

Il est conseillé aux skieurs de souscrire une assurance individuelle de type Europe Assistance ou Carte Neige.

** Chambres de 2 ou 3 personnes avec lavabo, toilettes et douche.*

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 2
JEUDI
2 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·381 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21·381

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ, որ արդէն հանդիսացած էր Թէ. Վէ. Ա.ի զեղչին՝ շինարարական մարզին համար, ջուր խառնեց իր գինիին եւ համաձայնութեան ճամբայ մը բացաւ: Աւստրիոյ Ելմտական նախարարը, սակայն, յայտարարեց որ բանակցութիւնները պիտի շարունակուին ցորչափ 25երու համաձայնութիւն չգոյանայ: Ըստ Լեհաստանի Ելմտական նախարարին, իր երկիրը այլեւս միայն երկու պայման կը դնէ տեղի տալու համար եւ այդ պայմանները կը վերաբերին միայն Ցանձնախումբին եւ խնդրոյ առարկայ չեն ըներ Աւստրիոյ (Եւրոպական Միութեան հերթական նախագահը) առաջարկը, որ մինչեւ 2010 կ'երկարաձգէ Թէ. Վէ. Ա.ի զեղչեալ սակերը: Այլ խօսքով, Ֆրանսա կրնայ 5,5% սակով շարունակել շինարարական մարզի աշխատանքները:

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ հինգ մնայուն անդամները (Չինաստան, Ֆրանսա, ԱՄՆ, Մեծն Բրիտանիա եւ Ռուսաստան) ժողովի մը ընթացքին (Լոնտոն, Յունուար 30էն 31) եւ որոնց միացած է Գերմանիա, համաձայնութեան եկած են Իրանի հիւլէական հարցը յանձնելու Ապահովութեան Խորհուրդին: Այս նախաձեռնութիւնը դատապարտուած է Թեհրանի կողմէ, բայց մեծ գոհունակութեամբ արձանագրուած է Արեւմուտքի կողմէ: Անդին, Պուշ իր աւանդական ելոյթը ունեցած է (Միութեան ճառը) եւ կոչ ըրած պարսիկ ժողովուրդին, զոր բարեկամ կը նկատէ, շեշտելով թէ գործը իշխանութեան հետ է: Պատրաստ է նաեւ օգնելու ժողովուրդին, որպէսզի իշխանութենէն ազատի: Փետրուար 1էն, Ապահովութեան Խորհուրդի նախագահութիւնը կը ստանձնէ ԱՄՆ, մէկ ամսուան համար, յանձին Ճոն Պոլթընի, որ ծանօթ է որպէս "բազէ" մը եւ անցեալ տարի ՄԱԿ-ի մօտ դեսպան նշանակուած է Պուշի կողմէ:

ԴԱՆԻԱ շատ դէշ կացութեան մատնուած է այն օրէն ի վեր, երբ դանիական թերթ մը համարձակած է Մոհամէտի ծաղրանկարներ հրատարակել եւ ամբողջ արաբական աշխարհը իրար անցած է, պոյքոթի ենթարկելով բոլոր դանիական ապրանքները: Աւելին՝ սպառնալիքներ ալ կան իր հպատակներուն նկատմամբ եւ թելադրուած է Դանիացիներուն խուսափիլ արաբական երկիրներ երթալէ: 20 օր առաջ է, որ ծաղրանկարները լոյս տեսած են նորվեկիական Մակազինէթ-ի մէջ, բայց առաջին անգամ հրատարակուած էին 2005 Սեպտեմբերին դանիական օրաթերթի մը մէջ եւ ուշադրութիւն չէին գրաւած: Նոր հրատարակութիւնն է որ աղմուկ հանած է եւ ծաւալ ստացած: Հարցը, այլեւս Արեւելք – Արեւմուտք ճակատումի բնոյթ առած է, հոն կը տեսնուի նաեւ կրնօքի եւ ահաբեկչութեան խառնուրդ մը: Արաբական Լիկայի քարտուղարն ալ ամբաստանած է եւրոպական մամուլը որ երկու չափ, երկու կշիռ կը գործածէ: Կը փափկայ որ հակահրեայ կը նկատուի, բայց արտայայտութեան ազատութիւն կ'ոգեկոչէ երբ Իսլամը կը ծաղրէ: Դանիոյ վարչապետը փորձած է մթնոլորտը մեղմացնել, առանց խնդրոյ առարկայ ընելու երկրին օրէնքները, որովհետեւ մետիաները ազատ են: Ամէն պարագայի մէջ, գործը դժուար է, Գազայի մէջ Պաղեստինցիներն ալ ոտքի ելած են եւ կրակ կը բանան եւրոպական հաստատութեանց վրայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿԱՆԱՆՉՆԵՐԸ որոշած են չմիանալ ձախի միասնական այն վեհաժողովին, որ պիտի գումարուի Փետր. 8ին եւ որուն գաղափարն ալ իրենք ունեցած էին: Այժմ, ձախի վերին մարմիններուն մօտ ռումբի մը տպաւորութիւնը ըրած է, երբ Յունուար 31ի իրենց շաբաթական ժողովի աւարտին յայտարարած են միաձայնութեամբ քուէարկուած գեկոյցով մը, որ կը ցաւին տեսնելով որ "յստակ եւ զարկ տուող հեռանկարներ" չկան եւ կը մեղադրեն ընկերվարականները, որ կը հաճոյանան "առանց վաղորդայնի ցուցադրութեան մը մէջ":

ՊՈՒՏԻՆ, Յունուար 31ին երեք ժամ տեւող մամուլի ասուլիս մը տուած է, որու ընթացքին 71 հարցումներ եղած են նախագահին: Նախ, պարզած է երկրին տնտեսական դրական հաշուեկշիռը: Բոլոր հարցումներուն դիպուկ պատասխաններ տուած է, ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ: Խօսած է նաեւ իր առողջութեան մասին, շեշտելով.– "Չեմ խմեր, չեմ ծխեր, թմրեցուցիչ չեմ գործածեր: Բայց մարզանքը կը սիրեմ եւ շատ կ'աշխատիմ, ինչ որ զիս լաւ կը պահէ":

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ նախագահը՝ Մ. Ապպաս կը սպառնայ հրաժարիլ, եթէ Համասը աւելի ճկուն քաղաքականութիւն մը չտանի: Այս վերջինը Յունուար 31ին մերժած էր "անարդար որեւէ որոշում" որ կը պարտադրուի միջազգային օժանդակութեան համար: Ղեկավարը՝ Ի. Հանիյէհ յայտարարած է.– "Միջազգային օժանդակութիւնը մեր ժողովուրդին մարդասիրական պարտականութիւն մըն է, որովհետեւ պաղեստինցի ժողովուրդը միշտ խարայէլեան գրաւման

(Շար.ը Դ. էջ)

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՆԻՒԹՈՎ

Կիպրոսի Ներկայացուցչական ժողովին մէջ կիպրահայ համայնքի ներկայացուցիչ Վահագն Ադամեան Մելգոնեան վարժարանի հարցով տեսակցութիւն մը ունեցած է Նիւ Եորքի մէջ, ՀԲԸՄ վարչական խորհուրդի ատենապետին՝ Պերճ Սեդրակեանին հետ:

Տուպայի "Ազատ Հայ"ը տեղեկացնելով տեսակցութեան (Յունուար 29) կը յիշեցնէր թէ նոյն խորհուրդին Մելգոնեանը փակելու որոշումէն ի վեր նախկին սաները քարոզչական ծաւալուն արշաւի մը ձեռնարկած են, բաց պահելու համար վարժարանը: Անոնց միացած է Պոլսոյ Մեսրոպ Պատրիարքը, Լոս Անճըլըսի ու Նիկոսիոյ մէջ Հ.Բ.Ը. Միութեան դէմ բացած դատերով:

Վ. Ադամեանի համաձայն, հակառակ հրջող շշուկներու, վարչական խորհուրդը տակաւին Մելգոնեան կալուածին առընչութեամբ որեւէ նախաձեռնութիւն որոշած չէ: Պ. Սեդրակեան ըսած է թէ տակաւին ոչ մէկ շփում ունեցած են կարողական գնորդի մը կամ յանձնակատարի մը հետ:

Կիպրոս վերադարձին Վ. Ադամեան յայտնած է թէ նոր կոմիտէ մը կազմըւած է, մասնակցութեամբ կիպրական կառավարութեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան, Մելգոնեանի շրջանաւարտներուն եւ կիպրահայ համայնքին ներկայացուցիչներու: Այդ կոմիտէին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ "մասնայատուկ ծրագիրներ թելադրել որոնցմէ լաւագոյնս օգտուի կիպրահայ համայնքը եւ յարգուի Մելգոնեան եղբայրներուն կտակը":

Վ. Ադամեան կիպրական լրասփիւռներուն տրուած յայտարարութեամբ մը ըսած է թէ Պ. Սեդրակեան թէեւ հաստատած է վարժարանը փակելու իր եւ վարչական խորհուրդին որոշումը, այսուհանդերձ համաձայն գտնուած է նման կոմիտէի մը կազմութեան որ պիտի վիճարկէ "Մելգոնեան հիմնարկին ապագան" ու Հ. Բ. Ը. Միութեան կիպրական յետագայ ծրագիրները:

"Ազատ Հայ"ը արդարօրէն հարց կու տայ թէ ի՛նչպէս Պ. Սեդրակեան կրնայ վիճարկումի նիւթ ընել ուզել Մելգոնեանի ապագան, մինչ իր գլխաւորած կազմակերպութիւնը անդրդուելի կը մնայ փակելու որոշումին վրայ: Շատ յստակ չի գտներ նաեւ Մելգոնեան նախկին սաներու մասնակցութիւնը կոմիտէի մը որ մեծ հաւանականութեամբ նուազագոյն գոհացումն իսկ պիտի չտայ իրենց պահանջներուն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԱՑՐ ԱԹՈՌ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ. ԿԱՐԳԱԼՈՅԾ ՀՌՉԱԿԱԾ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ. Յունուար 31ի տնօրինութեամբ կարգալոյծ հռչակած է Գարեգին Արք. Ցարութիւնեանը: Պատճառը այն է որ ան կանոնազանց գտնուած է, խախտած հնազանդութեան ուխտը: Այսուհետեւ կարգալոյծ կրօնաւորը կը դասուի աշխարհականներու շարքին ու կը կոչուի աւազանի անունով՝ Ցարութիւն Ցարութիւնեան:

ՄԱԼԱՊԱՐ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԳԱՀԱԿԱԼԻՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յունուար 28ին, Հնդկահայոց հոգեւոր հովիւը՝ Օշական Վրդ. Գուլգուլեան, յանուն Ամենայն Հայոց Գարեգին Բ. Կաթողիկոսին, մասնակցած է Հնդիկ Ուղղափառ Եկեղեցւոյ գահակալ՝ Բասիլիոս Մար Թոմա Մատթէոս Բ.ի յուղարկաւորութեան: Արարողութեան ատեն, դամբանական խօսած է ողբացեալին յաջորդը՝ Բասիլիոս Մար Թոմա Դիդիմոս Ա.: Խօսքի իրաւունք տրուած է Գարեգին Բ.ի ներկայացուցիչին, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ցաւակցութիւնները յայտնած է: Յաջորդ օրն ալ, Յունուար 29ին, սգահանդէսին ատեն, Օշական Վրդ. կարդացած է Գարեգին Բ.ի վշտակցութիւնը:

ԶԻՆԱՓՈՐՁ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՕԹԱՆի անդամ երկիրներուն մասնակցութեամբ փրկարարական զինափորձեր տեղի կ'ունենան Յուլիսին Հայաստանի մէջ: Ծրագրաւորման աշխատանքը սկըսած է Յունուար 31ին Երեւանի մէջ: Հայաստան առաջին անգամ վայր կ'ըլլայ նման զինափորձի: Կը մասնակցին 250 սպաներ, մասնագէտներ:

ՄԻՆՍԿԻ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ ԲԱՔՈՒԻ ԵՒ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մինսկի խումբին երեք նախագահները Յունուար 31ին Բաքու հասած են, բանակցութիւններ վարելու համար Արտաքին գործերու նախարարութեան շրջանակներուն հետ, որպէս պատրաստութիւն Ռ. Քոչարեան – Ի. Ալիեւ Փետր. 10–11ի յառաջիկայ հանդիպումին: Նախագահները Բաքուէն Փետր. 2ին կ'անցնէին Երեւան:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ

«ԿԱՊՈՅՏ ԳԻՐՔ»ԻՆ ՀԱՐՑՈՎ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

Մեծն Բրիտանիոյ Խորհրդարանին երկու ժողովները միասնաբար Յունուար 26 թուակիր նամակով մը պատասխանած են 1915ի վկայութիւններու Ա. Թոյնպիի հատորը անվաւեր հռչակելու թրքական պահանջին: Պահանջը Ապրիլ 28ի նամակով յայտնած էր Թուրքիոյ Ազգային Ժողովը, շարք մը առարկութիւններ ընելով փաստագրական ծանօթ հատորին պարունակութեան:

Բրիտանական պատասխանը ոչ պաշտօնական կը համարուի, որովհետեւ Խորհրդարանին նախագահը մերժած է միջամուխ ըլլալ հարցին: Այդ պատասխանը ղրկուած է Թուրքիոյ Ազգային Ժողովի նախագահ Պ. Արընչի ու Լոնտոնի թրքական դեսպանատան: Ստորագրուած է Լորտերու ժողովէն 20, Համայնքներու ժողովէն 13 երեսփոխանի կողմէ: Լորտ Աւըրպըրի որ մեծ աշխատանք տարած է պատասխան նամակին պատրաստութեան ու հրապարակումին համար, ցաւ յայտնած է որ պաշտօնական բնոյթ տալ կարելի չէ եղած անոր: Այսուհանդերձ, նամակով կատարուած են հետեւեալ ճըշդումները, որպէս պատասխան թրքական առարկութիւններուն.

– "Կապոյտ գիրք"ը Ա. Թոյնպիի կողմէ գրի առնուած է ականատեսներու վըկայութիւններուն հիմով,

– Դիւրին է հատորին հիմնուած փաստաթուղթերը քննել. սակայն Թուրքիոյ Ազգային Ժողովին նամակը այս պարագան նկատի չէ առած,

– Ճիշդ չէ նոյն նամակով եղած պնդումը թէ Ա. Թոյնպի ըսած է թէ "Կապոյտ գիրք"ը թերութիւններ ունի,

– Թուրքիոյ Ազգային Ժողովի նամակին մէջ կ'ըսուի թէ հատորին միակ աղբիւրը "Պատերազմի քարոզչութեան գրասենեակ"ն է. ճիշդ չէ այս կէտը: Տուեալ շրջանին հիւպատոսարանի հաղորդաւոր չէզոք պաշտօնեաներ ու միսիոնարներ կային որոնք կը վաւերացնեն ներկայացուած դէպքերը,

– Չէզոք անձնաւորութիւններու տեղեկագիրները հաստատուած են ԱՄՆ-ու եւ գերմանական դիւանագիտական թըղթակցութիւններով ալ,

– "Կապոյտ գիրք"ին մէջ տեղ գտած 150 ականատեսի պատմածներուն աղբիւրները չեն գտնուած "Պատերազմի քարոզչութեան գրասենեակ"ին փաստագրականին մէջ: Այս տեղեկութիւնները ծանօթ են տարիներէ ի վեր ու քանից հրատարակուած:

Բրիտանացիներուն նամակով ըսուած է տակաւին թէ նիւթին առնչութեամբ ըստոյգ տեղեկատուութիւն չէ կատարուած Թուրքիոյ Ազգային ժողովին. նաեւ նամակը չի ցոլացներ հարցին լաւատեղեակ թուրք գիտնականներուն տեսակէտները: Հրաւէր կ'ըլլայ Ազգային Ժողովին որ մասնակցի նիւթին մասին կազմակերպըւելիք կլոր սեղանի մը: Վերջաւորութեան կը պահանջուի ետ առնել Ապրիլ 28ի նամակը:

ՆՈՐ ԿՕՇԻԿՈՎ

Երկու կին կողք կողքի,
վեր ի վարոյ նոյն տարիքի,
մէկը թերեւս քանի մը տարի
միւսէն աւելի...

Քարայատակ նե՛ղ փողոցով,
նե՛ղ փողոցին
դեղնաւուն լոյսը ճեղքելով,
քարերուն վրայէն
դեղնաւուն լոյսին ընդմէջէն,
կը քալեն զրուցելով...

Նո՛ւրբ է նա,
վայելո՛ւչ հագած,
կը քալէ կողքէս
արագ արագ...
իսկ ե՞ս...

Երկա՛ր ժամանակէ ի վեր
հայելիին մէջ նայած չե՛մ...
Ուրեմն բնականաբար
ընդհանուր տեսքէս տեղեակ չե՛մ...
Դուրսէն փախչա՛ծ, դէպի նե՛րս
բացուած,
ընդհանրապէս կ'երազե՛մ...
Իսկ այսօ՛ր,
ինքզի՛նքս համոզելով,
մարմինս քաշկռտելով,
զոռո՛վ մոռով քաղնիք եմ մտած,
օրուան չարթուան
աղմուկէն տաղտուկէն լուացուած,
առա՛նց վարանելու
նո՛յն հագուստներուն մէջ
կրկի՛ն սպրդած,
նոր գնած կօշիկներս
տառապանքո՛վ հագած,
եւ վերջապէ՛ս
ինքզինքս տունէն դո՛ւրս նետած,
այս մո՛ւթ ժամերուն,
հեռուներէ՛ն քաղա՛ք իջած...

Մօտիկ անցեալին
երբ սա նոր գնած կօշիկս չունէի,
հանգի՛ստ կ'ապրէի...
Չեմ գիտեր ինչո՞ւ գնեցի...
Հիմա որ կը մտածեմ,
բնա՛ւ պէտք չունէի կ'ըսեմ...
Կը զղջա՛մ, գլխուս կու տամ,
երանի չառնէի՛,
հին կօշիկներովս առա՛նց ոտնաձայնի,
կեանքս սա՛նկ անանկ կը
չարունակէի...

Հիմա ուզե՛մ չուզեմ
պէտք է հագնիմ, ստիպուա՛ծ եմ,
չէ՞ որ սուղ սուղ վճարած եմ...
Դուրսէն դիտողը կը շնորհաւորէ՛,
գեղեցի՛կ է, ոսկո՞ւն է,
բարո՛վ մաշես,
ինքնավստա՛հ կը քալես...
Երկա՛ր մոյկեր զո՛ւտ կաշի,
սակայն ոտքս մինչեւ մէջը
տեղաւորուի՛...
Մէկ կողմէն քաշէ՛, երկա՛ր վիզէն
քաշկռտէ՛,
միւս կողմէն հրէ՛ ու հրէ՛...
կը ճզմի՛ս, կը քրտնի՛ս,
իսկ ոտքդ՝ կէ՛ս ճամբան հասած,
այնտեղ ալ մնացած,
ո՛չ աւելի ներս կը մտնէ,
ո՛չ ալ այլեւս դուրս կ'ելլէ,
եւ այս ամբողջ ողբերգութիւնը
միմիայն մէ՛կ ոտքդ է.
յետոյ մի՞ւսը...
Այս ի՛նչ տանջա՛նք... տառապա՛նք...

Դժուա՛ր է...
էշս ծառը հանել աւելի՛ դիւրին է...
եւ տակաւի՛ն
մէյ մը սա էշս ծառը հանելէն ետք,
ծառէն իջեցնելու մասին ալ
պէտք է մտածել...
Հօ էշը ծառին վրայ
ինչպէ՞ս ձգել...
Անցնողը կ'ըսէ ա՛յ աղջիկ,
խե՞նթ ես, ի՞նչ ես,
էշը ինչո՞ւ ծա՛ռը կը բարձրացնես...
Քեզի ի՞նչ, դուն քու գործի՛դ
խառնուէ,
քիթդ ինչո՞ւ ամէն բանի մէջ կը
խոթես...
Ի՛մ էշս է, ուզա՛ծս կ'ընեմ...

Այսքան տարի սա խե՛ղճ իշուն
հոգի՛ն հանեցին,
քաշեցի՛ն, քաշկռտեցի՛ն,
մէկը ականջէն, միւսը պոչէն,
մէկը դէպի աջ, միւսը դէպի ձախ,
քաղաքավա՛ր, համայնավա՛ր,
Աստուած ալ վերէն կը զարմանա՛ր...

Խե՛ղճ էշը, եթէ լեզու ունենա՛ր,
այս պատմութիւնը չէր վերջանար...
Երանի խօսէ՛ր,
թերեւս արեւմտահայերէն,
թերեւս արեւելահայերէն,
թէ՛ սոր, թէ՛ անոր,
բա՛ն մը հասկցնէր.
սակայն ինչպէ՞ս խօսէր,
չէ՞ որ լեզու չունէր.
ինք կը զռա՛ր,
եւ դժբախտաբար
հասկցող չկա՛ր...
իսկ հիմա գլուխը կախա՛ծ,
զռալէն զզուա՛ծ է ու յոգնա՛ծ...
Չէ՛... յոգնա՛ծ մոգնած
մեր բառարանին մէջ չկա՛յ...
Ի՛նչ որ ալ ըլլայ
յոյս ըսուածէն վա՛զ անցնիլ
մեր պատմութեան մէջ բնա՛ւ չկայ...
Չէ՞ որ Բաղդադին էշը
Աստուածաշունչին մէջ,
ժամանակի՛ն խօսեր է, միտքդ չէ՞...

Քաշեցի՛ն, քաշկռտեցի՛ն,
խեղճ անասունին մո՛ւխը մարեցին.
մէկը ականջէն, միւսը պոչէն,
մէկը դէպի աջ, միւսը դէպի ձախ,
եւ հաւի՛ւր տակոս համոզուած էին,
վրայէն ալ ասո՛ր անոր կը համոզէին,
թէ մո՛ւխը մարած անասունին
ականջէն պոչէն, աջէն ձախէն
քաշելով, քաշկռտելով
իբր թէ դէպի յառա՛ջ կ'երթային...
Լուր չունէի՛ն,
թէ նո՛յն տեղը կեցեր էին...

Օր մըն ալ յանկարծ
սարկաւագը սրտողած,
ձայնը ձգեց իրար անցած.

– Տէ՛ր պապա...
վանքին էշը գողացա՛ն,
շուկայ տարին ծախեցի՛ն,
հաշիւը ո՞ւն յանձնեցին...

Ո՞վ, որմէ՞ գողցաւ,
Աստուած ալ վերէն զարմացա՛ւ,
իսկ հաշիւը մաքրուեցա՛ւ...
Տակէ՛ն մտան, վրայէ՛ն ելան,
կերա՛ն կերա՛ն, մինչեւ այսօր
չկշտացա՛ն...

Նոր կօշիկներս վերջապէ՛ս հագած,
էշս ախոռին մէջ գրեթէ մոռցած,
քարայատակ նե՛ղ փողոցով,
նե՛ղ փողոցին
դեղնաւուն լոյսը ճեղքելով,
քարերուն վրայէն
դեղնաւուն լոյսին ընդմէջէն
թըրը՛խկ թըրը՛խկ նոր կօշիկով
կը քալեմ, կը քալենք,
երկու կին կողք կողքի
վեր ի վարոյ նոյն տարիքի,
ինք թերեւս քանի մը տարի
ինծմէ աւելի...

Երկուքս ալ
նո՛յն քաղաքէն ենք եկած...
Այն քաղաքէ՛ն, ուր ժամանակի՛ն
խաղաղութի՛ւն կը տիրէր,
եւ կապոյտ ծովէն
աղի հովը կը փչէ՛ր,
մազերս կը խառնէր,
մինչ ծղրիթը անդիէն,
կանաչ մայրիներուն վրայէն
առանց դադարի կը նուագէ՛ր...
Երկուքս ալ ա՛յն քաղաքէն,
սակայն ի՛նք՝ Ճեմարանէ՛ն...
Այն ժամանա՛կ, ան որ Ճեմարա՛ն
կ'երթար,
վերի՛ արտին ցորե՛նը կ'ըլլար...

Ասի Ճեմարանցի՛ է,
նիստուկացէ՛ն յայտնի է...
Անի Ճեմարանցի՛ է,
խօսած ձեւէ՛ն յայտնի է...
Նայէ՛, տե՛ս Ճեմարանցի ըլլա՛լը
երեսէ՛ն կը վազէ,
անունէ՛ն յայտնի է, քալուածքէ՛ն..

Վերի՛ արտերը, վարի՛ արտերը,
այն ժամանակ առա՛տ ին ցորենի
հասկերը...

Երկու կին կողք կողքի,
վեր ի վարոյ նոյն տարիքի,
ինք թերեւս քանի մը տարի
ինծմէ աւելի...

Քարայատակ նե՛ղ փողոցով,
նե՛ղ փողոցին
դեղնաւուն լոյսը ճեղքելով,
քարերուն վրայէն
դեղնաւուն լոյսին ընդմէջէն
կը քալենք, կը քալեմ
մեծ մայրաքաղաքին մէջ
թըրը՛խկ թըրը՛խկ նո՛ր կօշիկով...

Մէկ երկու, ա՛ջ կը դառնաս,
երեք չորս, ձա՛խ կը դառնաս,
հինգ վեց, ո՞ւր կ'երթաս,
եօթը ութը եւ կէս մը,
դասախօսութեա՛ն կ'երթամ...

Ուսթուկեանի՛ն,
Գրիգոր Պըլտեա՛նը
իր ուսուցիչի՛ն, Պարոնի՛ն,
Գրիգոր Շահինեանի՛ն,
մի՛ւս Գրիգորին մասի՛ն պիտի խօսի...
Երկո՛ւ Գրիգոր, երկո՛ւքն ալ
Ճեմարանցի՛,
ի՛նչ ի՛նչ յիշատակներով լի՛...

Այսօր
մեծ մայրաքաղաքին մէջ
թըրը՛խկ թըրը՛խկ նո՛ր կօշիկով
հեռուներէ՛ն ես կու գամ,
աջ ձախ կը դառնամ,
դէպի հեռուները ես կ'երթամ,
վերի՛ արտերը, վարի՛ արտերը,
ցորեններով լի յիշատակները,
ըմբոշխնելու այն արեւմտահայերէ՛նը,
կապոյտ ծովուն աղի հովուն դիմացը,
մինչ էշս
մշի՛կ մշիկ կը քնանա՛յ
կանաչ մայրիներուն տակը...

ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՏԱՏԸ
(ԵՂԵԼՈՒԹԻՒՆ)

ԱՐՓԻ ՎԱՆԵԱՆ

Այս պատմութիւնը լսել էի վաղամեռ մօրաքրոջիցս եւ վաղուց էի փորձում գրի առնել, սակայն ամէն անգամ, երբ փորձում էի մտքերս շարադրել թղթին, տեսիլքի պէս աչքերիս առաջ յայտնւում էր այդ զառամեալ կնոջ թախիծով լեցուն հայեացքը, որի մէջ ամփոփւում էր իմ ողջ ազգի պատմութիւնը՝ երբեմն եղեռնական, երբեմն հերոսական, երբեմն լի հրաշքներով, բայց ոչ երբեք սովորական, ու չէի կարողանում:

Արչալոյս տատը մշեցի էր: Ե՞րբ էր տեղափոխուել Բաքու, ինչո՞ւ, ի՞նչ պարագաներում՝ ոչ ոք չգիտեր, անգամ ամուսինը, անգամ երեխաները: Չէր սիրում խօսել այդ մասին, տնեցիներն էլ հասկանում էին ու չէին զոռում: Սակայն այն, որ այդքան տարիների ընթացքում այդպէս էլ չկարողացան տեսնել Արչալոյս հարսի, ապա մօր, տատի կենսախինդ ծիծաղը, անհանգստացնում էր հարազատներին: Ամենաշատը կը ժպտար, այն էլ՝ չալի տակից ու ինքն իր ժպիտից վախեցած, թէ՞ ամաչելով, յանկարծ կը լրջանար ու կ'անցնէր իր գործին:

Տնեցիները համակերպուել էին: Սակայն այս վերջերս արդէն յաճախակի կրկնուող մղձաւանջային երազներից կարծես օր-օրի վտիտանող, աւելի պառաւող կնոջ առողջութիւնը մտածմունքների տեղիք էր տալիս:

Մի օր, պատշգամբում արեւկող անելիս ինքն իրեն սկսեց խօսել.

– Ի՞նչ կ'ուզէք ինձնից... քանի տարի է անցել... ինչո՞ւ էք կրկնւում,– ու հեկեկաց տարիներ ի վեր զսպած արցունքներով:

– Տա՛տ, ինչու՞ ես լացում,– դողացող ձեռքերն իր ափերի մէջ առաւ թոռը,– ո՞վ է քեզ նեղացրել:

– Երազներս:

– Տատ, ի՞նչ ես տեսնում երազներումդ, ասա՛, ոչ ոքի չեմ ասի, եթէ չուզես:

– Սեւ օրերը, որդի, այն ցանկապատը, Հայկուշի ճիչը, հօրս վերջին հայեացքը: Ասաց ու մի բան յայտնագործածի պէս նայեց թոռանը:

– Ի՞նչ է տա՛տ:

– Գրիգո՛ր, որդի, դու... ախր դու հօրս աչքերն ունես, հօրս մազերը, բոյ-բուսաթը:

– Ինչո՞ւ ես զարմանում, տա՛տ, դու միշտ էլ ասում էիր այդ մասին:

– Հա՞, – տատը զարմացած էր:

Գրիգորն, այդ օր սովորականի պէս գնաց ինստիտուտ: Ճանապարհին, սակայն անհանգիստ էր: Տեսնես ինչպէ՞ս է տատը: Ողջ գիշեր չէին քնել, տատը մի կերպ զարթնել էր գիշերային մղձաւանջից, յետոյ շտապ օգնութիւն էին կանչել, տատին սրսկումներ կատարել, որ հանգստանայ ու թողել գնացել, այդպէս էլ չհասկանալով թէ ինչից էր վախեցել:

"Հոգում ինչ-որ բան այն չէ"– փորձել էր կատակել թուրք բժիշկը:

Կանգնել էր միջանցքի մի ծայրում ու ծխում էր, երբ հայեացքն ընկաւ քիչ հեռու կանգնած երիտասարդին: Երիտասարդը զննող հայեացքով իրեն էր նայում:

Ինչ-որ տեղից թափանցող վառ լոյսը չէր թողնում տեսնել նրա դէմքը: Գրիգորը զգաստացաւ. Տեսնես ո՞վ է, երեւի էլի Ադրբեջանցի է, այս վերջերս մի տեսակ լկտիացել են սրանք, տեղի-անտեղի մի պատճառ կը գտնեն, որ կռուի, ծեծկռտուքի մէջ մտնեն Հայերի հետ: Շրջուեց, սակայն քիչ յետոյ զգաց, որ անծանօթը մօտենում է: Պատրաստ հակայարձակման միանգամից դարձաւ դէպի անծանօթն ու կաթուածահարի պէս կանգ առաւ՝ ասես ինքն իր առաջ:

... Կանգնել էին իրար դիմաց, կարծես մի մարդ եղած հայելու միջից ու զարմացած անխօս նայում էին իրար:

– Ես, իրօք, չգիտեմ, թէ ինչու՞ է այդպէս,– Գրիգորը ինչ-որ հեռու տեղից լսեց ինքն իր ձայնը,– բայց մենք իրար նման ենք, սատանան տանի:

– Ես էլ չգիտեմ,– անծանօթը ժպտաց:

– Գնանք, գնանք տատի մօտ:

Տատը պատշգամբում նստած էր: Լսեց ետեւից մօտեցող ծանօթ ոտնաձայների ձայնը եւ դեռ չշրջուած՝ արդէն հասկացաւ ամէն ինչ. Այդ օրուան նա սպասել է ողջ կեանքում, նա հաւատում էր, որ կը գայ այդ օրը, իսկ երազնե՛րը... երազներն էլ գալիս էին կանխատեսելու, որ ահա՛, ահա մօտ է հրաշքը, միայն թէ սիրտը կարողանար դիմանալ... Դիմացե՛լ է... դիմացե՛լ է...

– Տա՛տ, նայի՛ր՝ ով է ինձ հետ:

– Ես գիտեմ:

– Տա՛տ, ինչո՞ւ ես արտասւում: Տա՛տ որտեղի՞ց գիտես, շրջուի՛ր:

– Վախենում եմ,– ու շրջուեց:

... Երեքով գրկել էին իրար ու հեկեկում էին, առանց խօսքի՝ ամէն ինչ հասկացած:

– Որտե՞ղ է քոյրս որդի՛:

– Նա մահացել է... վերջերս:

– Որտե՞ղ:

– Սա անարդարութիւն է, բայց այս քաղաքում է միշտ ապրել: Ապրել է առանց ժպիտի, միշտ թախիծով: Նա կենդանի է մնացել այն ահաւոր կոտորածից: Տատս չէր սիրում պատմել այդ մասին, բայց մենք իմացանք, որ այն օրը, երբ դուք ընտանիքով փախչում էիք մահապուրծ, տատս, որ տան մեծ աղջիկն էր, չհասցրեց անցնել ցանկապատի տակով, թուրքը բռնեց ոտքից, քաշեց, տարաւ իր հետ:

Յետոյ ամուսնացրին թուրքի հետ, եկան ապրելու Բաքւում, յետոյ աւտովթարից մահացաւ պապս: Տատս մենակ մեծացրեց մօրս:

Կողքի սենեակում արդէն վաղուց լըսւում էին բաժակների զարկեր, կենացներ, ողջագուրանքներ, սակայն տատը ասես անէացել էր. ինչպէ՞ս է հնարաւոր այն, ինչ կատարուեց իր կեանքում:

– Տա՛տ, կենացդ: Տա՛տ, դու մեզ իրար կապող կամուրջն ես, տա՛տ...

Եւ ոչ ոք այդ պահին անգամ չէր կաս-

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԱՇԸ

Մոնթեպելլոյի "Բաղրամեան" սրահին մէջ, Յունուար 6ի երեկոյեան, տեղի ունեցած է Ազգային Առաջնորդարանի Ս. Ծննդեան ճաշը, մասնակցութեամբ 600 հոգիի: Յայտագիրը վարած է Վաչէ՞ն Քհնյ. Աթմաճեան: Կազմակերպիչ Տիկնանց օժանդակ մարմնի կողմէ բացման խօսք արտասանած է Ծովիկ Չէյթիեան: Ողջոյնի խօսքով հանդէս եկած է Ազգ. վարչութեան ատենապետ Հրայր Պալեան: Մեծադիր պաստառի վրայ ցուցադրուած է Արամ Ա. Կաթողիկոսի Ս. Ծննդեան տօնին առիթով նկարահանուած պատգամը: Խօսք առնելով առաջնորդ Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեան, անդրադարձած է Ազգ. Առաջնորդարանի տարած անցեալ տարուան աշխատանքներուն, եկեղեցիներու յարկերուն տակ կազմուած երիտասարդական միութիւններու գործունէութեան, անոր փաստաբան քրիստոնէական դաստիարակութեան աշխատանքներուն, ինչպէս նաեւ բանտարկեալներու եւ նախկին բանտարկեալներու մատուցուած ծառայութիւններուն, նշելով որ "յատկապէս նախկին բանտարկեալ հայ երիտասարդները կը տրամադրուի հոգեկան սընունդ, որպէսզի անոնք կարենան իրենց կեանքը վերակերտել մարդկային ընկերութեան մէջ": Ապա, Առաջնորդը յայտնած է թէ երեկոյթին գլխաւոր հովանաւոր-հիւրընկալ տէր եւ տիկին Խաչիկ եւ էլօ Մուրատեան, անցեալ հոկտեմբերին Արամ Ա.ի Լոս Անճըլըս տուած այցելութեան առթիւ կատարած մէկ միլլոն տոլարի նուիրատուութիւնը փափաքած են տրամադրել ազգային երկրորդական վարժարանի մը կառուցման ֆոնտին: Մուշեղ Արք. յայտարարած է նաեւ թէ Կլէնտէյլ բնակող Ռոզէթ Յարութիւնեան իր սեփական կալուածը իբրեւ կտակ փոխանցած է Ազգ. Առաջնորդարանին: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Հիւսիսային Ամերիկայի արեւմտեան թեմի առաջնորդարանի "Գալայճեան" սրահին մէջ, Յունուար 6ի իրիկունը, տեղի ունեցած է առաջնորդ Յովնան Արք. Տէրտէրեանի Ս. Ծննդեան ընդունելութիւնը, մասնակցութեամբ շուրջ 1000 հոգիի: Տնօրհնէքի արարողութենէն ետք խօսք առած է առաջնորդ Յովնան Արք. Տէրտէրեան, որ անդրադառնալով անցեալ տարուան ընթացքին տարուած աշխատանքներուն՝ ըսած է. «Մեծ թիւով հոգեւորականներու պատրաստութիւնը, նոր ծուխերու համար մնայուն կալուածներու ապահովումը, առաջնորդարանի վարչամեքենային հիմնական վերատեսութիւնը, հոգեւոր քարոզչական եւ աղօթքի կեանքին խորացումը բոլոր մակարդակներու վրայ, բանտերու եւ հիւանդանոցներու առաքելութեանց ընդարձակումը, երիտասարդական կազմակերպութեան ամրապնդումը, ուխտագնացութիւնները դէպի մայր հայրենիք եւ այս բոլորին առանցքը հանդիսացաւ Ս. Էջմածնի հետ առաւել սերտ ու մնայուն կապի հաստատումը»: Ամերիկահայ միջազգային գոլէժի ներկայացուցիչ Ճէք Ճանտիկեան, խնամակալ մարմնի անունով 200 հազար տոլարի չէք մը յանձնած է Առաջնորդին, որ պիտի գործածուի հոգեւորականներու պատրաստութեան համար: Յատուկ պատուի եւ վկայագրի արժանացած են անցնող 25 տարիներու ընթացքին թեմական խորհուրդին մէջ ծառայած անդամները: Առաջնորդը, յանուն Ամենայն Հայոց Հայրապետին, "Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ" շքանշանով պարգեւատրած է Ճան Սթիւրնը, որ մէկուկէս միլիոն տոլար Ս. Էջմիածնին եւ կէս միլիոն տոլար Առաջնորդարանին նուիրած է: Յովնան Արք. յայտարարած է թէ անցնող տարուան ընթացքին Վարնըմ Փօլ 2 միլիոն տոլար նուիրած է թեմի մնայուն հիմնադրամին եւ Առաջնորդարանին: Միւս կողմէ, Արիզոնայի Սքացտէյլ քաղաքի հայ եկեղեցւոյ մէջ երկարամեայ ծառայութիւն ունեցող Անահիտ Աւետիսեան 5 միլիոն տոլարի նուիրատուութիւն մը կատարած է Ս. Էջմիածնին, Արմաւիրի թեմի մայր տաճարի կառուցման եւ արեւմտեան թեմին ի նպաստ: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

ՓՐՈՖ. ՀՐԱՅՐ ՏԷՔՄԷՃԵԱՆ Ի ՊԱՏՈՒԻ

"Պէվրլի Հիլզ" պանդոկէն մէջ տեղի ունեցած Հայ Կրթական Հիմնարկութեան տարեկան ճաշի ընթացքին մեծարուած է Եու.Էս.Սի. Համալսարանի քաղաքական գիտութեանց դասախօս Փրոֆ. Հրայր Տէքմէճեան: Ներկայ եղած են 380 հրաւիրեալներ: Բացման խօսքը արտասանած է Ալիս Պետրոսեան: Ողջոյնի խօսքով հանդէս եկած է հիմնարկութեան նախագահուհին՝ Նորա Սահակեան, բնութագրելով հիմնարկութեան տարած աշխատանքները անցնող 55 տարիներու ընթացքին: Բանախօսած է յիշեալ համալսարանի կրօնագիտութեան դասախօս Տոքթ. Տանըլտ Միլըր, ներկայացնելով օրուան մեծարեալին ակադեմական եւ ազգութային գործիչի յատկանիշները: Տոքթ. Միհրան Աղպապեան եւ Զարլի Կալեան գնահատած են մեծարեալին նուիրումը եւ դերը՝ յիշեալ համալսարանին մէջ նոր հաստատուած հայկական ուսումնասիրութեանց կեդրոնի կազմակերպութեամբ: Շնորհակալութեան խօսքով հանդէս գալով Տոքթ. Տէքմէճեան, ներկայացուցած է համայնքի եւ առհասարակ հայկական իրականութեան մասին իր պատկերացումները: Փակման խօսքը արտասանած է առաջնորդ Յովնան Արք. Տէրտէրեանի ներկայացուցիչ Տաճատ Ծ. Վրդ. Եարտըմեան:

ԼՐԱՏՈՒ

ՄԱՄՈՒԼ

«LE FIGARO LITTERAIRE»

(26 janvier)

LE DEVOIR D'OPTIMISME DE VARTAN BERBERIAN

Հեղինակին «Le figuier de mon père» հատորը լայն յաջողութիւն արձանագրած է վերջին շաբաթներուն մամուլի եւ ձայնասփիւռի կայաններէն ալ: Յունուար 26ին, Ֆիկառոյի գրական յաւելուածն ալ կ'անդրադառնայ Վ. Պէրպէրեանի թըղթենին, կցելով իր նկարը:

Վ. Պէրպէրեան 80 տարեկան է, ճարտարարուեստի գծագրիչ, որ կ'ուզէ իր պատումը նկարագրել, մանկութեան աղքատութիւնը եւ հայկական ծագումին կապուած նուաստացումները: Ծնած է Ֆրանսայի հարաւը եւ չէ գոհացած մէկ արհեստով: Իր ընտանիքը Կատտան (Պուշտիւ-Ռոն) ապաստան գտած էր խոյս տալու համար հայկական "արիւնոտ հողէն" (1915): Հատորին համար, ինք չըսեր "գիրքս է", այլ կ'ըսէ "պատմութիւնս է": Չի ծածկեր որ հատորը հաւաքական աշխատանքի մը պտուղն է, հըրատարակչուհիին, գործընկերուհիի մը եւ էթիէն տը Մոնփըզայի գրիչին:

Կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ ուզած է թուղթին յանձնել իր կտրած ճամբան.– "Դըրամը, նիւթական առաւելութիւնները կարեւոր են, ճիշդ է: Բայց, կենսականը հոն չէ. պատումին ընդմէջէն կ'ուզէի զաւակներուս ժառանգ ձգել արմատներ ունենալու կարելիութիւնը: Իրենց խանդավառութիւն փոխանցել":

Ինչ որ ալ աւելի կ'ատէ, բացասական ճառերն են: Յիշողութեան պարտականութիւն մը կը պահանջէ անցեալին համար եւ լաւատեսութեան պարտականութիւն մը ներկային եւ ապագային համար: Հակասական չէ: Օր մը, տղան մասամբ յուսալքուած ըսեր է իրեն.– "Բախտաւոր ես դուն. ամէն բան տեսար": Ու կ'ըսէ՝ "Իրաւունք ունէր, տառապանքէն կը ծնի խանդավառութիւնը": Եւ յոռետեսներուն կը պատգամէ. – "Հաւատք ունեցէք Ֆըրանսայի, հրաշալի երկիր է": Գրախօսականին հեղինակն է Մոհամէտ Այսաուի:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ
Գրականութեան եւ Արուեստի
(աշուն 2005)

ԹԵՀՐԱՆ (Իրան)

կածում, որ աղջեւում էլի ողբերգական օրեր կան, որ իրենք էլի ստիպուած կը լինեն կռուել իրար, լքել իրենց տները, դառնալ փախստականներ, որ Գրիգորը զէնք կը վերցնի փրկելու Արցախը, որ հերոսի մահով կ'ընկնի մարտում, որ...

Իսկ տատը տխուր էր, տատը խորհըրդաւոր հոգի ունէր: Ինչ լաւ է, որ չհասցրեց տեսնել այդ մի ողբերգութիւնը եւս:

Ա. Վ.

Արցախ – Հայրութ

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱՀԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Թէրէզա, ի վերջոյ, ընթրիքը սպասարկել կու տայ: Ֆոսկա պնակները կը տեղաւորէ, Լէթիցիա դուրսը կը դիտէ, դըրան կռթնած: Իր ամբողջ սրտով կը մաղթէ որ բան մը պատահած չըլլայ: Կ'ատէ պատերազմը, կ'ատէ խանդավառութիւնը իր տղուն, որ քսան տարեկան է եւ կ'ուզէ զինուոր երթալ: Միայն այդ տղան ունի: Այդ բարի տէրը օգնեց իրեն եւ իր տղուն, արդար ամուսին մը կու տայ, կը խնամէ զինքը եւ երբեմն խոհական ձեւով կը հարցնէ եթէ ամէն բան լաւ կ'երթա՞յ: Կամ այս վերջերս, կը պատմէ իր հեռաւոր երկրին եւ ճամբորդութեան մասին:

Լէթիցիա եղբայր մը ունի Ամերիկա, եւ կը հասկնայ: Այնքան լաւ կը հասկնայ այս վայրկեանիս պատահածները որ պիտի ուզէր որ սիրտը կոտրէր, եւ չլալու համար, մատը կը խածնէ եւ կ'երթայ ամանները լուալու:

Տղաքը եւ մայրը կը լմնցնեն ընթրիքը առանց խօսելու:

"Դուրսն է, գիշերով, այս խոնաւութեա՛ն մէջ" կը յառաջէ Թէրէզա, յետոյ կը լռէ: "Այնքա՛ն զարմանալի մէկն է" կը վերջացնէ: Տան մէջ երբեք այլեւս պիտի չխօսուի Արեւելքի ձեռնարկին մասին:

Երուանդ դուրս ելաւ պարտէզի խորը գտնուող փոքր դուռէն դէպի բարձր պատին դարձուածքը, որ կը տանի դէպի գետը եւ Թէրէզայի համար շինել տուած արծաթագոյն կամուրջը: Կը կռթնի դըրան ներս քաշուած պատին, բանալին ձեռքը: Կը լսէ քալուածքներուն ձայնը, եւ լացի մը յորձանքէն չխեղդուելու համար կը խածնէ մատը եւ մուրացկանի մը պէս, օտարականի մը պէս կը փլի գետին: Պատերազմը կարճ պիտի չըլլայ: Ինքը եւ ընտանիքը երկու հակոտնեայ ճակատներու վրայ կը գտնուին: Այցելութիւնը ջնջուած է, կորուսեալ հայրենիքը կը նահանջէ եւ կը վերադառնայ իր հեռաւոր միջավայրին մէջ:

"Ո՛չ, Սմբատ, եղբա՛յրս" կը հեծկլտայ Երուանդ, "զոնէ զաւակներդ ինծի ղրկէ": Ամբողջ գիշերը այսպէս կ'անցընէ: Այլեւս իր ճամբորդութեան մասին երբեք պիտի չխօսի:

Սմբատ նոյն օրը, երեկոյեան, հասկընալի զգուշութեամբ, գնդապետին մօտ կ'երթայ: Ժամադրութիւնը եգիպտացի գուշակ՝ Մատամ Սէսոստրիսի, այս բարձրաստիճան սպային մնայուն հոմանուհիին հանգստաւէտ բնակարանն է: Յայտնի չէ թէ իսկապէս եգիպտացի՞ է եւ թէ իր գուշակութիւնները իրաւացի՞ են: Բայց իրաւ է որ թուխ, գեղեցիկ, նիհար կազմով, հրավառ աչքերով կին մըն է:

Սմբատ շատ բան գիտէ անոր մասին, բայց (նոյնիսկ եթէ ցոյց չի տար) գիտէ նաեւ լռել: Ան մխիթարութիւն եւ սփոփանք կու տայ խեղճերուն, յոյս՝ չունեցողներուն: Յետոյ, կը վերադարձնէ գնդապետը, եւ այս ձեւով, զինքը իր գեղեցիկ ձեռքերուն մէջ կը պահէ:

Սմբատ տագնապեցուցիչ լուրեր, փըսփըսուքներ լսեց: Շոգեկառքի հայ պաշտօնեայ մը որ Պոլսոյ գծին վրայ կ'աշխատի, արեւելեան ճակատէն ջարդերու լուրեր բերաւ: Կ'երեւայ թէ Ռուսերը կը մօտենան: Թուրք զօրավարներու հակադրութեան ռազմավարութիւնը սպասուած արդիւնքը չէ տուած:

Բոլորը սկսան վերյիշել 1906ի ջարդերը: Բայց Ապտիւլ Համիտ մեռած է («անօթ եւ կճուճ չինելու հող դարձած է» պիտի ըսէր Իսմէնէ) եւ այսօրուան կառավարութիւնը – կը տրամաբանեն դեղարանի բարեկամները, սիկարէթի մը եւ սուրճի մը միջեւ – ուրիշ շատ աւելի մըտահոգութիւններ ունի, քան Հայերը հալածել: Եւ յետոյ, Մայրաքաղաքին մէջ, կան մեր երեսփոխանները, կայ պատրիարքը, կան օրաթերթերը... Եւ մեր զինուորները պատուաւոր կերպով կը կռուին, հաւատարիմ հպատակներ ենք:

«Համբա՛րտ, համբա՛րտ: Կը բաւէ համբարտ կենալ» կ'ըսէ բժիշկ Գրիգորը: «Մենք պէտք է ձերբակալենք կուսակցութիւններու անդամները, անոնք որ քաղաքական հարցերով կը զբաղին, անոնք որ կը գրգռեն: Ահաւասիկ մեր զինանշանը. «Դեղարան Հայաստան»: Հայաստան անունով է որ Հայերը իրենց կորուսած հայրենիքը կը կոչեն, Հայկի երկիրը: Եւ դեղարանը եւ Սմբատ յարգուած են եւ բոլորէն ճանչցուած, հաստատութեան մը պէս: Ո՞րքա՛ն նոր դեղեր ներմուծեց ան մեր պզտիկ քաղաքին մէջ... Ասփիրինը հոս բերող առաջիններէն եղաւ:

«Նման Յառաջդիմութեան եւ քաղաքակրթութեան փարոսին» յանկարծ բացագանչեց Լեւոն Թումանեան, զոր բուսաբան կը կոչեն, քանի որ տարիներէ ի վեր կը պատրաստէ Փոքր Ասիոյ բոյսերու համայնապատկեր մը: Բոլորը կը խնդան, որովհետեւ Լեւոն երբեք չի խօսիր, բայց այսօր ան երջանիկ է որովհետեւ նոր բոյս մը, ծիրանեգոյն փոքրիկ զարնանածաղիկ մը գտաւ ջրվէժներուն մօտ:

Այսուհանդերձ, Սմբատ քիչ մը անհանգիստ է եւ, Մատամ Սէսոստրիսի յանձնելէ վերջ փաթթուած ծրար մը որ թըղթադրամներով ծածկուած էջերով գիրք մը կը պարունակէ, սիրտը կը բանայ գնդապետին:

Գնդապետը, բարեացակամ եւ հանդարտած, իր գիտցածը կ'ըսէ: Քանի մը տաք գլուխներ ձերբակալուած են Պոլսոյ մէջ, քանի մը զինուորներ դասալիք եղած են արեւելեան ճակատէն եւ միացած են Ռուսերուն («եւ ասոնք, ինչպէս գիտէք, շատ ծանր բաներ են»):

Սմբատ ամբողջովին համաձայն կը գտնուի: Գնդապետը ինքն իր մէջ կը մըտածէ որ այդ խումբերուն հրամայելու պաշտօն ունեցողը պէտք չէ կարող մէկը ըլլայ: Ինք գիտցած պիտի ըլլար իր ընելիքը այս պարագաներուն: Իր հայ զինուորները երբեք գլխու ցաւ չեն տուած իրեն, եւ շատ ակամայ համակերպած է հայ զինուորները զինաթափ ընելու եւ արեւելեան ճակատը աշխատաւորական ջոկատներու մէջ ղրկելու հրամանին:

(Շար. 34)

ԱՂՕԹՔ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Բժիշկ եւ Տիկին Համբարձում եւ Աստղիկ Սէմէրճեան եւ զաւակները,

Տէր եւ Տիկին Սարգիս եւ Քնար Պալեան եւ զաւակները,

կը ծանուցանեն թէ

այս Կիրակի, Փետրուար 5ին, ի ժամու Սրբոյ Պատարագին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս–Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ՝ ԱՂՕԹՔ պիտի ըլլայ եւ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ կատարուի իրենց հանգուցեալ ծնողաց, մեծ ծնողաց եւ հարազատաց՝

ԵԴՈՒԱՐԴ ՊԱԼԵԱՆ-Ի

անոր մահուան առաջին տարելիցին առթիւ,

եւ

ՍՈՆԱ ՊԱԼԵԱՆ-Ի

(ծնեալ՝ ՀԱՄԲԻԿԵԱՆ)

անոր մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ:

"Յաւիտենական՝ ՅԻՇԱՏԱԿՆ ԱՐԴԱՐՈՑ՝ օրհնութեամբ եղիցի":

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.– Տիկին Շ. Մանուկեան 50 Եւրօ:

ԱՆԹՈՆԻ.– Տիկին Ջանտոմենեկօ 50 Եւրօ:

ԳԼԵՐՄՈՆ.– Պ. Ժան Եորկի 30 Եւրօ:

LOTO SPECIAL

CARNAVAL DE VENISE

1er Prix :
UN SEJOUR POUR 2 PERSONNES A VENISE
...et de nombreux autres lots de valeur...

Dimanche 5 février à 15 h

organisé par
l'ECOLE ARMENIENNE KHATCHADOUR ABOVIAN
339 avenue du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 04 91 77 84 70

Fabriqué & Distribué par CEPOVETT S.A
150, ancienne route de Beaujeu - GLEIZÉ BP 421
69653 VILLEFRANCHE / SAÔNE CEDEX
Tél : 04 74 62 47 00 - Fax : 04 74 68 20 09 - Em@il : stk@stk.fr

(Շար. Ա. էջէն)

տակ կ'ապրի: Այդ օգնութիւնը չի կրնար ենթակայ ըլլալ անարդար պայմաններու": Ի՛ դէպ, Գաճար Անշէնէ (Փետր. 1) արձագանգ կը հանդիսանայ "գաղտնի կապերու", զորս Իսրայէլ ունեցած է Համասի հետ: Տասը ամիս առաջ, Նեթանիահուի մէկ խորհրդականը գաղտնի բանակցութիւն վարած է Ժընեւ Համասի մէկ բանագնացին հետ, որու մասնակցած են խորայէլացի գործարար մը եւ Սաուտի Արաբիոյ դեսպանատան մէկ դիւանագէտը: Օրակարգի նիւթը եղած է "Համասի հետ համամատակարարում մը գրաւուած հողամասերուն մէջ": Առաջին անգամ չէ որ Իսրայէլ նման յարաբերութիւններ կը մշակէ, նպատակ ունենալով տկարացնել ՊԱԿ-ը (Արաֆաթի շարժումը): 2004ի Յունուարին իսկ, Համաս հանդիպում ունեցած է ԱՄՆ-ու բանագնացներու հետ Գազայի մէջ եւ որու նպատակն էր, Ամերիկացիներուն համար, տեղեկանալ թէ Համասը կրնա՞յ հակակշռել ալ-Ֆաթահն և որու փոխարէն Համասը կ'ուզէր որ վերջ տրուի "Թիրախ ունեցող սպանութիւններուն", զորս կը կիրարկէր Իսրայէլ:

ԳԱՀԻՐԷԻ հարաւը, Հուրղատայի եւ

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍ

Հ.Մ.Ը.Մ. – Ֆրանսի վարչութիւնը կը վերակազմէ Միութեան շեփորախումբը (փանֆարը):

Այս տարեշրջանին փանֆարի փորձերը տեղի կ'ունենան Կիրակի օրերը, ժամը 13էն 15, "Դպրոցասէր" վարժարանէն ներս. հասցէ՝

1 Boulevard du Nord —
93340 Le Raincy

ղեկավարութեամբ արհեստավարժ խմբավար Պ. Եդուարդ Բարսեղեանի:

Յաւելեալ մանրամասնութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝ 06.23.12.69.14 կամ 06.25.93.28.90:

Հ.Մ.Ը.Մ.–ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Լուքսորի միջեւ հանրակառք մը ծանր արկած մը ունեցած է, Յունուար 31ին, որու հետեւանքով Հոնկ–Քոնկէն 14 զբօսաշրջիկներ մեռած են:

ՄԱՐԹԻՆ ԼՈՒՏԸՐ ՔԻՆԿԻ այրին, մեռած է Մեքսիքա, 78 տարեկանին: Ամբողջ կեանքին երկայնքին պայքարած է փոքրամասնութեանց պաշտպանութեան համար:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 5. –

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ Առաջաւորաց Պահոց

Առաջաւորաց կը նշանակէ "առաջին պահք". այսինքն Հայոց մէջ հաստատուած առաջին հնգօրեայ Պահքը, սահմանուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի ձեռքով:

ԵԿԱ՛ՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ...

Տօն Սրբոցն Սարգսի զօրավարին
եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին
եւ չորեքտասան զինուորացն:

ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 11. –

Ժամը 9.30ին գիշերային եւ առաւօտեան ժամերգութեանց պաշտամամբ:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, Փետրուար 11, ժամը 20.30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ:

Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ:

–Մուտքը ազատ է–

□

Section «D. Missakian»
de Sevran Livry

SOIREE «COUSCOUS»

Le samedi 4 février à 20h30

à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy
93190 Livry Gargan

Réservations :
— **Madeleine : 01 43 83 87 68;**
— **Nilva : 01 42 36 33 73**

Nous vous attendons nombreux

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ

ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 11.–

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Կ Ե Դ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն
Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

1. Լիոնի եւ Շրջակայից Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը
2. Տէսինի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը
3. Վալանսի Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը
4. Կրընոպլի Հայ Ազգային Ընկերակցութեան Վարչութիւնը
5. Սէն Թ'էթիէնի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը
6. Փոն տը Շէրիի եւ Շարվիէօյի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

Ռոն–Ալփեան Շրջանի այս վեց կրօնական ընկերակցութիւններու վարչական կազմերը հաճոյքն ունին հրաւիրելու իրենց անդամները Անդամական Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի որ տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 12 Փետրուար 2006ին, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, իւրաքանչիւրը իր Եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգի նիւթ. – Կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Նոյն օրը նոյն վայրին մէջ կէսօրէ ետք ժամը 16.30ին Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի լմնդհատումէն ետք, Անդամները հրաւիրուած են Անդամական Ընդհանուր Պարզ Ժողովի:

Օրակարգ. – Ընտրութիւն Թեմական Պատգամաւորներու:

Կը յիշեցուի թէ ընտրութիւններուն մասնակցելու համար անհրաժեշտ է վճարել անդամատուրքերը:

Առ ի գիտութիւն կը հաղորդուին առանց Ընկերակցութիւններու անդամներուն:

ԴԻՒԱՆ
ՌՈՆ–ԱԼՓԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՓՈԽԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 927 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

PELERINAGE
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril

Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Inscription obligatoire avant le 10 février 2006.
Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006»

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaüm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betleem, Eglise de la Sainte Vièrge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3
VENDREDI
3 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·382 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21·382

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը՝ Ֆ. Տուսթ-Պլազի հրաւիրած է Թուրքիան, որ ամրապնդէ բարենորոգումները իր ջանքերը, եթէ կ'ուզէ անդամակցիլ Եւրոպական Միութեան: Շեշտը դրած է մասնաւորաբար արտայայտութեան ազատութեան, կիներու իրաւունքներու, փոքրամասնութեանց իրաւունքներու եւ Կիպրոսի հարցին կարգաւորութեան վրայ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ տեղի տուաւ եւ Փետրուար 1ին վերցուց իր վէթօն, շինարարական մարզի Թէ·Վէ·Ա·-ին վերաբերեալ: Այս համաձայնութիւնը թոյլ կու տայ, որ մինչեւ 2010ի վերջ, Թէ·Վէ·Ա·ն մնայ 5·5% տոկոս, ինչ որ գոհունակութիւն պատճառեց գլխաւորաբար Ֆրանսայի: Ինը երկիրներ կ'օգտուէին այս զեղչէն, որ վերջ կը գտնէր Դեկտ· 31ին, եթէ նոր համաձայնութիւն մը գոյացած չըլլար: Ֆրանսայի շինարարական ճիւղին համար յաղթանակ մըն է, բայց, նաեւ Եւրոպայի եւ Աւստրիական նախագահութեան համար:

"ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՊԷՏՔ Է ԱՌԱՋՆՈՐԴԷ ԱՇԽԱՐՀԸ" ըսած է նաեւ Պուշ, իր ելոյթին ընթացքին: ԱՄՆ պէտք է ընդունին պատմութեան կոչը եւ համարձակութեամբ գործեն յանուն ազատութեան, կ'աւելցնէ ԱՄՆ-ու նախագահը, որ կ'ուզէ ուժանիւթի անկախութիւն մը ապահովել, բայց, իր խօսքերը ոչ ոք համոզած են: Ի դէպ, հետաքրքրական երեւոյթ մըն է նաեւ ինչ որ պատահած է Ուիլիըմ Պլումի մէկ գիրքին: Այս հեղինակը, դեռ 10 օր առաջ, անտեսուած էր: Գիրք մը գրած էր «Ռոկ սթէյթ, է Կայտ թու տը Ուորլտ'ս Օնլի Սուփըրփաուըր» (Լ'էթա վուայու, էօն Կիտ տը լ'Իւնիք Սիւփէրփիւիսան Մոնտիալ), որ հաւաքածոն էր այն բոլոր ոճիրներուն զորս գործած են ԱՄՆ 1945էն ի վեր եւ լոյս տեսած էր 2000ին, ու, դեռ 2005ին կը գրաւէր 205·650րդ դիրքը համացանցով ապսպրուած գիրքերուն: Բաւած է որ, Յունուար 19ին, Ալ-Ժազիրա կայանէն Պէն Լատէն յանձնարարէ հատորը («Եթէ Պուշ շարունակէ իր ստերը, օգտակար է որ կարդաք այդ հատորը») որպէսզի գիրքը 26րդ տեղը գրաւէ 24 ժամուան ընթացքին եւ հեղինակն ալ – 72 տարեկան – օրուան մարդը դառնայ...:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ, եկամուտներու տուրքերու յայտարարութեան պայմանաժամն է Մայիս 31, թուական մը, որ ցարդ վերապահուած էր ազատ ասպարէզներուն: Նախապէս, պայմանաժամը Մարտին էր:

ԻՍՐԱՅԷԼԱՑԻ ոստիկանները բիրտ յարձակում մը գործած են Այսըրյորդանան, երբ պիւլտոզըրներով պարպած են նոր հաստատուած, ապօրինի ինը բնակութիւններ: Կռիւներու հետեւանքով 250 հոգի վիրաւորուած են, ոստիկանութիւնը 45 ցուցարար ձերբակալած է: Շարոնը փոխարինող վարչապետը կ'ուզէ շարունակել անոր գործը եւ տեղահան ընել առանց արտօնութեան հաստատուած գաղթավայրերը: Այս առթիւ, ռաբունիներու Խորհուրդը հաղորդագրութիւն մը հրապարակած է, ուր կ'ըսէ· «Կառավարութիւնը անխնայ պատերազմ մը հռչակած է Իսրայէլի եւ իր հաւատարիմներուն միջեւ: Բոլոր միջոցներով, պէտք է վերջ տանք այդ հալածանքին, թէ ոչ պատերազմ կ'ըլլայ»:

ԲՐԻՏԱՆԱՑԻ 100րդ զինուոր մըն ալ մեռած է Իրաք, զոհ պայթումի մը Պասրայի մէջ, երկրին հարաւը: Այս առթիւ, Թ. Պլէր յայտարարած է "Մեր պատասխանը պիտի ըլլայ սեղմուած վիճակէն խոյս չտալ, այլ կրկնապատկել մեր ճիգերը": Դեռ 8 հազար բրիտանացի զինուոր կայ Իրաք, գլխաւորաբար երկրին հարաւը:

Ա. ԽՕՃԱԼԱՆ դիմում ըրած է որ կրկին դատուի, ըստ Մարդկային Իրաւանց Եւրոպական Ատեանին մէկ վճիռին, բայց, բաւական խոչընդոտներ կան, որոնք թոյլ չեն տար ընթացք տալ դիմումին: Ատեանը, 2005 Մայիսին, յանձնարարած էր Թուրքիոյ որ նոր դատավարութիւն մը կազմակերպէ, 1999ի դատը "անաչառ" չէր գտած: Այն ատեն Խօճալան մահուան դատապարտուած էր:

ՊԱՂՏԱՏԻ Եարմուք թաղամասին մէջ, Իրաքցի երկու լրագրողներ առեւանգըւած են Փետրուար 1ին, ըստ Ներքին նախարարութեան: Երկուքն ալ կ'աշխատէին հեռատեսիլի Ալ-Սումարիա կայանին համար եւ կառքի մը մէջ էին, երբ արարքը գործուած է: Սպառնալիքի տակ է որ առեւանգուած են:

ՄՈՀԱՄԷՏԻ ծաղրանկարներու հարցը նոր ծաւալ մը ստացած է, այս անգամ Ֆրանսայի մէջ, Ֆրանս-Սուարի հրատարակութենէն ետք, յանուն արտայայտութեան ազատութեան: Թերթը հրատարակած է 12 ծաղրանկարները ճիշդ այն ատեն երբ դիւանագիտական եւ կրօնական տագնապ մը կայ արդէն մահմետական աշխարհին հետ: Փարիզի մէջ, այս հրատարակութիւնը վրդոված է մահմետական պաշտամունքի Ֆրանսական Խորհուրդի նախագահը, որ "գրգռութիւն" որակած է կատարուածը: Կառավարութեան բանբերը՝ Ժ.-Թ. Գոփէ յայտարարած է որ Ֆրանսա կառչած կը մնայ արտայայտութեան ազատութեան, բայց եւ այնպէս Փետր. 1ին Ֆրանս-Սուարի սեփականատէրը՝ Ռ. Լաքաճ պաշտօնազրկած է թերթին հրատարակիչը յանուն "ամէն մէկուն հաւատքին եւ համոզումներուն" յարգանքին: Այս կարգադրութիւնը անակնկալի բերած է անձնակազմը որ այս ամբողջին ետին հաշուեյարդար մը կը տեսնէ, շրջանի մը, երբ թերթը սնանկութեան դուռն է: Իր երբեմն, Ֆրանս-Սուար, զոր Փիէր Լազարէֆ հիմնած է 1944ին, մէկ միլիոն տպաքանակ ունէր: Արաբական աշխարհին մէջ, դանիական ապրանքներուն պոյքոթը կը տարածուի, Սաուտի Արաբիայէն եւ Լիբիայէն ետք Սուրիա ալ նոյն որոշումը տուած է եւ Դամասկոս կանչած է Դանիոյ իր դեսպանը: Այլ թերթեր ուզած են զօրակցիլ իրենց պաշտօնակիցին եւ ծաղրանկարները կամ անոնցմէ մաս մը հրատարակած են, ինչպէս Ա· Պէ· Սէ· եւ Էլ Փէրիոտիքօ (Սպանիա), Լա Սթամփա եւ Իլ Գոռիէռէ տէլլա Սերա (Իտալիա), Տի Վէլթ (Գերմանիա): Այս վերջին պահպանողական թերթը խմբագրականով մը դիտել կու տայ· – "Մահմետական բողոքները աւելի լրջութեամբ նկատի կ'առնէինք եթէ նուազ կեղծաւոր ըլլային: Երբ սուրիական հեռատեսիլը վաւերագրականներ ցոյց տուաւ, որոնք մարդակեր ռաբուններ կը ներկայացնէին եւ իմամները լռեցին":

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը, բաւական վէճերէ ետք, Փեփտրուար 1ին համաձայնութեան եկաւ, հանգստեան կոչւելու տարիքը 67ի բարձրացնելով: Հակառակ կարգ մը կուսակցութիւններու վերապահութեան, օրէնքը պիտի գործադրուի 2029ին, փոխանակ 2035ին:

ԺՈՍՓԷՆԻ համար ոչ մէկ "նախագահելի" կայ կուսակցութեան մէջ: Լա Փրովանսին տուած իր հարցազրոյցին մէջ, կ'ըսէ թէ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ կան մրցակցութեան մէջ, ատիկա ցոյց կու տայ Ընկերվարական կուսակցութեան հարստութիւնը, բայց ճիշդ է որ ոչ մէկը դեռ ինքզինք պարտադրած է": Իր մասին ալ ճշդած է թէ "կեանք մը կայ իշխանութենէն ետք": Ինչ կը վերաբերի "բազմաթիւ անձնաւորութեան" Լիպէրասիոն (Փետր. 2) դիտել կու տայ որ Ընկերվարական կուսակցութիւնը 285 ղեկավարներով, բոլոր մրցանիշները կը կոտրէ...

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆԻ 10,5 միլիառ տոլար պիտի տայ միջազգային հաւաքականութիւնը գալիք հինգ տարիներու ընթացքին երկրին վերաշինութեան համար: Այս գումարին չորս միլիառը ԱՄՆ-էն կու գայ, 1,2 միլիառը Համաշխարհային Դրամատունէն, մէկ միլիառը Զարգացման Ասիական դրամատունէն, 885 միլիոնը Մեծն Բրիտանիայէն, 480 միլիոնը Գերմանիայէն եւ 450 միլիոնն ալ Ճափոնէն:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ զինուորներ կրակ բացած են Գանատայի դեսպանին կառքին վրայ Իրաքի մէջ, բայց վիրաւոր չկայ: Կառքը չէր դանդաղեցուցած իր ընթացքը հակակշռի շրջանին մէջ (կանաչ գօտի):

Ս. ՀԻՒՍԷՅՆԻ դատավարութիւնը կը շարունակուի իր բացակայութեան: Ինք եւ իր փաստաբանները այս ձեւով ուզած են բողոքել նոր դատաւորին (քիւրտ) ներկայութեան դէմ: Հինգ վկաներ պատմած են դոնփակ, Ս. Հիւսէյնի արիւնալի հալածանքը 1982ին:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ Համաշխարհային Բաժակի աւարտականին եթէ հասնի Ֆրանսա (Յունիս 9 – Յուլիս 9) Թէ· Էֆ· 1 հեռատեսիլի կայանին վրայ 30 երկվայրկեան ծանուցումը պիտի արժէ 287·500 Եւրօ (առանց տուրքի), ինչ որ մրցանիշ մը կը նկատուի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽԱՉՔԱՐԵՐԸ ԹՈ՛Ղ ՍՊԱՍԵՆ

Եւրոպայի խորհուրդի խորհրդարանական վեհաժողովին մշակոյթի ու կրթութեան յանձնաժողովին պատուիրակութիւնը ամրան պիտի այցելէ Հին Ջուղայի շրջանը, տեղեկագիր մը պատրաստելու համար հայկական յուշարձաններուն պահպանութեան խնդիրներուն առընչութեամբ: Մեկնելով խաչքարերու դէմ դեկտեմբերեան նոր բարբարոսութեան փաստէն, նոյն յանձնախումբին առջեւ հարցը ներկայացուցած է անոր Հայաստանէն անդամ, Ազգային ժողովի "Արդարութիւն" խմբակցութեան ներկայացուցիչ Ստեփան Դեմիրճեան: Եւրոպական նոյն վեհաժողովին մէջ հայկական պատուիրակութեան ղեկավար ու Ազգային ժողովի փոխ նախագահ Տ· Թորոսեան յիշեցուցած է թէ Հայաստանի նախորդ պատուիրակութեան կողմէ ալ նոյն հարցը ներկայացուած էր 2002ի վերջաւորութեան երբ հայկական խաչքարերու առաջին ջարդ մը տեղի ունեցած էր: 2003 Ապրիլին որոշուած էր զեկուցաբեր նշանակել, եւլն·: Սակայն յետոյ ձգձգուած էր խնդիրը: Այդ ձգձգումն ալ բնականաբար խրախուսիչ ազդակ եղած է ներկայի ջնջումին:

Այս անգամ որոշուեր է ամառը պատուիրակութիւն ղրկել, մինչ հայկական կոթողներու ջարդը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 15ին: Զարմանալի՞ է: Է՛հ, եւրոպացի փափկասուն երեսփոխանները ձմրան ցուրտին Նախիջեւանի քարքարուտները չափչփելու չէին ի սէր երկու հայկական խաչքարի որոնց ներկայութիւնը վստահաբար աւելի տաղտուկ է իրենց համար, քան ջնջումը:

Ամառը նման առաքելութեան յարմար եղանակ է· քարքարուտը դալարած, ըլլուղները հասունցած կ'ըլլան, յարմար միջավայր տրամադրելով բացօթեայ խնճոյքներու, պտոյտներու: Անշուշտ գիտեն եւրոպացի երեսփոխանները թէ մշակոյթ ջնջողները ո՛րքան հիւրամեծար, սիրալիր ու հաճոյակատար կ'ըլլան, յատկապէս պատիժի մարդոց նկատմամբ:

Թէ մինչ այդ Արաքսը խաչքարերուն իր ափերը լեցուած կտորուանքէն փշուր անգամ ձգած չըլլա՞յ, ջուրերուն գարնանային վարարումով... այդ մէկն ալ մեր ու մեր խաչքարերուն չար բախտէն: Ի վերջոյ, եւրոպական ծանրաբեռն իրենց աշխատանքը ձգած Հին Ջուղայի պատահարը ստուգելու գացողներէն չի կարելի անկարելին ակնկալել: Չէ՛, փիրենք նկատի ունեցած չէր Գամառ Քաթիպան երբ կը գրէր·

"Մայր Արաքսի ափերով
քայլամոլոր գնում եմ,
Հին-հին դարուց յիշատակ
ալեաց մէջը պտրում եմ":

Թ· ԱՐՓԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Հայաստանի ու Ադրբեջանի նախագահներուն փարիզեան հանդիպումին նախօրեակին Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը Հ· Գասպարեան յայտնած է թէ հայկական կողմը դրական տրամադրութեամբ Փարիզ կը մեկնի, սակայն կան տակաւին բարդ հարցեր: Անոնց նկատմամբ Հայաստանի ու Ադրբեջանի կարծիքները տարբեր են, ինչ որ կը թելադրէ զգոյշ ըլլալ ակնկալութիւններու առումով: Այսուհանդերձ, անտեղի բան չէ յառաջընթաց քայլ մը յուսալ:

Հ· Գասպարեան զգոյշ ըլլալու գլխաւոր պատճառ նկատած է 2006ը համաձայնութեան տարի տեսնելու հայկական ցանկութեան փոխարէն ադրբեջանական կողմէն յաճախ հնչող կոշտ յայտարարութիւնները եւ զիջումը մերժող կեցուածքը:

ԻՐԱՆ - ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱԶԱՄՈՒՂ ՄԸ

Իրանի Տնտեսութեան նախարարը յայտնած է թէ իր երկիրը հետաքրքրուած է Հայաստանի հետ կազամուղին շինութիւնը շուտով աւարտելով եւ կը պաշտպանէ երկրորդի մըն ալ կառուցումին գաղափարը: Տ· Ճաֆարի աւելցուցած է թէ Իրան պատրաստ է տարբեր մարզերու մէջ Հայաստանի հետ գործակցութեան վերաբերող ստորագրուած բոլոր համաձայնագրերը յարգելու: Իրանեան ընկերութիւններ կը մասնակցին կազով բանող ջերմաելեկտրակայանի, ելեկտրական գիծերու, ելեկտրական ենթակայաններու շինարարութեան:

ՔՐՏԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻՆ ԶՐՈՅՑԸ ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻ ՀԵՏ

Քրտական օրաթերթը "Խօզկիւր փոլիթիքա" Յունուար 28ի թիւով չարաթական յաւելուածին մէկ էջը յատկացուցած է "Ակօս" շաբաթաթերթի հիմնադիր ու գլխաւոր խմբագիր Հ. Տինքի հետ հարցազրոյցի մը: Զրուցավար Ալի Կիւլէր նիւթ ըրած է հայ լրագրողը թիրախ առած ծանօթ հետապնդումները որոնց կորիզը կը կազմէ "Թրքութիւնը հրապարակաւ անարգել"ու ամբաստանութիւնը: Ամբաստանութիւն որ մենաշնորհը չէր Հ. Տինքի, բայց Օ. Փամուքի դատը ջնջելու որոշումէն ի վեր գրեթէ առանձին մնացած է ու որոշ չափով ալ լռութեան մատնըւած իր պարագան:

"Ի՞նչ է ձեզմէ ուզուածը" հարցումին պատասխանելով ան կ'ըսէ թէ ճշգրտօրէն չի գիտեր մէկ բան. գինքն ու իրեն նմանները թիրախ առած քարոզչութիւնը միայն քանի մը ազգայնամոլ փաստաբանի ու անձի սահմանով մնացած երեւո՞յթ է, թէ այլ խորութիւն մը կը պարտկէ: Իր տպաւորութիւնը աւելի երկրորդն է: Ոչ բոլորովին չի գիտեր, ատոր անհրաժեշտ փաստերը չունի, բայց կը զգայ թէ ներկայի երեւոյթին տակ աւելի խոր բաներ կան: Կու տայ հետեւեալ բացատրութիւնը. «"Ակօս" Թուրքիոյ հայ հաւաքականութեան ծոցէն ծնած թերթ մըն է: Ջանացած է իր հարցերը վերածել Թուրքիոյ հարցերուն, իսկ Թուրքիոյ հարցը վերածել իր փոքր համայնքին կեանքին հիմնական հարցին: Ու լայն չափով յաջողած է ատիկա ընելու: Յաջողած է, նոյնիսկ իր սահմանէն, չափէն անդին անցնելով: Այնքան որ օր մը այլեւս ոմանք "Ակօս"ին ու անոր ընդմէջէն ինծի՝ "այլեւս չափը անցուցիք" ըսելու դիրքի հասած են»:

Իրենց ըրածը Թուրքիոյ համար սովորական համարձակութեան արարք մը չէր. Հայու ինքնութեամբ ասպարէզ գալ, ոմանց կողմէ ձեւաւորելու ջանք տարւած հայկական կաղապարէն անյարիր ընթացք ունենալ: "Հայկական կաղապարը" այն է որուն պարփակած Հայը, հայութիւնը լոյսին կը յայտնուին հարկաւոր պարագային, ըսելու համար թէ շատ երջանիկ են, ոչ մէկ հարց ունին այս երկրին մէջ. իսկ երբ հարուածը իրենց գլխուն կը ստանան, ձայն չեն հաներ, կը գոհանան իրենց տրուածով, հարցերու, նեղութիւններու պարագային լուռ կը մընան, լռութեամբ տանելով իրենց վիճակը: "Ակօս" կը ջանայ շրջել այս պատկերը: Ատոր քով կարելին կ'ընէ լոյսին բերելու համար բո'ւն դէմքը պատմութեան մը որ Թուրքիոյ մէջ ծաւալուն կերպով կը թելադրուի պնդուածներուն, սուտ ու կեղծ բնոյթով: Այդ ուղղութեամբ ո'չ արհամարհելի գործ կատարած են մինչեւ այսօր. կը կարծէ թէ այդ պատճառով է որ ծանօթ շրջանակներու հակազդեցութիւններուն թիրախ եղած են:

Այդ շրջանակները ըստ Հ. Տինքի, չեն փափաքիր Թուրքիոյ Եւրոպական միութեան անդամակցութիւնը: Ու արգելք ըլլալու համար կ'ընեն ինչ որ իրենց ձեռքէն կու գայ. Իրենց նպատակն է հակաժողովրդավարական պատկեր մը տալ երկրէն ու համոզել որ Թուրքիա Եւրոպական միութեան արժանի չէ: Ասիկա է իր տպաւորութիւնը, քանի որ կ'ըսէ թէ արտայայտութեան անկախութիւնը կարեւոր նուաճումի հասած էր: Մանաւանդ վերջին քանի մը տարուան ընթացքին կարելի էր բաւական ազատօրէն գրել ու խօսիլ: Բայց յետոյ Օ. Փամուքի, կամ իրեն նմաններուն որպէս յարձակումի թիրախ ընտրութիւնը ուշագրաւ եղած է. ամբաստանողները լաւ հաշուած են թէ ո'ւր եւ որոնք պէտք է ընտրեն: Ամօթալի կը նկատէ կացութիւնը, հարց տալով թէ ինչո՞ւ կառավարութիւնը այդ հատուածին դէմ անհամարձակ կը վարուի:

Անոնց համար հայկական ցեղասպանութեան ճանաչումը միակ հարցը չէ. կը շահարկեն քրտականը, կիպրականը, ալեւիականը: Կը վախցնեն Թուրքիոյ մասնատումին հեռանկարով: Անոնց ամբողջ գործը հարց ստեղծելն է, ատով Եւրոպական միութեան դէմ նորանոր հոսանքներ յառաջ բերելը: Ատիկա որոշակի քաղաքականութիւն է որ կը կիրարկուի: Կը խօսին Հայերու հողային պահանջին, հատուցումի պահանջին մասին, որպէս վախ պատճառող ազդակներ: Շատ լաւ գիտեն սակայն թէ Հայերը հողային պահանջ չունին, ատոնք իրական բաներ չեն:

Հայկական հարցին առընչութեամբ Թուրքիոյ մէջ անյետաձգելի հոլովոյթ մը արձանագրուած է: Հ. Տինք զայն կը կոչէ "հաւաքականութեան հարցում ուղղել"ու հոլովոյթը: Ատիկա ապացոյցը կը նկատէ ներքին ուժականութեան մը: Հաւաքականութիւնը այլեւս հարցումներ կ'ուղղէ իր անցեալին, ներկային ու ապագային մասին: Ասիկա երկրին մէջ միաձեւ քաղաքացի ստեղծելու մինչեւ այսօր կատարուած ջանքին հակասող ընթացք է: Որովհետեւ Թուրքիոյ մէջ բոլոր փոփոխութիւնները վերէն վար ուղղութեան կը հետեւին. վերէն հաւաքականութեան կը պարտադրուին: Վարէն դէպի վեր փոփոխութիւն երբեք չէ տեսնուած: Ատիկա է որ կը պատահի այսօր. ու "խորունկ պետութիւն" կոչուածը սկսած է կորսնցնել այն միաձեւ քաղաքացիները որոնց ստեղծումին կը ջանար: Երեւոյթը նոյնն է հայկական հարցին ալ պարագային, քրտականին ալ, կիպրականին ալ:

Հ. Տինքի շեշտածը այն է որ երկրին մէջ ոչ թէ արտայայտութեան, այլ մըտածումի անկախութիւնը յափշտակուած է: Ան կ'ըսէ. «Մեր փոքր տարիքին, դըպրոցին մէջ միաձեւ քաղաքացիի ինքնութիւնը կը պարտադրուի: Անկէ դուրս մնացող, միաձեւումը մերժող, հարցատէր քաղաքացիներու համար ալ 301-րդին, 305-րդին նման յօդուածներ կը ստեղծուին որպէսզի անոնց արգելք ըլլան: ... Հայկական հարցին մէջ ալ խունապի մէջ են, որովհետեւ հաւաքականութիւնը սկըսած է հարցումներ ուղղել: Իրականութեան մէջ անոնց վախցածը արտաքին աշխարհը չէ. անոր ճնշումներն ու խորհրդարաններու ընդունած օրէնքները չեն: Իրենց բուն վախցածը Թուրքիոյ ներսէն ծնած հարցումներն են. պատմութեան հետաքրքրութեան տէր, հարցատէր մարդիկն են: Զանոնք կասեցնելու համար ներկայիս սկսան իրենց ամբողջ ուժով յառաջ մղել պաշտօնական յայտնի թեզերը, զանոնք ներմուծելով մինչեւ իսկ նախակրթարանի դասագիրքերուն մէջ»:

*"Ակօս"*ով *տարուած ջանքը կը միտի տեղեկացնելու, լուսաբանելու: Հաւաքականութիւնը գիտնալու պէտք ունի:* «Թո'ղ գիտնայ, յետոյ ինք որոշէ ուրանալ, կամ խոստովանիլ: Ժողովուրդ մը միայն տեղեակ ըլլալէ ետք կրնայ իր խիղճը խօսեցնել: Ա'յս կէտին վրայ է որ Սփիւռքը զիս չի հասկնար: Թերեւս կը հասկնայ, բայց գործին չի գար. թերեւս ալ կուգայ:

Սա ալ կ'ըսեմ. դուրսէն ճնշումներով օր մը թերեւս կարելի կ'ըլլայ ցեղասպանութիւնը ընդունիլ տալ թուրք կառավարութեան: Սակայն ատիկա ոչ մէկ օգուտ կ'ունենայ: Որովհետեւ ոչ մէկ պետութիւն խիղճ կ'ունենայ, այլ՝ շահ: Խիղճը ժողովուրդներուն կը պատկանի»:

Օ. Փամուքի դէմ ձեռնարկուածը փաստըն է թէ Թուրքիա հարկ է պատմութեան լուրջ ուսումնասիրութեան մը ձեռնարկէ: Ու Հ. Տինք հարկաւոր կը նկատէ որ Հայերը ընդառաջելով երկխօսութեան թըրքական հրաւէրին, մասնակցին այդ ուսումնասիրութեան: Կը հաւատայ թէ պիտի ապրինք այդ հոլովոյթը: Վէճեր պիտի ըլլան, թեր ու դէմ կարծիքներու բախում, բայց նաեւ մաքրագործումի փուլ մը. կը խորհի որ ատկէ ետք Հայերն ու Թուրքերը որոշ բնականոնացումի շրջան մը պիտի ապրին:

Զրուցավարը աւարտելէ առաջ կը յիշեցնէ թէ իրեն եղած ամբաստանութեան պահուն հայ լրագրողը ըսած էր. «Եթէ ճակատէս այս մուրը չսրբուի, կ'երթամ»: «Ի՞նչ է այդ մուրը» *հարց կու տայ Ա. Կիւլէր:*

Հ. Տինք կը բացատրէ թէ ոչ ոք, ոչ մէկ կրօնք, ոչ մէկու տարբերութիւն կը վարկաբեկէ. ատիկա իր կարծիքով ցեղապաշտութիւն է. իսկ ցեղապաշտութիւնը՝ մեծագոյն յանցանք: Հետեւաբար երբ կ'ամբաստանուի "Թուրքերը նուաստացնելով", կը ժխտէ. կը պահանջէ որ այդ յանցանքը ճակատէն սրբուի: Հակառակ պարագային չի կրնար միասնաբար ապրիլ վարկաբեկած մարդոց հետ: Ու կը մեկնի:

"Ո՞ւր" հարց կու տայ խօսակիցը. Հ. Տինք կը պատասխանէ. «Պապերս այս երկրէն մեկնեցան, առանց գիտնալու թէ ո'ւր կ'երթային: Ես ալ անոնց նման ճամբայ կ'ելլեմ, երթալու համար հոն ուր ճամբան կը տանի...»:

Պատրաստեց՝

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ԱԴԱՄԱՆԴՆԵՐՈՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏԸ ԴԻՄԱԳԻԾ ԿԸ ՓՈԽԷ

ԳՐԻԳՈՐ ԹՈՒՂԼՈՒԵԱՆ

Անվերս կը նկատուի աշխարհի ադամանդներու մայրաքաղաքը: Դիրք մը որուն հասած է ան շնորհիւ իր դարաւոր փորձառութեան: Կեդրոնական կայարանին մօտակայքը, հետիոտներու սահմանւած ու խիստ հսկողութեան ենթակայ քանի մը իրերհաղորդ փողոցներէ բաղկացած թաղամասի մը մէջ, 1600 հիմնարկներու մասնակցութեամբ կը կատարուի տարեկան 25էն 30 միլիառ տոլար արժէքով, աշխարհի 80% անտաշ ու 50% մշակուած ադամանդներու առեւտուրը:

Առաջին անգամ ադամանդները յայտնաբերուեցան Հնդկաստանի մէջ, մօտ 2500 տարի առաջ: Մինչեւ ԺԸ. դար, միջազգային շուկային վրայ գտնուող ադամանդները կը նկատուէին միայն Հնդկաստանի պատկանող:

ԺԳ. դարու սկզբնական շրջանէն սկըսեալ, Եւրոպայի հիւսիսային ցամաքամասը վաճառականական մշտական կապեր հաստատեց Արեւելքի հետ ու հնդկական ադամանդները Վենետիկ կը հասնէին երկու ճամբով. մէկը՝ անցնելով Ատէնէն, Եթովպիայէն ու Եգիպտոսէն, միւսը՝ Արաբիայէն, Պարսկաստանէն, Հայաստանէն ու Թուրքիայէն:

1498ին փորթուկալցի երկրախոյզ Վասքօ տա Կամայի Հնդկաստանի ծովային ուղիղ ճամբու գիւտին շնորհիւ, ադամանդներու վաճառականութիւնը նոր թափ ստացաւ: Անկէ ետք հնդկական թանկարժէք քարերը Լիզպոնէն ուղղակի կ'ուղարկուէին Անվերս: Այսպէսով է որ սկիզբ առին պելժիական նաւահանգիստին եւ Հնդկաստանի միջեւ դարեր տեւող վաճառականական կապերը:

Հարիւրաւոր տարիներու ընթացքին մինչ ադամանդներու ճարտարարուեստը շարունակականաբար բարգաւաճեցաւ, ան միշտ նկատուեցաւ առաւելաբար Հրեաներու պատկանող հատուած մը:

1500ական թուականներուն, Սպանիայէն ու Փորթուկալէն, աւելի ուշ Արեւելեան Եւրոպայէն եկող Հրեաները իրենց մասնագիտութիւնը բերին Անվերս ու Ամսթերտամ: Այս երկիրներուն մէջ ճարտարարուեստը շարունակաբար զարգացաւ արմատանալով հրեայ ընտանիքներուն ու համայնքներուն մէջ: Ուղղափառ հրեայ գործատէրերը դարերէ ի վեր կը տիրապետեն ադամանդներու մշակումին ու վաճառքին: Ընտանիքի մը անդամները միշտ աշխատած են միասին, ստեղծելով միջավայր մը ուր աւանդութիւն դարձած վստահութիւնն ու գաղտնապահութիւնը կը յարատեւեն դարերէ ի վեր: ԺԻ. դարուն՝ Անվերս կը կորսնցնէ ադամանդներու ճարտարարուեստի կեդրոն ըլլալու իր հանգամանքը, սակայն ԺԹ. դարու վերջերը կը վերագտնէ նախկին դիրքը:

1866ին Հարաւային Ափրիկէի մէջ ադամանդի առաջին հանքերու յայտնաբերումով թանկարժէք քարերը մեծ քանակով սկսան հասնիլ Եւրոպա ու այդ առթիւ Անվերս արձանագրեց աննախադէպ յաջողութիւններ: Նոյն ատեն հրեայ գործատէրերը կրցան իրենց գերիշխանութիւնը տարածել ճարտարարուեստին բոլոր հատուածներուն վրայ:

Սէսիլ Ռօտ, Տը Պիրզի հիմնադիրը 1888ին, իր հանքերուն արտադրութիւնը վաճառելու համար Լոնտոնի մեծահամբաւ դրամատուներուն եւ ադամանդագործերուն հետ կապ հաստատեց. բոլորն ալ Հրեայ էին: Անոնք իրենց ամուսնական կամ ազգականական կապերով շատ գոց միջավայր մը կը կազմէին եւ ուղղակի կը գործակցէին Անվերսի հետ: Անդին, Հարաւային Ափրիկէի ադամանդի հանքերը որոնք այդ ժամանակուան աշխարհի կարեւորագոյններն էին, կը պատկանէին հրեայ ընտանիքներու: Վերջիններուն կարգին կարելի է յիշել Օփընհայմըր ընտանիքը որուն գերդաստանը մինչեւ այսօր կ'իշխէ Տը Պիրզի վրայ, ինչպէս նաեւ Պարնէյ Պարնադոյի, Իսաակ Լիւիսի, Ալֆրէտ Պէյդի ու շատ մը ուրիշներու ընտանիքները:

Անվերսի ադամանդներու ճարտարարուեստը աւելի քան երբեք տասնամեակէ ի վեր կ'ենթարկուի շարունակական փոփոխութիւններու: Վերջիններս սկիզբ առին 1970ական թուականներուն երբ փոքր թիւ մը հնդիկ վաճառականներ հաստատուեցան Անվերս, տարուած՝ ադամանդներու շահաբեր վաճառականութենէն ու երկրին ներդաղթի դիւրահաճ օրէնքներէն: Անոնք գլխաւորաբար կու գային Կուժարադ նահանգի Բալանբուր քաղաքէն: Անոնց նախնիները ագարակապաններ եղած են: Դաւանանքով ժայինականներ են, հին կրօնքի մը փոքրամասնութիւն կազմող հետեւորդները: Այս նորահաստատ համայնքին յաջողութիւնը այն աստիճան մեծ եղաւ որ, ադամանդներու ճարտարարուեստին աշխարհի ամենաաչքառու վայրը ստեղծող ուղղափառ Հրեաները ստիպուած եղան այլեւս հետզհետէ քաղաքէն հեռանալու փոխանակ շարունակելու նախորդ սերունդներէն իրենց փոխանցուած ձեռնարկը: Երեսուն տարուան ընթացքին Հնդիկները ձեռք ձըգեցին այն, ինչ որ Հրեաները երեք դար դրած էին կառուցանելու համար: Այժմ Անվերսի մէջ հազիւ 1700 ադամանդ մշակողներ կը գործեն, մինչ անոնց թիւը 25000-ի կը հասնէր 30 տարի առաջ:

Վերջին 20 տարուան ընթացքին Անվերսի ադամանդներու շուկային տարեկան առուտուրէն գոյացած գումարին Հնդիկներուն ինկած բաժինը 25%էն անցաւ 65%ի, իսկ Հրեաներունը նոյն ժամանակաշրջանին 70%էն իջաւ 25%ի:

Անվերսի ադամանդներու ճարտարարուեստէն ներս, մեծերու կարգին տեղ գըրաւած են այլեւս Հնդիկները: Քաղաքին տասը առաջնակարգ ադամանդավաճառներէն վեցը Հնդիկ են որոնք Հրեաներուն նման ամուսնական կամ ընտանեկան կապեր ունին իրարու հետ:

20րդ դարու գրեթէ ամբողջ տեւողութեանը Տը Պիրզ յաջողեցաւ ձեռք դնել ադամանդի Ափրիկէի բոլոր կարեւոր հանքերուն վրայ: Ասոնց արտադրութեան մենաշնորհը ունենալով ան ի վիճակի էր այլեւս հսկելու շուկան, նախատեսել անոր պահանջները, շրջաբերութեան մէջ դնել ադամանդներու սպառման համապատասխան ճիշդ քանակը, եւեւէջներէ զերծ պահել անոնց բարձր արժէքը ու ապահով շահ ձեռք ձգել:

2000 թուականէն ետք վրայ հասան երկու նշանակելի դէպքեր որոնք տակնուվրայ ըրին ադամանդներու աշխարհին սովորական գործելակերպը: Տը Պիրզի ադամանդներու շուկային պահապանի դերէն քաշուիլը ու անոր մրցակիցը դարձած խորայէլահպատակ Լեւ Լեւիեւի յայտնաբերուիլը: Շարք մը իրադարձութիւններու հետեւանքով Տը Պիրզի դիրքը հետզհետէ տկարացաւ: Աւստրալիոյ ու Գանատայի մէջ արդիւնաբերութեան մէջ դրուեցան մեծածաւալ արտադրութիւն ունեցող ադամանդի հանքեր: Անորոշութիւն տիրեց Տը Պիրզի եւ ռուսական ադամանդի հանքերուն տէր Ալրօզա ընկերութեան վաճառականական կապերուն վրայ, մինչդեռ անոնք շատ սերտ եղած էին ժամանակին: Շուկայ հասան հետզհետէ աւելի մեծ քանակով ապօրինի ադամանդներ, մարդու միջնորդութեամբ որակով բարելաւուած ադամանդներ, արուեստական ադամանդներ, ինչպէս նաեւ շատ յաջող ադամանդի նմանակներ:

Իր նոր քաղաքականութեան համաձայն,

Տը Պիրզ ադամանդի նախանիւթ կը մատակարարէ միայն խումբ մը ընտրեալ հաստատութիւններու որոնք յանձն առած են մշակել ու յետոյ յղկուած ադամանդներով պճնուած գոհարեղէն շինել ու շուկայ հանել:

Լեւ Լեւիեւ Տը Պիրզի նոր գործելակերպը մենաշնորհի տարբերակ մը նկատելով կը մերժէ անոր ենթարկուիլ ու շրջանցելու համար ադամանդի նախանիւթ ճարելու դժուարութիւնները, քարերու մշակման գործարաններ կը բանայ ափրիկեան որոշ երկիրներու մէջ որոնց հանքերու արտադրութիւնը կը բաւարարէ շուկային պահանջին 50%ը:

Իր կայունութեամբ ու շահաբերութեամբ ծանօթ ադամանդի երբեմնի շուկան կը պատկանի այլեւս անցեալին: Լեւ Լեւիեւի ադամանդի ճարտարարուեստէն ներս նախաձեռնած յեղաշրջումէն ետք վերջինս կ՚անցընէ անորոշ շրջան մը, ջանալով համակերպիլ նոր վիճակի մը, պահպանելու համար ադամանդներու բարձր արժէքը ու անոնց վերագրուած՝ անձի մը հանդէպ ամենաազնիւ զգացումներ արտայայտելու միջոցի յատկանիշը:

Այսօր ոչ ոք կարող է նախատեսելու թէ ի վերջոյ ի՛նչպէս կը ձեւաւորուի ադամանդի ճարտարարուեստին գործելակերպը:

Կարելի է սակայն որոշ ստուգումներ ընել: Ադամանդներու ճարտարարուեստը կը տեղափոխուի դէպի Արեւելք, յատկապէս Հնդկաստանի ու Չինաստանի ադամանդներու սպառողական շուկաներուն ցոյց տուած շատ բարձր աճին պատճառաւ: Աշխարհագրականօրէն կը նշմարուին շրջանային գործակցութեան փոփոխներ, Աւստրալիան Հնդկաստանի հետ, վերջինս ալ Չինաստանի հետ յատկապէս քարերու մշակման շրջանակէն ներս, Իսրայէլը՝ Ռուսաստանի ու քանի մը ափրիկեան երկիրներու հետ, ներառեալ Գոնկոյի Ժողովրդավար Հանրապետութիւնը ու Նամիպիան:

Անվերսէն դատ ադամանդի կարեւոր միւս շուկաներն են Թել-Ավիվի, Պոմպէյի ու Նիւ Եորքինները: Եթէ քանի մը տարիէ ի վեր շատ աշխոյժ գործունէութիւն ցոյց կու տան Թայլանտը ու Հոնկ-Գոնկը, Տուպայն է որ ադամանդի ճարտարարուեստին բոլոր հատուածներուն ուշադրութիւնը կը գրաւէ, թէ՛ իր աշխարհագրական դիրքով, թէ՛ անոնց տրամադրութեան տակ դրած յարմարագոյն սարքաւորումներով ու մանաւանդ տասնեակ տարիներ հարկերէ զերծ կացուցանելով: Գալով Անվերսի ապագային, տիրող ընդհանուր կարծիքին համաձայն, ան օր մը կը դադրի աշխարհի ադամանդներու մայրաքաղաքը ըլլալէ ու շարք մը ուրիշ կարեւոր շուկաներու կարգին կը դառնայ անոնցմէ մէկը:

Գ. Թ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑ 2006

Մարսէյլ (Յառաջ)

Մատակարար Խորհուրդը Համազգային դպրոցին, Յունուար 27ին, աշակերտներով, ծնողներով, բարեկամներով, համակիրներով եւ ներկայութեամբ տեղական իշխանութիւններու, հայկական միութիւններու ներկայացուցիչներու, եկեղեցականներու, ներկայացուց 2006ի իր մաղթանքները, 2006ը ըլլալով հաստատութեան հիմնադրութեան 25ամեակը:

Բանբերը Մեթր Անի Քէշիշեան ընդգծեց առաջին օրերու "խենթութիւն"ը, յանդգնութիւնը, դժուարութիւնները, մարտահրաւէրները: Ոգեկոչեց յիշատակը երկու գլխաւոր դերակատարներու՝ Ալէն Պաղըրճեանի եւ Իվ Գասպարեանի, աւելցնելով թէ այսօր Համազգային դպրոցը չափահաս տարիքի հասած է, ու պիտի շարունակէ իր ծաւալումն եւ ծաղկուն երթը, միշտ վայելելով հայ հասարակութեան գուրգուրանքը եւ տեղական իշխանութիւններու նեցուկը:

Մատակարար Խորհուրդի անունով արտայայտուեցաւ Թագուհի Մարքոյեան: Յետադարձ ակնարկ մը ըրաւ առաջին դասարանէն (չորս աշակերտ) եւ նախկին յարմարցուած շէնքէն մինչեւ այսօրուան դեղակերտ կառոյցը եւ արձանագրած յաջողութիւնները: Եւ սակայն, աւելցուց թէ կը մնան դեռ անաւարտ բաժիններ եւ անհրաժեշտ կառոյցներ. ինչպէս՝ մարզարանի մը շինութիւնը: Թագուհի Մարքոյեան, հայերէնով և ֆրանսերէնով, Նոր Տարին շնորհաւորեց ներկաներուն: Հաւատք ընծայեց որ գաղութը հաւաքաբար կը դիմագրաւէ Համազգային դպրոցի ե՛ւ յաջողութիւնները, ե՛ւ դժուարութիւնները: Դպրոցը եւ աշակերտութիւնը ըլլալով գաղութին հպարտութիւնը:

Յաջորդաբար խօսք տրուեցաւ տեղական իշխանութիւններու ներկայացուցիչներուն: Ժիլպէո Քէրքէրեան արտայայտուեցաւ Մարսէյլի քաղաքապետարանի անունով: Երեսփոխան Սիլվի Անտրիէօ փոխանցեց նախագահ՝ Միշէլ Վոզէլի բարեկամական զգացումները, ըսելով թէ լիսէի բաժինը ուշադրութեան առարկայ է Շրջանային խորհուրդին: Երեսփոխան Քրիստոֆ Մաս խօսեցաւ Պուշ Տիւ Ռոն նահանգի ընդհանուր խորհուրդի նախագահ Ժան Նոէլ Կէրինիի անունով որ միշտ բարեացակամ մօտեցում ունի դպրոցին կարիքներուն:

Գեղարուեստական բաժին մը՝ երգ, արտասանութիւն ու պար փակեց պաշտօնական արարողութիւնը:

Ապա, ներկաները հիւրասիրուեցան եւ ազատ ընթացք տուին մտերմիկ խօսակցութիւններու:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԿՐՕՆՈՊԼԸ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31ի գիշերը, Հայ Մշակոյթի Տան Ժ. Մարանճեան սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Ամանորեան գիշերը, եւ ճաշով եւ պարով: Բազմաթիւ ընտանիքներ լեցուցած էին սրահը: Տեղւոյն նախագահը՝ Տ. Մարանճեանի բարի գալուստի խօսքէն ետք, երեկոյթը վարեց Լիոնի "Արմէնի" ռատիօ կայանի պատասխանատուներէն՝ Կարէն Պօղոսեան: Երգերով եւ պարերով, տխուր ժողէով, ամբողջ գիշերը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծուեցաւ:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 8, Կիրակի, ժամը 16ին, տեղի ունեցաւ Ամանորի և Ծնունդի դպրոցական հանդէսը: Նախագահ Տ. Մարանճեանի մաղթանքներէն ետք, տնօրէնը՝ Ա. Յակոբեան ներկայացուց երեք ուսուցչուհիները: Ապա, Յասմիկ Մովսիսեանի նախակրթարանի աշակերտները, 8–14 տարեկան ներկայացուցին երաժշտական թատերգութիւն մը, երկու արարով, մեր օրերու "Քաջ Նազար"ը, ինքնավստահ եւ ապրումով: Հայկական պարերու բաժինը պատրաստած էր, խանդավառութեամբ, պարուսոյց Մարինա Կօթիէ եւ ներկաները ծափահարութիւններով քաջալերեցին դերակատարները:

Յետոյ, բեմ ելան, մանկապարտէզի փոքրիկները 4էն 7 տարեկան, որոնց պատասխանատուն է Շաքէ Մանուկեան: Անոնք երգեցին եւ արտասանեցին, որմէ ետք ալ ներկայացուցին Յիսուսի Ծնունդը: Եւ այդ խորհրդաւոր պահէն ետք է որ ժամանեց Կաղանդ պապան եւ անուշեղէններու ծրարներ բաժնեց սրահին բոլոր մանուկներուն:

Ուսուցչուհիներն ալ գնահատուեցան ծնողներուն եւ վարչական կազմին կողմէ ծաղկեփունջերով:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 18ին, Զորեքշաբթի երեկոյեան դասախօսութիւն մը տեղի ունեցաւ, Փրոֆ. Տոքթ. Հաճեանի կողմէ (նախկին սրտաբոյժ), որուն նիւթն էր՝ "Նոր Ջուղայի Հայերը ԺԷ. դարուն եւ մետաքսի մենաշնորհը": Առաջին բաժնին մէջ, դասախօսը պատմական տուեալներ տուաւ, յետոյ պաստառի վրայ ցոյց տուաւ հայկական հին կոթողներ եւ կենցաղի վերաբերող զանազան նկարներ: Ներկայացուց նաեւ ներկայի Նոր Ջուղան եւ տեսարժան վայրերը: Եղան հետաքրքրական հարցումներ: Որակաւոր դասախօսութիւնը գնահատուեցաւ ներկաներուն կողմէ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 22, Կիրակի ցերեկին տեղի ունեցաւ տարեցներու համար ճաշ մը, Հայ Մշակոյթի տան Ժ. Մարանճեան սրահին մէջ: Գաղափարը կը պատկանէր նախագահ Տ. Մարանճեանի եւ իր վարչական կազմին: Հանդիսութեան ներկայ եղաւ համայնքին հոգեւոր հովիւը՝ Գ. Քհնյ. Յարութիւնեան, որուն կ՚ընկերանային Ազգային Միութեան նախագահը Պ. Յակոբեան եւ միութեան անդամներ: Ներկայ եղան նաեւ Ֆրանսահայ մարտիկներու միութեան նախագահը Պ. Ժ. Սըրապեան եւ բազմաթիւ տարեցներ: Սեղանին օրհնութենէն ետք, քահանան հրաւիրեց ներկաները որ երգով եւ արտասանութեամբ արտայայտուին: Յաջորդաբար լսուեցան երգեր, խմբերգներ, դպրոցի աշակերտները իրենց ուսուցչուհիներու ղեկավարութեամբ ներկայացուցին Ծնունդի իրենց յայտագրէն մաս մը: Ապա, երաժիշտ Ա. Մարգարեան եւ Շ. Մանուկեան ներկաները խանդավառեցին հայրենասիրական երգերով: Հանդիսութիւնը շարունակուեցաւ ջերմ մթնոլորտի մը մէջ հայկական քոչարիով եւ զանազան պարերով:

ՇԱՔԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱՀԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Բայց բան մը կը կասկածի: Եթէ կարենար իր սրտին խորը թափանցել, պիտի հասկնար – աւելի քան կասկածիլ– որ անոնք հոն կը ղրկուին դիւրութեամբ բընաջնջուելու համար: Ամէն պարագայի, Հայկական Ծրագրին վերջնական իրականութիւնը կը խուսափէր իրմէ, ինք չէր կրնար երեւակայել: Եւ չի ալ գիտեր որ ճիշդ ասոնք են որ զինքը կասկածելի կը դարձնեն կառավարութեան եւ կուսակցութեան աչքերուն առջեւ, որ ճիշդ այս է պատճառը որուն համար ինք ղրկուած է ճակատին ետին:

Սէյսոպրիս որ իրմէ աւելի լաւ հասկըցած է պատճառները, պիտի ուզէր Սմբատը զգուշացնել, բայց ան այնպիսի հաւատաւոր եւ խաղաղ աչքերով կը նայէր իրեն որ կը յետաձգէ (ուրիշ օր մը, ուրիշ ժամ մը). եւ շատ ուշ պիտի ըլլայ: Մատամ Սէյսոպրիս երբեք այլեւս պիտի չմոռնայ այդ աչքերը: Եւ այնքան տարիներ վերջ, Ֆարուք Թագաւորին քընոտ Եգիպտոսին Աղեքսանդրիա քաղաքին մէջ՝ կարեւոր ղպտի հարուստի մը յարգուած եւ սիրուած կինը պիտի ըլլայ այն անծանօթ եւ լաւ չպարուած բարերարուհին. տարեկան չօշափելի գումարով մը պիտի օժանդակէ Հայկական Որբանոցին, եւ պիտի խաբէ ամուսինը ըսելով թէ այդ գումարները Թղթախաղի պարտքեր են:

Մայիս 24ին Իտալիա, դրօշակներու փողփողումի եւ ազգային երգերու մէջ, պատերազմի կը մտնէ: Նախորդ օրը Երուանդ յուսահատ, մեկնելու անկարելիութեան հեռագիր մը ղրկած է եղբօրը: Բայց Սմբատ՝ հեռագիրներու մարդը, երբեք պիտի չստանայ, որովհետեւ ճիշդ Մայիս 24ին Գայմագամը պիտի ստանայ "իր", "պաշտօնական" հեռագիրը: Պըղտիկ քաղաքին կուսակցական բոլոր անդամները արթուն՝ սպառողական, պատրաստ վիճակի մէջ են: Գերմանացի դաշնակիցները լուռթեան հրահանգ տուած են մինչեւ վերջին, վճռական հրամանը. կարգ ու կանո՛ն, կազմակերպութի՛ւն:

Տունէ տուն հիւսուած է իսկական ցանց մը: Ամէն մէկ հանգոյց կը գտնուի իր տեղը: Քիւրտ ցեղախումբերու գլխաւորները արդէն հրահանգ ստացած են իրենց վերապահուած գործունէութեան մասին, պայմանաւ որ առայժմ չներկայանան քաղաքներուն մէջ եթէ կ՚ուզեն խոստացուած կողոպուտին եւ աղջիկներու ընտրութեան մասնակցիլ: Պարարտ սարդի մը նման, Գայմագամը ոստայնին կեդրոնը կեցած է: Օսմանեան անցեալ վարչակարգին պատկանող անձ մըն է, առանց որեւէ արժանիքի, բայց նոր վարչակարգի մեծերուն բարենիշերուն բաւական կարօտ է եւ այդ պատճառաւ ալ այնքան եռանդուն է, որքան բթամիտ եւ որոշած է չահագործել առիթները:

25ի առաւօտուն կաթնավաճառը կ՚ուշանայ: Հրանդ Յակոբեանն է հովիւը, վարպետ դուդուկ նուագողը, ինք է որ Սմբատի ընտանիքին, որուն պաշտօնեան է, ամէն առաւօտ կաթը կը բերէ նոյն փողոցի միւս ընտանիքներուն կաթին հետ: Աման մը կաթ ալ կը շնորհուի պառաւ Երանիկ Զինճիրեանին, ութսուն տարեկան, եւ այն ատենէն որ Ամերիկա գաղթած տղան չի գրեր, քիչ մը գլուխը կորսնցուցած է: Ամէն անգամ որ Ռուբէնէն նամակ մը կու գայ, զարմանալի կերպով իր ականջին կը հասնի, եւ կու գայ տեսնելու թէ իր Պօղոսէն ալ լուր կա՞յ:

Երբ հովիւը կը հասնի, կը պահանջէ, իր գործատուէն, Սմբատին հետ խօսիլ: Սմբատ՝ այդ օրը զարմանալիօրէն դըժկամ, դուրս կ՚ելլէ զինքը տեսնելու:

Ո՛չ հաց, ոչ ալ գինի կը հրամցնէ: Ըռակեաց է, կարծես քունէն, տեսած երազէն ապշած է:

Հովիւը կը պատմէ, որ Քիւրտ մը զոր կը ճանչնայ, այսօր չուզեց կաթ գնել, որովհետեւ "Վաղուընէ քու կենդանիներդ իմս պիտի ըլլան" ըսաւ:

"Իմս չեն" պատասխանած է հովիւը, "ես միայն կ՚արածեմ, դեղագործինն են":

"Աւելի լաւ է Թրքերու մարդը ըսել: Կ՚ուզէ ամէնքս մեռցնել իր դեղերով" ցած ձայնով ըսած է Քիւրտը:

"Ես կ՚երթամ Վան, եղբօրս քով, պարոն Սմբատ, կ՚ըսէ հովիւը, շիտակ կեցած եւ վճռակամ, գլխարկը ձեռքը, եւ կարծես խօսքը փոխելով՝ այս գիշեր երազ մը տեսայ եւ գիտեմ ի՛նչ կը սպասէ ինծի": Բայց չըսեր որ երազին մէջ տեսաւ եղբայրը որ հրեշտակապետի պէս կեցած էր եկեղեցւոյ խորանին ետեւ. ձեռքին սուր մը, շարաշուք բոց մը իր շուրջը եւ ինք հազիւ կրցաւ բոցի շրջանակէն դուրս ցատքել (եւ կարծես որ հագուստներէն խանձի հոտ կ՚առնէ):

Սմբատ կը թողու որ մեկնի: Գիտէ որ այդ ծերունին կինը եւ զաւակները կորսնցուց 1896ին, եւ այդ ատենուընէ մինակ կ՚ապրի եւ կը խօսի հրեշտակներուն եւ առասպելական Թովմաս եղբօրը հետ զոր ոչ ոք այդ ջարդերէն վերջ տեսաւ:

"Հրանդ, պէտք է Աստուծոյ ցոյց տըւած ճամբէն երթաս" կ՚ըսէ իրեն եւ կը թողու որ մեկնի: Բայց այդ առաւօտ, միս մինակ, առաջին անգամ ըլլալով ինքզինքին (ո՛հ, գոնէ վայրկեանի մը համար) պիտի տեսնէ՞ կրկին այս արեւածագերը, այս մայրամուտերը եւ Երուանդը:

"Յակոբին տեղը պէտք է ուրիշ մէկը փնտռել" կ՚ըսէ Սմբատ Շուշանիկին երբ յաջորդ առաւօտ նախաճաշի նստած են միասին: Յետոյ կը սկսին իրենց մէկ խառնաշփոթ խաղին մէջ մրցիլ բաւական զուարճանալով: Կ՚երեւակայեն զանազան պարագաներ Երուանդի վերադարձին առընչութեամբ: Շուշանիկ, ինքզինքը պարտադրող միամտութեան մէջ, մտքէն անգամ չանցըներ որոշ կասկածներ խոալցի ներոջ մասին որ ամէն գիշեր խօսակցութեան նիւթ կ՚ըլլայ դեղարանին մէջ: Եւ Սմբատ գոհ է ասոր համար, իրեն շնորհապարտ:

(Տար. 35)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Կարպիս Յակոբեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան 100 Եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ին:

La
MASON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
DE MARSEILLE
et la
Croix Bleue des Arméniens de France
organisent
une
C O N F E R E N C E — D E B A T
avec P R O J E C T I O N

«Les Arméniens du Djavakhk *(Géorgie)*»

par HILDA TCHOBOYAN
Présidente de la Fédération Euro-Arménienne pour la Justice et la Démocratie

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhétie sont menacés :
— dans leur vie quotidienne;
— dans leur identité;
— dans leur avenir.

le Samedi 11 février à 18 heures 30

12-14 rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
☎ 04. 91. 50. 15. 09

LOTO SPECIAL

C A R N A V A L
D E V E N I S E

1er Prix :
UN SEJOUR POUR 2 PERSONNES
A VENISE
...et de nombreux autres lots de valeur...

D i m a n c h e
5 f é v r i e r à 1 5 h
organisé par
l'ECOLE ARMENIENNE
K H A T C H A D O U R A B O V I A N
339 avenue du Prado — 13008 Marseille
Tél. : 04 91 77 84 70

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայաստանցի տիկին մը, որ աշխատանքի արտօնութիւն ունի, գործ կը փնտռէ՝ տարեց կամ երախայ խնամելու:
Հեռաձայնել Տիկին Յասմիկի՝
☎ 06· 60· 56· 52· 16

L i s t e
des gagnants de la tombola nationale
«L E S 5 0 A N S
D E B E L L E F O N T A I N E»
dont le tirage a eu lieu
à la soirée de gala du 28 janvier

— **Renault Twingo**	**No 1324**	Paris
— **Voyage A/R Paris-Erevan pour 2 personnes**	**No 3476**	Marseille
— **Sérigrapie de Jansem**	**No 1795**	Alfortville
— **Semaine de thalassothérapie à Dinard pour 2 personnes**	**No 2880**	Marsaz (Drôme)
— **Tableau d'Edouard Kaprielian**	**No 4233**	Alfortville
— **Tapis fait main 100% laine**	**No 2035**	Marseille
— **Bracelet en or**	**No 1863**	Champs sur Marne
— **Tableau Ferdi Zipci**	**No 1215**	Paris
— **Séjour d'hiver d'une semaine pour 2 pers. aux Ménuires**	**No 0014**	Paris
— **Bracelet en or jaune et or gris**	**No 3500**	Marseille
— **Lithographie de Serge Benoît**	**No 4845**	Marseille
— **Lithographie de Papaz**	**No 2026**	Marseille
— **Lithographie d'André Bainals**	**No 1943**	Alfortville
— **Séjour d'été d'une semaine pour 4 pers. aux Ménuirs**	**No 4785**	Clamart
— **Croix arménienne en or**	**No 2379**	Paris
— **Lecteur DVD-DIVX**	**No 1391**	Asnières
— **Corbeille garnie de la maison Petrossian**	**No 4886**	Marseille
— **Top haute couture des Frères TARLOYAN**	**No 4988**	Marseille
— **Coffret de chocolat Lenôtre**	**No 4857**	Marseille

La CBAF remercie les nombreux donateurs de la tombola et félicite les gagnants.

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ
ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11·-

Տօն է Սուրբ Սարգիսի
Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին:
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀէՔԻՄԵԱՆ

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section «D. Missakian»
de Sevran Livry

SOIREE «COUSCOUS»

Le samedi 4 février à 20h30
à la Maison de la CBAF
17 rue Charles Péguy
93190 Livry Gargan
Réservations :
— **Madeleine : 01 43 83 87 68;**
— **Nilva : 01 42 36 33 73**
Nous vous attendons nombreux

□

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիլէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, փետրուար 11, ժամը 20·30ին, Վիլէնի Մշակոյթի Տան մէջ:
Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ:

-Մուտքը ազատ է-

□

R E C H E R C H E

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :
Eté : Juillet et Août 2006
- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, փետրուար 5· –
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ Առաջաւորաց Պահոց
Առաջաւորաց *կը նշանակէ "առաջին պահք"· այսինքն Հայոց մէջ հաստատուած առաջին հնգօրեայ Պահքը, սահմանուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի ձեռքով:*
ԵԿԱ՛ՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ...

Տօն Սրբոցն Սարգսի զօրավարին
եւ որդւոյ նորին Մարտիրոսին
եւ չորեքտասան զինուորացն:

ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11· –
Ժամը 9·30ին գիշերային եւ առաւօտեան ժամերգութեանց պաշտամամբ:
ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Կ Ե Դ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն
Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

1· Լիոնի եւ Շրջակայից Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը
2· Տէսինի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը
3· Վալանսի Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը
4· Կրընոպլի Հայ Ազգային Ընկերակցութեան Վարչութիւնը
5· Սէն Թ'էթիէնի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը
6· Փոն տը Շէրիւի եւ Շարվիէօյի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը
Ռոն–Ալփեան Շրջանի այս վեց կրօնական ընկերակցութիւններու վարչական կազմերը հաճոյքն ունին հրաւիրելու իրենց անդամները Անդամական Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի որ տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 12 Փետրուար 2006ին, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, իւրաքանչիւրը իր Եկեղեցւոյ սրահին մէջ:
Օրակարգի նիւթ. – Կանոնագրութեան փոփոխութիւն:
Նոյն օրը նոյն վայրին մէջ կէսօրէ ետք ժամը 16·30ին Արտակարգ Ընդհանուր Ժողովի լմնդհատումէն ետք, Անդամները հրաւիրուած են Անդամական Ընդհանուր Պարզ Ժողովի:
Օրակարգ. – Ընտրութիւն Թեմական Պատգամաւորներու:
Կը յիշեցուի Թէ ընտրութիւններուն մասնակցելու համար անհրաժեշտ է վճարել անդամատուրքերը:
Առ ի գիտութիւն կը հաղորդուին ատենք Ընկերակցութիւններու անդամներուն:

ԴԻՒԱՆ
ՌՈՆ-ԱԼՓԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՓՈԽԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

P E L E R I N A G E
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril
Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril
au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Inscription obligatoire avant le 10 février 2006.
Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006».

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaûm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betléem, Eglise de la Sainte Vièrge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

— **L A S O U R C E** —
Centre de Vacances Evangélique Arménien

Sessions de Ski Février

Session N° 2 — du 11 au 18 février
Direction : Samuel KEHEYAN — Couteau - Quartier les Vernes
05260 Forest Saint Julien ☎ 04. 92. 24. 09. 43
Session N° 3 — du 18 au 25 février
Direction : Jean TEPELIAN — 4 rue des Pyes — 69680 Chassieu
☎ 04. 78. 90. 16. 66
Les arrivées ont lieu à partir de 14h. — Les départs ont lieu avant 10h.

COMBIEN? Adultes : Bâtiment A*: Semaine 270 Euros, journée: 41 Euros. Bâtiment B: Semaine: 232,40 Euros, journée: 35,30 Euros. — De 3 à 6 ans: Bâtiment A. Semaine: 162 Euros, jour:25 Euros. Bâtiment B: Semaine:142,80 Euros, jour: 21,40 Euros.—De 7 à 12 ans: Bâtiment A: Semaine: 203 Euros, jour: 31 Euros. Bâtiment B: Semaine: 179,70 Euros, jour: 26,70 Euros. — 13 ans et plus, étudiants: Bâtiment A: Semaine: 233 Euros, jour: 35,30 Euros. Bâtiment B: Semaine: 204 Euros, jour: 31 Euros

25% *de réduction sur le tarif enfant pour les enfants dormant dans la même chambre que leurs parents.*

A ceci, il faut rajouter la cotisation de membre adhérent: 10 Euros par an et par famille.

Il est conseillé aux skieurs de souscrire une assurance individuelle de type Europe Assistance ou Carte Neige.

** Chambres de 2 ou 3 personnes avec lavabo, toilettes et douche.*

ՇԱԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 4
SAMEDI
4 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

LE NUMERO: 1,20 €

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.383 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.383

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՀԱՄԷՏ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԵՐԸ ԿԸ ԲԱԶՄԱՆԱՆ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԷ ԱՐՏԱՅԱՅՏՈՒԹԵԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մահմետական աշխարհը լայն նիւթ հայթայթեց արեւմտեան մամուլին եւ անոր զօրակցութիւն մը ստեղծեց մամուլէ մամուլ, երկրէ երկիր: Դանիական թերթէն ետք, բազմաթիւ այլ երկիրներ ալ հրատարակեցին խնդրոյ առարկայ ծաղրանկարները եւ Փետրուար 3ին, հարցը հասած էր Լիպէրասիոնի, Ֆրանս-Սուարէն ետք (Լիպէրասիոն 6 էջ նուիրած է):

Ցոյցերը, յարձակումները բազմացած են ամէն կողմէ: Գերմանացի մը առեւանգուած էր Այրպորդանան, բայց, ազատ արձակուած երբ ճշդուած էր որ ոչ Դանիացի է, ոչ ալ Ֆրանսացի: Գազայի մէջ, մանաւանդ, բողոքը ծայր աստիճանի հասած է եւ յարձակում գործուած է ֆրանսական հաստատութեան դէմ: Փակել տուած են Եւրոպական Միութեան ներկայացուցչութիւնը ցնոր տնօրինութիւն, մինչ արեւմտեան լրագրողները սպառնալիքի տակ են: Փաքիստանի մէջ, ֆրանսական եւ դանիական դրօշակները կրակի տուած են: Նոյն թշնամական մթնոլորտը կը տիրէ Իրան եւ Սաուտի Արաբիա: Մարոքի վարչապետն ալ դատապարտած է ծաղրանկարները, բոլորին համար "գրգռութիւն"մըն է.

- Ֆրանսայի մէջ, աջ թէ ձախ վրդովուած են եղած սպառնալիքներէն եւ հակազդեցութիւններէն եւ կառչած կը մնան արտայայտութեան ազատութեան: Մնաց որ, ընդհանուր ձեւով, խնդրոյ առարկայ ծաղրանկարները գլուխ գործոցներ չեն եւ Արեւմտեան կողմն ալ, միայն մէկը անտեղի կը նկատուի, այն որ Մարգարէն կը ներկայացնէ ռումբով մը փաթթոցին մէջ: Հոս, կրօնքը եւ ահաբեկչութիւնը իրարու խառնուած են: Ռաբունի Սիթրուք յայտարարած է թէ կը հասկընայ մահմետականներու յուզումը, կաթողիկէ եկեղեցին համար ընդունելի հիմունքին սահմանները անցած են: Բողոքականները աւելի հանդուրժողական են եւ պատուելի Սերժ Օպէրքամփֆ կը գտնէ որ կը նախընտրէ ազատութեան չափազանցութիւններ, քան՝ գրաքննութեան:

- Դանիա, գլխաւորաբար մտահոգ է առեւտրական հետեւանքներուն համար:

12 ծաղրանկարներէն, բոլորն ալ կամ մաս մը, լոյս տեսած են Գերմանիոյ, Դանիոյ, Սպանիոյ, Իտալիոյ, Ֆրանսայի, Հոլանտայի, Չեխիոյ, Մեծն-Բրիտանիոյ, Զուիցերիոյ թերթերուն մէջ:

- Միջադէպեր պատահած են եւ կը պատահին բազմաթիւ երկիրներու մէջ, Փետրուար 3ին ալ Ինտոնեզիոյ ֆրանսական հաստատութեանց դէմ եւ Դանիոյ դեսպանատան:

- Ստեղծուած մթնոլորտը կը յիշեցնէ ինչ որ պատահած էր 17 տարի առաջ, Սալման Ռուշտիի հատորին առթիւ, երբ հեղինակը ֆաթուայով մը մահուան դատապարտուած էր:

- Եգիպտոսի մէջ, նախագահը կը փորձէ հանդարտեցնել մթնոլորտը եւ շնորհակալութիւն ալ յայտնած է նախկին նախագահ Պ. Գլինթընի, որ իր վրդովումը յայտնած է մահմետականներու եղած նախատանքին համար եւ վախ կը յայտնէ որ "հակահրեայ նախապաշարումները փոխարինուին հակամահմետական նախապաշարումներով":

- Յորդանանեան Շիհան շաբաթաթերթը վերհրատարակած է ծաղրանկարներէն երեքը եւ "Աշխարհի մահմետականներ, խելօք կեցէ՛ք" խորագրին տակ, խմբագրապետը հարց կու տայ.- «Ի՞նչ բան աւելի կը վնասէ իսլամին, այս ծաղրանկարնե՞րը թէ ոչ պատանդ բռնողի մը նկարը, որ կը խողխողէ իր զոհը դամբարաններուն առջեւ կամ քամիքազ մը, որ իր ռումբը կը պայթեցնէ հարսնիքի մը ատեն, Ամման»: Ճնշումի տակ, Շիհան պարտաւորուած է շաբաթաթերթին բոլոր թիւերը հրապարակէն քաշել:

- Անցեալին, կաթողիկէ աշխարհն ալ իր վրդովումը յայտնած է, երբ կը նկատէ որ իր շահերը սպառնալիքի տակ են: 1988ին, Մեծ աղմուկ եղած է Սքորսէզէի "Քրիստոսի վերջին փորձութիւնը" ֆիլմին առթիւ, Ֆրանսայի մէջ, իսկ կարգ մը սրահներ չեն կրցած ֆիլմը ներկայացնել:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՔՈՍՈՎՕՆ ՆԱԽԸՆԹԱՑ ԿԸ ԴԱՌՆԱ՞Յ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԿՆՃԻՌԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԻՆ

Քոսովոյի խնդրին լուծումին մասին Ռուսաստանի նախագահ Վլ. Պուտինի վերջերս ըրած յայտարարութիւնը աշխոյժ հետաքրքրութիւն արթնցուցած է Ղարաբաղի մէջ: Պուտին յատուկ ակնարկութեամբ Աբխազիոյ եւ Հիւսիսային Օսէթիոյ հակամարտութիւններուն, ըսած է թէ այդ շրջանները որոնք Վրաստանէն անջատուիլ ու Ռուսաստանի միանալու կը ձգտին, պէտք է իրաւունք ունենան իրենց ճակատագիրը որոշելու եւ անկախութիւնը ճանչցուած տեսնելու, եթէ միջազգային հանրութիւնը որոշէ Քոսովոյի դերիշխանութիւնը ճանչնալ:

ԼՂՀ Արտաքին գործերու փոխ նախարարը Մասիս Մայիլեան յայտարարած է թէ փափաքելի է որ նախ Ռուսաստան եւ արեւմտեան ժողովրդավար երկիրները համաձայնութեան մը յանգին միջազգային հանրութենէն չճանչցուած անկախ պետութիւններու միջազգային ճանաչումին մասին: Ապա յոյս յայտնած է որ Քոսովոյի կնճիռը հարթելու բոլորէն ընդունելի համաձայնութիւն մը գոյացնել կարելի կ'ըլլայ ու նոյն համաձայնութիւնը Ղարաբաղի միջազգային ճանաչումին նախընթաց կը դառնայ:

ՄԻՆՍԿԻ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Մինսկի խումբին երեք նախագահները Փետրուար 2ին Բաքուէն ուղղակի թռիչքով Երեւան հասած են, նոյն օրը հանդիպում ունեցած նախագահ Ռ. Քոչարեանի ու Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեանի հետ: Երկու հանդիպումին ալ օրակարգը բաղկացուցած է Ղարաբաղի նիւթը. Քննարկուած են բանակցութեան հոլովոյթը, փարիզեան հանդիպումին որոշ մանրամասնութիւնները. նաեւ մտքերու փոխանակում կատարուած է հակամարտութեան լուծումին հեռանկարներուն շուրջ:

Խորքին մէջ կարեւոր նորութիւն չէ հաղորդուած լրասփիւռներու. այդ յատկանիշով կը մնայ Հայաստանի ու Ատրպէջանի Արտաքին գործերու նախարարներուն հանդիպումին պատրաստուած աշխատանքի փաստաթուղթը որ կը պարունակէ կարգաւորման սկզբունքները. ան կողմերէն հաւանութիւն գտնելու պարագային կրնայ աւելի հիմնական փաստաթուղթի մը հիմ ըլլալ: Անոր վրայ կ'աշխատին նաեւ փորձագէտները: Այսուհանդերձ անկարելի չի նկատուիր որ փարիզի հանդիպումին երկու նախագահները այդ թուղթը մէկդի ձգեն ու աշխատին տարբեր մօտեցումներով:

ԿԻՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԵՆ

"Ի պաշտպանութիւն ազատագրուած տարածքների" կազմակերպութեան կիներու խորհուրդը "անընդունելի ու խիստ տագնապեցնող" համարած է 2006ին Ղարաբաղի հարցը կարգաւորելու առումով "Տագնապներու միջազգային խումբ"ին առաջարկները. յատկապէս ազատագրուած շրջաններուն մէջ խաղաղապահ զօրք հաստատելու, այդ շրջաններուն մեծ մասը Ատրպէջանին յանձնելու, 10-15 տարիէն հանրաքուէ կազմակերպելու հեռանկարները բուռն հակազդեցութեան բախած են:

Կիներու խորհուրդին գործադիր տնօրէն Ճ. Երեմեան ըսած է թէ դէմ են փոխադարձ զիջումներու եւ խաղաղապահ զօրքի կարգադրութեան. "Մենք նման զոհի կարիքն ունէինք Սումգայիթի, Բաքուի ջարդերի ժամանակ: Մեր զինուորները տասը տարուց աւելի շատ լաւ պաշտպանում են մեր սահմանները ու երկրում երկարատեւ խաղաղութիւն է: Ի՞նչպէս կարող է մեր շահերը պաշտպանել մեր պատմութիւնից, հոգեբանութիւնից, վշտից ու տառապանքից անտեղեակ օտարը" հարց տուած է ան. նաեւ մերժած զիջումի գաղափարը, ըսելով որ Ատրպէջանցիներն են որոնք պէտք է հող վերադարձնեն Հայերուն, ինչպէս Նախիջեւանը, Գանձակը, Շահումեանը, Գետաշէնը:

Իր կեցուածքին զուգահեռ յայտարարութիւններ ըրած են "Ազգային համակարգ" շարժումին, "Գարդմանահայերի հայրենակցական միութիւն" կազմակերպութեան ներկայացուցիչներ. ընդգծած են այն միտքը թէ Ղարաբաղի հարցը ազգային ցաւ է ու ազգը պէտք է դարման գտնէ: Անոնք զարմանք ալ յայտնած են որ Հայաստանի կառավարութիւնը երբեք չի խօսիր հայ գաղթականներու ցանկութիւններուն մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ, Փետրուար 2ի ցոյցերը մեծ արձագանգ չգտան: Բողոքը կը վերաբերէր հանրային սպասարկութեանց, մասնաւորաբար կրթական ճիւղին եւ ընդհանուր ձեւով ամբողջ Ֆրանսայի մէջ ցուցարարներու թիւը 73էն 100

(Շար.ը Դ. էջ)

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ-ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ "Յառաջ - Միտք եւ Արուեստ"ի նոր (321) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ.-

Արմէն Տօքեան՝ մոռցուած բանաստեղծը — Վ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Արշիլ Կորքիի նամակները — Ա. ՊԷՐԷՃԻՔԼԵԱՆ

ՆԱԽԱՐԱՐ ՏՈՒՍԹ-ՊԼԱԶԻԻ ԱՆԳԱՐԱ ԱՅՑԸ ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏԻ ՄԷՋ

Թրքական շրջանակները "Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան ամէնէն աւելի հակադրուող երկիրներէն Ֆրանսայի Արտաքին գործերու նախարարը" կը կոչեն Ֆ. Տուսթ-Պլազին, որուն Անգարա այցն ալ կը նկատուի յարաբերութիւնները մեղմացնելու քայլ: Փետրուար 3ի թերթերը կը գրէին թէ այցը բաւական լարուած մթնոլորտի մը մէջ անցած է, յատկապէս Ֆրանսացի նախարարին արտայայտութիւններուն պատճառով: Ան թէ՛ նախագահ Սեզէրի, թէ՛ Թուրք իր պաշտօնակիցին հետ հանդիպումներուն բաւական սուր ոճ մը գործածած է:

Նախագահ Սեզէր քննադատած է մասնաւորաբար Թուրքիոյ անդամակցութեան բանակցութիւններուն աւարտէն ետք այդ մասին հանրաքուէ կազմակերպելու Ֆրանսայի որոշումը: Ըսած է թէ Թուրք ժողովուրդը խտրական վերաբերում կը նկատէ ատիկա, քանի որ մինչեւ այսօր ոչ մէկ երկրի պարագային կիրարկուած է:

Հիւր նախարարը պատասխանած է թէ Բրիտանիոյ պարագային ալ նման կարգադրութիւն մը եղած էր եւ թէ որոշումը կը վերաբերի բոլոր նոր երկիրներուն:

Սեզէր քննադատած է նաեւ Հայկական Ցեղասպանութեան առնչութեամբ Ֆրանսայի օրէնքը, հանրային կարծիքին վիճարկումները. զանոնք անյարիր համարած է "Թուրքեւֆրանսական աւանդական բարեկամութեան":

Նոյն մթնոլորտին մէջ անցած է Կիպրոսի նիւթին մասին զրոյցն ալ: Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարը փորձած է կղզիին մէջ բոլոր սահմանափակումները ջնջելու իրենց առաջարկին Ֆրանսայի նախարարէն դրական արժեւորում մը ստանալ սակայն Տուսթ-Պլազի գոհացած է ըսելով. "Զօրավիգ կ'ըլլանք եթէ ձեր առաջարկները օգնեն բանակցութիւններու դրական ելքին":

Ֆրանսացի նախարարը ֆրանսական դպրոցին հիմնարկէքը ըրած է Անգարայի մէջ, ապա վարչապետ Էրտողանի հետ ալ տեսակցութիւն ունեցած: Այդ ընթացքին նիւթ եղած է Մոհամէտ մարգարէին ծաղրանկարներուն յարուցած հակազդեցութիւնը. Տուսթ-Պլազի ըսած է թէ Ֆրանսա միշտ պաշտպանած է մամուլին ազատութիւնը. ատիկա աշխարհականութեան պայմանն է: Իսկ Էրտողան այդ ծաղրանկարներուն հրատարակութիւնը իրենց "բարոյական արժէքներուն յարձակում" համարած է:

Թուրք մամուլը Տուսթ-Պլազի - Ա. Կիւլ հանդիպումին առնչութեամբ կը գրէր թէ Ֆրանսացի նախարարը ըսած է թէ Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարիէն ետք պիտի կազմակերպուի Թուրքիոյ տարի մըն ալ:

Թուրք ղեկավար դէմքերուն հետ հանդիպումներէն ետք տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսին Հայկական Ցեղասպանութեան առնչուած հարցումի մը պատասխանելով Ֆ. Տուսթ-Պլազի ըսած է.

"Եւրոպական Միութեան հիմնաքարը կը կազմեն հաշտութիւնն ու զօրակցութիւնը: Ներկան կնճռոտ հարցերը այլեւս սեղան բերելու, վիճելու եւ դրական մօտեցումով ապագային նայելու շրջան է: Այս նիւթերը պատմաբաններուն չափ կը հետաքրքրեն ամբողջ հասարակութիւնը: Ֆրանսա տեղեակ է այս նիւթին առնչութեամբ Թուրքիոյ արձանագրած ընդառաջումին. կողմնակից ենք որ հարցին վիճարկումը շարունակուի թուրք հանրային կարծիքին մէջ: Ֆրանսայի մէջ 2001ին հրապարակուած օրէնքը 1915ին ապրուած ողբերգութեան դէմ հաւաքականութեան մը զգայնութեան արտայայտութիւնն է":

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՏԵՂԱԿԱԼ ՕՐԼՈՖԸ

Տեղակալ Ֆէտոր Օրլոֆը Ռուս էր ծագումով: Շնորհալի երիտասարդ մըն էր, չիկահեր եւ կապուտաչուիկ: Քիչ անգամ տեսած եմ սպայ մը որուն այնքան վայելած ըլլայ զինուորական համազգեստը որքան տեղակալ Օրլոֆին:

Կեանքի բոլոր փուլերէն անցած էր: Առանց քաշուելու, կը պատմէր որ կեանքը շահելու համար յաջորդաբար եղած էր [illegible]

Օրլոֆը դժկամակութեամբ կը խօսէր իր հայրենիքին մասին: [illegible]

Այս նամակագրութիւնը, տեղակալ Օրլոֆի մէջ արթնցուցած էր [illegible]

Այս վայրկեաններուն, [illegible]

[illegible]

Լեհական Թնդանօթաձիգներուն մէջ [illegible] տեղակալ Օրլոֆի, [illegible]

Անոր համակրելի [illegible]

Ու որպէս թէ այս բաւական չըլլար, ան [illegible] կը ծռէր դէպի առաջ, յետոյքը մեղմօրէն դէպի վեր, ու այս վիճակին մէջ կը սկըսէր երազաշարժ շուրջանակի դառնալ, նըման հովի, որուն վրայ ալէկը անընդհատ կ'իջեցնէ մորակը, եւ կամ աշնանավերջի թաթառներուն պտուտակին մէջ խկած տերեւներուն, երբ երկինքը կը սեւնայ յանկարծ, ու շրջակայ բնութիւնը կը զգենու լուսախառն մթութիւն մը, դառն ու այլամերժ:

Երբ ամէն բան վերջապէս վերջացած ըլլալու տպաւորութիւնը կ'ունենայինք, ան, այս անգամ զսպանակի պէս կը ցատքէր տեղէն, ձեռքերը կը կարկառէր դէպի մեզ, ոտքերը աննեցուկ եւ օրօրուն, որպէս թէ անդառնալիօրէն գլտորված իր խօլապարին անհաղնութենէն, դիմելով դէպի մեզ, կեղծելով չճանչնալ ոչ ոք, մէկէն փախնալ ձեւացնելով, միւսէն կասկածելով, երրորդի մը պեխին դպնալով. բայց, երբ կը հասնէր մեր խնդումերես գնդապետին առջեւ, արդէն ամէն տարտամութիւն վանած կ'ըլլար իր մարմնէն, ու չոկելով իր վայելչագեղ հասակը՝ կը բարեւէր զայն այնպիսի՝ հաղորդական զուսպ խանդավառութեամբ մը որ մենք մեր առջեւ մարմնացած կը զգայինք երիտասարդութիւնը ինքնին, ազնուադրոշմ եւ շքեղ:

Ուրախութեան պահերուն, իսկապէս, տեղակալ Ֆէտոր Օրլոֆը անգերապանցելի էր. կը կատակէր, կը խմէր, աղջիկներուն մասին կը խօսէր, ու մեզ զուարճացնելու համար Օչի Չորնիա կ'երգէր:

Ալպանուհիներն ու Յունաստանի աղջիկները, որոնց սիրոյ մէջ ունեցած կենսունակութեան եւ նախաձեռնութեան մասին ոչ մէկ աւելորդ ընդգծում ընելու հարկ կը տեսնուի հոս, անոր շուրջ կը դառնային իրենց սեռին բոլոր անհերքելի հնարամտութիւնն ու ճարպիկութիւնը ի գործ դնելով, ու ան, տեղակալ Օրլոֆը, իշխանավայել վեհանձնութեամբ մը, որուն մէջ ան կը ներմուծէր կտոր մը զըւարթախոհութիւն եւ քչիկ մըն ալ կատակաբանութիւն՝ կը մօտենար անոնց, ու կը սկսէր խօսիլ հոսկէ ու հոնկէ, իբրեւ թէ իր շուրջի կանացի փարթամ շքեղանքը զինք չհետաքրքրէր երբեք, իբրեւ թէ իր միտքը թափառէր չես գիտեր ո՛ւր, մինչդեռ հոգի եւ սիրտ կու տար գեղեցկութեան՝ որ սէր էր, սիրոյ՝ որ կեանք էր, կեանքին՝ որ ամէն ինչ էր:

Իր քաջութիւնը չինիչ էր ու համակող, որովհետեւ խիզախութեան կը միացնէր խոհեմութիւնը: Զինուորներուն վրայ իր հեղինակութիւնը պահելու համար պէտք չունէր ձայնը բարձրացնելու որովհետեւ կատարեալ հրամանատար մըն էր:

Յունա-ալպանական պատերազմէն վերջ, երբ Ալպեան «Փուսթերիա» զօրաբանակը կը հանդչէր Ալպանիոյ Զիւքէս ծայրագաւառին մէջ՝ տեղակալ Օրլոֆը իտալական արքայական բանակին մնայուն սպայ յայտարարուեցաւ: Այս յաջողութիւնը զայն ուրախացուց եւ տխրեցուց միանգամայն. ուրախացուց, որովհետեւ տեղակալ Ֆէտորը կատարեալ զինուորական մըն էր՝ անտարակոյս ծնած զէնքի ասպարէզին համար: Իր տխրութիւնը կու գար այն գիտակցութենէն, որ ըստ բարձրագոյն որոշողութեանց, մնայուն սպայի պատւոյն արժանացող զինուորական մը հարկադրուած էր հեռանալ իր զօրաբանակէն, մաս կազմելու համար տարբեր զօրագունդի մը:

Մեկնումի օրը, իր գումարտակին վեց սպաները ողջերթի գինեձօն մը սարքած էին: Բոլորն ալ խօսք առին: Ոմանք խօսեցան տեղակալ Օրլոֆի պարտաճանաչութեան շուրջ, ոմանք ընդգծեցին անոր անկեղծ բարեկամի բարեմասնութիւնները եւ ոմանք ալ չմոռցան բաղդատականը ընել անոր անցեալ եւ ներկայ կեանքին, նորանոր յաջողութիւններ մաղթելով:

Տեղակալ Օրլոֆը ոտքի ելաւ ու ըստ իր սովորութեան երեք անգամ «շնորհակալ եմ, շատ ազնիւ էք» ըսաւ, եւ դարձեալ տեղը նստաւ, քիչ մը մտահոգ:

Յաջորդ առաւօտ կը մեկնէր Յունաստան, մաս կազմելու համար Ալպեան հռչակաւոր «Եուլիա» զօրաբանակին:

Քանի մը ամիս վերջ կ'իմանայինք որ ամուսնացած էր Վենետիկցի աղջկան մը հետ: Յաջորդ նամակով մը կը տեղեկացընէր որ հայր ըլլալու ճամբուն վրայ էր:

Տեղակալ Օրլոֆը շատ չմնաց Յունաստան, որովհետեւ իր զօրաբանակը տեղափոխուեցաւ ռուսական ճակատը, դիրք բռնելով Տոն գետին լայնածաւալ աղեղին վրայ:

Բոլորս ալ կրնանք երեւակայել թէ ի՛նչ կրնայ անցած ըլլալ այս ազնուական եւ քաջարի տղուն հոգիէն, հարկադրուած ըլլալով զէնք բարձրացնել իր հարազատ հայրենիքին դէմ:

Գերմանական եւ իտալական բանակներուն ձմեռնային ահռելի նահանջը արդէն սկսած է: Ռուսերը կը յառաջանան իրենց վիթխարի հրասայլերը դղրդագին քըշելով սառած եւ փեռեկտուած մարմիններու վրայէն: Ռմբաձիգ օդապարիկներուն ժխորը անընդհատ կը խառնուի կատղած հրետանիին որոտումին, որ իր կրակը կը թափէ սառնամանիքէն տասանորդուած իտալական ուժերուն վրայ:

Իտալացիները փորձելով յուսահատական դիմադրութիւն մը, որոշ կէտերու վրայ հակայարձակման կը դիմեն: Տեղակալ Օրլոֆը կը գտնուի պայքարի առաջին գծին վրայ, հրամանատար՝ լեռնային հինգ թնդանօթներու: Ռուսերը կը յառաջանան, կը նետուին անոր գումարտակին վրայ, կը պաշարեն զայն, ու կը սկսի կեանքի եւ մահուան պարը երկընքէն իջնող ձիւնամրրիկին մէջ:

Տեղակալ Օրլոֆը կը կռուի մինչեւ վերջին շունչը, կանգնած հինգ թնդանօթներուն միջեւ, մինչ կ'իյնան իր զինուորները, ու Ռուսերը հետզհետէ ա՛լ աւելի կը սեղմեն պաշարման սարսափելի շղթան:

Պայքարի ամէնէն ճակատագրական պահուն, երբ թնդանօթներուն շուրջբոլորը աւելի մեռելներ կան քան թէ ողջեր՝ հրասանդի ռումբ մը գետին կը նետէ տեղակալ Ֆէտոր Օրլոֆը: Անոր գեղեցիկ հասակը նախ կ'երերայ աջ ու ձախ, ապա կ'իյնայ դիտապաստ, երեսն ի վար, իր արիւնով ներկելով հայրենի հողը:

Այսպէս մեռաւ տարաբախտ Ֆէտոր Օրլոֆը, իր երեսունըվեց գարունները մարելով հայրենի երկրին անսահման ձիւնձմեռին մէջ:

Օրը կիրակի էր:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

«Զէնքի Տակ» հատորէն 1956

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱՅ

Ե. ՊԱԼԵԱՆ

Մտածելու անկախութեան իրաւունքով եւ հաւատալով ազգերու, մեր պարագային հայ մշակոյթի, ինքնութեան պահպանման որոշիչ դերին, փորձենք խորհրդածել երբ կը ներկայանանք Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի հանրային կարծիքին, քանի որ այդ երկու երկիրներուն մէջ հայ մշակոյթի տարի կը նշուի, փոխադարձութեան սկզբունքով:

Խօսքը կը վերաբերի, պէտք է վերաբերի, վաւերականօրէն հայ մշակոյթին, խորքով եւ արտայայտութեամբ: Մշակոյթը ոչ ատամի մաքրութեան խիւս եւ ոչ հանքային ջուր վաճառելու համար ուշադրութիւն գրաւող միջոց մըն է: Այսինքն, այս տարուան ընթացքին, ուշադրաւով ուշադրութիւն դրաւելու աճպարարութիւններէն տարբեր դիմագիծով հարկ է ներկայանալ, այդ ընելու համար արմատներէ եւ ազգային հարազատութենէ մեկնած չափանիշներով կատարել խստաբիր եւ խստապահանջ ընտրութիւն, կարենալ ըսելու համար՝ «ահաւասիկ մեր իւրայատուկ մշակոյթը», որ կըրկնութիւն եւ կապկում չէ, ոչ ֆրանսական է, ոչ ռուսական, ոչ թրքական, ոչ ամերիկեան, ոչ արաբական, ոչ իրանական, եւայլն: Ի վերջոյ, ազգային տարբերութիւնները առաւելաբար կը բխին մշակոյթէ: Գորիս նստած Հայը եթէ լաւ սորվի թիպէթական եղանակները եւ զանոնք ներկայացնէ, բարիք կ'ընէ Թիպէթի ժողովուրդին, ի հարկէ եթէ նուաճած ըլլայ որակ, բայց ծառայութիւն չի մատուցեր մեր ժողովուրդին, բացի բաժակաճառային զովերգանքէ, ընդհանուր զարգացման բերած նպաստէ, երբ կ'ըսուի թէ ի՛նչ շնորհալի են այս Հայերը, որոնք Թիպէթցիին պէս գիտեն նուագել եւ երգել թիպէթական եղանակները: Յաճախ կը յիշեցնեն որ Թրքական երգին եւ երաժըշտութեան մեծ նպաստ բերած են հայածընունդ մարդիկ, բայց իրենց շնորհը հոսած է Թրքական աւազանի մէջ, երեւոյթը կրնայ քարոզչական նպատակներով շահագործուիլ, բայց չի հարստացներ հայ մշակոյթը:

Բայց, մեր ճակատագրին, տարտղնումին եւ անոնցմէ բխած ստորակայութեան զգացումին հետեւանքով, երբ Հայը թըրքերէն, արաբերէն, անգլերէն կամ ֆըրանսերէն երգէ, գրէ եւ յաջողի, զայն կը վերածենք հպարտութեան դրօշակի, որպէս հայ մշակոյթի արտայայտութիւն: Ամերիկեան ժապաւէններու մէջ դեր ըստանձնող եւ անուանի դարձող հայ մարդիկ, այր թէ կին, անկասկած որ շնորհալի են, անգլիագիր, ֆրանսագիր եւ այլ լեզուներով գրող Հայեր շնորհալի են, արաբերէն, թրքերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն երգող հայ տաղանդաւորներ շնորհալի են, բացի մեզի թեթեւ կշռող հոգեկան բաւարարութիւն բերելէ, երբեմն ալ տեսակ մը քարոզչութեան նպաստելէ զատ, ոչինչ կը բերեն: Յաճախ կը յիշեմ Լիբանանի Այնճար հայկական աւանի գիւղացիի դատումը, երբ կը խօսուէր մօտէն անցնող Լիբանանի եւ Սուրիոյ սահմանի մասին: Այն հարցումին թէ ո՞ւր է այդ սահմանը, ան տուաւ հետեւեալ պատասխանը. «Անձրեւին ջուրը երբ այդ կողմ հոսի կ'ըլլայ Սուրիա, երբ այս կողմ հոսի կ'ըլլայ Լիբանան»: Հայածընունդ մարդոց կողմէ ստեղծուող ծանր կամ թեթեւ կշռող մշակոյթը պէտք է դատել գիւղացիին պէս: Երբ մեր կողմը չի հոսիր այդ ստեղծագործութիւնը, ան մեզի չի պատկանիր: Սոսկ մեր դաղթականի սնապարծութիւնը կը շոյէ:

Այսպէս, երբ կը ներկայանանք Ռուսիոյ կամ Ֆրանսայի հանրութեան, օրինակ, հայ երգով եւ երաժշտութեամբ, պիտի ներկայանանք մեր շարականներով, Կոմիտասեան եղանակներով, Առնօ Բաբաջանեանով, Արամ Խաչատրեանով, Տիգրան Մանսուրեանով, ոչ ճազով, ոչ թամթամով, նոյնիսկ եթէ կան ճազ նուագող հանճարեղ հայածնունդ մարդիկ, որոնցմով կը հպարտանանք յիշուած զգացականութեամբ, բայց անոնք հայ մշակոյթի ներկայացուցիչ եւ արտայայտութիւն չեն: Սահմանագծումը յստակ պէտք է ըլլայ: Մշակոյթը, իր զանազան արտայայտութիւններով, հնագոյն դարերէն ի վեր, կը բիւրեղացնէ տուեալ հաւաքականութեան մը եւ մարդուն տեսիլքը, այն միգամածն է որուն մէջ անհատը եւ տըւեալ հաւաքականութիւն կ'ապրին իրենց տարբերութիւնը, ինչ որ կ'ընէ այն՝ որ Չինացին Չինացի է, Հայը՝ Հայ, Արաբը՝ Արաբ:

Արաբի երգին մէջ կայ շունչը անծայրածիր անապատին, երկարաձգուող, ուղտի քայլերուն կշռոյթով, գերմանական միտքը բացարձակին հետամուտ է՝ հիւսիսէն բերուած խորհուրդներով, ֆրանսական մշակոյթը խոր զգացումներն անգամ կը ձեւաւորէ բարեխառն կլիմայի մը ստեղծած բնութեան համաչափութիւններով:

Փոխ առնուած եւ կապկուած, մշակոյթով, արուեստով, գրականութեամբ, ազգ կ'այլասերի, ազգ չի պահուիր: «Ծագումով Հայ»եր կրնան իրենք զիրենք օրօրել, շրջապատին մէջ անբովանդակ ինքնահաստատում փնտռելով: Թաղուած կամ ցուցափեղկի ապրանքի վերածուած մշակոյթը, ինչ որ աստիճանաբար տեղի կ'ունենայ այսօր, ընդարմացման վիճակի մէջ եւ կարգախօսներու տարափի տակ, տեղատուութիւն է, ինքնուրոյն հաւաքականութեան մը դէպի անհետացում ընթացքը:

Հայ մշակոյթը պիտի ներկայացուի երկու մեծ երկիրներու մէջ, որոնք ունին մեծ մշակոյթ: Պիտի ներկայանանք մեր

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ԿԷՏԻՆ ՎՐԱՅ

Հայաստանի Գիտութեան ակադեմիան դժգոհ է ՄԱԿ-ի Երեւանի փորձագիտական գրասենեակին պատրաստած բարեփոխումներու ծրագրէն, որով կ'առաջարկուէր ազգային գիտական 7–8 կեդրոն ընտեղծել միաւորելով ակադեմական մաս մը հիմնարկները, մնացեալն ալ տանիլ համալսարաններու կառոյցին մէջ:

1943ին ստեղծուած Ակադեմիան խորհրդային օրով գիտութեան բոլոր ճիւղերուն կրնար մնայուն զարգացման եւ նիւթական միջոցներ ապահովել, ինչպէս ըսած է փոխ նախագահ Ե. Ղազարեան ("Արմէնփրեսս", Յունուար 27): Իսկ միայն 1945–72 տարիներուն ակադեմական հիմնարկներուն մէջ կատարուած հետազօտութիւններով լոյս տեսած են մօտ 2000 գիրք ու հանդէս:

Ինչպէս կը գրէ Արփի Ցարութիւնեան, Ակադեմիան այսօր մօտ 4500 աշխատակից ունի, որոնցմէ երկու հազարը գիտական աշխատողներ են: Այս տարուընէ միջին աշխատավարձքը 20 հազարէն 27 հազար դրամի կը բարձրանայ (60 տոլար): Աշխատակիցները վճռապէս դէմ են ՄԱԿ-ի պատրաստած հայեցակարգին, որովհետեւ թէ' իրենցմէ ոչ ոք ներգրաւուած է անոր պատրաստութեան մէջ, թէ' որովհետեւ համաձայն չեն առաջարկուած բարեփոխումներուն:

Հնագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկի տնօրէն Արամ Քալանթարեան տարուած աշխատանքներուն արդիւնաւէտութեան նուազումը բացատրած է նիւթական կարելիութիւններու անբաւարարութեամբ: Ըսած է թէ նախ այդ կարելիութիւնները մեծցնել, յետոյ միայն

պահանջներ ներկայացնել պէտք է:

Իսկ Գրականութեան հիմնարկին տնօրէնը Ազատ Եղիազարեան բնական նկատած է որ խորհ. տարիներուն հիմնուած Ակադեմիան չպատասխանէ արդի պահանջներու, բայց ատիկա չի նշանակեր թէ անհրաժեշտ է լուծարել եւ գիտական ջարդ կատարել: Պէտք է համակարգը աւելի ճկուն դարձնել, երիտասարդացնել գիտական կազմը:

Բարեփոխումներու իր տարբերակը մըշակած է Ակադեմիան ալ. հոն նշուած է թէ պէտք է զօրացնել գիտութիւն – պետութիւն կապը, կեդրոնանալով յատկապէս արտադրութեան վրայ. պէտք է ուժերը կեդրոնացնել, պատրաստել նոր երիտասարդ տարրեր:

Կառավարութիւնը որ պէտք է վճռէ այս մասին, բարեփոխումի տարբերակները քննել կը սկսի Մայիսին: Նկատի կ'առնուին, շատ հաւանաբար, մէկ կողմէն ՄԱԿ-ի, միւս կողմէն՝ Ակադեմիային մըշակած հայեցակէտերը:

ինքնուրոյնութեա՞մբ թէ տնանկի հոգեբանութեամբ՝ ըսելու համար որ «տեսէք թէ մենք որքա՜ն կը նմանինք ձեզի»:

Այս ազգային տրամաբանութեան հիման վրայ, ազգը ընդհանրապէս եւ հայկական Սփիւռքը մասնաւորաբար, հրաւառութիւններէ եւ «թուղթով կպցրած» իւրացումներէ հեռանալով, ունի՞ն հայ ազգային մշակոյթի ոչ թէ ցուցադրութեան եւ պահպանման, այլ զարգացման հեռանկար, ռազմավարութիւն, եւ անոնք չկան այսօր, մինչ առաջ քշելով մեղմացուցիչ դեղը յանցանացի փաստարկներ:

Ոչ միայն յանձնառու մշակոյթ, այլ մշակոյթի յանձնառութիւն պէտք է զարգացնել, եւ այդ կ'ենթադրէ մտաւորական յանդգնութիւն եւ պարկեշտութիւն:

Ց. Գ.

ՀԱՊԱ ԾԽՈՂՆԵՐՈ՞ՒՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ծխելուն դէմ քարոզչութիւնը ամէն օր կ'ընդլայնէ սահմանները. ծխախոտին վնասներուն մասին ամէն օր հազար բան կ'ըսուի ու կը գրուի: Գրաւոր մամուլը, ձայնասփիւռը, հեռատեսիլը անդադար կոչ կ'ուղղեն ծխելը դադրեցնելու, ամէն անգամուն չեշտելով անոր չարիքը: Միւս կողմէ պարբերական յաւելումներով ծըխախոտին գինը նորանոր մրցանիշեր կը հաստատէ, իբրեւ թէ յատկապէս երիտասարդները ետ կեցնելու համար ծխելէ. ու յաճախ չի նշմարուիր որ բարձր գինին կարեւոր մէկ տոկոսը ծխախոտին վրայ դրուած պետական հարկը կը կազմէ: Այլ խօսքով՝ պետութիւնը թէ' հակաքարոզչութիւն կատարած, թէ' իր եկամուտը ամրապնդած կ'ըլլայ:

Բնական է որ ամէն մարդ տեղեակ է ծխախոտին վնասներուն: Բայց նոյնքան վնասակար չէ՞ թմրեցուցիչը որուն գործածութեան դէմ նոյնքան մեծադմուկ պայքար չի մղուիր: Ճիշդ է որ անոր գործածութիւնը արգիլուած է պաշտօնապէս: Բայց արգելքը աւելի կեղծաւորութեան արարքի կը նմանի, քանի որ պաշտօնական կամ անպաշտօն, բոլոր դիրքերուն ծանօթ է արգելքը հրջանցելու տարածուն երեւոյթը:

Ծխախոտին դէմ մղուած պայքարը հակազդեցութեան մղած է Լիզպոնցի լրագրող մը որ բողոքագիր մը գրի առած է: Ան կը պնդէ թէ «Ծխողներն ալ իրաւունքներ ունին»: Տարուած պայքարը կը նըկատէ ԻՍ. դարու խաչակրութիւնը: Ու կ'ըսէ թէ ժամանակը հասած է որ ծխողները պահանջեն իրենց իրաւունքները: Զանոնք կ'ամփոփէ իր ազատութեան, առողջութեան, դրամին եւ խելքին յարգանքին իրաւունքը պահանջելով: Ապա որպէս անդրդուելի ծխող, կ'առաջարկէ ծխողի հիմնական իրաւունքներու հետեւեալ ուխտը.

– Ծխելը իրաւունք մըն է. առողջութիւնը անհատական սեփականութիւն մը որուն հետ ամէն քաղաքացի ազատ է իր ուզած ձեւով վարուելու:

– Ծխողը իրաւունք ունի օդասուն, հանգստաւէտ, մաքուր, արժանավայել վայր մը ունենալու ծխելու համար, թէ' աշխատատեղին մէջ, թէ' այլուր:

– Ծխողն ալ սպառող մըն է եւ հարկատու մը որ ունի իրաւունքներ: Ան պարտի ճիշդ գինը վճարելու ծխախոտին որ պէտք է տրամաբանական տուրքի մը ենթակայ ըլլայ: Պետութիւնը պէտք չէ չափազանցուած կերպով շահագործէ քաղաքացիներուն տկարութիւնը:

– Ծխողը պէտք չէ իր արժանապատուութիւնը վիրաւորուած զգայ պետութեան կողմէ կատարուած քարոզչութեան պատճառով: Պէտք է տեղեակ պահուի ծխախոտի գործածութեան վտանգներուն, առանց սակայն տեղեկատուութեան հետ թիրախ ըլլալու ահազանգային, բարոյախօսական եւ յարձակողական ոճի մը:

ՔԱՂՀԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԺՊԻՏ

Հանդիպում են երկու նիհար մարդ:

– Ո՞նց ես ապրում, բարեկամ, –հարցընում է մէկը:

– Անհաւասարաչափ:

– Այսի՞նքն:

– Այսինքն՝ երբ հաց ունեմ, աղ չունեմ, իսկ երբ աղ ունեմ, հաց չկայ, Իսկ դո՞ւ:

– Հաւասարաչափ: Ոչ հաց ունեմ, ոչ աղ:

– Ես ու կինս քսան տարի խաղաղ ու երջանիկ ապրում էինք:

– Յետո՞յ...

– Յետոյ ամուսնացանք:

– Աղջկաս հետ ամուսնանալ էին ուզում երկուսը՝ մի ինժեներ եւ մի լրագրող:

– Եւ ո՞ւմ բախտը բերեց:

– Ինժեների: Աղջիկս լրագրողի հետ ամուսնացաւ:

"ՈԶՆԻ"էն

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՕՐԹԱԳԻՒՂԻ (Պոլիս) Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մատաղօրհնութեան առթիւ, կրօնական եւ աշխարհական հանդիսութիւններ տեղի ունեցած են Կիրակի, Յունուար 22ին: Քարոզած է Մեսրոպ պատրիարք, ապա կատարուած է հոգեհանգիստ, որմէ յետոյ պատրիարքին ձեռամբ օրհնուած է մատաղը: Արարողութենէն ետք, հրաւիրեալները հաւաքուած են յարակից սրահը սիրոյ սեղաններու շուրջ: Բացման խօսքը արտասանած է Գարոլին Մամիկոնեան, որ բծախնդրօրէն վարած է յայտագիրը: Առաջին ելոյթը ունեցած է Թաղային խորհուրդի ատենապետ՝ Իսքէնտէր Շահինկէօզէ, որ նշելէ ետք թէ կը տօնուի եկեղեցւոյ 221-րդ տարեդարձը, աւետած է նաեւ որ խորհուրդին տարեկան պիւտճէն հաւասարակշռուած է եւ նիւթականի կարիք չկայ. Կատարուած աշխատանքներուն մասին բացատրութիւններ տուած է վարժարանի հիմնադիր Հայկ Ասլանեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

ՊՈԼՍՈՅ Խսաեան վարժարանը այցելած են, Յունուար 20ին, Գ. Կիւլպէնկեան հաստատութեան հայկական բաժնի տնօրէնը՝ Զաւէն Եկաւեան եւ տէր եւ տիկին Մարթին Խսաեան: Այս վերջիններ, ըլլալով հինգերորդ սերունդը վարժարանի հիմնադիրներուն՝ Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Խսաեանի, առաջին անգամն է որ Պոլիս կ'այցելէին: Մուտքին, դիմաւորուած են վարժարանի միջնակարգ բաժնի տնօրէնուհի Աննիկ Գալփաքճեանի եւ Պէյօղլուի Թաղային խորհուրդի անդամներու կողմէ:

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝ ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Ճիշդ այդ վայրկեանին Լէգլի դուրս կը սպրդի պահարանէն, ի'ր պահարանին տակէն: Ամէնքն ալ համակերպած են որ այդ տեղը անոր հողամասն է: Միայն կիները երբեմն լաթ մը կ'անցնեն գետնին վրայ:

Ձեռքը ունի սուլիչ մը եւ զմելի մը: Հանդիսաւոր կերպով կը մօտենայ ծնողներուն եւ կը ժպտի: Բայց Լէգլի միշտ կը ժպտի, միամիտ խորամանկութեամբ, կը ժպտի իր կարեւոր քթին տակէն:

«Լէգլի ձեր մէջէն ամէնէն արտաշխարհիկ անունը բայց ամէնէն հայկական դէմքը ունի» կ'ըսէ Սմբատ իր զաւակներուն, եւ այս հաստատումը մնաց իր վրայ: Հայ Լէգլին միշտ կը ժպտի եւ միշտ բան մը կը հաւաքէ: Ինը տարեկան է:

Վերոն հօրաքոյրը իրեն համար լաթով պատած է կօշիկի խոշոր տուփ մը, որուն մէջ Լէգլի կը հաւաքէ եւ իր խելքին յարմար դատած ձեւով կը դասաւորէ ամէն տեսակի կոճակներ, լաթի եւ ժապաւէնի կտորներ, անիւիկներ, սուլիչներ, քանի մը հատ յոյն սուրբերու նկարներ որ Իսմէնէ տուած է իրեն ("ես որոշ սուրբ մը չունիմ ինծի պատկանող" կը մտածէ տղան, "այնպէս որ ամէնուն ալ կ'աղօթեմ") զէնքի փամփուշտ մը զոր Գրիգոր իրեն նուիրեց եւ իր ընթերցանութեան գիրքը:

Բայց այսօր Լէգլի սովորականէն նուազ կը բացատրէ ինքզինքը: Սուլիչը հօրը կու տայ, պզտիկ ժանգոտած զմելին մօրը. "Դուն կանչէ, ան կը մեռցնէ" կը յայտարարէ կտրուկ կերպով: Յետոյ կը դառնայ, կը մտնէ պահարանին տակը եւ իր երկու տուփերը կը տեղաւորէ անոր երկու ոտքերուն քովը եւ երկու ոտքերուն առիւծի թաթերով երեւակայական սահման մը կը դնէ դէպի դուրս: Ասիկա բոլորէն ընդունուած եւ յարգուած նշանն է. Լէգլի չի փափաքիր խանգարուիլ իր առանձնութեան մէջ: Երբ անօթութիւն զգայ դուրս պիտի ելլէ, եւ այդ կը պատահի ճաշի ժամանակ, հանդիսաւոր վայրկեանը, երբ ոչ մէկու արտօնուած է ուշանալ:

Բայց այսօր ճաշն ալ կ'ուշանայ: Տղաքը բոլորն ալ հոն են, ոտքի կանգնած ամէն մէկը իր աթոռին ետեւը, Սմբատ սեղանին գլուխը, իր աջին նստած է Մատամ Նուարդը, Վերոն եւ Ազնիւ հոն են: Պակսողը Շուշանիկն է, որ խոհանոցին մէջ ցած ձայնով կը խօսի մէկու մը հետ:

Հանրիէթի համար, որ երեք տարեկան է, այդ վայրկեանէն աշխարհը կանգ կ'առնէ: Տունը եփած հաւկթաձեւ, սուսամով եւ ակռաներուն տակ չաչող խաչխաչով ծածկուած խոշոր հացերու բոյրը, երեք աման լեփլեցուն թթուահամ, մէջը ջարդուած վարունգով մածունը, ուրիշ միսով եփած սմբուկին զօրաւոր հոտը, ջրվէժէն բերուած ջուրի եւ պղպջուն խնձորօղիի փարչերը, այս բոլորը պիտի խառնուին իր մէջ, յանցանքի յաւիտենական զգացումի մը, նախատինքի մը, անյարմարութեան մը: Այդ հեռաւոր մայիսեան արեւոտ օրը ինք եւ իր ընտանիքին մեծ եւ փոքր անդամները, բոլորը դատուած են եւ յանցաւոր նկատուած՝ գոյութիւն ունենալով: Եւ Աստուած դէմքը ծածկած է: Խռոված եւ յուզումնալից, դռնէն ներս կը մտնէ բժիշկ Գրիգորը: Ժամացոյցը չեղակի, շապիկին օձիքը դուրս ելած, կը վազէ Սմբատին մօտ, կը ծռի անոր վրայ, գրեթէ ծունկի կու գայ, եւ կը փսփսայ. "Կը ձերբակալեն բոլորը, վազե՛նք": "Ո՞ւր, ի՞նչպէս: Եւ յետոյ ինչո՞ւ: Դեղագործի եւ բժիշկի միշտ պէտք կայ" կ'ըսէ Սմբատ ողջամիտ:

– Բոլորս ագարակ երթանք:

– Եւ յետո՞յ:

Այդ վայրկեանին խոհանոցին միւս մուտքէն կը մօտենայ Իսմէնէ, յուզումնալից, թեւերը ամէն կողմ կը շարժէ: Բայց Շուշանիկ անոր ետեւէն կը յառաջանայ թեւերը բարձր, ապուրի ֆրանսական ամանը բռնած: Շուշանիկ ֆրանսական կլոր տաք յախճապակիէն հպտմէն սփոփանք մը կը զգայ եւ անոր աշխատւած բռնիչներուն կը կառչի եւ գրեթէ տխրութեամբ կը զետեղէ սեղանին վըրայ:

Արաքսի, երիտասարդ խոհարարուհին, արծաթէ շերեփը բռնած կը հետեւի իրեն: Վայրկեանի մը համար կարգ ու կանոնը վերադառնուած են եւ բոլորը հպատակած, կը նստին մանր կորկոտի կակուղ ապուրը ուտելու:

"Գայմագամը հրաման ըրած է որ բոլոր հայ ընտանիքի գլխաւորները կուսակալութիւնը գտնուին այսօր ժամը երեքին: Մունետիկը փողոցները կը շրջի", ապուրէն վերջ Գրիգոր կը փսփսայ Սմբատին: "Ես հաւատք չունիմ: Եթէ մենք երկուքս արագօրէն շարժինք քու երկանիւ կառքովդ, ըսելով Ազնիւին որ ձին կապէ եւ տանի քու տանդ քովի նեղ ճամբուն մէջ, մենք կրնանք պարտէզին փոքր դռնէն դուրս ելլել եւ սահիլ եկեղեցւոյ ետեւը, կրնանք լայն շրջանը ընել եւ երթալ Ագարակ եւ մինչեւ վաղը հոն մընալ: Եթէ բան մը լսած չըլլանք, յանցաւոր չենք: Մինչ այդ Ազնիւ եւ Վերոն կրնան տեղեկանալ կացութեան":

Սմբատ գլխու կը համոզուի եւ իր համեստութեան մէջ կը կարծէ որ երբեք անհրաժեշտ մէկը չէ: Կը մտածէ որ հաւաքոյթի հրաւէրը մէկ նշանակութիւն կրնայ ունենալ. կրկին անգամ "մասնաւոր տուրք" մը գանձել, որպէսզի Գայմագամը բանակին մօտ պարծենայ թէ "նեցուկ կը կենայ զինուորներուն" կամ նման բաներ:

(Շար. 36)

(Շար. Ա. էջէն)

հազարի հազիւ կը հասնէր: Գլխաւոր պահանջը աշխատավարձքի յաւելումն էր:

ՍԵԿՈԼԷՆ ՌՈՒՍԱՅԱԼ հարցազրոյց մը տուած է, մեծ վարկ վայելող բրիտանական Ֆայնէնշըլ Թայմզ օրաթերթին, ուր կը յայտնէ թէ համաձայն է Թ. Պլէրի կարգ մը տեսակէտներուն, ինչպէս գործազրկութեան դէմ պայքարի եւ հանրային սպասարկութեանց համար ձեռք առնուած միջոցները: Եթէ, կ'ըսէ, երկտասարդ, վկայուած անձեր Մեծն Բրիտանիա կ'երթան, միայն տուրքերու հարցին համար չէ: Ինչ կը վերաբերի նախագահական իր թեկնածութեան, յայտարարած է որ որպէս զոյգ, խորհրդակցելէ ետք է Ֆր. Հոլանտի հետ, որ պիտի որոշուի թէ ո՞վ պէտք է թեկնածու ըլլայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, ոչ կառավարական կազմակերպութեանց շուրջ 50 ներկայացուցիչներ ցոյց մը ըրած են Փետր. 1-ին, Ապահովութեան սպասարկութեանց կեդրոնատեղիին առջեւ, բայց ոստիկանութիւնը ցրուած է եւ հարցաքննութեան տարած համախմբումին կազմակերպիչները: Ցոյցը արտօնուած չէր այդտեղ, այն պատրուակով որ մայթը շատ նեղ է: Ոչ կառավարական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները կ'ուզեն բողոքել էՖ. էՍ. Պէ.ի (Նախկին ՔԱ. Կէ. Պէ.) ամբաստանութիւններուն դէմ, ըստ որոնց իրենց նիւթականը կ'ապահովեն բրիտանական գաղտնի սպասարկութիւնները: Ցուցարարներուն լոզունգն էր՝ "էՖ. էՍ. Պէ, սուտերը կը բաւեն": Հելսինքիի Մոսկովեան խումբն ալ յայտարարած է որ բողոք պիտի բարձրացնէ հեռատեսիլի կայաններուն դէմ, որոնք արձագանգած են ամբաստանութիւններուն:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՕՍԷԹԻԱ, կառքի սովորական արկած մը մեծ համեմատութիւններ առած է Փետր. 1ին, երբ երեք հարիւր վրացի զինուորականներ դէմ յանդիման գտնուած են ռուսական խաղաղապահ ուժերու: Վիրաւոր չէ եղած բայց պատահածը քիչ մը աւելի լարած է Ռուսերու եւ Վրացիներու միջեւ մթնոլորտը: "Հիւսիսի մեծ դրացի"ին հետ յարաբերութիւնները շատ վատթարացած են 2003էն ի վեր, երբ արեւմտամէտ խմբակ մը իշխանութեան գլուխ անցած է "Վարդի յեղափոխութեան" առթիւ: Յունուար 31էն Փետրուար 1ի գիշերը ճամբու հասարակ արկած մըն է որ առիթ տուած է անսպասելի հետեւանքներու: Ռուսական բեռնատար կառք մըն է որ բախած է Վրացիի մը կառքին Ցկվիալի գիւղին մէջ եւ Ռուսը (խաղաղութեան զինուոր) մերժած է վրացական ոստիկանատուն երթալ, ընկերներն ալ նոր ուժեր կանչած են, նոյնը ըրած են Վրացիները եւ ուժ ժամ բախումներ հետեւած են:

ՄԵՔՍԻՔԱՅԻ վեց նահանգներու մէջ Թմրեցուցիչի ներքին բախումները 20 մեռեալ պատճառած են: Աքափուլքոյի մէջ, զբօսաշրջիկները, ծովափը թէ փողոցները, այլեւս վարժուած են կացութեան: Այս վերջին քաղաքը արդէն խիստ հսկողութեան տակ է: Այս ամբողջը "կանկերու պատերազմ"ին հետեւանքն է եւ ոստիկանութեան դերն ալ երկդիմի է, որովհետեւ կամ կը ջանայ զսպել բախումները կամ կը մասնակցի: Հրացանաձըգութեան նախօրեակին, Աքափուլքոյի մէջ, ոստիկանները իրը հոգի ձերբակալած էին, որոնց երեքը ապահովութեան զանազան սպասարկութեանց կը պատկանէին եւ ձերբակալման պահուն զինուորական զէնքեր կամ գողային կը փոխադրէին:

"ՖՐԱՆՍ-ՍՈՒԱՌ"ի տագնապը միայն նիւթական չէ, արդարեւ հրատարակիչին պաշտօնազրկումէն ետք, Մոհամէտի ծաղրանկարներու լոյս ընծայման առթիւ, սեփականատէրը Փրանքեւեգիպտացի Ռեմոն Լաքահի նոր նշանակումը հարցը չըլուծեց: Նոր հրատարակիչը՝ Ժագ Լըֆրան, որ պիտի յաջորդէր, իր հրաժարականը տուաւ կացութիւնը շատ խախուտ նկատելով: Թերթը "ծախու է" եւ ապագան -եթէ կայ- անորոշ: Լաւ վաճառումը (առաւել 15%) պատահած էր ծաղրանկարներու հրատարակութեան առթիւ, ինչ որ երկար ատեն է տեղի չէր ունեցած: Սեփականատիրոջ տարկութիւնը հիմնուած էր ի յարգանս կրօնական հաւատքի եւ ամէն մէկուն մտերիմ համոզումներուն:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի Արշակ Ջամալեան մասնաճիւղի անդամուհիները՝ իրենց սրտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Կրընոպլի մասնաճիւղի վաստակաւոր ընկերուհի Արտեմիս Սապունճեանին, իր եղբօր՝ Կարօ Ճիմպաշեանի վաղահաս մահուան առթիւ:

□

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, փետրուար 11, ժամը 20·30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ:

Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ:

-Մուտքը ազատ է-

□

Liste
des gagnants de la tombola nationale
«LES 50 ANS DE BELLEFONTAINE»
dont le tirage a eu lieu
à la soirée de gala du 28 janvier

— Renault Twingo	No 1324	Paris
— Voyage A/R Paris-Erevan pour 2 personnes	No 3476	Marseille
— Sérigrapie de Jansem	No 1795	Alfortville
— Semaine de thalassothérapie à Dinard pour 2 personnes	No 2880	Marsaz (Drôme)
— Tableau d'Edouard Kaprielian	No 4233	Alfortville
— Tapis fait main 100% laine	No 2035	Marseille
— Bracelet en or	No 1863	Champs sur Marne
— Tableau Ferdi Zipci	No 1215	Paris
— Séjour d'hiver d'une semaine pour 2 pers. aux Ménuires	No 0014	Paris
— Bracelet en or jaune et or gris	No 3500	Marseille
— Lithographie de Serge Benoît	No 4845	Marseille
— Lithographie de Papaz	No 2026	Marseille
— Lithographie d'André Bainals	No 1943	Alfortville
— Séjour d'été d'une semaine pour 4 pers. aux Ménuirs	No 4785	Clamart
— Croix arménienne en or	No 2379	Paris
— Lecteur DVD-DIVX	No 1391	Asnières
— Corbeille garnie de la maison Petrossian	No 4886	Marseille
— Top haute couture des Frères TARLOYAN	No 4988	Marseille
— Coffret de chocolat Lenôtre	No 4857	Marseille

La CBAF remercie les nombreux donateurs de la tombola et félicite les gagnants.

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԻԼԸՆէՕՎ.- Տէր եւ Տիկին Ս. Ներկարարեան 50 Եւրօ:

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ

ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11.-

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀէՔԻՄԵԱՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն

Տեառն մերոյ եւ Փրկչին
Յիսուսի Քրիստոսի

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Երեկոյեան ժամերգութիւն
եւ Նախատօնակ
Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 17ին:
Անդաստան եւ Մոմավառութիւն:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Տօն Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Տեառնընդառաջի նախատօնակ, Անդաստան եւ Մոմավառութիւն ժամը 16ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Խորանին վարագոյրը բաց պատարագ՝ ժամը 10ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատրիարքի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից

La
MASON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE
et la
Croix Bleue des Arméniens de France
organisent
une
CONFERENCE — DEBAT
avec PROJECTION

«Les Arméniens du Djavakhk ***(Géorgie)*****»**
par HILDA TCHOBOYAN
Présidente de la Fédération
Euro-Arménienne pour la Justice
et la Démocratie

Aujourd'hui, plus que jamais
les Arméniens du Djavakhétie
sont menacés :
— dans leur vie quotidienne;
— dans leur identité;
— dans leur avenir.

le Samedi 11 février à 18 heures 30

12-14 rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
☎ 04. 91. 50. 15. 09

— LA SOURCE —
Centre de Vacances Evangélique Arménien

Sessions de Ski Février

Session N° 2 — du 11 au 18 février
Direction : Samuel KEHEYAN — Couteau . Quartier les Vernes
05260 Forest Saint Julien ☎ 04. 92. 24. 09. 43

Session N° 3 — du 18 au 25 février
Direction : Jean TEPELIAN — 4 rue des Pyes — 69680 Chassieu
☎ 04. 78. 90. 16. 66

Les arrivées ont lieu à partir de 14h. — Les départs ont lieu avant 10h.

COMBIEN? Adultes : Bâtiment A*: Semaine 270 Euros, journée: 41 Euros. Bâtiment B: Semaine: 232,40 Euros, journée: 35,30 Euros. — De 3 à 6 ans: Bâtiment A. Semaine: 162 Euros, jour:25 Euros. Bâtiment B: Semaine:142,80 Euros, jour: 21,40 Euros.—De 7 à 12 ans: Bâtiment A: Semaine: 203 Euros, jour: 31 Euros. Bâtiment B: Semaine: 179,70 Euros, jour: 26,70 Euros. — 13 ans et plus, étudiants: Bâtiment A: Semaine: 233 Euros, jour: 35,30 Euros. Bâtiment B: Semaine: 204 Euros, jour: 31 Euros

25% de réduction sur le tarif enfant pour les enfants dormant dans la même chambre que leurs parents.

A ceci, il faut rajouter la cotisation de membre adhérent: 10 Euros par an et par famille.

Il est conseillé aux skieurs de souscrire une assurance individuelle de type Europe Assistance ou Carte Neige.

** Chambres de 2 ou 3 personnes avec lavabo, toilettes et douche.*

ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 5
DIMANCHE
5 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ
Թիւ 321

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.384 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.384

ԱՐՄԷՆ ՏՕՐԵԱՆ՝
ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՄԸ

Գրեց՝ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Մեծ Եղեռնի զոհ դէմքերուն շարքին եղած են մեծ ու հռչակաւոր, ինչպէս եւ ոչ այնքան մեծ ու հռչակաւոր անուններ: "Դէմքեր" բառը հոս կ'առնենք ամենալայն իմաստով, ինչպէս Թէոդիկը, որ "Ցուշարձան Նահատակ մտաւորականութեան" իր վաւերագրական հատորին մէջ նկատի ունի գրագէտներէն մինչեւ առեւտրականները եւ կուսակցական գործիչներէն մինչեւ դեղագործները: Ան կենսագրած է Պոլիսէն տարագրուած 143 դէմքեր. ցուցակին 25րդ տեղը կը գրաւէ Արմէն Տօրեանը:

Իսկ ո՞վ էր Արմէն Տօրեանը: Անոր մասին գրելու այս առիթը նորութիւն մը հաղորդելու կամ ուսումնասիրական ծրագիր մը սկսելու նպատակը չունի: Պարզապէս կ'ուզենք բոլորովին մոռցուած, Աղէտին զոհ ամէնէն երիտասարդ գրական անուններէն մէկը յիշել եւ յիշեցնել, թերեւս մէկը մղել, որ աւելին ընէ:

Այս հետաքրքրութիւնը պզտիկ նախապատմութիւն մը ունի, որ թերեւս չահեկան ըլլայ ընթերցողին համար:

1980ականներու կէսերուն, Պուէնոս Այրէսի մէջ ծանօթ տիկին մը, ընտանեկան այցելութեան ընթացքին, մեզի ցոյց տուած էր Պոլսոյ մէջ Դանիէլ Վարուժանին աշակերտած իր մէկ ազգականին պատկանած ու 1914 թուագրուած անձնական ալպոմ մը, ուր արձանագրուած էին երեք ձեռագիրներ. առաջինը բնականաբար, Դանիէլ Վարուժանինն էր ("Առկայծ ճրագը"), երկրորդը՝ Եղիշէ Եպիսկ. Դուրեանի մէկ թարգմանութիւնը[1], իսկ երրորդը՝ Արմէն Տօրեանի ֆրանսերէն, ըստ երեւոյթին անտիպ, մէկ բանաստեղծութիւնը, «Ode à la Ville-Soleil» (Տաղ Արեւ-Քաղաքին), որ հրատարակուեցաւ 1995ին այս էջերուն մէջ[2]:

Աւելի՛ն. երբ արդէն ձեռնարկեր էինք ուսումնասիրելու Կոստան Զարեանի կեանքն ու գործը, նշմարեցինք, որ իր խմբագրած "Մեհեան"ի աշխատակիցներէն մէկը եղած էր Հրաչեայ Սուրէնեանը, այսինքն, նոյնինքն Արմէն Տօրեանը:

Ամէն անգամ, որ ոչ-հայերէնով գրողի մը կը հանդիպինք, հոս կամ հոն, հետաքրքրութիւն մը կը ծագի: Արմէն Տօրեանի անունը փարիզեան կարգ մը գրական շրջանակներու մէջ բաւական ծանօթ եղած էր 1910ական թուականներուն: Բայց, զարմանալիօրէն, որեւէ հետաքրքրութիւն չէ ստեղծուած, որ իր պարագան մօտէն ուսումնասիրուէր, իր գործունէութիւնը ճշդուէր: 1920-1930ական թուականներուն լոյս տեսած քանի մը գրութիւններէն ետք, ո՛չ մէկ ուսումնասիրութեան փորձ որ յաւելում մը կատարէր: 1921ին Յակոբ Օշական գրած էր.-

"Դարձող մը կարաւանէն՝ հիացումով խօսեցաւ ուսուցիչի մը վրայ, որուն բերնէն երգը չէ պակսեր, որ Հայտար Փաշայէն մինչեւ Զանդըրը թէ Այաշ, խնդացեր է լացողներուն հանդէպ ու մտեր է մահուան մշուշին մէջ բանաստեղծութիւնը շրթունքին:

Անիկա Տօրեանն էր"[3]:

Մահը երիտասարդական խիզախութեամբ դիմագրաւող այս անունին մասին է, ուրեմն, մեր խօսքը:

Արմէն Տօրեան, բուն անունով՝ Հրաչեայ Սուրէնեան, ծնած է 1892ին Սկիւպ քաղաքը: Սկիւպ այսօրուան Մակեդոնիոյ Հանրապետութեան մայրաքաղաքն է, նախկին Եուկոսլաւիոյ մէկ մասը, յունական Մակեդոնիայէն դէպի արեւմուտք: Իր նախնական կրթութիւնը ստացած է ծննդավայրի յունական վարժարանին մէջ, իսկ ապա աւարտած է Մանասթըրի Փըրնասցի Ղազարեան (Լազարիսթ) կրօնաւորներու վարժարանը:

Իր կազմաւորման տարիներուն օտարին մէջէն անցում մը կատարած է, հայութենէն հեռու երկու միջավայրերու մէջ: Այդ անցումին արդիւնք եղած է ֆրանսերէն լեզուին իր հմտութիւնը, հաւանաբար՝ զայն գրական գործիք դարձնելու իր յետագայ որոշումին սկիզբը: Թէեւ որեւէ աղբիւրի մէջ փաստ չենք կրցած գտնել, բայց կ'ենթադրենք, որ ընտանիքը կաթողիկէ դաւանանքին պատկանած է, ինչ որ թերեւս նաեւ բացատրէ ֆրանսերէնին հմայքը անոր վրայ:

Արեւմտահայութեան կեդրոններէն հեռու գտնուող այս քաղաքներուն մէջ Տօրեանի անցուցած մանկութիւնը արդիւնք էր հօր աշխատանքային պայմաններուն: Վահան Սուրէնեան, քաղաքային ու ճանապարհաշինական ճարտարագէտ-երկրաչափ եղած է, պաշտօնավարելով Սկիւպի, Մանասթըրի, Պոլսոյ եւ Սելանիկի մէջ: Ան ալ, չենք գիտեր ի՞նչ պատրուակով եւ ի՞նչ հանգամանքներու տակ, Մեծ Եղեռնի օրերուն ձերբակալուած ու նահատակուած է Գոնիայի բանտին մէջ: Մայրը՝ Սոֆի, զարգացած կին մըն էր, պոլսահայ ԺԹ. դարու երեւելի մտաւորականներէն Խաչատուր Պուէտ Միսաքեանի աշակերտուհիներէն եւ աւելի ետք Թէոդիկի մանկութեան ուսուցչուհին: Հօրեղբայրը՝ Ստեփան Սուրէնեան, բանաստեղծի խմոր ունեցած յայտնի դաշնակահար եղած է[4]:

Ընտանեկան գեղարուեստի հակումները որոշ դեր ունեցած են դեռատի Հրաչեայի բանաստեղծական "վարակում"ին մէջ, որոնք աւելի շեշտուած են 1900ական թուականներու կէսերէն ետք: Այն ատեն ընտանիքը Պոլիս կը փոխադրուի, իսկ ապագայ բանաստեղծը կը յաճախէ Բանկալթիի Վիէննայի Մխիթարեաններու վարժարանը, զոր կ'աւարտէ 1911ին:

Կասկած չկայ, որ Պոլիս վերադարձը եւ անցումը՝ օտարէն դէպի ազգայինը, ապագայ Արմէն Տօրեանին մէջ աւելի եւս արծարծած են ինքնութեան հարցը, երկու մշակոյթներու պատկանելիութեան խնդիրը: Ասոր մէջ դեր ունեցած է նաեւ հայեցի դաստիարակութեան համակարգին մէջ մտնելը, հայկական երկրորդական վարժարան աւարտելը (մանաւանդ՝ այդ ժամանակի երկրորդականը), որ զինքը կը զատորոշէ այդ շրջանին եւ մինչեւ այսօր օտարագիր բազմաթիւ գրողներէ: Այնքան՝ ըսենք, որ 1913ին եղբօր գրած իր մէկ նամակին մէջ, ան պիտի յայտնէր, քիչ մը չափազանցութեամբ, թէ "ես շատ գոհ եղայ որ երկու երեք տարի հայ դասական գրականութեամբ պարապեցայ, Եզնկայ մօտ ի՞նչ կ'արժեն մեր այսօրուայ գրողները"[5]:

Արդարեւ, մէկ բան է անգլերէն կամ ֆրանսերէն գրել և "խոհանոցային" պատկերացում մը ունենալ հայութեան կամ հայերէնին մասին, ուրիշ բան՝ այդ կամ այլ լեզուներով արտայայտուիլ եւ մտաւորական պաշարին մէջ յստակ դրոշմով կրել մայրենի մշակոյթին տարրերը: Ամերիկահայ համայնքին եւ ամերիկածին հայ մտաւորականներու թէ գանգուածին պարագան կը կարծենք, որ բաւական խօսուն օրինակներ կու տան այս ուղղութեամբ:

1911ի աշնան կ'որոշէ մեկնիլ Փարիզ, իր ուսումը շարունակելու: Ճանապարհին կ'անցնի Սելանիկէն, ուր նախորդ տարին հայրն ու եղբայրը հաստատուած էին, տասը օրով իրենց հանդիպելու նպատակով: Տեղւոյն վրայ գրուած ու քաղաքի նշանաւոր "Ճերմակ աշտարակ"ին ձօնուած ֆրանսերէն քերթուածը անմիջապէս լոյս տեսած է «Journal de Salonique» օրաթերթին մէջ: Ասիկա կը թուի, թէ իր հրատարակուած առաջին գործն է: Յայտնի չէ, թէ այս քերթուածը լոյս տեսած է իր գրական անունով, եւ թէ այդ գրական անունը ի՞նչ ծագում ունի:

Տարիներ ետք, Տօրեանի եղբայրը՝ Զենոբ Սուրէնեան, յիշած է յօդուածի մը մէջ. -

"Հոկտեմբերի կէսերուն, ուրեմն, խնք Սելանիկի ջուրերէն հրաժեշտ առաւ վերջնականապէս: Իզմիր եւ Ճենովա կանգ առած էր նաւը, եւ սակայն ճամբորդութիւնը շատ տաժանելի եղած էր, 21 օր տեւած էր, եւ խեղճ բանաստեղծը առ ի չգոյէ նիւթական միջոցներու, ոչ սնունդ առած է եւ ոչ ալ անկողինի արժանացած: Փարիզէն գրած առաջին նամակին մէջ կը դժգոհէր որ ոսկորները դեռ կը կոտտային տախտակամածի վրայ պառկած ըլլալուն հետեւանքով"[6]:

Այս մէջբերումէն կը նկատենք, որ, ինչպէս Ֆրանսայի մայրաքաղաքը մեկնող շատ մը ուրիշ հայ ուսանողներ, Արմէն Տօրեան եւս ճամբայ կ'ելլէր առանց որեւէ նիւթական յենարանի, պարզապէս "Լոյս Քաղաք"ի հմայքէն հրապուրուած եւ մշակոյթի ու արուեստի կեդրոնի հռչակէն տարուած: Ֆրանսերէնի ու ֆրանսական մշակոյթի ազդեցութիւնը, նաեւ՝ "ազատական" Ֆրանսայի գրաւչութիւնը արեւմտահայ ուսանողութեան, մշակոյթին եւ քաղաքական մտածողութեան վրայ կասկածի տակ կարելի չէ դնել, մինչեւ որ 1920ական թուականներէն այս պատկերացումները պիտի սկսէին աւելի չափաւոր դառնալ:

Սակայն, Տօրեանի պարագային միայն ուսանելու տենչը չէ, որ դեր խաղցած է: Ի՞նչ ուսանած է, յայտնի չէ. մեզի կը թուի, որ հետեւած է Փարիզի համալսարանի դասընթացքներուն որպէս պարզ ունկնդիր: Դեր խաղցած է ինքն իրեն գրական ասպարէզ բանալու նպատակը, փառասիրութիւնը եթէ կ'ուզէք: Կեանքը որպէս բանաստեղծութիւն ապրելու, բանաստեղծութիւնը որպէս կեանք ապրեցնելու գաղափարը աւելի ուժեղ էր, քան քաղքենիական կենցաղ մը զարգացնելու, ապահովութիւն խոստացող ու շողշողացող վկայականի մը գրաւչութիւնը:

Բանաստեղծը Փարիզէն թղթակցած է իր եղբօր հետ. այդ նամակները մնացած են վերջինիս մօտ եւ անոնցմէ միայն քաղուածքներ հրատարակուած են Արմէն Սեւանի կողմէ: Թէեւ չէ ըսուած, թէ նամակները ի՞նչ լեզուով գրուած են, ոճէն կը հասկցուի, որ բնագիրը հայերէն էր: Եթէ թարգմանուած ըլլային, վստահ ենք, օրինակ, որ թարգմանիչը ինքզինքին պիտի չարտօնէր... "կոր"ի գործածութիւնը:

Այսինքն, ընտանեկան դաստիարակութիւնը եւ, մանաւանդ, երկրորդական վարժարան յաճախած ըլլալը Արմէն Տօրեանին կարելութիւնը տուած են կանոնաւոր հայերէնով արտայայտուելու, ինչպէս նաեւ՝ հայերէն բանաստեղծութիւն գրելու: Ֆրանսերէնով գրականութիւն մշակելը՝ տարբեր հարց:

1911 Դեկտեմբերին եղբօր կը յայտնէր.-

"Գիտե՞ս, չորս շաբաթէ ի վեր ի՛նչ կ'ուտեմ կոր. ահա առտուն կաթ ու հաց - կէսօրին՝ ոչինչ - իրիկունը՝ հաց ու պանիր... երկու անգամ արիւն թուքի. մին ամիս մը առաջ՝ միւսն ալ շաբաթ մը առաջ. գիտեմ որ թոքախտի սկզբնաւորութիւն է. համոզումս՝ այս մասին փաստերու վրայ յեցած է..."[7]:

Կ'երեւի, թէ իր կասկածը չէ արդարացած, քանի որ յետագային երբեք չէ յիշուած որպէս թոքախտաւոր: Այնքանը կը բաւէ պատկերացում մը տալու, թէ ի՛նչ պայմաններու մէջ ապրած է 1911 - 1914ին Փարիզի մէջ: Բայց իր մտասեւեռումը գրականութիւնն էր: Այդ պայմաններուն մէջ, 1911 Նոյեմբերին, Փարիզ նոր ժամանած, գրած է. -

"Մօտերս Jeune Turc թերթին «La Poésie au Siècle de Suleiman» անունով ուսումնասիրութիւն մը պիտի ղրկեմ: Թէոդիկի հասցէն ուշացուցած ըլլալովդ Զօպանեանէն առի, եւ մեր հօրեղբօր հակիրճ կենսագրականը ու լուսանկարը իրեն ղրկեցի":

«Jeune Turc»ը Պոլսոյ մէջ լոյս տեսնող ֆրանսերէն թերթ մըն էր, որուն նաեւ աշխատակցած է Կոստան Զարեանը 1910ին: Ինչպէս կը տեսնենք, 19ամեայ Տօրեանը սուլթան Սիւլէյմանի ժամանակի՝ 16րդ դարու օսմանեան բանաստեղծութեան մասին գրելու ընդունակութիւն ունէր: Իր ուսումնասիրութիւնը հրատարակո՞ւած է, թէ ոչ. այդ մէկը ճշդելը խուզարկու եւ բախտաւոր հետազօտողի մը կը ձգենք:

Այդ անծանօթ անձին ալ կը ձգենք, որ մեզի պարզէ նոյն նամակին մէջ ըսուածը, թէ «Իսքէնտէրին միշտ կ'երթամ կոր, խնձ շիտակը համակրած է, եւ ինձ խորհուրդ կու տայ որ "թատերգութիւններ գրեմ": Մտածեցի պահ մը "Սաֆիյէն" թատրոնի վերածել: Իր գրական ծածկանունը Ivan Koriak է»[8]: Ո՞վ էր Իսկէնտէր - Իվան Քորիաքը եւ ի՞նչ էր "Սաֆիյէ"ն, կը մնան բացայայտելի:

Բայց գիտենք, որ կանուխէն, արդէն 1912 Ապրիլին Տօրեանի համար շատ յըստակ էր իր նպատակը՝ իրագործել ինքզինք որպէս ֆրանսերէն արտայայտութեամբ հայ բանաստեղծ մը, ֆրանսական գրականութեան բերել արեւելեան զգայնութիւնը. -

«Իմ դերս պիտի ըլլայ Արեւելքին (բոլոր կրօնքներու, արուեստներու, բանաստեղծութիւններու և գաղափարներու աղբիւրը) բանաստեղծութիւնը բերած ըլլալ Լոյս - Քաղաք: Եթէ Յունաստան ունեցաւ Յովհաննէս Մորէաս մը, Ռումանիան ունի Հելինէ Վակարեսկօ մը, է՛հ, Հայաստանն ալ թող ունենայ Հրաչեայ Սուրէնեան մը... Երբ Սեւ ծովու վաղըամռունչ ալիքները յուսահատին Հայաստանի սեպ ժայռերը մտրակելէ, ես ալ պիտի յուսահատիմ բանաստեղծական երկինքին մէջ Հայկայ աստեղարան մը պըլպըլալէ»[9]:

1924ին բանաստեղծ Գէորգ Կառվարենց կը յայտնէր, թէ «միշտ սրտատրոփ հիացումով ըմբոշխնած եմ զինք՝ ամէն ո՛ւր որ հանդիպած եմ իր օտարօրէն հարազատ ոսկեհունչ ստորագրութիւնը (ARMEN DORIAN) կրող քերթուածներուն, եւ յանգած եմ այն համոզման որ, եթէ տըրուէ՛ր իրեն ապրիլ ու հասնիլ իր այգապերճ տաղանդին միջօրէին, ան Ֆր[ա]նս[ական] գրականութեան մէջ ապահովաբար պիտի գրաւէր պատուոյ ա՛յն տեղը՝ զոր ուրիշ "մոլորեալ" Յոյն մը, Jean Moréas (Pappadopoulo) ունէր եւ դեռ կը պահէ իրաւամբ»[10]:

Դժբախտաբար, այդ տեղը չկրցաւ նըւաճել. երեք տարի ետք, Թուրք ոստիկա-

●►

նութեան ցուցակները նաեւ պիտի ընդգրկէին խոստմնալից բանաստեղծին անունը։

Իր նամակներուն մէջ, Տօրեան մանրամասնութիւններ տուած է իր գրական գործունէութեան մասին, որոնք կը կարօտին աւելի խորացումի։ Ո՞վ գիտէ ինչ կրնայ պահպանուած ըլլալ շրջանի գրական թերթերուն թէ այլեւայլ Թղթածրարներու մէջ։ Առայժմ այդ նամակները մեր հիմնական աղբիւրն են։

Այսպէս, հայ բանաստեղծը Փարիզի մէջ սկիզբը միացած է "Loups" ("Գայլեր") անունով գրական խմբակի մը, զոր կը գլխաւորէր երիտասարդ բանաստեղծ Տըլահէյ։ Այդ խմբակը նաեւ ունէր իր թերթը՝ նոյն "Գայլեր" անունով։ 1913ի սկիզբը խումբը գրեթէ ցրուած էր եւ Տօրեան հիմնած է անկէ անջատուած խումբ մը՝ "Les Tigres" ("Վագրերը") անունով, որու հանդանակն ալ հրատարակած է՝ "Մեր արուեստը" վերնագրով։ Աշխատած է պաշտօնաթերթ մը ստեղծել, խնչ որ ըստ երեւոյթին չէ յաջողած։ Սակայն, այդ շրջանին արդէն կ'աշխատակցէր հինդ երիտասարդական հանդէսներու. «Paris Journal», «Le Cénacle», «L'Arène», «Les Annales du Progrès», «La Route»[11]. Խմբագրած է "L'Arène"ը եւ աշխատակցած է այլ թերթերու եւս[12]։

Ինչպէս գրած է 1913 Մայիսին իր եղբօր, "մեր créer ըսել ուզած բանաստեղծութիւնը poésie savante չէ, այլ ուժի, կեանքի երգն է"։ Այսինքն, կը մերժուի այսպէս կոչուած ակադեմական, սենեակի մը մէջ փակուած բանաստեղծութիւնը, յանուն ապրող, կեանքին հետ կապուած բանաստեղծութեան մը։ Տեղ մը, ասիկա կը յիշեցնէ "հեթանոսական" շարժումին նախադրեալները, ինչ որ կը բացատրէ, օրինակ, թէ ինչո՞ւ նոյն նամակին մէջ, Վարուժանի "Ցեղին սիրտը" հատորը "ուժով գործ" նկատելով, կը գրէ, թէ "այժմէն Հայերը՝ Վարուժանին արձանը թող պատրաստեն։ Կրնամ քեզ վստահեցնել թէ պիտի անցնի անմահութեան (..)"[13]։

Ըստ Զենոբ Սուրէննեանի, Տօրեան հիմը դրած է գրական նոր դպրոցի մը, որ կոչուած է "panthéiste" ("համաստուածեան") կամ "paroxyste" ("ծայրայեղական")։ Ֆրանսացի քննադատ Շըվալիէ գրած է, որ "Խորհրդապաշտութեան (symbolismeի) ճակատամարտերէն ի վեր մեր մէջ չէինք տեսած նման եռանդ, այնքան բարձրաթռիչ փառասիրութիւն, այնքան գեղեցիկ երազներ։ Մայրաքաղաքին մէջ, Ա. Տօրեան զէնքի կը կոչէր Սէնի ձախ ափի բոլոր երիտասարդները՝ ընդդէմ հրչէջներուն եւ սնոպներուն"[14]։

Իր երիտասարդ համախոհներէն մէկը՝ Փօլ-Մարի Թոմա, որ մեռած է 1914ին պատերազմին ընթացքին, իրեն լման բանաստեղծութիւն մը ձօնած է, որու վերջին տունին մէջ կ'ըսէ (տողացի թարգմանութիւնը մերն է).–

"...Ձեր ֆերթուածներուն մէջ,
վարպետ, տեսած եմ կեանքն ամբողջ·
Դուք օրերուն
երջանիկ նկարիչն էք հզօր...
Դուք վարպետն էք պաշտելի,
ան որ կը ցանէ,
Մենք բոլորս ձեզ կ'ողջունենք,
վարպետ Տօրեան"[15]։

Տօրեանի բանաստեղծութեան մէջ հայ քննադատները նշմարած են խորհրդապաշտ բանաստեղծներու, ինչպէս Ալպէր Սամէնի, շունչը, երբեմն՝ Ֆրանսացի դասականներ Լամարթինի եւ Պօտըլէռի հետքերը։ Իր ֆրանսերէն թէ հայերէն քերթուածներուն ընթերցումը, ամէն պարագայի, յեղաշրջող, գրականութիւնը յեղափոխող տպաւորութիւն մը չի ձգեր։ Այնպէս կը թուի, որ ժամանակ չէ ունեցած բանաստեղծութեան մէջ բիւրեղացընելու իր գրական տեսակէտները։

Կան բազմաթիւ սիրային բանաստեղծութիւններ, արեւելեան թեմաներով գործեր, կեանքը փառաբանող քերթուածներ։ Ինչպէս այս մէկ ֆրանսերէն հրնչեակը՝ Աբրահամ Ալիքեանի կողմէ թարգմանուած ու 1989ին լոյս տեսած Երեւանի մէջ.

"Ես, դեռ մանուկ, ժամերով
կը սուզուէի, վերացած,
Դիւցազնական երգերու
շլացքներու մէջ ուժգին,
Եւ ունկնդիր անոնց յաղթ հնչիւններու
նուագին՝
Կը զգայի, թէ մարդն ինչպէս կ'ըլլար
հերոս ու աստուած։

Դեռ ձայներն այդ ներդաշնակ
կու տան սլացք իմ հոգւոյն՝
Զէնքով բոմբիւն մարտերու,
սուրի փայլակ ու սուսեր,
Երիվարներ ծառացած,
հերոսական շեփորներ,
Մեր այնքա՛ն ջինջ երկնքի
քաղցրութեան մէջ թաթաւուն։

Քաղաքներու մէջ հսկայ ես գեղջուկ եմ
մնացած։
Ահ, կ'ուզէի հին ռազմիկ ըլլալ
այս նոր օրերուն,
Ուր այնքան նենգ են սրտերն
ու հոգիները՝ այնքան ցած։

Կ'ուզէի դեռ զգենուլ պերճ հանդերձներ
ակնայեռ,
Եւ կ'երազեմ երգել մեծ,
անեղ արքայ մը, որուն
Փառքի կառքին ետեւէն կ'երթան
գերի արքաներ"[16]։

Կամ դարձեալ ֆրանսերէն աւելի երկար քերթուած մը՝ "Դեռ մեկնելու պահ մը չէ...", որու հայերէն թարգմանութիւնը հրատարակուած է 1924ին, եւ որմէ կը մէջբերենք երկրորդ մասը.

"Եթէ ժամերը կ'անցնին, եթէ ուշ է
կամ գիշեր,
Ի՞նչ փոյթ ինծի,
քանի որ մօտս ես դուն այս իրիկուն։
Քու լուսայեղ նայուածքդ
կու տայ իր շողը ինծի,
Ու գիշերս, ահա տես,
կը փախցնէ ան հեռուն...։

Բայց դուն կ'ըսես թէ ո՛ւշ է,
եւ թէ ալ պէտք է մեկնիլ.
Ո՛հ, ո՛չ երբեք. թոյլ տուր ինձ
գինին քամել ցմրուր։
Դուն կը կարծես թէ ուշ է արդէն
ու ժամը կ'անցնի։
Սլաքը քեզի կը խաբէ,
զի դեռ ցերեկ է մեզի։

Պա՛հն է զիրար սիրելու,
ու երջանիկ ըլլալու.
Ժամացոյցին թիք-թաքը
կեղծիք մըն է վատոգի
Որ չարութիւնն իր աղտոտ
կը նետէ մեր սրտին մէջ.
Գիտցի՛ր, սիրտըդ լոկ կրնայ
քու վայրկեաններդ նշդել
Ու քանի ան կը քալէ
կրնանք իրար երդուընձալ։

Անոր թիք-թաքն է լոկ ճիշդ.
միւս բոլորը պատրանք,
Միւս բոլորը կ'անցնին
ծաղկի մը կարճ կեանքին պէս.
Եթէ անգութ ձեռք մ'անոր զայ
զսպանակը կոտրել,
Այն ատեն լոկ, թռչնեա՛կս,
պիտ' ալ թռիչք չունենաս..."[17]։

Այնպէս կը թուի, որ Պոլիսէն եկող գրական նոր շարժում մը յառաջացնելու խմորումները, 1912-1913ին, որոնք կը հետապնդէին ազգադրոշմ գրականութիւն մը, նաեւ վարակած են փարիզաբնակ բանաստեղծը, նախ՝ հայադրութեան սկսելու ուղղութեամբ (որպէս ազգային արտայայտութիւն), ապա՝ արձագանգելու "հեթանոսութեան"։ "Մեհեան" հանդէսի առաջին թիւին մէջ "Անահիտի քրմուհին" բանաստեղծութիւնը այդ փորձերէն մէկն է[18]։

Երկու աւագ մեհեանականները՝ Զարեան եւ Օշական, վկայութիւններ ունին Տօրեանի այս շրջանին մասին։ Զարեանը գրած է.–

«Արման Դօրեանը, նուրբ եւ զգայուն բանաստեղծ, ֆրանսական գրականութիւնը թողել եւ վերջին պահին եկել էր մեր "մեհենական" շարժման միանալու»[19]։

Իսկ Օշական աւելցուցած է.–

«Տօրեանը ծանօթ էր մեզի "Մեհեան"էն։

Փարիզէն կը ստանայինք իր քերթուածները, բարբարոս հայերէնով մը գրուած, բայց որոնց պարունակած խորհուրդը նոր էր անպայման։

(...) Իր հայերէն քերթուածները անկատար են ձեւով ու կը յայտնեն փոխադրութիւնը, որուն ենթարկուեցան»[20]։

Անոնցմէ որպէս նմոյշ, ահաւասիկ 1914 Յունուարին Փարիզի մէջ գրած իր մէկ բանաստեղծութիւնը՝ "Երգել".–

"Զուարթ բանաստեղծ
անուամբ զըւարթուն
Աւետաբերին, որ երգէ գարուն,
Գողթան քնարիդ հնչուն լարերէն
Ո՛ղբ, վիշտ ու կական բընաւ չը ծորեն։

Ո՛հ, ինչո՞ւ ձըգել երկինքն ամպագուն
Եւ թաղուիլ յանախ խորքը վշտերուն.
Կեանքն արդեօք չէ՞ մի եղերերգութիւն.
Բանաստե՛ղծ ուրախ, զըւարթ եղիր
դուն։

Երգե՛լ անայլայլ, նըման զեփիւռին,
Եւ իբրեւ վտակ երգե՛լ հեշտագին,
Սոխակին նըման եւ կամ Ծիծառնի,
Բանաստե՛ղծ, թող երգդ երկի՛նք
սաւառնի"[21]։

1914ի գարնան Տօրեան կ'աւարտէր իր ուսումնական շրջանը։ Ա. Աշխարհամարտի պայթումով, իր գործունէութիւնը բոլորովին կանգ կ'առնէր։ Օգոստոսին եղբօր կը գրէր, թէ մօտերը պիտի մեկնէր Պոլիս, քանի մը ամիսով հանգստանալու։ Ըստ երեւոյթին, Պոլիս ժամանելով է, որ իր նախկին վարժարանին՝ Մխիթարեանի տեսչութիւնը իրեն ֆրանսերէնի դասատուի պաշտօնը յանձնած է։ 1915 Ապրիլ 6ին (հաւանաբար նոր տոմարով՝ Ապրիլ 19) նամակ մը գրած է եղբօր՝ գրաքննութեան պատճառով ֆրանսերէն շարադրուած, յայտնելով թէ ամսական 15 օսմանեան ոսկի կը շահի, աշխատելով հինդ հաստատութիւններու մէջ։ Ծրագրած էր Յուլիսին Փարիզ երթալ իր գործերը վերսկսելու համար[22]։

Իր ծրագիրը միայն երազ մըն էր, քանի որ Թուրք պետութեան հայաջինջ ծրագրին զոհերէն մէկը պիտի դառնար։ Հինգ օր ետք, Ապրիլ 23էն 24 լուսցող գիշերը, ան կը ձերբակալուէր Արդի վարժարանին մէջ եւ կ'աքսորուէր Չանղըրը։

Տարագրութեան բախտակիցներէն մէկը՝ Նշան Գալֆայեան, 1925ին պատմած է իր յիշողութիւնները Տօրեանի մասին, որուն հետ, այլ աքսորեալներու հետ, պահ մը ապրած է յունական տան մը մէջ։ Ան ի միջի այլոց գրած է.–

«Շատ անգամ գրական ու գեղարուեստական հաւաքումներ կը սարքէինք մեր ընդարձակ եւ օդաւէտ բնակարանին մէջ։ Տօրեան իր ֆրանսերէն քերթուածներէն արտասանութիւններ կ'ընէր՝ հիացնելով բոլորս ալ. Ֆրանսացի դասականներէն արձակ եւ ոտանաւոր մէջբերումներով կը համեմէր երբեմն այդ լեզուին մասին կրած քննադատականները. հակառակ իր երիտասարդ տարիքին՝ պարզապէս հրաշալի է ֆրանսերէնի մէջ ձեռք բերած խոր հմտութիւնը, որուն կը միացնէր մաքուր եւ առանց accent-ի առոգանութիւն մը։ Սկիւտարցի Ճէյրահ Գէորգի տղան ալ իր ջութակով՝ հաճելի պէսպիսութիւն մը կ'աւելցնէր այս գրական ասուլիսին վրայ. գիշերը կ'առաջանար. երբեմն Լամարթինէն ու Հիւկոյէն քաղուած ոտանաւորներուն ձայնէն ընդոստ կ'արթըննայինք, մեր գետնախշտի դիրքերէն ծափահարելով երդիքնուս տակ թառած սոխակը՝ Հրաչեան»[23]։

Ընթերցողը հաւանաբար կը յիշէ այն փաստը, թէ ինչպէ՞ս Վարուժան Չանղըրըի բանտին մէջ հոգիի խաղաղութիւնը չէր կորսնցուցած՝ քերթուածներ գրելու աստիճան։ Ինչպէս վկայած է Միքայէլ Շամտանճեան, «անգամ մը մեր ամէնէն աւելի խռովայոյզ օրերուն, նոր գրած մշակական մէկ քանի հնչեակները ինծի կարդալէ վերջ, չկրցայ զարմացումս ու հիացումս միանգամայն յայտնելու իրեն, որ այդքան արհաւիրքներու մէջ կրցած էր ա՛յնքան ջինջ ու այնքան անապական պահել իր հոգին եւ ծնունդ տալ, ա՛յնքան խորունկ հանդարտութեամբ բնութենապաշտ բանաստեղծութիւններու»[24]։

Միայն կարելի է յարգալից հիացում մը պահել այն դէմքերուն մասին, որոնք մահուան դուռը զարնելով, դեռ բաւականաչափ հոգեկան ուժ կը պահէին՝ մինչեւ վերջին վայրկեան ստեղծագործելու, գրականութեամբ ապրելու իրենց կոչումին հաւատարիմ մնալու։

Չանղըրըի այդ օրերէն մեզի հասած է Հայաստանի Պատմութեան Թանգարանին մէջ պահպանուած ուլունքչար համրիչ մը, որու վրայ արձանագրուած են 103 աքսորեալներու անունները։ Ան աքսորեալներէն մէկուն, Նահատակ Վարդերես Աթանասեանի գործն է, որ ինչ-ինչ պայմաններու տակ Պոլիս վերադարձուած է, իսկ աղջիկը՝ Հայաստան ներգաղթելով, 1965ին Թանգարան նուիրած է։ "Չանղըրը – 1914 Ապրիլ 11 – Յիշատակ" փորագրութեամբ սկսող համրիչին վրայի անունները վերծանած է գիտաշխատող Կարինէ Աւագեանը։ Այդ "եղեռնայուշ մասունք"ը, ինչպէս զայն կոչած է հրատարակիչը, արձանագրած է անունները Կոմիտասի, Ռուբէն Սեւակի, Տիրան Քէլէկեանի, Բիւզանդ Քէչեանի, Արամ Անտոնեանի, Դանիէլ Վարուժանի, Միքայէլ Շամտանճեանի, Հրաչ Թիրեաքեանի, Գորիգորիս Ծ. Վրդ. Պալաքեանի եւ միւսներուն, իսկ թիւ 47 հատիկին վրայ գրուած է՝ "Տօրեան"[25]։

1915 Օգոստոսին, Ս. Աստուածածնայ տօնին նախօրեակին, կառավարական հրամանով աքսորեալներու խումբ մը Չանղըրըէն կ'ուղարկուէր Անգարա։ Գալֆայեան կը պատմէ հրաժեշտի պահը.–

«(...)Տանեակ մը վրան բաց բեռնակառքեր վարձուեցան, որոնց մէջ բերին իրենց գոյքերը տեղաւորել, մեկնողները։ Միջօրէի անտանելի տաքին ճամբայ ելաւ կարաւանը՝ ձիաւոր ոստիկաններու ընկերակցութեամբ. Տոքթ. Բարսեղեան, Տօրեան եւ պոլսեցւոյ քաջ ծանօթ խռհարար երջանիկ Արամ մէ'կ կառքի մէջ էին, կապոցներու վրայ թառած։ Բժիշկ մէկ բարեկամս՝ Տիրանեան [պէտք է ըլլայ Տիտանեան. Վ.Մ.] -ինձ նման Պէրպէրեանցի եւ խոր հիացող Տօրեանի- ձեռքի ճերմակ հովանոցը երկնցուց անոր՝ որ բոյնէն խլուած թռչնակի մը երեւոյթն ունէր, թէեւ զուարթ, բայց միանգամայն մտախոհ, գիտէի իր վրդովին դատարկ ըլլալը. տարագրելոց յատկացեալ գումէն մաս մը սպրդեցուցի ափը։ Տօրեան ընդունեց՝ արցունքն աչքերուն՝ երեսս նայելով. կարծես հասկցնել կ'ուզէր թէ ծախսելու պատեհութիւնը գուցէ պիտի չներկայանա՛յ... յուզումնիս զսպելով՝ ջանացինք մխիթարել զինքը եւ իր ընկերները»[26]։

Անկէ ետք՝ ոչինչ. միայն լուրը, թէ Անգարա հասնելուն պէս բանտարկուած էին։ Գալֆայեան, հրաշքով ազատելով եւ Պոլիս վերադառնալով, հոն լսած է Տօրեանի նահատակուած ըլլալը։ Սակայն, պայմանները յայտնի չեն։ Որոշ նահատակներու սպանութեան սարսռեցուցիչ պատճառող մանրամասնութիւնները բաւարար են՝ անյայտ եղողներուն մասին մեր երեւակայութիւնը լեցնելու։ Միայն գիտենք, ըստ Շամտանճեանի, որ «միւս բոլոր ընկերները, մէջն ըլլալով նաեւ խոստմնալից, համակրելին՝ Արմէն Տօրեան, գացած են Ալլահտանի ճամբաներուն դժխեմ զոհերը ըլլալ"[27]։

Այսպէս վերջացած է 23 տարեկան այս նորածիլ բանաստեղծին կեանքը։ Կեանք մը որ վերջացաւ Աղէտով, Աղէտ մը որ նշանաւորեց ցրուումը։ Ցրուումը իր մարմնին, ցրուումը իր գործին, ցրուումը իր ժողովուրդին։ Իր հրատարակած բանաստեղծութիւնները մնացած են ֆրանսերէն եւ հայերէն թերթերու մէջ ցրըւած, իր անտիպները Արշակ Չօպանեանի նիւթական ջանքերով Փարիզի մէջ կորուստէ ազատած են՝ Աւստրիա ապրող իր եղբօր ուղարկուելով, որ 1933ին լոյս ընծայած է 44 բանաստեղծութիւններէ բաղկացած ֆրանսերէն գրքոյկ մը՝ «Un poète d'origine arménienne. A. Dorian 1892-1915. Choix des poésies» վերնագրով։ Բայց ի՞նչ եղած են մնացեալ հարիւրաւոր անտիպները, որոնցմէ 1915ին Տօրեան պատրաստ ունէր 150 քերթուածներէ կազմուած հատոր մը։ Եղբայրը 1920ական թուականներուն աւստրիական Լինց քաղաքը յայտնուած է ու հոն մահացած։ Վերջերս իմացայ, որ Սուրէնեաններ կան Լինցի մէջ, որոնք թերեւս Զենոբ Սուրէնեանի շառաւիղ են[28]։ Եթէ ճիշդ է այս ենթադրութիւնը, անհրաժեշտ է ստուգել, թէ արդեօք բանաստեղծին արխիւը պահպանուա՞ծ է անոնց մօտ։

Աղէտէն իննսուն տարի ետք, Արմէն Տօրեանի գործը իր գրական յուշաքարը՝ ցրուումը վերջացնող հատոր մը կը փնտռէ։

Վ. Մ.

(1) Տե՛ս. Վարդան Մատթէոսեան, "Նշխար մը Եղիշէ Եպիսկ. Դուրեանէն", Հասկ, Նոյեմբեր-Դեկտեմբեր 2001, էջ 817-820։

(2) Վարդան Մատթէոսեան, "Երկու նախատակներու ձեռագիրներ", Յառաջ - Միտք եւ Արուեստ, Յունիս 1995, էջ 3։

(3) Յակոբ Օշական, "Մոռցուածները.

ԱՐՇԻԼ ԿՈՐՔԻԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

— «ՑՈՐԵՆՆ ՈՒ ՈՐՈՄԸ» —

Գրեց՝
ԱԼԵՔՍԱՆ ՊԵՐԷՃԻՔԼԵԱՆ

Ամիսներ առաջ, Հայաստան լոյս տեսաւ պատկերազարդ հատոր, նուիրուած Արշիլ Կորքիի գրած հայերէն նամակներուն [1], իր կրտսեր քրոջը Վարդուշ Մուրատեանի ընտանիքին յղուած, որուն ներածականը գրած է Շահէն Խաչատրեան, նախկին տնօրէն Երեւանի Մարտիրոս Սարեան Թանգարանին, ապա Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահին, որ ի մօտոյ պիտի վարէ էջմիածին բացուող Արշիլ Կորքի Թանգարանը: 1960ական թուականներէն սկսեալ, Խաչատրեան Հայաստանի մէջ ջերմ ջատագովը եղած է Կորքիի եւ հրատարակած է անոր մասին յօդուածներ, որոնց մէջ յատուկ կերպով շեշտը դրած է, ինչպէս Սարեանի նուիրուած իր երկասիրութիւններուն մէջ, այս երկու վարպետներու հայրենասիրական առընչութիւններուն վրայ, ազգային դիմագիծ մը տալու հայ արուեստին եւ հայ արուեստագէտներուն, ինչ որ զարտուղի երեւոյթ մը չէ, քանի որ նման բան գոյութիւն ունեցած է եւ տակաւին ունի բոլոր հաւաքականութիւններուն մօտ եւս:

Քառասուն տարիներ անցած են այն օրէն երբ Կարլէն Մուրատեան յաջորդաբար լոյս ընծայեց իր մօրեղբօր [1], Արշիլ Կորքիի նամակներէն պատառիկներ: Սկիզբը հատուածներու ձեւին տակ, ապա աւելի ընդլայնուած կերպով [2]: Ասոնք յայտնութիւններ էին, որոնք կլանեցին Կորքիի արուեստով եւ պարագայով հետաքրքրուողներու ուշադրութիւնը: Հայերու համար ասոնք յատկանիշը դարձան Կորքիի կապին իր հայրենիքին եւ հայրենական աւանդին հետ, ինչպէս եւ իր վարքի "հայկականութեան", իրենց հըպարտութիւն ներշնչող: Դարերով ընկճուած, արհամարհուած, հալածուած, ջարդուած ու կոտորակուած ժողովուրդի մը համար, արդարութեան եւ ճանաչման ձգտող, Կորքի կը դառնար այն հերոսը որ իր ժողովուրդին ձգտումները կը մարմնաւորէր եւ իր արուեստով, համաշխարհային գնահատանք եւ արժեւորում գտած, զանոնք մասամբ կ'իրականացնէր:

Անիկա տեղի կ'ունենար շրջանի մը ընթացքին, երբ Հայ Դատին եւ Ցեղասպանութեան մասին օտարներու կողմէ գրեթէ ոչինչ, կամ շատ քիչ բան կը խօսուէր, կ'ըսուէր կամ կը գրուէր: 1981ին Կորքիի նուիրուած շրջուն յետահայեացը կարեւորագոյն անկիւնադարձ մը հանդիսացաւ, երբ իր կենսագրութեան ընդմէջէն բիւրաւոր Ամերիկացիներ եւ հետզհետէ այլ հաւաքականութիւններ Ցեղասպանութեան տեղեկացան, հետեւաբար հայ իրականութեան, ինչ որ ոչ մէկ քաղաքական, հասարակական կամ համայնքային հայ կազմակերպութիւն, առանձին կամ համատեղ, չէր կրցած անոր մէկ տասներորդն անգամ իրականացնել, բան մը որ կը հաստատէ մշակոյթին եւ անոր մշակներուն գերազանց կարեւորութիւնը, յատկապէս սահմանափակ կարելիութիւններով օժտուած կամ գործող հաւաքականութեան մը ինքնադրսեւորման մէջ, որուն տակաւին Հայերը կը թուին հարկ եղած չափով չգիտակցիլ:

Բնականաբար, ամերիկացի արուեստաբաններուն համար, Կորքիի նամակներուն հրատարակութիւնը նոյն իմաստը չէր զգենուր: Իրենք, կամայ թէ ակամայ, պարտ էին նկատի ունենալ ամերիկեան արուեստի կարեւորագոյն ներկայացուցիչներէն մէկուն լրիւ էութիւնը եւ անոր առընչուող իւրաքանչիւր տուեալ, հին կամ նոր, հարազատ պատկերը գծելու համար Կորքիի, ինչ որ ոեւէ պարկեշտ եւ լուրջ արուեստաբանի կամ բանասէրի մը հետապնդած նպատակն է:

* * *

Սակայն, տարբեր էր Կարլէն Մուրատեանի մտածածն ու հետապնդած նպատակ, ահաւասիկ նոր վարպետ մը, միջազգային իմաստով աւելի տիրական, առանց որ ծանօթ ըլլայի իր գործերուն: Սակայն, 1966ի վերամուտէն ետք, երբ Վենետիկի Գեղարուեստի Ակադեմիային աշակերտեցայ, Կորքիով հետաքրքրութիւնս սկսաւ աւելի ձեւ եւ մարմին ստանալ, քանի որ գիրքերու մէջ իր արուեստին ծանօթացայ ինչպէս եւ 1944ի իր կարեւոր պաստառներէն մէկուն, "Նկար"ին, Վենետիկի Փէկի Կուկընհայմ Հաւաքածոյին մէջ: Յաջորդ տարին, Ակադեմիայի աշակերտութեան մաս կազմեց, այլ դասարանի մը մէջ, ամերիկահայ երիտասարդ մը, իր կազմով Կորքին յիշեցնող, որ Շիքակոյի շրջանէն կու գար, երկու տարուան Կիւլպէնկեան կրթաթոշակով: Նախապէս աշակերտած էր Շիքակոյի Արուեստի Հաստատութեան: Բարեկամացանք: Յաճախ Կորքիի մասին կը խօսէինք եւ իր վկայութիւնը թէ իր ուսուցիչներէն մէկը, աշակերտներով Շիքակոյի Արուեստի Հաստատութիւն այցելելու ընթացքին, Կորքին իր ամերիկացի ժամանակակիցներէն վեր դասած էր, ա-

տակը ու հետզհետէ կասկածներ սկսան յայտնուիլ այդ նամակներու գէթ ոմանց վաւերականութեան շուրջ: Այստեղ պարտք կը համարեմ, նոյնիսկ եթէ ասիկա ոմանց անհարկի թուի, անդրադառնալ Կորքիով իմ հետաքրքրութեանս մասին, որու բերմամբ կրցած էի կապի մէջ մտնել Կարլէն Մուրատեանի հետ, բան մը որ կրնայ յաւելեալ լոյս սփռել նամակներուն եւ կարգ մը յարակից հարցերու վրայ:

Արշիլ Կորքի անունին առաջին անգամ ծանօթացած եմ Հալէպ, թերեւս 1965ին, հայ օրաթերթի մը մէջ անոր մասին գրութիւն մը կարդալով: Յովհաննէս Այվազովսքիէն, Մարտիրոս Սարեանէն յե-ւելի ամրապնդած էր Կորքիի նկատմամբ հետաքրքրութիւնս, պաշտամունքի վերածուած, այնքան որ այս բարեկամիս ըսած էի որ եթէ Կորքի ողջ ըլլար, իրեն կ'աշակերտէի: Հետզհետէ Կորքի ինծի համար կը դառնար ուսանելի տիպար, որ ապրած էր հարցեր որոնց մէկ մասին մէջ կը գտնուէի նաեւ ես, որպէս արուեստագէտ եւ սփիւռքահայ: Իր փորձառութենէն այնքան բան կար սորվելիք:

1969–70ը վերջին տարեշրջանս ըլլալով, պարտաւոր էի աւարտաճառ մը ներկայացնել: Նիւթ ընտրեցի Կորքին: Բայց ի՞նչպէս իր մասին անհրաժեշտ նիւթերը ապահովել, մանաւանդ Իտալիա, երբ իր մասին նոյնիսկ անգլերէնով հրատարակութիւնները հազուագիւտ էին: Այս կէտին իր դերը ունեցաւ, եթէ կ'ուզէք, նախախնամութիւնը...:

1969ի ամառը Հայաստան այցելած էր Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանի տեսուչը, Հ. Սերովբէ Ազըլեան, որուն ծանօթ էի: Վերամուտին երբ առիթով մը վարժարան այցելած էի եւ իրեն հանդիպած, խօսակցութեան ընթացքին յայտնած էի Կորքիի մասին աւարտաճառ մը պատրաստելու մտադրութիւնս, որուն համար սակայն տրամադրելի նիւթեր չունէի: Ըսաւ որ Հայաստան այցելութեան, ծանօթացած էր Եղիշէ Չարենց Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանէն Գոհար Աղնաւուրեանին, որ Կորքիի քոյրը Վարդուշը կը ճանչնար: Հ. Ազըլեանը ինծի Տիկին Աղնաւուրեանին հասցէն տուաւ որպէսզի իրեն գրեմ: Ան իր պատասխանին մէջ Վարդուշի հասցէն կցած էր, որուն նամակ մը ուղղեցի: Ազնուօրէն երկտողով մը պատասխանեց, քանի մը յօդուածներու եւ ընդարձակ գրութիւններու պատճէններով ընկերացուած: Աւելին՝ իր զաւակը Կարլէն, այս բոլորին կցած էր նաեւ տակաւին լոյս չտեսած իր գիրքէն, Կորքիի նուիրուած, մատնատիպ հատուածներու կրկնատիպեր: Սակայն հարկ էր ձեռք բերել Կորքիի մասին ցարդ լոյս տեսած ծաւալուն առաջին պատկերազարդ մենագրութիւնը, իր բարեկամուհի եւ աշակերտուհի Էթըլ Ք. Շուապախըրի կողմէ գրուած եւ 1957ին հրատարակուած: Բայց ի՞նչ ձեւով. այն ալ Վենետիկի մէջ, որ գեղարուեստի միջազգային իր երկամեայէն դուրս, "գաւառական" կը թըւէր ու պահպանողական էր, ինչ կը վերաբերի արդի եւ ժամանակակից արուեստին, իր հատ ու կենտ ցուցասրահ-գրավաճառներով, անոր նուիրուած: Հատորին հրատարակութենէն արդէն տասներկու տարի անցած էր եւ Կորքի տեղւոյն համար անծանօթ մըն էր անծանօթներուն մէջ: Այստեղ "նախախնամական" երկրորդ երեւոյթ մը տեղի ունեցաւ, երբ օր մը ցուցասրահի մը դիմացէն կ'անցնէի, քաղաքին կեդրոնը (ուր երբեմն 20րդ դարու վարպետներու գործեր կը տեսնէի) եւ ցուցափեղկին մէջ Շուապախըրի գիրքը տեսայ, աչքերուս չհաւատալով: Զայն անմիջապէս գնեցի, առանց որուն կարելի չէր Կորքիի մասին լուրջ աշխատանք տանիլ:

Տարուան վերջաւորութեան, երբ ուսուցիչս, Ճուզեփփէ Սանթօմասօ, պատկերներով ճոխացած աշխատասիրութիւնս թերթատեց, ըսաւ թէ պէտք է զայն հրատարակել: Սակայն ուսմանս աւարտը եւ Պէյրութ վերադարձս արգելք հանդիսացան զայն բարելաւելու եւ ծրագիրը իրականացնելու:

Տարի մը ետք որոշեցի զայն հայերէնով գրել եւ այդպէս լոյս ընծայել, առանց նկատի ունենալու կամ լրիւ պատկերացնելու նման բան մը իրագործելու դժուարութիւնները հայ իրականութենէն ներս, մանաւանդ որեւէ կազմակերպութենէ անկախ անձի մը համար: Առաջին խմբագրութենէ մը յետոյ, անոր առաջին վերատեսութեան ձեռնարկեցի 1980ին, Փարիզ: Այս առթիւ, Կարլէն Մուրատեանին անգամ մը եւս գրեցի, իրմէ արտօնութիւն խնդրելու համար իր հրատարակութիւններէն լայն մէջբերումներ կատարելու (նկատի ունէի իր հարցադրումները), որուն ընդառաջեց: Իսկ, աւելի հարազատ եւ հաւատարիմ ըլլալու համար Կորքիի միտքերուն, իր աշխարհին եւ իր արուեստին, երկու տարի ետք իրեն կրկին դիմեցի, փափաքելով Կորքիի նամակներէն կրկնատիպեր ստանալ: Ահաւասիկ տողեր 29 Դեկտեմբեր 1982ի իր պատասխանէն.

«...Քանի որ մինչեւ օրս այնքան սխալներ տեղ գտած են Կորքիի մասին լոյս տեսած նիւթերուն մէջ, կիլկամէշի [3] խորհուրդը անցեալ տարի որոշեց, հայերէնի պարագային, օգտակար ըլլալու գիրքերու եւ յօդուածներու միայն Հայաստանի Սովետական Ընկերվարական Հանրապետութեան մէջ հրատարակուող. իսկ Հայաստանէն դուրս՝ բոլոր առաջնակարգ հրատարակչատուներուն, հայերէնէ բացի այլ լեզուներով լոյս ընծայող...: Կիլկամէշ Կորքիի մասին հայերէն նիւթեր պիտի տրամադրէ միայն Հայաստանի հրատարակիչներուն...»:

Ինծի համար յստակ էր որ Մուրատեան չէր ուզեր ընդառաջ երթալ խնդրանքիս, պատճառաբանութեամբ մը որ յերիւրածոյ կը թուէր: Սակայն, տակաւին չէի պատկերացներ թէ Կորքիի նամակներուն «բանը ինչումն էր»: Իսկ Շահէն Խաչատրեան իր ներածականին մէջ կը գրէ.

«1991 թուականի Մարտի 11ին Չիկագոյում ես այցելեցի Վարդուշ եւ Կարլեն Մուրադեաններին: Դա իմ վերջին այցելութիւնն էր նրանց: Կարլենը հիւանդ էր, ցանկացաւ պառկել բազմոցին: Մօր հետ նստեցինք նրա դիմաց: Որպէս Հայաստանի Ազգային պատկերասրահի տնօրէն՝ խնդրեցի մեզ տրամադրել Գորկու նամակների բնագրերի պատճէնները: Պատմեցի նրան, որ "Արարատ" ամսագրում իր հրատարակած նամակներից 10 հայերէն թարգմանութեամբ մենք լոյս էինք ընծայել "Գարուն" ամսագրում, 1981 թուականի 5րդ համարում, եւ, որ դրանք արտակարգ ջերմ ընդունելութիւն էին գտել ընթերցողների շրջանում: Ասացի նաեւ, որ մեզ յայտնի են Գորկու հօրեղբօր որդուն՝ Երեւանում բնակուող Ադօ Ադոյեանի հասցէագրուած նամակները, որոնցում, յայտնի պատճառով – Ադոյեանը 1937ին աքսորուած մտաւորականներից էր – արուեստի հարցերի շուրջ նկարիչը խուսափել է գրել: Այնպէս որ, այժմ արտակարգ հետաքրքրութիւն պիտի ստեղծի Գորկու նամակների բնագրերի հրատարակումը Երեւանում: Կարլենը պատասխանեց, թէ դա վաղ թէ ուշ կը լինի, բայց

●▶

Արմէն Տօրեան", *Ճակատամարտ*, 1921 Ապրիլ 24, էջ 1:

(4) Արմէն Սեւան, *Նահատակ բանաստեղծներ*, Պուէնոս Այրէս, 1961, էջ 167–168:

(5) Սեւան, *Նահատակ*. էջ 173:

(6) Մէջբերումը տե՛ս. Սեւան, *Նահատակ*, էջ 169:

(7) *Անդ*, էջ 171:

(8) *Անդ*, էջ 170:

(9) *Անդ*, էջ 171:

(10) Մէջբերումը տե՛ս. Թէոդիկ, "Արմէն Տօրեան", *Ամէնուն Տարեցոյցը*, Վիէննա, 1925, էջ 86:

(11) Սեւան, *Նահատակ*, էջ 172–173:

(12) Ցանկը տե՛ս. *Un poète français d'origine arménienne. A. Dorian 1892-1915. Choix de poésies*, Linz, 1933, p. I.

(13) Սեւան, *Նահատակ*, էջ 173:

(14) *Un poète français d'origine arménienne*, p. I.

(15) Այս տունին մէջբերումը տե՛ս. *idem*, p. II.

(16) Ալ. Թօփչեան (խմբ.), *Օտարալեզու հայ գրողներ*, Երեւան, 1989, էջ 27:

(17) Սեւան, *Նահատակ*, էջ 183:

(18) Հրաչեայ Սուրէնեան, "Անահիտի քրմուհին", *Մեհեան*, 1914 Յունուար, էջ 7:

(19) Կոստան Զարեան, *Երկեր*, Անթիլիաս, 1975, էջ 34:

(20) Օշական, "Մոռցուածները", էջ 1:

(21) Սեւան, *Նահատակ*, էջ 189–190:

(22) *Անդ*, էջ 174–175:

(23) Թէոդիկ, "Արմէն Տօրեան", էջ 87:

(24) Միքայէլ Շամտանճեան, "Զանդըրըէն վերյիշումներ", տե՛ս. Թէոդիկ, *Յուշարձան Նահատակ մտաւորականութեան*, Երեւան, 1990, էջ 137:

(25) Կարինէ Աւագեան, *Եղեռնայուշ մատենք կամ խոստովանողք եւ վկայք խաչի*, Երեւան, 2002, էջ 7:

(26) Թէոդիկ, "Արմէն Տօրեան", էջ 87:

(27) Շամտանճեան, "Զանդըրըէն", էջ 132:

(28) Արծուի Բախչինեան (Երեւան), անձնական նամակ, 2005 Սեպտ. 11:

իրենց մօտ պահուած նամակներում որոշ անձանց մասին անթարթնյաստ արտայայտութիւններ կան եւ ինքը չէր ուզենայ, որ այդ մասերը առայժմ յայտնի դառնային։ Ես Կարլենին յիշեցրի, որ խորհրդային ռեժիմի պայմաններում, մենք "գլավլիտ" ունէինք, գրաքննութեան մեծ փորձ, ուստի անհանգստանալու կարիք չկայ... Չկարողացայ համոզել» [4]։

Այս վկայութենէն եւ իրեն ուղղած նամակէն կը հաստատուի թէ Կարլեն Մուրատեան, ըստ առիթին եւ անձին, իրարու հետ կապ չունեցող պատճառաբանութիւններ տուած է։ Չեմ գիտեր եթէ իրեն այլ դիմումներ եղած են եւ թէ ինք ի՞նչ պատասխանած է անոնց։ Ամէն պարագայի, եղածը ցոյց կու տայ որ ինք կը խարդախէր։

Կարլեն Մուրատեանէն ստացած մերժողական պատասխանէն ամիսներ առաջ, երբ քանի մը օրով Նիւ Եորք գացի Կորքիի նուիրուած յետահայեացը տեսնելու, Կուկընհայմ Թանգարանը, առիթով մը մօտակայ գրավաճառէ մը Հէյրի Րէնտին հատորը [5] գնեցի, որուն տեղեակ չէի եւ, ըստ երեւոյթին, նոր լոյս տեսած էր։ Անոր մէջ Րէնտ, որքան որ գիտեմ առաջինը ըլլալով, կասկած կը յայտնէ Մուրատեանի աշխատանքին նկատմամբ, գրելով թէ «Կորքիի հայերէնով գրուած նամակները անգլերէնի թարգմանուեցան արուեստագէտի քեռորդիին Կարլեն Մուրատեանի կողմէ (1955, 1967, 1971)։ Այս նամակները ընդարձակ եւ անհամեմատ թափանցումներ կը ներկայացնեն Կորքիի աշխարհէն ներս։ Բայց եւ այնպէս, այնքան ատեն որ վանեցիական բարբառով գրուած [6], եւ ասոր ծանօթ այլ բանասէրներ չեն քննած այս նամակագրութիւնը, մենք Մուրատեանի աշխատանքը չենք հաստատեր։ Հակառակ որ եղած թարգմանութիւնները կորովի են եւ լուսաւոր, այլ խմբագիր մը անհրաժեշտ է, որպէսզի զանոնք վաւերացնէ կամ այլ ընթերցում մը ներկայացնէ այս հարուստ ձեռագիրներուն» [7]։

Րէնտ խնդրոյ առարկայ չի դարձներ նամակներուն գոյութիւնը, ոչ ալ ուրիշներ, որոնց կարգին անձս, այն ատեն։ Որո՞ւ միտքէն կ'անցնէր անոնցմէ ոմանց շինծու ըլլալու պարագան։ Սակայն, երբ մինչեւ այն ատեն անոնց անգլերէն հրատարակութենէն կատարած հայերէն թարգմանութիւններս, երբեմնի բարեկամ հայ բանաստեղծ-գրողի մը տուած էի որպէսզի անոնց վրայ աչք մը նետէ, իր "գրողի հոտառութենէն" մեկնելով ինծի ըսած էր թէ անոնք կեղծ են, նկատի ունենալով այն "Նամակ"ները, որոնց մէջ իբրեւ թէ Կորքի խորաթափանց, լուսամիտ եւ հայրենասիրական թեւածումներ կը կատարէ։ Այսպէս, հետզհետէ կ'անդրադառնայի ծուռ բանի մը։ Նախ կը նկատէի որ Կորքիի հայերէնը, իր նամակներէն արտանկարուած քանի մը ձեռագիրներուն մէջ, բաւարար չէր արտայայտելու եւ շարադրելու այն ինչ որ կը կարդանք այդ յերիւրածոյ նամակներուն մէջ, մանաւանդ որ հայերէնի եւ առհասարակ իր ուսումը կիսաւարտ մնացած էր։ Բայց նոյնիսկ այս մօտեցումը վանելով ու համարելով որ Կորքի կրնար, առանց յառաջացած ուսում ստանալու, իր ուշիմութեամբ լաւ կերպով տիրապետել հայերէնին եւ շարադրական գործընթացին [8], այլ կէտ մը ուշադրութիւնս կը գրաւէր։ Այն է թէ Մուրատեանի համար, վաւերականութեան գծով, աւելի բացայայտիչ պիտի ըլլար իր հրատարակութիւններուն մէջ վերարտադրել Կորքիի ձեռագիրներն էջեր, որոնք ոչ թէ ընթացիկ պարզ տեղեկութիւններ կամ գրելակերպ կը ներկայացնեն այլ՝ այն խորաթափանց, իմաստասիրական եւ հայրենասիրական գաղափարները զորս իբրեւ թէ գրած է։ Աւելի ուշ, այս տուեալին վրայ կ'աւելնար ուրիշ մը. Շուապախը Կորքիի նամակներէն սովորական տեղեկութիւններ մէջբերած է։ Ան, որ իր մենագրութեան մէջ հակիրճ կերպով կ'անդրադառնայ նկարիչին առնչութեան հայկական արուեստին եւ մշակոյթին հետ [9], երբեք նման տուեալներ պիտի չանտեսէր։ Մուրատեանները իրմէ գաղտնի՞ պահած էին այդ տեսակի "Նամակ"ները։ Չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ անոնց հրատարակութիւնը, լայնօրէն եւ յաչս օտարներուն իրենց կամ նոյնինքն Կարլենի մօտեցումը պիտի հաստատէր։ Դժուար է պատկերացնել որ Մուրատեանները կամ Կարլեն նման բան եւ անհամաչափութեան առիթ մերժէին։ Եթէ Շուապախը այդպէս չէ ըրած, պարզապէս որովհետեւ այդ "Նամակ"ները տակաւին գոյութիւն չունէին ու այդ շրջանին (1950ական առաջին տարիներ) քսան տարեկանի շուրջ Կարլեն տակաւին չէր այն անձը որ յետոյ դարձաւ եւ տխուր գաղափարը ունեցաւ եղծելու։

Կորքիի նամակներու վաւերականութեան եւ անոնց առթած հարցադրումներուն գծով, ամէնէն փաստացի վկայութիւնը կու գայ Նուրիձա Մաթոսեանէն։ Կը գրէ թէ երբ, Կարլենի մահէն քիչ ետք Վարդուշին կ'այցելէ, այս վերջինը իր մահճակալին տակէն դուրս կը բերէ նամակներ պարունակող հին տուփեր։ «...Միտքիս մէջ ունէի իր զաւակին Կարլեն Մուրատեանի հրատարակած գիրքերը, Կորքիի նամակագրութեան թարգմանութիւնները ընդգրկող», *նամակներ որոնք* «ընդարձակ հարցերու կ'անդրադառնային, Հայաստանէն մինչեւ խորանարդապաշտութիւն եւ գերիրապաշտութիւն։ Բայց ոչ մէկ նշան կար այդ տեսական նամակներէն, ոչ ալ անոնց նման բանի մը։ Երբ մատնանշեցի թէ ոմանք կը պակսէին, Վարդուշ իր թափանցիկ մատները դէմքին դրաւ եւ բողոքեց․ 'Այս նամակները կեանքիս նման պահպանած եմ։ Ասոնք աստուածներս են'։ Ան պնդեց որ այլ նամակներ գոյութիւն չունէին» [10]։ *Նախապէս Կարլեն արգելք հանդիսացած է որ Մաթոսեան Վարդուշին հանդիպի [11] (պատճառները կարելի է հետեւցնել)։ Հրատարակուածներուն բաղդատած, Մաթոսեան կը նկատէ թէ 29 նամակներ կը պակսին եւ որոնցմէ ոչ մէկ հետք կայ [12] եւ թէ* «անոնց բառամթերքը Կորքիինը չէ» [13]։ *Իր պրպտումին մէջ կը նկատէ թէ Կորքիէն նամակ մը գոյութիւն ունի, 1945 Յուլիս 4 թուականը կրող, որուն մէջ նկարիչը կը գրէ․* «Մէկ բան հաստատ է։ Անցնող երկու տարիներէն ի վեր ասիկա առաջին նամակն է զոր հայերէնով գրած ըլլամ» [14]։ *Կարլեն այս նամակը չէ թարգմանած եւ հրատարակած, որովհետեւ նման բան Կորքիի 1943ի եւ 1944ի "Նամակ"ներուն չգոյութիւնը պիտի փաստէր, զորս ինք հրատարակած էր, տեսական բովանդակութեամբ յորդուն եւ որոնք մաս կը կազմեն պակսող 29 "Նամակ"ներուն։*

Այժմ Մուրատեան դիւանները եւ Կորքիի նամակները պահ դրուած են Նիւ Եորքի Հայոց Առաջնորդարանը։ Ասոնք տակաւին չեն հրատարակուած այն մայրենիով զոր Կորքի գրած է։ Հայաստան լոյս տեսած Կորքիի նամակներուն եւ "Նամակ"ներուն վերջին հատորը կը վերադառնայ զերօ կէտին, ոչ միայն առանց բնագիրները նկատի ունենալու այլ՝ Կարլեն Մուրատեանի հրատարակածները անգլերէնէ վերստին հայերէնի թարգմանելով– առանց "ցորենն ու որոմ"ը իրարմէ զատելու, առանց գիտական, բանասիրական եւ բաղդատական աշխատանքի–, որ կ'որդեգրէ Մուրատեանի խեղաթիւրումը։ Ափսոս։

* * *

Նամակներու հրատարակութիւն մը շատ աւելի պատասխանատու գործ է քան պարզ հատոր մը, մանաւանդ Կորքիի պարագային, խորհուրդներով պատուած, քանի որ հարկ է առաւելագոյն կերպով հարազատ մնալ հեղինակին, ոչ միայն չխաթարելու համար անոր պատգամը եւ չդաւաճանելու անոր, այլ աւելի ընկալելի կապ մը ստեղծելու հեղինակին եւ հասարակութեան միջեւ, անխաթար տուեալներ եւ նիւթեր տրամադրելու ներկայի եւ ապագայի պրպտողներուն եւ բանասէրներուն։

Կարլեն Մուրատեան ի՞նչ յաւակնութեամբ ինքնիրեն իրաւունքը տուած էր իր մօրեղբօր պարագան օգտագործելու եւ անոր վերագրելու միտքեր եւ արտայայտութիւններ որոնք աւելի կնճռոտեցին Կորքիի արդէն իսկ կնճռոտ պարագան։ Այսպէս, անպարկեշտութեան, այլամերժութեան եւ կասկածի կնիք մը իր ծանր հետքը դրոշմեց Կորքիի աւանդին վրայ, որու բերմամբ Պարպըրա Ռոզ, ամերիկուհի յայտնի արուեստաբան, հակառակ Կորքիի իր մեծարման, չվարանեցաւ զինք ցեղապաշտ որակելու [15], շնորհիւ... Կարլեն Մուրատեանի։ Ասոր կողքին, կարելի է պատկերացնել դառնութիւնը, զզուանքն ու յուսախաբութիւնը այն արուեստաբաններուն, քննադատներուն եւ գրողներուն, որոնք Մուրատեանի հրատարակած նամակներուն եւ նիւթերուն վրայ հիմնուելով վերլուծումներ եւ մեկնաբանութիւններ կատարեցին, Կորքիի անձն ու վարքը յուզող։ Դեռ նկատի չունինք անոնք որոնք ներկայիս կամ յետագային նոյն ծուղակը կրնան իյնալ, հիմնուելով մոլորեցնող "աղբիւր"ներու վրայ։

Թթու ազգայնականութիւնը անպայման հայրենասիրութիւն չի նշանակեր։ Եւ մենք, Հայերս, եղծուած կուռքերու կարիքը չունինք [16]։ Մուրատեան ոչ միայն նամակագրական հարցով միտեցաւ իր մօրեղբայրը՝ Կորքին զգեստաւորել անոր խորթ պատմուճանով մը, այլ իր մարմաջը տարածեց նաեւ անոր վարքին վրայ, հայկական դիտումնաւոր խորագիրներ տալով իր ընտանիքին հաւաքածոյին պատկանող գործերու [17], առանց որ անոնք Կորքիի կողմէ յղացուած ըլլան։

Այս բոլորէն ետք, ի՞նչ հաւատք ընծայել Մուրատեանի տարած աշխատանքին։ Անտարակոյս, իր պարագային նաեւ հարկ է "ցորենն ու որոմ"ը իրարմէ զատել, մանաւանդ ինչ կը վերաբերի իր կատարած հարցազրոյցներուն Կորքիի ծանօթ անձերու հետ։ Քանի որ անոնց հրատարակութենէն ետք, որքան որ գիտենք, իր հարցումներուն պատասխանող անձերէն ոչ մէկը բողոք ներկայացուց անոնց վաւերականութեան շուրջ (պատճառ չկա՞ր թէ յաւելեալ բարդութիւններէ խուսափելու ձեւ մը...), հետեւաբար զանոնք պէտք է ընդունիլ որպէս իրաւացի տուեալներ եւ նիւթեր։ Սակայն Հէյտըն Հերրերա, բաղդատական մը կատարելով ըսուածին եւ գրուածին միջեւ, կը մատնանշէ․ «...Հաւանական է որ Կարլեն Մուրատեան բառեր փոխած ըլլայ իր կատարած հարցազրոյցները գրի առնելու ատեն, որպէսզի Կորքի աւելի բացորոշ երեւայ հայկական աւանդին հետ իր կապին գծով։ ... Յաջորդող որեւէ մէջբերում *Աշխարհներէն* [18] կրնայ խմբագրուած կամ գրուած ըլլալ Մուրատեանի կողմէ։ Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդարանը միայն սահմանափակ մատչում շնորհեց Կարլեն Մուրատեանի արձանագրած հարցազրոյցներուն» [19]։

"Լուսարգել"ը կը շարունակուի, ի վնաս ողջուց եւ յետ մահու բազմաչարչար Կորքիի եւ հայ հասարակութեան...։

Ա. Գ.

(1) Արշիլ Գորքի· Նամակներ", կազմեց եւ խմբագրեց Սէյրանուհի Գեղամեան· յառաջաբանը՝ Շահէն Խաչատրեանի, *Գրաբեր*, Երեւան, 2005։

(2) «A Special Issue on Arshile Gorky», *Ararat*, vol. 12, automne 1971.

Karlen Mooradian, «Arshil Gorky Adoian», *Gilgamesh Press Limited, Chicago* 1978.

Karlen Mooradian, «The Many Worlds of Arshile Gorky», *Gilgamesh Press Limited*, Chicago, 1980.

(3) Կարլեն Մուրատեանի հրատարակչատունը։

(4) Շահէն Խաչատրեան, "Արշիլ Գորկի· Նամակներ", յիշատակուած, էջ 5–6։

(5) Harry Rand, «Arshile Gorky: The Implications of Symbols», *Allenheld and Schram* (Montclair), *George Prior* (London), 1980.

(6) Րէնտ անծանօթ ըլլալով Կորքիի գրած հայերէնին, զայն բարբառի հետ կը շփոթէ։

(7) Rand, op. cit., p. 223.

(8) Բայց եւ այնպէս, Կորքի նման հարց մը ունէր, նկատի առած դժուարութիւնը որուն դէմ յանդիման կը գտնուէր, բովանդակալից գրութիւն մը խմբագրելու պարագային, ուրիշներու օժանդակութեամբ սրբագրուած եւ բարելաւուած։ Տե՛ս․ –

Francis V. O'Connor, «Arshile Gorky's Newark Airport Murals : The History of Their Making», in «Murals Without Walls. Arshile Gorky's Aviation Murals Rediscovered», *The Newark Museum* 1978, p. 26.

Nick Dante Vaccaro, «Gorky's Debt to Gaudier-Brzeska», Art Journal, vol. 23, fall 1963, pp. 33-34. Այս յօդուածը կը քննէ Կորքիի "բանագողութիւն"ը քանդակագործ Անրի Կոտիէ – Պրժէսքայէ (1891 – 1915), երբ այս վերջնոյն նամակներէն ընդարձակ մասեր կ'իւրացնէ ու զանոնք կը յղէ իր սիրուհիին ու աւելի ուշ իր կնոջը։

Hayden Herrera, «Arshile Gorky : His Life and Work», *Farrar, Straus and Giroux*, New York, 2003, pp. 331, 361.

(9) Ethel K. Schwabacher, «Arshile Gorky», published for the Whitney Museum of American Art by the *Macmillan Company*, New York; 1957, pp. 54, 64, 125.

(10) Nouritza Matossian, «Black Angel: The Life of Arshile Gorky», *Chatto and Windus*, London, 1998, p. XIII.

(11) Ibid.

(12) Ասոնք այն "Նամակ"ներն են որոնք տեսական տարածուն մտորումներ կը պարունակեն։ Ահաւասիկ պակսող նամակներուն ցանկը· (Մաթոսեան, էջ 496, 497)· 1937 Յուլիս 3, 1939 Յունուար 6, 1939 Յունուար 14, 1939 Սեպտեմբեր 26, 1940 Սեպտեմբեր 3, 1940 Նոյեմբեր 24, 1941 Փետրուար 25, 1942 Փետրուար 9, 1942 Մարտ 20, 1942 Սեպտեմբեր 14, 1943 Յուլիս, 1944 Յունուար 26, 1944 Փետրուար 14, 1944 Մարտ 20, 1944 Ապրիլ 22, 1944 Դեկտեմբեր, 1945 Յունուար 6, 1945 Յունիս 14, 1945 Յունիս 25, 1946 Յունիս 3, 1946 Հոկտեմբեր 11, 1946 Նոյեմբեր 2, 1947 Յունուար 6, 1947 Յունուար 17, 1947 Փետրուար 17, 1947 Մայիս 4, 1947 Նոյեմբեր 24, 1948 Յունուար 6, 1948 Փետրուար 2։

(13) 1987 Յունուարին, երբ Փարիզի մէջ երկու հանդիպում ունեցած էի Կորքիի մտերիմ բարեկամուհիներէն Հէլըն Սէնտոյի հետ եւ յերիւրածոյ նամակներու հարցը նաեւ արծարծած, ան ըսած էր թէ Կորքի երբեք այդ ձեւով չէր խօսեր (խօսքը կը վերաբերէր այդ "նամակ"ներու բովանդակութեան եւ հոն գործածուած լեզուին)։

(14) Matossian, op. cit., p. 497.

(15) Barbara Rose, «Arshile Gorky and John Graham : Eastern Exiles in a Western World», *Arts Magazine*, vol. 50, March 1976, p. 64. Ռոզ այսպէս կը բնորոշէ Կորքիի "*արուեստի պատմութեան անձնական*" ըմբռնումը, հիմնուելով իր 1945 Յունիս 25ի "Նամակ"ին վրայ, Մուրատեանի կողմէ հնարուած...։

(16) Թերեւս ազգայնական նման զեղումի մը պէտք է վերագրել Կորքիի աճիւնները Հայաստան փոխադրելու գաղափարը։

Փարիզէն քիչ հեռու, Օվէր-սիւր-Ուազ գիւղի գերեզմանատունը, 115 տարիէ ի վեր գոյութիւն ունին պարզ, համեստ եւ յուզիչ տափարակ երկու թումբեր, տերեւներով ծածկուած, որոնց տակ կը հանգչին Վէնսան Վան Կոկ եւ իր եղբայրը Թէօ։ Հոլանտացիները նուա՞զ հայրենասէր են հոլանտացի հանճարին աճիւններուն Հոլանտա տեղափոխումը չպահանջելով...։

(17) Այս հաւաքածոն 1985ի սկիզբը Փարիզ ցուցադրուեցաւ, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Փորթուկալեան Մշակութային Կեդրոնին մէջ, որուն անդրադարձան· –

Գրիգոր Պըլտեան, "Զափազանցութիւն է...", *Յառաջ – Միտք եւ Արուեստ*, 1985 Մարտ 3·

Ալեքսան Պէրէճիքլեան, "Կենդանի Առեղծուածը", *Յառաջ – Միտք եւ Արուեստ*, 1985 Մարտ 3։

Այս երկու յօդուածներէն առաջինը նիւթ կը դարձնէ նաեւ Կորքիի նամակներէն ոմանց վաւերականութեան հարցը, իսկ երկրորդը՝ ցուցադրուած գործերուն տրուած խորագիրներու թէականութիւնը։

(18) Հերրերա կ'ակնարկէ Մուրատեանի հատորին, «The Many Worlds of Arshile Gorky», յիշատակուած։

(19) Herrera, op. cit., p. 685.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 7
MARDI
7 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70

COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ

Արտասահմանի : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)

270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ

C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.385 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.385

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՄՆ-Ի ԴԵՍՊԱՆԸ Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ - Ի. ԱԼԻԵՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻՆ ՄԱՍԻՆ

ԱՄՆ-ու Երեւանի դեսպանը Ճ. Էվընս փետրուար 3ին մամուլի ասուլիս մը տուած է, այդ ընթացքին պատասխանելով Ղարաբաղի հակամարտութեան կարգաւորումին առնչուած հարցումներու: Ըսած է թէ կարգաւորումի հոլովոյթը շատ կարեւոր փուլի մը հասած է եւ բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Ռ. Քոչարեան - Ի. Ալիեւ Փետր. 10-11ի հանդիպումին վրայ: "Երկու կողմերուն մօտեցումները իրարմէ կը տարբերին, բայց բոլոր ջանքերուն նպատակն է գտնել լուծումի այնպիսի տարբերակ մը որ երկու կողմին ալ ընդունելի ըլլայ" ըսած է դեսպանը, աւելցնելով որ Հայաստանի մէջ իր երկրին եւ Ռուսաստանի հետաքրքրութիւնները իրարու հակասող կամ մրցակից բնոյթ չունին:

Դեսպանը կանխահաս համարած է խօսիլ խաղաղապահ ուժի մը շրջան փոխադրութեան, առաքելութեան մասին, քանի որ տակաւին այդ ուղղութեամբ ոչ մէկ համաձայնութիւն գոյացած է: Վերջին նշումով մը յայտնած է թէ ըստ իր տեղեկութիւններուն, նման ուժի մը մէջ պէտք չէ գտնուին Մինսկի խումբին նախագահերուն երկիրներէն եւ դրացի երկիրներէ խաղաղապահ զինուորներ:

⁂

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԱՐՏԻ ՃԱՆՉՆԱԼ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

"Լեռնային Ղարաբաղի պաշտպանութեան" կազմակերպութիւնը կը պահանջէ որ Հայաստանի խորհրդարանը ճանչնայ Ղարաբաղի անկախութեան օրինաւորութիւնը: Այդ ճանաչումով պէտք է շեշտուի որ Ղարաբաղ Ազրպէյճանէն անկախացած է օրինաւոր կերպով, յարգելով միջազգային կանոնները: Կազմակերպութեան անդամները նաեւ անիմաստ կը նկատեն Հայաստանի ու Ազրպէյճանի միջեւ բանակցութիւններուն շարունակութիւնը, այնքան ատեն որ Բաքու կը մերժէ որպէս բանակցող կողմ ընդունիլ Ղարաբաղը:

Կազմակերպութիւնը այս միջոցով պահանջագիրը որոշած է յանձնել Օ. ԷՍ. Սի. Ը.ի երեւանեան գրասենեակին, Մինսկի խումբին նախագահ երկիրներուն դեսպանատուներուն:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԻՏԱԼԱՑԻ ԿՐՕՆԱՒՈՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Տրապիզոնի Սանթա Մարիա կաթողիկէ եկեղեցիին հովիւը՝ 61 տարեկան Անտրէա Սէնթօրէ Փետր. 5ին սպաննուած է Կիրակի պատարագէն ետք: Երիտասարդ մը տաճար մտնելով այդ պահուն հոն առանձին գտնուող կրօնաւորին կրակած ու խոյս տուած է: Կրօնաւորը մահացած է տեղւոյն վրայ. ականատեսներ ըսած են թէ 17 տարեկանի շուրջ էր մարդասպանը: Ոստիկանութիւնը անմիջապէս խուզարկութեան ձեռնարկած է:

Ներկայի ծանօթ զարգացումներու լոյսին տակ, Մոհամէտ մարգարէի ծաղրանկարներուն հրատարակութեան հակազդեցութիւն մը կը նկատուի սպանութիւնը: Թուրք մամուլը Փետր. 6ին որոշ մտահոգութեամբ կ'արձագանգէր լուրին, գրելով թէ պատահարը կրնայ միջազգային շրջանակին մէջ լուրջ նեղութիւն պատճառել Թուրքիոյ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ աշխարհը միշտ բուռն պայքար մը կը մղէ Արեւմուտքի դէմ եւ ցոյցերն ու յարձակումները կը շարունակուին ամէն կողմ: Փետրուար 4ին, կրակի տրուած են Դամասկոսի Դանիոյ եւ Նորվեկիոյ դեսպանատուները, յաջորդ օրն ալ Պէյրութի դանիական հիւպատոսարանը թալանի տրուած է: Ոստիկանութեան հետ բախումներէն 28 հոգի վիրաւորուած է եւ Լիբանանի Ներքին նախարարն ալ իր հրաժարականը տուած է: Ստեղծուած այս կացութիւնը մտածել կու տայ Արեւմուտքին -յապաղումով- որ ամէն ցոյց եւ յարձակում ինքնաբուխ չէ, քանի որ առաջին հրատարակութիւնը 4 ամսուան անցեալ մը ունի եւ պայքարը նոր սկսած է: Անկարելի չի թուիր որ Մեքքէի ուխտագնացութեան ատեն է որ գրգռումներ եղած են: Ներկայիս, մահմետականներու հանդէպ հասկացողութիւն ցոյց կու տան Միացեալ-Նահանգները եւ Մեծն - Բրիտանիան: Վատիկան ալ կը խորհի որ արտայայտութեան ազատութիւնը կը դադրի հոն, ուր կը սկսի կրօնական զգացումներու յարգանքը: Ֆրանսայի համար (Շիրաք, Վիլփէն) հարկ է հաշտեցնել "արտայայտութեան ազատութիւնը եւ միւսին յարգանքը": Ֆրանսայի Մահմետականներու խորհուրդը կրնայ դատի դիմել, ինչպէս նաեւ ՄՌԱՓ-ը, (Ցեղապաշտութեան դէմ Շարժում):

ՏՈՒՊԱՅԷՆ (Սաուտի Արաբիա) մեկնելէն երկու ժամ ետք է, որ Ուրբաթ, Փետրուար 3ին, Կարմիր ծովուն մէջ կ'ընկղմէր եգիպտական ալ-Սալամ զբօսանաւը որ 1415 հոգի կը փոխադրէր, որոնց 1200ը Եգիպտացի: Ճամբորդներու մեծ մասը բաղկացած էր սաուտցի եւ եգիպտացի աշխատաւորներէ կամ Մեքքէէն վերադարձող ուխտաւորներէ: Մօտ 400 հոգի կարելի եղած էր փրկել եւ ստեղծուած խուճապը, ինչպէս նաեւ վրդովումը մեծ էր: Նաւը պէտք է Սաֆակայի նաւահանգիստը հասնէր, բայց կը թուի որ ծագած հրդեհի մը պատճառաւ, որու հարկ եղած կարեւորութիւնը չէր տրուած, ճամբան փոխած է եւ քանի մը վայրկեանի մէջ հաւասարակշռութիւնը կորսնցուցած ու ընկղմած թիթանիքին պէս: Երեք օր յետոյ 200է աւելի դիակներ գտնուած էին, բայց հաստատ էր որ 1000ի մօտ էր անհետացածներու թիւը եւ ընտանիքներու կատաղութիւնը սահման չունէր: Լուրերը, թէեւ հակասական են, բայց այն համոզումը կայ որ նաւուն հրամանատար վիճակէն դուրս, նաւապետն ու անձնակազմը հարկ եղած կարեւորութիւնը չեն տուած, երբ հրդեհը ծագած է եւ նախազգուշական ոչ մէկ միջոց ձեռք առած են: Նախագահ Մուպարաք պաշտօնական հաղորդագրութիւն տուած է որ քննութիւն կը բացուի, բայց հանդարտութեան իր կոչերն ալ ապարդիւն մնացած էին:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ Կազպրոմը Թուրքիոյ հետ բանակցութեան ձեռնարկած է որպէսզի Թուրքիայէն անցնի Իտալիոյ, Ցոմանաստանի եւ Իսրայէլի մատակարարուելիք կազը: Ռուսաստան այլ ճամբաներ կը փնտռէ որպէսզի չատիպուի Ուկրանիայէն անցնիլ: Պլու Սթրիմը, որ գործել սկսած է 2002 Դեկտեմբերին, ռուսական կազը կը տանի Թուրքիա Սեւ ծովու ճամբով:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ արկղէն 700 միլիոն տոլար անհետացած է եւ քննութեան տակ առնուած են 25 հոգի, որոնք կաշառակերութեան եւ իւրացումներու ամբաստանութեան տակ են: Զերբակալութեան միջազգային 10 հրամանագիրներ ալ ելած են փախստական կասկածելիներու դէմ: Գայթակղութիւնը նոր չէ, բայց դատախազը Նախագահ Ապպասի ճնշումին տակ հրապարակումը յետաձգած էր, որպէսզի ազդեցութիւն չունենայ երեսփոխանական ընտրութեան վրայ: Ներկայ կացութիւնն ալ աղէտալի է: Իշխանութիւնը մէկ միլիառ տոլար պարտք ունի եւ ի վիճակի չէ պաշտօնատարներուն Յունուարին աշխատավարձքը վճարելու:

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻ ժուռնալ տիւ Տիմանշի (Փետր. 5) տուած իր հարցազրոյցին մէջ կը պարզէր արդէն գաղթողներու վերաբերեալ իր ծրագիրը, զոր պիտի ներկայացնէր Նախարարաց խորհուրդի նիստին: Ծրագիրը կը նախատեսէ երեք տարուան կեցութեան անձնագիր մը այն գաղթողներուն համար, որոնք որակաւոր են, ընտանեկան խմբաւորումն ալ խիստ կանոններու պիտի ենթարկուի, ուսանողներու համար նախապատուութիւն պիտի տրուի այն մարզերուն, որոնք կարիք ունին: Համարկումի պայմաններ ալ կան, որոնց մէջ լաւ ֆրանսերէն գիտնալու պարտաւորութիւնը:

Մ. ՍԱՀԱԿԱՇՎԻԼԻԻ դէմ մահափորձի մը առաջքն առնուած է Փետր. 3ին, ըստ Վրաստանի Ներքին նախարար Վանօ Մերապիշվիլիի: Հակօդային առձեռն հրթիռ մը արձակուած է հոն, ուրկէ ընդհանրապէս Նախագահին թռանը կ'անցնի, Հարաւային Օսէթիոյ հանրապետութեան սահմանին մօտ: Ըստ նախարարին, խնդրոյ առարկայ են օսէթ ապստամբները, որոնք այդպիսի խորհրդային զէնքեր ունին:

ԼԻՊԷՐԱՍԻՈՆ, ինչպէս ֆրանս-Սուար գրաւուած են Փետր. 2ին, ծանօթ ծաղրանկարներու հրատարակութեան պատճառաւ, Մարոքի մէջ: Մոնտ հրաժարած էր իր թիւերը ղրկել Մարոք եւ Սաուտի Արաբիա:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ, Փետրուար 2ին քիչ մը աւելի աջ դարձաւ, երբ համաձայնութիւն մը գոյացաւ իշխանութեան գլուխ գտնուող պահպանողականներուն եւ երկու փոքր խմբակցութեան միջեւ (մէկը հակազատական, միւսն ալ ծայրայեղ կաթողիկէ): Համաձայնութիւնը չի նախատեսեր անոնցմէ մէկուն մասնակցութիւնը կառավարութեան, բայց կ'ամրապնդէ խորհրդարանին մեծամասնութիւնը, որ թոյլ կու տայ 144 օրէնքներու քուէարկութիւնը:

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ երթալ ուզող Ֆրանսացիներու կացութիւնը շատ բարդ է, որովհետեւ Ֆրանսա դեռ չէ կրցած հայթայթել հարկ եղած պիօմեթրիք անցագրերը, որոնք վիզայի պէտք չունին:

(Շար.ը Դ. էջ)

ԱՄՆ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԻՆ ՋՕՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գրած էինք թէ տեղական թրքական կազմակերպութիւններ դատի դիմած էին Մասաչուսէցի նահանգին դէմ, որպէսզի դասագիրքերուն մէջ տեղ չտրուի 1915ին պատահածը ցեղասպանութիւն նկատող մօտեցումին,

ԱՄՆ-էն, Գանատայէն, Իսրայէլէն, Բրիտանիայէն, Արժանթինէն, Ռումանիայէն, Ֆրանսայէն, Իտալիայէն, Շուէտէն, Յունաստանէն, Լիբանանէն, Թուրքիայէն, Հոլանտայէն, Պաղեստինէն, Գերմանիայէն, Զուիցերիայէն, նաեւ Հայաստանէն ակադեմականներ, գրողներ, դասախօսներ այդ դատին դէմ Յայտարարութեամբ մը հանդէս եկած են: Ատարկելով նման դատավարութեան, կը հաստատեն թէ 1915ին Օսմանեան կայսրութեան մէջ Հայերու դէմ կատարուածը ցեղասպանութիւն էր, ըստ 1948ին ՄԱԿ-ի կողմէ ընդունուած սահմանումին:

Անոնք նաեւ դիտել կու տան թէ ցեղասպանութեան եւ մարդկային իրաւունքներու նիւթերուն դպրոցներու մէջ ուսուցումը ունի մանկավարժական նպատակ եւ կարելի չէ այդ նիւթերը զետեղել իբերամերժ նկատումներու շրջանակին մէջ, տեղ տալով նաեւ վայրագութիւնը ուրացող կեցուածքներու:

Յայտարարութիւնը ստորագրող աւելի քան 70 անձնաւորութիւններու կարգին են Երուսաղէմէն Ողջակէզի ուսումնասիրութեան դասախօս փրոֆ. Ե. Պաուըր, Ողջակէզի եւ ցեղասպանութեան Երուսաղէմի հիմնարկին տնօրէն, համալսարանի դասախօս փրոֆ. Ի. Չարնի, Միչիկընի համալսարանի թուրք դասախօս Ֆ. Մ. Կէօչէք, Զուիցերիայէն միջազգային իրաւագիտութեան դասախօս փրոֆ. Ա. տը Զայաս եւ շատ ուրիշներ:

ՄԵՏԻԱ

CANAL+

LE VRAI JOURNAL DE KARL ZERO

Քանի մը Կիրակիներու յապաղումով, Փետր. 5ին, Քարլ Զերօ իր լրատուութեան բաժնին մէջ անդրադարձաւ Թուրքիոյ դիրքին Հայոց Ցեղասպանութեան հանդէպ:

Նախ, յիշեց որ այդ հարցին մասին հարցազրոյց մըն ալ ունեցած էր (Հոկտ. 9ին) Արտաքին նախարար Ա. Կիւլի հետ, որ հրաւիրած էր զինենք Անգարա՝ քրքրելու արխիւները եւ ցեղասպանութեան փաստեր գտնելու: Հարցը կը վերաբերէր նաեւ ԱՔՍԱ-յի հաստատման կարգադրութեան: Ք. Զերօ խումբ մը ղրկած էր Պոլիս ու կ'արձագանգէր խումբին տեղեկատուութեան: Ցոյցեր եղած էին ԱՔՍԱ-յի հաստատութեան դէմ, կ'արտայայտուէր Հայոց փաստաբանը՝ Մարք Կիրակոս եւ բացատրութիւններ կու տար. Թուրքին համար ցեղասպանութիւն չկար, որովհետեւ եթէ ցեղասպանութիւն ըլլար, այսօր ոչ մէկ Հայ պէտք է գոյութիւն ունենար, քանի ցեղասպանութիւն կը նշանակէ ցեղի մը բնաջնջումը (այս տրամաբանութեամբ ոչ Հրեաներու ցեղասպանութիւն եղած է, ոչ ալ ուրիշներու): Խումբը այցելած էր նաեւ "Ժամանակ"ի խմբագրատունը եւ կ'արտայայտուէր Արա Գոչունեան, որ կը հաստատէր թէ Հայ եւ Թուրք ներդաշնակութեամբ ապրած էին անցեալին եւ պէտք է կրկին բնականոն կապեր հաստատուէին: Վերջին խօսողն էր Հալիլ Պէրքթայ, որ պատասխանելով երեք հարցումներու, կ'եզրակացնէր որ ինչ որ եղած է Հայերուն՝ այո՛, ցեղասպանութիւն է:

Հետաքրքրական բաժին մըն էր, քանի կիրակնօրեայ այս հաղորդումը շատ հանդիսատեսներ ունի, բայց ոչ մէկ խօսք եղաւ արխիւներուն մասին, զորս տեսնելու հրաւիրուած էր Ք. Զերոյի խումբը, եւ սկզբունքով այդ նպատակով Թուրքիա պիտի երթար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԳՐԿՈՒՄԸ ՈՂՋԱԿԷԶԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ Ա. ՕՐՈՒԱՆ ՆՇՈՒՄԻՆ

Անցեալ Յունուար 27ին Եւրոպայի մէջ հանդիսաւոր կերպով նշուեցաւ Ողջակէզի միջազգային առաջին օրը։ Ան կը զուգադիպէր Աուշվիցի կեդրոնացման ճամբարին ազատագրումին վաթսունամեակին։ Նշումներուն ամէնէն տպաւորիչ կողմը եղաւ վերապրողներու մասնակցութիւնը հակառակ սառեցնող ցուրտին։

Նման օրուան մը ընթացքին բնական է որ Ողջակէզին նախորդած հայկական պարագան չէր կրնար անդրադարձներու նիւթ չըլլալ, որքան ալ խորական վերաբերումը կարելի չէ հիմնովին բացառել մարդկութեան ծանրագոյն ոճիրին պարագային ալ...։ Ու նշումի մէկ վայրէն միւսը 1915ը իր ստուերը պատուցած է, յիշեցնելով անտեսումին անխուսափելի հետեւանքները։

Այս կէտը հիմնական միտքը եղած է ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղար Գ. Անանի ելոյթին, երբ ըսած է. «Եթէ յիշենք, կրնանք որսալ նախանշանները»։

Գերմանիոյ, Լեհաստանի, Պալթեան երկիրներուն, Հունգարիոյ, Սպանիոյ, Շուէտի, Նորվեկիոյ, Ֆինլանտայի, Մեծն Բրիտանիոյ, Իտալիոյ, Պելժիոյ, Զուիցերիոյ ու այլ երկիրներու մէջ կազմակերպուած հանդիսութիւններուն ուշագրաւ բաժիններէն եղած է յատկապէս Դաւիթի աստղով պատմական հանրակառքի մը Վարշավայի կեդրոնին մէջ երթեւեկը, ուրկէս յիշատակ 1940–1943 քաղաքին կէթթոյին մէջ երթեւեկող իր նախատիպին։ Ոչ մէկ ճամբորդ փոխադրած է ան, ի յարգանս Ողջակէզին զոհերուն յիշատակին։

Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի, ներքին գործերու նախարար Ն. Սաքոզի իւրայատուկ մասնակցութիւն բերած է օրուան, ոգեկոչումի ուղերձ մը յղած Սելանիկի հանդիսութեան. հոն յիշած է քաղաքին հրեայ բնակչութիւնը որուն մօտ 90%ը բնաջնջուած է նացիական ճամբարներուն մէջ։

Ֆրանսայի նախարարը գրած է իր ուղերձին մէջ. «Պարտիք մեծարել տարագրուած մարդոց եւ խոշտակուած բոլոր կեանքերուն յիշատակը։ Ատիկա մեր պարտքն է անոնց նկատմամբ։ Ես ատիկա կը պարտիմ մեծ հօրս ընտանիքին»։ Սարքոզիի մօրենական ընտանիքը Սելանիկի հրեայ համայնքին մաս կազմած է։

Միջազգային այս օրուան յիշատակելի դրուագներէն է անկասկած Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարութեան հաղորդագրութիւնը։ Հոն ըսուած է. «Այս նշանակելի օրը յարգանքով կ'ոգեկոչենք Բ. աշխարհամարտի ընթացքին գործուած Ողջակէզին մահացած բոլոր անձերը։ Կը յուսանք որ ամբողջ մարդկութիւնը պատմութեան այս մռայլ եւ ահռելի շրջանէն հարկաւոր դասը պիտի քաղէ, որպէսզի նմանօրինակ պատահարներ չըկրկնուին"։

Թ. Պլէր նախորդ օրը Կալլէսեան շրջանը գացած է, ներկայ գտնուելու նոյն ոգեկոչումին։ Ամէնէն ցնցող բառերով արտայայտուելէ ետք նացիական ոճիրին մասին, լսարանէն ներկայի մը բողոքին թիրախ եղած է ան. այդ անձը պախարակած է հայկական ցեղասպանութեան իրողութիւնը ճանչնալու դժկամութեամբ արտայայտուած բրիտանական կառավարութեան անարի ընթացքը, Թ. Պլէր լուռ մնացած է լսարանէն բարձրացած բողոքին դէմ։

Ամէնէն աւելի Իտալիոյ, Պելժիոյ եւ Զուիցերիոյ ոգեկոչումներուն մէջ տեղ ունեցած է 1915ը։

Սիէնայի համալսարանը դասախօսելու հրաւիրած է Պոլոնիայի համալսարանէն Կապրիէլլա Ուլուհոճեանը. ան ծանրացած է հայկական ցեղասպանութեան համաշխարհային հանրային կարծիքէն թերի ճանաչումի երեւոյթին վրայ։ Յետոյ ուսանողները դիտած են Վալերիա Փայէի փաստանկարը, խորագրուած "Լռութեան ճիչը՝ Հայերու ցեղասպանութեան մոռցուած պատմութիւնը"։ Ֆիլմը քով քովի բերած է ռուսական արխիւներու մէջ գտնուած 1915ի հաւուադէպ ժապաւէնները, անոնց միացուցած հայ ժողովուրդին ամէնէն ծանօթ քանի մը ներկայացուցիչներուն հետ կատարուած տեսակցութիւններ, ինչպէս Շ. Ազնաւուրի։

Էզինօ-Ֆրազասի լեռնային համայնքներու գրադարանն ալ ձեռնարկներու շարք մը պատրաստած է ծանօթացնելու համար "Միւս Ողջակէզ"ը, ներգրաւելով հայկական ցեղասպանութիւնը եւ ռուանտականը։ Այդ շարքին մաս կազմած են Արշաւիր Շիրակեանի գիրքին ընթերցում մը, Ա. Եղոյեանի "Արարատ"ին ցուցադրութիւնը, "Վառվառին օրագիրը" հատորին հեղինակ Ալիս Թաշճեանի հետ հանդիպում մը։

Պելժիոյ մէջ հրապարակուած հաղորդագրութեան մը մէջ շեշտուած է թէ հարկ է օրէնքով պատժելի արարք հռչակել հայկական ցեղասպանութեան ժխտումը։

Ժընեւի մէջ օրուան առթիւ դասախօսելու հրաւիրուած է Ի. Թէրնօն։ Ան ըսած է. «Խտրութեան մը առաջին արտայայտութիւնն իսկ պէտք է լռութեան չմատնուի ու պատժուի։ Որովհետեւ մինչեւ այսօր ոչ մէկ ցեղասպանութիւն կանխուեցաւ։ Երբ շարժման կ'անցնինք, արդէն ուշ կ'ըլլայ»։ «Իսկ երբ կ'ուզենք միջամտել, քաղաքական պատեհապաշտութիւնը, տնտեսական շահեր եւ դերակատարներու ուժը անկիրարկելի կ'ընեն միջազգային օրէնսդրութիւնը» յարած է Զուիցերիա - Հայաստան ընկերակցութեան նախագահներէն Սարգիս Շահինեան։ Գրող Մ. Պէրէթթի ալ շեշտած է թէ յիշողութեան աշխատանքը պարտականութիւն մը չէ, այլ անհրաժեշտութիւն մը։

Ի. Թէրնօն նիւթ բրած է նաեւ Սփիւռքի մէջ ցեղասպանութեան գիտակցութեան ամէն մէկ սերունդի հետ արձանագրած զարգացումը։ Բացատրած է թէ վերապրողները իրենց անձկութիւնը պահած են իրենց մէջ, առանց կարենալ զայն վերլուծելու։ Բ. աշխարհամարտէն ետք երբ մարդկութիւնը ականատես եղած է Ողջակէզին սարսափներուն, արթնցած է 1915ին կատարուածին գիտակցութիւնը։ Երկրորդ սերունդը սկսած է պահանջել ցեղասպանութեան ճանաչումը. ատոր դուգահեռ վերսկսած է բանիլ Թուրքիոյ ժխտողականութիւնը։ Սփիւռքի երրորդ սերունդը զայրոյթը պոռթկալու միջոց նկատած է ահաբեկչութիւնը։ Ու հարցը փոխանցուած է քաղաքական մարզին։

Ժընեւի նշումներուն մասնակցած է նաեւ Թարգմանիչ ու փորձագրութիւններու հեղինակ Ժանին Ալթունեան։

Ա. Թ.

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՄԷՋԷՆ, ՔԱՐԷՆ՝ ԿԱՇԻ, ԱՊԱ՝ ԼԱԶԷՐ

Ներկայի արդիական ելեկտրոնային տպագրական մեքենաները ծնունդ են մեծ զարգացումներու եւ բարեփոխումներու, որոնց ենթարկուած են տպագրութեան հին ձեւերը։ Նախ քարի վրայ կը կատարուէր փորագրութիւնը եւ արձանագրութիւններ տեղ կը գտնէին. աւելի ուշ փայտէ կտորներ օգտագործուեցան, ապա՝ կաշիներ, մինչեւ որ մարդիկ հասան մաքուր, սպիտակ թուղթին։ Տպագիր աշխարհին մէջ առաջին տեղը կը գրաւեն Չինացիները, որոնք անասուններու մորթերու վրայ կը տպէին շուրջ 675 թուականներուն։ Անոնք ընդհանրապէս կ'արձանագրէին ժողովրդային երգեր, առածներ եւ պատումներ։ Չինացիները նըշաններով կը բացատրէին դէպքը, իսկ կապարէ գիրեր գործածող առաջին ժողովուրդը Գերմանացիներն էին, որոնք այս ձեւը որդեգրեցին ԺԵ. դարու կէսերուն։ Ի՞նչ են հիմնական հանգրուանները, որոնցմէ անցած է տպագրութիւնը, մինչեւ որ հասնի ներկայ դրութեան եւ արհեստագիտական բարձր հմտութեան։

Տպագրութիւնը, անկասկած, իր մեծ դերը ունեցաւ ժողովուրդները դաստիարակելու, մշակութային արժէքները պահպանելու, գիտութիւն եւ կրթութիւն տարածելու մէջ՝ տարբեր ժողովուրդներու արժէքներուն ծանօթանալու եւ մէկզմէկու փորձառութենէն եւ մտաւորական հարստութենէն օգտուելու առումով։ Խումբ մը հնագէտներ պեղումներ եւ ուսումնասիրութիւններ կատարեցին՝ հասնելու համար տպագրութեան արմատներուն։ Անոնց համաձայն, տպագիր արձանագրութիւն կատարող առաջին ժողովուրդը Չինացիները հանդիսացած են, եւ անոնք այդ ձեւին դիմած են ժողովրդային երգերը, ասացուածքները, առածները եւ պատումները տարածելու եւ զանոնք կորուստէ փրկելու համար։

Տպագրութիւնը բարդ եւ դժուար ձեւերով կիրարկուեցաւ, մինչեւ՝ գերմանացի մասնագէտ Կիւթենպէրկի իսկական յեղափոխութիւնը, որ մեծ ոստում պիտի ըլլար այս մարզին մէջ։ Ան փայտէ գիրերը փոխարինեց կապարով խառնուած այլ մետաղով մը, որ աւելի երկար կեանք ունէր եւ աւելի յստակ տպագրութիւն։ Այսպէսով, ժամանակի ընթացքին գիրերը իրենց տեսքն ու ամբողջութիւնը չէին կորսնցներ, ինչպէս նախապէս կ'ըլլար փայտեայ գիրերու պարագային, որոնք յաճախ կը փտէին կամ կը ճեղքըւէին։

Կիւթենպէրկի յիշատակը յաւերժացընելու համար այս տարուան ընթացքին հրատարակչատուն մը պիտի հաստատուի իր անունով, ուր պիտի ամփոփուին կապարով տպագրող հին մեքենաներ։ Գերմանացի գիտնականը եղաւ առաջինը որ 1440 թուականին լոյս ընծայեց մետաղեայ գիրերով տպագրուած առաջին գիրքը։

Նշենք, որ տպագրութեան պատմութեան մէջ յիշատակուած է նաեւ, թէ Չինացիները փորձած են փայտեայ եւ իրարու միացած գիրերէն ձերբազատիլ եւ անջատ գիրերու դրութեամբ բան մը գտնել, սակայն անոնց փորձերը ձախողած են։ 1175 թուականներուն Չինացիները սկսան տպել կրօնական գիրքեր, որպէսզի Ասիոյ մէջ հոգեւոր արժէքներ տարածեն եւ կրօնական պատգամները հասցնեն բոլորին։ Բոլոր մասնագէտներն ու ուսումնասիրողները կը խոստովանին, որ գերմանացի գիտնականը իբրեւ հիմք օգտագործած է չինական ձեւերը, զորս զարգացնելով հասած է անջատ եւ մետաղեայ գիրերու դրութեան։ Պատմաբաններու համաձայն, տարբեր երկիրներու արշաւանքները պատճառ դարձած են, որ մէկ ժողովուրդին ունեցած մշակոյթն ու գիտութիւնները տարածուին այլ շրջաններու մէջ։ Կիւթենպէրկ այդ ժամանակաշրջանին անձամբ Չինաստան չէր այցելած, այլ արշաւանքներու միջոցով տեղեակ եղած էր անոնց տպագրական ձեւերէն, հետաքրքրուած ու սերտած էր, որպէսզի անոնց հին ձեւը արդիականացնէ եւ զարգացնէ։

Միջին Արեւելքի մէջ տպագրութեան տարածողը եղած էր Նափոլէոն, որ 1798 թուականին հասած էր շրջան եւ Եգիպտոսի մէջ հիմը դրած էր արաբական տպագրական կեդրոնին։ Լիբանանի մէջ հրատարակչական առաջին կեդրոնը հաստատուած է 1610 թուականին, Խէոզէնի մէջ, մարոնի կրօնաւորներու կողմէ։ Անոնք եւս սկիզբը աւանդական ձեւեր կ'օգտագործէին, կը տպէին ոչ սպիտակ թուղթերու վրայ, որոնց աղտոտ մասերը ծածկելու համար գծագրութիւններու կը դիմէին։ Ժամանակի ընթացքին, Արեւմուտքի մէջ կատարուած զարգացումները ինքնաբերաբար իրենց ազդեցութիւնը ունեցան նաեւ արաբական տպագրութեան վրայ, սակայն այն տարբերութեամբ, որ արաբական գիրերու մշակումը աւելի բարդ էր եւ իւրայատուկ, որովհետեւ առաջին անգամ ըլլալով պիտի շինուէին կապարէ արաբերէն տառեր։

Տպագրութեան մարզին մէջ ամէնէն հռչակաւոր մասնագէտներէն Մօրիս Հարբօն տպագրութեան ծնունդին նուիրուած ձեռնարկի մը ընթացքին յայտարարեց, որ հակառակ այս մարզին մէջ արձանագրուած մեծ զարգացումներուն, տակաւին լայն հորիզոններ գոյութիւն ունին եւ արդիականացումը կրնայ շարունակուիլ։ Նախապէս ձեռքով զետեղուող եւ երկար ժամանակ խլող գիրերը այսօր արդիական սարքերու եւ համակարգիչներու միջոցով քանի մը վայրկեանէն պատրաստ կ'ըլլան տպուելու։ Նախապէս սրխալները սրբագրելը մեծ բարդութիւններու դուռ կը բանար, որովհետեւ իւրաքանչիւր գիր ինքնին արդէն մեծ զգուշութեամբ զետեղուած կ'ըլլար եւ զայն փոխելը կրնար խախտել բառը կամ տողը։ Այսօր ամէն ինչ դիւրին եղած է եւ ամբողջ գործընթացը կոճակի մը սեղմումով կրնայ աւարտիլ։ Մարդկային ներդրումը նուազագոյնին հասած է ներկայ դրութեամբ, մինչ անցեալին, իւրաքանչիւր հանգրուանի քանի մը հոգիի կը կարօտէր։ Լազէրի միջոցով մաքուր, յստակ եւ գեղեցիկ տպագրութիւն կարելի է ստանալ, եւ տակաւին զարգացման ընթացքը կը շարունակուի աւելի ու աւելի արդիականանալու եւ բիւրեղացման հասնելու համար։

Արհեստագիտական բոլոր դիւրութիւններով օժտուած այս դարուն մարդ միայն գիրերը յստակ կերպով թուղթին յանձնելու մասին չի մտածեր, ինչպէս՝ անցեալին, երբ այդ մէկը ըլլալն իսկ մեծ հարց էր, այլ այսօր գեղագիտութեան մեծ կարեւորութիւն կը տրուի եւ մարդիկ կը միտին լաւագոյնին, աչքին համար ամէնէն հանգիստ եւ ընթեռնելի գիրին ու տպագրութեան։ Զարգացումը կը շարունակուի, այնքան ատեն որ մարդ կը շարունակէ կարդալ, եւ տպագրութիւնը կը շարունակէ իր դերն ու ներդրումը ունենալ մարդկային կեանքին մէջ։

Պատրաստեց՝ ՆՈՐԱ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

"Ազդակ"

Livres reçus

LA FALSIFICATION DU GENOCIDE ARMENIEN NE DOIT PLUS PASSER

Lettre ouverte
à
RAYMOND KEVORKIAN
directeur de recherche
et conservateur de la bibliothèque
Marie-Nubar

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՄԱՐ

Գրականութեան եւ Գեղարուեստի
Անկախ Պարբերաթերթ

Թիւ 1

Խմբագիր՝ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ

Պէյրութ 2005
(B.P. 90401, Beyrouth, Liban)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունուար 29ին, Սէն – Մարթէն տ'Հէռ մէջ, տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի Անի մասնաճիւղի դպրոցական հանդէսը: Ներկայ եղան գաղութիս Հոգեւոր Հովիւը եւ կարգ մը միութիւններու ներկայացուցիչներ եւ ծնողներու եւ համակիրներու բազմութիւն մը:

Միութեան նախագահուհին Ն. Սապունճեան բարի գալուստի իր խօսքին մէջ անդրադարձաւ խաչուհիներու հիմնած կազմակերպութեան 1928ին, եւ այդ թուականէն եղած դպրոցի գոյութեան եւ մարդասիրական գործունէութեան: Ապա, կոչ ըրաւ ներկաներուն, որ նեցուկ ըլլան Հայաստանի տարուան ձեռնարկներուն:

Խօսք առաւ Հոգեւոր Հովիւը, որ իր կարգին վեր առաւ Միութեան արժանիքները, միշտ մնալով դպրոցի եւ եկեղեցւոյ կողքին եւ յորդորեց ներկաները հաւատարիմ մնալու կրօնքին եւ օժանդակ ըլլալու Հայաստանէն արտագաղթող Հայերու:

Տեղւոյն ուսուցչուհին Ս. Աւագեան ծանրացաւ մայրենի լեզուին անհրաժեշտութեան վրայ, մէջբերումներ ընելով Հայոց Ցեղասպանութեան եւ պատմութեան էջերէն այդ առընչութեամբ:

Աշակերտներու կոկիկ խումբ մը, հայկական տարազներով եւ եռագոյն դրօշակով բացումը կատարեց Մեր Հայրենիք եւ Մշակ Բանուոր քայլերգներով: Եղան նաեւ արտասանութիւններ եւ ընթերցումներ Վարդանանցի եւ Սարդարապատի նուիրուած: Ներկայացուեցան պարեր զորս պատրաստած էր Մարիանա Կօթիէ: Կարճ դադարի մը ատեն, ներկաները ճաշակեցին պատրաստուած ճաշերն ու անուշեղէնները, որմէ ետք սկսաւ հանդիսութեան երկրորդ բաժինը:

Դպրոցականները ոգեւորուած երգեցին հայրենասիրական բազմաթիւ երգեր: Ժամը եկած էր Կաղանդ Պապային ժամանման: Ան երախաներուն նուէրներ բաժնեց: Ուսուցչուհիներն ալ գնահատուեցան Միութեան կողմէ ծաղկեփունջերով: Ներկաները գոհ մնացին ի տես տարուած աշխատանքին:

ՇԱՔԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՄԸ (2001, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 29)

ՄԱՐՍԷՅԼ ("Յառաջ"). –

Յունուար 29ին, Մարսէյլի Սէ. Սէ. Ա. էՖ.ը հացկերոյթով մը նշեց 2001 Յունուար 29ի ֆրանսական օրէնքի հռչակման Ե. տարեդարձը, օրէնք որ կ'ըսէ. "Ֆրանսան կը ճանչնայ 1915ին Հայերու Ցեղասպանութիւնը":

Ձեռնարկին մուտքը հրաւէրով էր:

Շուրջ հարիւր յիսուն հոգի մասնակցեցան. ոմանք եկած էին այլ քաղաքներէ՝ Նիսէն, Գաննէն, Թուլոնէն, մինչեւ իսկ Փարիզէն, ուրիշներ Մարսէյլի շրջակայ քաղաքներէն՝ Էքս-ան-Փրովանսէն, Կարտանէն, Լը-Փէն-Միրապոյէն, եւլն.: Ներկաներուն մէջ կային կարեւոր թիւով ոչ Հայեր՝ քաղաքական դէմքեր, հրէական եւ մահմետական միութիւններու ներկայացուցիչներ եւ այլ անձինք:

Սեղանները օրհնեցին երեք յարանուանութիւններու հոգեւոր պետերը՝ Զաւէն Վրդ. Աւետիքեան, Եղիա Վրդ. Դերձակեան եւ վեր. Ժիլպէր Լեւոնեան:

Խօսնակի դերը կատարեց Մ. Կէվիքեան: Բացման խօսքը արտասանեց Փ. Շամասեան՝ տեղական Սէ. Սէ. Ա. էՖ.ի ատենապետը:

Ապա, յաջորդաբար արտայայտուեցան Մարսէյլի քաղաքապետ Ժան-Գլօտ Կոտէնի անունով երեսփոխան Ռոլան Պլում, Փրովանս – Ալփ – Գոթ տ'Ազիւրի Շրջանային Խորհուրդի նախագահը՝ Միշէլ Վոզէլ եւ Պուշ-տիւ-Ռոնի Ընդհանուր Խորհուրդի նախագահը՝ Ժան-Նոէլ Կէրինի, նիւթ ունենալով Հայերու Ցեղասպանութիւնը եւ անոր ընդհանրական ճանաչումը մանաւանդ Թուրքիոյ կողմէ, Թուրքիոյ անդամակցութիւնը Եւրոպական Միութեան, Հայաստանն ու Լեռնային Ղարաբաղը, Մարսէյլի հայ համայնքը, եւլն.:

Ճաշի ընթացքին մեծարանքի արտայայտութեան մը արժանացաւ Ռոպէր Տէր Մերկերեան Էքս – ան – Փրովանսի Դպրութեան համալսարանի հայերէնի փրոֆ., ի գնահատութիւն հայ լեզուի ուսուցման եւ հայ դիրի ու մշակոյթի տարածման ունեցած իր վաստակին համար:

Վերջին խօսողը եղաւ Հայաստանի դեսպան Էտ. Նալպանտեան: Հանգամանօրէն, պատասխանատու, ճիշդ ու չափուած բառերով արտայայտուեցաւ օրուան նիւթին մասին, 1915ին Հայերուն Ցեղասպանութեան ճանաչումը երէկէն այսօր Ֆրանսա – Հայաստան յարաբերութիւններուն եւ բարեկամութեան շուրջ, շեշտելով այս հարցերուն մէջ հայ համայնքին ներդրումը: Դեսպանը անդրադարձաւ նոյնպէս Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան նշանակութեան:

Ձեռնարկին ներկայ եղաւ Փարիզեան Շրջանի Սէ. Սէ. Ա. էՖ.ի նախագահ Ալեքսի Կէօվճեան:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ - ԱՐԴԻԱԿԱՆ

ԵՒՐՈՊԱՆ ԻՐ ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ՆԱՀԱՆՋԻՆ ԴԷՄ

Եւրոպայի բնակչութեան թիւի հաւանական նահանջին բանալի ազդակը կը նկատուի յղութեան տարիքը: Արդարեւ այս վերջինը 2000 թուականին որոշիչ անկիւնադարձ մը նշեց:

Արդէն ծանօթ էր թէ ցամաքամասին բեղմնաւորութեան ցուցանիշը, սերունդներ նորոգելու գործընթացին համար չատ (sic) տկար էր, սակայն այն ինչ որ մտահոգիչ բնոյթ ստացած է՝ Եւրոպայի բնակչութեան ներկայ կայուն գոյավիճակն է: Աւստրիացի եւ Ամերիկացի պրպտողներու ուսումնասիրութեան համաձայն, Եւրոպական միութեան անդամ երկիրներու ընդհանուր բնակչութիւնը ճգնաժամային շրջանի մը մէջ կը գտնուի: Արդարեւ 2000 տարուան ընթացքին բնակչութեան աճը պարզապէս ժխտական եղած է: Ինչ որ կը նշանակէ հետեւեալը. երախաներու թիւը, ծնողներու թիւէն նուազ է: Ըստ Վիէննայի ազգագրական հիմնարկութեան հետազօտող Վոլֆկանկ Լուցի, երեւոյթը աննախադէպ է: Ան կ'ըսէ. մարդկութեան պատմութեան մէջ այս կարգի յեղաշրջում երբեք տեղի չէ ունեցած: Այսուհետեւ այս ձգտումը շրջելու ձեռնարկը կը թարգմանուի բնակչութեան ծերացման եւ խտացման անդարմանելի երեւոյթին դէմ թիավարել:

Ջանանք քիչ մը լուսաբանել ներկայ կացութիւնը: Նախ տուեալները. ներկայիս Եւրոպայի մէջ բեղմնաւորութեան ցուցանիշը կին գլուխ 1·5 երախայ է: Եթէ այս համեմատութիւնը տեւէ մինչեւ 2020 թուականը, 2100ի աւարտին կը նախատեսուի բնակչութեան թիւի նահանջը 88 միլիոն հոգիով (պայմանաւ որ մահերու համեմատութիւնը անփոփոխ մնայ եւ ներգաղթ տեղի չունենայ): Հիմա փորձենք վերլուծել այս գործընթացը. Եւրոպայի մէջ բեղմնաւորութեան անբաւարար տոկոսը երկու բացատրութիւն ունի. առաջինը անշուշտ այն պարագան է որ կիները բաւարար թիւով երախաներ չեն ծնանիր, իսկ երկրորդը այն է որ հետզհետէ աւելի կ'ուշացնեն իրենց յղութեան թուականը: Այս վերջին ազդակը, որ ցարդ արժանի գնահատականը չէր ունեցած, ամերիկա - աւստրիացի հետազօտողներու ուշադրութիւնը գրաւած է: Ըստ ուսումնասիրութեան, արդիւնքները ցոյց կու տան որ, ներկայ բեղմնաւորման թափի պահպանման պարագան, իւրաքանչիւր տասնամեակի համար կը թարգմանուի 25–40 միլիոննոց բնակչութեան նուազումի, նկատի առած ժամանակի ազդակը, 40 տոկոսի մասնակցութեամբ: Յիշեցնենք նաեւ որ, յղութեան տարիքի ուշացումը, բնակչութեան բաղադրութեան վրայ ալ կարեւոր ազդեցութիւններ կ'ունենայ: Նոյնիսկ ենթադրելով որ կարելի ըլլար կասեցնել ծննդաբերութեանց ուշացման երեւոյթը, աշխատելու ատակ անձերու (14–64 տարեկան), 65ը անց անձերու նկատմամբ ունեցած կշիռը որ 2000 թուականին 4ով 1 էր, յաջորդ դարուն 3ով 1ի կրնայ վերածուիլ:

Բացայայտ է որ Եւրոպայի մէջ ծրագրուած բնոյթ յայտնաբերող ծերացման այս երեւոյթին հետեւանքները ծանրակշիռ են. ընկերային ապահովագրութեան եւ հանգստեան թոշակի համակարգին դէմ լուրջ սպառնալիք, տնտեսական աճին եւ աշխարհի չափանիշով մրցունակութեան նահանջ եւլն.: Ցարդ, եւրոպական կառավարութիւնները ծննդաբերութեան քաղաքականութիւն մը որդեգրելէ խուսափած են, պարզ այն պատճառով որ այս վերջինը հանրութեան աչքին յաճախ հոմանիշը նկատուած է, կիները "բանի" իրենց տունը կապելուն: Այսուհանդերձ Վոլֆկանկ Լուցի եւ իր գործակիցներուն բացայայտած ծննդաբերութեան տարիքի կարեւորութիւնը իդական բնակչութեան առջեւ բոլորովին նոր ուղի մը կրնայ բանալ, որն է, հակառակ բոյներու անդամներու թիւը աւելցնելու ձգտիլը, գործող բնակչութեան որակը բարձրացնելու միտող առաւելութիւններ ընծայել, առիթը տալով կանանց իրենց ապագայ կեանքը ծրագրելու եւ ծննդաբերութեան ժամանակը որոշելու: Այս տեսանկիւնէն դիտուած, երախայ պահելու կարելիութիւնները բազմապատկել, ընդարձակ բնակարաններու յաւելեալ ծախքերը ստանձնել, կամ մասնակի աշխատութեան դիւրութիւն ընծայել յարմար նախաքայլ մը կրնայ ըլլալ:

Քաղեց՝ ՍՈՒՐԷՆ ՇԷՐԻՖ

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝ ՎԱՉԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Բարեբախտաբար, կը մտածէ, ժողովուրդը միշտ դեղօրայքի պէտք ունի, կամ կնոջական ֆրանսական զարդարեղէնի, որ քանի մը ամիսէ ի վեր դեղարանին ետեւը դրուած սեղանի մը վրայ լաւ կը ծախուին Վերոնին ճարպիկութեամբ:

Երկու այր մարդոց մեկնումէն վերջ ընտանիքը կը մնայ նստած, կարծես վախ ունենար տեղէն շարժելու: Շուշանիկ կը վերջացնէ ճաշը խոր լռութեան մէջ, յետոյ կրկին ներս կը քաշուի Իսմէնէի հետ: Իսմէնէի տուած լուրերը անկապ, կցկտուր բայց վախազդու են: Շուշանիկ չհրցաւ Սմբատին բացուիլ անոր մեկնելէն առաջ եւ սրտի կսկիծով է որ ձգեց որ երթայ:

Հիմա պէտք է գործի անցնիլ, առանձին: Իր հայրը, Դաւիթ Զաքարեան, նըշանաւոր վաճառականը որ բոլոր ճամբաները ճեղքած անցած էր, աղջկան ամուսնութեան օրը վինքը սապէս գլուշացուցած էր. «Ամէն հայ կնոջ կեանքին մէջ կայ վայրկեան մը երբ ամբողջ ընտանիքին պատասխանատուութիւնը իր ուսերուն վրայ կ'առնէ: Մենք կը մեռնինք այս ծանրութիւնը մեր թանկագին կիներուն, մեր մայրենի վարդերուն ուսերուն վրայ չձգելու համար. եւ խսկապէս կը մեռնինք»:

Շուշանիկ վայրկեան մը կը յուզուի, արագօրէն կ'արտասանէ իր աղօթքը. «Հայր Աստուած, եւ Դաւիթ հայր իմ, որ իրեն հետ նստած ես Աբրահամի գիրկը, դեղեցկացուցէք մեզի համար մեր երկնային հայրենիքը, եւ հաճելի դարձուցէք մեզի համար գաղտնի ճամբան որ հոն կ'առաջնորդէ»: (Արքայութիւնը, Շուշանիկի համար ալ, նուռերու պարտէզ մըն է):

Յետոյ վերի յարկը, իր ամուսնական սենեակը կ'առաջնորդէ Իսմէնէն: Հոն կը բանայ զարդարուն խաւաքարտէ ֆրանսական տուփը ուր ձեռնոցները կը պահէ, եւ տասնըութ տարի առաջ իբր նոր հարս ձեռքը ունեցած ձեռնոցին ճկոյթ մատէն վար կը սահեցնէ փոքրիկ, դեղեցկուհիի կերպարանքով բանալի մը, կապոյտ քարով պճնուած:

Շուշանիկ կը մխրճուի հայելիով զարդարուած հաստատուն պահարանին մէջ, ժառանգ՝ Հայկանուշ մօրմէն, այն դալուկ երիտասարդուհիէն զոր բնաւ չըճանչցաւ, եւ դուրս կը քաշէ մետաղէ տափակ արկղիկ մը, գանձանակի մը պէս, ուր կը պահէ իր ոսկիի եւ գոհարեղէնի անձնական գանձը: Հաստատամըտութեամբ, անտարբեր՝ բարեկամներուն, յառաջադէմ ամուսնոյն քաջքշուքներուն, Շուշանիկ երբեք չուզեց դրամատնային պահեստ կամ արժեթուղթ: Ամէն մէկ անձնական եկամուտ, որեւէ նուէր եւ ամէն փոքր կամ մեծ շահ, վերածեց ոսկեդրամի եւ թանկագին քարի: Եւ հիմա քիչ մը մտադրաղ, Իսմէնէի հետ կը հիանայ այս փոքր գանձին եւ կը խաչակնքեն:

Ապա Շուշանիկ ուրիշ անկիւնէ մը դուրս կը հանէ հաստ եւ պարզ լաթէ կազմուած քանի մը փոքր տոպրակներ եւ երկու մասի կը բաժնէ իր գանձը:

Իսմէնէի կը յանձնէ ամէնէն խոշոր տոպրակը: «Գնա հիմա, Իսմէնէ» կ'ըսէ իրեն: «Ամէն տեղ նայէ, ամէն ինչի ականջ տուր, ուշադիր եղիր ամէն ինչի որ կրնաս: Եթէ մեզ Հայերս կը հալածեն, կարելի է որ Յոյներն ալ հալածեն, բայց դուն Իսմէնէ ես, ոչ մէկը պիտի համարձակի եղերամայրի մը պէշութիւն ընել: Դուն, պէտք եղած ժամանակ տղաքը մըտածէ ամէնէն առաջ: Ես արդէն լաւ ապրեցայ»:

Վտարուած պզտիկի մը պէս Իսմէնէ կու լայ, դէմքը Շուշանիկի ձեռքերուն կոթնցուցած: Երեւութապէս ոչինչ պատահած է առ այժմ: Բայց ահաւասիկ որ Շուշանիկ կը սրբէ անոր աչքերը իր ձեռքերով եւ կ'ըսէ «Հին բարեկամուհիս, յատկապէս դուն որ միշտ մեռելներուն կ'ընկերակցիս: Ոչ մէկը մեզի խոստացած էր որ այս կեանքը յաւիտենական պիտի տեւէր»:

Այն վայրկեանին գափթիէ մը մուտքի դուռը կը բախէ, կը մտնէ եւ կը դիտէ ճաշասենեակը: Շփոթած է եւ յարձակողական, բայց լուռ է, կը սպասէ բարեկամը եւ ընչաքաղցութեամբ կը դիտէ ճաշին աւելցուքները: «Հոս են»: Ամէն ըսելիք բան, ամէն սիրալիր մտածում, Շուշանիկ եւ Իսմէնէ աւելորդ կը նկատեն: Ամէն ոք իր գործը պիտի կատարէ, զինուորի մը պէս: Տոպրակները պահուըտած են գրպաններու խորքը: Դրամարկղը, քիչ մը դրամներով մէջը, տեղը դրուած է:

Կանոնական ընթացքով, կարծես կնոջական պարտականութիւններ կատարելու համար, կ'իջնեն ինչպէս տանտիկին եւ սպասուհի:

«Եթէ պարոնը կը փնտռես, այս առաւօտ մեկնեցաւ» կ'ըսէ Շուշանիկ հանդարտ կերպով երկու ոստիկաններուն, որոնք հրամանագիրը կը յանձնեն ամուսնոյն համար ոըպէսզի կուսակալութեան ժողովին ներկայանայ: «Կ'ըսեմ իրեն հազիւ վերադառնայ»:

Զուարճացած իրարու կը նային, եւ մին կ'ըսէ. «Նոյնն է, վաղն ալ ժամանակ ունի», եւ դանդաղ բայց ճշգրիտ շարժումով մը, ձեռքը կ'երկնցնէ դէպի ապուրին ամանը որ տակաւին իր տեղը, սեղանին վրայ կը գտնուի: Վայրկեանի մը համար կարծես կը շոյէ, յետոյ, կ'արագացնէ շարժումը եւ ամանը խոշոր ժխորով մը կ'իյնայ գետին: «Օ'հ» կ'ըսէ մարդը եւ կրկին կը ժպտի, յետոյ դուրս կ'ելլէ ընկերոջը հետ:

(Շար. 37)

(Շար. Ա. էջէն)

Ներկայիս հարկ է իմը չարաթ սպասել վիզայի մը համար եւ այդ պատճառաւ Միացեալ-Նահանգներու Փարիզի դեսպանատունը դիմած է դրայի երկիրներու հիւպատոսարաններուն, որպէսզի օգնութեան հասնին (Ֆրանքֆուրթ, Պրիւսէլ, Լոնտոն):

ՊԷ. ԷՆ. ՓԷ - ՓԱՐԻՊԱ-ն կը պատրաստուի գնելու իտալական Պանքա Նացիոնալէ տէլ Լավորօն 9 միլիառ Եւրոյի, ինչ որ եւրոպական մակարդակով ֆինանսական ամէնէն մեծ գործողութիւններէն մէկն է:

ՎԵՆԵՑՈՒԵԼԱՅԻ նախագահին՝ Շաւէզի համար Պուշ Հիթլէրէն ալ գէշ է: Ելոյթի մը մէջ, զոր արտասանած է Փե-
տրուար 4ին հազարաւոր համակիրներու առջեւ, յայտարարած է. - "Ամերիկայի նախագահին աշխարհակալ, ցեղասպանական, փաշիստ դիրքորոշումը սահման չունի: Կը խորհիմ որ իրեն քով Հիթլէրը նորածին մը պիտի ըլլար": Շաւէզ, որ "Պարոն Վտանգ" մկրտած է Պուշը, շրջանին մեծագոյն թշնամին կը նկատուի Պուշի, մինչ Ուաշինկթըն ալ զինք սպառնալիք մը կը գտնէ շրջանի ապահովութեան համար:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Սօնա Բաբելեան 50 Եւրօ կը նուիրէ "Յառաջ"ին, իր մօր՝ Աստղիկ Բաբելեանի մահուան 20րդ տարելիցին ի յիշատակ:

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ

ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11.-

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, Փետրուար 11, ժամը 20.30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ:

Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ:

-Մուտքը ազատ է-

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՔԻՒՐՔՉԵԱՆ, եւ այլք, — Դատ. Գործ. թիւ. - CV 02-01750
իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ գտնուողներու կողմէ,
Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք,
Պաշտպանեալ.

ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ, եւ այլք, — Դատ. Գործ. թիւ. - CV 05-02596
իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ գտնուողներու կողմէ,
Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք,
Պաշտպանեալ.

ԱՄՓՈՓ ՅԱՅՏԱՐԱՐԱԳԻՐ ԽՄԲԱՅԻՆ ԴԱՏԵՐՈՒ ԱՌԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԱԾ ԼՈՒԾՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼՆԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ, ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՍԵՓԱԿԱՆԱՏԷՐԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒՆ, ՈՐՈՆՔ ՈՐԵՒԷ ՏԵՍԱԿԻ ՀԱՅՑԵՐ ՈՒՆԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԻՄԱՑ ԵՒ ՈՐՈՆՔ ԿԸ ԼՐԱՑՆԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ.- 1) Կ'ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵՆ ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԸ, 2) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ ԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31, 1920 ԹՈՒԱԿԱՆԸ ԵՒ ԿԱՄ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՆՔԱՆ ԱՏԵՆ ՈՐ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԷՐ, 3) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ Է ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԷՔՈՒԻԹԸՊԸԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ, ԱՔՍԱ ՖՐԱՆՍ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, **ԱՔՍԱ ՖՐԱՆՍ ՎԻԻ**, Լ'ԻՒՆԻՈՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՓԱՐԻԶԵԱՆ Լ'ԻՒՆԻԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ՔԱՍՍ ՓԱԹԷՐՆԷԼԻ, ԼԱ ԳՈՆՖԻԱՆՍԻ, ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԻՒՉՈՒԸԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՏԻՍԹԸՐՆ ԼԵՊԵՆԻ ԵՒ ԿԱՄ ԱՍՈՆՑՄԷ ՈՐԵՒԷ ՄԷԿՈՒՆ ՆԱԽՈՐԴԻՆ, ՅԱՋՈՐԴԻՆ ԵՒ ԿԱՄ ԵՆԹԱԿԱՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ:

Այս Յայտարարագրի նպատակն է տեղեակ պահել հանրութիւնը խմբային երկու դատերու կապակցութեամբ առաջարկուած Համաձայնագրի մը մասին: Այս երկու դատերը կը ճանչցուին իբրեւ Քիւրքչեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 02-01750 եւ Ուզունեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 05-02596, բացուած՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարանին մէջ, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան: Առաջարկուած լուծումը ներկայացուած է Լուծման Համաձայնագրին մէջ եւ մանրամասնօրէն բացատրուած Խմբային Դատերու Ցաւելուած Ցայտարարագրին եւ Առաջարկուած Համաձայնագրին մէջ: Ասոնք բոլորը կարելի է տեսնել, համակարգչային փոխանցում կատարել եւ կամ տպել
www.armenieninsurancesettlement.com
կայքէջին միջոցով: Այս կայքէջին վրայ կրնաք տեսնել նաեւ առաջարկուած լուծման կարգավիճակի մասին ընդհանուր տեղեկութիւններ ինչպէս նաեւ, վաւերացուելու պարագային, Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցներ եւ պայմանները: Այս տեղեկութիւնները ժամանակ առ ժամանակ պիտի յաւելցուին:

Դատական այս գործը կը պնդէ, որ ԱՔՍԱ, ՍԱ. եւ անոր որոշ ներկայի եւ նախկին գործակից ընկերութիւնները սխալութեամբ ձախողած են հատուցումներ վճարել կեանքի ապահովագրութիւններու դիմաց, որոնք վաճառուած էին 1880 - 1930ին ծագումով հայ անհատներու, թրքական օսմանեան կայսրութեան մէջ: ԱՔՍԱ կը մերժէ այս պնդումները եւ կը հաւատայ, որ անոնք անճիշդ եւ ապակողմնորոշիչ են: Հայցուորներու այս պնդումներուն դիմաց ԱՔՍԱ պաշտպանողական բազմաթիւ հակաճառութիւններ ներկայացուցած է: ԱՔՍԱ կը պնդէ, որ առաջարկուած Համաձայնագիրը պէտք չէ մեկնաբանուի իբրեւ ընդունում յանցանքի, պատասխանատուութեան, սխալ գործարք կատարած ըլլալու, ինչպէս նաեւ այս դատերուն միջոցաւ ներկայացուած հայցերու ուժականութիւնը կամ տկարութիւնը մատնանշող փաստերու:

Անմիջապէս որ Համաձայնագիրը վաւերացուի դատարանին կողմէ, ԱՔՍԱ համաձայնած է վճարել 17,5 միլիոն ամերիկեան տոլար գումար մը, որ պիտի բաժնուի հետեւեալ ձեւով.- 1) Հայցուորներու խումբի անդամներուն, որոնք դուրս չեն եկած այս Համաձայնագրէն եւ որոնց հայցի դիմումները ներկայացուած են Համաձայնագրի Հիմնադրամի Յանձնաժողովին եւ վաւերացուած անոր կողմէ, 2) Ֆրանսայի մէջ նորաստեղծ բարեգործական հիմնադրամին, 3) Հայցուորներու խումբի փաստաբաններուն, իբրեւ աշխատավարձ, ծախսերու վերահատուցում, ինչպէս նաեւ Համաձայնագրի գործադրութեան վարչական ծախսերու հատուցում: Առաջարկուած Համաձայնագիրը պարտաւորութիւններէ ազատ կը կացուցանէ ԱՔՍԱ-ն եւ անոր յարակից ընկերութիւնները (ինչպէս սահմանուած են լուծման Համաձայնագրին մէջ) որեւէ եւ բոլոր կեանքի ապահովագրական պայմանագիրներու եւ/կամ Ազատ կացուցուած Հայցերու (ինչպէս սահմանուած է Համաձայնագրին մէջ) նկատմամբ:

Արդարացիութեան Վերջնական Դատական Ունկնդրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 15, 2006ին, առաւօտեան ժամը 10ին, Մեծայարգ Դատաւոր Քրիստինա Ա. Շնայտըրի առջեւ հետեւեալ հասցէին՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան, ճշդելու համար, որ. 1) Արդեօ՞ք առաջարկուած Համաձայնագիրը, ինչպէս որ ներկայացուած է Համաձայնութեան Պայմանագրին մէջ, արդար, պատշաճ ու տրամաբանական է, եւ թէ լաւագոյնս կը պաշտպանէ Հայցուորներու խումբի անդամներուն շահերը, 2) Արդեօ՞ք Համաձայնագրի Հայցուորներու Խումբը պէտք է վաւերացուի իբրեւ այդպիսին, Համաձայնութեան կայացման նպատակներուն համար, 3) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է կայացնէ Վերջնական Հրաման եւ Դատավճիռ վաւերացնելու Համաձայնագիրը, լուծարելու ԱՔՍԱ-յի դէմ բոլոր առկայ հայցերը, նախապաշարումով եւ արժանիքներու հիմքի, 4) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները պէտք է ենթարկուին Պարտաւորութիւններէ Ազատ Կացուցման տրամադրութիւններուն, ինչպէս նշուած է Համաձայնագրին մէջ, 5) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները ենթակայ պէտք է ըլլան դատական մնայուն արգիլման, որ, ի միջի այլոց, կ'արգիլէ Հայցուորներու Խումբի անդամները դատական թղթածրար բանալու, նման գործի նախաձեռնելու, դատական հետապնդում կատարելու, իբրեւ Հայցուորներու Խումբի անդամ միջամուխ կամ մասնակից ըլլալու որեւէ այլ դատական գործի մէջ, անկախ անոր իրաւական շրջանէն եւ անկախ դատական այդ գործերու դրդապատճառներէն, անոնց ներկայացուցած փաստերէն կամ պարագաներէն, 6) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ փաստաբաններու աշխատավարձի ու ծախսերու փոխհատուցման դիմումները, 7) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ Հայցուորներու խումբի ներկայացուցիչներու անհատական հատուցման դիմումները, որոնք ներկայացուած են անոնց փաստաբաններուն կողմէ: Անգամ մը որ դատարանը վաւերացնէ առաջարկուած Համաձայնագիրը բոլոր հայցերը արդէն պատասխանատուութենէ ազատ կացուցուած ԱՔՍԱ-յի դէմ նոյնպէս պիտի ազատ կացուցուին:

Եթէ Հայցուորներու խումբին անդամ էք կրնաք ընտրել որ բացառուիք այս Համաձայնութենէն, ինչպէս որ մանրամասնօրէն բացատրուած է Խմբային Դատի Ցաւելուած Ցայտարարագրին մէջ: Հայցուորներու խումբի բոլոր այն անդամները որոնք կ'ընտրեն դուրս գալ այս Համաձայնութենէն, ենթակայ պիտի չըլլան դատական վերջնական վճիռի տրամադրութիւններուն: Եթէ ընտրած էք դուրս գալ առաջարկուած Համաձայնագրէն, պէտք է այս մասին գրաւոր տեղեկացնէք: Ցաւելուած խմբային Ցայտարարագրին համաձայն, դուրս գալու ձեր այս դիմումնագիրը պէտք է ժամանակին եւ կանոնաւոր ձեւով յղէք նշելով իւրաքանչիւր կեանքի ապահովագրական պայմանագիր, որու կապակցութեամբ դուք հայց(եր) ունիք: Ձեր այս դիմումնագիրներու յղման թուականը պէտք է ըլլայ ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14, եւ առաքուին հետեւեալ հասցէին.
Kabateck Brown Kellner LLP
and Geragos & Geragos,
350 South Grand Avenue, 39th Floor,
Los Angeles, California 90071, U.S.A.

Իւրաքանչիւր դիմումնագրի մէջ պէտք է նշուած ըլլայ 1) ձեր անունը, ներկայի ձեր հասցէն եւ հեռաձայնի թիւը, 2) տեղեկութիւններ կեանքի ապահովագրական պայմանագրի կամ պայմանագիրներու մասին որոնց կապակցաբար կը փափաքիք բացառուիլ Համաձայնագրի Հայցուորներու խումբէն: Կրնաք, օրինակ, նշել պայմանագրի թիւը, թուականը, պայմանագրի տիրոջ անունը, ապահովագրեալի անունը, վայրին անունը ուր պայմանագիրը վաճառուած է եւ կամ պայմանագրին վրայ նշուած ապահովագրեալ գումարը, 3) գրաւոր հաստատում մը որ կ'ուզէք բացառուիլ եւ չստանալ որեւէ հատուցում այս Համաձայնագրէն: Առաջարկուած Համաձայնագրէն եթէ բացառում չպահանջէք եւ եթէ փափաքիք առարկել Համաձայնագրի տրամադրութիւններուն ձեր գրաւոր առարկութիւնը պէտք է յղէք ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14 թուականը, հետեւելով ցուցմունքներուն որոնք նշուած են Ցաւելուած Ցայտարարագրին մէջ:

Այս յայտարարութիւնը պարզապէսամփոփում է: Համաձայնագրի մանրամասնութիւնները, ներառեալ Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցները եւ պայմանները բացատրուած են Ցաւելուած Խմբային Ցայտարարագրին մէջ եւ որ կրնաք տեսնել, համակարգչային փոխանցումով ունենալ եւ կամ տպել այցելելով
www.ArmenianInsuranceSettlement.com
կայքէջը: Համաձայնագրի օրինակ մը կրնաք նաեւ տեսնել դատարանի Դիւանական Գրասենեակը՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան:

ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ԵՐԲԵՔ ՉՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ ԴԱՏԱՐԱՆ ԿԱՄ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՒԱՆԱԿԱԼԻՆ ՅԱՒԵԼԵԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ:

ՀՐԱՄԱՆՈՎ՝ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 8
MERCREDI
8 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.386 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.386

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՄՈՀԱՄԷՏ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ

ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ 6 ՄԵՌԵԱԼ ԵՒ ՑՈՅՑԵՐ

Փետրուար 6ին ցոյցերը, յարձակումները, թալանը եւ բախումները չդադրեցան մահմետական երկիրներուն մէջ եւ օրուան ընթացքին վեց մեռեալներ եղան, որոնց երեքը Աֆղանիստան, 14 տարեկան տղեկ մը Սոմալիա, մէկ ալ Պէյրութ. Թուրքերն ալ քննութիւն բացած են խոտալցի կրօնաւորին սպանութեան համար: Այս վերջին պարագային, Արտաքին Նախարարը՝ Ա. Կիւլ յայտարարած է որ "առանձին միջադէպ մըն է": Ամէն պարագայի մէջ, Իտալիա խորապէս ցնցուած է: Կրօնաւորը կ'ուզէր կամուրջ մը ստեղծել քրիստոնեաներու եւ մահմետականներու միջեւ, բայց համայնքի միջոցաւ ալ չէր ծածկեր իր մտահոգութիւնները: Շաբաթը երեք անգամ եկեղեցիին դռները կը բանար մահմետականներուն առջեւ: Տոն Անտրէա սպառնալիքներ ընդունած էր, բայց Կիւլ կը պնդէ որ մոլեռանդի մը արարքն է: Փետր. 7ի առաւօտուն կը հաղորդուէր որ 16 տարեկան պատանի մը ձերբակալուած է որպէս ենթադրեալ մարդասպան: Պապը, որ Նոյեմբերին Պոլիս պիտի երթայ, խորապէս յուզուած է եւ կը փափաքի որ "թափած արիւնը յոյսի սերմ մը ըլլայ իսկական եղբայրութիւն մը ստեղծելու համար ժողովուրդներու միջեւ": Փրոտի, Հռոմի քաղաքապետը եւ բոլոր պատասխանատուները կը դատապարտեն այս "բարբարոս արարքը" եւ իրենց մտահոգութիւնը կը յայտնեն:

Երկրէ երկիր ցոյցերը չեն դադրիր: Գահիրէ, Ճելալաթի, Աֆղանիստան, Թեհրան (հոս յարձակում գործուած է Աւստրիոյ դեսպանատան վրայ, քանի հերթապահն է Եւրոպական Միութեան), Ինտոնեզիա, Գազա, Քենիա, Իրաք, Փաքիստան, Ռապաթ, Եմէն եւ այլ վայրեր բեմ եղան յարձակումներու:

Կոփընհակընի մէջ, այն օրաթերթը որ առաջին անգամ հրատարակած էր ծաղրանկարները եւ մահմետական կազմակերպութեանց բանբերը յայտնած են որ կը ջանան հանդարտութեան հասարակաց յայտարարութիւն մը շարադրել: Դանիա շատ ծանր տագնապի մը դէմ յանդիման է եւ Արտաքին Նախարարը չէ վարանած ըսելու որ "տագնապը աւելի մեծ է քան Դանիան": Մահմետական բոլոր երկիրներու մէջ, այն ամէն ինչ որ դանիական է, սպառնալիքի տակ է: Մնաց որ որոշ դառնութիւն մըն ալ կը տիրէ, քանի Ուաշինկթըն եւ Լոնտոն վճռականօրէն դատապարտած են ծաղրանկարներու հրատարակութիւնը: Դառնութիւնը աւելի մեծ է, քանի ատլանտեան իր քաղաքականութեան պատճառաւ Դանիա յաճախ կը նկատուէր "Ամերիկայի ձայնը": Դանիական բոլոր ներածումները արգիլուած են եւ զբօսաշրջիկներու բոլոր ճամբորդութիւնները ջնջուած:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ (Վիրճինիա—ԱՄՆ) Փետրուար 6ին բացուած է հպատակութեամբ Ֆրանսացի Զաքարիաս Մուսաուիի դատավարութիւնը: Առաջին օրը յատկացուած էր միայն դատական կազմի անդամներու ընտրութեան: Բուն դատը պիտի սկսի Մարտ 6ին: Ենթական ընդունած էր որ յանցաւոր է (2005 Ապրիլ 22), որպէս մեղսակից Սեպտ. 11ի ոճրափորձերուն եւ խոստովանած որ կը պատկանի ալ-Քաիտայի շարժումին: Ըսած է նաեւ որ իր պաշտօնն էր յարձակիլ Սպիտակ Տան վրայ: Իրեն դէմ վեց ամբաստանութիւն կայ, որոնցմէ չորսը մահապատիժի կրնան առաջնորդել: Ձերբակալուած էր 2001 Օգոստոս 16ին, վիզայի մը պատճառով որ այլեւս ի զօրու չէր: Ամբաստանութիւնը կը կայանայ անոր մէջ, որ տեղեակ էր ոճրափորձերու պատրաստութենէն: Պաշտպանութիւնը պիտի ջանայ առաջ քշել իր մտային խանգարումը, ինչ որ կը բացատրէ որ ընդունած ըլլայ իր յանցագործութիւնը: Այս առաջին օրուան նիստը անակնկալ մը բերաւ, քանի Մուսաուի "կրկէս" որակեց դատավարութիւնը եւ պարծանքով յայտարարեց՝ "Ես ալ-Քաիտա"ն եմ: Հարկ եղաւ չորս անգամ զինք արտաքսել սրահէն: Ուրացաւ նաեւ իր փաստաբանները, որոնք զինք չեն ներկայացներ, քանի Ամերիկացի են, Գալիք շաբաթներուն, դատաւորը, պաշտպանութեան փաստաբանները պէտք է ընտրեն դատական կազմի 12 անդամներ, զորս "չէզոք" պէտք է գտնեն: 500 քաղաքացիներու 50 էջնոց հարցարան մը յանձնուած է, ուր ամէն տեսակ այլանդակ հարցումներ կան (հրչէջ եղա՞ծ էք, ֆրանսերէն կը խօսի՞ք, մահմետական ազգական ունի՞ք, եւլն.):

ՎԻԷՆՆԱ հաւաքուած արտակարգ նիստի մը ընթացքին, Հիւլէական Ուժանիւթի Միջազգային գործակալութեան 35 կառավարիչները Փետրուար 4ին բանաձեւ մը քուէարկած են որ կը նախատեսէ Ապահովութեան խորհուրդին յանձնել հիւլէական իրանեան թղթածրարը: Բանաձեւը կ'ընդգրկէ Պարսկաստանի թերիները եւ վստահութեան չգոյութիւնը: Բանաձեւը 27 թեր, 3 դէմ (Վենեզուելա, Գուպա, Սուրիա) եւ 5 ձեռնպահութիւն ձեռք ձգած է: Այս կարգադրութիւնը պատճառ եղած է որ Իրան վերջ դնէ վերոնշեալ Գործակալութեան քննութիւններուն: Միջազգային հաւաքականութիւնը, խուսափելու համար պատիժներէ Իրանի դէմ (ինչ որ անընդունելի է Ռուսաստանի համար), մէկ ամսուան պայմանաժամ տուած է պարսիկ ղեկավարներուն, որպէսզի համակերպին ծրագրի մը, որ Ռուսաստանի կը թողու իւրանիումի հարստացման որեւէ գործունէութեան հրակողութիւնը:

Տ. ՍԹՐՕՍ-ՔԱՀՆ իր մտահոգութիւնը յայտնած է կուսակցութեան Ա. քարտուղարին բռնած դիրքին առթիւ: Կը մեղադրէ որ հակառակ իր իսկ յայտարարութեան, որ պէտք է սպասել Նոյեմբերին՝ նախագահական պաշտօնական թեկնածութեան համար, թոյլ կու տայ որ իր կողքին արդէն ընտրապայքար մը սկսի, ակնարկելով Սեկոլէն Ռուայալի: Ինչ կը վերաբերի իրեն, յայտարարած է որ որոշումը պիտի տայ Սեպտեմբեր - Հոկտեմբերին 2007ի համար եւ այդ որոշումը կախում պիտի ունենայ "քաղաքական չափանիշներէ" եւ ոչ՝ "ընտանեկան":

ՍԹԵՖԸՆ ՀԱՐՓԸՐ, պահպանողականը, որ յաղթեց Յունուար 23ին Գանատայի երեսփոխանական ընտրութիւններուն, պաշտօնին գլուխն անցաւ Փետրուար 6ին: Իր կուսակցութիւնը 308ի վրայ միայն 124 աթոռ ունի, ինչ որ կը ստիպէ նախարարապետը որ համախմբում մը փորձէ կազմել այլ կուսակցութիւններու հետ:

ՀՌՈՄԻ մէջ, Փետրուար 6էն 7ի գիշերը հանրակառք մը ծանր արկած մը ունեցած է, երբ վարորդը հակակշիռը կորսնցուցած է եւ փոս մը ինկած: Բոլոր ճամբորդները Թուրք զբօսաշրջիկներ էին: 12 մեռեալ կայ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ:

ՋՈՒՂԱՅԻ ԲԱՐԲԱՐՈՍՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԱՌՋԵՒ

Եւրոպայի Խորհուրդին մօտ Հայաստանի մնայուն ներկայացուցիչը Ք. Տէր Ստեփանեան նախարարներու խորհուրդին առջեւ յարուցած է Ջուղայի հայկական խաչքարերուն քանդումի դէպքը: Պահանջած է որ միջամտութիւն ըլլայ մնացեալին ալ նոյն ճակատագրին ենթարկուելուն առաջքը առնելու համար: Ան ըսած է թէ եղածը ոչ միայն բռնաբարում է մարդկային արժանաւորութեան եւ հաւաքական յիշողութեան, այլ նաեւ Եւրոպայի Խորհուրդին հիմնական սկզբունքներէն՝ անգամ երկրի մը մշակութային ժառանգութեան յարգանքին անարգանք:

Ք. Տէր Ստեփանեան շեշտած է յատկապէս թէ քանդումը կը զուգադիպի Եւրոպայի մշակութային համաձայնութեան յիսնամեակին: Պահանջած է որ եւրոպական այդ կազմակերպութիւնը ստուգիչ խումբ մը ուղարկէ քանդումին վայրը, կատարուածին տարողութիւնը ճշդելու համար:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ԼԻԹՈՒԱՆԻԱ

Ֆրանսահայ կազմակերպութիւններու խորհուրդին նախագահը Ա. Կէօվճեան շնորհակալութեան նամակ մը ղրկած է Լիթուանիոյ խորհրդարանի նախագահ Ա. Փօլաւքասին, Դեկտեմբեր 15ի խորհրդարանական որոշումով Հայկական Ցեղասպանութեան հրապարակաւ ճանաչումին առթիւ:

Նամակով շեշտուած է թէ ճանաչումի որոշումով Հայոց պատմութեան ճշմարտութիւն մը հաստատուելէ զատ, այլ պետութիւններու փաստը տրուած է որ Լիթուանիա իր նոր կառուցած ժողովրդավարութեան հիմնական արժէքները կը նկատէ ճշմարտութիւնը եւ արդարութիւնը: Ճանաչումը նաեւ անխորտակելի կապ կը հաստատէ հայ եւ լիթուանացի ժողովուրդներուն միջեւ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՁՄՐԱՆ ՈԼԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Թորինոյի ձմրան ողիմպիականներուն Հայաստան կը մասնակցի պաշտօնական պատուիրակութեամբ մը որ բաղկացած է հինգ մարզիկներէ եւ անոնց մարզիչներէն: Խումբին մէջ կան չմշկողներ -Խամոն Խաչատրեան, Յովհաննէս Սարգըսեան, Աբրահամ Սարքախեան- եւ Անաստասիա Գրեբյոնկինա - Վազգէն Ազրոյեան դեղասահքի զոյգը:

☘

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ ԱՆԲԱՂՁԱԼԻ Է ԲԱՔՈՒԻ ՄԷՋ

Ազրպէյճանի ֆութպոլի Դաշնակցութեան ընդհանուր քարտուղարը Ֆ. Ասատով յայտարարած է. "Լուրջ չենք նկատեր այն միտքը թէ Եւրօ 2008ի խաղերուն համար հայկական հաւաքականը կրնայ Բաքու գալ": Ան այդպէսով պատասխանած է իր հայ պաշտօնակիցին Արմէն Մինասեանի որ ըսած էր թէ հայկական խումբը պատրաստ է Ազրպէյճան երթալու, մրցելու համար երկրին հաւաքականին դէմ: Ֆ. Ասատով խօսելով մրցումին չէզոք դաշտի մը վրայ փոխադրութեան հեռանկարին մասին, ըսած է թէ կարելի կ'ըլլայ եթէ երկու երկիրներուն դաշնակցութիւնները համաձայնին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ա. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ԶԻ ՓԱՓԱՔԻՐ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ԼՍԵԼ

Հայաստանի ղեկավարութիւնը մարդկային իրաւունքներու յարգանքին իւրովի մեկնաբանութեան նոր փաստը տուած է այդ մարզին առաջին միջնորդ նշանակուած Լարիսա Ալավերդեանի ցոյց տուած վերաբերումով: Անոր պաշտօնին ոչ միայն վերջերս վերջ տրուած է, Ազգային Ժողովի նախագահ Ա. Պաղտասարեանի կողմէ ալ մերժուած է 2005ի իր գործունէութեան մասին պատրաստուած ու նոյն Ժողովին յղուած տեղեկագիրը: Մինչդեռ հայաստանեան օրէնքով այդ պաշտօնը վարողը պարտի տարեկան տեղեկագիր մը ներկայացնել Խորհրդարանին:

Լ. Ալավերդեան որուն պաշտօնազրկումը մարդկային իրաւունքներու շատ մը կազմակերպութիւններ հակազդեցութեան մղած է, իր տեղեկագիրը բաց նամակի մը ընկերակցութեամբ ղրկած է Ա. Պաղտասարեանին որուն գրասենեակէն պատասխանած են թէ միայն պաշտօնավարող մէկը կրնայ տեղեկագիր մը պատրաստել:

Մարդկային իրաւունքներու մարզին նոր միջնորդ մը այս շաբաթ պէտք է ընտրուի Խորհրդարանին կողմէ, բայց հայաստանեան աղբիւրներ կը տեղեկացընեն թէ համախոհութեան խմբաւորումներու ղեկավարները որոշած են այդ պաշտօնը յանձնել Արմէն Յարութիւնեանի որ նախագահ Ռ. Քոչարեանի սահմանադրական օրէնսդրութեան պատասխանատուն է: Իսկ Լ. Ալավերդեան յայտարարած է թէ իր տեղեկագիրը կը հրապարակէ եւ թէ ան բաւական քննադատող է իշխանութիւններու հանդէպ, նկատի առած մարդկային իրաւունքներու ոլորտին մէջ անոնց վերաբերումները:

ՊՈԼԻՍ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹՈՎ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

Պոլսոյ համալսարանն ալ որոշած է Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով համաժողով կազմակերպել: Ձեռնարկը տեղի կ'ունենայ Մարտին, Թուրքիայէն և արտասահմանէն հրաւիրուած մասնակիցներով: Համաժողովը ծրագրուած է հինգ բաժինով. "Հայկական Հարցին պատմական ակնարկ", "Հայկական Հարցին քաղաքական եւ զինուորական ակնարկ", "Հայկական Հարցին օրէնսդրական ակնարկ", "Հայկական Հարցը եւ Հարաւային Կովկասի ապահովութիւնը", "Հայկական Հարցը՝ մշակութային, հոգեբանական, փիլիսոփայական եւ մարդկայնական առումով" ("Ակօս", Յունուար 27):

"ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԵԱՆ" ԹԵՐԹԻԿ

Շաբաթաթերթը նոյն թիւով կը տեղեկացնէ նաեւ թէ Թուրք խորհրդարանականներու միութիւնը պատկերազարդ թերթիկ մը պատրաստած է, ծանօթացնելու համար "հայկական ահաբեկչութիւնը": Հոն տեղ գտած են ԱՍԱԼԱյի զոհ Թուրք դիւանագէտներուն լուսանկարները: Թերթիկը ղրկուած է գլխաւորաբար եւրոպական, բոլոր երկիրներու խորհրդարաններուն: Նախաձեռնարկ միութեան նախագահը շեշտած է թէ նշուած ոճիրներուն հեղինակ կազմակերպութեան անդամները բազմաթիւ երկիրներու մէջ իրենց արժանի պատիժը չեն ստացած:

ԼՂՀ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՈԼՈՐՏԸ

Լեռնային Ղարաբաղը մեր առօրեային մէջ ներկայութիւն կը պահէ գրեթէ միայն քաղաքական յատկանիշով: Հետաքրքրութեան չհինցող առարկայ են հակամարտութեան կարգաւորումի հեռանկարը, հոն տանող ճամբուն վրայ արձանագրուած մեծ ու փոքր զարգացումները: Օր մը Մինսկի խումբին մէկ նախորդ կամ ներկայի նախագահին խօսքերուն մէջ յուսատու տուեալներ որսալ կը ջանանք, յաջորդ օրը յոյս կարծուածին վրայ կ'իջնէ Բաքուի կողմէ մէկ կեցուածքին պաղ ջուրը: Առանցատոր ալ թէեւ մեծ յոյսեր արդարացնող շատ բան չկայ, յատկապէս միջազգային դիրքերէ: Ամէնէն ապահովութիւն տուողը Ղարաբաղի մէջ կայուն, հոդ չէ թէ փոքր քայլերով բարելաւում դիմող ընթացքին պահպանումն է: Փոքր հանրապետութիւնը բնական է որ բազմաթիւ անկատարներ ունի, ունի զօրակցութեան պահանջ, հաւանօրէն ոչ այնքան փափաքելի զարգացումներ ալ, սակայն կարեւոր է կայունութեան պահպանումը: Թերեւս չափազանցութիւն չէ ըսել թէ ղարաբաղցին գիտէ սա 10-12 տարուան խաղաղութեան արժէքը. առանց այդ գիտակցութեան, ներսէն ու դուրսէն զայն խախտելու փորձերը կրնային փոքր յաջողութիւն մը արձանագրել:

Քաղաքական զարգացումներէն զատ Արցախի քաղաքացիական կեանքին դրուագները Հիմնադրամին ծաւալած գործունէութեան առընչութեամբ կը հասնին Սփիւռք, մէյ մըն ալ բարեսիրական կազմակերպութիւններու, անհատներու պարբերական տեղեկատուութեամբ, եթէ չըհաշուենք պաշտօնական լրատուութիւնը որուն նիւթն ալ լայն չափով առընչուած կ'ըլլայ տարուած ներքին քաղաքականութեան:

"Ազատ Արցախ" թերթը որ պատկերազարդ, ճաշակաւոր ձեւաւորումով կայքէջ մըն ալ ունի համացանցին վրայ, Փետրուար 2ի թիւով երկար հարցազրոյց մը հրատարակած էր առողջապահութեան նախարար Զոյա Լազարեանի հետ, սեղան բերելով այդ կենսական մարզին հարցերը, զարգացումները: Լրագրող Լաուրա Գրիգորեանի հարցումներուն պատասխանելով նախարարուհին նախ ամփոփած էր անցնող տարուան տուեալները: Առողջապահութեան համակարգը պետական պիւտճէէն 1 միլիառ 210 միլիոն դրամ ստացած է 2005ի ընթացքին: Ասիկա կը նշանակէ ամէն մէկ բնակիչի համար 9894 դրամ, ինչ որ մօտ երեք հազար դրամի չափ աւելի է 2004ի յատկացումէն: 2006ին որոշուածը 11.491 դրամ է:

2005ին 13 հազար 72 քաղաքացի բուժուած է հիւանդանոցներու մէջ, 11.500-ը պետութեան հաշւոյն: Ըստ պատրաստըւած ծրագրին, կատարուած են բոլոր պատուաստները: Մտահոգիչը Թոքախտի թիւին յաւելումն է. արձանագրուած է 90 դէպք, մինչ նախորդ տարիներուն 52-56 եղած է այդ թիւը: Ստուգումներուն կարելիութիւն տուած են բանակին ստացած չորս հետազօտիչ փոխադրելի սարքերը որոնց շնորհիւ քննութիւն կատարուած է բնակչութեան շրջանակներուն մէջ ալ: Նիւ Եորքի բարերարներէն կը սպասուին նման այլ սարքեր, որոնք բնակչութեան աւելի լայն շրջանակներու մէջ նոյն ստուգումին կարելիութիւն պիտի տան:

Ինչ կը վերաբերի միւս հիւանդութիւններուն – շաքարախտ, ջղային ու հոգեկան հիւանդութիւններ, քաղցկեղի տեսակներ – ընդհանուր վիճակը մեծ տատանում չէ արձանագրած, բացի վերջին պարագայէն: Թէ՛ քաղցկեղի պարագաները աւելցած են, թէ՛ հիւանդները աւելի երիտասարդ եղած:

Առողջապահական համակարգին մէջ կարեւոր է աշխատողներու պատրաստութիւնը. 2005ի ընթացքին Երեւանի մէջ մասնագիտացած աւելի քան 20 երիտասարդներ պաշտօնի կոչուած են բուժական հաստատութիւններու մէջ: Այդ տարուան ընթացքին առաջին անգամ ըլլալով կարելի եղած է առողջապահական մարզին պետական պիւտճէին յատկացումներով նոր սարքաւորումներ, թէքնիք միջոցներ, փոխադրամիջոց ապահովել: Հոն բարեսիրական ծրագիրով բազմաբուժարանի նոր շէնք շինելու ձեռնարկուած է, մանկական հիւանդանոցն ալ հիմնական նորոգութեան թիրախ եղած: Այս վերջինը ստանձնած է "Մշտան Հայաստանին" կազմակերպութիւնը: Շէնքին նորոգութիւնը աւարտած է, սեփական ջեռուցում հաստատուած, արդիական յարմարութիւններով հիւանդասենեակներ ունի, բայց կարելի չէ եղած ամբողջացնել կահաւորումը եւ հարկաւոր գործիքներու ձեռքբերումը: Միայն մէկ յարկ կահաւորուած է, միւս երկուքին համար բարերարներու օժանդակութիւն կ'ակնկալուի:

Նորոգութեան աշխատանք կը տարուի Մարտունիի շրջանային հիւանդանոցին մէջ ալ. ակնկալութիւն ալ կայ որ Հիմնադրամը միջոց տրամադրէ Մարտակերտի հիւանդանոցին սարքաւորումներուն: Շուշիի բուժական միաւորին նորոգութիւնը կարելի եղած է շնորհիւ "Երկիր եւ մշակոյթ" կազմակերպութեան: Հադրութի մէջ ալ նոյն գործը ստանձնած է "Հող ընտանիքին" կազմակերպութիւնը:

2006ի համար պետական հինգ ծրագիր մշակուած է. մէկը մանկական շրջուն օգնութիւն, հակահամաճարակային ապահովութեան պահպանում, ընկերային ապահովութենէ զուրկ մարդոց բժշկական ծառայութիւն, յատուկ նշանակութիւն ներկայացնող հիւանդութիւններու դէմ պայքարի ծրագիր:

Ըստ ընդունուած կանոններու, ընկերային անապահով խումբերու բուժումը, նաեւ անյետաձգելի բուժումները ձրի են: Բազմաբուժարանի խնամքն ալ ձրի է, եթէ հիւանդը իր բնակութեան վայրի բժիշկին կողմէ դիմումնագիր ունի:

Կայ նաեւ անվճար դեղ ստանալու կարելիութիւն, որոշ խումբերու համար: Ցեառյ, 2006ին եօթը տարեկանի բարձրացած է ձրի բուժումի տարիքը որ նախապէս երեք էր: Այս հատուածը նաեւ իրաւունք ունի ձրի դեղերէն օգտուելու: 50%ի զեղչէն օգտուողներու ցուցակին մէջ աւելցուած են առանձին, անգործ թոշակառուները:

Նախարարուհին կը խոստովանի որ առողջապահութեան համակարգին ամէնէն տկար օղակը կը կազմեն գիւղական բուժարանները: Կարգ մը դժուարութիւններ անկարելի կ'ընեն առաջին օգնութիւնը հասանելի դարձնել գիւղի բնակիչին: Ան ստիպուած կ'ըլլայ այդ պատճառով մայրաքաղաք երթալու: Միայն քանի մը գիւղի մէջ մնայուն բժիշկ կայ. բայց տարուան ընթացքին տարբեր մասնագիտութեան տէր բժիշկներու խումբեր կը գրկուին շրջանները, բնակչութեան մէջ քննութիւններ կատարելու:

Գոհացնող այս տեղեկութիւններէն ետք լրագրողը նախարարուհիին կը յիշեցնէ անցեալ տարի հանրապետական ծննդատան մէջ արձանագրուած տհաճ երեւոյթները. ապա կը հարցնէ թէ նախարարութեան ձեռնարկած քայլերը արդիւնք տըւա՞ծ են: Զ. Լազարեանի պատասխանը կը բանայ բաւական ցաւոտ էջ մը: Ան կ'ըսէ թէ իրենք բժիշկներուն խիստ ազդարարութիւն ուղղած են, եւ կոչ ուղղած բնակչութեան, որ օգնական ըլլայ ապօրինութիւնները բացայայտելու: Ապա կը շեշտէ. "Պէտք է ասեմ որ բնակչութիւնը ամենեւին էլ ակտիւ չէ այս հարցում: Սիրում են խօսել, բայց ոչ ոք չի օժանդակում չարիքի դէմ պայքարին": Ասիկա, հակառակ որ "վստահութեան հեռաձայն", "թէժ գիծ" հաստատուած են, բուժական հիմնարկներուն մէջ ալ հարցաթերթիկներ դրած: "Սակայն ոչ մի զանգ, ոչ մի բողոք": Ու նախարարուհին կ'ափսոսայ, ըսելով որ նման հարցերու մէջ վերահսկողութիւնը ոչ միայն նախարարութեան, այլ նաեւ ամբողջ բնակչութեան գործն է:

Հարցազրոյցին վերջին մասով նիւթ կ'ըլլայ բուժական մարզի աշխատավարձքը: Յունուար 1էն յաւելումներ եղած են. բժիշկի միջին աշխատավարձքը 51 հազար դրամի բարձրացած է (շուրջ 110 տոլար), բուժական անձնակազմինը 32 հազար դրամի, իսկ կրտսերներունը՝ 23 հազար 950 դրամի: Այսուհանդերձ, մեծ ինքնագոհութեամբ մը չաւարտիր զրոյցը, քանի որ Զ. Լազարեան կը խոստովանի. "Համակարգում բարելաւումներ, զարգացումը տարեցտարի ակնառու են, բայց անելիքներ, այնուամենայնիւ, դեռ շատ կան":

Ա. ԹՈՌՈՅԵԱՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԻԷԼ ԱՃԷՄԵԱՆ

(1904 - 1965)

Հայ գեղանկարչութեան պատմութեան մէջ թերեւս մինակն է Արիէլ Աճէմեան, որ հաւատարիմ մնալէ ետք Վերածնունդի վենետիկեան դպրոցի աւանդներուն, փորձեց շարունակել ու կատարելագործել զայն: Ան ծնած է Պրուսա (Թուրքիա): Տակաւին չորս տարեկան, մանուկ հասակին կը կորսնցնէ իր հայրը՝ Ստեփան Գալֆան, որ ճարտարապետ, ճարտարագէտ եւ քանդակագործ էր միաժամանակ: Ինչպէս յաճախ որբերու պարագային կը պատահի, փոքրիկ Արիէլը կը ցուցաբերէ մտային կանխահաս հասունութիւն եւ տաղանդ:

Ան նախնական կրթութիւնը ստանալէ ետք իր ծննդավայրին մէջ, կը ղրկուի Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը, ուր կ'ուսանի եւ կ'աւարտէ զայն 1923ին: Իր ցուցաբերած գեղանկարչական բացառիկ յատկութիւններուն իբրեւ վարձատրութիւն՝ Մխիթարեան միաբանութեան ուսումնական վարչութիւնը յատուկ թոշակ կը սահմանէ անոր, որպէսզի ուսումը շարունակէ եւ կատարելագործէ Վենետիկի Գեղարուեստից հիմնարկին մէջ: Արիէլ Աճէմեան լիովին կ'արդարացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը եւ ութ տարուան ծրագիրը (որ իր մէջ կ'ընդգրկէր գեղանկարչութեան, ճարտարապետութեան, քանդակագործութեան եւ խճանկարչութեան մասնագիտութիւնները) կ'աւարտէ չորս տարիէն: 1926ին կ'արժանանայ մագիստրոսի աստիճանին եւ ոսկիէ մետալի: Երփնագրելու բացառիկ օժտուածութիւն ցուցաբերող այս արուեստագէտը շօշափելի յաջողութիւններ կ'արձանագրէ նաեւ մանկավարժական բնագաւառին մէջ: Վենետիկի Բարձրագոյն Գեղարուեստից Հիմնարկը աւարտելէ երկու տարի ետք, 21 տարեկան հասակին կը յանձնէ պետական յատուկ քննութիւն մը, եւ ոչ միայն կ'արժանանայ "Փրոֆ. տի փիթիթա" տիտղոսին, այլեւ ձեռք կը բերէ Իտալիոյ տարածքին որեւէ համալսարանի մէջ դասախօսելու իրաւունք: Մինչեւ 1931 թուականը Վենետիկի եւ Միլանոյի մէջ ապրելէ եւ ստեղծագործելէ ետք կ'անցնի Փարիզ, ուր կը մնայ մինչեւ 1938 թուականը: Հոս շարք մը ցուցահանդէսներու մասնակցելէ եւ բարձր գնահատանքներու արժանանալէ ետք կը մեկնի ԱՄՆ, ուր կ'ապրի եւ կը ստեղծագործէ մինչեւ մահը՝ 1965 թուական:

Արիէլ Աճէմեան թէեւ հմուտ գծանկարիչ մըն էր նաեւ, սակայն անոր տաղանդը փայլած է առաւելաբար իւղանկարչութեան, ի մասնաւորի խորհրդանկարչութեան (համադրական նկարչութիւն) եւ դիմանկարչութեան մէջ: Իր խորհրդանկարներէն յայտնի են՝ "Հայկական պանթէոնը", "Ազգային դատիարակութիւն", "Մխիթար Աբբահայր կ'երգէ իր Երանուհին", "Հայաստանի փառքը", եւ այլն: Այս վերջինը երկար ժամանակի, տքնաջան աշխատանքի եւ հոգեմտաւոր մտածուած յղացքներու արդասիք է: Հոս պատկերուած են մեր հեթանոսական ու քրիստոնէական անցեալի փառաւոր էջերը, որոնք փայլուն ապացոյց կը խօստանան ազգին: Գեղանկարին ձախ կողմի վերին հատուածի՝ գահին վրայ բազմած է Մայր Հայաստանը, որ գլխաւոր կերպարը կը թուի ըլլալ այս խորհրդանկարին: Անոր ետին կանգնած է Մայր դիցուհին՝ պատրաստ թագադրելու զայն դափնեպսակով: Անոր աջին ու ձախին նստած են արուեստն ու գիտութիւնը խորհրդանշող այլ դիցուհիներ: Խորանը, ուր զետեղուած է Մայր Հայաստանի գահը, կառուցուած է հեթանոսական եւ քրիստոնէական բնոյթ ունեցող արտայայտչաձեւերով: Պատուանդանը կը զրադեցնեն ժողովրդական, հոգեւոր եւ ազնուական դասերէ բաղկացած ու այլաբանական նշանակութիւն ունեցող կերպարներ, որոնք անկասկած մաս կը կազմեն "Հայաստանի փառքին": Հեռուն խորհրդանկարի խորքին վրայ կ'երեւի ձիւնափառ գագաթը Արարատի, որուն ստորոտին հայկական բանակի առաջնորդ զօր. Անդրանիկ կ'առաջնորդէ ազգային զօրքը, որուն մէկ մասը արդէն իսկ հասած է Մայր Հայաստանի դիմաց եւ իր հաւատարմութիւնը կը յայտնէ անոր:

Հայոց պատմական անցեալէն ծնած այս յղացքը (ինչպէս՝ այլ խորհրդանկարներ) սերունդներ դաստիարակելու համար երփնագրուած է: Անիկա անկասկած յանձնառու հայ արուեստին գլուխ-գործոցներէն մէկը կարելի է համարել:

Ինչպէս վերը նշեցինք, Արիէլ Աճէմեան իբրեւ դիմանկարիչ եւս իր արժանի տեղը կը գրաւէ հայ գեղանկարչութեան մէջ: Մխիթարեան հայրերու Ս. Ղազար վանքի պատկերասրահին մէջ պահուող Արիէլ Աճէմեանի շարք մը դիմանկարներէն աչքի կը զարնէ ոչ մեծ չափի (38 × 46 սմ.) վրայ իրագործուած "Կնոջ դիմանկար"ը, որ իր կարգին կ'ապացուցէ Արիէլ Աճէմեանի հաւատարմութիւնը ակադեմական իրապաշտութեան:

Հզօր երեւակայութիւն եւ զգայուն հոգիի տէր այս հայրենասէր գեղանկարիչը կը պատկանի ամերիկահայ այն "մոռցուած" կերպարուեստագէտներուն շարքին, որոնց արուեստը կարիքը ունի ուսումնասիրութեան, վերլուծման ու արժեւորման՝ թէ՛ ազգային սահմաններէ ներս, եւ թէ համամերիկեան առումով:

ՄՈՎՍԷՍ ՏԻՐԱՆԻ

"Ազդակ"

ՇՈՒՆԻ ՏԱՐԻՆ

Չինական ընկերութիւն մը յայտարարած է, թէ կը փնտռէ "Շունի տարին" ծնած պաշտօնեաներ:

Մարդուժի Բարգաւաճումի ընկերութեան մէկ պատասխանատուն 'Խաչիկ-թըրտ Փրէս"ին յայտնած է, թէ չինական աստղաբաշխական յատուկ տարուան մը ծնած անձեր աւելի հակամէտ են ցուցաբերելու որոշ յատկանիշներ, ինչպէս՝ հաւատարմութիւն եւ պարկեշտութիւն:

"Իբրեւ մարդուժի բարգաւաճումի ընկերութիւն՝ այս յատկանիշները կարեւոր են մեզի համար" կ'ըսէ ան:

Չինական օրէնքը կ'արգիլէ խտրականութիւնը, սակայն անոր պայմանները աղօտ են:

Չինական աղթարքին համաձայն, 2006ը Շունի տարին է: Անոնք, որոնք ծնած են 1922ին, 1934ին, 1946ին, 1958ին, 1970ին, 1982ին եւ 1994ին, կը կրեն աստղաբաշխական այս նշանը:

«ԵՂԻՑԻ՛ ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԽԱՌՆԱԿՈՒԹԻՒՆ... ԵՒ ԵՂԵ՛Ի ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԽԱՌՆԱԿՈՒԹԻՒՆ...»

Արարչագործութեան օրէն մարդուն էութեան մէջ գոյութիւն ունի իրարու հակամարտ խոհեր ու միտումներ՝ շինիչ թէ քանդիչ, որոնք մէկ կողմէ կը ջանան մարդը բարձրացնել դէպի կեանքի վեհագոյն ոլորտները եւ, միւս կողմէ, զայն հասցնել մինչեւ աշխարհի տիղմերուն ստորնագոյն խաւերը: Հոգիի եւ մարմնի պայքարն է այս: Արդարեւ, հոգին Աստուծոյ պատկանելով՝ կը փորձէ մարդը գերբնականացնել: Իսկ մարմինը հողին պատկանելով՝ կ'աշխատի ողջ ի բոլին մարդը հողի մակարդակին իջեցնել եւ ցեխոտել: Այս սուր պայքարը բարիին ու չարին, լաւին ու վատին միջեւ առաջին արատը արձանագրեց պատմութեան մէջ՝ իր անմեղ եղբայրը՝ Աբէլը սպաննող Կայէնի ոճիրով: Մարդ արարածը իր եսին ու կիրքին յաղթող տալու համար ամէն միջոց ի գործ կը դնէ՝ իրեն նմանները ընկճելու եւ անոնց վրայ իշխելու:

Դարերու հոլովոյթին բազում ամբոխներ եւ ցեղախումբեր զիրար ստրկացնելու կամ բնաջնջելու համար արիւնալի պատերազմներ մղած են իրարու դէմ: Մարդկային հասարակութիւնները ջանացած են միշտ իրենք զիրենք զինել եւ զօրացնել թէ՛ ինքնապաշտպանութեան եւ թէ ուրիշներու վրայ յաջող յարձակումներ գործելու համար: Ուրիշներու վրայ բռնանալու միտումը մարդկային պատմութեան չափ հին է:

Նախաքրիստոնեայ շրջանին մեծամասնութիւնը մղեց Բաբելացիները՝ կառուցելու զիրենք մինչեւ երկնքի դուռը հասցընող աշտարակ՝ տեսակ մը անմերձենալի բերդ: Այդ ցնորային ծրագիրը յղացան եւ ի գործ դրին տարիներով, գիշեր-ցերեկ հազարաւոր որմնադիր-բանուորներ տաժանակիր աշխատանքի լծելով: "Բաբ-էլու" այսինքն՝ դուռ-Աստուծոյ: Այս աշտարակին շինութեամբ անոնք կը կարծէին, թէ պիտի կարողանային իշխել զիրենք շրջապատող ժողովուրդներու վրայ եւ առիթ չտալ որեւէ խուժանի կամ թշնամիի՝ իրենց հասնիլ, զիրենք վար առնել իրենց երկնամերձ գահէն:

Մինչ ծրագրուած աշտարակին շինութիւնը յառաջ կ'ընթանար, Բաբելացին յոխորտանքով կը դիտէր, մօտալուտ իրագործումը իր երազին, Աստուած գայրացած մարդկային ամբարտաւանութենէն, իբրեւ պատիժ, իրարու խառնեց ժողովուրդը, զայն ցրուեց աշխարհի զանազան մասերը՝ անաւարտ ձգելով աշտարակին կառուցումը: Մարդիկ իրար անցան, օտարացան եւ թշնամացան իրարու: Այս քաոսային վիճակը կոչուեցաւ "Բաբելոնի խառնակութիւն":

Պատմութիւնը ինքզինք կը կրկնէ: Բաբելոնի խառնակութենէն տասնեակ դարեր ետք, նոյն հողաշերտին վրայ արիւնալի յեղափոխութեամբ ղեկավար խմբակ մը իշխանութեան տիրացաւ: Այս վարչակարգը իր ղեկավարութեան 25 տարիներուն ընթացքին այնքան յառաջացուց իր զինային ուժը, մինչեւ տէր եղաւ Միջին Արեւելքի ամէնէն հզօր բանակներէն մէկուն: Ան երկաթեայ բռունցքով իր դիրքը ամրացուց, ինքզինք պարտադրեց, տեղական քաղաքական բոլոր խմբաւորումներուն եւ հոսանքներուն: Վերջապէս, տեսակ մը սարսափ դարձաւ նախ իր ժողովուրդին, ապա՝ շրջակայ դրացի երկիրներուն:

Այս վարչակարգն ալ ուրիշներու վրայ տիրելու ախտէն տառապելով իր նախորդներուն՝ Բաբելացիներու նման սնապարծութիւնը ունեցաւ իր մայրաքաղաքը Բաբելոնի աշտարակին նման անառիկ բերդի վերածելու: Մինչ այս ցնորային միտքերով կ'օրօրուէր, յանկարծ հնչեց հաշուեյարդարի ահազանգը: Աշխարհի հզօրները գայրացած՝ ոտքի ելան: Նման ուժի մը գոյութիւնը վտանգաւոր նկատելով Միջին Արեւելքի խաղաղութեան եւ ապահովութեան՝ վճռեցին զայն իր գահէն վար առնել եւ շրջանը խաղաղեցնել:

Քրիստոնեաներս, իբրեւ փոքրամասնութիւն՝ 26 միլիոն բնակչութիւն հաշուող Իրաքի մէջ, լրջօրէն ըմբռնելով երկրին դէմ մղուելիք պատերազմի մը ժխտական հետեւանքները եւ ծանր վնասները, որոնք կրնան յատուկ կերպով խռովել եւ ցնցել մեր գոյութիւնը, չմնաց աղօթք, սրբազան արարողութիւն, բարեպաշտական ջերմեռանդութիւն, որ չկատարեցինք մեր եկեղեցիներուն մէջ՝ հայցելով երկնքի օգնութիւնը, որպէսզի Աստուած հեռացնէ հաւանական ակնկալուած պատերազմին ուրուականը:

Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մայրաքաղաքներու կեդրոնական հրապարակները բեմ դարձան միլիոնաւորներու խաղաղասէր ցոյցերուն, որոնց միաձայն կանչն էր "Ո՛չ՝ պատերազմին": Սակայն հակառակ բարձրաստիճան կրօնական իշխանութիւններու կոչերուն, հաւատացեալներու պաղատագին աղօթքներուն եւ բարի կամքի տէր մարդկութեան, աշխարհի հզօրները պատերազմ հռչակեցին Իրաքի դէմ: 2003 Մարտ 20ին, տեղական ժամով առաւօտեան 5·30ին, օդուժի քանդիչ զէնքերով սկսաւ երկիրը շարժող սարսափազդու յարձակումը: Քսան օրուան մէջ դաշնակից ուժերը գրաւեցին մայրաքաղաքը: Տապալեցին քաղաքական ղեկավարութիւնը, լուծեցին ազգային բանակը եւ ներքին ապահովութեան կառոյցները: Ամբողջ Իրաքի տարածքին ահաւոր տակնուվրայութիւն տիրեց, շփոթութեան մատնեց ժողովուրդը: Վրէժխնդիր ամբոխը փողոց իջաւ, անզուսպ կատաղութեամբ յարձակեցաւ, տապալեց և կոտրտեց գահընկէց նախագահին հարիւրաւոր արձանները: Աշխարհի զանազան շրջաններէն անթիւ – անհամար ահաբեկիչներ ներխուժեցին Իրաք, գործեցին ոճրային անասելի բռնարարքներ ու կը կը շարունակեն գործել մինչեւ օրս՝ բիւրաւոր անմեղներու կեանքեր խլելով: Ծայր տուաւ կուսակցական եւ անձնական հաշիւներու մաքրագործում, առեւանգում, պետական հաստատութիւններու կողոպուտ եւ հրկիզում: Իշխող մէկ կուսակցութեան տեղ աւելի քան 250 կուսակցութիւն եւ շարժում ծնունդ առին: Պաշտօնական երեք օրաթերթերու փոխարէն, հարիւր օրաթերթ հրապարակ ելաւ: Այս մթին թոհուբոհին մէջ մզկիթներ վար առնուեցան, եկեղեցիներ ռմբակոծուեցան: Հիւանդագին մելամաղձոտութիւն մը պատեց եւ յուսաբեկեց շատերու սրտերն ու հոգիները: Միջագետքի խաղաղ ժողովուրդը յանկարծ ոտքի կոխան եղաւ, հետեւանք՝ գերհզօր պետութիւններու քմահաճոյքին: Այսպէս կամեցան անոնք եւ պատմութեան մէկ խաւար ժամուն յանդգնաբար հրամայեցին.

«Եղիցի՛ Բաբելոնի խառնակութիւն...

Եւ եղե՛ւ Բաբելոնի խառնակութիւն..."։

Այնպիսի՛ խառնակութիւն, որուն Իրաքցիները կողքին իրե՛նք եւս զոհ գացին: Աստուած այս խառնակութեան վերջը բարին ընէ:

ՀԱՅՐ ԱՆՏՈՆ ԱԴԱՄԵԱՆ
Առաջնորդ Իրաքի Կաթողիկէ Հայոց

Պաղտատ

ԵՕԹԸ ՀՐԱՇԱԼԻՔՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՑԱՆԿ

ԶՈՒԻՑԵՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿ ՄԸ ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ 2006Ի ԸՆԹԱՑՔԻՆ ԸՆՏՐԵԼՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԵՕԹԸ ՀՐԱՇԱԼԻՔՆԵՐԸ: "ՊԻ. ՊԻ. ՍԻ." ԿԸ ԳՐԷ.

Սեփական կազմակերպութիւն մը՝ Նոր Եօթը Հրաշալիքներու հիմնարկը հրապարակած է ցանկը աշխարհի տարածքին գտնուող 21 յատկանշական վայրերու եւ մարդկութիւնը հրաւիրած է ընտրելու աշխարհի նոր եօթը հրաշալիքները:

Ցանկին մաս կը կազմեն Հռոմի հնադարեան ամփիթատրոնը՝ Քոլիզէումը, Յորդանանի հնադարեան Փեթրա քաղաքը, Բրիտանիոյ նախադարեան մենաքարերէ բաղկացած Սթոնհենճը եւ Չինաստանի Մեծ Պատը:

Հիմնարկը մարդոց կը թելադրէ հեռաձայնով իրենց նախասիրութիւնները փոխանցել 2006ի ընթացքին:

Հարցախոյզին հիման վրայ ընտրուած եօթը հրաշալիքներուն ցանկը պիտի յայտարարուի 2007ի Նոր Տարուան օրը:

Այս առիթով հաւաքուած գումարին կէսը պիտի յատկացուի հիմնարկին հովանաւորած պատմական ժառանգութիւններու պահպանութեան գործին:

Ցանկը կ'ընդգրկէ նաեւ անհատական յղացքներ, ինչպէս՝ Փարիզի մէջ Էյֆէլի աշտարակը, Նիւ Եորքի Ազատութեան արձանը եւ Սիտնիի Օփերայի շէնքը:

Այլ հրաշալիքներ են՝ Աթէնքի Ակրոփոլիսը, Սպանիոյ Ալհամպրան, Գամպոճի Անկքոր Ուաթը, Մեքսիքոյի Չիչէն Իցան, Ճափոնի Քիոմիզոյի տաճարը, Մոսկուայի Կրեմլինը, Կիզէի Մեծ բուրգը, Հնդկաստանի Թաժ Մահալը, Մալիի Թիմպուքթուն:

Կիզէի Մեծ բուրգը միակն է հին աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն, որ մաս կը կազմէ նոր ցանկին:

Յոյն փիլիսոփայ Փիլոն Բիւզանդացին աւելի քան 2000 տարի առաջ ընտրած էր հին աշխարհի եօթը հրաշալիքները, որոնք բոլորն ալ կը գտնուէին Միջերկրականի աւազանին շուրջ:

Հրաշալիքներու նոր ցանկին մաս կազմելու համար պայման էր, որ անոնք շինուած ըլլային մարդոց կողմէ, անոնց կառուցումը աւարտած ըլլար մինչեւ 2000 եւ անոնք պահպանուած ըլլային "ընդունելի" վիճակի մէջ:

Նոր Եօթը Հրաշալիքներու հիմնարկը, որուն մաս կը կազմէ ՄԱԿ-ի մշակութային կազմակերպութեան՝ ԻՒՆԷՍՔՕ-ի նախկին գլխաւոր պատասխանատուն, կը յայտարարէ, թէ այս վիճակագրութեան միջոցով կը ձգտի աշխարհի ուշադրութիւնը հրաւիրել աշխարհի մշակութային ժառանգութեան աւերումին վրայ:

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԷՆ ՊԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Այդ պահէն ժամանակը կ'ընթանայ յանկարծական շարժումներով, կը դանդաղի խաբուսիկ դադարներով եւ յետոյ կ'արագանայ: Իսմէնէ դուրս կը սպրդի երկու փաքիկներուն ետեւէն: Հետեւելով իր անսանձական բնազդին, կը յուսայ մտածումով յետքայլ մը ընել հասկնալու համար ցանկին սկիզբը, գտնելու համար սարդը: Իր փոշեպատ սեւ զգեստը կը շըփոթուի փողոցներուն անկիւններուն հետ: Անէծքի տաղեր կ'երգէ, քաջութիւն տալու համար ինքզինքին:

Մինչ այդ, մահացու լռութիւն մը, չարաշուք մշուշի մը պէս, կը պատէ հայկական թաղամասը: Միայն Իսմէնէ չէ որ երկու ոստիկաններուն քայլերուն կը հետեւի. իրեն պէս հողագոյն դէմքերով տարիքոտ կիներու հոյլ մը, սպասուհիներ, մուրացկաններ, աղքատ այրեր, ամէն մէկ անկիւն հաւաքուած են, դիտելով երկու ոստիկանները, որոնք մէկը միւսին ետեւէն ամէն տուն կը մտնեն խնդալով, թողելով իրենց ետեւ միայն լռութիւն:

Թանձր, անասելի շփոթ մը կայ ամէնուրեք: Անձկութեան հարիւրաւոր աղաղակներ կը զսպուին ծիծաղկոտ շրթներու մէջ, հարիւրաւոր մահացու մտածումներ կը բարձրանան, կը ծփան անորոշ, եւ կը միանան մութ շուրջպար մը կազմելու համար: Տղաքը գրպանները շաքարով կը լեցնեն եւ կը պահուըտին: Սարսափի թթու հոտը ժանտահոտութեան պէս կը տարածուի:

Առաջին անգամ ըլլալով այսքան տարիներու ընթացքին, դեղարանը գոց է: Վերոնին ալ լուր տրուեցաւ: Գիշերային բարեկամները, նոյն յոխորտ անձերը որոնք տակաւին երէկ իրեն հաճելի երեւալու ջանքեր կ'ընէին, այժմ շուքերու պէս, մէկը միւսին ետեւէն կը սահին պատերուն երկայնքին եւ կը փախչին. «Ներկայանալու հրահանգ տուին... խառնուեթները պիտի կողոպտեն... Իննըսունվեցին պէս պիտի ըլլայ... ո՞ւր է Սմբատը...»: Վերոն կը ջանայ հանդարտութեամբ պատասխանել, բայց անոնք մտիկ չեն ըներ եւ կրկին փողոց կ'ելլեն, խելագար եւ սառն աչքերով: Ոչ մէկ յաճախորդ կը ներկայանայ: Պարապ հրապարակին վրայ անշունչ քաղաքի մը զգացումը կայ:

Վերոն գիտէ որ բժիշկ Գրիգորը Սմբատին հետ Ագարակ գացած է: Համոզուած է որ ճիշդ որոշում մըն է եւ ինք ալ ընտանիքին մնացած անդամներուն հետ հոն պիտի երթայ: «Յուսամ տղաքը ճամբաները չըլլան» կը մտածէ մտահոգութեամբ: Յետոյ, չի դիմանար շարունակական լռութեան, փսփսուքներուն եւ կարծես գիշեր եղած ըլլար, խնամքով կը գոցէ սեղանին վրայ շարուած շիշերը, կարգաւ կը զետեղէ դարաններուն մէջ եւ վար կ'առնէ ոլորուն փեղկը որ կը բաժնէ անուշահոտութիւն վաճառող մասը թոյները պահպանող սենեակէն, բանալիով կը կղպէ ափիոնը, մորֆինը, աղիքի հանդարտեցուցիչը եւ մնացած դեղերը որ մասնաւոր հսկողութեան տակ պէտք է մնան: Կը վերցնէ առաւօտեան գանձումը, սեղանին վրայ կը շարէ անուշահոտութիւնները, կը գոցէ Փարիզէն նոր հասած Օտը Քօթիին շիշը եւ կը պատրաստուի դուրս ելլելու:

Կը ջանայ հանդիստ մնալ եւ պատրաստուած է հանդարտեցնող պատասխան մը տալու եթէ մէկը կանուխ մեկնելուն պատճառը ուզէ գիտնալ: Բայց ոչ ոք կայ դուրսը: Արտաքին դուռը գոցող ծանր կղպանքը քրտնած մատներէն վար կը սահի եւ մետաղէ դրամներու ձայն կը հանէ:

Այն ատեն Վերոն, անմիջական շարժումով մը, կարծես բան մը յիշած ըլլար, կրկին դեղարան կը մտնէ: Գաղտնի պահարանէն (Սմբատի գաղտնիքը ամէն մարդ գիտէ) դուրս կը հանէ Լոնտոնի ընկերութեան մը կողմէ նոր զետեղուած ամերիկեան դրամարկղին փոքր արդիական բանալին եւ ջղային կերպով դիւրութեամբ կը բանայ կղպանքը, հակառակ որ երբեք չէր բացած անկէ առաջ, արագօրէն գրպանը կը սահեցնէ ոսկեդրամները, արծաթադրամի տոպրակը եւ թղթադրամները:

Արագօրէն կ'աշխատի, վարպետ գողի մը պէս: Երբ կը լմնցնէ, կը գոցէ եւ բանալին իր տեղը կը դնէ: Դուրս կ'ելլէ քիչ մը ծանրաբեռնուած եւ առանց ետեւը նայելու կը քալէ: Այլեւս երբեք պիտի չըտեսնէ Pharmacie Hayastaneը: Կողոպտուած, աւերուած, յաջորդ տարիներուն խումբ մը աղքատ Թուրքեր սովորութիւն կ'ընեն կէսօրէ վերջերը, հոն զունաթափ եւ ծռած ցուցափեղկին տակը սպասելու, յիշելով՝ առանց խօսելու, Սմբատին բարութիւնը եւ զուարճասիրութիւնը: Եւ Վերոն անապատին մէջ ամէն գիշեր պիտի յիշէ գետին ինկած բանալին: Եւ շնորհիւ այդ ոսկեդրամներուն եւ ոսկիներուն է որ, մաս առ մաս կուլ տալով ազատելու համար յաճախակի խուզարկութիւններէն, տղաքը պիտի կարողանան վերապրիլ, հասնիլ Հալէպ եւ փրկուիլ:

Տան մէջ, ամէն բան հանդարտ կ'երեւայ: Նուարդ բարեկամուհիին գացած է, Զապէլին, որ կերպաս կը վաճառէ եւ բոլորը թեթեւցած են որովհետեւ ստիպուած չեն անոր ջղագրգռութեան հանդուրժել եւ տաղտկալի հարցումներուն պատասխանել:

(Շար. 38)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ռոզա Տակառեան 400 Եւրօ կը նուիրէ "Յառաջ"ին իր անմոռանալի քրոջ Վարդուհի Շիրինեանի եւ եղբօր՝ Ներսէս Տակառեանի մահուան Բ. տարելիցներուն առթիւ (2004, Փետրուար 6 եւ 17)։

⁂

Սեդա Մուրատեան եւ Ժօէլ Խաչբուլթեան 500 Եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ին, իրենց մօր Վարդուհի Շիրինեանի եւ մօրեղբօր՝ Ներսէս Տակառեանի յիշատակին։

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ

ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11.-

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին։

Կը պատարագէ՝

ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

PELERINAGE
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril
Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Inscription obligatoire avant le 10 février 2006.
Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006».

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaüm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betléem, Eglise de la Sainte Vièrge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

—— LA SOURCE ——
Centre de Vacances Evangélique Arménien

Sessions de Ski Février

Session N° 2 — du 11 au 18 février
Direction : Samuel KEHEYAN — Couteau - Quartier les Vernes 05260 Forest Saint Julien ☎ 04. 92. 24. 09. 43
Session N° 3 — du 18 au 25 février
Direction : Jean TEPELIAN — 4 rue des Pyes — 69680 Chassieu ☎ 04. 78. 90. 16. 66

Les arrivées ont lieu à partir de 14h. — Les départs ont lieu avant 10h.

COMBIEN? Adultes : Bâtiment A*: Semaine 270 Euros, journée: 41 Euros. Bâtiment B: Semaine: 232,40 Euros, journée: 35,30 Euros. — De 3 à 6 ans: Bâtiment A. Semaine: 162 Euros, jour:25 Euros. Bâtiment B: Semaine:142,80 Euros, jour: 21,40 Euros.— De 7 à 12 ans: Bâtiment A: Semaine: 203 Euros, jour: 31 Euros. Bâtiment B: Semaine: 179,70 Euros, jour: 26,70 Euros. — 13 ans et plus, étudiants: Bâtiment A: Semaine: 233 Euros, jour: 35,30 Euros. Bâtiment B: Semaine: 204 Euros, jour: 31 Euros

25% de réduction sur le tarif enfant pour les enfants dormant dans la même chambre que leurs parents.

A ceci, il faut rajouter la cotisation de membre adhérent: 10 Euros par an et par famille.

Il est conseillé aux skieurs de souscrire une assurance individuelle de type Europe Assistance ou Carte Neige.

** Chambres de 2 ou 3 personnes avec lavabo, toilettes et douche.*

ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Երեկոյեան Ժամերգութիւն եւ Նախատօնակ
Սկիզբ Ժամերգութեանց Ժամը 17ին։
Անդաստան եւ Մոմավառութիւն։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Տօն Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Սկիզբ Ժամերգութեանց՝ Ժամը 8.30ին,
Պատարագ՝ Ժամը 10ին։

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ

⁂

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ -ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Տեառնընդառաջի նախատօնակ, Անդաստան եւ Մոմավառութիւն Ժամը 16ին։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Խորանին վարագոյրը բաց պատարագ՝ Ժամը 10ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Անիէռի "Ակնունի" մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 1.000 Եւրօ Տէր եւ Տիկին Տէվէճեանէ Տիկին Էլիզ Գափուճեանի մահուան առթիւ (Յունուար 15) եւ իր ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ նուիրատուներուն։ Շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ 100 Եւրօ Տէր եւ Տիկին Հիմինեանէ։

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22-ՐԴ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

(Ա. ԾՐԱԳԻՐ)
Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Grigor CHALIKIAN
REPARATION
ԳՐԻԳՈՐ ՇԱԼԻԿԵԱՆ
ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ (1967)

Կիրակի, փետրուար 19, ժամը 16ին
Dimanche 19 février à 16 heures
ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire
Մուտքը՝ 5 Եւրօ։

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30

HOMMAGE A MISSAK MANOUCHIAN
pour le 100ème anniversaire de sa naissance
et en présence de ses compagnons d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN

Le Comité National du souvenir «Missak Manouchian» remettra un diplôme d'honneur aux descendants ou ayant droits de résistants arméniens en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL

de **René CLEMENT**
Grand Prix International de la Mise en Scène

Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier

— Entrée libre —

La MASON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE et la Croix Bleue des Arméniens de France organisent une CONFERENCE — DEBAT avec PROJECTION

«Les Arméniens du Djavakhk (*Géorgie*)»

par HILDA TCHOBOYAN
Présidente de la Fédération Euro-Arménienne pour la Justice et la Démocratie

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhétie sont menacés :
— dans leur vie quotidienne;
— dans leur identité;
— dans leur avenir.

le Samedi 11 février à 18 heures 30

12-14 rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
☎ 04. 91. 50. 15. 09

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, փետրուար 11, ժամը 20.30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ։

Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ։

-Մուտքը ազատ է-

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 9

JEUDI
9 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70

COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ

Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)

270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ

C.C.P. PARIS 15069-82 E

81րդ ՏԱՐԻ - Թիւ 21.387

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21.387

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՕՀԱՄԷՏ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ

ՄԻՇՏ ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ԶՈՀԵՐ

Որոշ յապաղումով, Իրանն ալ միացած է մահմետական երկիրներու խումբին, բայց կը կեդրոնանայ մասնաւորաբար Եւրոպական Միութեան վրայ: Առաջին յարձակումները եղած են Աւստրիոյ եւ Դանիոյ դեսպանատուներուն վրայ, վնասները մեծ չեն: Աւստրիա կրկնակի թիրախ է, քանի ոչ միայն Եւրոպական Միութեան հերթական նախագահութիւնը կը վարէ, այլեւ իր մայրաքաղաքը կեդրոնավայրն է Հիւլէական Ուժանիւթի Միջազգային Գործակալութեան, որ Եւրոպական Միութեան դիմումին վրայ Պարսկաստանի ատոմական հարստացման հարցը փոխանցեց Ապահովութեան Խորհուրդին: Թեհրանի Համշահրի օրաթերթն ալ ծաղրանկարի միջազգային մրցում մը դրած է Շոահի թեմային վրայ, ապացուցելու եւրոպական մամուլին որ վերարտադրէ: Մրցանակաւոր 12 ծաղրանկարներուն ամէն մէկը մէկ ոսկի պիտի ստանայ: Թերթը կը պատկանի Թեհրանի թաղապետութեան, որու քաղաքապետն էր ներկայ նախագահը եւ որու համար Շոահն առասպել մըն է:

Փետրուար 8ին, մեռեալներու թիւը միշտ վեց էր, որոնց չորսը Աֆղանիստան, բայց կիրքերը չէին հանդարտած, կը բաւէր արդէն դրդել մոլեռանդ երիտասարդներ: Ամէնէն ծանր դէպքերը պատահած էին Մայմանա, Աֆղանիստանի հիւսիսը, երբ յարձակում գործուած էր ՕԹԱՆ-ի Նորվեկիացի զինուորներու կայանի մը վրայ եւ չորս ցուցարարներ սպաննուած էին ոստիկաններու կողմէ. 5 Նորվեկիացիներ ալ վիրաւորուած էին:

Փարիզի մէջ, Փետրուար 7ին, մահմետական պաշտամունքի Խորհուրդը ստիպողական դատի դիմած էր (ռեֆէրէ) կողմնակից այլ միութիւններու հետ, որպէսզի արգելք հանդիսանայ յաջորդ օրը լոյս տեսնելիք Շարլի - Հեպտոյին, որ ծրագրած էր հրատարակել խնդրոյ առարկայ 12 ծաղրանկարները: Դատական թերութեան պատճառաւ (ֆրանսական օրէնսդրութեան համաձայն, նման դատ կրնայ բացուիլ թերթին հրատարակութենէն ետք, ոչ՝ առաջ) մահմետականները դատի իրաւունքէ զրկուեցան եւ շաբաթաթերթը, որու տպաքանակը 140 հազար էր, լոյս տեսաւ 160 հազար տպաքանակով, ինչ որ հաւանաբար օգտակար լուծում մըն էր թերթին համար: Հարկ է յանուել, որ առաջին ծաղրանկարները, որոնք բոլորին կարծիքով բնաւ յաջող չեն, լոյս տեսան Սեպտեմբեր 30ին եւ աղմուկը բարձրացաւ հազիւ տասը օր առաջ, յապաղած դրդումներէ ետք եւ քաղաքական բնոյթ առաւ:

Ցարդ հանդարտութեան բոլոր կոչերն ալ ապարդիւն եղան:

Տրապիզոնի մէջ իտալացի կրօնաւորին սպանութեան հեղինակը 16 տարեկան պատանի մըն է. յայտարարած է թէ ազդուած է մարգարէին ծաղրանկարներէն եւ իսլամական աշխարհին մէջ օրէ օր ծաւալող բողոքի ցոյցերէն: Զոհին մարմինը թրքական զինուորական օդանաւով մը Հռոմ փոխադրուած է: Ոճրագործ պատանին կրնայ վեցուկէս տարուան բանտարկութեան պատիժ մը քաւելով ազատ արձակուիլ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

218.000էն 400.000 կը նկատուէր փետրուար 7ի ցոյցերուն մասնակցող երիտասարդները, ըստ աղբիւրներու, ամբողջ երկրին մէջ: Առաջին թիւը կը պատկանի ոստիկանական պաշտօնական աղբիւրներու, երկրորդն ալ կազմակերպողներուն: Ցոյցը կը վերաբերէր ծաւալուն բողոքի մը նախարարապետին աշխատանքի ծրագրին դէմ: Գոնթրա Փրըմիէռ Անպոշի առաջին գիրերով կարելի եղած է հարիւրաւոր լոզունգներ պատրաստել ծրագրին դէմ, որու գլխաւոր եթէ ոչ միակ թերին կը վերաբերի անոր ժամանակաւոր բնոյթին: Արդարեւ, գործատէրը մինչեւ երկու տարի կրնայ պատանին (մինչեւ 26 տարեկանին) ճամբու դնել առանց արդարացումի, ինչ որ խախուտ բնոյթ մը կու տայ առաջարկուած կարգադրութեան: Նոյն օրը, Ազգային Ժողովին մէջ, վարչապետը կը պաշտպանէր իր ծրագիրը, մինչ ընդդիմութիւնը (որու միացած էր Իւ. Տէ. Էֆ.) ջանք կը թափէր ձախողեցնելու համար աշխատանքի այդ դրութիւնը: Վախ կար նաեւ որ ան Վիլըփէն օգտագործէր Սահմանադրութեան 49-3 յօդուածը, որ թոյլ կու տայ իրեն խուսափիլ որեւէ վիճարկումէ Ազգ. Ժողովին մէջ: Եթէ ձախը կ'ուզէ հաւատալ թէ ցոյցերը յաղթանակի բնոյթ ունէին, բոլորը նոյն կարծիքը չունին, ոչ իսկ Լիպէրասիոն: Խորքին մէջ, չիչին պատմութիւնն է, կէս լեցո՞ւն է թէ կէս պարապ: Փարիզի մէջ, ցուցարարներու թիւը 45.000 կը նկատուի, 30 հազար՝ Մարսէյլ, Պորտօ՝ 12.000, Թուլուզ՝ 15.000, Լիոն 10.000 եւլն., եւլն.:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ նախագահը Մ. Սահակաշվիլի հրահանգած է որ իր երկիրը դուրս գայ ՀԱՊ-ի պաշտպանութեան նախարարներու խորհուրդէն: "Մենք կը նախընտրենք ՕԹԱՆ-ի ուղղութիւնը եւ ոչ ՀԱՊ-ի" ըսած է նախագահական վարչակազմին պետը: Ռուսաստանի Արտաքին գործերու նախարարութեան բանբերը յայտարարած է թէ գերիշխան երկրի մը որոշումն է Վրաստանի տուածը, ուստի իրենք կը յարգեն զայն: Իսկ Պաշտպանութեան Նախարարը ըսած է թէ արդէն Թիֆլիս գրեթէ չէր մասնակցեր խորհուրդին նիստերուն, հետեւաբար որոշումը բան չի փոխեր ՀԱՊ-ի ապահովութեան համակարգէն:

ՏԱՍԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆՑԻՆԵՐ սպաննուած են Փետրուար 4էն ի վեր զանազան վայրերու մէջ: Փետրուար 7ին երկու Պաղեստինցիներ սպաննուած են Գազա եւ մէկ ուրիշը Նապլուս: Այս մաքրագործումները եւ միւսներն ալ "թիրախ" առած էին

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ ՇՈՒԷՏ ՄԵԿՆԱԾ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան Փետր. 7ին պաշտօնական երկօրեայ այցով մեկնած է Շուէտ: Իրեն կ'ընկերանան Արտաքին գործերու, առեւտուրի, տնտեսական զարգացման, հաղորդակցութեան նախարարները, Կեդրոնական դրամատան նախագահը եւ Շուէտի Երեւանի դեսպանը: Փետրուար 9ին Ռ. Քոչարեան Շուէտէն կը ժամանէ Փարիզ, Ի. Ալիեւի հետ յաջորդ օրերուն ծրագրուած հանդիպումին համար: Երկու նախագահներուն հանդիպումը տեղի կ'ունենայ Ռամպույէի մէջ:

ԽԱՉՔԱՐԵՐՈՒ ՔԱՆԴՈՒՄԸ ԵՒ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

"Հայկական յուշարձաններու պաշտպանութեան յանձնախումբ"ը առաջարկած է որ Հայաստանի ու Ազրպէջանի նախագահներուն Փարիզի հանդիպումին Ռ. Քոչարեան բանակցութիւններու շարունակութեան պայման յայտարարէ Նախիջեւանի յուշարձաններու քանդումին հարցին արծարծումը եւ վերջնական լուծումը: Այլապէս Ազրպէջան մէկ կողմէն բանակցութիւն կը վարէ, միւս կողմէն կը շարունակէ Նախիջեւանի հայկական յուշարձանները, Ջուղայի խաչքարերը քանդելու գործը որուն ձեռնարկած էր 1998էն:

Յանձնախումբը հարկաւոր նկատած է որ նախագահը պահանջէ ՄԱԿ-էն եւ Եւրոպական Խորհուրդէն Նախիջեւանը մըշակութային միջազգային արգելոց յայտարարել, Հայաստանէն ու այլ երկիրներէ մասնագիտական հետազօտիչ խումբեր կազմել որպէսզի ցանկագրեն, չափագրեն, վաւերագրեն տարածքի հայկական յուշարձանները:

Ըսուած է որ Նախիջեւանին պէտք է պարտադրուի միջազգային զինեալ ուժեր փոխադրել շրջան, յուշարձաններուն պահպանութեան համար:

Նոյն հարցին մասին Ազգային Ժողովի նախագահ Ա. Պաղտասարեան նամակով մը դիմած է Եւրոպայի Խորհուրդին խորհրդարանական վեհաժողովի նախագահին եւ խորհուրդին ընդհանուր քարտուղարին: Դատապարտելով կատարուած բարբարոսութիւնը, շեշտած է թէ Ջուղայի գերեզմանատան խաչքարերը ոչ միայն հայկական այլ նաեւ եւրոպական ժառանգութեան մաս կը կազմեն:

Ա. Պաղտասարեան մտահոգութիւն արտայայտած է միջազգային հանրութեան կատարուածին հանդէպ անտարբերութեան:

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՆՈՐ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԳԷՈՐԳ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Նախագահ Ռ. Քոչարեանի Փետրուար 7ի հրամանագրով Մշակոյթի եւ երիտասարդութեան հարցերու նոր նախարար նշանակուած է Գ. Գէորգեան: Ծնած է 1948ին, աւարտած է Թէքնիք համալսարանը: Ունի նաեւ լրագրողի մասնագիտութիւն: Աշխատանքի կեանքը առաւելաբար անցած է շարժանկարի մարզին մէջ, վարչական պաշտօններով:

«ԷՕՐՈՎԻԶԻՈՆ»ԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Թեթեւ երաժշտութեան եւրոպական տարեկան մրցումին այս տարի կը մասնակցի Հայաստանն ալ: Հանրային հեռատեսիլի գեղարուեստական խորհուրդը որոշած է որ երիտասարդ երգիչ Անտրէն (Յովնանեան) Աթէնքի մէջ ներկայացնէ Հայաստանը: Յունուարի վերջին օրերու տեղական թերթերը տուած են լուրը, նշելով թէ Անտրէն վերջին երկու տարուան ընթացքին ընտրուած է "տարուան լաւագոյն երգիչը": Որոշուած է մասնակցութեան երգն ալ որ Արմէն Մարտիրոսեանի "Մնա՛ ինձ հետ"ն է. որոշուած է նաեւ որ ան անգլերէն երգուի, թէեւ տակաւին բառերը ընտրուած չեն...

Անտրէն որ ծնած է Ստեփանակերտի մէջ, 26 տարեկան է եւ միջազգային ուրիշ մրցումներու արդէն ներկայացուցած է Հայաստանը, մրցանակներու արժանացած:

ԼՂՀ

ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԱՏԱԽԱԶԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ

Հանրապետութեան նախագահ Ա. Ղուկասեանի Փետր. 6ի հրամանագրով գլխաւոր նոր դատախազ նշանակուած է Արմէն Զալինեան, որ նախագահի աշխատակազմը կը ղեկավարէր: Նախկին դատախազը Մաւրիկ Ղուկասեան երկարամեայ ծառայութենէն ետք հանգիստի կոչուած է:

ԿԻՊՐՈՍ

ՄԱԿԱՐԱՎԱՆՔԸ ՎԱՐՁԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐԸ ՋՆՋՈՒԱԾ

Կիպրոսի Թրքական գրաւման գօտիին մէջ մնացած Մակարավանքին քանիցս անդրադարձաւ հայ մամուլը: Վանքը կիսաքանդ վիճակ մը կը պարզէ ու Թրքական իշխանութիւնները 49 տարուան վարձակալութեան պայմանագիր մը ստորագրած էին Թուրք գործարար Տ. Սէօնմէզլէրի հետ որ կ'ուզէր վանքը զբօսաշրջական նպատակով գործածել:

"Ակօս" (Յունուար 27) կը տեղեկացնէ թէ ջնջուած է այդ պայմանագիրը. վարձակալ գործարարը ըսած է թէ նոր ղեկավարութիւնը ջնջած է զայն, հաւանօրէն վանքը ընդգրկելով յոյնական մասին վերադարձուելիք կալուածներու ցանկին մէջ: Այդ կարգադրութենէն ինք տուժած ըլլալով դատարան դիմած է, բայց չի կարծեր որ նոյնիսկ դատը շահելու պարագային կրնայ վանքին վերատիրանալ: Իր տպաւորութիւնը այն է որ Թրքական գօտիին նոր ղեկավարութիւնը Հայերու միջազգային ասպարէզի առարկութիւններուն ազդեցութեան տակ մնացած ու պայմանագիրը ջնջել որոշած է:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԻՆԳ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ ԽՆԴՐԱՅԱՐՈՅՑ ԴԱՏԸ

Փետրուար 7ին Պոլսոյ մէջ բացուած է դատը այն հինգ լրագրողներուն որոնք "դատարանին վրայ ազդեցութիւն բանեցնել"ու, "պետութեան արդարադատ ատեանը վարկաբեկել"ու ամբաստանութեան տակ էին: Իրենց յանցանքը եղած էր Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով Պոլսոյ մէջ կազմակերպուած համաժողովին յետաձգումը քննադատող գրութիւններ ստորագրել:

Հինգ լրագրողներուն –Հասան Ճէմալ, Իսմէթ Պէրքան, Մուրատ Պէլկէ, Հալուք Շահին, Էրոլ Քաթըրճըօղլու– դատը բացուած է ապահովութեան խիստ հսկողութեան տակ, հակառակ ատոր բախումներ տեղի ունեցած են բողոքարկու կողմին փաստաբաններուն եւ ոստիկաններուն միջեւ: Եղած է փոքր խումբ մըն ալ որ ամբաստանեալները վարկաբեկող լոզունգներ արձակած է:

Դատավարութեան ներկայ եղած են Թուրք եւ օտար մեծ թիւով լրագրողներ, եւրոպացի դիւանագէտներ, արուեստագէտներ, գրողներ: Ծագած միջադէպերը առաջնորդած են դատին յետաձգումին. ան տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 11ին:

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ ՄԸ(*)

ՊԵՏՐՈՍ ՀԱՃԵԱՆ

Լուսանկար մը:

Անունմէ՝ որ կը կոչուին Ջուրի լուսանկար:

Այսինքն լուսանկարիչը գլուխը քանի մը անգամ կը խոթէ ու կը հանէ լաթէ սեւ տոպրակի մը մէջ, որ քառակուսի տուփի մը ետեւն է, բարձր եռոտանիի մը վրայ: Գլուխը այդ տոպրակին մէջ՝ աջ ձեռքով ուղղումներ կ'ընէ, հրահանգներ կու տայ դիմացը շարուած մարդոց.

— Դուն քի՛չ մը ձախ գնա, դուն գլո՛ւխըդ բարձրացուր, դուն ժպտիլ չե՞ս գիտեր, հա՛ սանկ...

Մարդը նոյնիսկ կը ձգէ իր տուփը, կը մտնէ նկարուողներու շարքին մէջ, մէկուն փողկապը կամ օձիքը կը շտկէ, ուրիշի մը ուսերն ու վիզը, մէկուն առջեւ կը կենայ եւ կը կապէ անոր դէմքին արտայայտութիւնը, կը թելադրէ իր տարբերակը, ուրիշի մը կռնակը կը թափահարէ իբրեւ գնահատանք իր կեցուածքի օրինաւորութեան, եւայլն, եւայլն...

Բաւական տաժանելի ու տաղտկալի պահ մը.

Յետոյ կ'երթայ եւ կը հրամայէ, գլուխը միշտ սեւ տոպրակին մէջ.

— Մէ՛կ, երկո՛ւ, երե՛ք:

Շրը՛խկ: Լմնցաւ: Կարելի է ազատ շունչ քաշել:

Այնուհետեւ կը սկսի լուսանկարը երեւան հանելու գործողութիւնը: Տուփին մէջէն պզտիկ գզրոց մը կ'ելլէ մէջը ջուր թէ դեղաջուր եւ ճերմակ խաւաքարտ: Ուշադրութիւն, այդ խաւաքարտն է որ պիտի յաւերժացնէ մէկուն շտկուած փողկապը, միւսին սրբագրուած ժպիտը, ուրիշի մը օրինապահ նայուածքն ու շարժուձեւը:

Ջուրին մէջ լողացող խաւաքարտի վրայ նախ կը տեսնես աղաւաղուած գիծեր, անճանաչելի ստուերներ ու իբրեւ թէ մարդկային մարմիններ, յետոյ գիծերը աւելի կը յստականան, բայց ո՛չ ընդունելի տեսքով. մարդոց յօնքերը ճերմակ-հաստ շերտեր են, բիբերը կը նմանին մութին մէջ փայլող կատուի բիբերուն, քիթը, ականջները, մազերը անորոշ կոյտեր են: Լուսանկարը լինելութեան ընթացքի մէջ է բայց, եւ դանդաղօրէն առջեւդ կը վերականգնի պատմական պահը, զայն բաղկացնող մարդոց դիրքերն ու դէմքերը:

Այսպիսի լուսանկարի մը մէջ, արծըւային աչքերով մարդ մը նստած է խումբին ճիշդ մէջտեղը: Գլխուն ամերիկեան գլխարկ կայ, եւ ճերմակ ակնոցներուն ետեւէն ուղղակի իրեն նայողին կը նայի սուր, անդիմադրելի նայուածքով մը, բան մը պահանջելու պէս կամ յանդիմանելու խստագոյն եղանակով: Անժպիտ է եւ խոժոռ: Լուրջ ու ծանրախոհ: Երկու ձեռքերը հանգչեցուցած է ծունկերուն վրայ, եւ շրթունքները պրկուած են: Բարկացած մարդու երեւոյթ ունի, եւ եթէ ոչ մեծերը, բայց պզտիկները անպայման պիտի խուսէին իր կախ երեսը տեսնելով, պիտի վախնան բան մը խօսելու իր ներկայութեան:

Յարգալիր մթնոլորտ մը կը ցայտէ լուսանկարէն:

Մարդուն աջին ու ձախին՝ ոտքի կանգնած, ոտքերուն առջեւ ծալապատիկ նստած եւ ետեւը, յայտնօրէն նստարաններու վրայ շարուած սկաուտներ կան, ոտքի, բոլորն ալ լուրջ տեսք ընդունելու ակնյայտ ճիգով, յարդարուած տարազներով եւ պահուն պահանջած անշարժութեամբ՝ հանդիսաւոր եւ սկաուտավայել: Լուսանկարի երկու ծայրերը կեցած են երկու աստիճանաւորներ, աջ կողմինը խմբապետ Խաչիկն է, իսկ ձախ կողմինը՝ փոխ խմբապետ Սարգիս: Երկուքն ալ ամերիկեան ձեւի կլոր եզրերով գլխարկներ ունին, կուրծքերուն վրայ՝ աստղերու շարաններ եւ վիզէն կախուած սուլիչներ: Նկարէն իսկ յայտնի կ'ըլլայ, որ խմբապետը թուխ է, միջահասակ, ձախ այտին վրայ խոշոր սալի մը ունի, եւ դէմքին վրայ հրամայող մարդու ինքնավստահ շեշտ: Իսկ փոխ խմբապետը բարձրահասակ է, գեղադէմ, քիչ մը ամչկոտ արտայայտութեամբ: Խմբապետին քով երկու սկաուտներ փող ունին իրենց ձեռքին, իսկ երկու ուրիշներ՝ թմբուկ:

Գետինը ծալապատիկ նստած սկաուտներու մէջ կայ մէկը, որ ձեռքերով յենած է իր առջեւի ճերմակ պայուսակին, որուն վրայ գծուած է խաչ մը:

Ծանօթացէք: Փողահարներէն մէկը ցաւոտ աչքերով Ծորեն է եւ միւսը՝ Կարապետը, կօշկակար Մինասին տղան: Թմբկահարները՝ դերձակ Պամիս Սարգիսի աշկերտ Աւետիսը եւ Ալեքսանը, որ միեւնոյն ժամանակ եկեղեցւոյ ժամհարն է: Իսկ ճերմակ պայուսակին տէրը խումբին բժիշկն է: Յայտնի է որ ան բաւական լուրջի առած է իր պաշտօնը: Ընկերները փըթի կը կոչեն զինք, որովհետեւ մանրակազմ է: Անոնք բանակումներու կամ արշաւներու ժամանակ կը կատարեն անհիմն դիմումներ, երբ թէ փորի կամ գլխու ցաւ ունին, անմիջական վէրք մը մատին ծայրը կամ այտին վրայ, գոհացում պատճառելու համար խումբի տոքթորին:

Այդ տոքթորը ես եմ:

Մէջտեղ նստած ակնոցաւոր մա՞րդը:

Այդ պահուն, երբ ծալապատիկ նստած էի իր ոտքերուն առջեւ, եթէ գիտնայի որ օր մը գրի պիտի առնեմ այս դրուագը, անկասկած միտք կը պահէի իր անունը: Ինչ մեղքը առնեմ խմբապետ Խաչիկին: Ան հաւանօրէն յայտնած է անոր ո՛վ ըլլալը, բայց տղայութեան, գիւղական մեր բարեմտութեան մէջ եւ մասնուած ըլլալով նշանաւոր հիւր ընդունելու այլայլումին՝ ո՞վ կը մտածէ կարեւորութիւն տալ անուններու եւ մականուններու:

Ես գոց կրնայի ըսել նաեւ մարդուն արտասանած ճառը: Կարճ, ուժգին, բարկացոտ ճառ մը, որմէ միայն մէկ նախադասութիւն մնացած է մտքիս մէջ:

— Գիտէ՞ք, դուք ինչո՞ւ ծնած էք հոս, Կարկեմիշի մէջ,— ըսաւ ան խոժոռ դէմքով:

Անոր ինքնութիւնը ես յայտնաբերեցի բաւական ուշ:

Մեզի որ Ջուրի լուսանկարը ցոյց չի տար աչքերու մէջ արտացոլող ներքին զգացումները, դիմային զգայնութիւնները, որոնք ցայտուն կը դառնան այժմու գունաւոր նկարներու մէջ: Այլապէս, քով-քովի շարուած այդ տղոց դէմքերուն վրայ, պիտի տեսնէինք մէկուն հպարտութիւնը, միւսին յուզումը, ուրիշի մը տրտմութիւնը: Պիտի տեսնուէին անշուշտ ոչ մէկ բան արտայայտող դիմագիծեր ալ:

Պիտի տեսնէինք մանաւանդ մեր հիւրին մռայլ դէմքին գծագրուած բարկութի՞ւնը ըսեմ, թախի՞ծը, թէ ընդվզումը:

Ջուրի լուսանկարը կը մերժէ ցոյց տալ, որ կարմիր է տոքթորի պայուսակին վրայ գծուած խաչը, կարմիր են նաեւ փոխ խմբապետին այտերը, եւ աչքերը՝ շագանակագոյն, աղւոր, բարեմոյն փայլով: Տակաւին, խմբապետին գլխարկին աջ կողմը կան կարմիր-կապոյտ փետուրնե՞ր թէ ժապաւէններ: Կուրծքին շարուած աստղերը ամրացուած են կանաչ թաւիշի վրայ, յետոյ մետաղեայ արծաթափայլ մետալներ կախուած են թէ՛ խմբապետի եւ թէ փոխ խմբապետի կուրծքերէն: Անոնց վզկապը եւս՝ կանաչ, կը տարբերի սկաուտներու վզկապէն, որ կապոյտ եզրով շրջանակուած կարմիր է, կաշիէ օղակով մը ամրացուած վիզերուն: Երէց սկաուտներէն ոմանք եւս աստղեր ունին իրենց կուրծքին:

Տափատները գորշ կապոյտ են, շապիկները՝ կանաչ, իսկ ուսերէն վար իջնող ժապաւէնները՝ կարմիր եւ կապոյտ: Բոլորին գօտիներէն կախուած են սկաուտական արշաւներուն պահանջած իրեղէնները՝ բազմաշեղբ դանակ, թիթեղեայ գաւաթ, սուլիչ, ոլորուն պարան: Գօտիի անագապղինձէ թոկին վրայ գրուած բառերը եթէ դժուար է կարդալ, ուրեմն պէտք է մտաբերես Վահան Թէքէեանի բանաստեղծական մէկ խօսքը.—

Եթէ կրնաս բարձրացի՛ր, բայց մինչեւ
ո՛ւր, մինչեւ ո՛ւր,
Եւ քեզի հետ ուրիշները եթէ կրնաս
բարձրացո՛ւր,

Ջուրին մէջ յայտնաբերուող լուսանկարին պէս, կամաց-կամաց յիշողութեանս մէջ կը վերակենդանանան այդ պահն ու անոր նախորդող դէպքերը:

Փետրուարեան ցուրտ առաւօտ մըն է, եւ մենք խմբապետ Խաչիկի հրահանգով համախմբուած ենք եկեղեցւոյ առջեւ, ուրկէ կը սկսի դէպի Բերիա երկարող մոխրագոյն ճանապարհը, զոր քաղաք կը կոչեն Կարկեմիշի մարդիկը: Այդ քարողային է որ Այվազ Արթինի ինքնաշարժը ցատկոտելով կը մտնէ գիւղաքաղաք, մեծ իրարանցում առաջացնելով իր գալուստով: Ատոր աջ կողմը հայերու եւ արաբներու գերեզմանոցներն են, իսկ ձախ կողմը, քիչ մը վար, ցորենի արտերու ետին կը հոսի Եփրատը, կուշտը տուած ուղտերու կարաւանի պէս իրարու ետեւ շարուած լերկ բլուրներու:

Կարկեմիշի մարդոց, մանաւանդ երիտասարդներուն, կիներուն եւ աղջիկներուն նախասիրած զբօսավայրն է քարողան: Բայց պէտք է ըլլայ ամառնային զով երեկոյ մը կամ գարնանային նարընջագոյն իրիկնամուտ մը, առ ալ Կիրակի կամ տօնական օրերուն, երբ աղջիկները իրենց ընտրելագոյն հագուստներով, խումբ-խումբ եւ մայրերը իրենց ետեւէն, պտոյտի կ'ելլեն քարողայի վրայ, ի մեծ խնդութիւն երիտասարդներուն:

Բայց Փետրուարի սառնամանի՞ք օրով:

Սկաուտ պէտք է ըլլալ միայն կամ ալ՝ թեթեւամիտ:

Մենք համախմբուած ենք դիմաւորելու համար երկու հռչակաւոր հիւրեր, որոնք այդ օր պիտի ժամանեն Բերիայէն:

Ժամեր կը սահէին սակայն, եւ հիւրերը բերող ինքնաշարժը չէր երեւեր քարողայի ծայրէն: Միայն մենք չենք սպասող: Եկեղեցւոյ առջեւ խումբով կեցած են նաեւ Կարկեմիշի երեւելիները:

Ցուրտը անտանելի էր: Կճան քամի մը կատարեալ աներեւութեամբ կը պտըտէր մեր շուրջ, կը փաթթուէր մեր մարմնին: Ու մենք կը դողդողայինք պրկուած ու ձգուած զսպանակի պէս:

Կ'երեւի ցուրտին դէմ պայքարելու համար խմբապետ Խաչիկ որոշեց շարժումի լծել մեզ: Շարուեցանք քարողայի երկու կողմերը դէմ դիմաց եւ փորձեցինք հանդիսաւոր այն արարողութիւնը, զոր պիտի կատարէինք դիմաւորելու համար նշանաւոր հիւրերը:

Փոխ խմբապետ Սարգիս հրահանգեց.

— Հանգի՛ստ:

Աջ ոտքը մէկ քայլ դէպի առաջ: Ձեռքերը իրարու հանգուցուած ետեւը: Հանգիստ: Նախապատրաստութիւն՝ յաջորդ հրահանգին:

— Պա՛տ - րա՛ստ:

Աջ ոտքը միացնել ձախին, բայց այնպէս որ երկու ոտքերու կրունկները միանան իրարու, իսկ քիթերով կազմուի լատինական V տառը: Ուշադրութիւն: Կապուած ձեռքերը քակել: Ուսերը ուղիղ, ճակատները բարձր: Զըլլայ որ կռնակները ծռած ըլլան: Պատրա՛ստ: Խմբապետները կ'անցնին շարքերու առջեւէն, վերէն վար քննելով իւրաքանչիւր սկաուտի կեցուածքը, տարազին կանոնաւորութիւնը, ուրիշ մանրամասնութիւններ: Որովհետեւ պիտի հետեւի վերջին, հիմնական հրահանգը.

— Խմբովի՛ն պատուի՛ ա՛ռ...

Այս պատուի առին կ'ընկերանան փողերու եւ թմբուկներու նուագը: Իսկապէս, փշաքաղիչ է պահը: Եթէ միայն հանդիսաւոր դիմաւորուողներ ըլլան շարքերուն առջեւ:

Բայց մենք, Փետրուարի այդ սառնաշունչ օրը, Կարկեմիշի քարողային առջեւ, բախտ չունեցանք գործադրելու այս արարողութեան իսկակա՛ն տարբերակը: Չկրցանք պատուի առնել եկուորները:

Խմբապետներու կարգ մը սրբագրութիւններէն վերջ, լծուած էինք երկրորդ փորձին, երբ Յակոբ Շղլանեան վազելով եկաւ գոց շուկայէն եւ հեւալով բան մը ըսաւ եկեղեցւոյ առջեւ կանգնած մեծերուն, որոնք մատնուեցան ակներեւ շըփոթի: Խորհրդակցութեան հրաւիրուեցաւ նաեւ խմբապետ Խաչիկ, որ վերադառնալով տուաւ ցրուումի հրահանգը:

Հիւրերը պիտի չգային ա՛լ:

Յուսախաբութիւն եւ դառնութիւն, մանաւանդ մեզի՝ դպրոցականներուս համար, որ ստիպուած էինք դասարան մտնել ու դաս ընել, հոգ չէ թէ սկաուտական տարազներով:

Բայց լուրջ, ծանր տրտմութիւն մը կար մթնոլորտին մէջ:

Բերիոյ մէջ վախճանած էր նշանաւոր անձ մը, որ յաջորդ օր պիտի ըլլար Կարկեմիշ այցելողներէն մէկը: Մեր թեկնածու հիւրը մահացած էր զինք հիւրընկալող բնակարանին մէջ, գաւաթ մը սուրճ խմելէ յետոյ, գիշերուան ժամերուն:

Այս դէպքէն քանի մը օր վերջ է, որ մենք հաւաքուեցանք սկաուտական մեր ակումբին մէջ, դիմաւորելու համար միւս այցելուն: Ան չէր ընդունած սկաուտական պատիւները, ընդունելութեան հանդէս, պաշտօնական դիմաւորութիւն եւ այլ մեծարանքներ: Ան եկած էր Բերիոյ մէջ հողին յանձնելէ յետոյ հայ մտքի ճառագայթներէն մէկը, որուն հետ, Փետրուարի այդ սառնաշունչ օրը, պիտի ժամանէին Կարկեմիշ, պիտի անցնէին ըսկաուտական մեր շարքերուն մէջէն, պիտի ընդունէին մեր պատուի առը եւ յետոյ պիտի տեսնէին... Եփրատը:

Տեսնել Եփրա՞տը:

Ի՞նչ կար տեսնելիք Եփրատի մէջ: Մենք ամէն օր կը տեսնէինք զայն եւ կը ճանչնայինք անոր երկու նկարագիրները: Ձմրան՝ պղտոր ու յորձանուտ, որ կատղած ցուլի պէս կը զարնուէր ափերուն եւ մինակ ու լքուած կը վազէր դէպի վար: Իսկ ամառը՝ արծաթափայլ ու բարեսէր, որուն տաքուկ աւազներուն մէջ կը հասուննային Կարկեմիշի նշանաւոր սեխերն ու չամամը: Ամառը նաեւ, Եփրատը ամէնօրեայ մեր խաղընկերն էր իր պղպղուն ջուրերով: Ուրի՞շ:

Զբօսաշրջիկային քմահաճութի՞ւն մըն էր ատիկա, մանկութենէն ժառանգուած կարօտա՞խտ, թէ տոհմային ցաւ, որ Եփրատը տեսնելու կը մղէր հեռուներէն եկող մեր այցելուները:

Ես ատիկա պիտի իմանայի տարիներ վերջ, երբ գրականութեան աղբիւրներու մէջ կարդացի գրագէտի մը մահուան մանրամասնութիւնները եւ դասագիրքի մը մէջ՝ «Ես տեսայ Եփրատը» բանաստեղծութիւնը, որ կը կրէր ամերիկեան գըլխարկ կրող մեր հիւրին ստորագրութիւնը:

Երկու վիթխարի մարդիկ էին:

Ան որ չկրցաւ տեսնել Եփրատը, նախքան վախճանիլը կուտակած էր հսկայական միտք եւ գրականութիւն, իբրեւ ծածկանուն գործածելով ամենասուրբ աճիւնավայրի մը անունը՝ Օշական:

Իսկ ան որ մեզի հետ նստած էր Ջուրի լուսանկարին մէջ Ծ գլխատառով հանրածանօթ խմբագրապետն էր, որ օրը-օրին, խստաբիր պահակի պէս կը հսկէր հանրային հրապարակին, լեզուի, մտքի ու գաղափարի պարտէզներուն:

Հիմա աւելի քան կէս դար վերջ, ես ալ բռնուած եմ Եփրատը տեսնելու կարօտախտէն կամ տոհմային ցաւէն, վերածուած ըլլալով արծաթափայլ այս գետի մանկութեան ընկերներէն մէկուն:

Ու կը վերյիշեմ այն հարցականը, զոր Ծ-ն կատարեց մեզի՝ սրահի մէջ հաւաքուած սկաուտներուս, դանակի պէս սուր նայուածքով ու անոր պէս խոցող խօսքերով.

— Դուք գիտէ՞ք ինչո՛ւ ծնած էք Կարկեմիշի մէջ:

Ես, եւ վստահ եմ ինծի պէս շատեր, այդ ժամանակ շատ յստակ չէինք գիտեր այս հարցումին լրիւ պատասխանը:

Իրաւ, ինչո՞ւ Կարկեմիշ ծնած էինք մենք:

(*) Վերջերս լոյս տեսած "Կարկեմիշ" հատորէն (Պուէնոս-Այրէս)

Album reçu

YORGANTZ
Armenia 2006

Studio Bulldog Music (Paris)
Contact e-mail : yorgantz@yahoo.fr
34 rue Camille Pelletan,
92300 Levallois-Perret

Օրուան հարցեր

ՀԱՄԱՍԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ ՄԷՋ Ճ. ՊՈՒՇԻ ԴԵՐԸ

Պաղեստինի ընտրութիւնը եթէ ոչ երկրին, միջազգային հանրութեան համար բաւական անակնկալ արդիւնք մը տուաւ: Կրօնամէտ ու Իսրայէլի հանդէպ թշնամական տրամադրութիւններով ծանօթ Համասը խորհրդարանի աթոռներուն մեծամասնութեան տէր դարձաւ, բազմաթիւ հարցականներու դէմ յանդիման ձգելով աշխարհի մեծերը: Անոնք մէկ կողմէն կը ջանան վաղը իշխանութիւն դառնալիք կուսակցութեան պարտադրել որ հրաժարի ահաբեկչական միջոցներու դիմելու իր սովորութենէն, ընդունի Իսրայէլի գոյութիւնը. միւս կողմէն իրենց այս ջանքին կը միացնեն ճարահատ մնալու պարագային իրենց օժանդակութեան վերջ տալու սպառնալիքը:

ԱՄՆ-ու մամուլի ծանօթ անուններէն "Ուաշինկթըն Փոսթ"ը պարզուած պատկերին մէջ նախագահ Պուշի քաղաքական սխալներուն դերը մատնանշող գրութիւն մը հրատարակած է:

Սխալներուն առաջինը կը նկատուի 2002 Յունիսին Իսրայէլի հետ կնճիռը լուծելու կոչը, ուղղուած՝ Պաղեստինցիներուն: Ճ. Պուշ անոնք կը հրաւիրէր ընտրելու նոր ղեկավարներ, որոնք ահաբեկչութեան կողմնակիցներ պէտք չէ ըլլային: Այդ կոչով Պուշ թիրախ առած էր Արաֆաթը, սակայն կ'ըսէր նաեւ թէ վերջ պէտք է տալ Համասի եւ ուժի ցուցադրութեան կողմնակից այլ խմբաւորումներու գործունէութեան:

Յունուար 25ի ընտրութեան արդիւնքը յստակ ապացոյց մըն է Ճ. Պուշի միջին-արեւելեան քաղաքականութեան ձախողութեան: Վաղը ԱՄՆ չատ հաւանօրէն պիտի յայտարարեն թէ չեն կրնար գործակցիլ իրենց իսկ Արտաքին գործերու նախարարութեան կողմէ ահաբեկիչ որակուած կազմակերպութեան մը հետ, պիտի դեղչեն կատարուած օժանդակութիւնը եւ շփումները սահմանափակեն պաղեստինեան կառավարութեան հետ: Աւելի լայն առումով՝ Համասի յաղթանակը կրնայ խոչընդոտ մը հանդիսանալ ժողովրդավարութիւնը Միջին-Ասիոյ մէջ տարածելու ամերիկեան կառավարութեան քաղաքականութեան: Իրանի, Իրաքի, Եգիպտոսի, նաեւ Պաղեստինի մէջ կատարուած ընտրութիւնները ձախողութեան մատնեցին աշխարհավար եւ չափաւոր կուսակցութիւնները, աթոռներու տէր դարձնելով ԱՄՆ-ու հակառակորդ իսլամականներ:

2004ին Ճ. Պուշ մինչ նախագահական Բ. շրջանին կը ձեռնարկէր, խոստացաւ մինչեւ 2008 պաղեստինեան պետութեան մը հիմնումին աջակցիլ: Բայց այդ առաջադրանքն ալ ձախող արդիւնքի յանգեցաւ. նախ ամերիկեան կառավարութիւնը բոլոր յոյսերը կապեց Մ. Ապպասի եւ հարիւրաւոր տոլարի յատկացում ըրաւ անոր, որպէսզի հանրօգուտ աշխատանքներ կատարուին: Սակայն գրավիդ չեղաւ Ապպասի երբ ան յատուկ օժանդակութիւն պահանջեց Իսրայէլի հետ իր յարաբերութիւնները բարելաւելու համար: Ամբողջ այդ շրջանին Պուշ ամենայն ուշադրութեամբ ունկնդիր եղաւ Իսրայէլի քաղաքական կեանքին տատանումներուն, բայց ամբողջովին խուլ մնաց պաղեստինեան ընկերութեան արտայայտած դժգոհութեան: Անցեալ տարի ալ ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց որ Համաս կրնար ընտրութեան մասնակցիլ, մինչդեռ չէր զինաթափած իր զինեալ ուժերը:

Ընտրութեան արդիւնքին մէջ անկասկած պատասխանատուութեան մեծ բաժին ունին Մ. Ապպաս եւ "Ֆաթահ"ը: Առաջինը ընտրողներու մեծամասնութեան արժեւորումով տկար ղեկավար մըն էր: Այդ համոզումը չեզոքացաւ երբ Գազայէն Իսրայէլի նահանջէն ետք ան անկարող եղաւ ղեկավարելու այդ գօտին: Մասնագէտները կ'ընդունին թէ Պուշ յաջողեցաւ կառավարական վստահելի հեռանկարներ ստեղծել, ինչպէս Ֆինանսի նախարարութիւնը որ կը վարէ արտաքին օժանդակութիւնը եւ նեցուկ է ներկայի իշխանութեան. բայց զինքը կը քննադատեն որ գործնական դեր ստանձնած չէ տեղւոյն վրայ: Իսկ Ապպասի ուղղուած գովասանքները, մեծարանքները մեծ բանի չէին կրնար ծառայել:

Անկէ առաջ, 2003ին, երբ Արաֆաթի կողմէ վարչապետ նշանակուած էր, Մ. Ապպաս քանի մը ամիս պաշտօնավարելէ ետք հրաժարած էր, գանգատելով որ Միացեալ Նահանգները եւ Իսրայէլ չէին զօրակցած իրեն: Իսկ ամերիկեան կառավարութիւնը յայտարարած էր թէ պիտի չկրկնէ նոյն սխալը: Իսկ Արաֆաթի մահէն ետք Մ. Ապպասի գործը դիւրին չեղաւ: Գազայէն Իսրայէլի նահանջը անոնց միակողմանի որոշումին արդիւնք համարուելով, իր սպասած յաղթանակէն զրկեց զինք:

Ապպաս յաջողեցաւ հրադադարի մը պարտադրել Համասը, ընտրութեան անոր մասնակցութեան փոխարէն: Բայց ոչ մէկ պայման պարտադրեց կրօնամէտ այդ խմբաւորումին: Ու ամենայն ինքնավստահութեամբ համոզեց ամերիկացի պատասխանատուները թէ Ֆաթահի յաղթանակը շրջանին մէջ իսլամական ծայրայեղականներուն լուրջ հարուած պիտի տար: Խոստացաւ նաեւ նոր խորհրդարանին կազմութենէն ետք օրէնք մը քուէարկել տալ, որով պիտի կազմալուծուէր Համասի քաղաքազօրքը: Այդ շրջանին Ա. Շարոն յայտարարած էր թէ ամէն բան պիտի ընէ արգելք ըլլալու համար Համասի ընտրութեան մասնակցութեան, եթէ այս վերջինը չկազմալուծէր իր զինեալ ուժերը: Սակայն Պուշի մարդիկը զինքը պարտադրեցին յետքայլի: Գ. Ռայս յայտարարեց թէ ընտրութիւնը հիմնական տեղ ունի պաղեստինեան հոլովոյթի շարունակութեան մէջ:

ՔԱՂՀԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

ՃՈԽՏ

ԱՊԱՐԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԱՆԵԿԴՈՏՆԵՐԷՆ

Լոռեցին մոլորուած դիմում է հարեւանին.

– Ապօ, էս Ապարանցիները խսկական նից որ էշ են: Մեռայ բացատրելով մեր հարեւան Ապարանցի Սերոժին, որ, ա, իմ կնիկը քու կնիկը չի: Մէկ ա, էլի չի հասկանում:

◆

Մայրաքաղաքից եկած մի մարդ գալիս է Ապարան եւ հարցնում Ապարանցուն.

– Ծի՞շդ են ասում, որ այստեղ կլիման սքանչելի է, տեղացիներն էլ նախանձելի առողջութիւն ունեն:

– Այո: Անցեալ տարի, օրինակ, երբ նոր գերեզմաննոցի բացում էինք անում, ստիպուած եղանք մի քանի հոգու խփել, որպէսզի թաղելու հանգուցեալներ ունենանք:

◆

Ապարանցին վերադառնում է Լոնտոնից:

– Հը, ո՞նց էր հարցնում է Երեւանցին, չդժուարացար էնտեղ քո իմացած անգլերէնով:

– Ես՝ չէ, իրանք էին դժուարանում:

– Իսկ Լոնտոնը հաւանեցի՞ր, – ձեռք չի քաշում Երեւանցին:

– Հա՛, շատ կուլտուրական քաղաք էր, երանութեամբ ասում է Ապարանցին, նոյնիսկ երեք տարեկան երեխէն անգլերէն էր խօսում:

◆

Երկու Ապարանցի գալիս են Լոնտոն: Տեսնելով երկյարկանի աւտօպուսը, մէկն ասում է.

– Արի նստենք:

Տարիքով կրտսերն արագ բարձրանում է երկրորդ յարկ, բայց յանկարծ գլխապատառ ցած նետւում.

– Մնա՛ ցածրը, երկրորդ յարկում շոֆէր չկայ:

ՄԱՄՈՒԼ

«LIBERATION»

(4 février)

ANTOINE AGOUDJIAN

Թերթը կ'անդրադառնայ լուսանկարիչ՝ Անթուան Ակուճեանի ժանթիյիի ցուցադրութեան եւ կը նկարագրէ նկարները, առանձին, առանձին: Կ'արձագանգէ նաեւ արուեստագէտին բացատրութիւններուն՝ այդ նկարներուն մասին: Ցուցահանդէսը, կը գրէ, կը ներկայացնէ նաեւ ցեղասպանութեան վերաբերող վկայութիւններ պատմաբաններու կողմէ:

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Վերոն Ագնիւը կը փնտռէ որ դուրս ելած է նորութիւններ քաղելու համար: Ապա Շուշանիկը, որ առաջին յարկը կը գտնուի եւ ճերմակեղէնի խոշոր պահարաններուն մէջ կը զետեղէ գարնանային մեծ լուացքէն ելած սաւանները: Անուշահոտ լաւանտի տոպրակներ շարուած են ձախ սեղանին վրայ, զոյգ մը մկրատ եւ մետաքսէ ժապաւէններ, աջ սեղանին վրայ:

«Ամբողջ ժամանակը իմ տրամադրութեանս տակ է» կ'ըսէն Շուշանիկի ուսերը, թեթեւ մը առաջ ծռած, «Իմ գեղեցիկ տանս մէջն եմ եւ իմ գեղեցիկ սաւաններս կը համրեմ եւ կը զետեղեմ»: Նուպար ոտքերուն առջեւ ժապաւէններով կը խաղայ:

Վերոն գրաւուած է սպառնալիքի եւ նոյն ատեն խռովքի եւ համակերպութեան զգացումներէ, բայց նաեւ խոր յարգանքէ մը դէպի այդ ծռած զօրաւոր ուսերը որոնք անակնկալօրէն կարծես ամբողջ աշխարհի ծանրութիւնը կը բառնան: «Ա՜հ Շուշանիկ, սիրելի հարսս, բարեկամուհիս» կը պոռթկայ աղջիկը, որ գիտէ թէ միայն ինքն է, եւ ոչ իր եղբայրը Սմբատ, որ կրնայ իմաստ մը տալ պատահածներուն, մանաւանդ պատահելիքներուն, կոկորդը սեղմող սոսկումին, (որովհետեւ տակաւին ոչինչ պատահեցաւ, գրեթէ ոչինչ. բայց որ՞ երիտասարդ հայուհին չի ճանչնար ջարդերու, եւ սպառնալիքներու պատումները), «Շուշանիկ, ներէ ինծի, դեղարանը գոցեցի...» (եւ չ'ըսեր դրամարկղին մէջէն առածին մասին, ինչպէս որ Շուշանիկ չ'ըսեր փոքր գանձին մասին զոր բաժնեց Իսմէնէի հետ. բան մը որ չես գիտեր վնաս չի բերեր...):

«Լաւ ըրիր» կ'ըսէ Շուշանիկ հանդարտութեամբ. «Հիմա կուսակալութենէն մարդոց վերադարձը պէտք է սպասենք: Եւ մենք, կիներս, պատրաստուինք...» բայց հոս կը սթափի եւ ձայնը կը հեռանայ, կը լռէ, կարծես տարակուսելով շարունակե՞լ թէ ոչ, վստահի՞լ թէ ոչ:

Ի վերջոյ, Վերոն երիտասարդ եւ անփորձ կին մըն է: Նոյն պահուն մուտքէն կը լուին ոտքերը գետին քսելով քալելու ձայներ: Բազմաթիւ անձեր են: Շուշանիկ եւ Վերոն ոտքի կ'ելլեն միեւնոյն ժամանակ եւ միասին վար կ'իջնեն սանդուխներէն, քրոջ պէս իրարու ձեռք տըւած:

Մուտքին ոտքի կանգնած են, կամ նըստած են ծանր, գեղեցիկ, աշուած ոտքերով, Սմբատին սիրած նստարանին վըրայ, երկու Սարգիսեան եղբայրները, ժամկոչ Կարոյին հետ որ փոքրիկ Կարոյին ձեռքը բռնած է եւ միւս ժամկոչը, կաթողիկէն, Վարդան Առաքելեանը իր տղուն հետ որուն եւրոպական ճէյմս անունը տուած է: Կան նաեւ լուսանկարիչ նամակաբաշխը, յոյն քահանան Իլիաս Իսաադ (որ թէեւ ինք հրահանգ չստացաւ բայց նմանապէս վախ ունի), տան սպասաւոր Ցակոբը եւ իր բարեկամը՝ Զախլիկը: Եւ պարտիզպան Ներսէսը:

Բոլոր այս անձերը Շուշանիկին կը դիմեն թախանձագին եւ յուսալից աչքերով: Ան անպայման գիտէ ինչ պէտք է ընել: Բոլորն ալ գիտեն անշուշտ որ Սմբատ Ագարակ գացած է, եւ իրենց մէջ կը գործէ բնազդի զօրաւոր զգացում մը, պաշտպանութեան աւատական պահանջկոտութիւն մը եւ գիտեն որ պէտք է դիմել Շուշանիկին: Այս փոքր բազմութիւնը վստահութիւն ունի իրեն եւ յարգալիր համբերութեամբ կը սպասէ: Հայկական հեզ աչքերը լուսաւորուած՝ կը հետեւին իրեն մինչ սանդուխէն վար կ'իջնէ:

«Մայրիկ, բարեկամներս քեզ կը փընտռէին» կ'ըսէ Կարօ զիլ ձայնով: Շուշանիկ կը զգաստանայ, Կարօ ամէնուն անունով խօսեցաւ: Բայց ոչ միայն այս փոքր, պարզ մարդոց բազմութիւնն է որ իրմէ կախեալ է, ինչպէս նաեւ իր զաւակները, այլ նոյնիսկ Սմբատ, հոն՝ ագարակին մէջ: Անմիջապէս, զինքը տեսնելու անզուսպելի փափաքէ մը տարուած, իր հանդարտ աչքերը կը խռովեն:

Շուշանիկ կը մոռնայ տունը, պահարանները, ճերմակեղէնը: Ահա, մահուան հրեշտակն է հիմա որ զինքը ընտրեց, որուն ծանր աչքերը սեւեռած են իր վըրայ. եւ մինչ Շուշանիկ վստահ է, որ ամէն անգամուան պէս, խնամքով ընտրած եւ մշակած է իգական իր խորամանկ ռազմավարութիւններէն մէկը, այս անգամ ինք պիտի դառնայ իր սիրելիներուն ճակատագրին գործիքը:

«Երթանք ագարակ, բոլորս միասին» կ'որոշէ Շուշանիկ «հոն ոչ մէկը պիտի համարձակի ոտք դնել: Մէկ ժամէն բոլորդ ալ տան ետեւի նեղ ճամբան գտնուեցէք: Այս գիշեր դաշտահանդէս պիտի ընենք, թող տեսնեն մեզի չարութիւն ընել ուզողները: Եւ զուարթութեամբ միասին պիտի ճաշենք: Օրերը երկարած են, օդը մեղմ է տակաւին: Ձեր կիներն ալ միասին բերէք, ինծի կ'օգնեն»:

Վերստին գտնուած ուրախութեան մէջ ցաւ եւ անձկութիւն կը փարատին: Ամէն ոք կը վազէ զամբիւղ մը լեցուն բանով մը մասնակցելու: Թէեւ Շուշանիկին հիւրասիրութիւնը առասպելական է, բայց հիւրն ալ չի կրնար պարապ ձեռքով գալ:

Շուշանիկ, խոհարարուհի Արաքսին եւ Ագնիւ, որ թաղին մէջ կատարած անօգուտ շրջապտոյտէն վերադարձաւ չուզելով աւելի հեռուները երթալ, պզտիկները կը հագուեցնէ: Նուպարին, քմայքոտ ձեւով, աղջնակի մը պէս քրոջը վարդագոյն գդակը կ'անցընէ գլխուն եւ կը հագուեցնէ գեղեցիկ շրջազգեստ մը զոր շատ կը սիրէ եւ այս ձեւով հանդարտ կը մնայ: Կարօ որ բարի սիրտ մը ունի, շատ ուրախ է տեսնելով ամէնուն ուրախութիւնը: Իր բարեկամները, մայրիկը, եւ հայրը, հօրաքոյրը... Պարել Ագարակին մէջ, վազվզել Ջրվէժի մօտ, դաշտերուն մէջ: Երջանիկ է եւ իր պահապան հրեշտակին կը խոստանայ բարի ըլլալ:

(Շար. 39)

(Շար. Ա. էջէն)

ալ–Աքսա ջոկատներու աՀաբեկիչներ, որոնք յարձակումի պիտի անցնէին:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ, խմսմ ապու Համլա նոթը տպրուած բանտարկութեան դատապարտուած է, ամբաստանութեան 15 կէտերէն 11ը ընդունուած ըլլալով: 90ական թուականներու վերջաւորութենէն ի վեր ծանօթ էր իր ծայրայեղ կոչերու Համար Հրեաներու եւ ոչ–մահմետականներու Հանդէպ: Հաւանական է որ վերաքննութեան դիմէ:

ՖԱԼՈՒՃԱՅԻ (Իրաք) քաղաքապետը սպաննուած է Փետրուար 7ին: Զինեալ անձեր կրակ բացած են իր կառքին վրայ, երբ իր գրասենեակը կ'երթար: Սպանութենէն քանի մը ժամ առաջ, Հանրապետներ զետեղուած էին մզկիթներու վրայ, ուր մաՀուան սպառնալիքներ կային անոնց դէմ, որոնք ամերիկեան ուժերու Հետ կը գործակցին:

"ՀԱՇԷԹ ԼԻՎՐ" գնելէ ետք ամերիկեան "Թայմ Ուարնըր Պուք" Հրատարակչատունը ոչ միայն կը տեղաւորուի Միացեալ ՆաՀանգներու մէջ, այլեւ կը դառնայ Համաշխարհային երրորդ Հրատարակչատունը: Լակարտէրի խումբին այս ճիւղը 449 միլիոն Եւրոյի գնած է ամերիկեան Հրատարակչատունը, որ ԱՄՆ–ու Հինգերորդ Հրատարակիչն է:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տիկին Աչխէն Սողոմոնեանց իր քեռայրին՝ Կարպիս Յակոբեանի մաՀուան առթիւ 200 Եւրօ կը նուիրէ "Յառաջ"ին:

Կ Ե Դ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն
Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

1. Լիոնի եւ Շրջակայից Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը
2. Տէսինի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը
3. Վալանսի Կրօնական Ընկերակցութեան Վարչութիւնը
4. Կրընոպլի Հայ Ազգային Ընկերակցութեան Վարչութիւնը
5. Սէն Թ'Էթիէնի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը
6. Փոն տը Շէրիւի եւ Շարվիէօյի Հայ Ազգային Միութեան Վարչութիւնը

Ռոն–Ալփեան Շրջանի այս վեց կրօնական ընկերակցութիւններու վարչական կազմերը Հաճոյքն ունին Հրաւիրելու իրենց անդամները Անդամական Արտակարգ ԸնդՀանուր Ժողովի որ տեղի կ'ունենայ Կիրակի, 12 Փետրուար 2006ին, կէսօրէ ետք ժամը 15ին, իւրաքանչիւրը իր Եկեղեցւոյ սրաՀին մէջ:

Օրակարգի նիւթ. – Կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Նոյն օրը նոյն վայրին մէջ կէսօրէ ետք ժամը 16.30ին Արտակարգ ԸնդՀանուր Ժողովի ընդՀատումէն ետք, Անդամները Հրաւիրուած են Անդամական ԸնդՀանուր Պարզ Ժողովի:

Օրակարգ. – Ընտրութիւն Թեմական Պատգամաւորներու:

Կը յիչեցուի թէ ընտրութիւններուն մասնակցելու Համար անՀրաժեշտ է վճարել անդամատուրքերը:

Առ ի գիտութիւն կը Հաղորդուին ատենք Ընկերակցութիւններու անդամներուն:

ԴԻՒԱՆ
ՌՈՆ–ԱԼՓԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ
ՓՈԽԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

Ս. ՅԱԿՈԲ – ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ

ՇԱԲԱԹ, փետրուար 11.–

Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

Հ Ա Ղ Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐ ՋՈՒՂԱՅԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆՆՈՑԻՆ ԲՆԱՋՆՋՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

Քանի մը օրէն, նախագաՀ Ժագ Շիրաքի Հրաւէրով Փարիզ կը ժամանեն Հայաստանի եւ Ազրպէյճանի նախագաՀները, ինչպէս որ պաշտօնապէս ծանուցուեցաւ, Հանդիպման օրակարգն է Արցախի Հարցը եւ Կովկասեան շրջանին ապաՀովութիւնը:

Այս առթիւ, բազմաթիւ այլ միութիւններու եւ Համայնքային Հաստատութիւններու կարգին, Ֆրանսայի "Երկիր եւ Մշակոյթ" կազմակերպութիւնը կ'ուզէ իր ցասումը յայտնել եւ Հանրային կարծիքին ուշադրութիւնը Հրաւիրել Հին Ջուղայի գերեզմանոցին բնաջնջման արարքին վրայ: Պատմական եւ Հնագիտական այս վայրին վերջնական կործանումը ազրպէյճանցի զինուորներու ձեռքով կատարուած, միաժամանակ ե՛ւ ոճրագործում է ե՛ւ մշակութային ոճիր մը: Արարքը քիչ արձագանգ գտաւ միջազգային ատեաններուն եւ մամուլին մէջ: Այս լռութիւնը կրնայ վտանգաւոր նախընթաց մը ստեղծել եւ առիթ տալ նման նոր յարձակումներու, այս անգամ Նախիջեւանի եւ Ազրպէյճանի սաՀմաններուն մէջ գտնուող Հազարաւոր Հայկական այլ յուշարձաններու վրայ:

Կործանարար նոր դէպքեր կանխելու մտաՀոգութեամբ վարչութիւնս բողոքի միջազգային արշաւ մը կը ձեռնարկէ պատմաբաններու և գիտնականներու շրջանակներուն մօտ: Բողոքագիրին կցուած է խրագարձութիւնները ներկայացնող 20 էջնոց պատկերազարդ թղթածրար մը: Ան ուղարկուած է երկրի գլխաւոր թերթերուն եւ զանազան լրատուական միջոցներուն: Փափաքողները կրնան դայն խմակով ստանալ Հետեւեալ Հասցէէն.

otc.djoulfa@yahoo.fr

Վարչութիւն
"ԵՐԿԻՐ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹ"
Կազմակերպութեան

Փարիզ, փետրուար 6

ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն

Տեառն մերոյ եւ Փրկչին
Յիսուսի Քրիստոսի

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Երեկոյեան ժամերգութիւն
եւ Նախատօնակ
Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 17ին:
Անդաստան եւ Մոմավառութիւն:
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Տօն Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ–ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, փետրուար 13
Տեառնընդառաջի նախատօնակ, Անդաստան եւ Մոմավառութիւն ժամը 16ին:
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 14
Խորանին վարագոյրը բաց պատարագ՝ ժամը 10ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, փետրուար 11, ժամը 20.30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ:

Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ:
–Մուտքը ազատ է–

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou 01 39 85 12 35

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

Inauguration d'un Centre d'Accueil et de Formation destiné aux demandeurs d'asile de nationalité arménienne

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés a inauguré le 15 novembre 2005 son centre d'accueil et de formation destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Avec ses partenaires, l'AAAS accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement contactez-nous à l'adresse suivante :

AAAS - Centre d'Accueil et de Formation
5, rue du Marché Ordener
75018 Paris
Tél. : 01. 42. 63. 32. 45
Fax : 01. 42. 63. 32. 81
E-mail : aaas.retour@free.fr

Infomations artistiques

EUGENIE AJAMIAN

Exposition de ses œuvres du 2 au 14 février, Galerie ARTECONTE, 15 rue de Savoie, 75006 Paris. (Du lundi au samedi de 13h30 à 18h30).

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30

HOMMAGE A MISSAK MANOUCHIAN
pour le 100ème anniversaire de sa naissance
et en présence de ses compagnons d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN

Le Comité National du souvenir «Missak Manouchian» remettra un diplôme d'honneur aux descendants ou ayant droits de résistants arméniens en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL
de **René CLEMENT**
Grand Prix International de la Mise en Scène
Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier
— Entrée libre —

La
MASON ARMENIENNE DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE DE MARSEILLE
et la
Croix Bleue des Arméniens de France
organisent
une
CONFERENCE — DEBAT avec PROJECTION

«Les Arméniens du Djavakhk *(Géorgie)***»**
par HILDA TCHOBOYAN
Présidente de la Fédération Euro-Arménienne pour la Justice et la Démocratie

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhétie sont menacés :
— dans leur vie quotidienne;
— dans leur identité;
— dans leur avenir.

le Samedi 11 février à 18 heures 30

12-14 rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
☎ 04. 91. 50. 15. 09

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 10
VENDREDI
10 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) –– Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.388 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.388

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՄՈՀԱՄԷՏ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ

ՇԻՐԱՔ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ԳՐԳՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փետր. 8ին, Չորեքշաբթի օր, Շիրաք փորձեց մտքերը հանդարտեցնել, նախագահական խորհուրդի նիստին ընթացքին վճռականապէս դատապարտելով բացայայտ գրգռութիւնները, որոնք վտանգաւոր կերպով կրնան հրահրել կիրքերը: Ակնարկը բացայայտ էր Շառլի Հէպտոյի հասցէին, որուն ծաղրանկարներու հրապարակութիւնը մասնաւոր անհրաժեշտութիւն մը չէր ներկայացներ, բացի եռապատկելէ իր տպաքանակը: Անհրաժեշտ եղած է որ 400 հազար օրինակներ եւս տպուին 160 հազար օրինակներու սպառումէն ետք: Թերթին տնօրէնը կ'արդարացնէ հրատարակութիւնը յանուն "կրօնքներու քննադատութեան իրաւունք"ին: 12 ծանօթ ծաղրանկարներէն զատ, չարաճճիօրէն կարգ մը անխիղ այլ ծաղրանկարներ ալ հրատարակած է, ինչպէս Ա. էյին վրայ Գապիւի մէկ գործը, որ մարգարէն կը ներկայացնէ սա խօսքերով. "Դժուար է սիրուիլ տխմարներէ (գոն)": Շէնքը ոստիկանութեան պաշտպանութեան տակ էր, երբ տնօրէնը՝ Ֆիլիփ Վալ մամուլի ասուլիս մը կու տար արդարացնելու համար իր դիրքը: Իրեն համար, ամբողջ պատմութիւնը քաղաքական խաղ մըն էր, կրօնքը օգտագործելու համար ռազմագիտական նպատակներու: Այս "գրգռութիւններու" կողքին Շիրաք եւ կառավարութիւնը կը փորձեն հակակշռել արտայայտութեան ազատութիւնը եւ կրօնքներու յարգանքը: Շիրաք չէշտած է, որ պէտք է խուսափիլ այն ամէն ինչէն որ կրնայ վիրաւորել ուրիշի մը համոզումները, մասնաւորաբար կրօնական համոզումները:

⁂

ԱՄՆ-ու Արտաքին նախարարը Գ. Ռայս ամբաստանած է Սուրիան եւ Իրանը, որոնք գիտակցաբար ծանրակշիռ բնոյթ տուին տագնապին, եւրոպական թերթերու հրապարակութենէն ետք: Ճ. Պուշ ալ ընդունելով Յորդանանի թագաւորը, դէմ արտայայտուած է բիրտ ուժի գործածութեան՝ իրենց դժգոհութիւնը արտայայտելու համար, բայց չէշտած է նաեւ մեդիաներու պատասխանատուութիւնը, որոնց կոչ ըրած է որ "ուշադրութիւն ընեն ուրիշներուն":

⁂

Փետրուար 8ին ցոյցերը շարունակուած են Աֆղանիստան, ուր չորս ցուցարարներ սպաննուած են, Հեպրոնի մէջ ալ (Այսըրյորդանան) յարձակումներ եղած են արեւմտեան հաստատութիւններու վրայ:

⁂

Դանիոյ մէջ, նախարարապետը եւ քաղաքական շրջանակները կը խորհին որ տեղւոյն իմամները սխալ լուրեր տարածած են, որոնք ծանր հետեւանքներ ունին այն երկրին համար, որ իրենց ապաստան տուած է: Իմամը, որ շատ մօտ է Մահմետական եղբայրներուն, երկու պատուիրակութիւններ ղրկած է Դեկտեմբերին, Եգիպտոս եւ Լիբանան, որմէ հետեւ Գոփընհակընի մէջ իրենց դիմումները ապարդիւն մնացած են:

⁂

Դանիական Ժիլանտս-Փոստըն թերթը որ Սեպտեմբերի վերջ հրատարակած էր խնդրոյ առարկայ 12 ծաղրանկարները, ներողութիւն խնդրած է մահմետականներէն:

⁂

Բաքու ալ մասնակցած է մարգարէին ծաղրանկարներուն դէմ մահմետական երկիրներու մէջ ծաւալած ցոյցերուն. հարիւրի չափ ցուցարարներ Փետրուար 7ին խմբուելով Արտաքին գործերու նախարարութեան առջեւ, պահանջած են որ այդ ծաղրանկարները հրատարակած մամուլի տէր բոլոր երկիրները ներողութիւն խնդրեն: Ցոյցը առանց արտօնութեան տեղի ունեցած է, բայց ոստիկանութիւնը չէ միջամտած ցրուելու համար ցուցարարները: Նման ցոյց մըն ալ տեղի ունեցած է Բաքուի մօտ Նարդարան գիւղին մէջ որ ծանօթ է կրօնամէտ հոսանքներով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԱԽԻ 10 շարժումներ կրցան, ի վերջոյ, մէկ ճակատ կազմել եւ այդպէս ներկայանալ Փետր. 7ին Միւթիւալիթէի սրահը: Հակառակ կարգ մը վարանումներու, իրարու քով եկած էին ընկերվարականները, ձախ արմատականները, կանաչները, համայնավարները, Հանրապետական Շարժումը (Շըվէնըման) եւ շարք մը կազմակերպութիւններ: Ելոյթներու աւարտին, ուր ջանք թափուած էր խուսափելու այն նիւթերէն, որոնց շուրջ համաձայն չեն, հասարակաց փեկոյց մը հրապարակուեցաւ, ցոյց տալու համար միացեալ ճակատ մը: Ամէն մէկ պատուիրակութիւն արտայայտուելու իրաւունք ունէր հինգ վայրկեան եւ առաջինը եղած է կանաչներու կողմէ Եան Վերլինկ, որու գլխաւոր լոզունգն էր՝ "Վարագոյրները բանանք եւ լոյսերը մարենք", ինչ որ բոլորին հաւանութեան արժանացած է: Ամէն պարագայի մէջ, այն գլխաւոր կէտը որու շուրջ բոլորն ալ համաձայն էին, Առաջին Աշխատանքի Պայմանագրին դէմ պայքարն էր:

ՖԱԲՐԻՍ ԲՈՒՐԿՕ, Ութրոյի ողբերգութեան նախկին հարցաքննիչ դատաւորը կը հարցաքննուէր Փետր. 8ին, Ազգ. Ժողովին մէջ, խորհրդարանական քննիչ յանձնախումբի անդամներուն կողմէ: Հակառակ "ամբաստանեալներու" նկարագրութեան, դատաւորը երեւցաւ որպէս խեղճուկրակ անձնաւորութիւն մը, որ չէր յաջողեր իսկ նախադասութիւն մը կազմել, այլ կը կմկմար, բառերը իրարու քով չէր կրնար դնել եւ կը ջանար համոզել որ միակ պատասխանատուն ինք չէր եւ թէ ոչ ոք զինք զգուշացուցած էր: Հաւանական է թէ միակ պատասխանատուն ինք չէ, բայց անպարտ արձակուած 13 ամբաստանեալներն ալ զինք կը նկատեն իրենց կրած բանտարկութեան և յաւելեալ դժբախտութիւններուն բուն յանցաւորը: Ենթակային առանձնութիւնը, անփորձ վիճակը, համեմատաբար երիտասարդութիւնը մեծ դեր խաղացած են իր գործած սխալներուն մէջ: Աշխատանքը տարած է պարկեշտութեամբ եւ ոչ ոք զինք զգուշացուցած է կամ ազդարարած, որ բռնած ճամբան սխալ է: Ունկնդրութիւնը տեւած է վեց ժամ, ամբաստանեալները արտօնութիւն չունէին հարցումներ ընելու: Ամէն պարագայի մէջ, պրդտոր կէտեր կը մնային այս ողբերգական պատմութեան մէջ, ուր մէկ մարմնութիւն բաւած էր որ 13 հոգի մանկամոլութեան ամբաստանութեամբ բանտ նետուին:

ՉԻՉԷՆԻՈՑ զինուորական ռուսական կայանի մը մէջ պայթում մը պատահած է Փետր. 7ին, որու հետեւանքով նուազագոյն 13 հոգի մեռած է: Կայանը ապաստանն էր ընտրեալ Ջոկատի մը եւ արկածին մասին երկու վարկած կայ: Մէկը կրնայ կապի հոսքի մը վերաբերիլ, միւսն ալ պայթուցիկի մը, ըստ զինուորական ռուսական արդարադատութեան բանբերին:

Ա. ՇԱՐՈՆ, Փետր. 7ին, սրտի սուր տագնապ մը ունեցած կ'ըլլայ եւ ըստ իր փաստաբաններուն, ծանր վիճակի մէջ է:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ գրեթէ պարապ դահլիճին մէջ է, որ Փետրուար 8ի գիշերը քուէարկուեցաւ Տ. տը Վիլըփէնի Առաջին Աշխատանքի Պայմանագիրը: Ի նըպաստ քուէարկած են միայն Իւ. Էմ. Փէ.ի երեսփոխանները: Նախարարապետը պէտք չունեցաւ օգտագործելու Սահմանադրութեան 49-3 յօդուածը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ առեւտրական բացը 26էն 28 միլիառ Եւրոյի հասած է 2005ին, ինչ որ պատմական մրցանիշ մը կը նկատուի, եռապատիկն է նախորդ տարուան: Նոյն տարուան համար, Գերմանիա ճիշդ հակառակ մրցանիշ մը կոտրած է: Իր արտածումները 7,5% յաւելում մը կրած են, հասնելով 786,1 միլիառ Եւրոյի, շնորհիւ գլխաւորաբար փոքր եւ միջին ձեռնարկութիւններու: Այս կացութիւնը զինքը Բ. դիրքի վրայ կը դնէ Չինաստանէն ետք:

ՖԻՖԱ-ն, Ֆութպոլի համաշխարհային դաշնակցութիւնը Փետր. 7ին պատիժի իր վճիռը արձակեց Թուրքիա - Զուիցերիա խնդրայարոյց մրցումին կապակցութեամբ: Համաշխարհային բաժակի դրաման դարձի այս մրցումը, որ տեղի ունեցած էր անցեալ աշնան Պոլիս, շատ ծանր դէպքերու թատերաբեմ հանդիսացած էր, Թուրքիոյ զգման իրաւունքը կորսնցնելէն ետք: Այդ պատիժը կը նախատեսէ որ Թուրքիան յառաջիկայ իր վեց մրցումները խաղայ իր սահմաններէն առնուազն 500 քմ. հեռու չէզոք դաշտ մը եւ առանց հանդիսատեսի: Բազմաթիւ խաղերու համար կախակայուած են նաեւ երկու Թուրք ու մէկ զուիցերացի խաղացողներ:

ՏԷՕՆՔԷՐՔԻ նուահանգիստին ծայրը՝ Լուն-Փլաժ, մաքսային պաշտօնեաները թրքական բեռնատար կառք մը գրաւած են, ուր դիպուածով 305,69 քկ. սպիտակ հերոյին գտած են, որուն արժէքը 12 միլիոն Եւրօ է: Մրցանիչ մը կը նըկատուի: Թուրք վարորդը ըսած է թէ լուր չունէր: Պարտէր Անգլիա անցնիլ:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ հիւսիս-արեւմտեան շըրջանը ռմբափորձ մը գործուած է Փետրուար 9ին, շիի թափօրի մը դէմ, որ Աշուրան կը տօնէր: Առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն ութ մեռեալ կար եւ յիսուն վիրաւոր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան Շուէտ կատարած պաշտօնական այցին ընթացքին Փետրուար 8ին հանդիպում ունեցած է Սթոքհոլմի հայութեան ներկայացուցիչներուն հետ: Գլխաւոր նիւթը եղած է երկքաղաքացիութեան հարցը: Նախագահը ըսած է թէ Նոյեմբերին ընդունուած սահմանադրական փոփոխութիւններէն ետք առոր արգելք չէ մնացած այլեւս եւ թէ յատուկ խումբ մը պիտի կազմուի, քաղաքացիութեան օրէնքին մէջ հարկաւոր փոփոխութիւնները ընելու համար, մինչեւ աշուն: Ռ. Քոչարեան ըսած է թէ ինք միշտ համոզուած է որ Սփիւռքի հետ միասնութիւնը աւելի կը հզօրացնէ Հայաստանը եւ թէ ըսածին լաւագոյն փաստըն է Ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումին համար տարուած ջանքը:

ՋՈՒՂԱՅԻ ԽԱՉՔԱՐԵՐՈՒՆ ՆԻՒԹՈՎ Ֆ. ՏՈՒՍԹ-ՊԼԱԶԻԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԻՄՈՒՄԻՆ

Ֆրանսայի հայկական կազմակերպութիւններու խորհուրդը եւ Հայ Դատի յանձնախումբը Դեկտ. 29 թուակիր նամակով մը դիմած էին Ֆրանսայի Արտաքին գործերու եւ Մշակոյթի եւ Հաղորդակցութեան նախարարներուն որպէսզի միջամտեն վերջ տալու համար Ջուղայի միջնադարեան հայկական գերեզմանոցին աւերումին:

Իրեն եղած դիմումին Արտաքին գործերու նախարարը պատասխանած է Փետր. 3 թուակիր հետեւեալ նամակով.

Պարոն նախագահ,

Փափաքած էիք ուշադրութեանս յանձնել Ջուղայի հնավայրին ենթարկուած աւերումը: Այդ տեղեկութիւնը տակաւին ստուգուած չէ տեղւոյն վրայ, բայց Ադրբեջան յայտնած է թէ տրամադիր է ստուգիչ միջազգային խումբ մը ընդունելու, որպէսզի քննութիւն կատարէ ադրբեջանական տարածքին վրայի հայկական յուշակոթողներուն մասին:

Ֆրանսան, որուն համաշխարհային մըշակութային ժառանգութեան պահպանումին նախանձախնդրութիւնը կը շեշտէք իրաւամբ, միայն կրնայ խրախուսել նման խումբի մը կազմութիւնը որ առիթ կու տայ ոչ միայն հնավայրին կացութեան ստուգումին, այլեւ կը պատրաստէ անոր պահպանումին եւ արժեւորումին պայմանները:

Սա պահուն, Հայաստանի ու Ադրբեջանի միջեւ ղարաբաղեան բանակցութիւններու յուսատու զարգացումներու այս փուլին կ'ուզեմ նաեւ շեշտել թէ որքա՛ն կարեւոր է մէկ կամ միւս կողմէն գրգռութիւն նկատուելիք ամէն տեսակ արարքէ ու յայտարարութենէ հեռու մընալ. ուրախ եմ տեսնելով որ կը բաժնէք չափաւորութեան ու պատասխանատուութեան նոյն մտահոգութիւնը:

Ընդունեցէ՛ք պարոն նախագահ յաւագոյն զգացումներուս հաւաստիքը:

Ֆ. Տուսթ - Պլազի
Արտաքին գործերու նախարար

⁂

Նման պատասխան ադրբեջանցի քանդողներուն գոհունակութիւն պատճառելէ զատ, հայկական կողմին կը ծառայէ աւելի քան դար մը փորձառութեան վրայ նոր կէտ մը աւելցնելու: Հայոց պատմութիւնը պէտք եղածէն աւելի օրինակներով լեցուն է թէ որեւէ հարցի, մանաւանդ ամէնէն արդարին, պարագային Արեւմուտքի դրան ջախջախիչ, երկարիլ շատ-շատ խրատականով մը կը վարձատրուի: Նախարարին այս պատասխանով կրնանք այդ փորձառութեան աւելցնել թէ տարբեր ոչինչ դուրս կու գայ նոյն ջախջախէն երբ նոյնիսկ երկարող ձեռքերը օսմանցի կամ Թուրք փոքրամասնութեան չեն պատկանիր, այլ Ֆրանսայի քաղաքացիներու:

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ՊԱՏՄԱԲԱՆ-ՄՇԱԿՈՒԹԱԲԱՆ ԱՐԳԱՄ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ ՀԵՏ

«Երեւի Հայաստանի ոչ մի պատմական շրջան այնպիսի հարուստ գրականութիւն չունի, ինչպէս Նախիջեւանը: Դրա համար մենք պարտական ենք մեծ հայորդի, հայրենասէր Արգամ Այվազեանին: Այն, ինչ կատարել է Ա. Այվազեանը, կատարեալ սխրանք է: Նրա կատարածը մի ամբողջ գիտահետազօտական ինստիտուտի աշխատանք է, բայց կատարել է միայն ինքը՝ հայրենասէր հայորդի Ա. Այվազեանը»: Այսպէս է բնորոշել հայագէտ-նախիջեւանագէտ Արգամ Այվազեանի գիտական, յիրաւի, ամենայն ուշադրութեան արժանի գործունէութիւնը Գիտութիւնների Ազգային Ակադեմիայի ակադեմիկոս Վարազդատ Յարութիւնեանը:

Բազմաթիւ գիտական ուսումնասիրութիւնների, առանձին գրքերով հրատարակուած 17 մենագրութիւնների հեղինակ Ա. Այվազեանը անցեալ տարի՝ 2005 թ., Նախիջեւանի պատմական գաւառների վերաբերեալ հրատարակեց եւս երկու խիստ կարեւոր աշխատութիւններ: Այս առիթով էլ ընթերցողների ուշադրութեանն ենք ներկայացնում սոյն ներկայացուող հարցազրոյցը:

⁂

◆ Պարոն Այվազեան, անցեալ տարին Ձեզ համար բաւականին արգասաբեր եղաւ եւ յաջողուեց հրատարակել երկու արժէքաւոր եւ ստուարածաւալ ուսումնասիրութիւններ: Խնդրում եմ մեր ընթերցողներին ներկայացնել դրանք:

◆ *Առաջին աշխատանքը, որը լոյս տեսաւ 2005 թ. Մարտ ամսին, վերնագրուած է «Նախիջեւանը 1905 թ. եւ 1918–19 թթ. կրակէ շղթայի գոյամարտում»: Այստեղ լուսաբանւում է Նախիջեւանի պատմական գաւառների հայութեան վերը նշուած ժամանակներում կրած կոտորածները տեղի թաթարաթուրքական եւ Թուրքիայի բանակի կողմից: Այն բաղկացած է երկու ընդարձակ գլուխներից՝ 27 մամուլ ծաւալով: Աշխատութեան մէջ առաջին անգամ շրջանառութեան մէջ են դրուած բազմաթիւ արխիւային փաստաթղթեր, դէպքեր, մասնակիցների յուշագրութիւններ եւ զանազան այլ նիւթեր: Նորայայտ մի շարք փաստաթղթերի օգտագործմամբ առանձնակի մանրամասնութիւններով ներկայացւում են Նախիջեւանահայութեան պայքարի դրուագները: Աշխատութեան առդիր հրատարակուած են նաեւ Նախիջեւանի հայոց բնակավայրերի արխիւային եւ ժամանակակից իրավիճակները պատկերող շուրջ 100 լուսանկարներ, բնակավայրերի եւ Հայոց յուշարձանների քարտէզներ: Քննարկուած են նաեւ Նախիջեւանի հայաթափման եւ առընչակից խնդիրները:*

Հատորը հրատարակուել է «Երկիր եւ մշակոյթ համազգային կազմակերպութեան» (Ֆրանսա, Փարիզ) մեկենասութեամբ, որին էլ երախտապարտ եմ:

Երկրորդ աշխատանքը լոյս է տեսել 2005 թ. Դեկտեմբերի վերջերին: Այն «Նախիջեւանի վիմագրական ժառանգութիւն» շարքի 2րդ հատորն է եւ նուիրուած է միջնադարեան Հայաստանի աչքառու բնակավայրերից մէկին՝ Գողթն գաւառի Ագուլիս քաղաքին: Ստուարածաւալ այս աշխատութիւնը հրատարակման պատրաստուեց Հայաստանի Ամերիկեան Համալսարանի «Ալիս Օհաննէսեան» Հայ դասական մատենագրութեան Թուային գրադարանի անձնակազմին (տնօրէն՝ պատմ. գիտութիւնների թեկնածու Մերուժան Կարապետեան) ջանքերով: Աշխատութեան տպագրութիւնը իրականացուել է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ կաթողիկոսի հրամանով, որի նիւթական ծախսերը՝ որպէս Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան մատենաշարային հրատարակութեան, հոգացել է Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան հայկական բաժինը (տնօրէն՝ դոկտոր Զաւէն Եկաւեան): Նշեմ, որ այս հատորը 2001 թ. Մ. Կարապետեանի հետ նախատեսել էինք որպէս «Նախիջեւանի վիմագրական ժառանգութեան» առաջին հատոր: Սակայն 2002 թ. Հին Ջուղայի հռչակաւոր գերեզմանատան Նախիջեւանի եւ Ադրբեջանի իշխանութիւնների կողմից հիմնայատակ կործանումը մեզ ստիպեց՝ որպէս առաջին հատոր տպագրել Ջուղային նուիրուած հատորը:

Ագուլիսին նուիրուած հատորը կազմուած է երկու մասերից, որոնցից առաջինում ներկայացուած է այդ քաղաքի պատմամշակութային անցեալն ու յուշարձանները: Երկրորդ մասն ամբողջապէս նուիրուած է Ագուլիսից մեր օրերը՝ այսինքն մինչեւ 1986–87 թթ., հասած նրա վերդետնեայ վիմագրական յուշարձանները: Այս հատորում զետեղուած են Ագուլիսի 715 վիմագրերը, նրանց գրչագրերն ու փաստագրող լուսանկարները: Բացի այդ, հատորը համալրուել է Ագուլիս քաղաքը, նրա վանքերն ու եկեղեցիները, մշակոյթն ու արուեստը, տարազը պատկերող 145 ներդիր լուսանկարներով, որոնցից 60ը գունաւոր տպագրութեամբ: Ընդհանուր առմամբ հատորն ընդգրկում է շուրջ 1300ից աւելի լուսանկարներ, գրչագրեր ու յատակագծեր: Այս ամէնը անհերքելիօրէն փաստում են հատորի թէ՛ ասելիքը, եւ թէ՛ գիտականութիւնը:

◆ Այս երկու հատորներն էլ, փաստօրէն, լոյս են տեսել Սփիւռքի հիմնադրամների ու կազմակերպութիւնների հոգածութեամբ: Մի՞թէ հայաստանեան պետական մարմիններն ու մեր մեծահարուստները Ձեզ չեն օգնում: Չէ՞ որ հայաստանեան իշխանութիւնները վերջին տարիներին մէկ անգամ չէ, որ դիմել եւ այսօր էլ դիմում են միջազգային կազմակերպութիւններին Նախիջեւանի Հանրապետութեան տարածքի հայկական յուշարձանների աւերումների վերաբերեալ: Ի՞նչ կ'ասէք այս մասին:

◆ *Ի՞նչ ասեմ: Եթէ հակիրճ պատասխանեմ, ապա պէտք է ասեմ, որ ոչ: Այս "ոչը" ես ուզում եմ յատուկ ընդգծել: Յատուկ, որովհետեւ մեր այսօրուայ իշխանութիւնները սովոր են ամբողջ կոկորդով բղաւել-բողոքել, որ աւերում են, կործանում են, հասէ՛ք, յանձնաժողովներ ստեղծէք. եւայլն, եւայլն... Իսկ միւս կողմից էլ զարմանալիօրէն անտարբերութիւն են դրսեւորում: Փաստացի խօսեմ. Օրինակ, Հին Ջուղայի հռչակաւոր գերեզմանատան կործանման վերաբերեալ պետական այրերը բողոք ու ցաւ են արտայայտում: Սակայն ոչ մէկը ոչ մի հետաքրքրութիւն, օգնութիւն չցուցաբերեց հէնց այդ աւերուած – կործանուած խաչքարերի 1200ի վիմագրերը, շուրջ 1000ի լուսանկարները փաստող միակ եւ եզակի հատորի տպագրմանը կամ «Խզուած մեղեդի՝ Ջուղա» երկմասանոց փաստավաւերագրական տեսաֆիլմի (1 ժամ 40 րոպէ տեւողութեամբ) ստեղծման աշխատանքներին: Ոչ մի լումայ: Դէ արի ու հաւատա, որ պաշտօնատար անձինք իրապէս ազնիւ ու մտահոգ են, ճչդախօս: Դէ արի ու բարբարոս Ադրբեջանցու վարքագծի հետ միասին հորիզոնականում մի տեղադրիր մեր պետական անհոգութիւնն ու անտարբերութիւնը:*

Խօսքերս թող ամենեւին էլ խիստ չթուան: Դա փաստ է: Մենք զայրանում եւ զարմանում ենք, որ ընդամէնը մէկ-երկու շաբաթ առաջ Ադրբեջանի նախագահն իրենց գիտութիւնների ակադեմիայի գիտնականներին բացէիբաց պատուիրում - յանձնարարում էր Արցախի իրական պատմութիւնն ու մշակոյթը յօգուտ Ադրբեջանի շարադրելու եւ աշխարհին ի ցոյց դնելու: Իսկ մենք, մեր ղեկավարութիւնը՝ վերից վար ի՞նչ ենք անում: Բացարձակապէս ոչինչ: Մեզ ոչ թէ պատուիրում, այլ մեր միջոցներով կամ էլ տարիների աշխատանքով ստեղծուած իրական պատմամշակութային աշխատութիւնները չենք կարողանում նոյնիսկ հայերէն տպագրել, էլ չեմ ասում օտար լեզուներով: Զորօրինակ, տարիներ շարունակ դիմում – խնդրում, աջակցութիւն եմ հայցում Նախիջեւանի պատմական գաւառների արդէն ամբողջովին աւերուած հայկ. վանքերի ու եկեղեցիների, վիմագրերի ծանրակշիռ հատորները տպագրելու համար: Սակայն պատասխանատուները եւ իշխանաւորները այսօր սոսկ չինովնիկական պարտք են կատարում, եւ ոչ թէ ազգային ու խելական, պետականակերտ ու հայահաւաքման աշխատանք: Մէկի համար Հայաստանն այսօր իրօք որ հարստութիւն ամբարելու, ազգային արժէքները առք ու վաճառքի հանելու տեղ է, հազարի ու տասնեակ հազարների համար՝ տաժանավայր, օրուայ հաց հայթայթելու դժոխք:

Մենք այսօր ունենք ձեւով ազգային, հիմքով անկախ պետութիւն: Սա մեծ հարստութիւն եւ ձեռքբերում է: Սակայն դեռեւս ախտահարուած չենք, քանզի պետական այրերը եւ իշխանաւորները մեծամասամբ պատուավայել ու պետականավայել գործերու փոխարէն դեռեւս խարխափում են աթոռամոլութեամբ ու շահամոլութեամբ: Այսօր առաւել մերկացել ենք մեր աւանդական ու ազգային առաքինութիւններից, քանզի օր ըստ օրէ մեր իրականութեան մէջ տիրող է դառնում մեր ներաշխարհի աղքատութիւնը՝ անպարկեշտ կիրքն ու հաճոյքը, շահն ու շահամոլութեան ցուցադրութիւնները... Առաւել ցայտուն են դարձել անձնակենտրոնութիւնն ու անհանդուրժողականութիւնը, իրարամերժութիւնն ու վայելքարեութիւնը... Դարձել ենք խմբակային, հայրենակցական, կուսակցական եւ նմանատիպ այլ միութիւններ ու անհատներ: Իսկ այս ամէնն էլ ինքնըստինքեան մարդուն բերում է հաւատի ու ինքնուրոյն ժառանգականութեան պահպանման կորստին: Մի կորուստ, որը չես կարող վերականգնել ոչ մի տնտեսական առաջընթացով: Այս ամէնի պատճառով է, որ հայաստանաբնակ հայութիւնը կուտակւում - արտագաղթում է: Ասել է թէ հայաստանաբնակ հայութիւնը ոչ թէ պանդխտում է Հայաստանից ու իր հայրենիքից, այլ՝ հաւատ ու յոյս չներշնչող իշխանութիւններից ու անվստահ մթնոլորտ-իրավիճակից:

Բերեմ մէկ-երկու շօշափելի փաստեր: Մենք հպարտանում ենք (եւ արդարեւ էլ այդպէս է) հայ կնոջ աւանդական ու առաքինի արժանիքներով: Սակայն տեւական գործազրկութիւնը եւ ընտանիքի հոգսերը մի կերպ հոգալու ծանր պայմանների ստիպումով հայ երիտասարդ կանանց ու աղջիկների մի մասը՝ ես ասեմ հարիւրներով, դուք ճշդէք՝ տասնեակ հազարներով, ահա տարիներ շարունակ թափառում են եւ իր ու իր ընտանիքի հացի խնդիրներն առեւտրով, մարմնավաճառութեամբ եւ սպասարկման տարբեր ոլորտներում աշխատելով լուծում օտար երկրներում (Արաբական Էմիրութիւններ, Թուրքիա, Ռուսաստան, Եւրոպա): Արդեօք այս անպատւաբեր խնդրի վերացման համար ունե՞նք պետական ու ազգային իրական ծրագրեր... Արդեօք մենք ամօթ զգո՞ւմ ենք... Պետական, ազգային ամօթ...

Մէկ այլ խնդիր: Մենք հպարտանում ենք (եւ արդարեւ էլ այդպէս էր), որ գրասպաշտ ու գրասէր, մշակութասէր ժողովուրդ ենք: Սակայն թոյլ տուէք հարցնել, թէ այդ ինչպէ՞ս եղաւ, ո՞ւմ չորացած ձեռքերով էր, որ Երեւան քաղաքում եւ շրջաններում գրեթէ վերացան գրախանութները, իսկ գրադարաններն էլ ահա 15 տարի է (բացառութեամբ Երեւանի մէկ-երկու գրադարաններից)՝ չեն համալրւում նոր լոյս տեսած գրքերով, ամսագրերով, թերթերով: Երեւանում տպագրուող 100–300 օրինակներով գրականութիւնն ու մամուլն էլ Երեւանից բացի չի հասնում կամ գրեթէ չի հասնում մարզերն ու գիւղերը: Ասենք դրա անհրաժեշտութիւնն էլ չկայ, քանի որ գիւղերում՝ հաւուկենտ մարդկանցից բացի, ոչ ոքի այլեւս չի հետաքրքրում գիրն ու գրականութիւնը, մամուլը: Կատարեալ աւերակների (թէ ֆիզիքական եւ թէ բարոյական առումներով) են վերածուել գիւղական երբեմնի ակումբներն ու մշակութային օջախները...

(Մնացեալը յաջորդիւ)

Հարցազրոյցը վարեց՝
ՍԵՐԳԷՅ ԳԱԼՕՅԵԱՆ

«Ազգ» (Փետրուար 4)

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ «ԲԱԶՄԱՎԷՊ» ՀԱՆԴԷՍԸ

(ՎԵՆԵՏԻԿ, ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ ՎԱՆՔ)

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

Մխիթարեան միաբանութիւնը Ս. Ղազարու վանքը հաստատուելէն ի վեր (Վենետիկ – Իտալիա), շարունակած է մշակութային իր աշխատանքները՝ յատկապէս հայ լեզուի, գրականութեան եւ մշակոյթի վերաբերեալ մտաւորական գործունէութիւն ծաւալելով: Իր հրատարակչական գործերու շարքին կանոնաւոր հերթականութեամբ լոյս ընծայեց նաեւ իր ամսաթերթը՝ "Բազմավէպ"ը, որ լոյս կը տեսնէ 1843էն ի վեր: Տարիներու ընթացքին շարունակելով իր անխափան երթը, իբրեւ մամուլ եւ հայագիտական աղբիւր, Ի. դարու վերջին տասնամեակներուն դանդաղած է ամսաթերթային իր ընթացքը՝ վերածուելով տարեգիրքի, ԻԱ. դարու սկիզբէն իսկ:

Վենետիկի եւ Վիեննայի զոյգ միաբանութիւնները թէեւ այսօր ունին միացեալ միաբանութեան բնոյթ, այսուհանդերձ Վիեննական Մխիթարեան միաբանութիւնը եւս ունի իր սեփական ու պաշտօնական հանդէսը, "Հանդէս Ամսօրեայ"ն, որ դարերու պատմութիւն ունի՝ գրական, գեղարուեստական, պատմագիտական, գրադատական – քննադատական, ուսումնասիրական, մատենագիտական երկեր ու յօդուածներ լոյս ընծայած ըլլալու իր ճանապարհին:

Հայ պատմագրութեան, կրօնագիտական եւ գրական-գեղարուեստական ստեղծագործութեան դաշտին մէջ միաբանութեան երկու թեւերն ալ մեծ երախտիք ունին հայ մշակոյթի տարածման, պահպանման տեսակէտէն, Եւրոպայէն մինչեւ արտաշխարհ, մինչեւ Հայաստան:

2005 թուականի "Բազմավէպ" տարեգիրքը իր 500է աւելի էջերով կը ներկայանայ գրասէր հանրութեան: Հանդէսը նուիրուած է հայ գիրերու գիւտին 1600-ամեակին: Կը բովանդակէ տարբեր թեմաներով երկարաշունչ երկեր, որոնք առանձին հրատարակուելով կրնային գրքոյկներ ըլլալ:

Հանրագիտարանի խորք ու արժէք ունեցող տարեգիրքը կը բացուի խմբագրականով, հանդէսը խմբագրած միաբան վարդապետին՝ հայր Վահան Օհանեանի գրիչով: Տեղ տրուած է հայրենի եւ սփիւռքահայ գրողներու: Անոնք անդրադարձած են հայ եւ իտալացի ժողովուրդներու մշակութային, ազգային ու պատմական հարցերուն, առնչուած՝ հայ ժողովուրդի մշակութային ու պատմական կեանքին: Հանդէսին առաջին գրութիւնը նամականի մըն է՝ հայրենի գրագէտ - բանաստեղծ Գուրգէն Մահարիի եւ լիբանանահայ գրող եւ կրթական մշակ Գրիգոր Շահինեանի միջեւ փոխանակուած:

Հայագիտական երկերու հարուստ բովանդակութեամբ այս հանդէսին էջերը յագեցած են ուսանելի թեմաներ արծարծող երկարաշունչ յօդուածներով: Աշխատակիցները ներկայացուցած են շահեկան ուսումնասիրութիւններ՝ հայ թէ օտար արժէքներու մասին, իրենց գրառումները դրոշմելով աղբիւրագիտական վաւերագրութեամբ: Նման հատորներ անշուշտ ճակատագրուած են մասնագիտական պրպտումներով հետաքրքրուած ընթերցողներու: Իւրաքանչիւր յօդուած ունի իր իւրայատուկ կշիռը, ինչ որ կ'արժեւորէ հաստափոր հատորին լոյս ընծայումը:

Բովանդակութեան սիւնակն իսկ բաւ է համոզուելու տարուած երկարաշունչ աշ-

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, Յունուար 14ին եւ 15ին, կազմակերպութեամբ Հ.Յ.Դ. Գերագոյն Մարմնին, երկօրեայ խորհրդաժողով մը տեղի ունեցած է, որուն մասնակցած են Եւրոպայի Հ.Յ.Դ. Կեդրոնական Կոմիտէները եւ Հայ Դատի յանձնախումբերու անդամները 10 երկիրներէ՝ Ֆրանսա, Իտալիա, Պելժիա, Կիպրոս, Անգլիա, Հոլանտա, Աւստրիա, Գերմանիա, Հայաստան եւ Յունաստան: Բիւրոյի կողմէ ներկայ եղած են Հրանդ Մարգարեան, Կարօ Արմէնեան, Յակոբ Տէր Խաչատուրեան եւ Մկրտիչ Մկրտիչեան: Հայաստանէն ներկայ եղած է Գերագոյն Մարմնի ներկայացուցիչ Արմէն Ռուստամեան, իսկ Հայ Դատի Միջին Արեւելքի գրասենեակի պատասխանատու Վերա Եաղուպեան: Իբրեւ հիւրընկալող երկիր, Յունաստանէն ներկայ եղած են Ատիկէի եւ հիւսիսային Յունաստանի կոմիտէներէն ընկերներ, Հայ Դատի Յանձնախումբի ընկերներ, Երիտասարդականի Կեդրոնական Վարչութիւնը եւ "Ազատ Օր"ի ներկայացուցիչը: Օրակարգի նիւթը եղած է Հայ Դատը եւ բոլոր զեկուցաբերները կատարած են իրենց ներկայացումները: Շօշափուած են բազմաթիւ հարցեր, որոնք հիմնականօրէն կը վերաբերէին Եւրոպայի Հայութեան, բայց եղած են նաեւ հարցեր ամբողջ Հայութեան մասին: Այս առթիւ, ժողովի դիւանը հաղորդագրութիւն մը հրապարակած է, ուր կը նշուին գլխաւորաբար երեք կէտեր. – ա) արժեւորում երիտասարդութեան դերակատարութեան, բ) Եւրոպայի հայկական կառոյցները աւելի ազդեցիկ դարձնել, գ) քարոզչական եւ յարաբերական աշխատանքները աշխուժացնել, որպէսզի Թուրքիոյ անդամակցութեան նախապայմաններէն ըլլայ Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչումը:

ԼՈՆՏՈՆԻ "Կոմիտաս" հիմնարկը Ողջակէզի ոգեկոչումի օրը նշած է Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով վաւերագրական երկու ֆիլմի ցուցադրութեամբ: Մէկը "Դէպի Արարատ"ն է, միւսը՝ "Կ'անեմ չունները – Վերջին վերապրողը": Ներկայ գտնուած է առաջին հեղինակներէն Սիւզան Խարտալեան (Շուէտ) որ հրապարակիչ Կարէթ Էվանսի ու նախաձեռնարկ հիմնարկէն պատմաբան Արա Սարաֆեանի հետ պատասխանած է լսարանին հարցումներուն: Ներկաներուն մէջ ուշագրաւ եղած է ոչ-Հայ երիտասարդներու կարեւոր համեմատութիւնը:

խատանքին, խմբագրութեան, սրբագրողներուն, աշխատակցութեան կապը պահպանելու ջանքերուն: Ցիշատակելի յօդուածներ են Մխիթարեան կարգ մը երախտաշատ վարդապետներու կեանքին ու գործին նուիրուած ուսումնասիրական աշխատանքները: Կը հանդիպինք ծանօթ թէ անծանօթ անուններու, որոնց հետ ծանօթանալու առիթներ ստեղծած է "Բազմավէպ"ի այս տարեգիրքը: Օրինակ՝ բանաստեղծ Զուլալ Գազանճեանի գրիչէն կը կարդանք մատենագիր Կորիւնի "Վարք Մաշտոցի" ուսումնասիրական երկը. սա արդէն կ'արժեւորէ հայ գիրերու գիւտին 1600ամեակի դարադարձային նշումը:

Ցակոբ Կիւլլիւճեան ներկայացուցած է "Նարեկացիի Մատեանը՝ խօսքի պատարագ" երկասիրութիւնը:

Ռաֆայէլ Համբարձումեանէն կը կարդանք "Գարեգին Նժդեհի վկայաբանութիւնը խորհրդային տանջարաններում":

Արտակ Մաղալեանի գրիչով կը կարդանք յոյժ շահեկան յօդուած մը՝ մեր օրերուն յատուկ պատմագիտական սեւեռումով արձանագրուած. "Արցախի Մելիքական տների տոհմածառերը":

Վարդան Մատթէոսեան հակած է "Սանթիակօ տէ Գոմփոստելա եւ Հայերը" թեմային վրայ: Նիւթ մը, որ հետաքրքրած է հայ ուսումնասիրողները:

Ծիուզեփփէ Մունարինի արծարծած է իտալերէնով՝ Յունուար 6ին Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Քրիստոսի Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան օրը կատարուած մկրտութեան Ջրօրհնէքը:

Ե. Թ. Ներսէսեան գրած է "Կիլիկեան Հայաստանի Օշին Թագաւորին (1208 – 1220) դրամները" յօդուածը:

Շողիկ Ոսկանեան անդրադարձած է դաստիարակչական բնոյթի հարցի մը՝ գրելով "Կրօնաբարոյական եւ մտաւոր – գաղափարական դաստիարակութեան հարցերը արեւմտահայ դասական մանկավարժների հայեացքներում (1850 – 1915 թուականներ)":

Հ. Սերոբ Վրդ. Ջամուրլեան անդրադարձած է աստուածաբանական թեմայի մը. "Դաւանական սահմանադրութիւն աստուածային յայտնութեան մասին":

Մարքօ Պայիս անգլերէնով գրած է պատմական ուսումնասիրութիւն մը՝ "Կովկասեան Ալպանիոյ հարաւային սահմանը (ՔԱ. Ա. դար – ՔԵ. Բ. դար)":

Ռոմանոս Սահակեան. "Բանաստեղծի անձնական ճակատագիրը իր ստեղծագործութեան մէջ":

Վրէժ Վարդանեան. "Գրիգոր Մագիստրոսի քաղաքական հաւատամքը":

Արփի Վարդումեան. "Ուշ միջնադարեան հոգեւոր երաժշտութեան Վենետիկի դպրոցն ըստ Հ. Ղեւոնդ Վրդ. Տայեանի ձայնագրեալ Շարակնոցի":

Ռուզան Տէր Գրիգորեան գրած է "Մխիթարեան միաբանութեան արժանի զաւակը" խորագիրով յօդուած մը:

Գէորգ Տէր Վարդանեան երկով մը կ'ոգեկոչէ "Պատմութիւն վարուց Հ. Պօղոս Վարդապետի Մէհէրեան, շարադրեալ յիւրմէ 1811, Վենետիկ, ի վանս սրբոյն Լազարու":

Հանդէսին վերջին քանի էջերուն մէջ գրուած են երկու գրախօսականներ՝ Վարդան Մատթէոսեանի գրիչով. "Հայաստանի պատմութեան նիւթեր Կեդրոնական Եւրոպայի դիւաններում", Սարգիս Խաչենց հրատարակչութիւն, Երեւան, 2001: "Հրաչեայ Աճառեան, նամակներ", աշխատասիրութեամբ Քնարիկ Աճառեանի եւ Մելանիա Եղիազարեանի, Երեւան, Սարգիս Խաչենց հրատարակչութիւն, 2001:

Երկու գիրքի գրախօսական գրած է Ծիուզէփփէ Մունարինի. "Հայերը պատմութեան եւ մշակոյթի մէջ", Անայիս Ներսէսեան, Պուքրէշ, 2003:

"Խօսք մը հայ եւ արեւելեան ծէսերու մասին", Զարեհ Ծ. Վրդ. Պարոնեան, Ռումանիա, 2003:

Բծախնդրութեամբ, իւրաքանչիւր երկի աւարտին անգլերէն ամփոփ բացատրութիւններով պատրաստուած եւ խմբագրուած հայագիտական հանդէս մը, որ կը ներկայացուի ընթերցողին: Կոթողական աշխատասիրութիւն մը՝ արժանի ընթերցման:

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԱՄՈՒԼ-ԲԱՆԱԿ ԶԱՐՄԱՆԱԼԻ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

2003ի գարնան երբ անգլեւամերիկեան զօրքերը կը պատրաստուէին Իրաք մտնել վերջ տալու համար Ս. Հիւսէյնի իշխանութեան, բազմաթիւ նիւթեր չահագրգռութիւն գտան միջազգային լրատուներէն. առաջինը զանգուածային բնաջնջումի զէնքերն էին, որոնք կ'ըսուէր թէ կը պատկանէին իրաքցի մենատիրոջ: Ամերիկեան շատ մը թերթեր ոչ մէկ կասկած յայտնեցին Իրաքի խաղաղութեան սպառնալիքի բնոյթին որուն վրայ կը շեշտէր Սպիտակ Տունը: Այդ կեցուածքն ալ գիրենք առաջնորդեց առանց այլեւայլի զօրավիգ կանգնելու պատերազմին: Ու բոլոր լրատուներուն համար հիմնական հարց էր գինեալ գործողութիւններու գետնին վրայ ունենալ իրենց թղթակիցները:

Այդ ձգտումը հիմնուած էր Պարսից ծոցի առաջին պատերազմին (1990-91) լրատուներու վիճակած ձախողութեան վրայ: Այդ նախընթացին լրագրողները վերածուած էին դաշնակից ուժերու մէկ բանբերին, քանի որ տեղւոյն վրայ չէին ու կը գրէին, կ'ըսէին զինուորական պատասխանատուներու բաժնները:

Այս անգամ ամերիկեան կարեւոր լրատուները հաւանեցան կռուող միաւորներուն ընկերացնել իրենց լրագրողները որպէսզի անոնք ականատես ըլլային կատարուած գործողութիւններուն: Վերջերս հրապարակուած է 2003 Մայիս – 2004 Ապրիլի կացութեան մասին խորհրդապահական տեղեկագիր մը ուր ներքին յարաբերութիւնը կը պատմուի լրագրողներու եւ զօրքերու միջեւ:

Մինչ լրագրողներու մեծ մասը կը հաւաստէր թէ անկախօրէն կը չարժի իր գրած թղթակցութիւններուն, քաշած նկարներուն մէջ, տեղեկագիրը քիչ մը տարբեր բան կ'ըսէ. շատ մը լրագրողներ յաճախ զինուորական պատասխանատուներէ կը խնդրէին կարդալ, կամ ակնարկ մը նետել իրենց գրածին, ստուգելու համար պարունակութեան ճշմարտութիւնը: Գրաքննութեան պարագայ յայտնուած չըլլալով հանդերձ, աշխատանքի այդ կերպը լրագրողին անկախութեան մասին հարցականներու ծնունդ կու տայ: Զարմանալի չէ թուիր ուստի որ Փէնթակոնը յաջողութիւն նկատէ զօրքին կազմին մէջ ընդգրկուած այդ լրագրողներուն աշխատանքը:

Զինուորականները այնքան տպաւորուած են այդ լրագրողներուն որակէն որ իրենց միաւորներուն մէջ լրագրող չունեցող պատասխանատուները ցաւ յայտնած են, քանի որ չեն կրցած նոյն ուշադրութիւնը գրաւել:

Զինուորական – լրագրող գործակցութիւնը այնքա՜ն սերտ եղած է որ յաճախ զինուորական պատասխանատուներ լրագրողներուն օգնելու համար խորհրդապահական տեղեկութիւններ ալ հաղորդած են: Միայն թէ մօտ 700 լրագրողներուն մեծ մասը Պաղտատի անկումէն ետք ետ կանչուած են իրենց խմբագրութիւններուն կողմէ ու զինուորական իշխանութիւնները կ'ափսոսան որ անոնք Իրաքի վերակառուցումին առընչուած կարեւոր յաջողութիւնները չկրցան հարկաւոր ձեւով ցոլացնել:

Ընդհանուր առումով դրական արժեւորում գտած այս գործակցութիւնը, կը նախատեսուի որ յառաջիկային աւելի զարգանայ, եթէ նոյնիսկ թերահաւատութիւն կը ներշնչէ որոշ շրջանակներու:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝ ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Մինչդեռ, Լէզլի եւ Սուրէն քիթերնին կը կախեն: Զեն ուզեր խանգարուիլ. Լէզլի՝ որովհետեւ ճաշէն առաջ արդէն անգամ մը դուրս ելաւ իր պահարանին տակէն, իսկ Սուրէն՝ որովհետեւ վախի եւ փախուստի անզսպելի դող մը տարուած եւ հսկայ ոստայնի մը պրկուելուն զգացումին տակն է: Պիտի ուզէր, պիտի ուզէր ձիու մը վրայ ելլել, սուրը բարձր բռնած, մեծ հերոսներէն մէկը ըլլալ. Սասնայ Դաւիթը, Վարդան Մամիկոնեանը... Սրտի մէջ պիտի ուզէր նաեւ փախչիլ առանձին այս փոքր աշխարհէն ուրկէ բա՛ն մը չի հասկնար եւ պատերուն վրայի շուքերը չի տեսներ...

Բայց Շուշանիկ մրրիկի մը պէս է այս երեկոյ: Նոյնիսկ Մատամ Նուարդը աճապարանօք կը հագուի եւ կառքին վրայ կ'ելլէ Ազնիւին, Վերոնին եւ տղոց հետ: Շուշանիկ Արաքսիին, ճաշերուն եւ միւսներուն հետ կը բարձրանայ երկրորդ կառքին վրայ: Տէր Իսաագը, մտածելով որ կը խանգարէ, տունը ձգեց իր կինը: Երկու հիւանդ եղբայրները որ եկեղեցւոյ գմբէթին գործը լմնցուցին եւ երկու օրէն Ամերիկա պիտի մեկնին, կառապանի դէմին մէջն են: Ասիկա իրենց հրաժեշտի հանդէսն է, չիչ մը հին քոնեակ եւ պարելու համար նուագարաններ բերին:

Հայկական թաղամասի ճնշիչ լռութեան մէջ, այս ուրախ խումբը ճամբայ կ'ելլէ եւ ընդոստ գնացքով, կուսակալութեան առջեւէն անցնելով, ուրախութեան մտածումներով կ'ընթանայ:

Ճամբորդներէն ոչ մէկը իրօք կը հետաքրքրէ ներկայանալու հրահանգը: Իրենց միջեւ ընտանիքի պետեր չկան, բացի երկու հիւանդ եղբայրներէն, որոնք արդէն ինքզինքնին օտար կը նկատեն, իսկ քահանան, Տէր Իսաագը, կապ չունի հրահանգին հետ որովհետեւ Յոյն է: Սովորականէն աւելի մեծ թիւով Թուրք պահակները որ կեցած են կուսակալութեան առջեւ, չեն հաւատար իրենց աչքերուն:

Անոնցմէ երկու հոգի կը վազեն ներս լուր տալու համար տեղակալ Իսմայիլ Գիզիլճիքի, մայրաքաղաքէն նոր հասած սպային որ հրամանատարն է Ջոկատին, որուն անդամները քաղաքի բնակիչ ըլլալով կը ճանչնան կառապանները եւ կառքերը, դիւրաւ կը կռահեն անոնց ո'ր կողմ երթալը, հետեւաբար գանոնք ուր գտնելը:

«Այս չունները կը զգուե՜ն»: «Կ'երթան զուարճանալու իրենց ամարանոցը»: «Անամօթնե՛ր, դաւաճաննե՛ր»: Այդ երկուքը, շատ կասկածելի նախանձախնդրութեամբ, իրարմով կը գրգռուին: Կը մտածեն անպահապան ձգուած տուները կողոպտելու, ժպտուն աչքերով աղջիկներուն հեռանկարներուն մասին... Բայց ամէն պարագայի, առանձին չեն կրնար այդ նախաձեռնութիւնը առնել:

Բայց տեղակալը իթթիհատական մըն է, զարգացած անձ մը, քաղաքաբնակ, ապարէջցի մարդ որ կը ջանայ իր գործունէութեամբ իր մեծերուն ուշադրութեան արժանի ըլլալ: Հայերու հաւաքի հրամանները արդէն ղրկուած են, եւ ինք տեղեակ է թէ անոնք ինչպէս պիտի վերջանան: Ո՞ւր կ'երթայ այս ընտանիքը, բա՞ն մը կը դաւադրեն: Ո՞վ են այս մարդերը: Ո՞ւր կ'երթան այս կառքերը; Այս հարցումներուն գրգռուած ձայնով բացատրութիւն կու տան երկու զինուորները: «Արտոյտներու Ագարա՞կը, Ջրվէժներու մօ՞տ»: Իր սպասած առիթն է, պէտք է օգտուիլ, առանց բաժնելու փառքը ուրիշի հետ: Քիչ մը երեւակայութիւն, քիչ մը նախաձեռնութիւն... սա կամ նա ձեւով մօտ ատենէն ազատ ասպարէզ պիտի ունենան... եւ այս անձերը այնքա՜ն անպատկառ, արդէն ոչնչանալու դատապարտուած, ամէնուն եւ ոչ մէկուն պատկանող ապրանք... Այսպիսի պարագայի մը միջամտելը կրնայ դաս մը ըլլալ եւ միեւնոյն ատեն զբօսանք:

Այսպէս, Իսմայիլ կուտայ իր որոշումը: Իր ստորադասեալին՝ բարի մարդ մը որ շատ հարցումներ չուղղեր, կը յանձնէ ջոկատին պատասխանատուութիւնը եւ երկու զինուորներուն հետ, որ իրեն պէտք ունեցած բացատրութիւնները տուին, զօրանոց կը վազէ եւ տասը ուրիշ կամաւորներ կը պահանջէ ըմբոստներ պատժելու համար, անոնց հատուցում խոստանալով: Եւ իր խումբին հետ կը զինուի եւ ձիերուն վրայ կը ցատքեն:

«Եկէք ինծի հետ» կ'ըսէ չոր ձայնով «պիտի զուարճանանք: Բայց աղմուկ մի' հանէք քաղաքէն դուրս ելած ատեն: Ոչ մէկը կ'ուզենք սարսափի մատնել»: Այսպէսով, զուարթ կառքերուն մեկնումէն մէկ ժամ ետքը, նոյն ճամբայէն կ'երթան նաեւ հաւաքուած տասներեք զինուորները, լուռ, մահախոստում:

Բայց Արսինէ, քուրջ վաճառող շատ տարիքոտ կինը, ամէն բան կը դիտէ: Երկու ժամ առաջ Իսմէնէին հետ տեսնուեցաւ եւ իրարու քանի մը բաներ փսփսացին:

(Շար. 40)

ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն

Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Փետրուար 13
Երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Նախատօնակ
Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 17ին:

Անդաստան եւ Մոմավառութիւն:
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Փետրուար 14
Տօն Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ-ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Փետրուար 13
Տեառնընդառաջի նախատօնակ, Անդաստան եւ Մոմավառութիւն ժամը 16ին:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Փետրուար 14
Խորանին վարագոյրը բաց պատարագ՝ ժամը 10ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատուիրակի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ
ՇԱԲԱԹ, Փետրուար 11.–
Տօն է Սուրբ Սարգիսի

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ պատարագ կը մատուցուի առաւօտեան ժամը 10ին:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՑ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

**La
MASON ARMENIENNE
DE LA JEUNESSE ET DE LA CULTURE
DE MARSEILLE
et la
Croix Bleue des Arméniens de France
organisent
une
CONFERENCE — DEBAT
avec PROJECTION**

«Les Arméniens du Djavakhk (*Géorgie*)»

par HILDA TCHOBOYAN
Présidente de la Fédération
Euro-Arménienne pour la Justice
et la Démocratie

Aujourd'hui, plus que jamais les Arméniens du Djavakhétie sont menacés :
— dans leur vie quotidienne;
— dans leur identité;
— dans leur avenir.

le Samedi 11 février à 18 heures 30

12-14 rue Saint-Bazile — 13001 Marseille
☎ 04. 91. 50. 15. 09

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.
Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ

2005 *Նոյեմբեր 15ին Ը. Օ. Հ. Ընկերակցութիւնը բացաւ իր նոր կեդրոնատեղին, Ֆրանսայի մէջ ապրող ապաստանի դիմումը մերժուած եւ ապօրինի կացութեան մէջ գտնուող Հայերուն համար:*

Գրասենեակիս աշխատակազմը սիրով կ'ընդառաջէ եւ կը տրամադրէ բարոյական ու դրամական աջակցութիւն եւ ցոյց կու տայ մասնագիտական տեղեկութիւններ բոլոր այն անձերուն, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ Հայաստան եւ հոն լծուիլ նոր կեանքի մը:

Հայաստանի մէջ եւս կը շարունակէ ուղեկցիլ վերադարձողներուն եւ կ'օգնէ վերահաստատուելու գործընթացին, ընծայելով փոքր ձեռնարկութիւն սահղծելու հնարաւորութիւններ:

Սոյն ծրագիրը կ'իրագործուի ապաստանեալներուն յատկացուած Եւրոպայի Հիմնադրամի ֆինանսաւորմամբ և համագործակցութեամբ Գաղթականութեան Ազգային Գործակալութեան:

Հասցէ՝
5 rue Marché Ordener — 75018 Paris
Métro : Guy Moquet (ligne 13)
Jules Joffrin (ligne 12)
☎ 01 42 63 32 45 / 01 48 78 02 99
Ընդունելութեան ժամ. – Աշխատանքի օրերուն ժամը 10էն 18:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

կազմակերպութեամբ Վիէնի "Սեւան" մասնաճիւղին, Վարդանանց Զօրավարաց յիշատակութիւն Շաբաթ, Փետրուար 11, ժամը 20·30ին, Վիէնի Մշակոյթի Տան մէջ:
Կը խօսի՝ ԱՆԱՀԻՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ:
–Մուտքը ազատ է-

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պէլֆոնթէնի կայանի յիսնամեակին կոչունքին առթիւ 3·000 Եւրօ Տէր եւ Տիկին Սիսեռեանէ եւ 1·000 Եւրօ Տէր եւ Տիկին Ենիգոմուշեանէ:

**—— LA SOURCE
Centre de Vacances Evangélique Arménien**

Sessions de Ski Février

Session N° 3 — du 18 au 25 février
Direction : Jean TEPELIAN — 4 rue des Pyes — 69680 Chassieu
☎ 04. 78. 90. 16. 66
Les arrivées ont lieu à partir de 14h. — Les départs ont lieu avant 10h.

COMBIEN? Adultes : Bâtiment A*: Semaine 270 Euros, journée: 41 Euros. Bâtiment B: Semaine: 232,40 Euros, journée: 35,30 Euros. — De 3 à 6 ans: Bâtiment A. Semaine: 162 Euros, jour:25 Euros. Bâtiment B: Semaine:142,80 Euros, jour: 21,40 Euros.—De 7 à 12 ans: Bâtiment A: Semaine: 203 Euros, jour: 31 Euros. Bâtiment B: Semaine: 179,70 Euros, jour: 26,70 Euros. — 13 ans et plus, étudiants: Bâtiment A: Semaine: 233 Euros, jour: 35,30 Euros. Bâtiment B: Semaine: 204 Euros, jour: 31 Euros

25% *de réduction sur le tarif enfant pour les enfants dormant dans la même chambre que leurs parents.*

A ceci, il faut rajouter la cotisation de membre adhérent: 10 Euros par an et par famille.

Il est conseillé aux skieurs de souscrire une assurance individuelle de type Europe Assistance ou Carte Neige.

* *Chambres de 2 ou 3 personnes avec lavabo, toilettes et douche.*

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

PELERINAGE
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril
Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Inscription obligatoire avant le 10 février 2006.
Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006».

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaüm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betléem, Eglise de la Sainte Vièrge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30

**HOMMAGE
A
MISSAK MANOUCHIAN**
pour le 100ème anniversaire de sa naissance
et en présence de ses compagnons d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN

Le Comité National du souvenir «Missak Manouchian» remettra un diplôme d'honneur aux descendants ou ayant droits de résistants arméniens en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL

de René CLEMENT
Grand Prix International
de la Mise en Scène

Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier

— Entrée libre —

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍ

Հ.Մ.Ը.Մ. – Ֆրանսի վարչութիւնը կը վերակազմէ Միութեան շեփորախումբը (փանֆարը):

Այս տարեշրջանին ֆանֆարի փորձերը տեղի կ'ունենան Կիրակի օրերը, ժամը 13էն 15, "Դպրոցասէր" վարժարանէն ներս. Հասցէ՝

**1 Boulevard du Nord —
93340 Le Raincy**

ղեկավարութեամբ արհեստավարժ խմբավար Պ. Եդուարդ Բարսեղեանի:

Յաւելեալ մանրամասնութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝
06·23·12·69·14 *կամ* 06·25·93·28·90:

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Prix du CDCA 2006

Le Prix du Comité de Défense de la Cause Arménienne récompense l'auteur d'un travail universitaire ayant abouti à l'obtention d'un diplôme durant l'année 2005.

■ Ce concours vise à la promotion et au développement des études universitaires en France et dans les pays francophones d'Europe (Belgique, Luxembourg et Suisse) sur des sujets ayant trait à l'Arménie ou aux Arméniens.

■ Toutes les disciplines sont concernées : histoire, géographie, sociologie, économie, science de la vie et de la terre, arts, sciences politiques, sciences physiques, psychanalyse, architecture, cinéma etc...

■ Le concours est ouvert à tout étudiant titulaire d'un niveau BAC+4 (niveau maîtrise ou équivalent) à BAC+5 (Master, DEA, DESS ou équivalent).

■ Un jury pluridisciplinaire composé de chercheurs, professeurs et universitaires déterminera les trois œuvres jugées les meilleures tant sur le plan de l'originalité du thème que de la forme.

Cette année, trois prix récompenseront les meilleurs travaux :

1er Prix	**: 1 500 Euros**
2ème Prix	**: 1 000 Euros**
3ème Prix	**: 500 Euros**

Inscription, remise des documents et des pièces justificatives avant le **31 mars 2006**. Réglement et formulaire d'inscription à retirer :

■ auprès du Comité de Défense de la Cause Arménienne (CDCA), 17 rue Bleue — 75009 Paris
Tél. : 01 44 83 07 02
Fax : 01 42 46 81 59

■ **sur le site :**
http://www.cdca.asso.fr

**Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976**

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 11-12
SAMEDI-DIMANCHE
11-12 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS

TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70

COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ

Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)

270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ

C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·389 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21·389

ՄԱՄՈՒԼ

«LIBERATION»

(10 février)

HAUT-KARABAGH, UN PAYS QUI FAIT MINE D'ETRE INDEPENDANT

Ռ. Քոչարեանի Փարիզ ժամանումը եւ Ալիեւի հետ խօսակցութիւնները առիթ են որ տեղական մամուլն ալ հարցը կըրկին արծարծէ :

Լիպէրասիոնի թղթակիցը (Լօրէնն Միյօ) կը նկարագրէ իր ժամանումը Ստեփանակերտ եւ առաջին տեսարանը իր ուշադրութիւնը կը գրաւէ : Լուսաւոր հըսկայ խաչ մը լերան մէջ խրած, ապա, նորոգուած ճամբաները : Հայաստան եւ հայկական Սփիւռքը շատ բան տուին վերաշինելու համար վեց տարուան պատերազմէն (1988 – 94) քարուքանդ եղած Ղարաբաղը :

Մինչ Ազրպէյճանի եւ Հայաստանի նախագահները պիտի հանդիպին Ռանպուլէ, հոս, կը գրէ, տեղւոյն վրայ ոչ ոք կը հաւատայ որ համաձայնութիւն մը ի վերջոյ գտնուի : Կ'արձագանգէ նախագահ Ալիեւի կրկնած յայտարարութեան՝ "Ո՛չ այսօր, ո՛չ վաղը, ո՛չ ալ 100 տարիէն Ազրպէյճան կ'ընդունի Ղարաբաղը Հայաստանի յանձնելու գաղափարը" : Ղարաբաղի Համալսարանի տեսուչը՝ Համլէթ Գրիգորեան, երկար բանակցութիւններէ ետք, հաւանած է արտայայտուիլ. "Որքան ատեն որ այս աշխարհի վըրայ ենք, 1000 ուրիշ նախագահ Ալիեւներու օրով ալ, Ղարաբաղը Ազրպէյճանի մաս չի կազմեր" :

Ցօղուածագիրը պատմականը կ'ընէ համալսարանին, որ այսօր 5300 ուսանող ունի եւ 300 դասախօս, բայց դժուար պայմաններու մէջ կ'աշխատին : Նոր շէնք մը շինութեան մէջ է, բայց շնորհուած վկայականները "Պետութեան այս համալսարան"ին (չակերտը Լիպէրասիոնին կը պատկանի) չեն ընդունուած արտասահման : Ու, կ'աւելցնէ թերթին աշխատակիցը, ուսանողները դժգոհ են եւ տեսուչը կը պոռթկայ.– "Ի՞նչ է աշխարհի ուղածը : Մեզ ահաբեկիչի՞ վերածել փոխանակ գիտնականի" : Ռուսերէնի փրոֆեսէօրն ալ՝ Նունէ աւելի յստակ է. – "Քրիստոնեայ փոքրիկ հողաշերտ մըն ենք մահմետականներով շրջապատուած : Չէ՞ք հասկնար, որ չենք կրնար լքել զայն" :

15 տարուան անկախութենէ ետք, Ղարաբաղ միշտ անելի մէջ է եւ դժուար է օրը օրին ապրիլ : Թղթակիցը կը գրէ թէ 137 հազար բնակիչ ունեցող այս փոքրիկ Հանրապետութիւնը, որպէսզի անկախ թուի, իր նախագահն ու վարչապետը ունի, որոնք այնքան զբաղած էին, որ մերժեցին որեւէ հարցազրոյց եւ 33 երեսփոխանով Խորհրդարան մը :

Ու Լ. Միյօ կ'անդրադառնայ նաեւ այլ երեւոյթի մը՝ պիզնէսը, որմէ կ'օգտուի փոքր խումբ մը : Անոնցմէ մէկը կը բացատրէ իր ունեցած դրամին աղբիւրը՝ "քանի որ լաւ տեղն էի, լաւ պահուն", ապահովութիւն տալով որ պատերազմին շնորհիւ չէ հարստացած : Աղջնակ մը կը պատմէ որ 1989ին Պաքուէն փախած է, երբ տեսած է որ իր հայ դրացիները ծովը կը նետուէին, 13 տարեկան աղջիկ մը կը բռնաբարուէր... :

Թերթը, առանձին կ'անդրադառնայ Ռանպուլէի հանդիպումին : Շիրաք հոն պիտի ընդունի երկու նախագահները յուսալով որ լուծում մը պիտի գտնուի քանի տարի տեւող այս հակամարտութեան : Ապա, երկու նախագահները առանձին պիտի ջանան սահմանել բանակցուած լուծումի մը սկզբունքները :

*
**

«LE FIGARO»

(10 février)

ESPOIR DE PAIX A PARIS POUR LE HAUT-KARABAGH

Փարիզ Նուաէ–Լանկլուա բաւական երկարօրէն կ'անդրադառնայ նոյն հարցին, ծանրանալով Ռանպուլէի հանդիպումին վրայ եւ Շիրաքի փորձերուն լուծումի մը յանգելու համար : Դէպքերուն պատմականը կ'ընէ 1988էն ի վեր եւ այդ թըուականէն սկսեալ Ազրպէյճանի Հայերուն ջարդը, ապա՝ պատերազմը որ երեսուն հազար զոհ խլած է : Այսօր, կը գրէ աշխատակիցը, 150 հազար Հայեր կ'ապրին Լ. Ղարաբաղ, որ կը տոկայ շնորհիւ մասամբ հայկական Սփիւռքին : Պաքու կը մերժէ բանակցիլ Ղարաբաղի ներկայացուցիչներուն հետ եւ նախապայման կը դնէ իր հողային ամբողջականութեան ճանաչումը : Ցօղուածագրին համար, համաձայնութեան բանալիներէն մէկը Մոսկուա կը գտնուի : Շատեր կը խորհին որ Կրեմլինը կը հրահրէ հակամարտութիւնը : Երկու կողմերուն ալ զէնք չի՞ տար : Եւ կարգադրութեան մը պարագային, երկու Պետութիւններն ալ կը հեռանան ռուսական ճնշումէն : Ու եզրակացութեան մէջ յօղուածագիրը կը գրէ.– "Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի, եթէ հայկական Սփիւռքի ծանրութիւնը պատմական կապ մը կը հաստատէ Փարիզի եւ Երեւանի միջեւ, Ազրպէյճանի իր շահերն ալ արհամարհելի չեն : Թոթալ 5%ը ունի Պէ. Թէ. Սէ.ի ռազմագիտական նաւթուղին մատակարարող ընկերութեան, որ ազրպէյճանական քարիւղը կը հասցնէ Միջերկրականի թրքական ափը, Վրաստանի ճամբով" :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ ԱՂԷՏ Կ'ԸԼԼԱՅ

ԱՄՆ-ու Պաքուի դեսպանը Ռ. Հարնիշ հեռատեսիլի հարցազրոյցի մը ըսած է թէ Հայաստանի ու Ազրպէյճանի միջեւ Լեռնային Ղարաբաղի համար նոր պատերազմ մը աղէտ կ'ըլլայ ամբողջ Կովկասի համար : Եթէ բանակցութիւնները ձախողին ու նոր պատերազմ ծագի, մարդկային կորուստները կը գերազանցեն 90ական թուականներու սկիզբին տեղի ունեցած պատերազմին զոհերուն թիւը. պատճառը այն է որ կողմերը անկէ ի վեր բազմապատկած են ռազմական իրենց կարողութիւնները : "Նոր պատերազմը երկու հզօր եւ լաւ զինքաւորուած բանակի միջեւ բախում մը կ'ըլլայ" ըսած է Հարնիշ, աւելցնելով որ նոր պատերազմ մը կը հարուածէ Ազրպէյճանի տնտեսական զարգացումը :

*
**

« ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԱԾ ՏԱՐԱԾՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ » ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ռանպուլէի հանդիպումին նախօրեակին, Փետրուար 9ին, բաւական խիստ ոճով յայտարարութիւն մը հրապարակած է "Ազատագրուած տարածքների պաշտպանութիւն" կազմակերպութիւնը : Հոն Հայաստանի իշխանութիւնը կը մեղադրուի Արցախի ազատագրուած տարածքները եւ այդ ընթացքին մէջ խօսքէն գործերուն ապահովութիւնը վաճառքի հանած եւ այդ ընթացքին մէջ խօսքէն գործի անցնելու վերջին ծայր վտանգաւոր սահմանագիծին հասած ըլլալով :

Այդ սահմանագիծը կը կազմէ Ռանպուլէի բանակցային հանդիպումը որուն համար կ'ըսուի թէ արդէն համաձայնութիւն գոյացած է վերջին շրջանին "Ջանախրաբար քարոզուած" հետեւեալ ըսկըզբունքներուն շուրջ. ա) Ազատագրըւած տարածքներու յանձնում Ազրպէյճանին, բ) Հոն օտար ուժի փոխադրութիւն, գ) Արցախի (ներառեալ ազատագրուած տարածքները) կրկին բնակեցում Ազրպէյճանցիներով, դ) Տարիներ ետք նախկին ԼՂԻՄ-ի (Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզ) տարածքին վրայ հանրաքուէի կազմակերպում, վերարնակ Ազրպէյճանցիներու ալ մասնակցութեամբ :

Յայտարարութեան հեղինակները այս կէտերուն տրուած համաձայնութիւնը կը նկատեն "Հայաստանի իշխանութեան մասնակցութեամբ Արցախեան ազատամարտի դժուարին յաղթանակները դիւանագիտական խայտառակ պարտութեան վերածելու արդէն երրորդ փորձ"ը : Ու պատրաստակամութիւն կը յայտնեն հակահայ նման նախաձեռնութեան ամէն փորձ ձախողեցնելու եւ ամէն ինչ ընելու որպէսզի նման փորձեր յետագային այլեւս չկրկնուին :

ՊՈԼԻՍ

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔ ԱՆՊԱՐՏ ՀՌՉԱԿՈՒԱԾ

"Ակօս" շաբաթաթերթի տնօրէնը Հ. Տինք որ թրքութեան անարգանքով ամբաստանուած էր, Փետրուար 9ին անպարտ հռչակուած է : Ամբաստանութեան պատճառ եղած էր 2002 Փետրուարին Ուրֆայի մէջ ունեցած մէկ ելոյթը : Մինչեւ երեք տարի բանտարկութիւն պահանջուած էր այդ "յանցանք"ին համար :

Փետրուար 9ի դատավարութեան Հ. Տինք ներկայ չէ գտնուած, այլ ընթերցումը կատարուած է անոր գրաւոր պաշտպանողական–բացատրականին որուն կ'անդրադառնանք յետագային : Դատաւորը արտայայտութեան ազատութեան մօտեցումով վճռած է որ անոր արտայայտութիւնը յանցանք նկատուելիք տարբեր չի պարունակեր :

C.C.A.F.

CONSEIL DE COORDINATION DES ORGANISATIONS ARMENIENNES DE FRANCE

COMMUNIQUE du CCAF

Le Conseil de Coordination des Organisations Arméniennes de France (CCAF) se félicite de la rencontre entre Monsieur Robert Kotcharian, Président de la République d'Arménie et Monsieur Ilham Aliev, Président de la République d'Azerbaïdjan, rencontre qui se déroule à Paris le vendredi 10 février sous l'égide de la France et à l'invitation du Président Jacques Chirac.

Le CCAF tient à rappeler son attachement aux valeurs de paix et de solidarité qui doivent unir tous les peuples et confirme une nouvelle fois son soutien total à l'Arménie et au Haut Karabagh comme il réaffirme son souhait de voir préservés les intérêts supérieurs du peuple arménien.

A cette occasion, il tient à souligner que les destructions systématiques des lieux de mémoire et du patrimoine culturel arméniens par les autorités azerbaïdjanaises sur le sol même de l'Azerbaïdjan sont une atteinte au patrimoine de l'Humanité et doivent être condamnées avec la dernière énergie par toutes les instances nationales et internationales. Le CCAF exige donc l'arrêt immédiat de ces exactions et la mise en place par la République d'Azerbaïdjan d'un processus de réparation.

A cet égard, la récente résolution du Parlement Européen sur la politique de voisinage de l'Union qui **«invite les autorités azerbaïdjanaises à mettre fin à la démolition de cimetières médiévaux arméniens et de croix historiques sculptées dans la pierre au sud du Nakhitchevan»** et les récentes prises de position du Ministre français des Affaires Etrangères à ce sujet sont de nature à confirmer l'importance fondamentale du préjudice causé. Le CCAF demande à toutes les formations politiques du Parlement Européen de voter une nouvelle résolution exigeant que soit mis fin à ces destructions intolérables de lieux de culture et de religion qui appartiennent désormais au patrimoine universel.

Le CCAF encourage toutes les actions condamnant ces atteintes à l'Histoire et à la mémoire d'un peuple et appelle tous les Arméniens de France, tous les défenseurs des valeurs de paix, de justice et de démocratie, à se rendre en nombre à la manifestation organisée par les trois partis politiques arméniens, le mardi 28 février à 18h30, devant l'ambassade d'Azerbaïdjan.

Paris, le 9 février 2006

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ մէկ սրճարանին մէջ, որ ուսանողներու հաւաքատեղին է, ռմբափորձ մը գործուած է Փետրուար 9ին : Մէկ մեռեալ կայ եւ 16 վիրաւոր : Արարքին տէր եղած է քրտական զինեալ խմբակ մը՝ "Քիւրտիստանի ազատութեան բազէները" :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախարարապետը՝ Տ. տը Վիլփէն, Փետր. 9ին, Սահմանադրութեան 49-3 յօդուածը օգտագործեց, առանց վիճարկումի հաստատելու համար "Կարելիութեանց հաւասարութեան" վերաբերող օրէնքը, ինչ որ ընդվզեցուց ձախը, որ արհամարհանք մը տեսաւ Ազգ. Ժողովին հանդէպ : Ընկերվարականներու անունով, Ֆր. Հոլանտ յայտարարեց որ Փետրուար 16ին արդէլքի բանաձեւ մը պիտի ներկայացնէ, որ անշուշտ դրական որեւէ արդիւնք չի կրնար տալ : Ան պէտք է ստորագրուի երեսփոխաններու մէկ տասներորդին կողմէ : Առնուազն, այլ խօսքով 57 : Եթէ, բացարձակ մեծամասնութիւնը ձեռք ձգէ, նախարարապետը իր կառավարութեան հրաժարականը կը ներկայացնէ, ինչ որ չի կրնար պատահիլ, քանի այդ մեծամասնութիւնը Իւ. ԷՄ. Փէ.ի ձեռքն է :

ՍՊԱՆԻԱ իր այցելութեան առթիւ Պուտին յայտարարած է որ Մոսկուա պիտի

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ՊԱՏՄԱԲԱՆ-ՄՇԱԿՈՒԹԱԲԱՆ ԱՐԳԱՄ ԱՅՎԱԶԵԱՆԻ ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մէկ այլ երեւոյթ էլ նշեմ: Արդեօք մեզ ո՞վ է հրահրում ու պարտադրում այն արատաւոր քայլին դիմելու, որ Երեւանում մէկ մեր մեծահարուստներն ու միջին խաւի ներկայացուցիչներն իրենց արտադրական, ուսումնական, առեւտրական ու զանազան այլ միութիւններն ու ձեռնարկութիւնները, խանութներն ու ռեստորանները անուանակոչում են օտար անուանումներով՝ հազար ու մի «գրուպներով» ու «քենդիներով», «գոլդեններով» ու «հոլդինգներով», «քոլեջներով»... էլ չխօսենք օտարալեզու ցուցանակների մասին... Մի՞թէ հայերէնն արդէն յարգի չէ մեր պետականութիւնում... քանզի մեր հեռուստաեթերներն ու ռադիոեթերները, մամուլը ուղղակի պայթում են օտարալեզու «գլոբալլիզացիայով» եւ «օպտիմալլիզացիայով», «էլիտայով» եւ նմանատիպ հարիւրաւոր այլ անուանումներով: Մի՞թէ բնական պէտք է համարել այն, որ հայերէն լեզուի անաղարտութեան պահպանման համար ստեղծուած «Լեզուի պետական տեսչութեան» խնդիրներից ամենագլխաւորը պէտք է լինի հէնց հայից, հայի աղաւաղումներից պահպանել հայերէնը:

Շերեփուկ – պետութիւն դարձած Երեւանում, մեր առօրեայ խօսակցութիւնների մէջ, արդէն սովորական երեւոյթ է դարձել «քցել», «քցող», «գործ կպցնել», կշիռքի վրայ ի ցոյց դնել «մաքուր քաշ» ապրանքը ցուցադրել, թէ «ինքն է» եւ նմանատիպ բազմաթիւ այլ հասկացողութիւնները: Սրանք իրականում ոչ թէ բառեր են, այլ մարդկանց մէջ արդէն ձեւաւորուած – նստած հասկացողութիւններ ու հոգեբանութիւն: Մեզնից շատերը բաւարարուած չեն վերջին տասնամեակի անցուդարձերով, տնտեսական եւ ազգային, պետութեան ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեամբ: Մի մասն էլ, հիմնականում աշխատանք, կայք ու դոյք ունեցող կամ ձեռք բերած, բաւարարուած են եղած-չեղածով, արբեցած այժմեան Հայաստանի եւ Սփիւռքի գոյավիճակով, մշակութային ձեռնարկներով, օտարերկրեայ գործիչների սաստ-չասած, ժխտած – մերժած յայտարարութիւններով: Մի մասը վարում է եղածը, պահել-պահպանելու քաղաքականութիւն, մի մասը՝ այն տապալելու ու վերափոխելու, ոմանք ռուսամէտ, ոմանք արեւմտամէտ, ոմանք էլ լարախաղացի կամ յարմարուողական քաղաքականութիւն: Ոմանք ասում են, թէ մեր ու մեր թիմակիցների դէմ խաղ չկայ (կարծէք ոչ թէ պետութիւն ու ժողովուրդ են ղեկավարում, այլ սպորտային խաղ են խաղում), ոմանք էլ՝ «Հայաստանում տղամարդ չկայ», «Հայաստանում ոչ ոք չի կարող ինձ հետ պայմաններով խօսել»: Ոմանք էլ մէկ պայտին են խփում, մէկ՝ պայտամեխին: Ոմանք ազգային ինչքն ու կայքը սեփականաշնորհել, երկիրը մասնաւորեցուած թաղերի ու թաղամասերի, գիւղերի ու մարզերի, երթուղային գծերի, հիւրանոցների ու շուկաների վերածելուց յետոյ անցել են ապագայ դարին սպելով, թէ 21րդ դարը մերն է, հայի ու Հայաստանի զարթօնք ու վերելքի դար: Ախորժակներս այնքան մեծ է, որ տասնամեակների ու դարի էլ համաձայն չենք: Իզուր չի ասուած, որ ախորժակը ուտելուց է բացւում: Մի ժամանակ համաշխարհային ազգ էինք, հիմա էլ հազարամեակ սեփականաշնորհող: Մի հարցնող լինի, թէ այդ ինչպէ՞ս աղքատութեան մէջ տառապող 80–90 տոկոս ժողովրդով, Երեւանի աղբարկղները փորփրելու երազանքով մեր գիւղական սովալլուկ մանուկներով ու պատանիներո՞վ, սոցիալական ու տնտեսական վատթարագոյն պայմաններից ելնելով սնդամթերք ու կենցաղային կահկարասիների գողութեան, բռնութիւնների, կողոպուտի ու սպանութիւնների յանցանքներով դատապարտուած, բերնէ բերան լցուած մեր բանտերի ու կալանավայրերի բազմահազար կին եւ տղամարդ ազատազրկուածներո՞վ, թէ՞ Երեւանի գիշերային պանդոկների, խաղատների քօղարկուած գործող հասարակաց տների, փողոցային մարմնավաճառների օր-օրի աճող դասո՞վ... Եթէ մեր հանրապետութեան ազգային համախառն արտադրանքը, ինչպէս ազդարարում են վիճակագրական պատկան մարմինները, տարեց տարի աճում է, նոյնիսկ երկանիշ թուերի է հասնում, ապա վերը թուարկածս եւ չթուարկածս բացասական ցուցանիշներն էլ պակաս չեն, եթէ ոչ գերակշռող եւ ստուերի պէս մեզ հետեւող, վարք ու բարքի տեսք ստացող: Շատերն էլ ծրագրեր են առաջարկում մենախօսութեամբ, քանզի զանց է առնուած լսելու ու մտահոգուելու, մէկտեղուելու ու հաւաքական ուժ կազմելու օր ըստ օրէ անհետացող առաքինութիւնը: Խօսքը, մարդկային արժանապատուութիւնը, անցեալի մշակութային ժառանգութեան պահպանութեան խնդիրները մեր օրերում արժեզրկուած են: Անկիրթ եւ անուսում, ապազգային մարդուն այսօր կարելի է յարգել ու պատուել, արժեւորել սրբի ու ազգային գործչի տեղ, կամ էլ՝ հակառակը: Ում ուզում ես գովիր ու ժողովրդի գլխին դիր, կամ էլ ում ուզում ես փնովիր ու պատուազուրկ արա... ոչ ոք չի լսում, ոչ ոքի չի հետաքրքրում: Օրինակ Երեւանի տարածքի զբօսայգիներում, օպերայի շուրջը եւ բազմաթիւ այլ պատմական վայրերում կառուցուած ու կառուցուող շէնք ու շինութիւնների մասին ուզում ես կոկորդդ պատռիր, ուզում ես խմբովին ու ազգովին գոռա ու գոչիր... միեւնոյն է, ոչինչ էլ չի փոխւում: Այս արատաւոր երեւոյթը դատապարտելի են համարում թէ հանրապետութեան նախագահն ու Երեւանի քաղաքապետերը, թէ՛ հանրապետութեան դատախազն ու Ազգային ժողովի պատգամաւորները, թէ՛ ճարտարապետներն ու մտաւորականները, թէ՛ կառավարութեան անդամներն ու շարքային քաղաքացիները... Սակայն ոչ ոք չի կարողանում արգելել քաղաքի դէմքն ու տեսքն աղաւաղող այս մեծ ու փոքր շինութիւնների ի յայտ գալը: Չի կարողանում, քանզի տէրն ու իշխանութիւնը ոչ թէ իրենք են, այլ նորին գերազանցութիւն դրամակապերը, որոնց առջեւ թուլանում են իշխանաւոր-աթոռապաշտների, պաշտօնապաշտների ոտքերն ու սրտերը:

Այսպիսի անցուդարձերի ժամանակ մարդիկ սովորաբար սկսում են ձեռնպահօրէն փիլիսոփայել եւ ասել, թէ այս ամէնը եւ նմանատիպ երեւոյթները աշխարհի համար նորութիւն չեն, կամ էլ նման արարքները կատարւում են նաեւ այլ երկրներում եւ այլ ժողովուրդների մօտ եւս: Հակառակ, դա այդպէս է: Սակայն եթէ այս ամէնը մեծաքանակ ժողովուրդների մօտ այնքան էլ էական նշանակութիւն չեն ունենում, ապա փոքրաքանակ ժողովուրդների համար, ինչպիսին այսօր հայ ժողովուրդն է ու Հայաստանի Հանրապետութիւնը, դա խիստ վտանգաւոր ու մտահոգիչ է: Անհրաժեշտ է լրջօրէն ու ամենայն պատասխանատուութեամբ մտածել, վասն ապագայի գործնական ու ծրագրուած տեսական աշխատանքներ կատարել երկրից հեռացած մէկ միլիոնից աւելի բնակչութեան եւ առհասարակ հայութեան ներգաղթ-մէկտեղուելու շօշափելի քայլերի ուղղութեամբ: Անհրաժեշտ է զուտ տեղական՝ հայաստանեան խնդիրների լուծումներից անցնել համահայկական ու համազգային, բնակչութեանը աշխատանք-աշխատատեղերով ապահովելու խնդիրներին: Անհրաժեշտ է հեռու եւ մօտիկ երկրներում գոյատեւող սփիւռքահայութեանը մէկտեղելու, հզօր ուժ ձեւաւորելու համար ունենալ մէկ-միասնական ծրագիր, որպէսզի սփիւռքահայ գործարար անձանց, մեծահարուստների կարողութիւնները ներդրուեն ոչ միայն Երեւանում ու նրա մերձակայ վայրերում, այլեւ ողջ Հայաստանով մէկ: Իսկ այս ամէնի համար, անշուշտ, անհրաժեշտ է օրէնքի, կարգ ու կանոնի ազնուօրէն կիրառելու պետական ու հասարակական պատասխանատուութիւն: Ասել է, թէ ամէն մէկիցս պահանջւում է հայրենակերտումի գործի անսակարկ նուիրում, անշահախնդիր աշխատանք, աշխարհը ծագէ ծագ սփռուած հայութեան վարքագիծ ու գործելակերպ: Սրանք, անշուշտ, դժուարին, սակայն անհրաժեշտ ու միակ ուղիներն են: Իրական աշխարհում հրաշքներ տեղի չեն ունենում: Հրաշքներ իրականանում են միայն ու միայն տքնանքի, մտածուած ու խելամիտ աշխատանքի շնորհիւ:

◆ **Ձեր մտահոգութիւնները, անշուշտ, տեղին են: Մեր թերթի էջերում այս խնդիրների վերաբերեալ բազմիցս անդրադարձել ենք: Այնուամենայնիւ, կարեւոր է Ձեր կատարած եւ կատարելիք աշխատանքները, մանաւանդ որ 1998–2005 թթ. հիմնովին աւերուեցին-կործանուեցին Նախիջեւանի հայկական յուշարձանները: Հրատարակման ի՞նչ աշխատանքներ ունէք պատրաստի, թուարկէք խնդրեմ: Գուցէ եւ մեր ընթերցողների մէջ եւս գտնուեն անձինք, գործարարներ, որոնք կ'ուզենային աջակցել Ձեզ:**

◆ *Վերոնշեալ իմ մտահոգութիւնները յայտնի են բոլորին, եւ ես ոչ մի նոր բան չեմ աւելացրել: Ինչ վերաբերում է աջակցութիւններին, ապա դրա կարիքը խիստ ունեմ: Խորին յարգանքով ու երախտագիտութեամբ կ'ընդունեմ ամէն մի աջակցութիւն: Դա ոչ թէ անձամբ ինձ համար է արւելու, այլ հայագիտութեան, մեր մշակոյթի ու պատմութեան գանձերը հանրութեանն ու ապագային ժառանգելու համար: Իսկ դա, կարծում եմ, ամէն մի կարող հայ մարդու հոգու պարտքն է: Պէտք է գիտակցենք, որ այդ ամէնը հայագիտական աշխատութիւններ լինելուց բացի ունեն նաեւ քաղաքական նշանակութիւն: Կ'ուզենայի որ հայաստանեան մեծահարուստները, գործարար մարդիկ, հիմնադիրները մասնահանումներ կատարէին՝ լոյս աշխարհ բերելու «Նախիջեւանեան վիմագրական ժառանգութեան» ստուարածաւալ, «Գինեւէտ Գողթն. պատմաազգագրական, լուսանկարչական պատկերագիրք» հատորները, վերջապէս շարունակութիւն ունենան «Բռնատուած հայաշխարհ» տեսաֆիլմաշարի յաջորդ ժապաւէնները, ինչպէս եւ 5–6 այլ աշխատութիւնները: Աշխատում եմ լոյս չկորցնել: Այս ամէնը պէտք է իրականացուի: Ինչ գնով էլ ուզում է լինի:*

Հարցազրոյցը վարեց՝
ՍԵՐԳԷՅ ԳԱԼՈՅԵԱՆ

«Ազգ» (Փետրուար 4)

ՌՈՒՍ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՈԴԻՍԱԿԱՆ

Միջազգային մամուլը ռուսականին արձագանգելով պարբերաբար կը տեղեկացնէ ռուսական զօրանոցներուն մէջ յատկապէս նորակոչեր թիրախ առնող խժդժութեան: Ամէն բանէ առաջ կարգապահութեան, հեղինակութեան պակաս ու անիշխանականութիւն մատնող այս երեւոյթը, այնպէս կը թուի որ բացառութիւններու կարգին չի պատկանիր: Վերջին զգայացունց դէպք մը արձանագրուեցաւ անցեալ Յունուարի սկիզբը Չելիաբինսկի թնդանօթաձիգերու վարժարանին մէջ. ուսանող մը երկու սրունքէն անդամահատուեցաւ, "ընկերներ"ուն իրեն կիրարկած վայրագութեան հետեւանքով:

"Զինուորի մայրերու կոմիտէ"ն պատահարը լսելի դարձուց միջազգային հանրութեան: Մինչ երկրին Պաշտպանութեան նախարարը որ արտասահմանի մէջ կը գտնուէր, յայտարարեց թէ շատ ծանրակշիռ պարագայ մը չէր ատիկա, հակառակ պարագային ինք անպայման տեղեակ կ'ըլլար: Իսկ զինուորական գերագոյն դատախազը կ'ըսէր թէ պաշտօնավարութեան երեսուն տարուան ընթացքին նման բան պատահած չէր:

Ռուս լրագրող մը նիւթ ընելով ռուսական զօրանոցներու մէջ այլեւս սովորական դարձած այդ բարբարոսութիւնը, կը գրէ թէ վերոյիշեալ երկու անձնաւորութիւններուն ալ չի հաւատար: Չելիաբինսկի մէջ պատահածը արտասովոր երեւոյթ չէ. շատ ու շատ տեղեր քանի մը սպայի մեղսակցութեամբ քիչ մը վաստակաւոր զինուորներ ժամերով կը չարչրկեն նորեկները: Այս վերջիններուն մէջ կ'ըլլան բռնաբարուածներ, խոշտանգուածներ: Իսկ անդամահատուած երիտասարդը այնքան երկար ատեն ենթարկուած է խժդժութեան որ հիւանդանոց փոխադրուած է, տեղւոյն վրայ ոչ մէկ խնամք ստանալով:

Պաշտօնական վիճակագրութիւնները բացառութիւն կը նկատեն նման պարագայ: Ըստ անոնց, 2005ին զինուորականներու 1064 մահերուն (արկածով, կամ ոճիրի հետեւանքով) միայն 16ը կը վերագրուի նորեկներուն ուղղուած բարբարոսութեան: Արդէն զինուորական վարժարանին տնօրէնը նախ յայտարարած է թէ Անդրէյ Սիչեւ խոշտանգուած չէ, սրունքներուն փտախտը "բժշկական պատճառներով" է: Երիտասարդը խնամող բժիշկներէն բացարձակ լռութիւն պահանջուած է: Եւ եթէ ոչ ոք իրականութիւնը յայտնած ըլլար, երիտասարդը առողջական պատճառներով զինուորական ծառայութենէ զերծ պիտի կացուցուէր:

Մինչդեռ ամէն մարդ գիտէ թէ Պաշտպանութեան նախարարը կը ստէ երբ կ'ըսէ թէ զօրանոցներու 80%ին մէջ նորեկները նման վերաբերումի չեն ենթարկուիր: Այդ սովորութիւնը, ամէն մարդ գիտէ թէ վերադասներուն համար բանակին մէջ կարգապահութիւնը ապահովելու միջոց մըն է: Զինուորութիւնը ասպարէզ ընտրած ենթասպաներու բացակայութեան, որոնց պարտականութիւնն է բանակին կարգ-կանոնը հաստատել ամէն երկրի մէջ, ռուս սպաները այդ գործը կը ձգեն "նախկին"ներու. անոնք ալ իրենց յարմար դատած ձեւով "կը դաստիարակեն" նորեկները:

Վարկաբեկող, ամօթալի այդ կացութեան դարմանը շատեր կը նկատեն հիմնական բարեփոխում մը. սակայն հարցը հոն է որ Պաշտպանութեան նախարարը երկու տարի առաջ յայտարարած էր թէ աւարտած են այդ բարեփոխումը: Այս մասին գրող լրագրողը կ'աւելցնէ թէ անդամահատուած զինուորին յաճախած վարժարանին պատասխանատուները պիտի պատժուին, ոչ որովհետեւ ամենէն անհրաժեշտ միջամտութիւնը չեն ըրած, փրկելու համար երիտասարդը, այլ այն պատճառով որ չեն յաջողած պատահարը գաղտնի պահել:

Տխուր է տեսնել որ գրեթէ նոյն օրերուն հայաստանեան մամուլին մէջ ալ տեղ գտած է նոյն դաժանութեան հայկական տարբերակին նիւթը: "Առաւօտ"ի (Յունուար 28) մէջ այդ մասին Նայիրա Վանեան զրոյց մը ունեցած է "Զինուորի մայր" կազմակերպութեան նախագահուհի Կրեթա Միրզոյեանի հետ: Էջը խորագրուած է. "Ինչո՞ւ դաժանութիւնը աճեց բանակում":

Կ. Միրզոյեան չփափաքելով համդերձ բանակի ժխտական երեւոյթներուն մասին խօսիլ, կ'ըսէ թէ այդ շրջանակին մէջ "արմատաւորուած է դաժանութիւնը, չարութիւնը": Ատիկա է պատճառը որ խոշտանգումի, մինչեւ իսկ սպանութեան պարագաներ կ'արձանագրուին: Ինք վերջերս խօսած է զինուորի մը հետ որուն ընկերները վրան նաւթ լեցնելով փորձած են այրել, բարեբախտաբար փրկուած է: Չէ հասկցած թէ ինչու ընկերները այդպէս դաժան են իրեն հանդէպ: Կ. Միրզոյեան խօսած է նաեւ արարքին հեղինակներուն հետ որոնք իրեն պատասխանած են թէ խաղ էր իրենց ըրածը... Կը հասկնայ թէ պատերազմի ծանր տեսարանները ազդած են այդ տղոց ներաշխարհին, բայց հարկաւոր կը նկատէ բանակի բարեփոխում մը, նոյնիսկ երբ կը բացառէ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, ՆՈՐ ԹԱՓ

Մարսէյլ (Յառաջ)

Երկրորդ, երրորդ սերունդներու պատկանող կարգ մը անձեր որոնք կը բնակին կամ բնակած են առենին Սէն Ժերոմի արուարձանը եւ շրջակայքը, Անթուան Պետրոսեանի մղումով եւ թափով ուզեցին իրարու մօտենալ, կապեր ստեղծել, յարաբերութիւններ հաստատել կամ վերահաստատել, կազմել միութիւն մը եւ համախմբուիլ անոր ներքեւ հասարակաց նպատակներու շուրջ:

Այսպէս, վեց ամիս առաջ հիմը դրուեցաւ "Ֆրանք-Հայկական մշակոյթ եւ բնապահպանութիւն" միութեան մը որուն կազմն է.., նախագահ՝ Անթուան Պետրոսեան, փոխ-նախագահ՝ Ալէն Սանտալեան, քարտուղար՝ Ժան-Գլօտ Տէր Գրիգորեան եւ փրոթօքոլ՝ Շառլ Ասիրլիքեան:

Միութիւնը նպատակ ունի քաշուած, յուսահատ մնացած կամ լուռ բնած զանգուածը հետաքրքրել, մօտեցնել իր արմատներուն եւ փոխանակումներ հաստատել ոչ Հայերու հետ եւ բաժնել ֆրանսական եւ հայկական մշակոյթները լօքիմէնիք ոգիով, օրինակելի համար ըլլալով:

Իր ստեղծումէն վեց ամիս յետոյ Միութիւնը կը հաշուէ 67 անդամ: Կը կատարէ ձեռնարկներ: Ունի ծրագիրներ:

Ծրագիրներու շարքին կը պատրաստէ Մայիս ամսուան համար ցուցահանդէս մը՝ "Հայերու ժամանումը եւ հաստատումը Մարսէյլ 1920–30ական թուականներուն": Նիւթին շուրջ գործակցութեամբ Ա.Ր.Ա.Մ. միութեան եւ անոր նախագահ՝ Կարպիս Արթէնին: Ձեռնարկը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 5ին, Մարսէյլի 13րդ եւ 14րդ թաղամասերու քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ:

Միութիւնը, Փետրուար 3ին, հրաւիրեց Սէն Ժերոմի Թաղապետարանի սրահը Կայծ Մինասեանը ներկայացնելու եւ ծանօթացնելու համար իր վերջին հատորը՝ «Հայաստանի աշխարհաքաղաքականութիւնը» (Լա ժէօ-փոլիթիք տը լ'Արմէնի) լոյս տեսած էլլիփս հրատարակչականէն:

Այս թղթակցութեան սահմաններուն մէջ, պիտի չփորձեմ վերլուծումը ընել գիրքին: Միայն ըսել թէ կովկասեան այժմէականութեան, հայկական հարցին, Հայաստանին եւ Ղարաբաղին նուիրուած լուրջ, հետազօտական, մանրակրկիտ եւ նոյն ատեն գործնապաշտ աշխատանքի մը արդիւնքն է: Աշխատանք մը որ կը բացատրէ աշխարհաքաղաքական դիրքը, ռազմավարութիւնը բայց նաեւ հարցերն ու հաշիւները Եւրոպային, Ռուսաստանին եւ Միացեալ Նահանգներուն Կովկասի մէջ Հայաստանը ըլլալով քար մը ճատրակի տախտակին վրայ:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարան այցելած է, Դեկտեմբեր 29ին, Հայաստանի արտակարգ եւ լիազօր դեսպան՝ Արեգ Յովհաննիսեան իր պաշտօնավարութեան քառամեայ շրջանի աւարտին առիթով: Զինք ընդունած է Կաթողիկոս – Պատրիարքը՝ Ներսէս – Պետրոս ԺԹ.: Դեսպանը իր գոհունակութիւնը յայտնած է այն ջերմ ընդունելութեան համար, որուն արժանացած է իր ժամանած պահէն սկսեալ: Առ ի գնահատութիւն իր արդիւնաշատ գործունէութեան, Կաթողիկոսը պարգեւատրած է դեսպանը Ս. Վարդանի պատրիարքական շքանշանով: Նախքան պարգեւատրումը, Վարդան Եպիսկ. Աշգարեան գնահատանքով արտայայտուած է Ա. Յովհաննիսեանի քառամեայ աշխատանքին մասին: Շնորհակալութեան իր խօսքին մէջ, դեսպանը իր երախտագիտութիւնը յայտնած է Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքութեան եւ համայնքին ցուցաբերած անվերապահ աջակցութեան համար: Յաւարտ պարգեւատրման արարողութեան, դեսպանը իր կարգին յուշանուէրներ յանձնած է Պատրիարքի, որմէ ետք տեղի ունեցած է մտերիմ զրոյց մը:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ճեմարանին մէջ, Դեկտ. 27ին, կազմակերպութեամբ Համազգայինի ճեմարանի վարչութեան լսարանական միութեան վարչութեան, տեղի ունեցած է Նիկոլ Աղբալեանի յիշատակին նուիրուած ձեռնարկ: Միութեան նախագահը՝ Արա Գասպարեան ողջունելէ ետք ներկաները, ըսած է. – "ճեմարանի հիմնադիրները՝ Լեւոն Շանթ եւ Նիկոլ Աղբալեան գիտակից էին ու վստահ, որ ճեմարանը պիտի դառնար ոչ միայն հայ դպրութեան կարեւորագոյն օճախներէն մէկը, այլեւ աղբիւր մը, ուրկէ պիտի բխին երիտասարդներ ու հայ մտաւորականներ, որոնք պիտի դառնան հայ ազգին առաջնորդները": Ապա, Ալին Արապաղեան ներկայացուցած է Ն. Աղբալեանի կենսագրական գիծերը սահիկներու միջոցաւ: Ձեռնարկին առաջին դասախօսը՝ Վաչէ Ծատուրեան ներկայացուցած է Աղբալեան քաղաքական գործիչը, նշելով որ Աղբալեան մէկ գրպանին մէջ կը պահէր ատրճանակ մը, իսկ միւսին մէջ գիրք՝ Նարեկ կամ Պօլէյրի բանաստեղծութիւնները, մարմնաւորելով մտաւորական ֆետայիի կերպարը: Օրուան երկրորդ դասախօսը՝ Գրիգոր Շահինեան ներկայացուցած է Աղբալեանի տիպարը գրականութեան ընդմէջէն եւ չեչտած թէ ճեմարանի հիմնադիրները մեծ պլատէտ մը եւ բանասէր մըն էր, յատկացնես նաեւ լաւ մանկավարժ մ: Գործադրուած է գեղարուեստական կարճ յայտագիր մը:

ԱԹԷՆՔԻ Ամերիկեան գոլէճի հանդիսասրահին մէջ, Յունուար 28ին, Համազգայինի Տրջ. Վարչութեան կազմակերպութեամբ տեղի ունեցած է Համազգայինի պարախումբին տարեկան ներկայացումը: Պարուսոյց եւ բեմադիր Յովհաննէս Խաչիկեանի ղեկավարութեամբ, համոյթը ներկայացուցած է ազգագրական պարերու շարք մը եւ թատերապարային ներկայացումներ:

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ Կեդրոնի "Ա. Ահարոնեան" սրահին մէջ, Յունուար 26ին տեղի ունեցած է Իզապէլ Գաբրիէլեան-Զըրչիլի «Like our Mountains: A History of Armenians in Canada» հատորին ներկայացումը: Ձեռնարկը կազմակերպած էր Համազգայինը: Բացումը կատարած է Տրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչ՝ Վիգէն Թիւֆէնքճեան, ապա Վարանդ Եսայեան ներկայացուցած է գիրքին հեղինակը, իսկ գիրքին մասին արտայայտուած է տոքթ. Այտա Պուճիգեան, որ թըւած է հատորին վեց բաժինները: Գիրքին բովանդակութիւնը կը վերաբերի Հայոց Ցեղասպանութենէն վերապրողներու հետ հարցազրոյցներու և գանատահայ գաղութներու պատմութեան, իրենց հիմնադրութեան օրերէն: Հեղինակը պրպտումներ կատարած է անգլիական, ֆրանսական եւ հայկական աղբիւրներէ:

ԳԷՄՊՐԻՃԻ (Գանատա) Հայ Կեդրոնին մէջ, Յունուար 14ին, տեղի ունեցած է ծործ Արէլեանի "Ցկեանս նահատակութիւն" հատորին ներկայացումը: Օրուան հանդիսավարը եղած է Կարպիս Հանէչեան: Գիրքը ներկայացուցած է վեր. Յովհաննէս Սարմազեան եւ անդրադարձած է հոն տեղ գտած 17 պատմուածքներուն, որոնք կը ներկայացնեն Հայ ժողովուրդին Եղեռնի շրջանին կորսուած, ապա վերագտնուած մանուկներու, մայրերու ողբերգական դրուագները: Խօսք առած է նաեւ հեղինակը:

պատերազմին ազդեցութեան հետ այլ ազդակներու ալ դերը: Պատերազմէն վերադարձողները արժանի պատիւն ու սէրը չեն գտած. "Ազատամարտիկների շատերն ուղղակիօրէն արհամարհուած են պետութեան կողմից: Ունենք հաշմանդամ ազատամարտիկներ որոնց ճակատագիրը չի մտահոգում ոչ ոքի: Էլ ինչպէ՞ս նրանք կամ նրանց շրջապատի մարդիկ սիրեն հայրենիքը: Ահա այստեղից է ծնւում դաժանութիւնն ու չարութիւնը" կ'ըսէ ան: Կը զանազանէ նաեւ լաւ ու գէշ զօրամասերը. տարբերութիւնը հիմնուած է հրամանատարական, սպայական կազմերուն վրայ: Կան զինուորին նկատմամբ հայրական վերաբերում ունեցողները եւ միւսները՝ «Ովքեր միշտ "տեղում չեն", չեն յարգում զինուորին, անգամ նրանց արտաքինը ամէն ինչ ասում է (քանդուած օձիքով, ոսկէ շղթան պարանոցին, դուրս ընկած փորով, ասես խաշի սեղանից նոր է վեր կացել)»:

Քիչ մը զարմանալի է կարդալ որ Կ. Միրզոյեան տիպար զինուորական կը նըկատէ ռուս հրամանատարները, մինչ այդ բանակին շարքերուն մէջ գործուած խըժդըժութիւնները պարբերաբար կը հասնին միջազգային լրատւութիւններու: Զանոնք "ընտրեալ, հպարտութեան տէր, պատուաւոր այրեր" կը նկատէ:

Կ'երեւի նաեւ նման պարագաներու կը յիշեն թմբուկին ձայնին սասցուածքը...

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՑԵԱՆ

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Հիմա, զօրանոցին ախոռներուն մէկ անկիւնը կեցած, առեւտուր կ'ընէ ախոռապանի մը հետ: Բայց կը դիտէ ու կը լսէ, եւ կը հասկնայ: Միւս կողմէ, ախոռապանը, Հիւսնիւ առաջին անգամ ըլլալով, փոխանակ ծախելու սպաներուն կերպասներէն աւելցած զողցած կտորները, կը նուիրէ, եւ ցած ձայնով հաստ պեխերուն տակէն կ'ըսէ «Դուն ալ առ, խեղճ կին ես»:

Արսինէ կը հաւաքէ կերպասի կտորները եւ կը վազէ կաղալով: Գիտէ որ Իսմէնէն եւ միւս կիները Մարաշի ճամբուն վրայ լքուած խանին մէջ պիտի գտնէ:

Մինչ այդ այրերը տակաւին կուսակալութեան շէնքին մէջ կը գտնուին: Ժամը երեքին, մէկը միւսին ետեւէն, ձեռքի կարճ բարեւով մը իրարու, ներս մտան: Կը մերժեն մեկնաբանել օդին մէջ ամպի մը պէս ծփացող վախը եւ կը փնտռեն հանդարտեցուցիչ զուգահեռականը, համեմատելով այսօրուանը նախկին պատահարներու հետ: «Ինչքա՞ն պիտի ուզեն» կը հարցնէ խռոված մանրավաճառ Յակոբ երկաթագործ Արշակին: «Ի՞նչ կը կարծէ Ձերդ Վսեմութիւնը» կը հարցնէ խոնարհութեամբ եւ հաւատքով ներկարար Մելքոնը, տարիքոտ մեծահարուստ Աչոտ Մնտիկեանին:

Ոչ ոք կ'ուզէ գէշ բանի մասին մտածել. պատերազմ կայ, բոլորս ալ պէտք է զոհողութիւն ընենք: Եւ բոլորը տենդագին մտային հաշիւներ կ'ընեն. այս մէկուն այսչափ, այն միւսին այնչափ... Ճնդապետը, Գայմագամը, իմ ճամբուս ոստիկանը.. Տուրք մը տուրք է, անգամ մը եւս պիտի վերապրինք: Եւ յետոյ, թերեւս պատերազմը աւարտի...:

Փիլիսոփայօրէն համակերպած այս մարդոց միջեւ, որոնք արդէն համոզուած են եւ կողոպտուելէ վերջ կը մխիթարուին մտածելով ընտանեկան ընթրիքին, կնոջ, զաւակներուն, տան ջերմութեան. աչքի կը զարնեն Ամերիկայէն եկած 4 գործարանատէր Ֆապրիքանեան կոչուած եղբայրները, որոնք դժուարաւ կը համակերպին այս նորութեան, կարծելով որ տեղի ունեցածը արեւելեան պարզ եւ դանդաղ սակարկութիւն մը կամ բանակցութիւն մըն է:

Բայց այս Հայերուն ամէն մէկուն ներս մտնելէն ետք Գայմագամին փափիկները արտակարգ ճշգրտութեամբ կրկին կը գոցեն դռները եւ անոնց առջեւ պահակ կը կենան: Դեղագործին բացակայութիւնը թէեւ կը նշմարուի, բայց ոչ մէկ մտահոգութիւն կը պատճառէ. Սմբատ միշտ այսպէս եղած է, անպայման Ագարակ գացած է Երուանդին հասնելէն առաջ ամէն բան կարգի դնելու եւ կամ տակաւին լուր չեն տուած իրեն: Անոր մտացիր ըլլալը պատմական է, ամէն ինչ որ իր անձին կամ Շուշանիկին չի վերաբերիր, անտարբեր կը ձգէ զինքը: Ամէն անգամ-ւան պէս յապաղումով պիտի հասնի, բայց ոչ ոք կարեւորութիւն պիտի տայ: Շատ մանկամիտ է, չափազանց անհոգ կերպով վեհանձն է եւ ամէնուն կողմէ սիրուած:

Սմբատ, այս վայրկեանին, իր պարզամտութեան մէջ երջանիկ է եւ հեռու ամէն նոր պատահարներէ: Շուշանիկին եւ բարեկամներուն անակնկալ գալուստը, երկու հիւսն եղբայրներուն մեկնումին առթիւ հանդէսը, քոյրերուն կարմրած այտերը, բոլոր զաւակներուն միասին ըլլալը, Նուպարին քրոջը գլխարկով զարմանալի ծպտումը, այս բոլորը իրեն վըստահութիւն կը ներշնչեն: Շուշանիկ իր տերեւախիտ ծառն է, եւ եթէ ան այսպէս որոշած է, ըսել է թէ այսպէս լաւ է, եւ ինք ալ կը պառկի ուրախութեան մէջ:

Վաղը կը մտածենք նոր տուրքին մասին, լսենք նայինք Գայմագամին ուզածը, եւ թերեւս եր հանդիպումէն առաջ Երուանդէն ալ կրնայ նոր լուր մը հասնիլ, կը մտածէ, եւ կը խանդավառուի վերանորոգուած Ագարակին անակնկալ բացման հանդէսով, նախքան պաշտօնականը որ նախատեսուած է Երուանդի գալուստին:

Միայն թէնիսի դաշտին ամբողջացումը պակաս է, բայց անցեալ շաբաթ քրիքէթի նոր գաւազանները հասան Անգլիայէն, եւ դաշտը պատրաստ է: Պատշգամը, զուռնաւոր պատուհանները, ոլորուած եղէգէ եւ հիւսուած զարդարուն յարդէ աւստրիական աթոռները հոս են: Ապակեզարդ փայլուն պահարանները եւ խոհանոցի ամանները իրենց տեղը դրուած են: Շուտով կը սպասուի դաշնամուրը Վիէննայէն հոս բերող մարդը որ արդէն մեկնած է: Երէկ հասած է մեկնումին հեռագիրը:

Կը բացուին զամբիւղները, դաշտին վրայ կը պատրաստուի խոշոր սեղանը: Ցեամիջօրէի գոյները եւ բոյրերը զգլխիչ են: Խոհանոցին մէջ, Շուշանիկ, կը հսկէ ճաշը պատրաստող կիներուն ուրախ գործին, կը հրահանգէ, կը պատասխանէ, կը մխիթարէ: Իր դերին մէջ է: Բայց փախուստին պատճառած կարճատեւ խանդավառութենէն յետոյ, սիրտը հիմա ծանր է, մտածերուն ծայրերը թմրութեան նշաններ եւ քունքերուն թեթեւ զարկը գլխու պտոյտ կու տան: Խոհանոցին մէկ անկիւնը կը նստի քիչ մը հանգչելու համար: Այդ վայրկեանին կ'անդրադառնայ իր խորունկ գրպաններուն մէջի դրամներուն եւ ոսկեղէններուն ծանրութեան որ քանի մը ժամ առաջ հոն դրած էր:

"Ինչքա՞ն առաջ էր, եւ ինչո՞ւ", կարծես սթափած հարց կու տայ ինքզինքին: Նոյն ժամանակ Սմբատ կը մտնէ ներս զինքը փնտռելով, եւ մօտենալով իրեն ձեռքը թեթեւ մը կը դնէ անոր մազերուն վրայ. "Ա՜հ, սիրելի կինս, դուն միշտ գիտես ինչպէս ուրախացնել զիս" կ'ըսէ գոհունակութեամբ եւ երկար ժամանակէ ի վեր մոռցուած կատակով մը կը շարունակէ. "Հոգիս, եթէ մազերդ մարդիկներ ըլլային եւ մատներդ ադամանդ, որքա՜ն հարուստ պիտի ըլլայի... պիտի կարենայինք հեռուները փախչիլ":

(Շար. 41)

(Շար. Ա. էջէն)

հրաւիրէ Համասի ղեկավարները, որոնք օրինաւոր ընտրութիւններով յաղթած են: Բացատրած է՝ "Համասը որպէս ահաբեկչական կազմակերպութիւն չենք նկատեր": Համասը անմիջապէս յայտարարած է որ կ՚ընդունի հրաւէրը: Հասարակաց յայտարարութեամբ մը Զափաթերոյի հետ, Պուտին բաղդատական մըն ալ ըրած է չէչէն անջատողականութեան եւ պաղեստինեան ազգայնական ձգտումներուն միջեւ: Երկու երկիրները կ՚ուզեն արագացնել ահաբեկչութեան դէմ իրենց գործակցութիւնը:

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ հիւսիս-արեւմտեան շրջանի ոճրափորձը (Փետր. 9ի առաւօտուն) շատ աւելի զոհ պատճառած է քան ինչ որ ըսուեցաւ սկիզբը: Մեռեալներու թիւը 35ի բարձրացած է եւ 50 վիրաւոր կայ: Ոճրափորձը գործուած էր շիի թափօրին դէմ, որու յաջորդած էին խռովութիւնները սիւննիներու հետ:

ԻԶՄԻՐԻ կաթողիկէ Սէնթ Հելէն եկեղեցիին հովիւը Փետրուար 9ին սպաննալիքներուն ենթակայ եղած է վեց հոգինոց խմբակի մը որոնք ազդարարած են. "Դուն չես կրնար մեր մարգարէն անարգել. կը մաքրենք քեզ": 70 տարեկան հովիւը դիմած է ոստիկանութեան, բայց խուսափած է պատասխանելէ լրագրողներու:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 200 Եւրօ Պ. Ռեմոն Պետրոսեանէ իր բարենպատակ գործունէութեան համար:

U C F A F
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30

**HOMMAGE
A
MISSAK MANOUCHIAN**
pour le 100ème anniversaire
de sa naissance
et en présence de ses compagnons d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN

Le Comité National du souvenir «Missak Manouchian» remettra un diplôme d'honneur aux descendants ou ayant droits de résistants arméniens en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL

de **René CLEMENT**
Grand Prix International
de la Mise en Scène

Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier

— Entrée libre —

ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԵԿԱՅՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ
Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Տեառն մերոյ եւ Փրկչին
Յիսուսի Քրիստոսի
ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Փետրուար 13
Երեկոյեան ժամերգութիւն
եւ Նախատօնակ
Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 17ին:
Անդաստան եւ Մոմավառութիւն:
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Փետրուար 14
Տօն Զքառասնօրեայ գալուստն ի տաճարն
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին:
ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԼԻՈՆ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Փետրուար 13
Տեառնընդառաջի Նախատօնակ, Անդաստան եւ Մոմավառութիւն ժամը 16ին:
ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Փետրուար 14
Խորանին վարագոյրը բաց պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Հայր. Պատրիարքի Փոխանորդ
Լիոնի եւ Շրջակայից

Շ Ա Ւ Ի Լ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու. –

Կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին
Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը:

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
 - Թեմի ստեղծում՝ հիմնադիր անդամի հանգամանքով:
 - Պատուիրակներու ընտրութիւն:
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
 - Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

**Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976**

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 19.–

Յառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առիթով, այսօր կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան շրջանի հոգեւոր պաշտօնէից յիշատակին:

Յաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի:

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association
de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22րդ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

(Ա. ՏՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Grigor CHALIKIAN
R E P A R A T I O N
ԳՐԻԳՈՐ ՇԱԼԻԿԵԱՆ
ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ (1967)
Կիրակի, Փետրուար 19, ժամը 16ին
Dimanche 19 février à 16 heures
ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS
ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire
Մուտքը՝ 5 Եւրօ:

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

P E L E R I N A G E
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril
Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril
au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Inscription obligatoire avant le 10 février 2006.
Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006».

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaüm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betléem, Eglise de la Sainte Vièrge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

L ' A S C E N S I O N A L O U R D E S

Les paroisses catholiques arméniennes de France
organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 14

MARDI
14 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·390

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21·390

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՂԱՐԱԲԱՂ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՁԱԽՈՂԱԾ Է

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Փետր. 10ին, նախագահ Շիրաք յաջորդաբար ընդունած է Հայաստանի նախագահը ժամը 11ին, ապա Ազրպէյճանի նախագահը ժամը 12ին: Ամէն մէկ տեսակցութիւնը 45 վայրկեան տեւած է: Մաղթանքներ ըրած է երկուքին ալ որպէսզի խօսակցութիւնները յաջող արդիւնքի մը յանգին:

Տեսակցութենէն առաջ, Ազրպէյճանի Արտաքին Նախարարութեան լրատուութեան բաժնի տնօրէնը՝ Տայիր Տաղիզադէ յայտարարած է թէ հանդիպումին նպատակը համաձայնագիր մը ստորագրել չէ այլ յառաջդիմութիւն մը արձանագրել բանակցութիւններուն մէջ եւ փոխադարձ հասկացողութեան մը յանգիլ քննուած հարցերու շուրջ: Նախագահ Քոչարեան ալ, Շուէտի մէջ ուր կը գտնուէր, յայտարարած էր որ կողմերը պէտք է քաղաքական կամք ցոյց տան եւ ընդունին որոշ զիջումներ:

Տեսակցութեան աւարտին պարզուած է որ կողմերը ոչ մէկ զիջում ըրած են կենսական հարցերու շուրջ եւ ուրեմն հանդիպումը ձախողութեամբ աւարտած է: Երեք միջնորդ երկիրներու դիւանագէտներու աշխատանքներն ալ ոչ մէկ դեր խաղացած են:

Մնաց որ կարելի ալ չէր բարւոք լուծում մը գտնել յանկարծ, երբ Ղարաբաղ չի կրնար նախատեսել իսկ կրկին Ազրպէյճանի մաս կազմել, Ազրպէյճանն ալ կը պնդէ որ Ղարաբաղը ի՛րն է: Կայ նաեւ այն իրողութիւնը որ Ղարաբաղ հրաւիրուած չէ մասնակցելու բանակցութիւններուն, որոնք իրե՛ն կը վերաբերին: Տեսակցութենէն ետք ոչ մէկ հաղորդագրութիւն հրապարակուած էր Փետր. 13ի առաւօտուն:

Ռ. Քոչարեան Փետր. 11ի իրիկունն իսկ Երեւան վերադարձած էր:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

Մինչեւ Փետրուար 13, ֆրանսական մետիաները բաւական ծեծեցին Փարիզի հանդիպման մանրամասնութիւնները եւ նախատեսումները, գրեթէ ամբողջովին լռելու համար այդ մասին Փետրուար 13էն իսկ: Ուրբաթ, Փետրուար 10ին, Շիրաք լաւատեսութիւն ցոյց տուած էր յայտարարելով թէ "կարելիութիւնը կար կարգադրութեան մը հիմերը դնելու": Նախագահը, ըստ Էլիզէի բանբերին՝ Ժերոմ Պոնաֆոնի, իր ուրախութիւնը յայտնած էր որ երկու նախագահները կ'ընդունին խօսակցութիւններու համար, որոնք, կը յուսայ, խաղաղութեան նոր հեռանկար մը կը բանան: Նոյն օրը, Հայաստանի եւ Ազրպէյճանի նախագահները կը սկսէին, ժամը 16ին, իրենց խօսակցութիւնները Ռամպուլյէի դղեակը եւ կը շարունակէին Շաբաթ, Փետրուար 11ին ալ:

Փետրուար 11ի Թուականը կրող Լը Մոնտ բաւական մանրամասն յօդուած մը հրատարակած էր, զոր ստորագրած էր հարցին ծանօթ մէկ աշխատակիցը՝ Նաթալի Նուկայրէտ:

Բանակցութիւններու լաւատեղեակ դիւանագէտներու համաձայն փոքր յոյս մը կար որ 2006ի ընթացքին յառաջդիմութիւն մը արձանագրուէր, քանի երկու երկիրներուն մէջ ալ ընտրութիւն չկար: Յօդուածին մէջ կը շեշտուէր գլխաւորաբար Ռուսաստանի դերը: Աւանդութեամբ Հայաստանի դաշնակից, կը գրէ յօդուածագիրը, Ռուսաստան տրամադիր է դիւրացնելու բանակցուած լուծում մը: Կ'ուզէ ձեռք դնել կրկին Անդրկովկասի վրայ, զինուորական գործակցութիւն ստեղծելով Ազրպէյճանի հետ: Օ. ԷՍ. Սէ. Ը.ի միջնորդներու նախատեսած կարգադրութիւնը կ'ընդգրկէ հայկական զօրքերու հետզհետէ քաշուիլը այն հողամասերէն զորս գրաւած են 1993ին, Ղարաբաղի շուրջ: Այս նահանջին փոխարէն Բաքու կ'ընդունի Ղարաբաղի բնակչութեան ընտրական խորհրդակցութիւն մը (ի հարկին հանրաքուէ մը) որ պիտի ճշդէ սահմանելու Ղարաբաղի կարգավիճակը: Նման քուէարկութիւն մը տեղի կ'ունենայ միայն փոխանցման երկար շրջանէ մը ետք (5էն 15 տարի) որու ընթացքին Ղարաբաղ պէտք է վայելէ միջազգային երաշխաւորութիւններ: Կը նախատեսուէր Օ. ԷՍ. Սէ. Ը.ի կամ ՄԱԿ-ի հովանաւորութիւնը: Ն. Նուկայրէտ կ'ըսէ թէ արեւմտեան դիւանագէտները շատ խոհեմ են եւ մեծ յոյս չունին որ համաձայնութիւն մը գոյանայ Ռամպուլյէ: Երեւանի իշխանութիւնը, որ Ղարաբաղէն եկած տարրերու ձեռքն է, վերջին տարիներուն կցումի քաղաքականութիւն մը վարեց եւ բնակիչներն ալ հայկական անձնագրեր ունեցան, մինչ Ազրպէյճան չէ բացառած զինեալ ուժով նուաճել:

Լիպէրասիոն Փետր. 13ի իր թիւով, արձագանգելով Ռօյթըրս գործակալութեան, խօսակցութիւններու ձախողութեան լուրը կու տար, զայն խորագրելով "Լ. Ղարաբաղ՝ փլոփ վեհաժողովին": Կ'ըսուէր թէ Ռամպուլյէի վեհաժողովը ձախողած է երկու կողմերու անզիջող դիրքին հետեւանքով: Երկու նախագահները յետադային կրկին պիտի հանդիպին: Միջնորդները (ԱՄՆ, Ռուսաստան, Ֆրանսա) յայտարարած են որ "հակառակ աշխոյժ խօսակցութիւններու, կողմերու դիրքը կարգ մը բարդ հարցերու շուրջ մնացած է հո՛ն ուր էին քանի մը ամիս առաջ":

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը Թ. Էրտողան մարգարէին ծաղրանկարներուն պատճառաւ հրահրած մահմետական աշխարհին ու Արեւմուտքին յարաբերութիւնները մեղմացնելու նպատակով նամակ մը ղրկած է 192 ղեկավարի: Հոն յայտարարած է որ եթէ "քաղաքակրթութիւններու բախում"ը չփոխարինուի "քաղաքակրթութիւններու համաձայնութեամբ" աշխարհը ողբերգութեան մը ընդառաջ կ'երթայ: Հրաւիրած է համաշխարհային խաղաղութիւնն ու հասարակաց արժէքները պաշտպանել խելամտօրէն եւ ողջմտութեամբ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ շատ մը քաղաքներուն մէջ, Պոլիս, Վան, Կեսարիա, Էրզրում, Տիյարպեքիր, եւլն. բազմամարդ ցոյցեր տեղի ունեցած են Փետր. 10ին, Ուրբաթի աղօթքէն ետք, զայրոյթ յայտնելու համար մարգարէին ծաղրանկարներուն հրապարակութեան հանդէպ: Ցուցարարները հրկիզած են Դանիոյ եւ Ֆրանսայի դրօշակները: Ցոյցերուն ընթացքին պարզուած են արաբերէն պաստառներ, տեղ-տեղ բախումներ եղած են ոստիկանութեան ուժերուն հետ: Պոլսոյ մէջ բազմութիւնը Թիրախ առած է Ֆրանսական հիւպատոսարանը, լոզունգներ արձակած, հաւկիթներ նետած: Խումբի մը ներս թափանցելու փորձերուն արգելք եղած է ոստիկանութիւնը: Եղած են նաեւ հսկողութեան տակ առնուածներ:

ՓԱՐԻԶ, Սթրազպուրկ եւ այլ քաղաքներ ալ մահմետականները բողոքի ցոյցեր ըրած են Փետր. 11ին: Փարիզի մէջ ցուցարարներու թիւը 7էն 10 հազար կը նկատուէր: Հոս ալ սակայն, բոլորը համաձայն չեն եւ ցուցարարներուն մէջ ալ կան որոնք կ'առարկեն թէ "Մահմետական պաշտամունքի ֆրանսական խորհուրդ"ը որ ցոյցին նախաձեռնած էր, զիրենք չի ներկայացներ:

ՇԱՐՈՆԻ վիճակը նոր վատթարացում մը կրած էր Շաբաթ, Փետր. 11ին, հակառակ անոր որ միշտ արուեստական մահաքունի մէջ է Յունուար 4էն ի վեր: Այս անգամ նոր գործողութեան մը ենթարկուեցաւ մարսողական գործարաններէն եւ օրուան ընթացքին քանիցս յայտարարուեցաւ թէ օրուան մէջ կը մեռնի: Նոյն իրիկունը, սակայն, ճշդուեցաւ թէ գործողութիւնը յաջող արդիւնք ունեցած է եւ նոյնիսկ եթէ Շարոնի վիճակը ծանր է, կը մնայ կայուն: Արդէն առաջին օրէն իսկ այս կայուն ածականն է որ կը բնորոշէ Իսրայէլի վարչապետին առողջական վիճակը, մինչ իրականին մէջ ի՛նչ ի՛նչ պատճառներով "ողջ" կը պահուի մէկը, որու միակ կայուն մնացած բանը մահաքունն է:

ԹՌՉՆԱՅԻՆ ԿՐԻՓԸ Յունաստանէն ետք Իտալիոյ հարաւը հասած է, ինչ որ կը մտահոգէ եւրոպական այլ երկիրներ: Կը թուի որ աղբիւրը Ափրիկէն եղած է եւ հազարաւոր հաւեր մեռած են Նիժերիոյ հիւսիսը: Վախ կայ որ վիրուսը տարածուի 130 միլիոն բնակիչ ունեցող երկրին մէջ: Վայրի կարապներ սատկած գտնուած են Իտալիոյ հարաւը, բայց վախ չըկայ որ վիրուսը մարդուն անցնի:

ՔՈՍՈՎՈՅԻ նախագահ ընտրուեցաւ Ռուկովայի աջ բազուկը՝ Ֆաթմիր Սեժտիու, 54 տարեկան, Խորհրդարանին կողմէ, քուէարկութեան Գ. շրջանին: Ալպանացիներէ բնակուած սերպ այս գաւառը անկախութեան կը ձգտի, բայց 1999 Յունիսէն ի վեր միջազգային հոգատարութեան տակ է, երբ Սերպերը մեկնեցան: Փետրուարի մէջ, Սերպերն ու Ալպանացիները բանակցութեան պիտի ձեռնարկեն "վերջնական կարգավիճակ" մը հաստատելու նպատակաւ, ՄԱԿ-ի միջամտութեամբ: Բարդ կացութիւն մը, քանի Սերպերուն համար իրենց մշակոյթի օրրանն է, Ալպանացիներն ալ չեն կրնար հրաժարիլ անկախութեան իրենց երազէն:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ փոխանցման շրջանի Ներքին նախարարը՝ Ահմէտ Ֆաթֆաթ հարցազրոյցի մը ընթացքին (Լիպէրասիոն, Փետր. 11) յայտարարած է թէ ալ-Գաիտա կը ջանայ Լիբանան հաստատուիլ: Ինք կը յաջորդէ Հասան ալ-Սապայի, որ հրաժարականը տուած էր քրիստոնեայ թաղերը պատահած մահմետականներու խռովութիւններէն ետք: Ֆաթֆաթ կը խորհի որ ալ-Գաիտա զանազան խմբակներու միջոցաւ կը ջանայ տեղաւորուիլ եւ անկարելի չի գտներ որ ալ-Գաիտայի ծոցը զանազան հոսանքներ ըլլան, որոնցմէ մէկը կապ ունենայ Սուրիոյ գաղտնի սպասարկութեանց հետ: Նպատակն է ցոյց տալ որ առանց իրենց Լիբանանցիները չեն կրնար կացութիւնը մատակարարել եւ կը ջանան սիւննի համայնքին մէջ մտնել, ներսէն գործելու համար:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ նախագահը՝ Իուշչենկօ կ'ուզէ որ նոր Սահմանադրութիւն մը մշակուի եւ հանրաքուէի դրուի, որպէսզի կարելի ըլլայ շրջանցել այն նոր կարգադրութիւնները, որոնք կը նուազեցնեն իր իշխանութիւնը: Վերջին շրջանին, զանազան փոփոխութիւններ աւելի հեղինակութիւն կու տան Խորհրդարանին, մասնաւորաբար նախարարապետին եւ կառավարութեան կազմին վերաբերեալ: Խորհրդարանին առջեւ ունեցած ելոյթին մէջ, շեշտած է որ ազգային քաղաքականութեան իսկական բարենորոգում մը կ'ուզէ, բայց իր ելոյթը սուլոցներով ընդունուած է:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՆՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՈՒ ԹՈՒՐՔ ՓՐՈՖԷՍԷՕՐԻ ՀԱՄԱՐ

Օ. Փամուքի, Հ. Տինքի դատերէն ետք միջազգային հանրային ուշադրութիւնը կեդրոնացած է երկու Թուրք փրոֆէսէօրի դէմ նոյն, -"Թրքութիւնը վարկաբեկել"ու-, ամբաստանութեամբ բացուած դատին վրայ: Փրոֆ. Ի. Գապօղլու եւ Փրոֆ. Պ. Օրան հեղինակներն են "Փոքրամասնութիւններու իրաւունքներու տեղեկագիր"ին: Անոնց ամբաստանութեան հիմ կազմած է Թուրքիոյ Սահմանադրութեան մէջ փոխանակ "Թրքութիւն" եզրին, "Թուրքիացիութիւն" գործածելու առաջարկը:

Երկու մտաւորականներուն դատը միջազգային հանրագրութեան մը պատճառ եղած է ու շատ մը երկիրներէ աւելի քան 700 մտաւորական ու ակադեմական բողոքի նամակով մը դիմած են վարչապետ Էրտողանի: Հոն ըսուած է որ նման դատ համազօր է "արտայայտութեան, գիտութեան եւ ակադեմական ազատութիւններու իրաւունքին դէմ ծանրակշիռ ու զարմանք պատճառող յարձակում"ին: Նշուած է նաեւ թէ նման երեւոյթ կ'անզօրացնէ յատկապէս Ֆրանսայի մէջ Թուրքիոյ Եւրոպայի անդամակցութեան ի նպաստ աշխատողներու ամէնէն ամուր թեզերն անգամ:

«ԹԱԼԱԹ ՓԱՇԱՅԻ ՇԱՐԺՈՒՄ»Ը ԴԺԳՈՀ ՁԳԱԾ Է ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք նախապէս, Թուրքիոյ Բանուորական կուսակցութեան ընդհանուր նախագահ Տ. Փէրինչէքի, Կիպրոսի Թրքական բաժնի նախկին նախագահ Ռ. Տէնքթաշի ու բազմաթիւ կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ մարմին մը կը պատրաստուի Գերմանիոյ մէջ Մարտ 18ին նշել Թալաթի սպանութիւնը եւ նոյն առիթով հերքել Հայկական Ցեղասպանութեան "սուտ"ը: Իրենց բուն նպատակն է Գերմանիոյ Խորհրդարանին ետ առնել տալ Ցեղասպանութեան ճանաչումի վճիռը:

Մարտ 18ին ծրագրուած է Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն Թուրքերուն մասնակցութեամբ հանրահաւաք մը Պերլինի մէջ, որպէս ուժի ցուցադրութիւն: Այդ հանրահաւաքին հրաւէրին մէջ գործածուած կարգ մը արտայայտութիւններ անպատեհ նկատուած են Գերմանիոյ կողմէ ու երկրին Անգարայի դեսպանը իր երկրին դժգոհութիւնը փոխանցած է Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարու-

(Շար.ը Դ. էջ)

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Թիւ-43

Երեւան, Փետրուար 2006

"ԲԱՐԻ ԼՈՅՍ ԵՐԵՒԱՆ"

Ազգային ձայնասփիւռի ողջոյնի առաջին ջուարթ բառերն են որ դպրոցական տարիքի աղջնակ մը (տղայ ալ կրնայ ըլլալ) կ'արտասանէ, ուրախ տրամադրութիւններ արթնցնելով մէջդ: Կտոր մը աղմկարար երաժշտութիւն, ապա "ամեակներու" յուղարկաւորութիւն մը ծայր կու տայ յիշեցնելու համար որ "150 տարի առաջ Ստեփանակերտի մէջ ծնած x-y գրագէտ-բանաստեղծը (որուն անունը վստահաբար մարդ չէ լսած)... 78 տարի առաջ Ուկրանիոյ Լվով քաղաքին մէջ մահացած է ուրիշ x-y մը որ հայրենիքէն հեռու, Հայաստանի կարօտով ճենճերած է... կամ 64 տարի առաջ Սէյրան Գէորգով մը մեծ ներդրումներ կատարած է սովետական Գիտ. Ակադեմիայի Ֆիզիքայի բնագաւառին մէջ եւ այսպէս ծանօթ-անծանօթ անուններ կը տողանցեն ամբողջ 20 վայրկեան սաղմոսերգուի նըման փոխն ի փոխ, արական եւ իգական սովետահայ շեշտերով, որուն վերջաւորութեան ոչինչ կը տպաւորուի գանկիդ մէջ:

"Բարի լոյս Երեւան"ին անմիջապէս կը յաջորդէ "զուարթ" լուրերու երկրորդ շարք մը, որուն յարմարագոյն տիտղոսը պէտք էր ըլլալ "Մնաս բարով Հայաստան"... Սառնամանիքի եւ ձիւնի առատ տեղումներու պատճառով անգործածելի դարձած են մայրաքաղաքէն դուրս գալու բոլոր մայրուղիները... դէպի Եղէգնաձոր, Ջանգեզուր, Սիսիան, Գորիս, Կապան, Քաջարան, Մեղրի, դէպի Սեւան, Սէլիմի անցք, Դիլիջան, Իջեւան... դէպի Գիւմրի, Ապարան, Սպիտակ, Վանաձոր... միակ կարելիութիւնը կը մնայ դէպի Էջմիածին – Մարգարա սահմանը... ափսոս այդ մէկն ալ Թուրքերը գոցած են ամբողջական դարձնելու հրջափակումի բարդոյթէ տառապող Հայուն զգացումները եւ միշտ վառ պահելու համար զայն...:

Հակառակ այս բոլորին, երկու շաբաթ դէպի Հալէպ, Պէյրութ, Դամասկոս բացակայութիւնս կարօտի անբացատրելի զգացումներ արթնցուցած էր մէջս եւ, բուռն տենչ մը կրկին վերադառնալու ժողովուրդիս գիրկը, որուն ուրախութիւններուն եւ ցաւերուն "մեղսակից"ը եւ հաղորդակիցը դարձած եմ արդէն հոգիով եւ գրիչով...: Հոն ամէն կողմ հեւ ի հեւ վազվզուք է պատառ մը հացի ետեւէն, փնտռտուք մը ապահով ափերու, մտահոգութիւններ, մտահոգութիւններ... Մինչ մեր մօտ տակաւին կը խօսուի արուեստի եւ կրթութեան մասին, կը փնտռըւի մշակոյթի նախարար որ պէտք էր ամէնէն աւելի կարեւորութիւն ունեցողներէն մին ըլլալ մշակոյթով հարուստ մեր երկրին համար, մինչ վերածուած է իշխանութեան գործակցող կուսակցութեան մը (ՕԵԿ) մենաշնորհին. կը խօսուի ազատագրուած տարածքներու մասին, Թատրոնի եւ նկարչութեան մասին եւ մանաւանդ "լաւ օրերու" յուսահատ վերադարձի մը մասին... վերջապէս տակաւին գոյութիւն ունին զգացումներ եւ ապրումներ որ ամբողջովին չեն նիւթականացած: Կան մարդիկ որ յուսահատ ճիգերով կը պայքարին ուղիղ գրելու, լեզուն մաքուր պահելու, բարոյական արժէքները վերակենդանացնելու, մակարդակով մշակոյթ ստեղծելու, Հայուն հաւատքը աղանդներէն ձերբազատելու, գիր եւ ընտիր գրականութիւն տարածելու մասին. երկիր մըն է ուր կայ բարին եւ չարը, աւանդական արժէքներու եւ նորաբութիւններու բուռն պայքար, ազգայինի եւ համամարդկայինի բախում, հոգեկանի եւ նիւթականի անբացատրելի խառնըրշամարտ, մէկ խօսքով՝ կայ տակաւին մարդկային արժանապատուութիւն... հակառակ ամէն ինչի:

Ես կը հիանամ մեր ժողովուրդին, անոր համբերութեան, խոնարհ համակամութեան, քաղաքակիրթ հասունութեան... ան ուրախ է որ այս օրերուս կեանքը ձեւով մը կը շարունակուի, մեթրոն կը բանի, հրջանային միքրոպիւսները ձիւներու մէջ զիկ-զակներով տեղ կը հասցընեն, քանի երթեւեկը, փողոցներու խճողումը քիչ մը թեթեւցած է, անձնական կառքերու մեծ մասը ձիւնով եւ սառով ծածկուած ըլլալով... կը գործեն միայն Նիվաներն ու Ճիփերը՝ որոնց հըզօր շարժիչները արդէլք չեն ճանչնար եւ համարձակօրէն ճամբու եզերքներուն հալած ձիւնի կեղտոտ ջուրը անցորդներուն վրայ կը սրսկեն ցնցուղի նման... Ճիփի վարորդին վերջին հոգն էր...

Մինչ երեւանցին ձմեռուան ցուրտին ձեւով մը պաշտպանուած է, ընդհանրապէս երկար հրջազգեստով, յարմար կօշիկներով եւ պատահական գլխածածկերով, որոնց մէջ կան նաեւ գլխարկներ... Մեծ մայրիկի մը դարակէն հանուած, Ուզպէկիստան կատարուած ճամբորդութենէ մը բերուած, կարմիր բանակայինի տաք բուրդով պատրաստուած, Վէրնիսաժի գոյնզգոյն շուկայէն ձեռք բերուած, ռուսական, կովկասեան, չէրքէզական, իրանեան. կարծես կովկասեան պատմական ժապաւէն մը դարձնելու եկած ըլլան Երեւանի մայթերուն վրայ... Իսկապէս երազային բան մը ունի ձիւնով ծածկուած Երեւանը: Փողոցները, հակառակ առատ ձիւնին որ տեղ-տեղ կէս մեթրի կը հասնի, կառքերու երթեւեկով բաւարար բացուածք ստեղծուած է հրջագայութեան, իսկական արկածախնդրութիւնը կը սկսի մայթերու վրայ... իւրաքանչիւր խանութ իր տարածքը մատչելի դարձնելու համար անկարգ ձիւնաբլուրներ ստեղծած է մայթերու վրայ որոնց ընդմէջէն ծովասագերու փոքր քայլերով երեւանցին հազար զգուշութիւններով պէտք է յառաջանայ, ջանալով անկնկալ սառի մը վրայ չկոխել, կամ հալած ձիւնին մէջ չխրիլ եւ ամէնէն վտանգաւորը՝ շէնքերու երդիքներէն կաթի ծանրութեամբ եւ դաշոյնի սրութեամբ անակնկալօրէն ինկող սառոյցի բեկորներ չստանալ գլխուն վրայ: Մեր օրաթերթերը երբեք վիճակագրական տըւեալներ չեն հաղորդեր ձեռք ոտք կոտրող, գլխուն սառի կոյտեր ստացող քաղաքացիներու մասին. անոնց նիւթերը աթոռի կռիւներու մասին են ընդհանրապէս...:

Անցեալները կը թերթատէի մեր անմահ Պարոնեանի "Երկիր ժողովածու"ի վերջին հատորը (10րդ) երբ աչքիս զարկաւ համառօտ յօդուած մը, սրամիտ վերնագիրով. "Փաստաբանական քանի մը հարցումներ", առաջին անգամ լոյս տեսած 1888 Մայիսին "Խիկար"ի մէջ:

Մեր հանճարեղ երգիծաբանը, 118 տարիներ առաջ նոյն հարցականները կը դնէ ինչ որ ես այսօր մինչ Աբովեանի, Թումանեանի սառ կապած մայթերը կը չափէի, ամէն վայրկեան սահելու, ձիւնախըրումի վտանգ անցընելով կամ գլխուս բարձր տանիքէ մը փրթած սառի սուր բեկոր մը ստանալու սարսափով որմէ վերջ շատ հաւանաբար հիւանդանոց հասնելու կարիք կրնար ըլլալ:

«... Ի՞նչ պատիժ կը սահմանուի ինծի երբ հասարակաց պարտէզի մը դալարաց վրայ հրջագայած ժամանակս ջրհորի մը մէջ իյնամ եւ խեղդուիմ:

Աւելորդ է ըսել թէ յանցաւորն ես եմ: Արդ, առժամանակեայ շղթայակապ բանտարկութեա՞ն կը դատապարտուիմ թէ մահուան, որովհետեւ սպանութիւն կայ գործին մէջ. ԵՍ սպանած եմ ԶԻՍ, պէտք է գոհացնել ԶԻՍը. հարկ է ուրեմն սպանել ԵՍն որ մնացած է: Ի դէպ տեղին է կարծեմ յիշել այն խօսքը՝ թէ մեռեալներ կան ,զոր հարկ է սպաննել:

Այդ ջրհորին տէրը գոնէ կտոր մը յանցանք չունի՞: Ջունի, որովհետեւ նա ջըրհորին բերանը բաց ձգած է, որպէսզի պարտէզին մէջ պտըտողները միշտ իրենց ոտքերուն տակը նային փոխանակ իրաբու հագուստի եւ կապուստին նայելու եւ յետոյ գիրար բամբասելու: Բարոյականութիւն կայ խնդրոյն մէջ:

Ո՛վ փաստաբաններ, եթէ սա դիպուածը մեռցնելու հնարք չկայ՝ այս դիպուածին պատասխանատու մը ստեղծելո՞ւ ալ ճարը չկայ: Թող պիտի տա՞ք որ այս անագորոյն դիպուածը մերթ ընդ մերթ ան ու աս մեռցնէ...» (էջ 614):

Ականջը խօսի Երեւանի քաղաքապետ "Ջրհորը բացող" Պրն. Զախարեանին համակամ "հոր" ինկող Երեւանի բարի ժողովուրդին:

"ԱԽՐ Ի՞ՆՉ ԱՆԵՄ, ՉԻ ՍՏԱՑՒՈՒՄ"

Պիտի ըսէր Համօ Սահեան եթէ ողջ ըլլար... Ամէն օր կ'ուզեմ լաւ բան մը գրել, ուրախ լուր մը հաղորդել, որ ես ալ ուրախանամ... օրինակ՝ Հայոց հզօր բանակը օր ցերեկով մտած է Նախիջեւան, ձերբակալած է տեղւոյն մարզպետը, գերի բռնած Ջուղայի խաչքարերու ջարդարար զինուորները, Նիւրնպէրկեան դատարան մը ստեղծած Երեւանի Հանրապետական հրապարակին վրայ Ալիեւներու եւ իր նմաններուն, միջազգային դատաւորներէ կազմուած յանձնախումբի մը առջեւ... "ախր ի՞նչ անեմ, չի ստացւում":

Երեւանի օրաթերթերը կը խօսին բոլորովին ուրիշ տխուր նիւթերու մասին:

«Խողովակները ցրտին չեն դիմանում – մայրաքաղաքի մի շարք թաղամասերում ջրի խողովակները տրաքել են, բայց դըրանց դէմ առնելու համար ոչ ոք ոչինչ չի կարող անել» ("Առաւօտ", 03·02·06):

– «Երեւանի մետրոպոլիտէնի աշխատակիցները պահանջում են բարձրացնել աշխատավարձերը... ակցիայի մասնակիցները պնդում են, որ իրենց ներկայիս աշխատավարձը կազմում է 13·500–25·000 դրամ (27–50 տոլար)»: Նոյն յօդուածէն կ'իմանանք որ 2005ին մեթրօ նստած են 15 միլիոն 900 հազար մարդ: ("Երկիր", 03·02·06):

– «Վահան Յովհաննէսեանը (Հ.Յ.Դ.), յայտարարել է թէ ճիշդ կը լինէր, եթէ Հայաստանի Ա. Հանրապետութեան (1918) տարածքում բնակող բոլոր Հայերն "աւտոմատ" կերպով ճանաչուէին նաեւ երրորդ Հանրապետութեան քաղաքացիներ»: "Իսկ Կիլիկիա՞ն"... հարց կու տայ ("Զորրորդ իշխ.", 31·02·06):

– «Ջինուինք "Պոլիփետերով"... սառցալուլան կ'ընկնի գլխին աւելի շուտ, քան Թաղապետարանի կամ համատիրութեան աշխատակիցները կը հասցնեն ջարդել զայն... Արդէն երկու շաբաթից աւել է Երեւանը դարձել է ձիան դերի: Ձմեռը յայտարարեց իր իրաւունքների մասին եւ շատ ժամանակ կը պահանջուի որ մենք ազատուենք դրա հետեւանքներից» ("Զորրորդ իշխ.", 31·01·06):

– «300 խոշոր հարկատուների ցանկում կարելի է յայտնաբերել "կոռուպցիայի" հարիւրաւոր փաստեր... ըստ պաշտօնական տուեալների, անցած տարի Հայաստան են այցելել մօտ 300·000 զբօսաշրջիկներ... սակայն այդ ոլորտում գրաղւող մեր բազմաթիւ ձեռնարկութիւններից 1–2ը հազիւ են ներառուել խոշոր հարկատուների ցանկում... եւլն.» ("Հետաքըննութիւն", Փետր. 06):

– «Տարադրամի սիրահարները ձերբակալուել են: Յունուար 21ին Թամանեան փողոցի 1ա շէնքի մերձակայ "Յաղթանակ" խանութի մօտ տեղի ունեցած ոստիկանութեան աշխատակցի սպանութիւնը բացայայտուել է:

Սա, պարզւում է, այդ խմբի միակ "սխրագործութիւնը" չէ: Նրանք Յունուար 27ին ժամը 11:20ի սահմաններում, կրկին դիմակաւորուած յարձակել են նախ Ազատութեան պողոտայի առաջին շէնքի առաջին յարկում գործող "Նուդ-Ալիս" ՍՊԸ-ի տարածքում գործող "Գոհար Ադամալեան" տարադրամի փոխանակման կէտի վրայ...» ("Հետաքննութիւն", 04·02·06):

– «Հայագիտական առարկաների դասաւանդման խնդիրը մտահոգում է խորհրդարանականներին» ("Հայ. Հանրապ. 03·02·06):

– «Ամուսնալուծութիւնները գիւղերում շատացել են. բաժանւում են նոյնիսկ 70–80 տարեկանները... այս մասին են խօսում քաղաքացիական կացութեան ակտերի գրանցման վարչութեան տարածքային բաժինների տուեալները...» ("Առաւօտ", 31·01·06):

– «Ինչու՞ չեն պարում հայերէն... մեւօրեայ երեւանեան դիսկոտեկներում հազուադէպ են հնչում հայկական պարեղանակներ. գուցէ սա է պատճառը որ երիտասարդութիւնը նախընտրում է պարել օտար մեղեդիների նուագակցութեամբ» ("Առաւօտ", 31·01·06):

– «Ինչ՞ խնդիրներ կարող են դրուել մի երկրում որի Նախագահը հպարտ–հպարտ յայտարարում է, թէ "Ես գիրք չեմ կարդում" կամ "Մեզ Փարաճանովներ պէտք չեն"» ("Զորրորդ իշխանութիւն", 13·01·2006):

– «Երէկ անյայտ անձինք 19:30ի սահմաններում Երեւանի Կոմիտասի պողոտայի եւ Շիրվանզադէ փողոցի խաչմերուկում յարձակւում են գործել "ինկասացիոն" (դրամ փոխադրող) մեքենայի վրայ եւ սպաննելով վարորդին, առեւանգել այն» ("Հայկական ժամանակ", 04·02·2006):

– «Ինչու՞ են ապականում հայերէնը... եթէ գազանանոցի ճամբով գաղ էք արել մինչեւ Աւանի մոստ ու յետոյ առաջին թէ երկրորդ աջով թէ ձախով մտել էք, ու ոչ մի բան չի տեսնւում, ապա դուք չհասաք ձեր գաղափարով մեծ, տարիքով փոքր ախպօր ծնունդին եւ ձեր բոլոր յոյսերը՝ դառնալ եօթերորդային կուլտուրական կենդանի, ի զուր են, քանի որ դուք մոռացել էք պարզ մի ճշմարտութիւն, որ ձեր ախպօր դէմը խաղ չկայ, բոլոր խաղերը ներսում են» ("168 ժամ", 4–6 Փետ. 2006):

– Վերնագիրներ... Որդին սպանել է հօրը, իսկ մայրը վիրաւոր է:

– Սպանուել է ոստիկանութեան աշխատակիցը:

– Տղայական դանակահարութիւն.

– Դիակը մասնատողը Սուրէն Զաքարեանն է եղել...

– Հա՛մ կրակել է, համ էլ՝ կացնահարել... եւայլն... եւայլն... ("Հետաքըննութիւն", 03·01·06):

Armenia Felix ?

"Ախր ի՞նչ անեմ չի ստացւում" պիտի ըսէր Համօ Սահեան, եթէ ողջ ըլլար...:

ՅԻՊԷ

ԺԻԱՔՈՄՈ ԿՈՐՐԻՆԻ

(1859-1950)

ՏՈՔԹ. Պ. ՔՈՒՉՈՒԿԵԱՆ

Հաւանաբար Հայերու ամէնէն ջերմեռանդ բարեկամն էր:

Ճիաքոմօ Կորրինին ծնած է 1859ին, Աղեքսանդրիոյ մէջ: Յաճախած է Պիեմայի բարձրագոյն վարժարանը: 1882ին, 23 տարեկան հասակին աւարտած է Միլանոյի համալսարանի գրականութեան եւ փիլիսոփայութեան դասընթացքները: Պիեմայի վարժարանին մէջ կը նշանակուի արդի պատմութեան դասախօս: Կ'արժանանայ կրթաթոշակի՝ Ֆիրենցէի Բարձրագոյն կրթութեան հիմնարկին մէջ մասնագիտանալու համար: 1885ին, իբրեւ Հանրային կրթութեան նախարարութեան մրցոյթի յաղթող, կը մեկնի Պէրլին՝ կատարելագործման դասընթացքներու մասնակցելու համար: Վերադարձին՝ կ'ընտրուի Արտաքին գործոց նախարարութեան արխիւի տնօրէնի պաշտօնին: 1887ին Կորրինին կ'անուանուի անդամ Փարիզի "Դիւանագիտական պատմութեան ընկերութեան": 1892ին Նափոլիի համալսարանէն կը պսակուի երկրորդ վկայականով մը՝ իրաւագիտութեան մէջ: 35 տարեկան հասակին Արդի պատմութեան ամպիոնի ազատ ուսուցիչ է Ֆիրենցէի Բարձրագոյն կրթութեան հիմնարկին մէջ, իսկ 1900 թուականին նոյն պաշտօնը կը յանձնուի իրեն նաեւ Հռոմի համալսարանին մէջ: Ճիաքոմօ Կորրինին անդամ կը դառնայ

Իտալիոյ Աշխարհագրական ընկերութեան վարչական խորհուրդին: 1907ին նախարարութեան արխիւներու տնօրէն է, իսկ 1909ին գլխաւոր հիւպատոսի լիազօրութիւններով կը ստանձնէ ղեկավարութիւնը Տրապիզոնի հիւպատոսութեան: Ճիաքոմօ Կորրինին արժանացած է Իտալիոյ Թագի Ասպետի շքանշանին: Կը թղթակցէր "Դիւանագիտական եւ Հիւպատոսական Բաներ"ին:

1887ին Ճիաքոմօ Կորրինիի գրած չափազանց կարեւոր տեղեկագիրը զինք դարձուց Արտաքին գործոց Նախարարութեան նոր մարդը, որ պէտք է զբաղէր բացառապէս արխիւով: Արդարեւ, Կորրինին հիմնադիրն է Իտալիոյ Արտաքին գործոց նախարարութեան արխիւին, քանի որ իրականացուց կառավարութեան ծրագիրը՝ ստեղծել ինքնուրոյն կեդրոնական արխիւ մը, որ պէտք է հաւաքէր Նախարարութեան գործունէութեան առընչուող բոլոր փաստաթուղթերը եւ ստանձնէր դիւանագիտական աշխատանքի պատմական յիշողութեան դերը:

Իտալական դիւանագիտութեան անհրաժեշտ այդ ծրագրի գործնական իրականացումը երկար եւ խրթին գործ էր: Մինչ այդ, յիշեալ արխիւը կ'ենթարկուէր Թագաւորութեան կեդրոնական արխիւներուն, ինչպէս բոլոր ոչ պետական՝ թէ՛ հանրային եւ թէ մասնաւոր արխիւները: Արտաքին գործոց Նախարարութեան՝ արխիւ ունենալու անհրաժեշտութիւնը ծագեցաւ, իտալական արտաքին քաղաքականութեան զարգացումէն: Կորրինին համոզուած էր, որ եթէ Իտալիան կ'ուզէ ամրապնդուիլ եւրոպական եւ միջերկրականեան դաշտին մէջ, ապա կարիք ունէր ստեղծելու արտաքին քաղաքականութեան անկախ արխիւ: Ճիաքոմօ Կորրինիի կարծիքով, արխիւի տարբեր ենթաբաժիններէն (դպրոցները արտասահմանի մէջ, արտագաղթ, հաշուապահութիւն, անցագիրներ եւ այլն) իտալական արտաքին քաղաքականութեան համար ամէնէն կարեւոր ու վճռորոշ քաղաքական գործերն էին, որ վերջնական լուծում ստացան 1891 թուականին:

Կորրինին դիւանակալ չէր, իր նպատակը ոչ թէ կարգուկանոն հաստատելն էր, այլ՝ արխիւի գիտական կազմակերպումը, որպէսզի ան ծառայէր պետութեան, ըլլար միջազգային քաղաքականութեան դիտակէտ եւ միջազգային դիւանագիտութեան աշխատանոց:

"Քաթալոկի" թիւ 60ին տակ Հայաստանն է, որ բաժնուած ըլլալով ութ արխիւային թղթապանակներու, կ'ընդգրկէ 1891 – 1914 տարիներու քաղաքական բնոյթի բոլոր փաստաթուղթերը: Այդ նիւթերը տարբեր ժամանակներու ընթացքին կու գային տարբեր տեղերէ: 1891 – 1893ի փաստաթուղթերը կու գային Արեւելեան Անատոլուի, Էրզրումի հիւպատոսական գործակալութեան եւ Տրապիզոնի հիւպատոսութեան դիւանագիտական նիւթերէն, իսկ յաջորդ ժամանակաշրջանի փաստաթուղթերը՝ տարբեր եւ հեռաւոր վայրերէ: Ասիկա օրինակ մըն է, թէ ի՛նչ մեծ հետաքրքրութիւն ունեցած է իտալական դիւանագիտութիւնը "Հայկական դէպքերու" նկատմամբ 1894 – 1896 տարիներու ընթացքին, որ Օսմանեան կայսրութեան սրտին՝ Անատոլուի մէջ, Իտալիոյ կարեւոր դեր խաղալու Քրիսփիի որոշումին արդիւնքն էր:

Ճիաքոմօ Կորրինին, որ 1911 – 1915 թուականներուն Տրապիզոնի մէջ Իտալիոյ գլխաւոր հիւպատոսն էր, եւ որուն իրաւասութիւններուն մէջ կը մտնէին Թրքահայաստանի վիլայէթներէն Էրզրումը, Վանը, Պիթլիսը, Սվազը եւ Սամսոնը, հայկական կոտորածներու եւ բռնագաղթի ականատեսն էր: Այդ ժամանակ ան հետաքրքրուած էր նաեւ իր իրաւասութեան տակ գտնուող շրջաններու տնտեսական ներուժով եւ շատ գործեր հրատարակած է Տրապիզոնի, Սվազի, Վանի եւ Սամսոնի արտադրական տարբեր բնագաւառներու մասին:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏՈՔԹ. ՓԻԵԹՐՕ (ՊԵՏՐՈՍ) ՔՈՒՋՈՒԿԵԱՆ

Միլանօ

Իտալերէն բնագիրէն թարգմանեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՎՐԴ. ՕՀԱՆԵԱՆ
Մխիթարեան Ուխտէն

ԳՈՅՆԵՐՈՒ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մահուան պէս՝ կարելի չէ խուսափիլ գոյներէն: Անոնք ներկայ են ամէն տեղ: Սակայն ինչո՞ւ մարդիկ աւելի հանգիստ կը զգան կանաչ սենեակներու մէջ եւ ինչո՞ւ ծանրաբարձներ իրենց լաւագոյնը կ'արձանագրեն կապոյտ մարզասրահներու մէջ:

Գոյները տարբեր իմաստներ ունին տարբեր մշակոյթներու մէջ: Նոյնիսկ արեւմտեան ընկերութիւններու մէջ տարբեր գոյներու նշանակութիւնը փոխուած է տարիներու ընթացքին: Սակայն ներկայիս Միացեալ Նահանգներու մէջ ուսումնասիրողներ յայտնաբերած են հետեւեալ հասարակաց ճշմարտութիւնները.

ՍԵՒ

Սեւը իշխանութեան եւ ուժի գոյնն է: Անիկա ժողովրդականութիւն կը վայելէ նորաձեւութեան մէջ, որովհետեւ աւելի բարեձեւ երեւոյթ կու տայ մարմնին, վայելուչ է եւ անժամանցելի: Սակայն նաեւ ենթարկուածութեան խորհրդանիշ է. կրօնաւորներ սեւ կը հագնին՝ իրենց նուիրումը ցոյց տալու համար Աստուծոյ: Նորաձեւութեան կարգ մը մասնագէտներ կ'ըսեն, թէ սեւ հագուած կին մը իր անձնատուութիւնը կը յայտնէ տղամարդուն: Սեւ հանդերձանքը նաեւ կը դերճնչէ. սեւ հագնողը բոլորէն բարձր կամ նենգ կը թուի ըլլալ: Արիւնարբու ճիւաղներ սեւ կը հագնին:

ՃԵՐՄԱԿ

Հարսեր ճերմակ կը հագնին՝ խորհրդանշելու համար անմեղութիւնն ու մաքրութիւնը: Ճերմակը լոյս կ'արտացոլէ եւ կը նկատուի ամառնային գոյն մը: Անիկա ժողովրդականութիւն կը վայելէ ներքին յարդարումի եւ նորաձեւութեան մէջ, որովհետեւ լոյս կը պարունակէ, չէզոք է եւ կը յարմարի ամէն գոյնի: Սակայն ճերմակը նաեւ աղտոտութիւն ցոյց կու տայ, հետեւաբար այլ գոյներէ աւելի դժուար է զայն մաքուր պահելը: Բժիշկներ եւ հիւանդապահուհիներ ճերմակ կը հագնին՝ հականեխութեան իբրեւ խորհրդանիշ:

ԿԱՐՄԻՐ

Զգացական առումով ամէնէն զօրաւոր գոյնը՝ կարմիրը կ'արագացնէ սրտին զարկերը եւ շնչառութիւնը: Անիկա նաեւ սիրոյ գոյնն է: Կարմիր հագուստը ուշադրութիւն կը գրաւէ եւ զայն հագնողը աւելի գէր կ'երեւի: Ծայրայեղ գոյն մը ըլլալով՝ կարմիր հագուստը կրնայ չօգնել բանակցութիւններու կամ ընդհարումներու ժամանակ: Կարմիր ինքնաշարժները գողերու նախասիրած թիրախն են: Ներքին յարդարումի մէջ կարմիրը յաճախ կ'օգտագործուի իբրեւ շեշտ: Ներքին յարդարումի մասնագէտներ կ'ըսեն, թէ կարմիր կահոյկ կատարեալ ընտրութիւն մըն է, որովհետեւ ուշադրութիւն կը գրաւէ: Ճաշարաններու յարդարանքին մէջ յաճախ կարմիր կը գործածուի, որովհետեւ ախորժաբեր է:

ՎԱՐԴԱԳՈՅՆ

Ամէնէն վիպերգական գոյնը՝ վարդագոյնը հանդարտեցնող յատկութիւն մը ունի: Մարզական խումբեր երբեմն հանդերձարանները վառ վարդագոյն կը ներկեն, որպէսզի հակառակորդ խումբին կորովը նուազի:

ԿԱՊՈՅՏ

Երկինքի եւ ծովու գոյնը՝ կապոյտը ամէնէն աւելի ժողովրդականութիւն վայելող գոյներէն է: Անիկա կարմիրին հակառակ հակազդեցութիւնը կը ստեղծէ: Խաղաղ եւ հանդարտ կապոյտը մարմնին մէջ կը յառաջացնէ քիմիական հանդարտեցուցիչ նիւթեր, հետեւաբար յաճախ կը գործածուի ննջարաններու մէջ: Կապոյտը նաեւ սառն եւ ճնշիչ կրնայ ըլլալ: Նորաձեւութեան խորհրդատուներ կը յանձնարարեն կապոյտ հագնիլ գործի դիմում ներկայացնողներուն, որովհետեւ անիկա կը խորհրդանշէ հաւատարմութիւնը: Մարդիկ աւելի արդիւնաւէտ են կապոյտ սենեակներու մէջ: Ուսումնասիրութիւններ ցոյց կու տան, թէ ծանրաբարձներ յաւելեալ ծանրութիւն կրնան բարձրացնել կապոյտ մարզասրահներու մէջ: Թէեւ կապոյտը ամէնէն աւելի ժողովրդականութիւն վայելող գոյներէն է, սակայն ամէնէն աւելի նուազ ախորժաբեր է: Բնութեան մէջ կապոյտ ուտելիքները հազուադէպ են: Ուտելիքի մասնագէտներ կ'ըսեն, թէ երբ մարդը ուտելիք փնտռած է բնութեան մէջ, սորված է խուսափիլ թունաւոր կամ նեխած բաներէն, որոնք յաճախ կապոյտ են, սեւ կամ գինեգոյն: Ուսումնասիրութիւններու ընթացքին կապոյտ ներկուած ուտելիքները ախորժակ կը կտրեն:

ԿԱՆԱՉ

Ներկայիս ամէնէն աւելի ժողովրդականութիւն վայելող ներքին յարդարանքի գոյնը՝ կանաչը կը խորհրդանշէ բնութիւնը: Անիկա աչքին համար ամէնէն դիւրին ընկալելի գոյնն է, հանդարտեցնող եւ վերաթարմացնող յատկութիւն մը ունի: Պատկերասփիւռի պաստառին վրայ ելոյթ ունենալու պատրաստուող մարդիկ իրենց ջիղերը հանդարտեցնելու համար կը նստին "կանաչ սենեակներու" մէջ: Հիւանդանոցներ յաճախ կանաչ կը գործածեն, որովհետեւ այս գոյնը կը հանդարտեցնէ հիւանդները: Միջին դարերուն հարսեր կանաչ կը հագնէին իբրեւ արգասաբերութեան խորհրդանիշ: Մութ կանաչը առնական, պահպանողական գոյն մըն է ու հարստութեան ցուցանիշ է: Այսուհանդերձ դերձակներ յաճախ կը մերժեն կանաչ թել գործածել, նորաձեւութեան ցուցադրութենէ մը առաջ, վախնալով, թէ անիկա կրնայ չար բախտ բերել:

ԴԵՂԻՆ

Արեւաշող եւ զուարթ դեղինը ուշադրութիւն կը գրաւէ: Թէեւ անիկա կը նկատուի լաւատես գոյն մը, սակայն մարդոց ջիղերը կը խանգարուին եւ նորածիններ աւելի կու լան դեղին սենեակներու մէջ: Դեղինը աչքին համար ամէնէն դժուար ընկալելի գոյնն է, հետեւաբար կրնայ ճնշել չափազանցութեան պարագային: Դեղինը կը խթանէ կեդրոնացումը եւ կ'արագացնէ մարմնին սնունդ ամբարելու գործընթացը:

ԳԻՆԵԳՈՅՆ

Թագաւորական ընտանիքի գոյնը՝ գինեգոյնը կը խորհրդանշէ փառահեղութիւնը, հարստութիւնը եւ կատարելագործուած զարգացումը: Նաեւ իգական է եւ վիպերգական: Սակայն բնութեան մէջ հազուադէպ ըլլալուն պատճառով՝ կրնայ արուեստական թուիլ:

ՍՐՃԱԳՈՅՆ

Ամուր եւ վստահելի սրճագոյնը երկրին գոյնն է եւ առատ ներկայութիւն է բնութեան մէջ: Բաց սրճագոյնը իրականի տպաւորութիւն կը ստեղծէ: Մութ սրճագոյնը կը յիշեցնէ փայտը կամ կաշին: Սրճագոյնը նաեւ տխուր եւ անձկալից կրնայ թուիլ: Տղամարդիկ աւելի հակամէտ են ըսելու, թէ սրճագոյնը իրենց նախասիրած գոյնն է:

Պատրաստեց՝
Լ. ԿԻՒԼՈՅԵԱՆ–ՍՐԱՊԵԱՆ

"Ազդակ"

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Տեղահանութեան տանջալի երկար ճամբուն ընթացքին Շուշանիկ ամէն անգամ որ սփոփանքի կարօտը զգայ, այս բառերը պիտի հոլովէ իր բերնին մէջ: Կարելի չէ որ չարը յաղթական ըլլայ, եթէ բարին գոյութիւն ունի: Մերժենք այս ներկան, մերժենք անոր գոյութիւնը, եւ այն ատեն Սմբատի ձայնը պիտի վերադառնայ Աստուծոյ անվախճան ձայնին մէջ...

Ճիշդ այդ վայրկեանին ձիաւոր զինուորներու խումբը կանգ կ'առնէ Ագարակին մուտքին: Դարպասը բաց է: Վայրկեանի մը համար լոյսերը, գոյները, ձայները կը դադրին, եւ անակնկալ շփոթ մը կը տիրէ: "Վաղը, վաղը" կը տատայ զինուորներէն մէկը որ դէպի Ագարակ անցնող կառքերուն լուրը տուած էր սպային եւ անորոշ ու երկչոտ, ձեռքերը կը քսէ տափատներուն ծունկերուն վրայ:

Բայց սպան պատեհ բարկութիւն մը կ'արտայայտէ. "Այս շուները, մեր պարտութիւններուն վրայ ուրախութիւն կ'ընեն" կը պոռայ: "Ռուսերուն գալուն կը սպասեն...": Եւ ահա, վերջալոյսի յառաջացող մթութեան մէջ գիշերուան առաջին աստղը կ'երեւի: Եւ այն ատեն, մինչ կարմիր վարդերու եւ մագլցող յասմիկներու բոյրը կը սփռուի գլխիչ մելամաղձոտութեամբ, կը լսուի Հրանդ, որ երեք խոշոր սօսիներու քովի փոքր ամպիոնին վրայ շարուած իր նուագախումբին համար տուտուկի ձայնով կը ներդաշնակէ միւս գործիքները եւ երկար, քնքոյշ եւ շարունակական խաղ մը կը փորձէ:

Բայց տուտուկին ձայն կը մարի խուլ հեծկլտանքի մը մէջ: Առանց աղմուկի, զինուորները կը թափանցեն պարտէզին ներսի կողմը եւ վարպետօրէն գործածուած դաշոյն մը Հրանդին կոկորդը կը կտրէ մէկ ականջէն դէպի միւսը: Լեւոն Եագովլեան, վերահսկիչ նամակաբաշխը, որ նկարահանութեան գործիքը կը հաստատէր սեղանէն յարմար հեռաւորութեան մը վրայ, նոյն ձեւով կը սպաննուի առանց բառ մը կարենալ արտասանելու եւ գետին կը տապալի, հեզ աչքերուն ճերմակը դէպի վեր շրջած եւ կանանչ դաշտը կամաց-կամաց իր արիւնով կը թրջէ:

Ինչպէ՞ս տեղի կ'ունենայ ջարդ մը: Ի՞նչ տեսակ խմիչքի կը վերածուի արիւնը որ գլխուն կը զարնէ այսպէս եւ կը գինովցնէ: Այն անձը որ կը համտեսէ, կ'ըսեն որ չի մոռնար այդ համը: Քանի մը վայրկեանի մէջ խումբը վերածուեցաւ ոճրախումբի մը եւ վագրանման արագութեամբ մօտեցաւ բոլոր դռներուն. մուտքի խոշոր դրան, խոհանոցի ետեւի դրան, հիւրասենեակին երկու ապակիէ դռներուն եւ անգլիական ապակեզարդ նոր դռներուն: Տունը, առանց պաշտպանութեան, ազատ կերպով, ինքզինքը հիւրին կը յանձնէ, անմեղ՝ ինչպէս Սմբատը, իր տանտէրը:

Սմբատ եւ Շուշանիկ տակաւին խոհանոցըն են, մէկը նստած, միւսը ոտքի իր ետեւը: Այդ վայրկեանին այլեւս բոլորը կ'անդրադառնան պատահածներուն: Զինուորներ փայլող դաշոյններով կը տեսնուին ամէն դռներէն, սատանաներու պէս, չափազանցօրէն իրական: Իրենց ետեւէն ներս կը մտնէ սպան, կ'անցնի հիւրանոցէն, կը մօտենայ խոհանոցին, իր շուրջը կը նայի այնպիսի յատակ ատելութեամբ որ բոլորն ալ ապտակ մը ստացած ըլլալու տպաւորութիւնը ունին, եւ կը հրամայէ.

«Դուք դաւաճաննե՛ր, շունե՛ր, անհաւատնե՛ր որ Գայմագամին հրամանին չհպատակեցաք, բայց ես ձեզ գտայ. հիմա պիտի պատժուիք»: Սմբատ կը դիտէ զինքը եւ չի հասկնար: Շուշանիկ կը հասկնայ. մահ եւ ջարդ: Կը փորձէ ելլել եւ դէպի սպան հիւրալիր դիրք մը բռնել զինքը հանգստացնելու մտադրութեամբ: Տակաւին չի գիտեր որ Հրանդ եւ Նկարահանը արդէն սպաննուած են դուրսը:

Բայց սպան՝ Իսմայիլ, նոյնիսկ չի տեսներ զինքը: Դառնալով իր զինուորներուն չոր կերպով կը հրահանգէ. «բռնեցէք բոլոր այր մարդիկը եւ տարէք միւս սենեակը»:

(Շար. 42)

(Շար. Ա. էջէն)

թեան ու Արտաքին գործերու յանձնախումբին նախագահին։

Խնդրոյ առարկայ հրաւէրին մէջ տեղ գտած են հետեւեալները. "Եթէ չեն փափաքիր որ արեւմտեան մայրաքաղաքները Փարիզի նման բոցերու մէջ մնան, պէտք է վերջ գտնէ Թուրքիոյ բաժին հանուած անարդար, անհիմն եւ անխիղճ ընթացքը", "Վերջ կու տանք ենթարկուած չրջանին. Արեւմուտքին ցոյց պիտի տանք Թուրքիոյ մեծ ուժը", "Արեւմուտքի մէջ ամէն տեղ Լօզան պիտի ըլլայ", եւլն.։

Գերմանիոյ Անգարայի դեսպանը դիտել տուած է որ հրաւէրին սպառնալիքը ոչ մէկ օգուտ կ'ունենայ գերմանեւթուրք յարաբերութիւններուն։

Թուրքերը որոշած են սպանութեան օրը, Մարտ 15ին, ծաղիկներ զետեղել Թալաթի սպանութեան վայրը, հանրահաւաքին յաջորդ օրն ալ Պէրլինի մէջ "Թալաթ փաշայի համաժողով" մը կազմակերպել։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրէնկիւլեան 200 եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ին Կարպիս Յակոբեանի մահուան առթիւ։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : Nº 0609 K 84976

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 19.–

Յառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առիթով, այսօր կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան շրջանի հոգեւոր պաշտօնէից յիշատակին։

Ցաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՔԻՒՐՔՉԵԱՆ, եւ այլք, իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ գտնուողներու կողմէ, Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք, Պաշտպանեալ.

Դատ. Գործ. թիւ. – CV 02-01750

ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ, եւ այլք, իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ գտնուողներու կողմէ, Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք, Պաշտպանեալ.

Դատ. Գործ. թիւ. – CV 05-02596

ԱՄՓՈՓ ՅԱՅՏԱՐԱՐԱԳԻՐ ԽՄԲԱՅԻՆ ԴԱՏԵՐՈՒ ԱՌԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԱԾ ԼՈՒԾՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼՆԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ, ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՍԵՓԱԿԱՆԱՏԷՐԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒՆ, ՈՐՈՆՔ ՈՐԵՒԷ ՏԵՍԱԿԻ ՀԱՅՑԵՐ ՈՒՆԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԻՄԱՑ ԵՒ ՈՐՈՆՔ ԿԸ ԼՐԱՑՆԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ.– 1) Կ'ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵՆ ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԸ, 2) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ ԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31, 1920 ԹՈՒԱԿԱՆԸ ԵՒ ԿԱՄ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՆՔԱՆ ԱՏԵՆ ՈՐ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԷՐ, 3) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ Է ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԷՔՈՒԻԹԸՊԸԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ, ԱՔՍԱ ՖՐԱՆՍ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ԱՔՍԱ ՖՐԱՆՍ ՎԻԻ, Լ'ԻՒՆԻՈՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՓԱՐԻԶԵԱՆ Լ'ԻՒՆԻՈՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ՔԱՍՍ ՓԱԹԷՐՆԷԼԻ, ԼԱ ԳՈՆՖԻԱՆՍԻ, ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԻՒՉՈՒԸԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՏԻՍԹԸՐՆ ԼԵՊԵՆԻ ԵՒ ԿԱՄ ԱՍՈՆՑՄԷ ՈՐԵՒԷ ՄԷԿՈՒՆ ՆԱԽՈՐԴԻՆ, ՅԱՋՈՐԴԻՆ ԵՒ ԿԱՄ ԵՆԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ։

Այս Յայտարարագրի նպատակն է տեղեակ պահել հանրութիւնը խմբային երկու դատերու կապակցութեամբ առաջարկուած Համաձայնագրի մը մասին։ Այս երկու դատերը կը ճանչցուին իբրեւ Քիւրքչեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 02-01750 եւ Ուզունեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 05-02596, բացուած՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարանին մէջ, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան։ Առաջարկուած լուծումը ներկայացուած է Լուծման Համաձայնագրին մէջ եւ մանրամասնօրէն բացատրուած Խմբային Դատերու Ցաւելուած Յայտարարագրին եւ Առաջարկուած Համաձայնագրին մէջ։ Ատոնք բոլորը կարելի է տեսնել, համակարգչային փոխանցում կատարել եւ կամ տպել www.armenieninsurancesettlement.com կայքէջին միջոցով։ Այս կայքէջին վրայ կրնաք տեսնել նաեւ առաջարկուած լուծման կարգավիճակի մասին ընդհանուր տեղեկութիւններ ինչպէս նաեւ, վաւերացուելու պարագային, Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցներ եւ պայմանները։ Այս տեղեկութիւնները ժամանակ առ ժամանակ պիտի յաւելցուին։

Դատական այս գործը կը պնդէ, որ ԱՔՍԱ, ՍԱ. եւ անոր որոշ ներկայի եւ նախկին գործակից ընկերութիւնները սխալութեամբ ձախողած են հատուցումներ վճարել կեանքի ապահովագրութիւններու դիմաց, որոնք վաճառուած էին 1880 – 1930ին ծագումով հայ անհատներու, Թրքական օսմանեան կայսրութեան մէջ։ ԱՔՍԱ կը մերժէ այս պնդումները եւ կը հաւատայ, որ անոնք անճիշդ եւ ապակողմնորոշիչ են։ Հայցուորներու այս պնդումներուն դիմաց ԱՔՍԱ պաշտպանողական բազմաթիւ հակաճառութիւններ ներկայացուցած է։ ԱՔՍԱ կը պնդէ, որ առաջարկուած Համաձայնագիրը պէտք չէ մեկնաբանուի իբրեւ ընդունում յանցանքի, պատասխանատուութեան, սխալ գործարք կատարած ըլլալու, ինչպէս նաեւ այս դատերուն միջոցաւ ներկայացուած հայցերու ուժականութիւնը կամ տկարութիւնը մատնանշող փաստերու։

Անմիջապէս որ Համաձայնագիրը վաւերացուի դատարանին կողմէ, ԱՔՍԱ համաձայնած է վճարել 17,5 միլիոն ամերիկեան տոլար գումար մը, որ պիտի բաժնուի հետեւեալ ձեւով.– 1) Հայցուորներու խումբի անդամներուն, որոնք դուրս չեն եկած այս Համաձայնագրէն եւ որոնց հայցի դիմումները ներկայացուած են Համաձայնագրի Հիմնադրամի Յանձնաժողովին եւ վաւերացուած անոր կողմէ, 2)Ֆրանսայի մէջ նորաստեղծ բարեգործական հիմնադրամին, 3) Հայցուորներու խումբի փաստաբաններուն, իբրեւ աշխատավարձ, ծախսերու վերահատուցում, ինչպէս նաեւ Համաձայնագրի գործադրութեան վարչական ծախսերու հատուցում։ Առաջարկուած Համաձայնագիրը պարտաւորութիւններէ ազատ կը կացուցանէ ԱՔՍԱ-ն եւ անոր յարակից ընկերութիւնները (ինչպէս սահմանուած են լուծման Համաձայնագրին մէջ) որեւէ եւ բոլոր կեանքի ապահովագրական պայմանագիրներու եւ/կամ Ազատ կացուցուած Հայցերու (ինչպէս սահմանուած է Համաձայնագրին մէջ) նկատմամբ։

Արդարացիութեան Վերջնական Դատական Ունկնդրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 15, 2006ին, առաւօտեան ժամը 10ին, Մեծայարգ Դատաւոր Քրիստինա Ա. Շնայտըրի առջեւ հետեւեալ հասցէին՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան, ճշդելու համար, որ. 1) Արդեօ՞ք առաջարկուած Համաձայնագիրը, ինչպէս որ ներկայացուած է Համաձայնութեան Պայմանագրին մէջ, արդար, պատշաճ ու տրամաբանական է, եւ թէ լաւագոյնս կը պաշտպանէ Հայցուորներու խումբի անդամներուն շահերը, 2) Արդեօ՞ք Համաձայնագրի Հայցուորներու Խումբը պէտք է վաւերացուի իբրեւ այդպիսին, Համաձայնութեան կայացման նպատակներուն համար, 3) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է կայացնէ Վերջնական Հրաման եւ Դատավճիռ վաւերացնելու Համաձայնագիրը, լուծարելու ԱՔՍԱ-յի դէմ բոլոր առկայ հայցերը, նախապաշարումով եւ արժանիքներու հիմքի, 4) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները պէտք է ենթարկուին Պարտաւորութիւններէ Ազատ Կացուցման տրամադրութիւններուն, ինչպէս նշուած է Համաձայնագրին մէջ, 5) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները ենթակայ պէտք է ըլլան դատական մնայուն արգիլման, որ, ի միջի այլոց, կ'արգիլէ Հայցուորներու Խումբի անդամները դատական թղթածրար բանալու, նման գործի նախաձեռնելու, դատական հետապնդում կատարելու, իբրեւ Հայցուորներու Խումբի անդամ միջամուխ կամ մասնակից ըլլալու որեւէ այլ դատական գործի մէջ, անկախ անոր իրաւական շրջանէն եւ անկախ դատական այդ գործերու դրդապատճառներէն, անոնց ներկայացուցած փաստերէն կամ պարագաներէն, 6) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ փաստաբաններու աշխատավարձի ու ծախսերու փոխհատուցման դիմումները, 7) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ Հայցուորներու խումբի ներկայացուցիչներու անհատական հատուցման դիմումները, որոնք ներկայացուած են անոնց փաստաբաններուն կողմէ։ Անգամ մը որ դատարանը վաւերացնէ առաջարկուած Համաձայնագիրը բոլոր հայցերը արդէն պատասխանատուութենէ ազատ կացուցուած ԱՔՍԱ-յի դէմ նոյնպէս պիտի ազատ կացուցուին։

Եթէ Հայցուորներու խումբին անդամ էք կրնաք ընտրել որ բացառուիք այս Համաձայնութենէն, ինչպէս որ մանրամասնօրէն բացատրուած է Խմբային Դատի Ցաւելուած Յայտարարագրին մէջ։ Հայցուորներու խումբի բոլոր այն անդամները որոնք կ'ընտրեն դուրս գալ այս Համաձայնութենէն, ենթակայ պիտի չըլլան դատական վերջնական վճիռի տրամադրութիւններուն։ Եթէ ընտրած էք դուրս գալ առաջարկուած Համաձայնագրէն, պէտք է այս մասին գրաւոր տեղեկացնէք։ Ցաւելուած խմբային Յայտարարագրին համաձայն, դուրս գալու ձեր այս դիմումնագիրը պէտք է ժամանակին եւ կանոնաւոր ձեւով յղէք նշելով իւրաքանչիւր կեանքի ապահովագրական պայմանագիր, որու կապակցութեամբ դուք հայց(եր) ունիք։ Ձեր այս դիմումնագիրներու յղման թուականը պէտք է ըլլայ ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14, եւ առաքուին հետեւեալ հասցէին.

Kabateck Brown Kellner LLP
and Geragos & Geragos,
350 South Grand Avenue, 39th Floor,
Los Angeles, California 90071, U.S.A.

Իւրաքանչիւր դիմումնագրի մէջ պէտք է նշուած ըլլայ 1) ձեր անունը, ներկայի ձեր հասցէն եւ հեռաձայնի թիւը, 2) տեղեկութիւններ կեանքի ապահովագրական պայմանագրի կամ պայմանագիրներու մասին որոնց կապակցաբար կը փափաքիք բացառուիլ Համաձայնագրի Հայցուորներու խումբէն։ Կրնաք, օրինակ, նշել պայմանագրի թիւը, թուականը, պայմանագրի տիրոջ անունը, ապահովագրեալի անունը, վայրին անունը ուր պայմանագիրը վաճառուած է եւ կամ պայմանագրին վրայ նշուած ապահովագրեալ գումարը, 3) գրաւոր հաստատում մը որ կ'ուզէք բացառուիլ եւ չստանալ որեւէ հատուցում այս Համաձայնագրէն։ Առաջարկուած Համաձայնագրէն եթէ բացառում չպահանջէք եւ եթէ փափաքիք առարկել Համաձայնագրի տրամադրութիւններուն ձեր գրաւոր առարկութիւնը պէտք է յղէք ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14 թուականը, հետեւելով ցուցմունքներուն որոնք նշուած են Ցաւելուած Յայտարարագրին մէջ։

Այս յայտարարութիւնը պարզապէս ամփոփում է։ Համաձայնագրի մանրամասնութիւնները, ներառեալ Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցները եւ պայմանները բացատրուած են Ցաւելուած Խմբային Յայտարարագրին մէջ եւ որ կրնաք տեսնել, համակարգչային փոխանցումով ունենալ եւ կամ տպել այցելելով www.ArmenianInsuranceSettlement.com կայքէջը։ Համաձայնագրի օրինակ մը կրնաք նաեւ տեսնել դատարանի Դիւանակալի Գրասենեակը՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան։

ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ԵՐԲԵՔ ՉՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ ԴԱՏԱՐԱՆ ԿԱՄ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՒԱՆԱԿԱԼԻՆ ՅԱՒԵԼԵԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ։

ՀՐԱՄԱՆՈՎ՝ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 15

MERCREDI
15 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·391 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 81e ANNEE — N° 21·391

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԱՏ ՀԱՐԻՐԻ, լիբանանցի երեսփոխանը (պաւակը սպաննուած նախկին վարչապետին) ժամուլի ասուլիս մը տուած է Պէյրութ, Փետրուար 12ին եւ կոչ ըրած է համախմբուելու ազային դրօշակին տակ, փափաք յայտնելով որ հօրը սպանութեան օրը (Փետր· 14) Լիբանանցիները կրկին ստանձնեն իրենց յանձնառութիւնը դէմ դնելու համար ահաբեկչութեան: Առանց ուղղակի Սուրիացիներուն անունը տալու, յստակ կերպով մատնանշած է անոնց պատասխանատուութիւնը, քանի "կ'երազեն Լիբանանը գերեզմանի վերածել, մինչ մենք կ'ուզենք ինքնիշխան եւ ազատ Լիբանան մը, արար եւ անկախ": Ս· Հարիրի, որ իր ապահովութեան համար Ֆրանսա կը մնար, անակնկալօրէն Պէյրութ վերադարձած էր, հրջապատուած ապահովութեան խիստ միջոցներով, բայց մտադիր չէ վերջնապէս Լիբանան հաստատուելու միշտ նոյն պատճառներով:

ՃԵՏՏԱ (Սաուտի Արաբիա) հասած է եւրոպական արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր ներկայացուցիչը՝ Խաւիէ Սոլանա եւ առաջին անգամ երկար հանդիպում մը ունեցած է Օ·Ըէ·Ի· (Իսլամական Համագումարի Կազմակերպութիւն) ընդհանուր քարտուղարին Թուրք Էքմելէտտին Իհսանօղլուի հետ: Այս վերջնոյն առաջին առարկութիւնը եղած է՝ "Չէ՞ք կարծեր որ պէտք է չորս ամիս առաջ գայիք": Թուրքը չորս առաջարկներ ըրած է Սոլանայի ի պաշտպանութիւն մահմետական կրօնքին: 1) Եւրոպական Խորհրդարանը պէտք է օրէնքներ քուէարկէ խտրականութեան դէմ: 2) Եւրոպական Միութիւնը եւ Օ·Ըէ·Ի·-ն պէտք է զօրավիգ ըլլան ՄԱԿ-ի բանաձեւի մը, որ կը ներշնչուի գոյութիւն ունեցող բանաձեւներէն կրօնքներու անուանարկութեան դէմ պայքարող: 3) Պէտք է որ եւրոպական մեդիաները ուղեցոյց մը ընդունին որ նկատի կ'առնէ մահմետականներու ըզգայնութիւնը: 4) ՄԱԿ-ը պէտք է իւրայինէ հաղորդակցութեան միջազգային օրէնսգիրք մը, որ կը սահմանէ արտայայտութեան ազատութեան չափը կրօնական խորհրդանիշներու մարզին մէջ: Սոլանա, մամուլի հասարակաց ասուլիսի ընթացքին չէ պատասխանած, քանի դեռ պէտք է տեսնուի եգիպտացի, յորդանանցի եւ պաղեստինցի ղեկավարներուն հետ: Կ'ըսուի թէ Սոլանա ձեռքերը պարապ չէր եկած: Առաջարկ մը կայ, զոր Դանիա պիտի ենթարկէ Եւրոպացիներուն: Կը վերաբերի կրօնքի վերաբերող նախատինքներու դէմ պայքարին:

ՀԱՄԱՍԻ քաղաքական բիւրոյի ղեկավարը՝ Խալէտ Մէշաալ, ռուսական Նեզավիսիմայա Կազեդա թերթին տուած իր հարցազրոյցին մէջ յայտարարած է.- "Եթէ Իսրայէլ ճանչնայ մեր իրաւունքները եւ յանձն առնէ քաշուիլ գրաւուած բոլոր հողամասերէն, Համասը եւ անոր կողքին պաղեստինցի ժողովուրդին ամբողջութիւնը կրնան որոշել վերջ տալ զինեալ դիմադրութեան": Ցայտնած է նաեւ թէ իր շարժումը բնաւ միտք չունի համաձայնելու այն ուղեգիծին, որ խաղաղութեան միջազգային ծրագիրն էր եւ կը նախատեսէր Պաղեստինեան պետութեան մը ստեղծումը փուլ առ փուլ:

ՍՈՒՐԻԱ ձեռնարկեց կառավարական փոփոխութեան մը, Փետր· 11ին, ինչպէս որոշ շշուկներ նախատեսել տուած էին: 14 Նախարարներ կառավարութեան մաս կը կազմեն այլեւս: Գլխաւոր փոփոխութիւնները կը վերաբերին Արտաքին եւ Լրատուութեան Նախարարութիւններուն: Արտաքին նոր նախարարը՝ Ֆարուք ալ-Շարահ կը դառնայ նաեւ փոխ նախագահ: Ինք տեղը կ'անցնի Աբտէլ Հալիմ Խատտամի, որ հրաժարած էր 2005 Յունիսին եւ Փարիզ ապաստանած ու ընդդիմադիր դարձած:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ "ստիպողական քննութիւն" մը բացած է այն չարչարանքներուն վերաբերեալ, զորս իր զինուորները գործած կ'ըլլան Իրաքի բնակիչներուն դէմ: "Նիւզ օֆ Թհը Ուորլտ" շաբաթաթերթն է որ լոյս ընծայած է նկարներ, տեսերիզէ մը առնուած 2004ին եւ որոնք ցոյց կու տան Իրաքի հարաւային մէկ քաղաքը գործուած արարքները: Տասնպետ մըն է նկարահանողը եւ կը տեսնուին զինուորները որոնք կոպտօրէն կը խոշտանգեն Իրաքցիներ եւ ինք ալ կը հայհոյէ ու կը հարուածէ նոյնիսկ մեռած Իրաքցի մը:

ԼԱՆԿԸՏՈՔ – ՌՈՒՍԻՅՈՆ շրջանի նախագահը Ժորժ Ֆրէշ նոր աղմուկ մը հանեց ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, անտեղի եւ վիրաւորական արտայայտութիւններու հետեւանքով: Ընկերվարական այս ղեկավարը, որ սովորութիւն չունի բառերը ծամծմելու եւ այդ մարզին մէջ ալ համբաւ ունի, Փետրուար 11ին, Մոնփելիէի մէջ, խօսքը ուղղած է հարքիներու ներկայացուցիչներուն, զորս "ենթամարդեր" (սուզ-հոմ) որակած է: Ցիշենք որ հարքիները այն Ալժերացիներն են որոնք Ֆրանսայի կողքին կռուեցան եւ ի վերջոյ Ֆրանսա ապաստանեցան: Ֆրէշ դեռ ուրիշ աւելորդ խօսքեր ալ ըրած է, ի լուր Իւ·Էմ·Փէի մէկ ցոյցին, որ նոյն ատեն տեղի կ'ունենար Փարիզ եւ որու հարքիները կը մասնակցէին: "Գացէք, աւելցուցած է, միացէք ձեր կօլիսթ եղբայրներուն որոնք մորթեցին ձերինները, գացէք ոտքերնին լիզեցէք" եւ դեռ այլ անվայել ածականներ ալ շարած է: Փետրուար 13ին, Ֆրէշ ներողութիւն խնդրած է, բայց, եղածը եղած էր եւ այլեւս մեծ օգուտ չունէր: Հարքիներու միութեան նախագահը Շեպայքի բողոք ներկայացուցած է "անուանարկութեան եւ ցեղապաշտ ատելութեան կոչ"ի համար: Իւ·Էմ·Փէ պատկանող իր նախորդը դիտել տուած է որ "Մինչ հարքիները կը մեռնէին յանուն Ֆրանսայի, Ժ· Ֆրէշ մայական դրօշները կը պարզէր համալսարանի նստարաններու վրայ":

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նախարարապետը՝ Տ· Տը Վիլփէն Մոսկուա գացած է մասնակցելու համար ֆրանքեւռուսական 11րդ հանդիպումին, կառավարական մակարդակի վրայ: Ֆրանսայի դեսպանատան մէջ, Փետր· 13ին, նախարարապետը տեսնուած է տեղւոյն ֆրանսացիներուն հետ, որոնց թելադրած է որ աւելի արտայայտուին: Ոչ-կառավարական ֆրանսական կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները իրենց մտահոգութիւնները յայտնած են վարչապետին, քանի Մոսկուա խիստ միջոցներու ձեռնարկած է իրենց դէմ: Տ· Տը Վիլփէն հոն ալ պաշտպանած է Առաջին Աշխատանքի Պայմանագրութիւնը, որ ըստ իրեն լաւագոյն ձեռնարկն է գործազրկութեան դէմ:

"ԳԼԵՄԱՆՍՕ" մարտանաւը կը շարունակէ իր թափառումը ծովէ ծով, մինչ Փետր· 13ին, Հնդկաստանի Պետութեան Խորհուրդն ալ մերժեց զայն ընդունիլ, քանի օդանաւակիր նաւը ճամբայ ելած էր դէպի Հնդկաստան, ուր պիտի թափէր իր ամիանթը: Կ'ըսուի թէ ամիանթին մէկ մասը ճամբան ալ կորսնցուցած է, բայց ամբողջ անցուդարձը ողբալի եւ ծիծաղելի թերթօնի մը բնոյթն ունի այլեւս: Հաւանական կը նկատուի նաեւ որ մարտանաւը Ֆրանսա վերադառնայ, մինչ Շիրաք պետական այցելութիւն մը պիտի կատարէ Հնդկաստան Փետր· 19ին:

ԻՐԱՔԻ խլամապաշտ խմբակ մը որ երկու գերմանացի պատանդ կը պահէ, կրկին սպառնացած է որ պիտի սպաննէ, Փետր· 13ին սփռուած տեսերիզի մը միջոցաւ: Ցայտնած է որ "վերջին ազդարարութիւնն է": Միւս կողմէ 5 հոգի մեռած է եւ 32 ուրիշներ ալ վիրաւորուած Պաղտատ գործուած քամիքազի մը ոճրափորձին ընթացքին:

ՂԱԶԱԽՍՏԱՆԻ Ալմաթի քաղաքին մէջ, Փետր· 13ին գտնուած է Ղազախ նախկին նախարարի մը դիակը, որ ընդդիմադիր դարձած էր: Ա· Սարսըն Բայըւլի ճամբու մը եզրքը գտնուած է: Երեք ամսուան մէջ, Նազարբայեւի վարչակարգին երկրորդ ընդդիմադիրն է որ կասկածելի մահ մը ունեցած է:

ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ շաբաթաթերթ մը՝ "Եէնի խապար" որպէս փոխադարձութիւն Մոհամէտ մարգարէն վարկաբեկող ծաղրանկարներուն, Ս· Կոյսն ու Քրիստոսը անմիջապէս հակազդած ու դատապարտած է: Երկրին իրանեան դեսպանատունը անմիջապէս հակազդած ու դատապարտած է եղածը: Դատապարտած է նաեւ Ադրբեջանի Մամուլի ակումբին նախագահը, շեշտելով որ նման հրատարակութիւն կը հակասէ երկրին Սահմանադրութեան, Լրագրողներու եւ լրասփիւռներու կանոնագրութեան:

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ - Ի. ԱԼԻԵՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Հակառակ Հայաստանի ու Ադրբեջանի նախագահներուն փարիզեան հանդիպումին ապարդիւն բնոյթին, Փետրուար 10-11-ի բանակցութեան շուրջ զանազան աղբիւրներ կը շարունակեն տեղեկութիւններ հաղորդել: Կը յիշուի Ադրբեջանի արտաքին գործերու նախարար Է· Մամէտեարովի յայտարարութիւնը· ան ըսած է թէ նախագահները քննարկումի ինը կէտերէն եօթնին մասին համաձայնութեան յանգած են: Ան չէ մանրամասնած թէ ի՛նչ նիւթերու վերաբերած են այդ կէտերը· միայն ըսած է թէ Ռ· Քոչարեան եւ Ի· Ալիեւ չեն համաձայնած գաղթականներու իրենց բնակութեան նախկին վայրերը վերադարձին եւ Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականութեան հարցերուն մասին: Իսկ "Ասոշիէյթըտ փրէս"ը առանց աղբիւր նշելու յայտարարած է թէ անհամաձայնութեան եզրերը եղած են Ղարաբաղի կարգավիճակը եւ Քելբաջարէն հայկական զինեալ ուժերու նահանջը:

Ինչ կը վերաբերի երեւանեան արձագանգներու, նախագահի մամուլի քարտուղար Վ· Սողոմոնեան դրական արժեւորած է Ռ· Քոչարեան – Ի· Ալիեւ հանդիպումը: Ըսած է թէ այդ հանդիպումէն անմիջապէս առաջ ԱՄՆ-ու արտաքին գործերու նախարար Գ· Ռայս հեռաձայնով խօսած է երկու նախագահներուն հետ:

Մինսկի խումբին նախագահներուն յայտարարութեամբ Ռ· Քոչարեան եւ Ի· Ալիեւ եւս դրական արժեւորած են բանակցութիւններու ընթացքը, ցուցմունք տուած իրենց երկիրներու արտաքին գործերու նախարարներուն որ Մինսկի խումբին երեք նախագահներուն աջակցութեամբ կարգաւորման նոր ուղիներ գտնեն:

Բանակցութեան ընթացքին մասին տրուած յաւելեալ տեղեկութիւնը այն է որ երկու նախագահները կրնան Մարտին Ուաշինկթընի մէջ նոր հանդիպում մը ունենալ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՉԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻՐ «ՊԷՐԼԻՆ-2006» ԾՐԱԳՐԻՆ

Մարտ 15-18 Պէրլինի մէջ Թալաթի անունով կազմակերպուած թրքական ձեռնարկները գերմանեւթուրք հակադրութենէն ետք իշխանութեան կուսակցութիւնն (ԱԳՓ) ալ մղած են չմասնակցելու որոշումին: Կուսակցութեան ղեկավարութիւնը յատկապէս նկատի առած հըրաւէրին կոպիտ ոճը եւ Գերմանացիներուն պատճառած դժգոհութիւնը, որոշած է իր անդամներուն մասնակցութեան արգելք դնել:

Այսուհանդերձ կուսակցութեան խորհրդակցական մարմինը կը կարծէ որ մասնակցող կուսակցականներ պիտի գտնուին: Ծրջող շշուկներու համաձայն չմասնակցելու հրահանգը վարչապետ Թ· Էրտողանին կը պատկանի· առոր մէջ կ'ըսուի թէ կարեւոր դեր ունեցած է Պէրլինի մէջ կիրարկուելիք ծրագրին գլխաւոր դերակատարին Կիպրոսի թրքական գօտիին նախկին նախագահ Ռ· Տէնքթաշը ըլլալու պարագան:

ԻՏԱԼԻԱ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ ԼՈՄՊԱՐՏԻՈՅ ՃԱՆԱՉՈՒՄԻՆ

Տասը օր առաջ Իտալիոյ Լոմպարտիոյ շրջանը Հայկական ցեղասպանութիւնը ընդունելու բանաձեւ մը քուէարկած էր: Ատով անգամ մը եւս հրահրած է Անգարայի զայրոյթը որ Հռոմի իր դեսպանին միջոցով դիմած է Հիւսիսի Լիկային, նաեւ այլ հասցէներու: Դեսպան Ու· Զիյալ ղրկած նամակներուն մէջ կրկնած է թէ "այսպէս կոչուած" Հայկական ցեղասպանութիւնը իրականութեան մէջ 1915ի պատահարները որպէս այդ մեկնաբանելու հայկական միակողմանի կեցուածքի մը արդիւնքն է: "Իննսուն տարուան ընթացքին հակառակ կատարուած բոլոր ջանքերուն, Հայերը միակ փաստաթուղթ մը իսկ չեն յաջողած ներկայացնել ցոյց տուող որ Օսմանեան իշխանութեան նպատակն էր Հայերու բնաջնջումը· իսկ նոյն ժամանակին կեղծուած փաստաթուղթեր ներկայացուած են որպէս հայկական պնդումներուն ապացոյց" գրած է Թուրք դեսպանը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆՈՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ՝ «ՆՈՐ ԵՐԿԻՐ»

Նախագահ Ռ· Քոչարեանի աշխատակազմի նախագահ Արտաշէս Թումանեան Փետրուար 10ին պաշտօնապէս յայտարարած է կազմութիւնը իր կուսակցութեան որ կը կոչուի "Նոր Երկիր": Անոր առաջադրանքն է պայքարիլ Հայաստանի ժողովրդավարացումին ու շուկայի ազատականացումին համար: Ատկէ զատ յանդուգն նպատակ մըն ալ ճշդած է· 2015էն առաջ անդամակցիլ Եւրոպական Միութեան:

ՋՈՒՂԱ - ՋԱԽԱՔ ԱՔԾԱՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

Տարին սկսաւ հայութիւնը, հայկականը թիրախ առած քանդումի, չէզոքացումի, արհամարհանքի լրջագոյն արարքներով: Անցեալ տարուան ընթացքին արդէն ամէն առենէ աւելի մեր իրականութեան մէջ տեղ գտած էր Ջաւախքի հայութեան հարցը: Դեկտեմբերին Նախիջեւանի մէջ Ջուղայի պատմական հազարաւոր հայկական խաչքարերուն 2002ի քանդումէն վերապրածներն ալ ջարդուփշուր եղան, լեցուելով Արաքսի ջուրերուն մէջ: Ու այս վերջին պարագան ցասումի, ընդվզումի զգացումներ արթնցուց հայկական շրջանակներու մէջ. ամէն մէկը իր կրցած, յարմար դատած ձեւով փորձեց հակազդել, գործի մղել հրաշալի լոզունգներու ետին իրենց փաստոր անտարբերութիւնը պարտկող միջազգային ատեանները: Հարցը կը վերաբերէր Եւրոպայի արեւմտեան եկեղեցիներէն մէկուն մէկ ուրիշին մշակութային հարստութիւնը փճացնելուն եւ նոյն Եւրոպան բաւական յապաղումով կ'որոշէր Ապրիլին ստուգիչ մարմին ղրկել դէպքին վայրը···

Դժբախտութիւնը կու գայ անկէ որ Աֆղանիստանի հսկայական զոյգ Պուտտաները պայթեցնող խաւարամոլները համաշխարհային կարծիքին մէջ ընդունուած էին որպէս Թալիպաններ, մինչդեռ անոնց ադրբէջանցի զարմիկներուն մէջ Եւրոպան կ'ուզէր գտնել իր արժէքներուն, չափանիշներուն յարող ժողովուրդ մը: Ու ո՞վ գիտէ քանիերորդ անգամ ըլլալով հայկականը վճարեց եւրոպական միամտութիւնն ու անգիտութիւնը: Թէեւ զարմանալի կամ անբնական բան ալ չկայ. երբ քանդումին առաջին ախոյեանը որուն պայթուցիկներուն, բահերուն, կացիններուն զոհ եղան մօտ հարիւր տարիէ ի վեր հայկական տաճարներ, գերեզմաններ, վանքեր, շէնքեր, անոնց տէրերուն մաքրագործումէն ետք, կը համարուի դրեթէ եւրոպական երկիր, անոր եղբայր Ադրբէջանցին ինչո՞ւ պիտի չձեռնարկէր իրեն նուիրուած հողերէն հայկականը ջնջելու, քաղաքակիրթ համարուելու երաշխիքը կանխաւ ունենալով:

Այս պայմաններուն մէջ բացառիկ հետաքրքրութիւն անհրաժեշտ չէր հասկնալու, անդրադառնալու որ մարդէ օժանդակութիւն յուսալու դիրքին մէջ չէինք, մե՛նք պէտք է ճար գտնէինք մեր ցաւին: Մինչդեռ քանդումէն աւելի քան ամիս մը անցած է եւ Հայաստանի (որ պաշտօնական միակ իրաւատէրն է ու տուժող կողմը) Ազգ. Ժողովի նախագահին բողոքի նամակին լուրը նոր հասաւ: Նման յապաղումով դիմում եւրոպական ատեանները գործի մղելո՞ւ կը ծառայէ, թէ փաստը տալու որ Նախիջեւանի ալ, այլ վայրերու ալ հայկական յուշարձանները անտէր են, անտիրական:

Նախիջեւանով ձեւացած աքծանին միւս թեւն ալ կը կազմէ Ջաւախքի կացութիւնը: Ամէն օր հոնկէ ալ մտահոգիչ լուրեր կը հասնին: Կայ խորհրդային օրերէն մնացած վիճակ մը որ բառին բաւական լայն առումով ինքնավար շրջանի մը վերածած էր Վրաստանի հայաբնակ այդ գօտին: Ներկայի կացութեամբ Թիֆլիս կ'ուզէ իր գերիշխանութիւնը միօրինակ կերպով տարածել այդ հատուածին ալ վրայ, բաւական բիրտ միջոցներու կիրարկումով. այս "նորութիւնն" է որ հայ բնակչութեան հասկնալի հակազդութեան կը բախի, երբեմն վախ պատճառող զարգացումներու հեռանկարով:

Ա՛յս հատուածն ալ յոյսը կապած է Հայաստանին: Ո՛չ անպայման վրացական կողմին կոպտութեան նոյն ձեւով փոխադարձելու համար, այլ պետութենէ պետութիւն յարաբերութիւններու օգտագործումով կացութեան ճար գտնելու:

Եղոր Մովսիսեան, Ջաւախքի հայ գրողներու միութեան նախագահն է, "Ձայն յարութեան" թերթին գլխաւոր խմբագիրը: Երեւան գացած է, հիւր եղած "Առաւօտ"ի խմբագրութեան. Լիա Դանիէլեան իրեն հետ զրոյց մը ունեցած է: Այդ զրոյցին Ե. Մովսիսեան հետաքրքրական վերլուծումներ ըրած է, մեկնելով Ջաւախքի մէջ տիրող կացութենէն: Առաջին բաժնը շահարկումի վտանգաւոր հեռանկարն է. Թիֆլիս Ջաւախքին ինքնավարութեան օրինավիճակ չտալով մէկ կողմէն կը նպաստէ արդէն լարուած կացութեան շեշտումին, միւս կողմէն գետին կը ստեղծէ որ Անդրկովկասի առընչուած հետաքրքրութիւններու տէր երկիրները իրենց յարմար դատած պահուն, յարմար ձեւով շահարկեն հայկական դժգոհութիւնը, որպէս Վրաստանին ուղղուած ապակայունացնող ազդակ:

Իսկ Վրաստանի հակահայ ընթացքը շարունակուելու պարագային եթէ հայութիւնը պարպուի Ջաւախքէն, այդ զարգացումը նախաքայլը կ'ըլլայ Վրաստանի իսլամացման: Ե. Մովսիսեան այդ հեռանկարով կը բացատրէ Թուրքիոյ եւ Ադրբէջանի կողմէ Ջաւախահայութեան արտագաղթին տրուած քաջալերանքը: Անոնց նպատակն է անշուշտ տարածք պարպել, որպէսզի տեղ բացուի մեսխեթ թուրքերուն:

Երկրորդ մտահոգումը կը վերաբերի նոյնքան կարեւոր երեւոյթի մը որուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը վրացական կողմին վերագրել քիչ մը դժուար է: Ե. Մովսիսեան կը գտնէ որ Վրաստանի բարձրագոյն ուսման հաստատութիւններուն մէջ մայրենի լեզուով մասնագիտական ուսում առնել կարելի չէ հայ երիտասարդներու համար: Իսկ հայկական դպրոցներու շրջանաւարտները վրացերէն ուսուցումով բարձրակարգ մասնագէտ չեն կրնար ըլլալ: Այլ խօսքով՝ հայ ուսանողութիւնը չի տիրապետեր երկրին լեզուին: Այդ լեզուով բարձրագոյն ուսումի հետեւելու ի վիճակի չէ:

Երեւոյթին մէջ կայ դատապարտելի դեր մը որ վրացական կողմինն է, ըստ նոյն աղբիւրին. Վրաստանի կառավարութիւնը երկրին լեզուին պարտադիր իմացութիւն կը պահանջէ, սակայն ինչպէս հայ ուսանողները ըսած են, դասախօսները աւելի փափաք կը ցուցաբերեն վրացի ուսանողներուն հայերէն սորվեցնելու, քան՝ հայերուն վրացերէն: Ասոր հետեւանքը այն կ'ըլլայ, ինչպէս կ'ըսէ Ե. Մովսիսեան որ քանի մը տարի ետք Ջաւախքի հայկական դպրոցներուն մէջ հայ ուսուցիչ չի մնար: Այսօրուընէ նախապատրաստուող վրացի ուսուցիչները կը ստանձնեն այդ պաշտօնները: Մանաւանդ որ երկրին հանրակրթութեան մասին նոր օրէնքը որ կիրարկութեան կը դրուի 2010-ին, կ'ըսէ. մանկավարժ վկայուած անձը անկախ ազգութենէն ու մասնագիտութենէն, աշխատանք կ'ունենայ այն պարագային երբ վրացերէնի քննութեան յաջողի: Այդ քննութիւնը պետական յատուկ յանձնախումբին առջեւ տեղի կ'ունենայ:

Պատասխանելով հարցումին թէ ստեղծուած կացութեան առջեւ ի՞նչ ըրած է, կամ ի՞նչ ընել կը պատրաստուի Ջաւախքի Հայ գրողներու միութիւնը, անոր նախագահը կրկին կը կեդրոնանայ Հայերու ինքնորոշման իրաւունքին Թիֆլիսի կողմէ անտեսումին վրայ: Ատիկա «Բացայայտ խտրական քաղաքականութիւն» կը նկատէ ու «խաղաղութեան դրօշի ներքոյ անողոք պատերազմ»: Կ'աւելցնէ թէ իրենք իրենց կարելին կ'ընեն, բայց վճռական միջամտութիւնը կ'ակնկալեն Հայաստանէն: «Եթէ շուտափոյթ եւ գործնական միջոցներ չձեռնարկի Հայաստանի կառավարութիւնը, ինչքան էլ ծանր ու դժուար է խոստովանել, մենք՝ ջաւախահայերս կը յայտնուենք ուժասպառութեան հանգրուանին» կ'եզրափակէ իր խօսքը Ե. Մովսիսեան:

Ջաւախքի մէջ Թիֆլիսի խտրական, հակահայ քաղաքականութիւնը նոր բան չէ: Նոյնպէս գաղտնիք չեն այդ քաղաքականութեան նպատակները: Վրաստան որ Թուրքիոյ հետ սերտ կապերու քաղաքականութիւն կը վարէ անկախութենէն ի վեր, նման ռազմավարական շրջանի մէջ բնական է որ նախընտրէ հոծ հայութիւն չունենալ: Թէեւ "հոծ"ն ալ բաւական յարաբերական է, խորհրդային օրերու մօտ կէս միլիոնէն մեծ բան մնացած չըլլալով: Նշուած քաղաքականութեան դէմ բնական են անշուշտ հայկական հակազդեցութիւնները, դիմումները: Բայց ինչ կը վերաբերի պետական լեզուին իմացութեան, ատիկա եւս խորութեան ազդակ նկատելէ ու ըմբոստանալէ աւելի խելացի գործ չէ՞ գործնական ու արդիւնաւոր դարմանին մասին մտածել: Այս առումով, ամէն կացութեան առանց զանազանութեան ինքնորոշման իրաւունքի պահանջ հակադրել այնքան ալ նուրբ մարտավարութիւն չի մատներ: Որպէսզի այդ պահանջը զերծ ըլլայ պատեհապաշտութեան, արկածախնդրութեան ստուերէն, պէտք չէ շփոթուին արդարացին ու կողմնակին: Թէ Թիֆլիս Ջաւախքի հայութեան հանդէպ կը վարէ "ձուլուեցէ՛ք, կամ մեկնեցէ՛ք"ի քաղաքականութիւն մը, ատիկա ակներեւ է շրջանին տնտեսութեան, հաղորդակցութեան, մատակարարումներու մարզերէն: Բայց վրացերէնի իմացութեան հարցը կարելի չէ նոյնացնել անոնց: Խորհրդային օրերուն վերին հաշիւներով նման պահանջ չէր դրուած, կամ կարելի չէր դնել, հասկնալի է. բայց ներկայի փոխուած իրավիճակը անտեսելով յամառիլ նոյն կէտին վրայ, ամէն բանէ առաջ կը վնասէ յաջող համարկումի մը դուռները: Իսկ ատիկա անհրաժեշտ է թէ՛ Ջաւախքի մէջ որպէս հայ շատ աւելի հանգստութեամբ ապրելու, թէ՛ ինքնորոշման իրաւունքին պահանջը իրաւացի դիրքերէ ներկայացնելու համար:

Ա. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՃԻԱՔՈՄՕ ԿՈՐՐԻՆԻ

(1859-1950)

ՏՈՔԹ. Պ. ՔՈՒՋՈՒԿԵԱՆ

(Բ. եւ Վերջին Մաս)

Առաջին Համաշխարհայինը եւ Թուրքիոյ դէմ Իտալիոյ մուտքը պատերազմ՝ ստիպեցին Կորրինին ձգելու Տրապիզոնը եւ 1915 Թուականի Օգոստոսին ապաստանելու Իտալիա: Հռոմի "Մեսաճերօ" օրաթերթին տուած հարցազրոյցին մէջ, հիւպատոս Ճիաքոմօ Կորրինին կը նկարագրէ հայ ժողովուրդի գլխուն եկած իրադարձութիւնները: Հարցազրոյցը տպագրուեցաւ Օգոստոս 25ին՝ "Հայերու դէմ իսլամական վայրագութիւններու սահմռկեցուցիչ դրուագներ" վերնագրով:

"Տարբեր վիլայէթներու մէջ Հայերը տարբեր ձեւերով կը խոշտանգուէին, անոնք ամէնուր կասկածի տակ կը գտնուէին ու կը հետապնդուէին, կ'ենթարկուէին իրական սպանդի, որ աւելի վատ է, քան կոտորածը, հայկական այն վիլայէթներուն մէջ, որոնցմէ հինգը՝ Տրապիզոնը, Էրզրումը, Վանը, Պիթլիսը եւ Սըվազը դժբախտաբար իմ հիւպատոսական իրաւասութիւններուս մաս կը կազմէին:

"Իմ տարածքներուս մէջ, սկսեալ Յունիս 24էն, բոլոր Հայերը տեղահանուեցան, այսինքն բռնի ուժով դուրս մղուեցան իրենց բնակավայրերէն եւ ոստիկաններու ուղեկցութեամբ քշուեցան հեռու վայրեր. անոնցմէ քիչերը պիտի հասնէին Միջագետքի խորքերը, իսկ անոնց չորս հինգերորդը չլսուած դաժանութեամբ գտան իրենց մահը":

Այս հարցազրոյցը, որ ականատես դիւանագէտի մը վկայութիւնն է, մեծ արժէք ունի Հայերուն համար: 1917 Ապրիլ 4ին Ռուսաստանի մէջ Իտալիոյ դեսպանը Ս. Պետերբուրգէն հեռագիր մը կ'ուղարկէ Իտալիոյ Արտաքին գործոց նախարարին: Այդ ժամանակ Ռուսաստանը, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ հետ դաշինքի մէջ էր, գրաւած էր Անատոլուի քաղաքներն ու հայկական վիլայէթները: Այդ հեռագիրին մէջ Տրապիզոնի կարեւորութիւնը Հայաստանի եւ Իտալիոյ (հարաւային շրջաններու հետ առեւտրական համագործակցութեան նկատառումներով) համար ընդգծելէ զատ, կը խնդրէ, որպէսզի Ճիաքոմօ Կորրինին դեսպան նշանակուի ապագայ Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ:

Սակայն շուտով ռուսական զօրքերը կը սկսին նահանջել Էրզրումէն. համայնավար յեղափոխութիւնը կը ծաւալի Ռուսաստանի մէջ, եւ զինուորները կը թողուն մարտադաշտ՝ մասնակցելու համար հողերու բաժանումին:

Կեդրոնական կայսրութիւններու՝ Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Հունգարիոյ եւ Թուրքիոյ պարտութեամբ պատերազմի աւարտին, Ճիաքոմօ Կորրինին Հայաստանի մասին ուսումնասիրութիւն պատրաստելու յանձնարարութիւն կը ստանայ: 1918 Նոյեմբեր 14ին ան սեղանին դրաւ "Յուշագիր" մը, որ ներկայացուեցաւ խաղաղութեան վեհաժողովին. յուշագիրը հաւանութեան արժանացաւ նաեւ Փարիզի Հայկական ազգային պատուիրակութեան կողմէ եւ իբրեւ հիմք ծառայեց Սեւրի, Ժընեւի եւ Լօզանի քննարկումներուն համար:

Նոյն տարին՝ 1918ին, Ճիաքոմօ Կորրինին նշանակուեցաւ Թագաւորական լիազօր նախարար: Աւելի ճիշդ՝ Իտալիոյ դեսպան Հայաստան Ինքնիշխան Անկախ Հանրապետութեան, նստավայրը՝ Երեւան: Կորրինին պիտի ըլլար նաեւ ոչ միայն Իտալիոյ, այլեւ յաղթանակած բոլոր տէրութիւններու առաջին ու միակ պաշտօնական ներկայացուցիչը Հայաստանի մէջ, զոր ան կը բնութագրէ իբրեւ "ակնթարթային պետական կառոյց", որ պիտի տեւէր մինչեւ 1920, այլեւ մինչեւ 1922 հայկական իրադարձութիւններու ականատեսը եղաւ: Կորրինին այսպէս կը նկարագրէ նոր պետութեան ծնունդը.

"1918 Մայիս 26ին Անդրկովկասի դաշնակցային պետութիւններու քաղաքական ժողովի տրոհումով, հետեւաբար Անդրկովկասեան Հանրապետութեան (Հայաստան, Վրաստան, Ադրբեջան) մասնատումով, 1918 Մայիս 28ին անկախութեան հռչակագիրէն ետք, Երեւանի մէջ ձեւաւորուեցաւ անկախ եւ միացեալ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը, որ կը կոչուէր նաեւ Արարատի Հայկական Հանրապետութիւն, նախագահութեամբ Ալեքսանդր Խատիսեանի, որ Կովկասի եւ Վրաստանի մայրաքաղաք սակայն հիմնականին մէջ Հայերով բնակեցուած Թիֆլիսի փորձառու եւ գործօն քաղաքապետն էր, եւ՝ անոնց կողմէ մեծապէս գնահատուած":

Միեւնոյն ժամանակ Հռոմ կը ղրկուէր Միքայէլ Վարանդեանը՝ Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան դեսպանը, որ շարունակեց իր պարտականութիւնները մինչեւ 1923՝ վերապրած Հայերուն անցագիրներ տալով:

1918–1922 Թուականներուն Անդրկովկասի մէջ ապրող հայ մտաւորականի մը յօդուածին մէջ կը կարդանք.–

"Իտալիոյ հանդէպ հայ ժողովուրդի համակրանքը օրէ օր կ'աւելնար Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ իտալական նոր ներկայացուցչութեան դեսպան Ճիաքոմօ Կորրինիի բարեկամական վերաբերմունքին շնորհիւ: Կորրինին Հայաստանի Հանրապետութեան մէջ հաւատարմագրուած այն լիազօր նախարարն էր, որ ո՛չ նախորդ ունեցաւ, ո՛չ յաջորդ: Ճիշդ է, որ Թիֆլիս ուղարկուած էր եւ այնտեղ բաւական երկար մնացեր էր իտալական զինուորական առաքելութիւն մը՝ գնդապետ Մելքիադէ Կապպայի գլխաւորութեամբ, զոր սիրալիրաբար ընդունեցան եւ գնահատեցին, ճիշդ է նաեւ, որ Թարանթոյի մէջ ձեւաւորուեցաւ իտալական զինուորական ջոկատ մը, որ Փարիզի խաղաղութեան խորհրդաժողովի համաձայնութեամբ պատրաստ էր նաւարկել Կովկաս (Թիֆլիս), սակայն Ֆրանչեսքօ Սաւերիօ Նիթթիի անհասկընալի զգջումին պատճառով անմիջապէս ցրուեցաւ:

"Երբ տարածուեցաւ այն լուրը, որ Կովկասի պաշտպանութեան համար ֆրանքեւանգլիական զօրքերու կողքին պիտի ըլլան նաեւ իտալական զօրաջոկատները, Հայերը մտովի ետ գացին պատմական այն ժամանակները, երբ Հայաստանը դարեր շարունակ Հռոմի դաշնակիցն էր քաղաքականապէս եւ ռազմականապէս: Սակայն այս ծրագիրը չիրագործուեցաւ իրադարձութիւններու կտրուկ շրջադարձի պատճառով":

Կորրինին, երբ իր յուշագիրը ներկայացուց Փարիզի վեհաժողովին, Թուրքիան պատերազմէն նուաստացած ու կործանած էր: Օսմանեան կայսրութիւնը դրեթէ այլեւս գոյութիւն չունէր: Անատոլուն դարձեր էր "ոէս նուլիուս" ոչ մէկուն պատկանող տարածք մը: Մուսթաֆա Քէմալի բանակի կողմէն այդ տա-

րածքի վերանուաճումէն եւ Արեւմուտքի՝ քէմալական յեղափոխութեան հակախորհրդայնականութեան ջատագովներու աջակցութեամբ ու մեղսակցութեամբ Յոյներու տեղահանումէն եւ Հայերու վերջնական բնաջնջումէն ետք Վէրսայլի պայմանագիրը անուշադրութեան մատնուեցաւ, իսկ 1923ի Լօզանի պայմանագրին մէջ Հայկական Հարցին հետքն անգամ չկար:

Կորրինին Իտալիա վերադարձաւ վերապրած հայ կնոջ մը հետ, որ մինչեւ կեանքին վերջը մնաց անոր հետ:

1940ին հրատարակիչ Լաուրօ Մայնարտին Ճիաքոմօ Կորրինիէն խնդրեց որ 1918 թուականին հռչակուած Հայաստանի Հանրապետութեան 21րդ տարեդարձին առթիւ տպագրէ Հայաստանի մասին գրած իր գործը: Կորրինին ընդունեցաւ առաջարկը, եւ Բ. Համաշխարհայինի նախաշեմին Հայերը դարձեալ կրնային յուսալ, որ պիտի վերադառնան եւ պիտի տիրեն իրենց հողերուն: Նպատակը այն էր որ Հայկական Հարցը կրկին բարձրացուի այն ժամանակ, երբ պատեհ առիթը ներկայանայ, եթէ աշխարհաքաղաքական նոր վերիվայրումներու պատճառով Թուրքիան պատերազմի մէջ մտնէ. Կորրինին կը գրէ.

"Հայկական Հարցը մեռած չէ: Անիկա յարութիւն պիտի առնէ ու կենդանի պիտի մնայ, որովհետեւ միջազգային արդարադատութիւնը, եթէ նոյնիսկ ուշացած, կը հաւատամ որ ան յաջողութիւն պիտի գտնէ. պիտի հաստատուի կայուն հայրենիք մը, լաւագոյնս սահմանագծուած, ցամաքային եւ ծովային այնպիսի սահմաններով, որ հեշտ ըլլայ հնարաւոր արտաքին նոր սպառնալիքներէ, արհաւիրքներէ եւ աւերածութիւններէ պաշտպանուիլը:

"Յոյսով եմ, որ բաղձալի այդ իրադարձութիւնը ուշ կամ կանուխ կը կատարուի, եւ սրտանց կը մաղթեմ այդ, ինչպէս յոյսով եմ եւ կը մաղթեմ, որ ատոր մեծապէս կրնայ աջակցիլ մեր Իտալիան՝ իր մեծ թագաւոր եւ կայսր, 'Հայաստանի թագաւոր' Վիթթորիօ Էմմանուէլէ Գ.ի հետ միասին":

Կորրինին այս տողերը կը գրէր 1940ին, երբ աշխարհը պատերազմի արհաւիրքները կը կրէր: Որոշեց վերջ դնել, իր իսկ բնորոշումով, "տարիներու նրբանկատութեան", եւ այդ քայլով ցոյց կուտար, որ կը շարունակէ լռելեայն զրուցել Ցեղասպանութեան զոհերուն հետ: Ժամանակի հրամայականն էր, վերջինը այն կոչերէն, որ ըրած էին Անաթոլ Ֆրանսը, Արմին Վեկնէրը, Ֆրիտեոֆ Նանսէնը: Ան կը հնչէր իբրեւ հառաչանք մը, մինչեւ որ Հայերուն երաշխաւորուէր "կայուն հայրենիք" մը, եւ նաեւ խթան էր գիտակցելու, որ միջազգային արդարադատութիւնը ուշ կամ կանուխ պիտի յանդի անոր. ատիկա 1998ի Հռոմի ժողովուրդներու իրաւունքներու մշտական դատարանին նախանշանն էր:

1923 Յունուար 21ին Ճիաքոմօ Կորրինին լիազօր նախարարի աստիճանով հանգստեան կոչուեցաւ: Վերջնականապէս հաստատուեցաւ Հռոմ, ուր 1950 Հոկտ. 31ին մահացաւ 91 տարեկան հասակին եւ մինչեւ վերջին պահը կը խնամուէր իր հայ կնոջ կողմէ:

2001ին Վոկերայի (Իտալիա) գերեզմանատան մէջ գտնուող անոր շիրիմէն բուռ մը հող բերի Երեւան, որ դրուեցաւ Ծիծեռնակաբերդի "Ճշմարիտները Հայերու համար" յուշապատին մէջ:

ՏՈՔԹ. ՓԻԵԹՐՕ (ՊԵՏՐՈՍ) ՔՈՒՉՈՒԿԵԱՆ

Միլանօ

Իտալերէն բնագիրէն թարգմանեց՝
Հ. ՎԱՀԱՆ ՎՐԴ. ՕՀԱՆԵԱՆ
Մխիթարեան Ուխտէն

ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՒ ՀԱՄԱԼՐՈՒԱԾ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՇՏՈՑԵԱՆ ԳԻՒՏԻ 1600-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑՈՅԹ

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԱՀԱՅ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

կազմակերպուած Փարիզի ՄԱՇՏՈՑ Հայ Լեզուի Պաշտպանութեան Միութեան կողմէ

Մրցումի նիւթն է հետեւեալը.-

Ի՞նչ եղած է իր ստեղծումէն մինչեւ 1922 Մեսրոպեան այբուբենի եւ ազգային ուղղագրութեան դերը՝ հայ ժողովուրդի գրաւոր հաղորդակցութեան եւ մշակութային միասնութեան կայացման մէջ, հակառակ քաղաքական եւ աշխարհագրական բաժանուածութեան, ինչպէս նաեւ՝ արեւելահայ եւ արեւմտահայ գրական լեզուներու տարբերութեան:

Ի՞նչ է կացութիւնը ներկայիս, 1922էն ի վեր: Մինչեւ իր արգիլումը սովետական Հայաստանի մէջ, աշխարհատարած հայ ժողովուրդի բոլոր հատուածներուն եւ համայնքներուն կողմէ օգտագործուած Մեսրոպեան ուղղագրութիւնը կը խորհի՞ք թէ կրնայ այսօ՛ր ալ միասնական մշակոյթ յառաջ բերել՝ գրաւոր հաղորդակցութեան կապը վերահաստատելով ու զարգացնելով Հայաստանի եւ Սփիւռքի միջեւ:

Ի՞նչ պէտք է ընել այս նպատակին հասնելու համար:

Մասնակցութեան պայմաններ. -

1) Մրցոյթին կրնան մասնակցիլ մինչեւ 30 տարեկան Սփիւռքահայեր ու Հայաստանահայեր,

2) Մրցոյթի լեզուն է հայերէնը (արեւելահայերէն կամ արեւմտահայերէն),

3) Գրութիւնները պէտք է գրուած ըլլան Մեսրոպեան ուղղագրութեամբ,

4) Գրութիւնները պէտք է մեքենագրըւած ըլլան առաւելագոյն երեք էջի սահմաններուն մէջ եւ ուղարկուին մինչեւ Ապրիլ 15,

5) Սփիւռքահայերու գրութիւնները պէտք է ուղարկուին Փարիզ, Միութեանս հասցէին, որ հետեւեալն է.-

Association MACHTOTZ
8 rue Lamennais
92370 Chaville / France

6) Հայաստանահայերու գրութիւնները պէտք է ուղարկուին հետեւեալ հասցէին.-

ՍՓԻՒՌՔ ԿԵՆՏՐՈՆ
Ալեք Մանուկեան 13
Երեւան 355070

7) Գրութիւններու վրան կամ տակը չդնել անուն, ազգանուն կամ ստորագրութիւն,

8) Անջատ թուղթի վրայ գրել մասնակցողին համառօտ կենսագրականը եւ հասցէն,

9) Դատակազմը բաղկացած է գրողներէ, ուսուցիչներէ եւ մամուլի ներկայացուցիչներէ,

10) Մրցումին արդիւնքները կը յայտարարուին Մայիսի վերջ,

11) Պարգեւներ. -
Առաջին մրցանակ՝ 250ական տոլար (մէկը Սփիւռքահայու, միւսը Հայաստանահայու համար),
Երկրորդ մրցանակ՝ 150ական տոլար (մէկը Սփիւռքահայու, միւսը Հայաստանահայու համար),
Երրորդ մրցանակ՝ 100ական տոլար (մէկը Սփիւռքահայու, միւսը Հայաստանահայու համար):

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
ՓԱՐԻԶԻ "ՄԱՇՏՈՑ" ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Արտասահմանի եւ Հայաստանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել եւ տարածել:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

ԺՊԻՏ

Կովալսկին գործով գնացել էր Վարշաւա: Կինը խոստացել էր գիշերը վերադառնալ, բայց չէր վերադարձել: Խանդոտ կինը ամուսնու Վարշաւայի հինգ ընկերներին մի-մի հեռագիր է տալիս միեւնոյն բովանդակութեամբ. - "Հեռագրէք՝ Փուրիկը ձեզ մօ՞տ է գիշերել, թէ ոչ":

Առաւօտեան հինգից էլ հեռագիր է ըստացւում եւ իւրաքանչիւրի մէջ էլ նոյն պատասխանը - "Այո":

Սկսնակ որսորդը այլայլուած վերադառնում որսորդների հաւաքատեղին ու հարցնում.

- Բոլո՞ր որսորդներն են վերադարձել հաւաքատեղին:

- Բոլորը:

- Ոչ ոք չի՞ կորել:

- Ոչ:

- Եւ ոչ ոքի ոչինչ չի՞ պատահել:

- Դէ ոչ, ասացինք:

- Ուրեմն, ես իսկապէս եղջերու եմ խփել:

Տարիքաւոր մի կին դրամ տուեց մուրացկանին, իսկ նա ոչ մի վերաբերմունք ցոյց չտուեց:

- Ես ձեզ երկու զլոտի տուի, - ասում է կինը դժգոհութեամբ: - Դուք կարող էիք գոնէ ասել շնորհակալ եմ:

- Ես խուլ ու համր եմ, - բարկանում է մուրացկանը: - Իսկ դուք երկու չնչին զլոտով հրա՞շք էիք սպասում:

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Ուռկանին մէջ բռնուած ձուկերուն նըման անկարող դուրս սպրդելու, Սմբատ եւ ապշահար Գրիգոր (որ ի զուր կը պոռայ. «Ես բժիշկ եմ, եւ ինք՝ դեղագործ, չէք կրնար մեզ տանիլ...») կը հրուին միւս սենեակին մէջ, երկու հիւան երկուորեակ եղբայրներուն, Իսաակ յոյն քահանային եւ միւսներուն հետ: Սուրէն, որ վերի յարկն էր եւ մելամաղձոտ, արեւուն վայրէջքը կը դիտէր, աղմուկը լսելով վար կ'իջնէ: Հօրը քովը կը կենայ եւ կը սպասէ: Միւս մանչ զաւակներն ալ, Լէգլի, Կարօ, Վարդան ժամկոչին որդին Ճէյմս, պարտիզպանին զաւակը Ռուբէն, բոլորն ալ հիւրասենեակ կը տարուին, ոտքի կը շարուին, նոր վերջացած, զըւարթ ծաղիկներով որմնանկարին առջեւ:

Կիները եւ աղջիկները վայրագութեամբ կը հրուին դիմացի պատին տակը: Շուշանիկ անշարժ է եւ կը դիտէ իր սիրելիները: Ոչ մէկ արտայայտութիւն լայն բացուած աչքերուն մէջ, խորունկ գըրպաններուն մէջ մխրճուած ձեռքերը ամուր բռնած են փոքրիկ գանձը: Վերոն եւ Ազնիւ ամուր սեղմած փոքր աղջիկները, կեցած են իր քովը, կարծես առանձին խումբ մը ըլլային: Ոչ մէկ աւելորդ շարժում կամ գանգատ: Կարելի էր ըսել որ կիները կը ջանային իրենք զիրենք միախառնել որմնանկարներուն որոնց կռթնած էին:

Միայն Նուարդ քաշուած էր անկիւն մը, առանձին, հլու տուայտանքի մը մէջ, պինդ սեղմած Նուպարը, իր իգական շնորհալի զարդարումով:

Եւ այս կերպով կատարուեցաւ Սմբատին եւ իր սիրելիներուն ճակատագիրը: Դաշոյնները շողշողացին, պոռչտուքը բարձրացաւ, ամէն կողմ արիւնի ժայթքում, եւ որպէս կարմիր ծաղիկ մը Շուշանին փէշին վրայ, իր գիրկին մէջ կը նետեն ամուսինին գլուխը:

Իր փէշին մէջ, զատկուան զարդերով խոհանոցի գոգնոցին տակը կը պահուըտի Հանրիէթ, որ հազիւ քանի մը ամիս առաջ սկսած էր իրապէս խօսիլ. դարձած է շատախօս մը, կը պատմէ ամէն բան եւ կ'երթայ պահուըտելու ամէն տեղ: Տաք արիւնի ցայտք մը հօրը կտրած գլուխէն կ'անցնի մօրը գոգնոցէն եւ ամբողջովին կը թրջէ զինքը մօրը տաք եւ մութ թաքստոցին մէջ: Արեան զօրաւոր հոտը կը ջնջէ միւս հոտերը, պզտիկին բաց բերանը կը լեցուի հեղուկով մը, աւելի տաք քան մայրը, սարսափելի գետի մը պէս որ կ'ողողէ եւ կը տապալէ իր փոքրիկ սիրտը:

Հանրիէթ այլեւս երբեք պիտի չխօսի իր մայրենի լեզուն եւ ամէն ուրիշ լեզուի հետ, ինչպէս նաեւ աշխարհի որեւէ ուրիշ երկրի մէջ, ինքզինք միշտ օտար պիտի զգայ, մէկու մը պէս որ հացը կը գողնայ, ոչ մէկ տեղ իր տեղն է, առանց ընտանիքի, նախանձելով ուրիշներուն զաւակները: Ինք իր վրայ ծալուած մութին մէջ, ամէն գիշեր պիտի լայ, ամէն գիշեր, վերապրելով այդ օրը, մինչեւ որ ապաստանի խաղաղ ապուշութեան մը մէջ, որպէս ապրող կոճղ մը որ կրաւորական կերպով կը սպասէ կորուսեալ հայրենիքի մը վերադարձին, Աստուծոյ լոյսով եւ հօրը անմեղ նայուածքով:

Կարօ իր անոյշ ժպիտով պառկած է ձեռքերը կռթնցուցած յօշոտած որովայնին վրայ: Լէգլի, չորս թաթերով արագօրէն կը վազէ պատսպարուելու համար հայելիներով պահարանին տակը, բայց ոտքերէն քաշելով զինքը դուրս կը հանեն եւ կը նետեն պատին ուր իր փոքրիկ կլոր գլուխը կը ջախջախուի հասուն ձմերուկի մը պէս, արիւն եւ ուղեղ սփռելով գեղեցիկ ծաղկազարդերուն վրայ: Այսպէս կը կազմուին հայկական Գողգոթային արեան ծաղիկները:

Սուրէն, ինք ալ մահացու կերպով զարնըւած ըլլալով հանդերձ, միտք մը միայն ունի գլխուն մէջ. ծածկել գլխատուած հօրը ամօթալի տեսքը. անոր պատին տակ ինկած իրանէն կը շարունակուի արեան հոսքը: Որքա՜ն արիւն կայ մարդ արարածի մը մէջ... Դեղագործին ձեռքերը՝ փոքրիկ, աշխատասէր, անհեթեթ կերպով սպիտակ, երկնցած էին մարմնին երկու կողմերը, ափերը դէպի վեր դարձած. խաչելութեան մը պէս, ի զուր խնդրելով կարեկցութիւն կամ ներողութիւն՝ գոյութիւն ունեցած ըլլալուն համար: Բայց մանչուկը վերջապէս կը յաջողի մօտենալ եւ իր մարմնով ծածկել գլխատուած հօրը մարմինը, եւ հոն մեռնիլ, կարծես ներողութիւն խնդրելով իրմէ:

Բժիշկ Գրիգորը որ փորձեց բողոքել, վերջին հերթի արարողութեան ձգեցին: Մարդասպանները որոշ տրամաբանութեան մը կը հետեւին: Այսպէս, ցոյց տալով Իսաակը, Գրիգոր կը յաջողի ըսել. «Ան կապ չունի մեզի հետ: Հայ չէ»: (Այլեւս բոլորն ալ հասկցան որ պարզ աւազակախումբի մը գործը չէ այս եղածը. որ կուսակալութեան մէջ գտնուողները աւելի լաւ բախտ մը պիտի չունենան. որ միայն Հայերու հանդէպ է որ Աստուած իր դէմքը ծածկեց. որ արինոտ ամպերը կը սուրան երկինքի մէջ):

Եւ իսկապէս, այս շարունակուող ըսպանդին միջոցին տեղակալը՝ պայծառամիտ եւ գրգռուած, կը շարունակէ հրամաններ արձակել եւ սուրին ծայրով ցոյց տալով զոհերը, իր անկիւնէն դուրս կը հանէ քահանան եւ կից մը տալով ողջ առողջ դուրս կը նետէ: Իսաակ իր կեանքի մնացած ամէն օրերուն ներողութիւն պիտի հայցէ բաժնած չըլլալուն համար իր հայ բարեկամներուն ճակատագիրը, կամ գոնէ հոն կեցած եւ անոնց դիակները օրհնած չըլլալուն համար, ինչպէս պիտի ըլլար իր պարտականութիւնը. եւ այս պատճառաւ ամէն օր իր աղօթքները բարձրացուց դէպի Աստուած, մինչեւ որ 1923ի Իզմիրի հրդեհին, Յոյնի իր ճակատագիրը պատուով հասնի լրումին, Իսմէնէի ճակատագրին հետ:

(Շար. 43)

U C F A F
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30

HOMMAGE A MISSAK MANOUCHIAN
pour le 100ème anniversaire de sa naissance
et en présence de ses compagnons d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN

Le Comité National du souvenir «Missak Manouchian» remettra un diplôme d'honneur aux descendants ou ayant droits de résistants arméniens en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL
de **René CLEMENT**
Grand Prix International de la Mise en Scène
Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier

— Entrée libre —

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍ

Հ.Մ.Ը.Մ. – Ֆրանսի վարչութիւնը կը վերակազմէ Միութեան շեփորախումբը (փանֆարը) :

Այս տարեշրջանին ֆանֆարի փորձերը տեղի կ'ունենան Կիրակի օրերը, ժամը 13էն 15, "Դպրոցասէր" վարժարանէն ներս. Հասցէ՝

1 Boulevard du Nord — 93340 Le Raincy

ղեկավարութեամբ արհեստավարժ խմբավար Պ. Եդուարդ Բարսեղեանի :

Յաւելեալ մանրամասնութեան համար հեռաձայնել հետեւեալ թիւերուն՝ 06·23·12·69·14 *կամ* 06·25·93·28·90 :

Հ.Մ.Ը.Մ.-ՖՐԱՆՍԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Informations artistiques

□

Eglise St Merry
78 rue Saint Martin — Paris 4ème
(entrée rue de la Verrerie)
Métro : Châtelet - Hôtel de Ville

CONCERT DE MUSIQUE ARMENIENNE ET RUSSE

Dimanche 19 février à 16 heures
Lydie Barkef Yagmourian (piano), **Satenik Khourdoïan** (violon), **Askar Ishangaliyev** (violoncelle), **Suren Shahi - Djanyan** (basse), **Soliste de la Cie de Danse Yeraz.**

Oeuvres de : **Babadjanian — Khatchaturian — Komitas . . . Borodine — Rachmaninoff**

— Entrée libre —
Contact : 01 40 26 29 63

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«ԼՈՅՍ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԿԱՆ – ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Հինգշաբթի, փետրուար 16,
ժամը 20·30ին

ԼԱՐԻՍԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆ-ի
"ԵՍ ՏԵՍԱՅ ԻՄ ԵՐԿԻՐԸ"
Ուղեգրութիւններու եւ խոհագրութիւններու գիրքը
կը ներկայացնէ՝
ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Մուտքը ազատ է

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.
Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

Inauguration d'un Centre d'Accueil et de Formation destiné aux demandeurs d'asile de nationalité arménienne

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés a inauguré le 15 novembre 2005 son centre d'accueil et de formation destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Avec ses partenaires, l'AAAS accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement contactez-nous à l'adresse suivante :
AAAS - Centre d'Accueil et de Formation
5, rue du Marché Ordener
75018 Paris
Tél. : 01. 42. 63. 32. 45
Fax : 01. 42. 63. 32. 81
E-mail : aaas.retour@free.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN

Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

□

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Լիոն – Վիլէօրպանի "Արաքս" մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ անոր բոլոր անդամները կը յայտնեն իրենց խորին ցաւակցութիւնները ընկերուհիներ Լուսին Թութլեանի, Թագուհի Ղազարեանի, Հելէն Ֆաքրիքեանի, Վերժին Ճելոյեանի, Օտէթ Մաղաքեանի, Օտէթ Թաշճեանի, Ալիս Գուլումճեանի եւ ընկեր Յովհաննէս Ճելոյեանի, ինչպէս նաեւ իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներուն եւ բարեկամներուն, իրենց ողբացեալ սիրելի հարազատներուն մահուան առթիւ :

Մասնաճիւղիս վարչութիւնը եւ անդամները իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն նաեւ Սեւրանի մասնաճիւղի բոլոր ընկերուհիներուն, ընկերուհի Ժանէթ Մանուտեանի *մահուան առթիւ, ինչպէս նաեւ ողբացեալին ընտանեկան բոլոր պարագաներուն :*

Մասնաճիւղս ողբացեալներուն յիշատակին 100 Եւրօ կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Սէն-Մօրիսի մասնաճիւղի միօրեայ վարժարանին :

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ-Գաշանի "Հ. Իսահակեան" մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 35 Եւրօ Տիկին Անահիտ Ռէէ եւ 100 Եւրօ Տիկին Արաքսի Թէրճանեանէ Տիկին Մարկրիթ Գոչեանի *յիշատակին :*

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 19.–

Յառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առիթով, այսօր կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան շրջանի հոգեւոր պաշտօնէից յիշատակին :

Յաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի :

Շ Ա Ւ Ի Լ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու. –

Կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը :

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
 - Թեմի ստեղծում՝ հիմնադիր անդամի հանգամանքով :
 - Պատուիրակներու ընտրութիւն :
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
 - Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն :

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN
Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22ՐԴ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

■

(Ա. ԾՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Grigor CHALIKIAN
REPARATION
ԳՐԻԳՈՐ ՉԱԼԻԿԵԱՆ
ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ (1967)

Կիրակի, Փետրուար 19, ժամը 16ին
Dimanche 19 février à 16 heures
ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire
Մուտքը՝ 5 *Եւրօ :*

CABINET TERZIYAN

Toutes Assurances Toutes Compagnies

MEILLEURS PRIX — MEILLEURES CONDITIONS
AUTO — MULTIRISQUES HABITATION ET COMMERCE
MALADIE — PREVOYANCE RETRAITE VIE CAPITALISATION

13, rue Lamartine, 75009 PARIS
Tél. : 01. 42. 82. 01. 41 +

ապահովագրական Ձեր հարցերուն համար մի՛ վարանիք դիմելու մեզի

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 16
JEUDI
16 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

LE NUMERO: 1,20 €

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Եւրոպայի սահմանէն ներս)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.392

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21.392

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԻՐԱՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Իրանի արտաքին գործերու նախարարը Մ. Մոթթաքի առաջին այցով մը գացած է Երեւան: Ընդունուած է նախագահ Ռ. Քոչարեանի կողմէ, նաեւ տեսակցած վարչապետին, պաշտպանութեան, արտաքին գործերու նախարարներուն հետ:

Վ. Օսկանեան հիւր նախարարին հետ միասնական ասուլիսին յայտնած է թէ քննարկուած են փոխյարաբերութիւնները, վերահաստատած զանոնք խորացնելու քաղաքական կամքը: Նիւթ եղած է կազամուղին եւ ճամբաներու շինութիւնը:

Մ. Մոթթաքի խօսելով ատոմական ուժանիւթի առընչութեամբ իր երկրին կեցուածքին մասին ըսած է թէ չեն շեղիր այդ ուժանիւթը խաղաղ նպատակով գործածելու սկզբունքէն: Ինչ կը վերաբերի իր երկրին եղած ԱՄՆ-ու սպառնալիքներուն, հիւր նախարարը յիշած է ամերիկեան ֆութպոլը, ըսած. "Ամերիկացիները ամերիկեան ֆութպոլ շատ կը սիրեն. անոր հիմնական գաղափարը յարձակումն է: Եւ եթէ չեն կրնար խրար ծեծել, կը ծեծեն իրաւարարը": Աւելցուցած է թէ Իրան կը նախընտրէ ճատրակի խաղը: "Ատոմական ուժանիւթին խաղաղ նպատակներով գործածութիւնը Իրանի բնական իրաւունքն է եւ քննարկումի նիւթ չէ: Մենք որեւէ երկրէ արտօնութիւն չենք խնդրեր մեր այդ իրաւունքը գործածելու համար" շեշտած է Մոթթաքի:

Ասուլիսին նիւթ եղած է Ղարաբաղի հարցն ալ, յատկապէս փարիզեան վերջին հանդիպումը: Վ. Օսկանեան բացատրած է թէ նախագահներուն առջեւ բաւական բարդ հարց դրուած էր եւ սխալ էր ակնկալել որ մէկ անգամէն կը լուծուէր ան: Ան հերքած է ադրբեջանական մամուլին լրատուութիւնը թէ Ռ. Քոչարեան կէս ձգած է բանակցութիւնները եւ շտապած Հայաստան վերադառնալ:

Վ. Օսկանեան շեշտած է թէ ինչ որ ալ ըլլայ Ղարաբաղը չի կրնար յետքայլ ընել եւ թէ այն ինչ որ ձեռք պիտի ձգուի, չի կրնար եղածէն նուազ ըլլալ:

Ինչ կը վերաբերի հարցին նկատմամբ Իրանի կեցուածքին, Մ. Մոթթաքի կրկնած է թէ իրենք կողմնակից են խաղաղ լուծումի մը որ Հայաստանի ու Ազրբեջանի նախագահներուն, Արտաքին գործերու նախարարներուն բանակցութիւններով պիտի իրականանայ:

Երկու նախարարները պատասխանած են Իրան – Հայաստան կազամուղին երրորդ կողմի մը մասնակցութեան մասին հարցումին. ըսած են թէ ան հայեւիրանեան պայմանագրի մը արդիւնք է եւ միայն այդ կողմերուն համաձայնութեամբ կարելի կ'ըլլայ երրորդ կողմի մը մասնակցութիւնը:

Մ. Մոթթաքի անդրադառնալով մարգարէին ծաղրանկարներուն վէճին, յայտնած է թէ առիկա նախապէս ծրագրուած քայլ էր, քաղաքակրթութիւններու բախում յառաջ բերելու նպատակով:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

"ՊՈԼՔԵՇԹԱՅՆ" ուղեցոյցը, որ շրջան մը ի վեր մոռացութեան տրուած էր եւ կը կարծուէր խել որ հրապարակէն քաշուած է, կրկին մէջտեղ ելած է եւ ցոյցերու ալ առիթ տուած Սթրազպուրկի մէջ, Փետրուար 14ին: Ան կը վերաբերէր աշխատաւորներու ազատ երթեւեկութեան Եւրոպական Միութեան մէջ եւ սկիզբը կէտ մը կար որ վրդովում պատճառած էր: Այդ կէտը հետեւեալն էր՝ աշխատաւորը որ այլ երկիր մը կ'երթար պիտի վճարուէր իր երկրին աշխատավարձքի դրութեամբ: Այդ կէտը ջնջուած է, բայց մնացեալն ալ գոհացում չի տար ընկերվարականներուն, համայնավարներուն եւ կանաչներուն: Ասոնք կ'ուզեն որ կամ բոլորովին վերնայ կամ հիմնովին փոփոխութեան ենթարկուի: Քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի, Փետր. 16ին:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Արտաքին գործերու նախարարը Լիվնի դիմելով Թուրք իր պաշտօնակիցին ուզած է որ Թուրքիա Պաղեստինի ընտրութեան յաղթական Համասին հետ տեսակցութիւն չունենայ: Լիվնի շեշտած է թէ Համասը պէտք է մեկուսացուի, այնքան ատեն որ Իսրայէլի գոյութիւնը չի ճանչնար, զինեալ պայքարէն պաշտօնապէս չի հրաժարիր:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Նահատակներու հրապարակին վրայ, Փետր. 14ին, ոգեկոչուեցաւ նախկին վարչապետ Ռաֆիք Հարիրիի սպանութեան տարելիցը: Համախմբուած էին 500 հազարէն մէկ միլիոն հոգի, բոլոր կրօնքներէ: Պաշտպանութեան խիստ միջոցներ ձեռք առնուած էին: Ջրահապատ ապակիներու ետին էին Սաատ Հարիրի, Վալիտ Ճումպլաթ: Այս վերջինը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ եւ իր ելոյթին մէջ չէր խնայեր ոչ Սուրիան, ոչ ալ անոր "գործակալը" նախագահ Է. Լահուտը, որու հրաժարականն ալ կը պահանջէր: Շեշտած է նաեւ "Հո՛ս ենք ըսելու համար անհարեկիչ եւ բռնատէր Պաշար ալ-Ասատի որ Լիբանանցիները ազատ են": Սաատ Հարիրի որոշած է այլեւս Պէյրութ մնալ: Փարիզի մէջ ալ, նոյն իրիկունը պատարագ մը կը մատուցուէր Նոթր-Տամ տիւ Լիպան եկեղեցւոյ մէջ, ուր ներկայ կ'ըլլար Հարիրիի այրին, զոր կը շրջապատէին Շիրաք եւ իր կինը: Ֆրանսայի նախագահը, որ հինէն բարեկամ էր Հարիրիի, զօրաւոր արտայայտուած էր Ֆիւթիւր Թէ-Վէ հեռատեսիլի կայանէն եւ չէր վարանած ըսելու որ Հարիրի կ'ուզէր յարութիւն տալ իր երկրին եւ Տր հօլի "մարդկային կառոյցն ունէր":

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարութեան նշանակուած է Տորա Պաքոյաննիս, որ ցարդ Աթէնքի քաղաքապետն էր: Քաղաքական ասպարէզ մտած է 15 տարի առաջ իր ամուսնոյն (երեսփոխան) սպանութենէն ետք, "Նոյեմբեր 17" ահաբեկչական խումբին կողմէ: Զաւակն է նախկին վարչապետ Կ. Միցոթաքիսի: Շատ ժողովրդական դէմք մըն է, որու ճիտին պարտք են այլեւս երկու բարդ հարցեր՝ Կիպրոսի վերամիացումը եւ Մակեդոնիոյ անունը:

ՄԱԿ-ի Մարդկային իրաւանց յանձնախումբի հինգ մասնագէտներ կ'ամբաստանեն Միացեալ Նահանգները որ չարչարանք կը կիրարկեն Կուանթանամոյի իր արգելափակման կայանին մէջ եւ կոչ կ'ընեն որ ԱՄՆ անմիջապէս փակեն այդ բանտը: Տեղեկագիրը շատ խիստ է եւ հիմնուած է բանտարկեալներու փաստաբաններու վկայութեանց վրայ, ըստ որոնց հսկողութեան դիմողներ բռնի կը կերակրուին քիթէն, մինչեւ որ արիւն թքնեն: Ուաշինկթընի համար տեղեկագիրը հիմնուած է "շշուկներու" վրայ:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ նոր ոճրափորձ մը գործըուած է Փետր. 13ին, իշխանութեան կուսակցութեան (ԱԶՓ) պատկանող երեսփոխանի մը սննդեղէնի վաճառատան դէմ: 15 վիրաւորներ կային, որոնց երկուքը ծանր վիճակի մէջ: Արարքին տէր եղած են կրկին (ինչպէս Փետր. 9ին) Քիւրտիստանի Ազատութեան Բազէները (ԹԱՔ):

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ պետական պաշտօնատարներու գործադուլը կը ծաւալի, ինչ որ չէր պատահած 14 տարիէ ի վեր: Շարժումը ծայր տուած էր Պատը-Վուրթըմպէրկ եւ տարածուած Փետրուար 13ին, 9 այլ լէնտերու: Բողոքը կը վերաբերի աշխատանքի ժամերու յաւելման առանց աշխատավարձքի յաւելումի:

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ թիրախ է նաեւ Վոլթէր, որ 264 տարի առաջ քերթողական թատերգութիւն մը գրած է՝ "Մոլեռանդութիւնը կամ Մոհամէտ մարգարէն": Ռամատանի եւ Ժընեւի մզկիթին ճնշումին տակ ներկայացումը արգիլուած էր Ժընեւ, Վոլթէրի ծննդեան 300ամեակի հանդիսութեանց շարքին մէջ, 1994-ին: 12 տարի ետք, նոյն ճնշումը գործադրուած է զուիցերական եւ ֆրանսական իշխանութեանց մօտ, արգիլելու համար նոյնիսկ անոր ընթերցումը: Այս անգամ, չեն լսուած եւ ընթերցումը կատարուած է 2005 Դեկտեմբեր 8ին եւ 10ին, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան եւ ոստիկանական պաշտպանութեան տակ:

ԳԼԵՄԱՆՍՈՅԻ ողբալի թերթօնը կը շարունակուի եւ Փետրուար 14ին, Շիրաք որոշած էր ձեռք առնել թղթածրարը: Պաշտպանութեան նախարարն ալ՝ Մ. Ալիօ-Մարի որոշած է բողոք ներկայացնել պատասխանատու ընկերութեան դէմ "գտնելու" համար կորսուած 30 թոն ամիանթը Կարի նահանգին մէջ:

ԶԱՔԱՐԻԱՍ ՄՈՒՍԱՈՒԻ որ կը դատուի Միացեալ-Նահանգներու մէջ 2001 Սեպտ. 11ի ոճրափորձերուն կապակցութեամբ անգամ մը եւս արտաքսուած է դատարանէն (Վիրճինիա): Ծագումով Մարոքցի Ֆրանսացի ամբաստանեալը շեշտած է՝ «Ֆրանսացի չեմ, երբեք Ֆրանսացի չեմ եղած, մահմետական եմ» եւ բուռն կերպով բողոքած է "իր կազմակերպուած մահուան" դէմ: Ամբաստանեալին չորրորդ արտաքսումն է:

47 ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐ սպաննուած են 2005-ին աշխարհի մէջ, ինչ որ նոր ողբերգական թիւ մըն է մամուլին համար, ըստ լրագրողներու պաշտպանութեան տարեկան տեղեկագրին:

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ նախագահը՝ Տիք Չէնի, Փետրուար 11ին, արկածով վիրաւորած է Թեքսասցի միլիառատէրը՝ Հէրի Ուիթինկթըն որսորդութեան ատեն Թեքսասի մէջ: Իր սպասարկութիւնը խոստովանած է Փետր. 13-ին, որ փոխ նախագահին որսորդութեան արտօնութիւնն ալ ի զօրու չէր այլեւս, նորոգուած չըլլալով, ուրկէ զգի կարենայ լորերու որսորդութիւն ընել: Տիք Չէնի դէմքէն վիզէն եւ կուրծքէն վիրաւորած էր Հ. Ուիթինկթընը, որ հիւանդանոց փոխադրուած է: Այս դէպքը առիթ է որ երգիծարաններ ճոխ նիւթ գտնեն ծաղրելու համար փոխ նախագահը: Ոմանք չեն վարանած իսկ ըսելու՝ երեւի կարծեց որ բնաջնջման զանգուածային զէնքեր գտած է եւ կրակ բացած:

ՏԱՐԻ ԳՈԼ, ֆրանսական շարժանկարի ծանօթ դէմքը, որ կատակերգակի իր դերով ժողովրդականութիւն շահած էր, մեռած է 80 տարեկանին Թօքի խլերդէ:

ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ ՍՈՒՐ ՀԱՆԴԱԿ

ԴԱՏԱՐԱՆԸ ԸՆԴՈՒՆԱԾ Է ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԲԱՑԱԾ ԴԱՏԸ

Ծանօթ է որ Պոլսոյ Մեսրոպ պատրիարքը որպէս Մելգոնեան եղբայրներու կտակին բուն կտակակատար դատի դիմած էր վարժարանը փակելու Հ. Բ. Ը. Միութեան որոշումին դէմ: Գալիֆորնիոյ դատարանին կողմէ դատին մերժումէն ետք թղթածրարը Օգոստոս 23ին փոխադրուած էր Նիկոսիոյ դատարանը:

Այս վերջինը Փետրուար 3ին վճռած է Մեսրոպ Պատրիարքին բացած դատը ընդունելի նկատել: Այդ դատով երկու պահանջ ներկայացուած էր. ա) Հ. Բ. Ը. Միութեան արգիլել վարժարանին կալուածը վաճառել, զայն ամբողջութեամբ կամ մասամբ բուն նպատակէն այլ նպատակով գործածել, բ) նոյն միութեան արգիլել այնպիսի ընթացք որ առաջնորդէ վարժարանին կանոնաւոր, բնականոն ընթացքը կասեցնելու:

Դատը ընդունելու վճիռին հետ ատեանը այս պահանջներուն միայն առաջինին ընթացք տալ որոշած է: Այսինքն, Հ. Բ. Ը. Միութիւնը չի կրնար Մելգոնեան վարժարանի կալուածը վաճառել, զայն ամբողջութեամբ կամ մասամբ այլ նպատակով գործածել:

Հ. Բ. Ը. Միութեան փաստաբանները ատեանէն պահանջած են չեղեալ նկատել այս որոշումը, սակայն ատեանը վերաքննութենէ մը ետք վերահաստատած է իր նախկին վճիռը:

ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ ԱՐՁԱՆԻՆ ՏԵՂ ՉԿԱ՛Յ

Թրքական "Զաման" թերթը Փետր. 9ի թիւով դժգոհութիւն յայտնած է Ֆրանսայի, յատկապէս Փարիզի ու Լիոնի քաղաքապետարաններուն ընթացքին, այն պատճառով որ տեղ չէ գտնուած, կամ տրամադրուած, Աթաթիւրքի արձանին: Թերթը կը յիշեցնէ թէ Փարիզի մէջ Կոմիտասի արձանէն ետք Լիոնի մէջ ալ Ցեղասպանութեան յուշարձան մը կը բացուի յառաջիկայ Ապրիլ 24ին: Մինչդեռ, "Ամէնէն նշանաւոր հրապարակները Հայերուն տրամադրած Ֆրանսացիները չկրցան Փարիզի մէջ, ուր միջազգային դէմքերու բազմաթիւ արձաններ կան, տեղ մը գտնել Աթաթիւրքի արձանին":

Թուրքիոյ նախկին դեսպանը այդ հարցով քանիցս դիմած է ֆրանսական իշխանութիւններուն եւ ջանացած արդիւնք մը ձեռք ձգել, բայց չէ յաջողած: Ան 16 տարբեր տարածք առաջարկած է այդ արձանին համար, ներառեալ դեսպանատան տարածքը, բայց ոչ մէկը ընդունուած է. Փարիզի քաղաքապետարանը առաջարկած է իշխանուհի Լամպալի դղեակին պարտէզը, բայց Թրքական կողմը մերժած է:

ԵՐԳԻԾԱՆԿԱՐ, ՄԱՐԳԱՐԷ, ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՅԼ ՀԱՐՑԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Թէ՛ որքա՛ն ուժ, պայթուցի՛կ զօրութիւն իր մէջ կը պարունակէ քաղաքական երգիծանկարը, անոր լափլիզող բոցերուն այսօր վկան է աշխարհ, Միջին Արեւելքէն մինչեւ Ափրիկէ, Եւրոպա եւ Հեռաւոր Ասիա: Ու դեռ կրակը մարելու նշաններ ցոյց չի տար շաբաթ մը ետք, երբ այս տողերը կը գրուին:

Քաղաքական երգիծանկարին ամեհի ուժ մը ըլլալուն դժբախտ փորձառութիւնը զարերէ ի վեր ապրած են Եւրոպայի իշխանները, պետական ղեկավարները եւ մենատէրերը, ինչպէս բոլոր մեծ ու պզտիկ վարչական դէմքերը, որոնք իշխանութեան մէկ լծակին առընչուած են: Երգիծանկարը վտանգաւոր է ընթերցողներուն կողմէ իր անմիջական ընկալման պատճառաւ: Անկէ բխող զուարթախոհութիւնը, հեգնանքը եւ ծիծաղը կը վարակեն ընթերցողը, կ'արձագանգեն անոր մէջ եւ կը դառնան ինքնին ուժ: Ընթերցողը կրնայ իւրացնել գաղափարը եւ հետեւիլ անոր:

Ֆրանսայի Լուի-Ֆիլիփ Արքայի (1773-1850) իրաւակարգը կքեցաւ մասամբ կամ գերազանցապէս երգիծանկարչութեան հարուածներուն տակ: Նափոլէոն Պոնափարթ դրամական պարգեւներով կ'աշխատէր կաշառել երգիծանկարիչները, հեռու մնալու համար անոնց թունաւոր նետարձակումներէն: Եւ անշուշտ միշտ չէ որ կը յաջողէր: Աւելի մօտ ժամանակները՝ Գապրոլի գծած Հիթլէրի երգիծանկարը (բացուած, ոռնացող երախ մը) այնքան վիրաւորական թուած էր, որ Նացի Գերմանիան դիմած էր Լիւքսէմպուրկի իշխանութեանց որ իրեն յանձնեն հեղինակը:

Այսօր տարբեր չեն պարագաները, եւ աւելի քան նոյնը կը մնան քաղաքական երգիծանկարներու անդրադարձները ընկերութեան մէջ: Ամէնօրեայ երգիծանըկարով մը օժտուած թերթի մը ընթերցողները նախ կը փնտռեն գծագրութիւնը, մէկ նայուածքով վերահասու ըլլալու համար "Օրուան խօսք"ին: Ու ասիկա ուրախութիւնն է սակայն նաեւ մեղձաւանջը՝ թերթին պատասխանատուներուն: Թերթին կեցուածքը որեւէ հարցի շուրջ կը ներկայացուի իր խմբագրականներով, եւ ոչ թէ երգիծանկարով մեծ թերթերու պարագային: Երգիծանկարիչը յաճախ ամբողջական ազատութիւնը ունի – ա՛յդ է համաձայնութիւնը – իր մեկնաբանութիւնը տալու քաղաքական իրադարձութեան մը, առանց նկատի առնելու թերթին ուղղութիւնը եւ խմբագրութեան կարծիքը: Եւ յաճախ ընթերցողներուն կողմէ աւելի շատ բողոք – կամ գնահատանք – կը ներկայացուի թերթին հրատարակած երգիծանկարին մասին քան թէ խմբագրականին:

Վերջերս այս մասին արտայայտուելով ամերիկեան "Պոսթըն կլոպ" օրաթերթի խմբագրական էջին նախկին մէկ խմբագիրը, կը պատմէր իր գլխացաւերը: Չինաստանի յարաբերութիւններու սկզբնաւորութեան ինք գրած էր հաւասարակշռեալ խմբագրական մը, հակառակ համայնավար երկրին մէջ մարդկային իրաւունքներու ոտնակոխումին, սակայն նոյն օրուան թիւին համար երգիծանկարիչը բերած էր գծանկար մը, ուր կը տեսնուէր երկու Չինացիներու կախուիլը բանտի մէջ...: Ինք աղաչած է գծագրիչին որ համաձայն ըլլայ գործը հրատարակելու յաջորդ թիւով չքանդելու համար խմբագրականին պատգամը...: Նախկին խմբագիրը կը նախանձէր "Նիւ Եորք Թայմզ"ի իր պաշտօնակիցին, որովհետեւ "Թայմզ"ը երգիծանկարի սիւնակ չունի:

Գծելու, հրատարակելու այս ազատութիւնը մաս կը կազմէ մարդկային ազատ եւ անկաշկանդ արտայայտութեան իրաւունքին, Միացեալ Նահանգներու մէջ պաշտպանուած՝ երկրին Սահմանադրութեամբ, Արեւմուտքի մէջ՝ դարաւոր աւանդութեամբ: Անշուշտ կարելի է նշել այդ ազատութեան գործադրութեան յարաբերականութիւնը, կամ շատ մը պարագաներու ուղղակի եւ անուղղակի ճնշումներով զայն սահմանափակելու յաջող փորձերը, երբ գրութիւն մը կամ գծագրութիւն մը լոյս չեն տեսներ մամուլին մէջ, եւ կամ հրատարակելէն ետք հետեւանքներ կ'ունենան: Պէտք է աւելցուի որ ներկայ համացանցի տիրութեան աշխարհին մէջ, որեւէ մէկը այժմ ի վիճակի է շրջանցելու արգելքը, կայքէջի մէջ տեղաւորելով իր գործը, առանց սակայն կարենալ խուսափելու օրինական հետապնդումներէ: Կարելի՞ է, օրինակ, ցեղակրօն արտայայտութիւններ ունենալ, գիրով, գիծով կամ բանաւոր, ի վնաս երկրին մէկ փոքրամասնութեան: Շարքը կարելի է երկարել. Թոյլատրուա՞ծ է յանուն խօսքի եւ խղճի ազատութեան, հակասեմականութիւնը, Հոլոքոսթի դրժումը, սեւամորթերու նսեմացումը, ազգամիջեան ատելութեան սերմանումը: Բնականաբար՝ ո՛չ: Այս պարագային՝ ո՞ւր կարելի է զետեղել Մոհամէտը պատկերող երկոտասնեակ երգիծանկարները, որոնք միջազգային տագնապ մը յառաջացուցին. Խօսքի անկաշկանդ ազատութեան օրէնքի՞, թէ այլ շրջագծի մէջ:

Դանիական ամենատարածուն թերթին՝ Ժիլանտս-փոսթընի մէջ, Սեպտեմբերին լոյս տեսած երգիծանկարները, որոնց գոնէ մի քանի նմոյշներուն աշխարհ տեսած է շնորհիւ արտատպումներու եւ հեռատեսիլներու, ամենազգայուն հարցն է մահմետական հաւատացեալի մը համար: Երգիծանկարները արուեստագէտի մը ինքնարուխ գործերը չէին: Եղածը պատուէր մըն էր: Մտածուած ծրագիր մը: Եւ ամէն ոք իրազեկ է թէ մահմետական կրօնքը կ'արգիլէ իր մարգարէին դէմքին գծագրութիւնը, եւ արմատապէս դէմ է պատկերապաշտութեան, ճիշդ հակառակը՝ քրիստոնէութեան, որուն նուիրեալ սրբանկարները ողողած են աշխարհի ամէն անկիւն:

Բնականօրէն, բացարձակ ազատութեան ըմբռնումով, որեւէ մէկը իրաւունք ունի իր մտածումը յայտնելու որեւէ նիւթի եւ կամ հանրային անձի շուրջ: Արեւմտեան ազատութեան աւանդական ըմբռնումով, երբ սուրբեր, մարգարէներ, Եհովա, Յիսուս կը դառնան երգիծանկարի նիւթ, ու դեռ չխօսելով գրական նոյնիսկ գիտական հրատարակութիւններու մասին ուր Նազովրեցին կը ներկայացուի ամբողջովին տմոյն եւ աննպաստ լոյսի տակ, ինչո՞ւ կարելի պիտի չըլլայ նաեւ երգիծել մահմետականներու մարգարէն, որ նշանակութենէ զուրկ է երգիծողին համար: Ասիկա տրամաբանական հարցում մըն է տրամաբանական աշխարհի մը պարագային, ու դե՛ռ...

Հարցը չի վերաբերիր միայն Մոհամէտին պատկերացումին, որ ինքնին սրբապղծում մը կը նկատուի 6րդ դարուն իր հիմնած կրօնքին հետեւորդներուն կողմէ: Անոր ներկայացումը մասնաւոր իրարանցում պիտի չպատճառէր եթէ երեւումը ըլլար դրական, առնուազն "չէզոք": Ծանրակշիռ երեւոյթը անոր այնքա՛ն բացասական, մերժելի ներկայացումն է իբրեւ Ահաբեկիչ: Ասոր քով մանրամասնութիւն մը կարելի է նկատել կրօնքին դէմ այն միւս նախատինքը, ընդունինք ինքնին՝ բաւական սրամիտ, որ կը վերաբերի "78 կոյսեր"ու, որոնք երկինքի մէջ կը սպասեն կրօնքի համար նահատակուած անձնազոհերուն, որոնց թիւը գերազանց է տրամադրելի կոյսերէն,- հետեւաբար անձնազոհերու թեկնածուներու հրմշտուքի պատճառ չկայ...: Կարելի՞ է երեւակայել շրջուած պատկեր մը, երբ մահմետական աշխարհի թերթ մը նման ձեւով ներկայացնէ Հռոմի գահակալը: Թէեւ, "Լը Գանար Անշէնէ" հեռու չէ ճշմարտութենէ, երբ իր մէկ երգիծանըկարին մէջ պապին ըսել կու տայ. «Մենք նման պարագայի մոմ կը վառենք, եւ ոչ թէ դեսպանատուն մը»...: Այո՛, սակայն Հռոմ հեռու է ամբոխներու միջնադարեան փողոց ըլլալէ, մահմետական թէ քրիստոնեայ:

Որեւէ քաղաքական արարք պէտք է բխի քաղաքական նկատումներէ եւ շահերէ: Այս առումով երգիծանկարներուն երեւումին "թայմինկ"ը նաեւ աւելի եղերական չէր կրնար ըլլալ: Մահմետական աշխարհը կ'ապրի Արեւմուտքէն ներխուժուած ըլլալու հոգեկան տագնապը: Իրաք բաց վէրք մըն է: Պաղեստինի հարցի փապուղիին ծայրը լոյս չ'երեւար, այդ պատճառով է արդէն որ թատերաբեմ բարձրացաւ մահմետական Համաս կուսակցութիւնը: Մահմետական աշխարհը գերզգայնութիւն մը ունի Արեւմուտքի հանդէպ, որմէ միշտ ստորադնահատուած կը զգայ: Արեւմուտք է նաեւ նախկին հարստահարող գաղթատիրութիւնը, որ չէ մոռցուած: Անցեալ տարուան Ֆրանսայի խռովութիւնները եւ բոցապատ մթնոլորտը անոնց մէկ բիրտ արտայայտութիւնը կը կազմէին:

Լուսաւորեալ Արեւմուտքը պարտ է նկատի առնել մէկ միլիառ հաշուող աշխարհի մահմետականներուն այս հոգեբանութիւնը, երբ կ'ուզէ անոնց վրայ փորձարկել իր ազատութեան հասկացութիւնը: Իսկ Եւրոպա պէտք չէ մոռնայ հոն կը բնակի շուրջ 20 միլիոն մահմետականներ: Գոյակցութիւնը, եթէ ոչ չափի զգացումը եւ նրբանկատութիւնը կը պարտադրէ ազատութեան կարգ մը սահմանափակումներ, ոչ միայն վերոյիշեալ կրօնքին հետեւորդներուն նկատմամբ, այլ շատ մը ուրիշ ցեղային փոքրամասնութիւններու եւ երրայա-քրիստոնէական աշխարհին հանդէպ:

Նման բորբոքուն կացութեան մէջ, մասնաւորաբար, այս կարգի երգիծանըկարներու հրատարակումը կը նմանի լուցկիի ցպիկներու խաղի՝ չոր վառօդի տակառի մօտ: Մանաւանդ որ նման առիթ մը օգտագործելու ուժերը կազմ ու պատրաստ են:

Այս ձեւով է որ անցեալ տարուան Սեպտեմբերին լոյս տեսած երգիծանկարները, որոնք գրեթէ աննշմար անցած էին, իրենց ընդյատակեայ ուղիով ընթացան տարածուելով ամբողջ արաբական եւ մահմետական աշխարհի տարածքին, մինչեւ որ ունենան հրաբխային յայթքում մը: Սուրիա եւ Իրան հոն էին իրենց քարիւղի տակառներով աւելի բոցավառելու հրդեհը, որ այլապէս երբեք այս համեմատութիւնը պիտի չստանար, եւ որ արդարանալի չէր – եւ չէ – իր պատճառած մարդկային եւ նիւթական աւերներով: Աւելցնենք նաեւ Դանիոյ կառավարութեան դիւանագիտական հաշմանդամութիւնը, երբ յանուն ազատութեան պաշտպանութեան կամ այլ սկզբունքի, որ տեղ չունի նման պարագաներու մէջ, մնաց ձեռնածալ, քարացած, քիչ մը աւելի պղտորելով կացութիւնը:

Ահա նման պատահարներով է որ մարդիկ կը սկսին աւելի խօսիլ "Մշակոյթներու պատերազմ"ի մը անխուսափելիութեան մասին, զոր Արեւմտեան արմատական շրջանակներ կը խորհին նախատեսած ըլլալ տարիներ առաջ: Կանխատեսում մը որ աւելի երեւոյթը ունի համաշխարհային տագնապի մը ուռճացման լռելեայն մեղսակցութեան, քան թէ զայն կանխելու համար նախազգուշական անհրաժեշտ եւ պարկեշտ աշխատանքի:

Պոսթըն

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆՔԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Հինգ Թուրք լրագրողներու դատավարութեան արձագանգները հասան մինչեւ միջազգային լրատուներուն: Անգամ մը եւս դատապարտուեցաւ նեղմիտ, ազատութիւն կաշկանդող պաշտօնական ընթացքը: Արեւմուտքը դժուարութիւն ունէր հասկնալու թէ Հայկական Հարցին մասին համաժողով մը յետաձգելու որոշումը քննադատած ըլլալ ի՛նչպէս կրնար դատի նիւթ կազմել: Հինգ լրագրողներն ալ ամբաստանուած էին յետաձգումի դատական որոշումը պախարակող էջեր ստորագրելով, այդ ձեւով Թրքութիւնը վարկաբեկելով:

Այս հինգ լրագրողներէն մէկն էր "Միլլիյէթ"ի մնայուն քրոնիկագիր Հասան Ճէմալ: Ան իրենց աղմկայարոյց դատին վաղորդայնին (Փետր. 8) "Մտածումի բռնակալը" խորագրուած էջ մը ստորագրած է ուր կ'ըսէ թէ իրենցինին պիտի յաջորդէ Հրանդ Տինքի դատը. ու կը շեշտէ թէ ան պիտի պաշտպանէ մտածումի ազատութիւնը: Այդ գրութեան մէջ Հայ լրագրողին իրեն ուղղուած մէկ նամակը առած է, գրուած՝ 2002ին Ուրֆայի մէջ ելոյթէ մը ետք իրեն ուղղուած հարցումի մը տուած պատասխանին յաջորդած ամբաստանութեան նիւթով:

Լսարանէն մէկը Հ. Տինքի հարց կու տայ թէ դպրոցական եղած տարիներուն ի՛նչ կը զգար երբ ամէն առտու հայկական վարժարանին մէջ կ'արտասանէր "Թուրք եմ, ուղղամիտ եմ, աշխատասէր եմ..." ուխտը: Ու ինք կը պատասխանէ. "Ուխտին «աշխատասէր եմ, ուղղամիտ եմ» մասը շատ կը սիրեմ, բարձրաձայն կ'արտասանեմ. «Թուրք եմ»ը կը ջանամ «Թուրքիացի եմ» ձեւով ընկալել: Ես Թուրք չեմ, Թուրքիացի եմ. Թուրքիոյ Հանրապետութեան քաղաքացի եմ ու Հայ":

Այդ մասին այլ օրինակ մըն ալ տուած է, յիշելով Թրքական փառերգին "Վարդ մը՝ հերոսական ցեղիս" տողը: Այդ տողին "ցեղ"ի շեշտումը մրդմեցնող է իրեն համար: Ըսած է. "Մանկութենէս ի վեր ձեզի հետ Անկախութեան քայլերգը կ'երգեմ. սակայն վերջին շրջանին զիս կ'արգելակէ այդ տողը. հոն կը լռեմ, յետոյ կրկին կը մասնակցիմ խմբերգին:

«Ցեղ», «իմ նախահայրս», «հերոս». ազգային փառերգին մէջ քաղաքացիութեան յղացքը, ազգային ամբողջականութիւնը տակաւին կը շարունակենք ա՞յս եզրերով, ցեղո՞վ, հերոսական ցեղո՞վ մը ապահովել:

Հոն կը լռեմ ուրեմն:

Օրինակ, եթէ տողը ըլլար «վարդ մը աշխատասէր ժողովուրդիս», ձեր բոլորէն աւելի բարձրաձայն կ'երգէի. բայց այդպէս չէ:

Սիրելի Հասան, ահա այս խօսքերուս պատճառով, Արդարութեան նախարարութեան արտօնագիրով կը դատուիմ թրքութիւնը վարկաբեկելու ամբաստանութեամբ: Մինչեւ երեք տարուան բանտարկութիւն կը պահանջուի ինծի դէմ":

Յետոյ Հ. Տինք մէջբերում մը կ'ընէ իր պաշտպանողականէն ուր գրած է.

"Ցեղ բառին տեղ տալով ազգային փառերգին մէջ, իրականութիւնը այն է որ ոչ թէ անով կ'ամբողջանանք, այլ հրապարակաւ անջատողականութիւն եւ ցեղապաշտութիւն կ'ընենք: Անջատողականներս նոյն ցեղին չենք պատկանիր: Կայ նութիւն, քանի որ այս երկրին մէջ ամէն Թուրքը, Յոյնը, Քիւրտը, Հայը:

Նոյն տողը նոյն պահուն արտասանելով իրականութեան մէջ ամէն մէկս յղում կ'ընենք մե՛ր ցեղին. ասկէ աւելի ակներեւ ցեղապաշտութիւն եւ անջատողականութիւն կարելի՞ է:

Ի՞նչ կ'ըսես Հասան, սխա՞լ կը մտածեմ":

Ու Թուրք լրագրողը գրութիւնը աւարտած է իր ընթերցողներուն ուղղելով նոյն հարցականը:

«ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՅԵՐԸ»

Անոնց մասին գրած էր "Լա Գռուա"յի թղթակիցը Ալէն Կիյէմոլ, Բաքուէն (Յունուար 20): Առաջին շեշտածը այն էր որ այսօր այդ մայրաքաղաքին մէջ հազիւ ափ մը Հայ կ'ապրէր, ան ալ կրցածին չափ ծածուկ պահելով իր ազգութիւնը: Այդ ափն ալ խառն ամուսնութիւններ կնքածներէ կը բաղկանար:

Մօտիկ անցեալին հակադրելով ներկան, Բաքուի համալսարանին մէկ դասախօսը կ'ըսէ լրագրողին թէ Հայերու թիւը հոն 300-500 հազարի միջեւ էր ու այդ զանգուածը շատ գործօն էր տնտեսական կեանքին մէջ: Անկէ զատ, օրինակ, խորհրդային օրով Փութպոլի ազրպէյճանական խումբը ախոյենութեան երրորդն էր, կազմին կէսը բաղկացնող հայ խաղացողներով:

Պատերազմը փոխեց ամէն բան: Բաքուի մէջ հայկական դեսպանատուն չկայ, մայր տաճարը քանդումէ փրկուած, բայց փակ է: "Հայ" բառը թապու է հոն, կամ անարգանքի իմաստով կը գործածուի: Նոյեմբերին նոյնիսկ ընդդիմութեան թեկնածուի մը վերագրուած է Հայերու նիւթական նեցուկը վայելելու մեղքը, զինքը վարկաբեկելու համար:

Թղթակիցը յետոյ կ'անդրադառնայ ազրպէյճանցի գաղթականներուն վիճակին, անոնց բաժին հանուած թշուառութեան: Անոնք կը տրտնջան որ այսօր Հայերէ գրաւուած շրջաններուն մէջ հանգստաւէտ բնակարաններ ունէին, այսօր կ'ապրին աւելի քան տասնամեակէ մը ի վեր շարունակուող առժամեայ պայմաններու մէջ:

Հետաքրքրական է մատնանշումը. "Հակառակ ադրբեջանական բարիւղին կարեւոր եկամուտին, կառավարութիւնը բնակութեան աւելի լաւ պայմաններ չէ ապահոված գաղթականներուն. նման բան հողերու վերջնական կորուստ կը նկատուի":

Ֆրանսացի լրագրողը հակառակ յարուցուած անկարելիութեան, կը յաջողի հանդիպում ունենալու Բաքու ապրող Հայու մը հետ: Կը գտնէ Ռէննա Սաֆարովան. հեռաւոր, տխրադէմ արուարձանի մը մէջ նպարավաճառի կրպակ մը ունի. շուշեցի է ծագումով: Ամուսնացած է Ադրբեջանցիի մը հետ, ինչպէս իր երեք քոյրերը: 1992ին Շուշիի ռմբակոծումին վիրաւորուած է, ապա հինգ զաւակներով խոյս տուած. անկէ ի վեր ընտանիքը կ'ապրի միակ սենեակի մը մէջ:

Ընտանեկան մականունով Սարգսեան Ռէննան կ'ուրանայ հայկական իր ծագումը. "Հայերը մեր դժբախտութեան պատճառն են" կ'ըսէ: Իր քոյրերն ալ հայկական կողմին կը վերագրեն պատերազմին բռնկումը:

Ռէննա կարօտով կը յիշէ Շուշիի իրենց տունը որ այրած է ներկայիս: Անմիջապէս որ խաղաղութիւնը հաստատուի "վազելով" պիտի վերադառնայ հոն. կարօտցած է իր հողն ու նախկին կեանքը:

«ԴԷՊԻ ՊԻԹԼԻՍ ՈՒԻԼԻԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՀԵՏ»Ը ՅՈՒՆԱՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Վերջերս Յունաստանի մէջ յունարէնի թարգմանուած է "Մարմարա" օրաթերթի նախկին արտօնատէր Պետրոս Զօպեանի "Դէպի Պիթլիս Ուիլիըմ Սարոյեանի հետ" հատորը: "Արաս" հրատարակչատան 2003ին լոյս ընծայած ընդարձակուած վերհրատարակութիւնը հիմ ունեցած էր 1964ին "16 օրէն 6.000 քմ. Ուիլիըմ Սարոյեանի հետ" ուղեգրութիւնը զոր ստորագրած էր Պ. Զօպեան, Սարոյեանի հետ Պիթլիսի ճամբորդութենէն վերադարձին:

Ու. Սարոյեան այդ տարին Պոլիս մեկնած էր, այցելելու համար ծնողքին ծննդավայրը եւ այցը կատարած էր Պ. Զօպեանի ու Արա Ալթունեանի ընկերակցութեամբ:

Հատորը յունարէնի թարգմանած է գրող եւ թարգմանիչ Յովհաննէս-Սարգիս Աղապատեան. հրատարակուած է Յարութիւն Քիւրքճեանի նախաբանով: 350 էջերէն 16ը պատկերազարդ են:

Հետաքրքրական է տեսնել որ կարճ ժամանակի մէջ "Արաս"ի հրատարակութիւններէն այս մէկը երկրորդն է որ յունարէնի կը թարգմանուի. առաջինը Թագուհի Թովմասեանի "Ձեր սեղանը չէն մնայ"ն էր որ ինչպէս անդրադարձած ենք, ճաշերու գիրք մըն է շատ իւրայատուկ մօտեցումով որ միախառնած է սեղանի վայելքը եւ յուշագրութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԻ 2006 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ – 2007 ՅՈՒՆԻՍ

Մարսէյլ (Յառաջ)

Փետրուար 8ին, Պուշ Տիւ Ռօն նահանգի ընդհանուր խորհուրդի նախագահը ծերակուտական՝ Ժան Նոէլ Կէռինի ժողովի հրաւիրեց Մարսէյլի եւ Պուշ Տիւ Ռօնի հայկական միութիւններ իրենց զանազանութեանը մէջ:

Ժան Նոէլ Կէռինի նախաբանով մը վերյիշեց իր ներդրումը Հայաստանի համար, գործակցութեան համաձայնագիրը ստորագրուած Շիրակի մարզին հետ, կատարուած իրագործումները Երեւան, Գիւմրի եւ Էջմիածին քաղաքներուն մէջ՝ յատկապէս առողջապահական, համալսարանական, մանկական, մարզական բնագաւառներէն ներս:

Ընդգծեց նոյնպէս ընդհանուր խորհուրդին բերած կանոնաւոր նպաստը հաստատութիւններուն ծաւալելու համար հայկական կազմակերպութիւններուն եւ իրենց միութենական գործունէութիւնները: Կրկնեց իր համակրութիւնն ու յանձնառութիւնը հայկական դատին, ոչ միայն ըսաւ «Հայկական ցեղասպանութեան ճանաչումը Թուրքիոյ կողմէ, այլ իր ոչը Թուրքիոյ անդամակցութեան Եւրոպայի հասարակապետութեան որքան ատեն որ չէ հաշտուած իր պատմութեան հետ»: Ժան Նոէլ Կէռինի աւելցուց՝ «ոչ մէկ բան կ'ակնկալեմ ձեզմէ. ունիք ձեր համոզումները. կը յարգեմ զանոնք»:

Պուշ Տիւ Ռօն նահանգի ընդհանուր խորհուրդի նախագահը անցաւ, ապա, Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան: Բազմաթիւ միութիւններ ունին, ըսաւ, հետաքրքրական ծրագիրներ: Եւ շարունակեց՝ «Կ'առաջարկեմ ձեզի միասնաբար պատրաստել մէկ կարեւոր, հաւաքական ծրագիր մը. մտածեցէք: Կը ձգեմ ձեզի ընտրութիւնը: Վստահ եմ որ կ'ընէք լաւագոյնը: Ընդհանուր խորհուրդը կը բերէ փինանսական իր լայն մասնակցութիւնը»:

Կարգ մը հաստատութիւններու, միութիւններու ներկայացուցիչներ արտայայտուեցան առաջարկին վրայ, յայտնեցին իրենց համաձայնութիւնը, տեղեկացուցին նաեւ իրենց սեփական միութենական ծրագիրը:

Ժան Նոէլ Կէռինի առաջարկեց գործադիր յանձնախումբի մը կազմութիւնը, որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ մէկ ամիսէն ծրագիր մը պատրաստել ու ներկայացնել յաջորդ ընդհանուր ժողովին:

Ահաւասիկ, Պուշ Տիւ Ռօն նահանգի ընդհանուր խորհուրդի մասնակցութեան առաջարկը Ֆրանսայի մէջ Հայաստանի տարուան ձեռնարկներուն:

Իր կարգին Մարսէյլի քաղաքապետարանը ունի իր ծրագիրները որոնց կ'անդրադառնանք յաջորդ օրերուն:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

ԺՊԻՏ

Պան Կալինովսկին գնացել էր Փարիզ եւ մի անգամ որոշում է լինել Լուվրում: Դիտելով նկարներ, նա կանգ է առնում Ջոքոնդայի առջեւ եւ ուսերը թօթուելով քրթմնջում է.

– Արժէ՞ր այդպիսի ճամբորդութիւն կատարել տեսնելու համար մի նկար՝ որը կախուած է Կովալսկիների սեղանատանը:

◆

Կրէօնլանտիայում յանցագործութեան մէջ մեղադրուող մի էսկիմոյի կանգնեցրել են դատարանի առաջ:

– Իսկ այժմ խնդրում եմ բացատրէք, դիմում է նրան դատաւորը, – թէ Սեպտեմբերի 11ից մինչեւ Ապրիլ 3ի գիշերը դուք ի՞նչ էիք անում:

◆

Փոքրիկ Եասին սովորեցրել էին, որ կարեւոր է ճշմարիտն ասել: Մի անգամ հայրը տեսնում է, որ նա ձեռքին չուռ ու մուռ է տալիս լուցկու տուփը:

– Ես քանի անգամ եմ ասել քեզ – բղաւում է հայրը, – որ լուցկիներով չըխաղաս:

– Իսկ ես չեմ խաղում, – ասում է Եասը:

– Իսկ ի՞նչ անում:

– Ծխախոտ եմ վառում:

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝ ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Գրիգորը կը մերկացնեն եւ շատ զըւարճանալով, ամորձիքները կը կտրեն: «Քու սիրահա՞րդ էր», կը ծաղրէ տեղակալը երբ Շուշանիկ եւ միւս կիները ճիչ մը կ'արձակեն: Բայց Գրիգորի անձկագին վիճակի առթած ճիչը կը խեղդուի երբ բերնին մէջ կը խօթեն ամորձիքները: Աչքերը որ ժամանակին այնչափ հեգնական եւ խելօք էին, այժմ այնպէս սարսափելի կերպով կ'ընդլայնին որ Շուշանիկին կը թուի որ իր խտացած արհաւիրքին մէջ պիտի փափաքէր խոշոր ասեղ մը ունենալ եւ ողորմածօրէն վերջ դնել անոր կեանքին:

Բայց Գրիգոր – տակաւին ողջ – եւ միւսները դուրս կը հանուին եւ կը նետուին Թէնիսի համար բացուած փոսին մէջ, որ նոր փորուած եւ թարմ հողի բոյր ունի: Կիներն ալ, առանց որեւէ չարքի, դուրս կը բերուին տեսարանին ներկայ ըլլալու համար:

Տեղակալը ժպտելով կ'ըսէ. «Նստելու տեղ տուէք Տանտիկնոջ եւ առէք գրկէն այդ գլուխը»: (Մինչ այդ Շուշանիկ անուշութեամբ փակեց Սմբատին բաց մընացած հեզ աչքերը): «Վայրենիներ չենք, ազատեցէք զիրենք: Կարգադրենք հիմա այս մարմինները եւ ապա կրնանք ճաշի նստիլ: Ձեր անպատիւ ցեղին այրերը յանցաւոր են եւ պէտք է զանոնք փճացընել, որովհետեւ նոյնիսկ եթէ մէկ հոգի վերապրի, վրէժ պիտի լուծէ: Բայց դուք կին էք...»:

Վարը պառկած է Սմբատին մարմինը, որուն անկանոն կերպով մօտեցուցած են գլուխը, երեսը հողին: Վերը, աչքերը սառն մահուան մէջ ապակիացած, մէկը միւսին վրայ դրուած են երկուորեակները որ երբեք պիտի չտեսնեն իրենց երազած Ամերիկան: Իրենց հայրը տարիներ շարունակ պիտի գրէ բոլոր վերապրողներուն, համբերութեամբ, յուսալով, որովհետեւ ո՛չ մէկը տեսաւ անոնց մահը: Խոշոր Կարօն, գոց աչքերով, փաթթուած պառկած է փոքր Կարոյին հետ զոր չկարողցաւ փրկել, յուսաբեկ սեղմելով իր զօրաւոր, անօգուտ թեւերուն մէջ, որ մահը նոյնիսկ կարող չեղաւ լուծելու: Անոնց վրայ, փոսին մէջ նետուած է կաթողիկէներու ժամկոչ Վարդանը եւ իր հետ ջարդուած կուրծքով մանչը, որուն արտաշխարհիկ անունը՝ կարծես ճակատագրական ապահովութիւն մը ըլլար, չկարողցաւ փրկել զինքը:

Տենդագին, բայց կարգով, իրարու քով կը շարուին դիակները: Զինուորներէն մէկը կ'ըսէ իր բարեկամին – բայց բոլորին ալ, նոյնիսկ սպային տպաւորութիւնը նոյնն է. «Բայց այս անհաւատները լաւ կը խնամեն ինքզինքնին»: Եւ իր բարեկամը՝ բարձրաձայն խնդալով. «կը խընամէին, շնորհիւ մեզի: Եւ հիմա, իրենց բուրումնաւէտ կիները բոլորն ալ մերն են»:

Աւազակախումբը պարզապէս վայրագութիւններու սպասման մէջ կը հրճուի: Առանց խտրութիւն դնելու սեռին եւ տարիքին, աչքերով կը ճաշակեն կիները, աղջիկները եւ փոքրերը, մտածելով որ բոլորին ալ կը բաւեն: Եւ ամէն պժգանք վերջացնելէ յետոյ, զիրենք ալ պիտի նետեն: Գիշերը երկար է: Մինչ այդ, կը սկսին ջարդուփշուր ընել առանց ընտրութեան, պատուհանի ապակի եւ բիւրեղեայ սպասներ:

Ի զուր կերպով Զիւարը եւ իր Գեղուհին ապակիէ դռներուն վրայէն իրենց հմայիչ դէմքերը ցոյց կու տային: Ատելութեամբ անոնք ալ քարկոծումի թիրախ եղան: Եւ քովընտի պատուհաններուն նուրբ, անգլիական ծաղկենկարներով ապակիները փշրուեցան, թուրք հարուածներուն կամ զէնքերու փամփուշտներուն տակ, յանկարծակի մրցումի մը մէջ որ սկսաւ պոռչտուքի ուրախութեամբ եւ աղմուկով:

Բայց քաղաքին մէջ, սպանդանոցի վերածուած Ամարանոցէն հեռու, Արսինէ, Իսմէնէ եւ միւս կիները, գործի լծուած են ժրաջան մրջիւններու պէս: Իսմէնէ Արսինէէն տեղեկացաւ Ագարակին վրայ գործուած յարձակումին մասին եւ հասկցաւ որ Ամարանոցը մահացու ծուղակի մը վերածուած է: Պիտի ուզէր միւս կիներուն հետ հոն վազել, իրենց նախատինքներով եւ անէծքներով դէմ դնելու համար յարձակողներուն, սարսափեցնելու համար այդ վատասիրտ զինուորները (Իսմէնէի համոզումն է որ տղամարդիկ, ընդհանրապէս, եթէ մի առ մի առնուին, բոլորն ալ իսկապէս իրենց արիութիւնը կը կորսնցնեն):

Բայց յետոյ կը խորհի որ տեղակալը իր հեղինակութիւնը պահելու համար կըրնայ անհաւատի դէրք առնել եւ կարեւորութիւն չտալ իր անէծքներուն: Նկատի կ'առնէ նաեւ զինուորներուն անյագութիւնը եւ աժան վայրագութիւնը տկարներու հանդէպ. եւ կը գուշակէ անոնց իրական շարժառիթը որ է հակահայկական զգացումի եւ անձնական նախաձեռնութեան ցուցադրութիւնը յաչս զօրաւոր եռապետութեան որ Մայրաքաղաքին մէջ կը հրամայէ:

Այն ատեն Ագարակ կը ղրկէ բոլոր միւս կիները, եղերամայրերը, այրիները, գերեզմաննոցներու պառաւ կիները, որպէսզի աղմուկ ընեն: Միտքը – թէեւ քիչ մը անյոյս – ան է որ խոշոր բազմութեամբ հոն հասնելով պիտի խանգարեն, արգելք պիտի ըլլան եւ վկայ պիտի դառնան: Ինքը, Իսմէնէ, կը վազէ դէպի Գնդապետը որ – ինչպէս ամէնքը – զինքը լաւ կը ճանչնայ: Մէկ կողմ կը կանչէ եւ Շուշանիկին տուած գանձէն գեղեցիկ, լազուարթ քար մը կը տեղաւորէ ձեռքին մէջ, կ'իմացնէ որ իր ստորադասներէն մէկը՝ տեղակալ Իսմայիլ, այդ օտարը, լքեց իր տեղը կուսակալութեան մէջ եւ խումբ մը կամաւոր զինուորներով Արտոյտներու Ագարակը վազեց. բուն իր բարեկամին՝ դեղագործ Սմբատին տունը:

«Հարուստ մարդիկ են անոնք, էֆէնտի» կը փսփսայ Իսմէնէ «իսկական մեղք պիտի ըլլայ...» Աւելի ըսելու պէտք չկայ բարկացնելու համար Գնդապետը, որ արդէն մտածած էր կանչել Սմբատը շարունակելու համար քանի մը օր առաջ սկսած խօսակցութիւնը: «Զարմիկին հետագիրը յարմար առիթ մըն է» կը մտածէ Գնդապետը: «Հիմա Սմբատ իսկապէս սարսափած պիտի ըլլայ եւ ուրեմն կրնամ աւելի դիւրին կթել զինքը...»:

(Շար. 44)

ՎՐԻՊԱԿ. – Փետրուար 15ի Ա. էջի Գ. սիւնակի Ադրբեջանի վերաբերող լուրին տողերը խառնուած ըլլալով, 4րդ եւ 5րդ տողերը պէտք է ըլլան. – "Ծաղրանկարներում, Ս. Կոյսն ու Քրիստոսը անարգող ծաղրանկար մը հրատա-", եւլն., եւլն.:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի Արշակ Ջամալեան մասնաճիւղը կը ցաւակցի Օրդ. Ալիս եւ Պրն. Հրանդ Պոտուրեանի, իրենց մօր՝ Վարսենիկ Պոտուրեանի մահուան առթիւ, որուն մահով մասնաճիւղը կը կորսնցնէ իր հաւատարիմ վեթերաններէն մէկը:

□

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

□

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

ՇԱՒԻԼ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու. –

Կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը:

- Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝
 – Թեմի ստեղծում՝ հիմնադիր անդամի հանգամանքով:
 – Պատուիրակներու ընտրութիւն:
- Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝
 – Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 19.–

Յառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առիթով, այսօր կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան շրջանի հոգեւոր պաշտօնէից յիշատակին:

Յաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի:

□

ԵԿԱՑԷՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, Փետրուար 21.–
Տօն Սրբոց Ղեւոնդեանց Քահանայիցն
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23.–
Տօն Սրբոց Վարդանանց
զօրավարացն մերոց՝
հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն,
որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին
451 թուին "վասն հաւատոյ եւ
հայրենեաց"
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 11ին:
Զկնի սրբոյ պատարագի,
Մաղթանք Հայրապետական,
Տօն անուանակոչութեան
ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ
Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի
Ամենայն Հայոց:

Ծանօթ.– Պետական տնօրինութեամբ, այսօր բոլոր Հայերն կրնան բացակայիլ իրենց պարտաւորութիւններէն, համախումբ մասնակցելու՝ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻ կրօնական եւ եկեղեցական արարողութիւններուն:

"Զի Հայր մեր զուրբ զԱւետարան գիտեմք, եւ Մայր՝ զԱռաքելական Եկեղեցին":

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association
de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22ՐԴ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

(Ա. ԾՐԱԳԻՐ)
Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Grigor CHALIKIAN
REPARATION
ԳՐԻԳՈՐ ՉԱԼԻԿԵԱՆ
ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ (1967)

Կիրակի, Փետրուար 19, ժամը 16ին
Dimanche 19 février à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS
ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire
Մուտք՝ 5 Եւրօ:

MANIFESTATION DU 28 FEVRIER : MOBILISATION GENERALE

Le mardi 28 février, dans le monde entier, les Arméniens organisent une journée d'action contre la politique criminelle et anti-arménienne de l'Azerbaïdjan. A Paris, les trois partis politiques arméniens, la FRA Dachnaktsoutioun, l'ADL Ramgavar, le PSD Hentchak, avec le soutien du CCAF, organisent une manifestation, le mardi 28 février prochain à 18h30, devant l'ambassade d'Azerbaïdjan; 209 rue de l'Université, Paris 7ème — métro : Pont de l'Alma ou Ecole Militaire.

La récente destruction du cimetière arménien de Djoulfa (Nakhitchévan) par l'armée azérie est une illustration de plus de la volonté de l'Etat azerbaïdjanais d'effacer toute trace arménienne d'Azerbaïdjan.. Cet acte odieux est une agression inacceptable de la mémoire du peuple arménien à travers la destruction d'un site de mémoire faisant partie du patrimoine culturel mondial. Il s'inscrit dans le cadre d'une véritable stratégie d'attaque de l'Etat azerbaïdjanais contre le peuple arménien:des pogroms de Soumgaït, de Bakou, de Chouchi et de Kirovobod à la guerre contre le Karabagh, au refus de tout compromis dans le processus de paix, l'Azerbaïdjan se positionne comme un ennemi actif de la nation arménienne.

Cela doit cesser. Le peuple arménien, dans le monde entier, doit se mobiliser contre l'Azerbaïdjan pour obtenir une condamnation internationale de cet Etat agresseur.

Le mardi 28 février sera le coup d'envoi, en diaspora, comme en Arménie d'une campagne d'informatin et de mobilisation, des opinions publiques, des instances européennes et internationales pour que l'Azerbaïdjan soit condamnée sur le plan mondial.

FRA DACHNAKTSOUTIOUN — ADL RAMGAVAR — PSD HENTCHAK

Paris, le 13 février 2006

«ՇՈՂԱԿՆ» ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

1991ին Երեւանի մէջ հիմնուած "Շողակն" կը մարմնաւորէ յետխորհրդային շրջանին ծագում առած արմատներուն վերադարձի շարժումը: Կը գործածէ աւանդական նուագարաններ եւ կը կիրարկէ աւանդական մեկնաբանութիւն:

Խումբը բաղկացած է Գէորգ Տագաղեանէ (դուդուկ-զուռնա), Կարինէ Յովհաննիսեանէ (քանոն), Գրիգոր Թագուշեանէ, Կամօ Խաչատուրեանէ (թմբուկ, դհոլ), Լեւոն Թեւանեանէ (սրինգ, շւի), Վարդան Պաղտասարեանէ (քեմանչա) եւ երգիչներ Ցամիկ եւ Ալեքսան Յարութիւնեանէ:

"Շողակն" ելոյթ կ'ունենայ "Թէաթր տը լա վիլ"ի(*) բեմին վրայ Փետրուար 20 Երկուշաբթի երեկոյ, ժամը 20:30ին:

(*) 16 quai de Gesvres — 75004 Paris
☎ 01. 48. 87. 54. 42

UCFAF
6 Cité du Wauxhall — 75010 Paris
Métro : République

Vendredi 17 février à 20h30
HOMMAGE
A
MISSAK MANOUCHIAN
pour le 100ème anniversaire
de sa naissance
et en présence de ses compagnons
d'armes
HENRI KARAYAN
et ARSENE TCHAKARIAN
Le Comité National du souvenir
«Missak Manouchian» remettra
un diplôme d'honneur aux descendants
ou ayant droits de résistants arméniens
en témoignage de reconnaissance

LA BATAILLE DU RAIL
de René CLEMENT
Grand Prix International
de la Mise en Scène
Film français (1946)
avec Jean Durant & Jacques Desagneaux
Musique : Yves Baudrier
— Entrée libre —

Ս. ՄԵՍՐՈՊ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ

«ԼՈՅՍ ԵՒ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ»

ԳՐԱԿԱՆ - ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ

Հինգշաբթի, Փետրուար 16,
ժամը 20.30ին

ԼԱՐԻՍԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆ-ի
"ԵՍ ՏԵՍԱՅ ԻՄ ԵՐԿԻՐԸ"
Ուղեգրութիւններու
եւ խոհագրութիւններու գիրքը
կը ներկայացնէ՝
ԿԱՐԷՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

10 bis rue Thouin — Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine / Monge

Մուտքը ազատ է

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France
organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes le **31 mars**

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 17

VENDREDI
17 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

LE NUMERO: 1,20 €

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·393

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

81e ANNEE — N° 21·393

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

"ԳԼԸՄԱՆՍՕ", որ ամիսներէ ի վեր կը թափառի ծովէ ծով, Ֆրանսա պիտի վերադառնայ: Այս որոշումը տուաւ Ժագ Շիրաք կոթնելով Պետութեան Խորհուրդին վրայ փետրուար 15ին: Որոշում մը, որ բոլորովին դէմ է Պաշտպանութեան նախարարուհի Միշէլ Ալիօ-Մարիի բռնած դիրքին, բայց այս վերջինը չընդունիր եւ կը յայտարարէ որ զօրավիգ է Շիրաքի: Մարտանաւը, սակայն, Պրէսթ պիտի հասնի եւ ոչ Թուլոն, առնուազն երեք ամիսէն եւ այդ ճամբորդութիւնը մէկ միլիոն Եւրօ պիտի արժէ: Ոչ ոք գիտէ այսօր թէ ո՞րքա՞ն ամիանթ կը կրէ այս օդանաւակիր մարտանաւը, քանի զանազան թիւեր կը տրուին: Այս անխուսափելի կարգադրութենէն զոհ են բնապահպան կազմակերպութիւնները, որոնք ըսկիզբէն դէմ էին որ Ֆրանսական նաւերը իրենց թափթփուքները այլ վայրեր փոխադրեն: Այս կազմակերպութեանց մէջ է Կրինփիս, որ դէմ է "Թափօն-նաւերու": Արդէն գոյութիւն ունի Պալի պայմանագիրը, որ կ'արգիլէ նման կարգադրութիւններ: Շիրաք այլ ելք չունէր եւ ընդհանուր ձեւով այն ածականը, որ կ'ամփոփէ ամբողջ պատմութիւնը "ծիծաղելի"ն է: Յիշենք որ Գլեմանսօն պատրաստուած է 1957 Դեկտ. 21ին եւ նաւարկած է մինչեւ 1997 Սեպտ. 25: Ի՞նչ պիտի պատահի, երբ նաւը Պրէսթ հասնի, ոչ ոք գիտէ: Մինչ այդ սակայն, հարուածը ծանր է տիկին Ալիօ-Մարիի համար, որ յուսախաբ էր նախարարապետ չնշանակուելուն եւ աչքը Ելիզէ էր:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ պատժական ատեանին առջեւ փետրուար 15ին բացուած է փոքրամասնութեան իրաւունքներու տեղեկագրին երկու հեղինակներուն դատը: Անոնք՝ փրոֆ. Պ. Օրան եւ փրոֆ. Ի. Գապօղլու ամբաստանուած են "դատական ատեանները հրապարակաւ վարկաբեկելով" եւ "ժողովուրդը ոխի ու թշնամութեան դրդելով": Ատեանը որոշած է որ առաջին ամբաստանութեան համար հարկ է Արդարութեան նախարարութեան արտօնութիւնը ունենալ այդ մասին դատավարութիւն կատարելու համար, ուստի միայն երկրորդ ամբաստանութեան նիւթով տեղի ունեցած է դատը: Հետեւողներու բազմութեան մէջ մեծ թիւով լրագրողներ ու օտար ներկայացուցչութիւններու անդամներ գտնուած են: Երկու ամբաստանեալներուն դէմ մէկուկէս տարիէն հինգական տարի բանտարկութիւն կը պահանջուի:

ՇԻՐԱՔ, փետրուար 16ին Պանքօք մեկնեցաւ ուրկէ Հնդկաստան կ'անցնի: Իրեն կ'ընկերանան հինգ նախարարներ եւ խումբ մը գործարար անձեր: Ճամբորդութեան գլխաւոր ծրագիրն է շուկաներ ապահովել Ֆրանսայի համար, որու առեւտրական բացը մրցանիչ կոտրած էր: Շիրաքի ամէնէն երկար ճամբորդութիւնն է ուղեղային տագնապէն ի վեր:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ Խորհրդարանը պահանջած է ռուսական զօրքերու քաշուիլը Հարաւային Օսէթիայէն, փետր. 15ի իր նիստին ընթացքին: 180 երեսփոխանները յայտարարած են.– "Վրացական Խորհրդարանը շատ բացասական կարծիք ունի խաղաղութեան պահպանման ուժերու վարուելակերպին մասին Հարաւային Օսէթիոյ նախկին ինքնավար հանրապետութեան մէջ": Այս բանաձեւը որ միաձայնութեամբ քուէարկուած է քիչ մը աւելի կրնայ լարել Վրաստանի յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ, քանի բանաձեւին մէջ կը շեշտուի նաեւ որ Խորհրդարանը "Ռուսաստանի գործողութիւնները այդ շրջանին մէջ կը գտնէ որ կցումի բնոյթ ունին":

ՊԱՍՐԱՅԻ (Իրաք) Շրջանային Խորհուրդը պահանջած է որ դանիական զօրքերը քաշուին գաւառէն, մինչեւ որ Գոփընհակըն ներողութիւն խնդրէ Մոհամէտի ծաղրանկարներուն հրատարակութեան համար: Դանիոյ Պաշտպանութեան նախարարն ալ պատասխանած է որ "Դանիոյ քաղաքականութիւնը չի սահմանուիր Պասրայի գաւառի Խորհուրդին կողմէ":

ՊԱՂՍՏԱՆԻ ոստիկանական պատրաստութեան տնօրէնը սպաննուած է փետր. 15ին, իր տան առջեւ, մայրաքաղաքին հարաւը:

ՇԱՐՈՆԻ տղան՝ Օմրի Շարոն ինը ամիս բանտարկութեան դատապարտուած է, որովհետեւ խախտած էր ընտրապայքարի ատեն ֆինանսաւորման օրէնքը: Փաստաբանները որոշած են վերաքննութեան դիմել:

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ երեսփոխանները, լայն մեծամասնութեամբ քուէարկեցին ծխելու արգելքի օրինագիծը հանրային բոլոր վայրերուն մէջ, ներառեալ փըպերը:

ԱՆԳԱՐԱ

ԳՈՂՑՈՒԱԾ ՅԱԽՃԱՊԱԿԻՆԵՐՈՒ ՊԱՀԱՆՋ ԼՈՒՎՐԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԷՆ

Թուրքիա կը պատրաստուի Լուվրի թանգարանէն պահանջել Այա Սոֆիայի յախճապակիները որոնք կ'ըսուի թէ գողցուած են ԺԹ. դարու վերջին շրջանին Ֆրանսացիներու կողմէ կատարուած նորոգութիւններու ընթացքին ու Ֆրանսայի մէջ պատրաստուած կեղծերով փոխարինուած: Հարցը ծայր առած է երբ Թրքական թերթեր գրած են թէ խնդրոյ առարկայ յախճապակիները կը ցուցադրուին Լուվրի մէջ: Թուրքիոյ Մշակոյթի ու զբօսաշրջութեան նախարարութիւնը թղթածրար մը պատրաստած է ու փոխանցած Արտաքին գործերու նախարարութեան:

Գողութեան առիթ դարձած նորոգութիւնը կատարուած է 1895ին, ատամնաբոյժ եւ հնագէտ Ա. Սորինյիի կողմէ որ կ'ըսուի թէ մէկ գիշերուան ընթացքին Ֆրանսայէն բերուածներով փոխարինած է ԺԶ. դարուն Այա Սոֆիայի մէջ շինուած Սէլիմ Բ.ի դամբարանին յախճապակիները: Յետոյ գողօնը ծախուած է Լուվրի Թանգարանին: Նոր-Նոր Թուրքերը անդրադարձած են որ գողցուած են նաեւ Մուրատ Գ.ի դամբարանին ու Սուլթան Մահմուտի գրադարանին յախճապակիներն ալ ու կեղծերով փոխարինուած:

ԱՐԱ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ ԸՆԹՐԻՔՈՎ ՊԱՏՈՒԱԾ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Ֆրանսայի վարչապետին Մոսկուա այցին ընթացքին, փետր. 13ին, "Ֆրանքեւռուսական երկխօսութիւն" ընկերակցութեան նախագահներէն Արա Աբրահամեանի կողմէ ընթրիք մը կազմակերպուած է ի պատիւ Տ. տը Վիլըփէնի: Ներկայ եղած են ֆրանսայի եւ ռուս քաղաքական դէմքեր, գործարարներ, մշակոյթի գործիչներ, շուրջ 300 հոգի: Ա. Աբրահամեանի ողջոյնի խօսքէն ետք ելոյթ ունեցած է վարչապետը, շեշտելով երկու երկիրներու գործակցութեան կարեւորութիւնը: Իրեն յաջորդած է ընկերակցութեան միւս նախագահը Լ. Շվէյցէր:

Յաջորդ օրն ալ նոյն ընկերակցութեան նախաձեռնութեամբ տիեզերական եւ ելեկտրոնային արդիւնաբերութեան մարզի ռուսեւֆրանսական գործակցութեան նուիրուած համաժողով մը կազմակերպուած է, ապա տեղի ունեցած է պետական պարգեւներու յանձնումի պաշտօնական արարողութիւնը: Տ. տը Վիլըփէն Ա. Աբրահամեանը պարգեւատրած է պատուոյ լեգէոնի շքանշանով, որպէս ֆրանսական կառավարութեան գնահատանք ռուսեւֆրանսական առեւտրական ամրապնդումին անոր կարեւոր վաստակին:

Շնորհակալութեան խօսքով Ա. Աբրահամեան նշած է որ Ֆրանսան ոչ միայն Ռուսաստանի բարեկամն ու գործընկերն է, այլ նաեւ բազմաթիւ Հայերու երկրորդ հայրենիքը:

ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ ՎՐԱՅ

Պոլսոյ Պատրիարքարանին "Լրաբեր" կայքէջը կը տեղեկացնէր փետրուար 16ին թէ Դանիոյ մէջ լոյս տեսած ծանօթ ծաղրանկարներուն հակազդեցութիւնները կը շարունակուին Արեւմուտքին եւ քրիստոնէութեան դէմ արարքներով:

Ըստ Կեսարիոյ փոքրաթիւ հայ համայնքին Պատրիարքարան հաղորդած լուրերուն, անծանօթ անձեր տեղւոյն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին առջեւ զէնք պարպած, արտաքին դրան կրակած, ապա քրիստոնէութեան դէմ լոզունգներ արձակած են: Կուսակալութիւնը ապահովութեան գօտիի մը մէջ առած է եկեղեցին, բակը հերթապահներ հաստատած:

Մեսրոպ Պատրիարք պատահարին մասին ըսած է. "Մահմեդական հաւատացեալներուն ժողովրդավարական ամէնէն բնական իրաւունքն է ցասում յայտնել Դանիոյ մէջ լոյս տեսած գրգռիչ ծաղրանկարներուն դէմ. սակայն չեմ հասկնար թէ ի՛նչ իմաստ ունի երկրին քրիստոնեայ քաղաքացիներուն աղօթատեղիներուն դէմ բիրտ արարքներու դիմել: Ով որ ալ ըլլայ պատասխանատուն, ատիկա անիմաստ, անընդունելի կեցուածք է, յանցանք. այդ տեսակ յարձակումներուն մարդիկ յետագային կրնան այլ բնոյթի մեկնաբանութիւններ տալ: Ամէն տեսակի բռնութիւն անարդար է, սխալ. հարկ է դատապարտուի":

ԲԱՔՈՒ

ՌԱԶՄԱՇՈՒՆՉ ԹԱՄ-ԹԱՄՆԵՐ

Ռ. Քոչարեան – Ի. Ալիեւ փարիզեան ապարդիւն հանդիպումին վաղորդայնին Բաքուէն սկսած են ռազմաշունչ ձայներ բարձրանալ: Երկրին Ազգային – Ժողովրդավար ընդդիմադիր կուսակցութեան նախագահ Ի. Համիտով յայտարարած է թէ պէտք է պատերազմի պատրաստուին, Հայերու գրաւած շրջանները ետ առնելու համար:

"Թերեւս ամիսէ մը, թերեւս տարիէ մը, կամ երկու տարիէն, պատերազմը ուշ կամ կանուխ անխուսափելի պիտի ըլլայ. պէտք է մեր ընկերութիւնը նախապատրաստենք" ըսած է ան, Ղարաբաղի հարցին զինուորական լուծումին նիւթով կլոր սեղանի մը ընթացքին, փետրուար 15ին: Հարկաւոր նկատած է նաեւ վերջ տալ բանակցութիւններուն որոնք զիջում կը նշանակեն, մինչ իրենք ոչ մէկ զիջումի մտադիր են:

Նոյն դիրքէն յայտնուած է "Ղարաբաղի ազատագրում"ի ատրպէյճանական կազմակերպութիւնն ալ: Անոր պատասխանատուներն ալ պահանջած են որ վերջ տրուի Հայաստանի հետ բանակցութեան հոլովոյթին: Պահանջած են նաեւ որ Ատրպէյճանի կառավարութիւնը ժողովուրդը տեղեակ պահէ այն եօթը կէտերուն որոնց մասին ըսուեցաւ թէ համաձայնութիւն գոյացած է Ռ. Քոչարեան – Ի. Ալիեւ փարիզեան հանդիպումին:

Կազմակերպութիւնը եւս հարկաւոր կը նկատէ որ Բաքու սկսի իր գրաւուած տարածքները զէնքի ուժով վերադարձնելու գործին պատրաստուիլ եւ մերժէ Օ. ԷՍ. ՍԷ. Ը.ի առաջարկները որոնց նպատակն է այդ տարածքներուն Ատրպէյճանի համար վերջնական կորուստը: "Հակառակ պարագային հայկական դեկավարութիւնը կրկին պիտի խուսափի տեսակցութիւններէն ու բանակցութիւնները կրկին յետաձգուին" ըսուած է հրապարակուած հաղորդագրութեան մէջ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԵՒՐՈՊԱ - 2008

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

2006

Սեպտեմբեր 6 : Հայաստան – Պելժիա
Հոկտեմբեր 7 : Հայաստան – Ֆինլանտիա
Հոկտեմբեր 13 : Սերպիա – Հայաստան
Նոյեմբեր 15 : Ֆինլանտիա – Հայաստան

2007

Մարտ 28 : Լեհաստան – Հայաստան
Յունիս 2 : Ղազախստան – Հայաստան
Յունիս 6 : Հայաստան – Լեհաստան
Օգոստոս 22 : Հայաստան – Փորթուկալ
Սեպտեմբեր 8 : Ատրպէյճան – Հայաստան
Սեպտեմբեր 12 : Հայաստան – Ատրպէյճան
Հոկտեմբեր 13 : Հայաստան – Սերպիա
Հոկտեմբեր 17 : Պելժիա – Հայաստան
Նոյեմբեր 17 : Փորթուկալ – Հայաստան
Նոյեմբեր 21 : Հայաստան – Ղազախստան

ԺԻՒՏՕ

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փարիզ վերջ գտած ժիւտոյի միջազգային մրցաշարքին Հայաստան մասնակցած է չորս մարզիկներով: Անոնցմէ ամէնէն յաջող ելոյթը ունեցած է Եւրոպա-

(Շար.ը Դ. էջ)

«ԷՐԵԲՈՒՆԻ» ԿԵԴՐՈՆԸ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏՔ ՉՈՒՆԻ՞

Յունուարի երկրորդ կէսին Հայաստանեան թերթեր տեղ տուած էին տգեղ ու ընդվզեցնող նիւթի մը որուն ընթերցումը ամենայն յստակութեամբ եզրակացնել կու տար. "Երեւանի էրեբունի բուժական կեդրոնը օժանդակութեան պէտք չունի":

Նիւթը համառօտ տողերով բացատրըւած էր նախ "Առաւօտ" օրաթերթին (Յունուար 18) մէջ. Ֆրանսայի Ս. Ղազար ուխտը եւ "Ապրիս" ակումբը 600 հազար տոլար արժէքով բժշկական սարքաւորումներ ղրկած էին Հայաստան, 2005 Մարտի աւարտին: Այդ սարքաւորումները մաքսէն համուած են միայն Նոյեմբերին, 6-7 ամիս մնալէ ետք արեւուն կիզիչ ճառագայթներուն տակ ու մասամբ փճանալով: Ասիկա ալ կարելի եղած է Ս. Ղազար ուխտին հայկ. ծրագիրներու պատասխանատուին Ժ. Գլերքի կրկին Հայաստան երթալով: Ու այդ երկրորդ այցին պատճառով արդէն հարցը հրապարակայնացած է: "Առաւօտ"ին նոյն թիւին մէջ Լուսինէ Շահպազեան կ'ըսէր թէ "Էրեբունի" բժշկական կեդրոնը կը նախընտրէ մերժել առաջարկուած սարքաւորումներու նուէրը, չվճարելու համար իրենց կրաւորական ընթացքին պատճառով Ժ. Գլերքի չորս հազար տոլարի համարժէք ծախքերը:

Ժ. Գլերք Յունուար 17ին մամուլի ասուլիս մը տուած է, բացատրելու համար իր կազմակերպութեան ուղղուած ոչ յարգալից վերաբերումը: Հոն տեղեկացուցած է թէ մերժուած նուէրը կը պարունակէր մամոկրաֆիի գործիքներ, արհեստական երիկամի սարքեր, եւլն.: Յետոյ մամուլին տրուած բաց նամակով մը ամփոփած է տգեղ միջադէպը: Նամակը ուղղուած է հիւանդանոցին սեփականատէր Պրն. Քուչկեանի:

Հայաստանեան մամուլին մէջ հրատարակութեան տրուած այդ նամակը կը տեղեկացնէ թէ հիւանդանոցին տնօրէնը հեռատեսիլէն յայտնած է թէ բարեսիրական բեռները "Էրեբունի"ի վայել չեն: Իսկ սեփականատէրը ըսած է թէ իրենք կ'ուզեն միայն նոր գործիքներ, սարքաւորումներ գնել:

Ժ. Գլերք "Էրեբունիի ոչ վայել"ին կը դիմադարձէ, ըսելով որ այն վեց ամսուան ընթացքին որ բեռները կիզիչ արեւուն տակ մնացած են մաքսը, ոչ մէկ մասնագէտ այցելած է ղրկուածը տեսնելու եւ կարդալու թէքնիք համապատասխան փաստաթուղթերը: Արհեստական երիկամի 21 գործիքները միայն հինգ տարի գործածուած են, Հայաստան ղըրկուելէ առաջ ալ թէքնիք քննութեան ենթարկուած: Մինչ հիւանդանոցին գործածածները արդէն տասը տարուան հնութիւն ունին: Հետեւաբար ղրկուած ապրանքը աւելի ժամանակակից է:

Ինչ կը վերաբերի սեփականատիրոջ միայն նոր գնելու փափաքին, Ժ. Գլերք հարց կու տայ որ հիւանդանոցը կրնա՞յ 14 նոր գործիք գնել, երբ ամէն մէկը 20 հազար տոլար կ'արժէ: Յետոյ հետեւեալ բաղդատականը կ'ընէ. "Շատ լաւ բան է հիւանդանոցներ գնելը, բայց հիւանդանոցները դղեակներու կը նմանին. անհրաժեշտ է ծախքեր ընել, գործունէութեան հարկաւոր միջոցներ, նորոգութիւններ, ներդրումներ նախատեսել" ("Հայոց Աշխարհ", Յունուար 25):

Որպէս վերջաբան, Ժ. Գլերք կ'ըսէ. "Որպէս խորհրդանշական բողոք, կը խորհիմ որ առողջապահական այդ գործիքները, սարքերը հարկ է այրել, լրասփիւռներու միջոցով տեղեկացնելով թէ Հայեր ի'նչ տեսակի վերաբերում արտայայտած են մարդասիրական օժանդակութեան նկատմամբ":

Այս մասին թերթերու էջերուն միակ մխիթարական տուեալը այն է որ Էրեբունիի սեփականատէր Քուչկեանի կողմէ իր հաստատութեան արժանի չնկատուած սարքերը զետեղուած են Իջեւանի հիւանդանոցը ուր յաջողութեամբ կը գործածուին:

Այս տգեղ ու քիչ մըն ալ դժուար հասկնալի միջադէպին մէջ հետաքրքրականը այն չէ որ Ժ. Գլերք ի վերջոյ յաջողա՞ծ է ստանալ 4.000 տոլարի իր պահանջը. հետաքրքրականը այն է որ Ս. Ղազար ուխտի, "Ապրիս" ակումբի կամ բարեսիրական նման այլ կազմակերպութեան մը կողմէ ի'նչ հիմերով, ի՞նչ տրամաբանութեամբ օժանդակութիւն կը կատարուի հայաստանեան հաստատութեան մը:

"Էրեբունի"ն նախ, ինչպէս կ'ըսուի, "սեփականատէր" ունի. պետական հիմնարկ չէ: Յետոյ, դատելով միայն անկէ որ տէրն ու տնօրէնը միայն նոր գործիք, սարքաւորում վայել կը նկատեն կեդրոնին, բարեսիրական օժանդակութեան ցանկին վերջին կարգին ալ առնուելու պատճառ չունին: Երեւանի ու մանաւանդ երկրին այլ հրջաններուն մէջ օժանդակութեան շատ աւելի անհրաժեշտօրէն կարօտ շատ հաստատութիւն կայ: Ինչո՞ւ միշտ կեդրոնանալ Երեւանի վրայ, անոր ամէնէն նկատի չառնուելիքը հասցէ ընտրելով: Երբե՞ն ի վեր սեփական հաստատութիւններն ալ կ'առնուին բարեսիրական օժանդակութեան ցանկերուն վրայ: Եթէ հիւանդանոցը սեփականատէր ունի, այսինքն, Հայաստանի մէջ հիւանդանոցի տէր ըլլալու կարողութեամբ մարդ կայ, միայն իրեն կը պատկանի գործիքի, սարքաւորումներու ձեռքբերումի խնդիրը լուծել: Այլապէս, սեփականատէր Քուչկեան, կամ տնօրէն Ռոստոմեան պիտի չդժկամէին գոնէ 2300 տոլար փոխադրութեան գինը վճարել ու մաքսատան մէջ արեւուն ճառագայթներուն տակ փճացումի չքշել այնքան արժէքաւոր գործիքները:

Անհամ միջադէպը եթէ լսելի ըլլայ նաեւ ոչ հայկական շրջանակներու մէջ որոնք կ'օժանդակեն հայաստանեան հաստատութիւններու, թերեւս ծառայէ մէկ բանի. հասկնալու ի վերջոյ, ինչպէս եղաւ շատ մը Հայերու պարագային, թէ օժանդակութեան գործին ամէնէն կարեւոր մասը միջոց հայթայթելը, կազմակերպչականը չէ, այլ թիրախին ճիշդ ընտրութիւնը: Եթէ անշուշտ բուն նպատակը կարօտեալին օգտակար ըլլալն է, եւ ոչ այդպէս ձեւանալը:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՎԵՐՅԻՇՈՒՄԻ ՃԱՄԲՈՎ

ԷՐ ԵՐԲԵՄՆ...

(ՊԱՏԱՌԻԿՆԵՐ ՄՕՏ ԱՆՑԵԱԼԷ)

Մարդու կեանքին մէջ, յայտնապէս յառաջացեալ տարիքին, երբ տարեց, տարիքոտ եւ այսօրինակ որակումներ այլեւս սովորական պիտակներու նման կը փակցուին ճակտիդ, հաճելի եւ, միանգամայն ուսանելի կը դառնան անցեալի մտորումներն ու յուշ-յուշիկները, իրենց աղու-լեղի երեսակներով, աղօտ կամ շողուն գոյներով: Իրապէս, մարդ պարտի երբեմն յետադարձ հայեացքով վերակենդանացնել դէմքեր սիրելի, անձեր յարգելի, կեանքդ քաղցրացնող, ստէպ իմաստաւորող անուններ շատ յաճախ: Պարտի վերստին նկարել արարուածներ յանկուցիչ, հոգեպնդիչ:

Անկէ մօտաւորապէս երկուքուկէս տասնամեակ առաջ, 1980ական թուականներուն, Նիսի Հայ Մշակոյթի Օճախի կողքին կը համախմբուին գրասէրներ, մշակոյթի սիրահարներ: Նպատա՞կը: Հոգեմտաւոր կեանքի աշխուժացման ծիրով լճացումի ենթակայ այս փոքրաթիւ գաղութին մէջ հրահրել սէր եւ գուրգուրանք, գորով եւ մեծարելու տենչ հանդէպ մեծափառ արժէքներու: Որպէսզի թարմ հովով հովանան ընդարմացած թոքերը մեր ազգակիցներուն: Որպէսզի կենսատու արեան եռքով թարմանան սիրտերը մեր հայրենակիցներուն:

Եւ, տարիներ շարունակ, աւելի քան տասնամեակ մը ամբողջ, Հայ Մշակոյթի Ակումբ փոխառեալ անունին տակ կը յիշատակուին թուականներ, կը յիշուին անուանի դէմքերու ծննդեան տարեդարձներ՝ յոբելենական գծով, բայց մանաւանդ կը սարքուին երեկոյթ-ցերեկոյթներ, կը կազմակերպուին գրական ասուլիսներ:

Գրասէր-մշակութասէրներու խմբակը՝ բաղկացած երկու տասնամեակէ քիչ աւելի անձերէ, երկու սեռէ, Թիֆլիսի երբեմնի Վերնատունը յիշեցնող կանոնաւոր հանդիպումներով, հաւաքական ճիգով եւ ջանադրութեամբ կը մշակէ գործունէութեան ուղեգիծը: Կը ճշդուին նիւթեր դասախօսական: Կը քննուին, կը վերլուծուին, կը մեկնաբանուին: Առաջադրութիւններ եւ առաջարկներ: Աշխատանքի կերպ մը՝ դաստիարակչական նըկարագրով բացատրելի: Չէ՞ որ այս ճամբով կը ստեղծուի ներքին գրական կեանք՝ վարչական սահմանափակ շրջանակով:

Շարժման մղիչ ուժը կը դառնայ ճարտարապետ Տիգրան Հաճեան: Ցիրաւի, նախկին Կեդրոնականցի, մեր ողբացեալ բարեկամը՝ մտաւորակա'ն բառին ճշմարիտ իմաստով, առաջնադոյն կարգով կը պաշտէ Մայրենին եւ Հայկական մշակոյթը: Առանց ասոնց՝ չի՛ք Հայ անունով օծուն ազգ-ազգութիւն, Հայ-Հայութիւն: Ստէպ կ'ընդգծէ, թէ մշակոյթը ազգի մը իմացական, ոգեկան կեանքին արտայայտութիւնն է, ձեւով մը՝ անոր հաւաքական ոգին, հոգին: Ան կ'արտաբերի արուեստի, գրի, գիտութեան, կրօնի, եկեղեցիի ճամբով, եւ ամէն ինչով, որ մարդկային իմացականութեան ոլորտին մէջ կ'իյնայ: Ուրեմն մշակոյթը ինքը ժողովուրդն է: Հայը կը բնորոշուի իր մշակոյթով: Եւ, կ'աւելցնէ, կարելի՞ է մշակոյթ ըմբռնել առանց լեզուի, քանի որ լեզուն է նեցուկը, շաղախը մշակոյթին: Ցիրաւի, առանց ապրող լեզուի մշակոյթը կը դառնայ մեռեալ տարր, թանգարանի նիւթ միայն:

Այս պարզ ու մեկին հաւատամքը՝ վարակիչ խանդով կը փոխանցուի անդամներուն, գրասէր, մշակութասէր հասարակութեան: Ի վերջոյ յստակ կ'երեւի, թէ մարդիկ, - իմա' ազգայիններ,- բաժնեկից են հրապարակուած միտքերուն, գաղափարներուն: Լեզու, մշակոյթ իրենց հայադրոշմ նկարագրով եւ դիմագիծով կը նկատուին յիրաւի, հաստաբեստ տոկուն վէմերը մեր ժողովրդեան գոյութեան, գոյատեւման: Ազգային դէմքով, հարկա'ւ:

Աշխատանքի շրջանակը լայն ու տարածուն է: Վերյիշումի ճամբով փորձենք պատկերացնել զայն, ըստ կարելւոյն ըմբռնելի, ամբողջական գիծերով:

– Հայ Մշակոյթի Օր, Դանիէլ Վարուժանի ծննդեան 100ամեակ, Գիրերու գիւտի 1580ամեակ, Կոմիտաս-120, Գրական դէմքեր՝ Զօհրապ, Սիամանթօ, Ռուբէն Զարդարեան, Վահան Տէրեան, Զարենց, Յովհ. Թումանեան, Միսաք Մեծարենց, Րաֆֆի, Վահան Թէքէեան, Յովհ. Շիրազ: Արեւմտահայ կին գրողներ՝ Սրբուհի Տիւսաբ, Սիպիլ, Զապէլ Եսայեան: Իրանահայ գաղութի անցեալն ու ներկան: Հայկական ճարտարապետութիւնը: Հայաստանի երիտասարդ գրողներ.– արձակագիրներ՝ Հրանդ Մաթեւոսեան, Զօրայր Խալափեան, Վարդգէս Պետրոսեան, Յովհ. Մելքոնեան, գրական ծածկանունով՝ Մուշեղ Գալշոյեան եւ ուրիշներ: Արեւմտահայ երգիծական գրականութիւնը՝ Յակոբ Պարոնեան, Երուանդ Օտեան: Պոլսահայ թատրոնը սկիզբէն ցայսօր: Կիլիկիոյ Հայոց թագաւորութիւնը: Հայերն ու բնիկները Հայաստանի բարձրաւանդակին: Ազգային եւ հոգեւոր զարթօնքի նախանշաններ: Հայկական եկեղեցիներ Սփիւռքի մէջ: Հայ եկեղեցականին դերը գաղութներու ազգային կեանքին մէջ: Անի: Հայերէնի մասնայատկութիւնները: Երաժշտահանդէսներ (Սայաթ-Նովա): Շարժանկարի Հայկ. Շաբաթ ("Նռան գոյնը", "Փարւանա – տէսէն անիմէ", "Թէ ի՞նչպէս մօրս ասեղնագործ գոգնոցը կը սփռուի կեանքիս մէջ", "Ս. Թադէ", "Աղբիւրը"...: Եւ դեռ Ապրիլեան յուշատօներու նախօրէի դասախօսական երեկոյթներ. մէկը ասոնցմէ՝ "Թէ ինչպէ՞ս Թուրքը անճիտեց արեւմտահայ մտաւոր միտքը 1915ին":

Երանելի ժամանակներ, անկասկած: Քանի եկեղեցւոյս Օշական եւ, այնուհետեւ ասոր կողքի շքեղ տարածուն Պարսամեան սրահը, առանց չափազանցութեան խուռներամ բազմութեամբ կը յորդէր: Ցխուռն-վաթսուն ունկնդիրը ընթացիկ եւ, հետեւաբար ընդունելի միջին մը կը նկատուէր: Շատ-շատ աւելին նկատելի կը դառնար բացառիկ առիթներուն, անպայման: Մարդիկ ժամ ու կէս կամ երկու ժամ հանդիստ կը նստէին աթոռներու վրայ, ուշի-ուշով հետեւելով դասախօսին-դասախօսուհիին: Յաճախ գրական երեկոյթները կ'ընդգրկէին երկու առանձին բաժին: Մինչեւ միջնադար՝ մէկ դասախօս իր նիւթով: Այնուհետեւ մէկ ուրիշը, իր առանձին նիւթով: Առհասարակ գրասէր բազմութիւնը կը յամենար մնալ սրահը եւ, միտքերու փոխանակութեան կարգով, հարցումներու տեղատարափով, վիճելու չեշտ տրամադրութեամբ շարունակել... երեկոյթը, գրական նկարագրով: Տաք, ջերմիկ մթնոլորտի մէջ:

Հոգեպարար ժամանակներ, իրապէս: Եռուն, եփուն ժամերով, անշուշտ: Աւա՜ղ, արդէն շատոնց երանաւէտ երազներու գիրկն անցած, սա մեր մրափող հեշտակեաց ներկային մէջ: Ափսո՜ս:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳՈՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Սաքրէ Գէօր հիւանդանոցին մէջ, Փետրուար 1ին, իր մահկանացուն կնքած է Գանատայի ծերակուտական Շըրլի Մահէօ, որ ջերմ բարեկամ մը եղած է հայ ժողովուրդին եւ պաշտպանը հայկական իրաւունքներուն: 2001-ին, տիկին Մահէօ Ծերակոյտին մէջ ներկայացուցած էր Հայոց ցեղասպանութեան դատապարտման բանաձեւ մը հակառակ իր կուսակցութեան (Լիպէրալ) ղեկավարներու ընդդիմութեան: Շնորհիւ իր հետապնդումներուն բանաձեւը ընդունուած էր եւ ճամբայ բացած որ 2004-ին, Գանատայի խորհրդարանը եւս ընդունէր բանաձեւ մը: 2001ին, Օթթաւայի մէջ կայացած ընդունելութեան մը ընթացքին, Գարեգին Բ., Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը պարգեւատրած էր տիկին Մահէօն հայրապետական շքանշանով:

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ, Յունուար 22ին, տեղի ունեցած է ՀՄԸՄ-ի օրուան տօնակատարութիւնը կազմակերպութեամբ ՀՄԸՄ-ի տեղւոյն մասնաճիւղի վարչութեան: Հանդիսութիւնը սկսած է սկաուտական բոլոր կազմերու տողանցքով, առաջնորդութեամբ ՀՄԸՄ-ի Թորոնթոյի մասնաճիւղի սկաուտական շեփորախումբին: Օրուան հանդիսավարը՝ Սարին Մելիտոնեան հրաւիրած է ներկաները յարգելու յիշատակը նորոգ յանգուցեալ ՀՄԸՄ-ի կեդրոնական վարչութեան անդամ՝ Կարօ Թիւթիւնճեանի: Վարչութեան խօսքը փոխանցած է ատենապետը՝ Զարեհ Տէրվիշեան, շեշտելով գաղութէն ներս ՀՄԸՄ-ի տարած առաքելութիւնը եւ ազգանուէր գործունէութիւնը: Ապա, ցուցադրուած է երէցներու փաղանգէն՝ Խաժակ Աւագեանի պատրաստած տեսերիզը, որ կը ցոլացնէր ՀՄԸՄ-ի տեղւոյն մասնաճիւղին վարչութեան, մարզական եւ սկաուտական խումբերու անցնող տարեշրջանի գործունէութիւնը: Խօսք առած է Գանատայի Շրջ. Վարչութեան անդամ՝ Վահան Զալիքեան, որ անդրադարձած է ՀՄԸՄ-ի սփիւռքեան հայրենանուէր դերակատարութեան եւ Հայաստանի մէջ տարած գործունէութեան եւ ծրագիրներուն: Իր սրտի խօսքը ըսած է նաեւ Մուշեղ Ա. քահանայ Տէր Գալուստեան: Տօնակատարութիւնը փակուած է շեփորախումբի "Յառաջ Նահատակ"ով եւ հիւրասիրութեամբ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՋԱՒԱԽՔԻ ՀԱՅԵՐԸ

Մարսէյլ (Յատուկ)

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը մասնակցութեամբ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին, Փետրուար 11ին, հրաւիրեց արդարութեան եւ ժողովրդավարութեան համար եւրօ-հայկական դաշնակցութեան նախագահուհին՝ Հիլտա Զոպոյեանը խօսելու Ջաւախքի Հայերուն մասին: Տալօն սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր այս խնդրով հետաքրքրուած անձերով:

Հիլտա Զոպոյեան նախ տուաւ աշխարհագրական եւ պատմական կարգ մը տեղեկութիւններ եւ բացատրութիւններ: Ապա, լուսարձակեց Եղիշէ Գէորգեանի "Նախնիքներու քարերը" ժապաւէնէն հատուածներ: Խօսուն պատկերներով, վկայութիւններով, օրինակներով ժապաւէնը ցոյց կու տայ Վրացիներու հետեւողական քաղաքականութիւնը Ջաւախքի տարածքին վրայ ապրող Հայերուն նկատմամբ: Խզել Հայերը իրենց արմատներէն, անցեալէն եւ վերածել յիշողութիւն չունեցող ամբոխի մը: Առաւել ըստեղծել տնտեսական դժուար պայմաններ: Քաղաքականութիւն մը որ նոր չէ. կու գայ խորհրդային վարչակարգէն եւ կը շարունակուի առանց յայտարարուած ճակատի մը նենգամիտ կերպով ժամանակի մաշումին հետ քայլ բռնելով:

Առաջին թիրախը եկեղեցին է: Ամէն գնով՝ քանդել, ներկ թափել, աւրել, ջնջել հայկական արձանագրութիւնները, այլափոխել հայկական ճարտարապետութիւնը, հայ յայտնի ընտանիքներու տապանաքարերը տեղափոխել, այլ խօսքով մաքրել եւ մարել հայկական ներկայութեան հետքերը:

Հիլտա Զոպոյեան չեշտեց թէ Ջաւախքի կացութիւնը օրէ օր աւելի սուր բնոյթ կ'առնէ: Հայութիւնը կը կորսնցնէ իր կրթական հաստատութիւնները եւս: Տնտեսական կարողութիւնները կը տկարանան: Ջաւախքը կրնայ պարպուիլ իր բնակչութենէն աղէտալի հետեւանքներով:

Ջուլումի քաղաքականութիւնը անհաւակչիռ զարգացումի մը հասած է: Հին սերունդին մէջ դեռ կան հայերէն խօսողներ: Միջին սերունդը միայն գիտէ որ Հայ է: Իսկ երիտասարդ հասնող սերունդները բոլորովին կտրուած են իրենց արմատներէն: Հայ ընտանիքները վրացականացուցած են իրենց անունները:

Վրացական իշխանութիւններու խորական գործողութիւնները կը նպաստեն Թուրքիոյ եւ Ադրբեջանին: Հայաստանի կառավարութիւնը սպասողական վիճակի մէջ է: Կարելի է հասկնալ. եւ սակայն: Սակայն որովհետեւ Ջաւախքի Հայերուն առօրեան, ինքնութիւնը եւ ապագան ծանր սպառնալիքի տակ են:

Հիլտա Զոպոյեան ըսաւ՝ "Հայաստանի այս պատմական հողերուն վրայ կըղզիացած Ջաւախքի հայերը մեր ճեցուկին կարօտ են": Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը կ'աշխատի բժշկական օգնութիւններ հասցնել Ջաւախքի հեռաւոր գիւղերուն մէջ, վերանորոգել եւ սարքաւորել Ախալքալաքի մշակութային կեդրոնը, պաշտպանութիւնը ապահովել Ջաւախքի հայ եկեղեցիներուն եւ կրթական օջախներուն:

Հիլտա Զոպոյեան աւարտեց իր խօսքը անգամ մը եւս չեշտելով՝ "Ջաւախքի հայութեան գոյապայքարին մէջ, Սփիւռքի շտապ եւ ազդու զօրաշարժն ու զօրակցութիւնը անհրաժեշտ են":

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

«ՀԱՅՐԵՆԱՏԻՐՈՒԹԻՒՆ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ Ա. ՀԱՏՈՐԸ

Փետրուար 8ին "Հայրենատիրութիւն" մատենաշարին առաջին հատորը՝ "Հայաստանի ազատագրուած տարածքը եւ Արցախի հիմնախնդիրները. վերլուծական եւ փաստագրական նիւթերի ընտրանի"ն ներկայացուած է հանրութեան: Զայն կազմած ու խմբագրած է քաղաքագիտութեան Տոքթ. Արմէն Այվազեան: Հոն 5 գլուխներու մէջ կան 30 հեղինակներէ 34 յօդուածներ: Հեղինակները հայկական հարցի ընդհանուր շրջանակին մէջ գնահատած են ազատագրուած տարածքներու ռազմավարական նշանակութիւնը Հայաստանի ապահովութեան համար, տուած են անոնց հայկական պատկանելիութեան իրաւական հիմնաւորումները, լուսաբանած ժողովրդագրական, տնտեսական, մշակութային խնդիրները:

Շնորհահանդէսին ելոյթ ունեցած է Ա. Այվազեան. ըսած է թէ հատորը շատ կարճ ժամանակի մէջ պատրաստուած է, երբ 2005ի վերջաւորութեան տարածուած է լուրը թէ Հայաստան եւ Ադրբեջան 1–2 էջնոց նախնական փաստաթուղթ ստորագրել կը պատրաստուին, ուր կայ հայկական ուժերու խնդրոյ առարկայ տարածքներէն նահանջի հեռանկարը: Ա. Այվազեան ուշադրութեան յանձնած է այն պարագան որ ազատագրուած տարածքի հիմնախնդիրը կը դիտարկուի Հայկական հարցէն անջատօրէն, մինչդեռ այդ հարցը կ'ենթադրէ հայութեան հայկական լեռնաշխարհին վրայ անկախ ու ազատ ապրելու քաղաքական ու տարածքային պայմաններու ստեղծում: Ան ըսած է, ինչպէս կը տեղեկացնէր "Ազգ"ի (Փետր. 9) տեղեկատուութիւնը, Հայկական հարցը կրնայ լուծուիլ միայն հայկական պետականութեան վերահաստատումով եթէ ոչ ամբողջ Հայաստանի, առնուազն այնպիսի հողատարածքի մը վրայ ուր կարելի ըլլայ Հայոց քաղաքակրթութեան ապահով գոյութիւնն ու զարգացումը:

Վերջաւորութեան ան եզրակացուցած է. "Ազատագրուած տարածքն արդի Հայաստանի աշխարհաքաղաքական կարեւորութեան ու միջազգային հեղինակութեան ծանրակշիռ գրաւականն է, հայկական զոյգ պետութիւններու անվտանգութեան երաշխիքը եւ վերջապէս՝ Թուրքական եւ ադրբեջանական ցեղասպանութիւններու դիմաց Հայոց արեամբ ցայսօր նուաճուած արդար, թէկուզ եւ նուազագոյն փոխհատուցումը":

Խօսք առած են նաեւ Մարդկային իրաւունքներու մասնագէտ Հայկ Ալումեան որ չեշտած է Ղարաբաղի Ադրբեջանէն անջատումին օրինաւորութիւնը, Մահապարտներու միութենէն Գագիկ Գինոսեան որ անընդունելի համարած է ազատագրուած հողերու զիջումը: Իսկ "Հայկական ճարտարապետութեան ուսումնասիրութեան" կազմակերպութենէն Սամուէլ Կարապետեան ազատագրուած տարածքները հայրենիքին անքակտելի մասը որակած է, տալով խօսուն փաստը նկատելով հայկական ճարտարապետական կոթողները եւ անոնց բարբարոս քանդումը Ադրբեջանի մէջ: "Հետեւաբար մենք պէտք է բացառենք «Հող թղթի դիմաց» տարբերակը որպէսզի կանգուն մնան մեր յուշարձանները" ըսած է ան:

Ուշագրաւ է հատորին հրապարակումը երկու նախագահներու հանդիպումին նախօրեակին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԺՊԻՏ

Դպրոցականին յանձնարարեցին շարադրութիւն գրել "Ինչպէս սովորել" թեմայով: Նա գրեց.

– Մարդ ինչքան շատ է սովորում, այնքան աւելի շատ բան է իմանում: Ինչքան շատ բան է իմանում, այնքան աւելի է մոռանում: Ինչքան մոռանում է, այնքան աւելի քիչ բան է իմանում: Ինչքան քիչ բան է իմանում, այնքան քիչ է մոռանում: Ինչքան քիչ է մոռանում, այնքան շատ է իմանում: Հարց է առաջ գալիս: Ինչո՞ւ լաւ սովորել:

◆

Պանի Կովալսկայան որոշել էր աւտովարորդի իրաւունք ստանալ: Դասընթացն աւարտելուց յետոյ, նա գնաց քննութիւնների: Հրահանգիչը նրան նստեցրեց ղեկի մօտ, ինքը նստեց կողքին եւ գնացին քաղաքի փողոցներով:

Որոշ ժամանակ անց Պանի Կովալսկայան վերադարձաւ տուն:

– Դէ, ի՞նչպէս են քո յաջողութիւնները, – հարցրեց ամուսինը:

– Դեռ չգիտեմ:

– Այսինքն ինչպէ՞ս թէ: Հրահանգիչն ի՞նչ ասաց:

– Ոչինչ: Բժիշկները դեռ ոչ մի կերպ չեն կարողանում նրան գիտակցութեան բերել:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԳԻՆ

Դեկտեմբեր 2005, Թիւ 4

Հրատարակութիւն Համազգայինի Կեդրոնական Վարչութեան

Պէյրութ (Լիբանան)

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝ ՎԱՀԳՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Արդէն ինք ալ տեղեկացաւ որ Հայերու ջարդ մը ծրագրին մէջ կայ: Բայց իբրեւ հին ժամանակուան մարդ որ միտքը կը բերէ Կարմիր Սուլթանին օրով պատահածները, չհասկցաւ նոր կացութեան ո՛չ հետեւանքները, ո՛չ ալ տարողութիւնը. եւ կը մտածէ որ ներկայանալու կանչըւած եւ ոչնչացուած անկարեւոր Հայերուն միջեւ, որոնք ոչ մէկուն հոգն են, կարելի պիտի ըլլայ ընտրել եւ փրկել պարարտ հաւեր: Տեսակ մը անձնական ապահովագրութիւն... Հայոց հարստութեան տարողութիւնը, շնորհիւ լաւ վըճարուած լրտեսներու, որոնց կարգին կայ Նազիմը, իր աչքէն չի վրիպիր: Գիտէ երբ եւ ուր գտնել տրամադրելի գումարներ:

Բայց եթէ այդ ապուշ եւ փութկոտ Իսմայիլը արդէն ձեռքին մէջ ունի Սմբա՞տը ...Գնդապետը հրաման մը կ'արձակէ եւ ձին կը հեծնէ: Խումբ մը զինեալ եւ հաւատաւոր ձիաւորներ կը հետեւին իրեն: Վտանգաւոր ժամանակներ են, պէտք է նախատեսել ամէն հետեւանք:

Եւ այսպէս պատահեցաւ որ – իրենց մօլեգին գինովութեան մէջ – Իսմայիլ եւ իր տասներկու հետեւորդները անակնկալի եկան Գնդապետին սառն եւ շատ չոր հրամանէն որ թէեւ հազիւ սովորականէն աւելի բարձր ձայնով արտասանուած էր, բայց որուն հետեւած էր խելայեղ հրացանաձգութիւն մը:

Նոյն դռներուն միջեւ ուր տեսնուած էին մարդասպանները, հիմա կային, թէեւ ոչ աւելի ապահովութիւն տուող բայց անսահմանօրէն աւելի հանդարտեցնող, Գնդապետին ջոկատին զինուորները որոնք զինաթափ կ'ընէին տեղակալ Իսմայիլը եւ իր խումբը: «Անհնազանդութեան ամբաստանութեամբ» կը մտածէ Դամասկոս կը ճամբեմ բոլորը, միւս ապուշ սըրահար տեղակալին քով: Հոս տակաւին ես եմ հրամայողը»:

«Բայց ո՞ւր են այս ապուշ Հայերը»: Իր չուրջը կը նայի եւ մարդ չի տեսներ: Բայց արեան հոտ կ'առնէ: Դուրս կ'ելլէ ետեւի դռնէն եւ կը տեսնէ Շուշանիկը որ քարացած նստած է Վիեննայի յարդէ գունաւոր նոր աթոռի մը վրայ. իր չուրջը տան միւս կիները կան, միայն կիներ, որոնք անշարժ աչքերով զինքը կը դիտեն: Եղերական, իգական, անպաշտպան անձերու պատկեր մը որ անմիջապէս Գնդապետին կը հասկցնէ եղելութիւնը: «Տղամարդերը չկան, ուրեմն արդէն ըսպաննած են զիրենք...»:

Իր առաջին հակազդեցութիւնը պարզապէս անցողակի զայրոյթ մը կ'ըլլայ: Յետոյ նայուածքը կ'երթայ թէնիսի փոսին մէջ ցրուած դիակներուն վրայ եւ անախորժ, անոյշ եւ գէշ հոտ մը կը տըպաւորէ զինքը: Ամէնէն առաջ աչքին կը զարնէ կերպարանափոխուած, քիթին տեղը խոշոր ծակով մը, հեզ, ազնիւ, բարեկիրթ Լեւոն Թումանեանը, որ շատ անգամներ իրեն բացատրած է Փոքր Ասիոյ տարածքին վրայ գտած զանազան բոյսերու յատկութիւնները. այսօր հոն պառկած է թեւերը բացած դէպի երկինք, չապիկը դուրս ելած տափատէն, ակնոցը զարմանալիօրէն չկոտրած, մազերուն մէջ սահած է մթնշաղի լոյսը կը ցոլացնէ:

Գնդապետը տրամաբանօրէն պարկեշտ է եւ տրամաբանօրէն մարդկային, շատ կաշառակեր անձ մը չէ: Իր արհեստը պատերազմն է, բայց ո՛չ ջարդը: Բաւական փառասէր է, բայց ոչ մոլեռանդ. մոլեռանդը կը սպաննէ իր հաճոյքին համար, կամ գաղափարի մը սիրոյն. արիւնը զինքը կ'առաջնորդէ ուրիշ արեան...

Եւ յետոյ, Գնդապետը կ'ամչնայ Մատամ Սէսոստրիսէն, որուն շատ հաճելի էր Սմբատ եւ անպայման զինքը իր անկարողութեան համար պիտի այպանէ: «Քու զինուորներուդ մէջէն, քու կըռնակէդ...»: Իր սրտին խորքէն այս բանին համար ալ կ'ամչնայ իբրեւ զինուորական, լաւ կարողականութեան պակասի նշան մըն է սխալ: Գնդապետը կը ճանչնայ հանդուրժողութեան առաւելութիւնները, կը հասկնայ որ երկրի մը համար ամէնէն ցաւալի օրը այն է երբ կառավարութիւն մը իր ժողովուրդը միացած ըղգացնելու համար, լուծումը կը գտնէ իր անպաշտպան քաղաքացիներուն մէկ մասը բնաջնջելուն մէջ:

Շուշանիկ քարացած, շրջապատուած իր աղջիկներէն, իր ներերէն, տարիքոտ Նուարդէն եւ խոհարար Արաքսիէն, կը գրգռէ իր առնական հպարտութեան պատիւը հանդէպ տիկնոջ մը եւ արհամարհանքը՝ հանդէպ անտաշ տեղակալի մը, անոր "արդիական" գաղափարներուն համար: Ինքզինքը հին վարչակարգի, հին կայսրութեան մարդ կը զգայ: Կ'անդրադառնայ որ սարսափի այս հանդրուանին իր ասպարէզը վերջացած է, որ իր սերտը այլեւս երբեք նոյնը պիտի չըլլայ եւ կը համակերպի: Վերջապէս կ'ընդունի դիրքորոշում մը, ինքզինքը վտանգելով, որպէսզի ամէն բան կորսուած չըլլայ, որպէսզի իր ժողովուրդը չամչնայ իր բոլոր առաջնորդներէն:

Եւ այսպէս, իբրեւ նշան հին ազնուականութեան, իր թեւը կ'առաջարկէ Շուշանիկին եւ բարեացակամօրէն վեր կ'առնէ զինքը: Խորխտ նշանով մը կը կանչէ կառքերը եւ հայրական ցած ձայնով կը յորդորէ քաղաք վերադառնալ, ուր զինքը հսկել պիտի տայ: Յետոյ, յարգալիր, կ'ըսէ իրեն. «Վստահեցէք ինծի: Ես թաղել պիտի տամ մահացածները, քահանայ մը պիտի կանչեմ, անձնապէս պիտի զբաղիմ: Բայց դուք տուն վերադարձէք, անհանգիստ ժամանակներ են»:

Շուշանիկ կոտրած սրտով, մինչեւ կառքը կը հետեւի իրեն: Միայն այդ վերադարձին ընթացքին է որ պիտի լայ, անկէ վերջ՝ այլեւս երբեք: Տարագրութեան ընթացքին կարծր, առիւծի պէս պիտի ըլլայ:

(Շար. 45)

(Շար. Ա. էջէն)

յի ախոյեան Արմէն Նազարեան (մինչեւ 60 քկ. դասակարգ) որ դարձած է պրոնզէ մրցանակակիր գրաւելով Գ. տեղը։

Նախապէս Թիֆլիս տեղի ունեցած համաշխարհային բաժակի փուլային մրցաշարքին գիւմրեցի Արթուր Սրապեան (60 քկ.) եւ երեւանցի Նազար Գրիգորեան (73 քկ.) նուաճած են նոյնպէս պրոնզէ մետալներ։

ԹՈՐԻՆՕ – 2006

ՁՄՌԱՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Թորինոյի ձմրան ողիմպիականներուն մասնակից Հայաստանի հինգ հոգինոց կազմէն առաջին հանդէս եկողները եղած են դահուկորդներ Յովհաննէս Սարգըսեանն ու Է տմոն Խաչատրեանը։ Անոնք մասնակցած են դասական ոճով խմբովին սփրինթ դահուկավազքին։ Ձմռան հանդըրուանին, Հայաստանցի մարզիկները այնքան ձախող ելոյթ մը ունեցած են, որ նախքան իրաւարարներու կողմէ իրենց հաւանական փտարումը, նախընտրած են ինքնակամ լքել վազքը։ Այս ոճին երեք առաջին տեղերը գրաւած են յաջորդաբար Շուէտ, Նորվեկիա եւ Ռուսաստան։

SELECTOUR
SABERATOURS

DFPARTEMENT ARMENIE

4 Passage Saint Roch — 75001 Paris
Tél. : 01.42.96.10.10
Fax : 01.42.96.18.77
E-mail : Sabera@wanadoo.fr

COMMUNIQUE

Nous avons le plaisir de vous informer que la compagnie Air France desservira Erevan à partir du 27 Mars 2006 avec 3 vols par semaine, par Airbus A320.

Les départs ont lieu les lundi, mercredi et samedi à 13h20 au départ de Paris Charles de Gaulle. Retour les mardi, jeudi et dimanche de Erevan Zvartnots à 9h15 arrivée à Paris à 11h20.

Saberatours à Paris et Sevan Voyage à Lyon, principaux partenaires d'Air France pour cette destination, proposent des tarifs spéciaux et promotionnels.

Pour toute demande d'information et tarifs, contacter Saberatours au 01.42.96.10.10 et Sevan Voyage au 04.78.60.13.66.

Paris, le 14 Février

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, փետրուար 19.–

Յառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առիթով, այսօր կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան շրջանի հոգեւոր պաշտօնէից յիշատակին։

Յաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի։

□

ԵԿԱՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 21.–

Տօն Սրբոց Ղեւոնդեանց Քահանայիցն
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին։

Prix du CDCA 2006

Le Prix du Comité de Défense de la Cause Arménienne récompense l'auteur d'un travail universitaire ayant abouti à l'obtention d'un diplôme durant l'année 2005.

■ Ce concours vise à la promotion et au développement des études universitaires en France et dans les pays francophones d'Europe (Belgique, Luxembourg et Suisse) sur des sujets ayant trait à l'Arménie ou aux Arméniens.
■ Toutes les disciplines sont concernées : histoire, géographie, sociologie, économie, science de la vie et de la terre, arts, sciences politiques, sciences physiques, psychanalyse, architecture, cinéma etc...
■ Le concours est ouvert à tout étudiant titulaire d'un niveau BAC+4 (niveau maîtrise ou équivalent) à BAC+5 (Master, DEA, DESS ou équivalent).
■ Un jury pluridisciplinaire composé de chercheurs, professeurs et universitaires déterminera les trois œuvres jugées les meilleures tant sur le plan de l'originalité du thème que de la forme.

Cette année, trois prix récompenseront les meilleurs travaux :
1er Prix : 1 500 Euros
2ème Prix : 1 000 Euros
3ème Prix : 500 Euros

Inscription, remise des documents et des pièces justificatives avant le **31 mars 2006**. Réglement et formulaire d'inscription à retirer :
■ auprès du Comité de Défense de la Cause Arménienne (CDCA), 17 rue Bleue — 75009 Paris
Tél. : 01 44 83 07 02
Fax : 01 42 46 81 59
■ sur le site :
http://www.cdca.asso.fr

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ ԳԻՐՔ ՆՈՒԷՐԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 12€

եւ

«ՅԱՌԱՋ - 50»
(Տաղկախաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 19€

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի։
Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր գլուխ։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, փետրուար 23.–

Տօն Սրբոց Վարդանանց
զօրավարացն մերոց՝
հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն,
որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին
451 թուին "վասն հաւատոյ եւ
հայրենեաց"

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 9ին,
Պատարագ՝ ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ ժամը 11ին։

Ջկնի սրբոյ պատարագի,
Մաղթանք Հայրապետական,
Տօն անուանակոչութեան
ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ
Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի
Ամենայն Հայոց։

Ծանօթ.– Պետական տնօրինութեամբ, այսօր բոլոր Հայերն կրնան բացակայիլ իրենց պարտաւորութիւններէն, համախումբ մասնակցելու՝ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻ կրօնական եւ եկեղեցական արարողութիւններուն։

"Ջի Հայր մեր զուրբ զԱւետարան գիտեմք, եւ Մայր՝ զԱռաքելական Եկեղեցին"։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, փետրուար 23. –

Պատարագ՝ ժամը 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՄԱԿԱՐ Ա. ՔՀՆՑ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.
Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ

2005 Նոյեմբեր 15ին Ը. Օ. Հ. Ընկերակցութիւնը բացաւ իր նոր կեդրոնատեղին, Ֆրանսայի մէջ ապրող ապաստանի դիմումը մերժուած եւ ապօրինի կացութեան մէջ գտնըւող Հայերուն համար։

Գրասենեակիս աշխատակազմը սիրով կ'ընդառաջէ եւ կը տրամադրէ բարոյական ու դրամական աջակցութիւն եւ ցոյց կու տայ մասնագիտական տեղեկութիւններ բոլոր այն անձերուն, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ Հայաստան եւ հոն լծուիլ նոր կեանքի մը։

Հայաստանի մէջ եւս կը շարունակէ ուղեկցիլ վերադարձողներուն եւ կ'օգնէ վերահաստատուելու գործընթացին, ընծայելով փոքր ձեռնարկութիւն տեղծելու հնարաւորութիւններ։

Սոյն ծրագիրը կ'իրագործուի ապաստանեալներուն յատկացուած Եւրոպայի Հիմնադրամի ֆինանսաւորմամբ և համագործակցութեամբ Գաղթականութեան Ազգային Գործակալութեան։

Հասցէ՝
5 rue Marché Ordener — 75018 Paris
Métro : Guy Moquet (ligne 13)
Jules Joffrin (ligne 12)
☎ 01 42 63 32 45 / 01 48 78 02 99
Ընդունելութեան ժամ. –
Աշխատանքի օրերուն ժամը 10էն 18։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

Շ Ա Ւ Ի Լ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու. –

Կիրակի, փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը։

● Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝
– Թեմի ստեղծում՝
հիմնադիր անդամի հանգամանքով։
– Պատուիրակներու ընտրութիւն։

● Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝
– Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն։

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12–13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան։

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-19
SAMEDI-DIMANCHE
18-19 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925
DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.394 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.394

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ 394 ձայնով (215 դէմ եւ 33 ձեռնպահութիւն) քուէարկեց նշանաւոր Պոլքշթայն ուղեցոյցը, որ բաւական բարեփոխուած էր եւ գերման սոսիալ-դեմոկրատ տեղեկաբերը չէր ծածկեր իր ուրախութիւնը, յայտարարելով.– "Ընկերային նոր տարողութիւն մը տուինք անոր, ի շահ մեր քաղաքացիներուն": Բոլորովին վերցած է աշխատաւորին բուն երկրին պարագան, ինչ որ մկրտուած էր Փի.Փի.Օ. (ծագումի երկրի սկզբունք): Բայց եւ այնպէս աշխատաւորներու ազատ երթեւեկը սահմանափակումներ ունի, քանի չի վերաբերիր կարգ մը արհեստներու:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարը՝ Ֆիլիփ Տուսթ-Պլազի մտածելէ առաջ խօսած է ըստ դէտերու, երբ հեռատեսիլի Ֆրանս 2 կայանէն յայտարարած է.– "Այսօր, շատ պարզ է, ոչ զինուորական հիւլէական ոչ մէկ ծրագիր կրնայ բացատրել պարսկական հիւլէական ծրագիրը: Ուրեմն զինուորական հիւլէական գաղտագողի ծրագիր մըն է": Այս առթիւ կը հաստատուի նաեւ որ նախարարին դիւանագիտական առաջին ձախաւեր յայտարարութիւնը չէ եւ այս մէկը շատ բուռն հետեւանքներ ունեցած է Թեհրան, որ ստորագրողներէն մէկն է հիւլէական ոչ տարածման ուխտին: Պարսիկ՝ Ալի Լարիժանի, որ պատասխանատուն է պարսկական հիւլէական ճիւղին, թելադրած է Ֆ. Տուսթ-Պլազիի որ "Ֆրանսայի կշիռը օգտագործէ այդ հարցը լուծելու համար փոխանակ ձայնը բարձրացնելու": Արտաքին նախարարութիւնը փորձած է հարցը մեղմացնել չեշտելով որ Ֆրանսայի աւանդական դիրքը չէ փոխուած, ըստ որուն պարսկական հիւլէական գործունէութիւնը "կասկածներ ստեղծած է ինչ կը վերաբերի անոր խաղաղ բնոյթին":

ԻՐԱՔԻ Ապու Ղրայիպ բանտին մէջ Ամերիկացիներուն կիրարկած չարչարանքներու մասին նոր, անտիպ նկարներ սփռած է աւստրալիական հեռատեսիլը: Դէպքերը տեղի ունեցած են 2003ին եւ սփռուած նկարները անհաւատալի վայրագութիւն մը ցոյց կու տան եւ կայանին խօսնակն ալ ըսած է.– "Ահաւասիկ նկարներ զորս ամերիկեան կառավարութիւնը չուզեր որ տեսնէք": Կը տեսնուին արիւնլուայ կտրուած վիզեր, վէքերով լի գլուխներ, կղկղանքի տակ թաղուած անձեր, այրուածքներով լեցուն մարմիններ, եւլն., եւլն.: Լիպէրասիոն (Փետր. 16) հրատարակած է կարգ մը նկարներ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ փոխ նախագահը Տիք Չէնի, Փետր. 15ին հրապարակաւ ընդունած է իր պատասխանատուութիւնը որսորդութեան արկածին համար: Հեռատեսիլի Ֆոքս Նիուզ կայանէն է որ Չէնի արտայայտուած է այդ մասին եւ այդ օրն ալ (Փետր. 11) "իր կեանքին վատթարագոյն օրերէն մէկը" որակած է: Վիրաւորուած իր բարեկամը՝ Հէրի Ուիթինկթըն, 78 տարեկան, հիւանդանոցին ազդու խնամքի բաժանմունքը կը գտնուի: Մամուլը շատ խիստ է Չէնիի նկատմամբ ու նաեւ Պուշի կառավարութեան, որքան ալ արկածի վարկածը կասկած չվերցնէ:

ԱՄՆ-ՈՒ կառավարութիւնը 75 միլիոն տոլար կ'ուզէ Գոնկրէսէն (Խորհրդարան) որպէսզի ժողովրդավարութիւն հաստատէ Իրանի մէջ: Այս գումարը պիտի ծառայէ ձայնասփիւռի յայտագրերու եւ փոխանակումներու: Գ. Ռայս, որ գալ շաբթու Եգիպտոս եւ Սաուտի Արաբիա պիտի երթայ (ԱՄՆ-ու Մերձաւոր Արեւելքի գլխաւոր դաշնակիցները) պիտի խօսի իրանեան թղթածրարին մասին, որպէսզի ճնշում բանեցուի Ապահովութեան Խորհուրդին վրայ եւ պատիժներ որոշուին:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Ապահովութեան Ատեանը մահուան դատապարտած է ալ-Քախտայի Իրաքի ղեկավարը՝ ալ-Զարքաուին եւ ութ այլ անձեր, որոնք ծրագրած էին քիմիական յարձակումի մը ձեռնարկել կառավարական շէնքերու դէմ: Յորդանանահըպատակ ալ-Զարքաուի դէմ երրորդ մահապատիժն է, ի բացակայութեան: ԱՄՆ ալ 25 միլիոն տոլար կը գնահատէ ալ-Զարքաուիի անձը:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Խորհրդարանը, Փետրուար 15ի իր նիստին ընթացքին, կոչ ըրած է որ արտայայտութեան ազատութիւնը պատասխանատու գործածութիւն մը ունենայ, այլ խօսքով՝ "արտայայտութեան ազատութիւնը թանկագին բան մըն է, բայց իր գործածութիւնը կ'ենթադրէ անձին պատասխանատուութիւնը: Սահմաններ կան այդ ազատութեան, մանաւանդ երբ կը վիրաւորէ կրօնական զգացումները":

ՀԱՄԱՍԻ մէկ պատուիրակութիւնը Թուրքիա ընդունուած է հակառակ անոր որ Թուրքիա Իսրայէլի միակ դաշնակիցն է արաբ-մահմետական աշխարհին մէջ: Իսրայէլի բողոքները դեր չեն խաղացած եւ Համասի ղեկավարները կը պատրաստուին նաեւ Մոսկուա երթալու: Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութիւնը ճշդած է սակայն Փետրուար 16ին, ընդունելով Համասի հինգ ղեկավարները, գըլխաւորութեամբ քաղաքական բիւրոյի ղեկավար Խալէտ Մէշաալի, որ.– "Այս այցելութիւնը կը կատարուի Համասի նախաձեռնութեամբ": Ինչ կը վերաբերի Երուսաղէմի, որոշուած է որ պիտի չընդունի, բայց տեսակցութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Ա. Կիւլի հետ: Իսրայէլի Արտաքին նախարարը՝ Ցիփի Լիվնի փորձած է նսեմացնել այս այցելութեան տարողութիւնը, յայտարարելով.– "Կիւլ ըսաւ ինծի, որ զօրավիգ էր միջազգային հաւաքականութեան դրած երեք պայմաններուն եւ թէ Թուրքիա յստակ կերպով այդ պայմանները պիտի ներկայացնէ Համասին": Այդ պայմանները, ինչպէս ծանօթ է, կը վերաբերին Իսրայէլի ճանաչման, աճարեկչութեան դադրեցման եւ խաղաղութեան ծրագրի ընդունման:

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻ Պէրլին գացած է, ուր ներկայացուցած է եւրոպական կառուցման զարկ տալու իր ծրագիրը, առաջարկելով գլխաւորաբար փոքրիկ սահմանադրութիւն մը: Գոնրատ Ատընաուըր հիմնարկին հանդիսականներուն առջեւ է որ պարզած է իր ծրագիրը: Սարքոզի-Մերքէլ յարաբերութիւնները հինէն սերտ եղած են: Երկուքն ալ ազատական համոզումներ ունին եւ կ'ընդդիմանան Թուրքիոյ անդամակցութեան:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ քաղաքական ուժերը, որոնք դէմ են Սուրիոյ, որոնց կարգին խորհրդարանական մեծամասնութեան երեսփոխանները, ազդարարած են նախագահ Է. Լահուտի (որու ժամանակաշրջանը երեք տարիով երկարաձգուեցաւ Դամասկոսի ճնշումին տակ) որ հրաժարի Մարտ 14էն առաջ:

ՀԱՅԻԹԻԻ նախագահ ընտրուած է Ռընէ Փրեվալ ըստ Փետրուար 16ի յայտարարութեան ընտրական յանձնախումբին: Ընտրութիւնը տեղի ունեցած էր Փետր. 7ին, բայց անկէ ի վեր քաղաքական տագնապ մը կար երկրին մէջ, քանի Փրեվալ չէր ընդունէր առաջին արդիւնքները, որոնց համաձայն ձայներու միայն 48,7%ը ունէր եւ խարդախութիւններու կ'ակնարկէր: Փետր. 16ին, ընտրական յանձնախումբը նոր արդիւնքներ կու տար եւ Փրեվալ ձայներու 51,5%ով ընտրուած կը նկատուէր: Նոր նախագահը դժուար ճամբայ մը ունի կտրելիք եւ կարեւոր կը նկատուի նաեւ այն դերը զոր պիտի բռնէ նախկին նախագահին՝ Արիսթիտի եւ անոր կողմնակիցներուն նկատմամբ:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը՝ Սիլվիօ Պէրլուսքոնի, Փետր. 15ին պահանջած է բարենորոգումներու նախարար Ռոպէրթօ Գալտէրոլիէն (Հիւսիսի Լիկա) որ իր հրաժարականը տայ, տրուհետեւ գամերայի մը առջեւ թի-շըրթ մը ցուցադրած է, որու վրայ գծուած էր Մոհամէտի ծաղրանկարը:

ՇԻՐԱՔ, կինը, աղջիկը, անձնական բժիշկը, հինգ նախարարներ եւ երեսուն գործարարներ Պանկալ հասան Փետր. 16-ին, ուր ընդունուած են արքայական մակարդակի վրայ: Քաղաքին գլխաւոր թաղամասերը զարդարուած էին նախագահական ամոլին նկարներով: 48 ժամ եաք, ֆրանսական պատուիրակութիւնը երեք օրուան համար Հնդկաստան կ'անցնի: Գլեմանսոյի "բեռէն" ազատած ըլլալով, Շիրաք պիտի ջանայ շուկաներ գըրաւել:

ԹՌՉՆԱՅԻՆ ԿՐԻՓԸ Ֆրանսայի դուռը հասած կը թուի եւ կառավարութիւնը բըռնած է խիստ միջոցներ ձեռք առնել, հակառակ անոր որ գործադրութիւն բաւական բարդ է եւ ի վնաս կենդանիներուն: Կառավարութիւնը տարածած է թռչնազգիներու բացօթեայ չմնալու որոշումը, ինչ որ բաւական խրարանցում ստեղծած է ամբողջ երկրին մէջ:

ՍՊԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը կրնայ բանակցիլ ԷԹԱ-ի հետ, քանի այս վերջինը հրադադար հռչակած էր, թէեւ երեք օրուան ընթացքին, Փետր. 16ին նոր պայթում մը տեղի ունեցած է Պիլպաոյի մօտ, միայն նիւթական վնասներ պատճառելով:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ նախագահը Փետրուար 21 - 22ին պաշտօնական այցով կ'երթայ Ազրպէյճան: Այցին նպատակն է Ազրպէյճանի մէջ Ռուսաստանի տարուան բացման արարողութեան մասնակցիլ: Նոյն առիթով Պուտին ու Ալիեւ յատկապէս փոխադարձ յարաբերութիւններու, գործակցութեան առնչուած հարցեր կը քըննեն իրենց տեսակցութեան ընթացքին:

ՔՈՖԻ ԱՆԱՆ յայտարարած է Փետր. 16ին, որ "ուշ կամ կանուխ" Կուանթանամոյի ամերիկեան արգելափակման կայանը, Գուպայի կղզին վրայ, պէտք է փակուի": ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղարը բոլորովին համաձայն չէ ՄԱԿ-ի տեղեկագրին եզրակացութիւններուն հետ:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԱԾ Է ԱԶՐՊԷՅՃԱՆԸ

Եւրոպական Խորհրդարանը Փետրուար 16ին կէսօրէ ետքի նիստին 85 թեր, 5 դէմ քուէով ընդունած է արտակարգ բանաձեւը որ յատուկ կերպով նիւթ կ'ընէր Ջուղայի հայկական բացառիկ հնավայրին Ազրպէյճանի կողմէ քանդումը:

Բանաձեւը կ'ըսէր. "լուրջ վերադրումներ խնդրոյ առարկայ կ'ընեն այս քանդումին մէջ ազրպէյճանական իշխանութիւններու կատարած դերը" եւ թէ "Ազրպէյճան չկրցաւ ՄԱԿ-ի նախորդ յատուկ զեկուցաբերին այս մասին բացատրութիւններ տալ":

Հետեւաբար Եւրոպական Խորհրդարանը "խստիւ կը դատապարտէ Ջուղայի գերեզմանոցին քանդումը եւ կը դիմէ Ազրպէյճանին որպէսզի արտօնէ ստուգիչ մարմիններու այց իր տարածքին վրայի հնագիտական վայրերուն, յատկապէս հայկական ժառանգութեան պատկանողներուն": Արտօնութիւն կ'ուզուի նաեւ որ խորհրդարանական պատուիրակութիւն մը այցելէ Ջուղայի հնավայրը:

Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը հաղորդագրութեամբ մը տեղեկացնելով Ազրպէյճանի դատապարտումը եւ շնորհաւորելով խորհրդարանականներու արարքը, ինչպէս ըսած է նախագահուհի Հ. Զօլոյեան, "Կը ցաւի նոյն ատեն յատկապէս եւրոպացի բնապահներու խումբին ընթացքին. անոնք, ինչպէս այլ փորձողներ, ջանացին քօղարկել ազրպէյճանական իշխանութիւններու ոճիրը, շինծու զուգահեռներ տանելով Հայաստանի կողմէ ենթադրեալ քանդումներու":

Հայ Դատի Եւրոպայի յանձնախումբը դիմած է արդէն նոյն Խորհրդարանին որ անյապաղ խորհրդարանական պատուիրակութիւն մը կազմէ, Ջուղայի քանդումին ստուգումին համար:

ԱԶՐՊԷՅՃԱՆԻ «ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԱՐԴԸ» ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՄԸՆ Է

Ազրպէյճանի Ազգային ժողովրդավար կուսակցութիւնը որ ազգայնամոլ Գորշ գայլերու կազմակերպութիւն մըն է, ընտրած է "Տարուան մարդը" 2005ի համար: Ընտրեալը Ռ. Սաֆարով կոչուած մարդասպանն է որ 2004ին վայրագօրէն սպաննած էր 26 տարեկան հայ սպայ Գուրգէն Մարգարեանը երբ երկուքն ալ ՕԹԱՆ-ի դասընթացքներու կը հետեւէին Հունգարիոյ մայրաքաղաքին մէջ:

Պարգեւատրող կուսակցութեան ղեկավարը Ի. Համիտով "Պետական եւ ազգային շահերու պահպանութեան ծառայութեան" վկայագիրը պիտի յանձնէ մարդասպանին ընտանիքին, քանի որ ան ներկայիս հունգարական բանտը կը գտնուի:

Նոյն կուսակցապետը ըսած է. "Կարեւորը այն չէ որ Ռամիլ Սաֆարով ինչ ձեւով սպաննեց հայ սպան: Կարեւորը այն է որ Գուրգէն մը պակսեցաւ եւ որքան Ազրպէյճանցիներ Հայեր սպաննեն, այնքան կը պակսի անոնց թիւը": Համիտով ըսած է տակաւին թէ ոճրագործը ընդունած են իրենց կուսակցութեան շարքերուն մէջ, որպէս պատուակալ անդամ:

Ա՛յս երկէն է որ Եւրոպական Խորհրդարանը կը պահանջէ պահպանել հայկական մշակոյթի ժառանգութիւնը. Նոյն երկրին մասին Ֆրանսայի Արտաքին գործերու նախարարը կ'ըսէր Ջուղայի քանդումին հարցով իրեն եղած դիմումին որպէս պատասխան, թէ Ազրպէյճան ընդունած է պատուիրակութեան մը այցը եւ թէ բանակցութիւններու փափուկ այս օրերուն հարկ է գրգռիչ արարքներէ խուսափիլ...:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ - ԱԶՐՊԷՅՃԱՆ ԶԷՆՔԻ ՄԱՔՍԱՆԵՆԳՈՒԹԻՒՆ

Ազրպէյճանցի մաքսաւորներ Ռուսաստանէն հասած հանրակառքի մը քննութեան ընթացքին տարբեր անկիւններու մէջ պահուած կարգ 42 ատրճանակ յայտնաբերած են: Ըստ առաջին տեղեկութիւններու անոնք կը պատկանէին ազրպէյճանցի քաղաքացիի մը:

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Թիւ-44

Երեւան, 2006 Փետրուար

ՈՒՐ Է ԲԱՆԱԿԸ

Երկրագունդի ամէնէն յառաջացած երկիրներուն մէջ երբ սովորականէն դուրս աղէտ տեղի ունենայ, երբ քաղաքապետական կառոյցները անբաւարար ըլլան առաջքն առնելու կամ կասեցնելու աղէտին պատճառած անտեղութիւնները քաղաքացիներուն... ինքնաբերաբար արտակարգ կարգի վիճակ կը յայտարարուի եւ երկրին իշխանութիւնները անմիջապէս բանակ կ'իջեցնեն. ամբողջ տարին ձեռնածալ բանակը, երկրի մը ամէնէն աւելի երիտասարդ բազուկները չտեմարանած, ժողովուրդին տուրքերով հագուած եւ կերակրուած, վերջապէս հաճոյքը կ'ունենայ օգտակար հանդիսանալու իր հարազատ ժողովուրդին:

Հայաստանի վրայ մէկուկէս ամիս է արտասովոր ձիւն կը տեղայ, ոչ միայն երկրին հաղորդակցութեան ամէն կապ կտրելով մայրաքաղաքին հետ ուր կ'ապրի երկրի բնակչութեան մէկ երրորդը, այլ անտանելի դարձնելով ներքաղաքային երթեւեկը, բնակիչներուն առօրեայ կեանքը, գործնականին մէջ ամէն գետնի վրայ վնաս հասցնելով երկրին արտադրողականութեան, ստեղծելով օրական բազմաթիւ վիրաւորներ տանիքներէն դահավիժող սառոյցի բեկորներէն եւ մայթերու վրայ ձեռք ոտք ջարդող սահանքներէն... Երբ փողոցի մը լայնքին գովազդ մը կախելու համար կ'օգտագործուին ամէնէն աւելի արդիական վերամբարձ կռունկներ որոնք յաճախ մինչեւ 7 - 10 յարկ բարձրանալու կարելիութիւնը ունին, ինչո՞ւ չեն գործածուիր գլխաւոր մայթերու գլխին դամոկլեան սուրերու նման կախուած սառոյցները վար առնելու, մինչ բանակը իր ունեցած կարելիութիւններով, բեռնատար կառքերով եւ հուժկու բազուկներով, մէկ-երկու օրէն կարող է լուծել Երեւանի փողոցներուն եւ մայթերուն "ազատագրումի" բարդ խնդիրը... մի՞թէ մեր զինուորները Ֆրանսայի, Իտալիոյ կամ Շուէտիններէն աւելի "նազիկ" են որ զօրանոցներու մէջ հանդիստ նստեր են...:

Քաղաքապետարանի լկտիութիւնը այն աստիճանի յառաջ գացած է որ ոմն Ֆըրունզիկ Բասեցեան, քաղաքապետարանի շինարարութեան, բարեկարգման, տնտեսութեան վարչութեան պետը, նայեցէք թէ ինչ չքնաղ թելադրանքներ կ'ընէ. -

«Նա յորդորել է ձեան մէջ թաղուած քաղաքի բնակիչներին միջոցներ ձեռնարկել "ձեան դէմ" պայքարում, օրինակ դուրս գալ փողոց ու թափ տալ ծառերի ձիւնը... Եւ տեղեկացրել է որ առատ ձեան պատճառով քաղաքում արդէն տապալել է 11 ծառ, ճղակոտոր եղել՝ 110ը: Թէ ինչպէս պէտք է ձեան հաստ շերտի պատճառով գրեթէ անանցանելի դարձած մայթերին ու այգիներում Երեւանցիները կատարեն իրենց քաղաքացիական պարտքը: ...Միեւնոյն ժամանակ քաղաքապետարանի ներկայացուցիչը հաւաստիացրել է որ Երեւանի քաղաքապետարանը մարտունակ է ու պատրաստ սպասուելիք տեղումներին, սակայն Երեւանցիները յոյսները մի քիչ էլ պէտք է իրենց վրայ դնեն...» (*"Տարեգիր"*, 2006, *Փետր.* 7, *էջ* 2):

Երէկ աչքերովս տեսայ քաղաքապետարանի "մարտունակ" ջոկատը որ կազմուած էր 30ի մօտեցող պառաւներէ որոնք պարտէզի ժանգոտած բահերով Արտադրծնախարարութեան մուտքը կը մաքրէին:

Մանէ Լիլոյեան իր կարգին հարց կու տայ.

«Ինչ է եղել Երեւանի փողոցները մաքրելու փողը»... (*"Փակագիծ"*, 2006, *Փետր.* 10): «Քաղաքացիները վարժուել են ձեան մէջ մաքառելուն: Էական է իմանալ թէ այդ ինչի՞ վրայ է ծախսուել քաղաքի փողոցները ու մայթերը մաքրելու փողը, երբ գրեթէ ոչինչ չի մաքրուել, բացառութեամբ այն փողոցների ու մայթերի, որտեղով երթեւեկում են պաշտօնեաները. ո՞ւր է կորել այդ փողը...»:

«Իսկ Երեւանի քաղաքապետը յայտարարում է որ եթէ նորակառոյց սախադաշտն իրեն արդարացնի, ապա կը կառուցեն երեւի թէ եւս երկուսը՝ այլ համայնքներում: Սախադաշտը արժեցել էր մէկ միլիոն տոլար, դա այն պարագայում, երբ վարչապետը յայտարարում է որ մետրոպոլիտէնին տեխնիկական թարմացման համար Երեւանի քաղաքապետարանն ազատ փող չունի...» (*"Փակագիծ"*, 2006, *Փետրուար* 10, *էջ* 3):

"Հայկական ժամանակ"ը 2006 *Փետր.* *10ի իր թիւին առաջին էջին վրայ, սուր հեգնանքով Արտաքին գործոց նախարարութեան մայթը մաքրող 30 պառաւներուն լուսանկարը դրած, հարց կու տայ թէ սա՞նց համար կառավարութիւնը այս օրերուս* 100 *միլիոն նոր գումար տրամադրած է քաղաքապետարանին, Երեւանը իր անտանելի ձիւներէն մաքրելու,* 40 *միլիոն ալ իր սիրասուն "Բազէ"ներուն որոնք Ծաղկաձորի ձիւներու վրայ կը գտնուին այս օրերուս, ոչ թէ մաքրելու... այլ զուարճանալու... անոնք քաղաքին գլխաւոր փողոցներուն վրայ կը տեսնուին միմիայն ընտրութիւնները կանխող օրերուն որպէս նախագահական "շտապ"ին ճամբայ հարթող...:*

ԻՆՉ ԿԸ ԽՈՐՀԻ ԵՐԵՒԱՆՑԻՆ ԻՐ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

Ամէնէն խայթողը Ա. Աւետեանն է "168 ժամ"ի 13րդ էջին մէջ (Փետր. 9 - 13), "Ո՛վ փչոտ ճանապարհ" ակնարկով:

Ան կը գրէ. «Երբ կառուցւում էր Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, շինարարներից մէկն ընկաւ եւ մահացաւ: Դէպքը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից մեկնաբանուեց որպէս դժբախտ պատահար: ...Խօսակցութիւններ կային, որ նոյն եկեղեցում առաջին հարսանիքի պսակադրութեան ժամանակ կարինը խայթել էր հարսնացուին: Հարսնացուն մահացաւ, փեսան վշտից ինքնասպան եղաւ: Դէպքը նորից որակուեց դժբախտ պատահար:

«Իսկ եթէ մէկը հիմա որոշի գնալ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի աղօթելու ու չկարողանայ տեղ հասնել այս սառցակալած ճանապարհին ընկնի ու ոտ ու ձեռքը ջարդի... ի՞նչպէս կ'որակուի: Նորի՞ց դժբախտ պատահար: Խե՛ղճ հաւատացեալը հաստատ կը մտածի թէ մեղքերը շատ են, ու Աստուած պատժեց: Կամ ենթադրենք հաւատացեալին յաջողուել է մի կերպ յաղթահարել այս անանցանելի ճանապարհին ու տեղ հասնել: Աղօթքից, մեղքերի թողութիւնից յետոյ թեթեւացած հոգով ու երջանիկ, նա եկեղեցուց դուրս է գալիս եւ այս սառցակալած աստիճաններից ընկնում, ոտ ու ձեռ ջարդում է. հաւատացեալը ի՞նչ պէտք է մտածի. Աստուած իրեն չների եւ պատժե՞ց: Պատկան մարմինները դէպքը նորից դժբախտ պատահար կ'որակեն: Ի՞նչ անի խեղճ հաւատացեալը նման պայմաններում: Եկեղեցի չգնա՞յ այնքան ժամանակ մինչեւ բարի արեւը դուրս գայ ու հաւատքի ճամբան այս հաստ սառոյցից ազատի՞... թէ յոյսն Աստուծոյ վրայ դնի ու գնայ՝ մտածելով որ մեղքերը քիչ լինեն, ճամբան բարեյաջող կ'անցնի: Իսկ եթէ ընկաւ, ի մի տեղը ջարդե՞ց... ոչինչ, ուրեմն Աստուած է այդպէս կամեցել: Թէ այս օրերին եկեղեցի գնացողը պէտք է այնքան հաւատք ունենայ, որ համոզուած լինի թէ անպայման եկեղեցի կը հասնի եթէ նոյնիսկ ճանապարհը սառցակալած լինի կամ էլ թէ կանգառի ու եկեղեցու արանքում խորը ծով լինի (հալած ձիւներից): Նրա հաւատքը պէտք է այնքան ուժեղ լինի որ կարողանայ Քրիստոսի ու առաքեալների նման ծովի վրայով քայլել, սառոյցների վրայ քայլել ու չընկնել, ջարդուել: Մի գուցէ եկեղեցու սպասաւորները դիտմա՞մբ են այս աստիճանները սառցակալած թողել, որպէսզի ստուգեն մեր հաւատքի ուժը, թէ՞ նրանք որոշել են որ հաւատացեալը պէտք է տառապի, նոր հասնի իրենց դուռը»:

"Իրաւունք"ը «Շարաթուայ զարմանք» սիւնակով (2006, *Փետր.* 9) *կը յարձակի* «թրիքոտ տրեխներով անցկացրած սեփական մանկութիւնը» *այն ամենասաստրին խաւի ներկայացուցիչներու դէմ, որ պաշտօնատար կամ գործարար դարձած են, որոնք ինչ այլանդակութիւն* «ասես անում են փողոցներում իրենց "ճիփ"երով, հիմա ամենաhաքրկուած ձեւով "բիւրան"ներ (*ձիւնի չարժանիւ*) են քշում Ծաղկաձորի անանցանելի փողոցներով եւ դրանց համար փակւում են այդ առողջարանային քաղաքի փողոցները: ...Մնում է զարմանալ ու զարմանալ թէ ինչպէս ոչնչից ամէն ինչ դարձածների ճարպակալած ուղեղները մոգոնում են նորանոր լպիրշ ձեւեր թէ ինչպէս սովորական քաղաքացիներին ցոյց տան սեփական "գերազանցութիւն"ը»...:

Խմբագրութիւնը մոռցա՞ծ է որ "Ձուկը գլուխէն կը հոտի":

Յօդուածագիրը շարունակելով իր սուր դիտողութիւնները նաեւ Երեւանի այս օրերու անտանելի վիճակի մասին կու գայ այն եզրակացութեան (որուն ես տարիներ առաջ հասած եմ) թէ. - «Մենք այլեւս չենք զարմանում որ մարդիկ թաղապետ են ընտրում ոչ թէ թաղը մաքուր պահելու այլ ապօրինի եղանակով փողեր աշխատելու ու գողական "ռազպորկաներին" մասնակցելու համար. անշուշտ երկրի նախագահը չպետք է զբաղուի ձիւն մաքրելով... բայց զարմանալին հետեւեալն է. միթէ Հայաստանում կը գտնուի՞ որեւէ գործ որն այս իշխանութիւնները կարողանում են լաւ անել, բացի մարդ ծեծելուց ու քուէատուփեր լցնելուց»: *Ապա հարցականէն հաստատականի անցնելով կ'եզրակացնէ որ* «Մեզանում ուժային նախարարների պարտականութիւնը ոչ թէ հանրային անդորրն է ու բնակչութեան կենսական շահերի պաշտպանութիւնը, այլ ընդամէնը մի խումբ տըզրուկների անձնական շահի սպասարկումն է»:

« ... Իսկ առատ ձիւնը քաղաքում շատ բան է ծածկել, անգամ Երեւանի փողոցների հսկայ աղբակոյտերը»: (*"Ազգ"*, 2006, Փետրուար 2):

"Ջորրորդ իշխանութիւնը" (2006, *Փետրուար* 2) *իրաւական հարցեր տուած է թաղապետական եւ քաղաքապետական իշխանութիւններուն "սառցաշուշաներ" նորայայտ երեւոյթի մասին: Սառի այն բեկորներու որ դանակի սրութեամբ եւ կապարի ծանրութեամբ հալող տանիքներէն, պատշգամներէն սկսած են մայթի անցորդներուն վրայ տեղալ... եւ ոչ մէկ համոզիչ պատասխան ստացած ըլլալով, քաղաքացիներուն կը թելադրէ տունէն դուրս չելլել, կամ երկաթէ սաղաւարտներով օժտուիլ...:*

Արա Մարտիրոսեանի յօդուածն ալ (*"Ազգ"*, 2006, *Փետրուար* 9) *հեգնական տողերով, արդար ընդվզումով կը խարանէ քաղաքապետարանի "լկտիութիւնը".*

«Ճիշդ է քաղաքապետարանն ինչ-որ յայտարարութիւն տարածեց որ ձիւնը հալուելու է եւ վտանգներ ստեղծելու... դրա համար պէտք է շնորհակալ լինենք քաղաքապետարանին, քանի դժուար թէ գլխի ընկնէինք որ ձիւնը մի օր կարող է հալուել... այսպէս թէ այնպէս երեւանցիներս տեղեկացանք որ շուտով Երեւանը կարող է նոր Վենետիկ դառնալ, երթուղային տաքսիները կը փոխարինուին նաւակներով...:

Ո՞վ. ո՞ր կառոյցը պէտք է մաքրի մայթերը: Ո՞ւր են անհետանում գոյքահարկի եւ հողի հարկի դիմաց անցեալ տարուանից սկսուած թաղապետարաններին մեր վճարած հարկերը...»:

Կ'ուզէ՞ք ճիշդ խօսիմ: Ես ապշած եմ երեւանցիներու միամտութեան վրայ որ տակաւին չեն ըմբռնած որ նման իշխանութիւններու հարցեր տալ իսկ բոլորովին աւելորդ է...:

ՑԻՊԷ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԷՏ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

ՄԻՆԱՍ ԳՈՃԱՅԵԱՆ

Զգայացունց լուրը տարածուեցաւ Պաղեստինէն Եւրոպա, ԱՄՆ, Հարաւային Ամերիկա, երբ յայտնի դարձաւ թէ Պաղեստինի ժողովուրդը զգալի մեծամասնութեամբ եւ քաջ գիտնալով Արեւմուտքի ու ԱՄՆ-ի հակադարձութիւնը, իր ձայնը տուաւ "ծայրայեղական" ու "ահաբեկչական" "Համաս"ի թեկնածուներուն: Այսօր, եւ վերջին 10-12 օրերուն, Արեւմուտքի եւ ԱՄՆ-ի լրատուական գործակալութիւններու հաղորդումներուն մէջ այս քաղաքական իրադարձութիւնը կը գտնուի գլխաւորագոյն լուրերու, տեղեկագրութիւններու եւ մեկնաբանութիւններու շարքին:

Զգայացունց էր, որովհետեւ Իսրայէլ - Արեւմուտք - ԱՄՆ - Պաղեստին յարաբերութեանց նժարին վրայ բան մը կը փոխուէր: Պաղեստինեան հարցի խաղաղ լուծման գործընթացին մէջ իշխանութեան պիտի գար Արեւմուտքի աչքին փուշ ու "ահաբեկիչ" պիտակուած "Համաս"ը, կազմակերպութիւն մը, որ չէր ճանչնար Իսրայէլը, ու դեռ աւելին՝ անոր ոչնչացումը կը նկատէր քաղաքական նպատակ, իսկ անցնող տարիներուն, ինքզինք կը նկատէր Իսրայէլէն ներս կատարուած բազմաթիւ ինքնասպանական գործունէութիւններու հեղինակ:

Զգայացունց էր, որովհետեւ ԱՄՆ-ի վերջին երկու վարչախումբերը (Գլինթընի եւ Պուշի) աննախադէպ աշխուժութիւն ցոյց կու տային Road Map *կոչուած մեծ ծրագրի գործադրութեան, եւ կարծես թէ յոյսեր կային այդ ծրագրի յաջող գործադրութեան ճամբուն վրայ: Բայց ահաւասիկ, անակնկալօրէն, մէկ կողմէն առողջական ծանր հարուած կը ստանար երէկուան ջարդարար Արիէլ Շարոնը (Պէյրութ՝ Սապրա եւ Շաթիլա Թաղերու կոտորած), որ* Road Map*-ի գործադրութեան մէջ, ինչ-ինչ հաշիւներէ կամ ապագայ այլ կորուստներէ փրկելու համար Իսրայէլի հրեաները, սկսեր էր վիճումներ կատարել, մեծ յոյսեր ներշնչելով Ովկիանոսի այս ափի իր ամերիկացի բարեկամներուն:*

"Համաս"ի յաջողութեան անմիջապէս կը յաջորդէր նախագահ Պուշի մեկնաբանութիւնն ու իր վարչախումբի որդեգրելիք քաղաքականութեան, ու նոր դիրքորոշման բանաձեւումը: Նախագահը - ոչինչ զգայացունց պատահածի պէս - կ'ըսէր թէ իր քաղաքականութիւնը պիտի շարունակուէր այնպէս ինչպէս որ գծուած էր եւ համաձայնեցուած ընթացաւոր պաղեստինեան կառավարութեան հետ (Մահմուտ Ապպասի վարչութիւնը), պայմանաւ որ համասական մեծամասնութեամբ կազմուելիք կառավարութիւնը հրաժարի իր "ահաբեկչական" գործելակերպէն եւ ընդունի Իսրայէլի գոյութիւն ունենալու իրաւունքը: Ի հարկէ բաւական մեղմ ու զուսպ արտասանուած խօսքեր էին ասոնք ընտրութեան յաջորդ օրը, երբ արդիւնքները պարզ էին դարձեր:

Թէ Պաղեստինի ժողովուրդի մեծամասնութիւնը ճի՞շդ որոշում տուաւ թէ սխալ, ատիկա ապագային կ'երեւայ, որովհետեւ տակաւին անյայտ կը մնայ Իսրայէլի դիրքը (զինական եւ քաղաքական), անյայտ կը մնայ նաեւ միլիոնաւոր տոլարներու օգնութիւնը, որ կը ղրկուէր Եւրոպայի հարուստ պետութիւններու, ԱՄՆ-ի եւ արաբական հարուստ երկիրներու կողմէ: Մտավախութիւններ կան որ օգնութիւններու անկախումը Պաղեստինը կրնայ հասցնել սնանկութեան - ո՞վ պիտի կարենայ վճարել գրաւեալ տարածքներու վրայ պետութեան ու իշխանութեան դեր ստանձնած հազարաւոր պե-

տական պաշտօնեաներու աշխատավարձե-րը...:

Մէկ բան պարզ է, որ քուէարկողներու մեծամասնութիւնը իր վստահութիւնը կորսնցուցած էր ընթացաւարտ պաղեստինեան կառավարութեան հանդէպ սա պատճառներով.

ա. Անցնող շրջանին, որ բաւարար ժամանակ կու տար ժողովուրդին տեսնելու, թէ վարչութեան ալ՝ գործադրելու եւ իրականացնելու շօշափելի յառաջխաղացումը Պաղեստինի հարցի կարգաւորման ուղղութեամբ, փաստօրէն լուրջ ճամբայ չէր կտրուած այս ուղղութեամբ: Այսինքն, Մահմուտ Ապպասի վարչութիւնը (այլ խօսքով՝ Ֆաթահը) չէր արդարացուցած ինքզինք:

բ. Գրաւուած տարածքներու բնակչութեան մեծամասնութիւնը դժգոհ էր ընթացաւարտ վարչութեան պաշտօնեաներու աշխատանքային եւ ծառայողական մակարդակէն, այսինքն, կաշառակերութիւնը գլուխը առած գացած էր:

Թէ դէպքերը ի՞նչ ուղղութեամբ պիտի ընթանան իշխանութեան անցման շրջանին եւ անկէ վերջ, ժամանակը ցոյց պիտի տայ: Համասը պիտի դիմէ՞ Արեւմուտքի պահանջները գոհացնող զիջումներու, կամ որքանո՞վ պիտի զիջի, հաւանաբար յայտնի կ՚ըլլայ յաջորդող շաբաթներուն: Այս բոլորէն անջատ, բայց այս դէպքերու լոյսին տակ, մեզ կը հետաքրքրէ սա իրականութիւնը, թէ՝ տասնեակ տարիներու անմարդկային, անհանդուրժելի եւ անըմբռնելի պրկանքներու մէջ ապրած Գազայի ժողովուրդը գիտակցօրէն, ձեռքը խղճին վրայ դրած, քուէարկեց ըստ իր հայեցողութեան աւելի ճիշդ ու արդար գործունէութիւն ծաւալած "Համաս"ին, նախընտրելով օտարին նուէրը չընդունիլ եւ իր գլխուն վրայ չունենալ վարկաբեկուած ու կաշառակեր վարչութիւն մը:

Ոմանք թերեւս մտածեն թէ քաղաքական ու տնտեսական ինքնասպանութիւն մըն էր կատարուածը, որ նախընտրուեցաւ մեծամասնութեան կողմէ: Արդեօ՞ք: Այդ մեծամասնութիւնը արդէն տասնամեակներէ ի վեր այնպիսի առասպելական պրկանքներու մէջ կ՚ապրէր եւ այնքան աւելի վատ օրեր տեսած էր, որ գալիք նեղ օրերուն ալ հաւանաբար պատրաստ էր դիմանալու՝ միայն թէ շնորհքով, բարեխիղճ ու ժողովուրդին շահերը գերադաս համարող կառավարութիւն մը գլխուն վրայ:

Որքա՜ն ուսանելի բան կայ այս բոլորին մէջ մեզի համար, յատկապէս ի Հայաստան, ուր շնորհքով ու չինիչ ընդդիմութիւն մը չկրցանք գլուխ հանել, ուր իշխանութեան ներքեւի, միջին ու յաճախ նաեւ բարձրագոյն մակարդակներու վրայ քաղցկեղի նման տարածուած է հայասպան կաշառակերութիւնը, մեծամտութիւնը, վայրագ սպառողականութիւնը, մսխումը, անտաժէտ հովանաւորչութիւնը եւ արագօրէն հարստանալու մոլուցքը:

Հայրենի զանգուածներու անտարբերութիւնը (պատճառները շատ կարեւոր չեն), կրաւորական համակերպումը եւ յաճախ նաեւ անօգուտ հանդուրժողականութիւնը անցնող տարիներուն պարզապէս աւելի՛ խորացուցած է ճեղքուածքը իր եւ իշխանութեան միջեւ՝ "այս երկրից փախչողը կը փրկուի" կարգախօսին մէջ տեսնելով իր ապագան: Մենք վարժուած ենք շատ յաճախ դիմացինին վրայ նետելու յանցանքը, ցանկապատի միւս կողմը գտնուողներուն մէջ տեսնելու ձախողութիւններու չարեաց աղբիւրը, մեր թերութիւնները կտուրը նետելով դիմացինին մէջ փնտռելու մեղաւորը, բայց չէ՞ որ երբեմն մենք՝ կրաւորական հանդարտութեան մէջ թպրտացողներս, մեր չըհաւնած իշխանութիւններուն համար կը ծառայենք որպէս պատուանդան...:

Պաղեստինի լուր մեծամասնութիւնը պատգամ մը տուաւ իր վերջին քաջարի քաղաքացիական պարտականութեան բարձըր գիտակցութեամբ, որ աւելի՛ յարգանք պարտադրեց դուրսի աշխարհին: "Հերթը մի պահ մերը չէ՞ հիմա...":

"Նոր օր" (Գալիֆորնիա)

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՄԱՅՐԸ

Գորէթթա Սքոթ 30ական թուականներուն երբ կը խաղար ծնողքին ագարակին մէջ, կամ Ալապամայի միակ դասարանով մէկ վարժարանը կը յաճախէր, չէր կրնար երեւակայել որ օր մը Քաղաքացիական իրաւունքներու ամերիկեան շարժումին ազդեցիկ մէկ ղեկավարը պիտի ըլլար եւ երկրին ամենէն սիրուած հանրային դէմքերէն մէկը: Իր ամուսնին Մարթէն Լիւթէր Քինկի սպանութենէն ետք (1968) Գորէթթա կորովով շարունակեց պայքարը որուն նպատակն էր անաչառ արդարութեան մը, իրաւունքներու հաւասարութեան խաղաղ տիրացումը:

Ան վերջերս մահացաւ 78 տարեկանին. Սխալ է կարծել որ հիմնական պայքարին մէջ ամուսնին ստուերին մէջ մնացած է. Անոր համաքայլ ընթացք պահած է առաջին օրէն. մասնակցած է քաղաքացիական իրաւունքներու պահանջով ցոյցերու, ամուսնին հետ Օսլօ գացած է 1964ին, Նոպէլեան մրցանակին անոր տրուելուն առթիւ, անոր հետ եղած է երբ սեւամորթները պոյքոթ-ի ենթարկած են հանրակառքերը (1955). այս վերջինը նոյնպէս վերջերս մահացած Ռոզա Փարքսի դըրւագով ծայր առած է. սեւամորթ այդ կինը այդ տարուան Դեկտեմբեր 1ին մերժած էր կանոնը յարգել եւ հանրակառքին մէջ աթոռը զիջիլ սպիտակամորթի մը: Ոստիկանութիւնը զինք ձերբակալած էր որուն որպէս հակազդեցութիւն սեւամորթները որոշած էին հանրակառք չնըստել: Գորէթթա ոստիկանութեան ազեղ յարձակումներուն թիրախ եղած էր: Անոնք փորձած էին արտաքսել իր ամուսինը, իրենց ամուսնութիւնը, քաղաքացիական իրաւունքներու շարժումը: Այդ բոլորին հետ ան չորս զաւակ հասցուցած է, միշտ մնալով կորովի, արժանաւորութեան, շնորհալիութեան տիպար մը:

Զինքը իր նմաններէն զանազանող գըլխաւոր յատկանիշը եղած էր վճռակամութիւնը: Մանկութեանը ան բամպակ կը հաւաքէր իր քոյրերուն ու եղբայրներուն հետ օգնելու համար ծնողքին. օր մը ութ քմ. հետիոտն կ՚երթար դպրոց հասնելու համար: Ի վերջոյ յաջողեցաւ թէ՛ համալսարանի, թէ՛ երաժշտանոցի վկայականի տիրանալ: Ամուսնին մահն ալ ինքն իր վրայ չփակեց զինք. դրդեց շարունակելու անոր սկսած գործը: Այդ մահէն հազիւ քանի մը օր ետք այրի կինը հազարաւորներէ բաղկացած թափօր մը կը գլխաւորէր Մէմֆիսի մէջ: Հիւսիսային Ափրիկէի ցեղային խտրականութեան դէմ կազմակերպուած բոլոր ցոյցերուն կը մասնակցէր: Ամուսնին նպատակը տեւականացնելու համար ան հանդանակութեան դիմեց ու հիմնեց անոր անունով կոչուած կեդրոնը: Անխոնջ աշխատանք տարաւ որպէսզի ազգային ոգեկոչումի օր հռչակուի ամուսնին մահուան օրը (Յունուարի երրորդ երկուշաբթին):

ՔԱՂՀԱՆ

Ն Ի Ս

ԹՈՎՄԱՍ ԱԿՆԱՄԱՁԵԱՆ ՋՐԱՅԱՏՔԻ ՓՈՔՐԻԿ ԱԽՈՅԵԱՆԸ

Նիսի շրջանային թերթը Փետրուարի թիւին մէջ մեծ գովեստներով կը խօսի տասնամեայ Թովմաս Ակնամազեանի յաջողութեան մասին: Ան Յունուար 15ին Ժ. Մէտսէն աւազանին մէջ Ջրացատքի միջազգային մրցաշարքի մը զոման մասնակցած ու առաջին տեղը գրաւած է: Ինչպէս թերթը կ՚ըսէ, հայ պատանին 2003ին արդէն Ֆրանսայի ախոյենութեան պրոնզէ մետալի արժանացած, ՓԱՔՍ.-ի շրջանի ախոյենութեան ալ մրցանակներ շահած է: Մէկ մեթր եւ երեք մեթրէն ցատքելու ճիւղերուն մէջ Սթրազպուրկի մէջ ալ յաջողութիւններ արձանագրած է: Յունուար 15-ի զոման ցատքերուն դատակազմը հմայուած է յատկապէս պատանիին ցուցադրած որակէն որ երկարատեւ եւ համբերատար մարզումներու արդիւնք է:

Լոյս տեսաւ

ԽՈՐԱԳԻՐ՝ ԱՌԺԱՄԵԱՅ ԷՐՄԷՆ

Ի՞նչ կը պատմէ Հայու անձնական յուշերուն, պատմութեան, ցեղասպանութեան զոհերու վկայութիւնը միաձուլած երկտասարդ մը: Փասքալ Թոքաթլեանի "Խորագիր՝ առժամեայ Էրմէն"ը պատասխան է հարցումին: Ինք հեղինակն է ու դերակատարը: Ընկերակից ունի Գագիկ Մուրատեանի քամանչան:

Մարտ 7-12 Երեքշաբթի –Շաբաթ ժամը 20:30ին, Կիրակի 16ին:

Théâtre de l'Aquarium - La Cartoucherie
Route du Champ de Manœuvre
75012 Paris — 01.43.74.99.61

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՄԲԱՏ ՀՕՐԵՂԲԱՅՐԸ

Երբ առանձին կը մնայ, Գնդապետը կը մօտենայ տեղակալ Իսմայիլին եւ ատրճանակը ձեռքին, կը ստիպէ իր մարդերով անձնապէս փոսէն դուրս քաշելու դիակները, կարգաւ շարելու փոսին եզերքին եւ փակելու անոնց աչքերը: Երբ կը տեսնէ Գրիգորը, սկեպտիկը, ուղղամիտ բարեկամ բոլորին, եւ կ՚անդրադառնայ որ կը շարժի տակաւին, իր բարկութիւնը կը վերածուի խոր կսկիծի եւ ծանր գործ մը կատարելու պարտաւորութեան: Հաստատ ձեռքերով կը կորէ անարդ կապը որ կը ճնշէ բերնին վրայ, կը փակէ աչքերը ձախ ձեռքով եւ կը փսփսայ. «Հին բարեկամ, ներէ ինծի» եւ ատրճանակի գընդակ մը կ՚արձակէ ճակտին:

Դառնալով Իսմէնէին որ իրմէ վերջ միւս կիներուն հետ եկած է, կ՚ըսէ. «Լացէք իրենց վրայ, դուք որ գիտէք լալ: Աստուած ողորմի մեզի»:

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Հազիւ դուրս ելած Ագարակէն, Իսմէնէի եղբայրները շրջապատեցին կառքերը եւ սկսան իրենց սովորական լացի եւ սուգի ողբերը:

Մեղմ, սեւ հով մը կը պատէ Սմբատի կիները, բայց տակաւին զարհուրանքի անդրադարձը չունին: Գոչումներ եւ ողբեր անզսպելիօրէն կը պոռթկան իրենց կուրծքէն եւ իրարու ուսին կռթնած, կը թափեն իրենց արցունքները: Ցնցոտիներու մէջ փաթթուած, մեկուսացած բոլորէն, գերեզմանատուներու մէջ շրջող պառաւները, որոշ հեռաւորութեան մը վրայ փափկանկատ լռութեան մը մէջ կը շարուին, անկանոն շըրջանակ մը կազմելով: Իրենց կարգն ալ պիտի գայ ողբալու եւ կը մտածեն՝ նաեւ սուգի պատեհ հոգեճաշերով փորը լաւ մը լեցնելու ժամանակը: Աղքատին սահմանափակուած հորիզոնն է այս:

Բոլորը Շուշանիկը կը դիտեն, բայց Շուշանիկ ոչ մէկը կը տեսնէ: Կու լայ "Նիոպէ"ի նման, մարմինը անշարժ, դէմքը անշարժ, քարացած, անդադար կու լայ: Հիմա Ազնիւն է որ կը սթափի. այս կարճ ժամանակաշրջանին անմիջապէս հասուն կին դարձած է եւ տենդագին կը հաշուէ ընտանիքին վերապրածները, որպէսզի որեւէ մէկը տան մէջ մնացած չըլլայ: Եւ իր եղբայրը կը գտնէ Հանրիէթը որուն հագուստները սարսափելիօրէն թաթխուած են արեան մէջ. կը հեծկլտայ: Նուպարը որ ապշահար դէմքով եւ մետաքսէ խըրտացող փէշով շնորհալի աղջընակի մը պէս հագուած է, պիտի ըլլայ փրկուող միակ մանչ զաւակը: Ազնիւ այդ պահուն ինքզինքին կ՚երդնու որ զինքը պիտի փրկէ, վերապրեցնէ: Եւ պիտի յաջողի, գտնելով իր մէջ ուժ մը որ կը թրթռայ, կը պրկուի կամակոր եւ անսանձ:

Կ՚առնէ ձիուն սանձերը, կը նայի իր շուրջը: Այդ վայրկեանին կը տեսնէ Իսմէնէն որ իր թոռան՝ Եորկիոսի կառքով եկած եւ անոր քովը կեցած է: «Կառքին մէջ մտիր, Շուշանիկը մխիթարէ» կը հըրամայէ Ազնիւ, եւ Իսմէնէ որ անմիջապէս կը հասկնայ, յարգանքով կը պատասխանէ. «Շուտով: Բայց ձգէ որ առաջ այս կիները ներս ղրկեմ: Ձեր սիրելիները քրիստոնէական թաղում մը պէտք է ունենան, եթէ ոչ ես Իսմէնէ չեմ ըլլար»:

Ուրախ՝ որ իրենք ալ գործ պիտի ունենան, գերեզմանատան պառաւները եւ եղերամայրերը կը սկսին իրենց տխուր եւ միապաղաղ լալկան մեղեդիները եւ իրարու ետեւէ շարքով կը մտնեն Ագարակէն ներս: Գիշերային գոյնզգոյն մթնշաղի մէջ կը վառեն իրենց հին լապտերները եւ կը տողանցեն, անկողմնակալ արդարութեամբ երգելով մարդկային ցեղին բոլոր անծանօթ անդամներուն համար:

Լոյսերու խումբ մը կը լուսաւորէ Նըւագածու Հրանդին դիակը որ պառկած է դաշտին վրայ: Ուրիշ խումբ մը՝ Նամակաքաշի – լուսանկարիչ Լեւոնինը: Մարմինները կը դասաւորեն, աչքերը կը փակեն: Ցետոյ, ատակ շարժումներով եւ կոպիտ փորձառութեամբ կը փոխադրեն եւ կը շարեն միւս մարմիններուն հետ lawn-tennisի եզերքի հողին վրայ:

Հոն կիները կը շրջապատեն ջարդուածները եւ ամէն մէկը իր լապտերը առած, իրարու ձեռք կը բռնեն եւ կը սկսին շըքեղօրէն իրենց արարողութիւնը: Այս պարագային ալ, Սմբատ եւ իրենները արժանացան քրիստոնէական թաղում մը ունենալու: Միւս բոլոր Հայերը, որ այդ չարաշուք օրերուն իրենց կեանքը պիտի կորսնցնեն՝ ջարդուած, խողխողուած, չարչարուած, ծարաւէն եւ անօթութենէն, Անատոլուի ճամբաներուն երկայնքին մեռած, կարծես հետեւողական հեգնանքով, պիտի զրկուին թաղման ամէն արարողութենէ: Աւելի ճիշդ՝ պէտք պիտի չըլլայ: Որովհետեւ առանձին մեռած մը վայրկեան մը առաջ շնչող էակ մըն էր, ողջ էր եւ իր մարմինը կը դառնայ դիակ մը որ կը յարգուի: Հարիւր հազար դիակներ փտող, նեխող միսերու կոյտ մը կը դառնան. դէզ մը աղբ եւ ուրիշ ոչինչ. ժխտական իրականութեան մը աղտոտն են որմէ պէտք է ձերբազատիլ:

Բայց հոն, Ագարակին մէջ, Իսմէնէ անմիջապէս աչքին մէկ ծայրով սեւ շուք մը կը նշմարէ որ պատշգամին անկիւնները կը սահէր. վստահ իր բնազդին, կը կանչէ կոպիտ ձայնով. «Դո՛ւրս ելիր Իսաակ քահանայ, ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ դուն ողջ ես»:

Եւ Իսաակ չանթահարուած, կը պատասխանէ. «Տոքթոր Գրիգորը ազատեց զիս: Ըսաւ որ Հայ չէի»: Ցետոյ ամօթը զինքը ծնրադիր կ՚ընէ:

(Շար. 46)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Հրանոյշ եւ Արաքսի Գազազեան 200 *Եւրօ կը նուիրեն "Յառաջ"ին* Կարպիս եւ Արմենուհի Յակոբեանի *յիշատակին*:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ.– Տիկին Սօնա Պուտաքեան 70 *Եւրօ*։

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

Inauguration d'un Centre d'Accueil et de Formation destiné aux demandeurs d'asile de nationalité arménienne

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés a inauguré le 15 novembre 2005 son centre d'accueil et de formation destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Avec ses partenaires, l'AAAS accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement contactez-nous à l'adresse suivante :

AAAS - Centre d'Accueil et de Formation
5, rue du Marché Ordener
75018 Paris
Tél. : 01. 42. 63. 32. 45
Fax : 01. 42. 63. 32. 81
E-mail : aaas.retour@free.fr

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԻՋԻՆ ԿԻՐԱԿԻ

ԿԻՐԱԿԻ, փետրուար 19.–

Յառաջիկայ Սրբոց Ղեւոնդեանց տօնին առիթով, այսօր կը կատարուի մասնաւոր Հոգեհանգստեան Պաշտօն, վախճանեալ Առաջնորդաց եւ Փարիզեան շրջանի հոգեւոր պաշտօնէից յիշատակին։

Յաւիտենական յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի։

□

ԵԿԱՑՔ ՏՕՆԵՍՑՈՒՔ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, փետրուար 21.–

Տօն Սրբոց Ղեւոնդեանց Քահանայիցն
Սկիզբ Ժամերգութեանց՝ Ժամը 9ին։

Cathédrale des Arméniens Catholiques SAINTE-CROIX DE PARIS
13 rue du Perche — 75003 PARIS

Monseigneur Grégoire GHABROYAN
Evêque des Arméniens catholiques de France

élèvera à la dignité de «Dzayrakouyn Vartabed» le Révérend Père Joseph KELEKIAN
Curé des paroisses de Paris et d'Arnouville

en lui remettant la Croix et la Crosse de «Kerharkéli» (Archiprêtre)

le dimanche 26 Février
au cours de la Divine Liturgie qu'il célébrera à 11 heures
en la Cathédrale Sainte-Croix de Paris

une réception suivra.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN

Réservations aux numéros suivants : 01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

RECHERCHE

La Croix Bleue des Arméniens de France recherche pour les séjours de Bellefontaine :

Eté : Juillet et Août 2006

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA (bon niveau de ski pour le séjour d'hiver)**

Candidatures à adresser à :

CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS.
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr
ou par fax : 01 53 34 12 13

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, փետրուար 23.–

Տօն Սրբոց Վարդանանց
զօրավարացն մերոց՝
հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն,
որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին
451 թուին "վասն հաւատոյ եւ
հայրենեաց"

Սկիզբ Ժամերգութեանց՝ Ժամը 9ին,
Պատարագ՝ Ժամը 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ Ժամը 11ին։

Ձկնի սրբոյ պատարագի,
Մաղթանք Հայրապետական,
Տօն անուանակոչութեան
ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ
Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի
Ամենայն Հայոց։

Ծանօթ.– Պետական տնօրինութեամբ, այսօր բոլոր Հայերն կրնան բացակայիլ իրենց պարտաւորութիւններէն, համախումբ մասնակցելու՝ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻ կրօնական եւ եկեղեցական արարողութիւններուն։

"Զի Հայր մեր զուրբ զԱւետարան գիտեմք, եւ Մայր՝ զԱռաքելական Եկեղեցին"։

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԼԻՈՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, փետրուար 23.–

Տօն է վարդանանց Զօրավարացն
Մերոյ Հազար Երեսուն եւ վեց վկայիցն
Որք Կատարեցան ի Մեծի Պատերազմին։

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։
Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, փետրուար 23. –

Պատարագ՝ Ժամը 10ին։
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՄԱԿԱՐ Ա. ՔՀՆՅ. ՆԱԶԱՐԵԱՆ

CINE-CLUB Paris 10e «Rouben Mamoulian»

sous le parrainage de
Robert Guédiguian, réalisateur

Vendredi 24 février à 20 h 30

ROME, VILLE OUVERTE

de **Roberto Rossellini**
film italien (1945) de Roberto Rossellini
en v.o. sous-titré français
avec Anna Magnani, Marcello Pagliero et Aldo Fabrizi

Directeur des programmes :
Arto Pehlivanian

- Participation aux frais : 5 Euros;
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall
75010 Paris — Métro : République

ՇԱՒԻԼ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

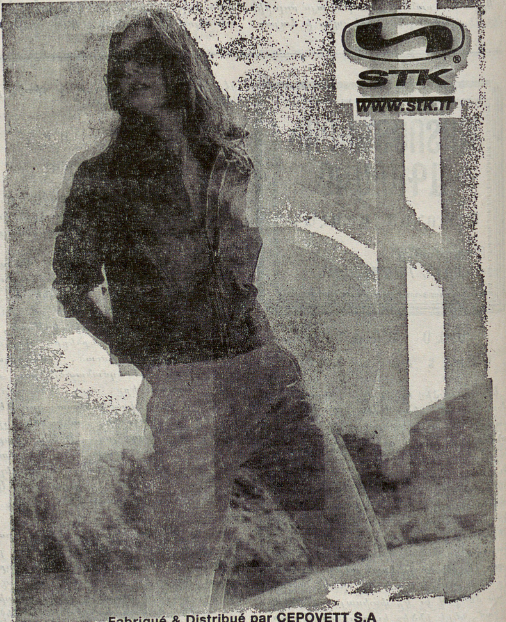
Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու.–

Կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին
Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը։

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
 - Թեմի ստեղծում՝ հիմնադիր անդամի հանգամանքով։
 - Պատուիրակներու ընտրութիւն։
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
 - Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն։

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : Nº 0609 K 84976

Fabriqué & Distribué par CEPOVETT S.A
150, ancienne route de Beaujeu - GLEIZÉ BP 421
69653 VILLEFRANCHE / SAÔNE CEDEX
Tél : 04 74 62 47 00 - Fax : 04 74 68 20 09 - Em@il : stk@stk.fr

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 21
MARDI
21 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամենօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.395
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
81e ANNEE — N° 21.395

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՌՉՆԱՅԻՆ ԿՐԻՓԸ Ֆրանսա հասած է, ինչպէս հաստատեցին իշխանութիւնները, քննելէ ետք մեռած վայրի բադ մը, որ կը կրէր H5N1 վիրիւսը, Էնի նահանգը: Հարցը փսիքօզի մը ծնունդ տուած է եւ թռչնազգիներու սպառումը արդէն իսկ 15%ի նուազում կրած է: Ֆրանսա Եւրոպայի 6րդ երկիրն է որ վարակուած է, Իտալիայէն, Յունաստանէն, Գերմանիայէն, Աւստրիայէն եւ Սլովենիայէն ետք: Ապահովութիւն տրուած է որ համաճարակի վախ չկայ եւ թռչնազգի ալ կարելի է ուտել առանց մտավախութեան: Քննութեան տակ առնուած են նաեւ մեռած կարապներ:

ԻՍՐԱՅԷԼ որոշեց տնտեսական խիստ միջոցներ ձեռք առնել պաղեստինեան նոր իշխանութեան դէմ: Վարչապետին համար, Իսմայիլ Հանիյէհի նշանակումը որպէս վարչապետ նշանն է որ "պաղեստինեան իշխանութիւնը սէ փաքթօ ահաբեկչական իշխանութիւն մը դարձած է": Ուրեմն, Իսրայէլ որոշած է նախ ջնջել ամսական 50 միլիոն տոլարի յատկացումը, զոր պարտի ընել: Գումարը կը համապատասխանէ տուրքերուն և մաքսային իրաւունքներուն, զորս Իսրայէլ կը գանձէ յանուն պաղեստինեան իշխանութեան: Այս կարգադրութեան առաջին զոհերն են 150 հազար պաշտօնատարները, որոնց աշխատավարձքը այս գումարով ապահովուած էր:

ՄՈՀԱՄԷՏԻ ԾԱՂՐԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒՆ թերթօնը կը շարունակուի եւ նոյնիսկ եղերական բնոյթ առած է տեղ տեղ, ինչպէս Պենկազիի մէջ (Լիբիա) Փետր. 17-ին, ցուցարարներու եւ ոստիկանական ուժերու միջեւ բախումներու ընթացքին: Կրակի տրուած է իտալական հիւպատոսարանը, 11 հոգի վիրաւորուած են, ոմանք՝ մեռած: Հիւպատոսարանի պաշտօնեայի մը համաձայն, 11 մեռեալ կայ: Փաքիստանի մէջ ալ ցոյցեր եւ բախումներ եղած են եւ կը թուի որ վերջ չունին: Զոհեր կան նաեւ Նիժերիա, Ինտոնեզիա, Փաքիստան: Պոլսոյ մէջ ալ, քանի մը հազար հոգի ցոյցի դիմած են: Եգիպտոսի անկախ Ալ-Ֆաճր (Արշալոյս) օրաթերթին տնօրէնին համար Արեւմուտքը կը քաղէ ինչ որ ցանած է: Լիպէ-բասխոնի մէջ (Փետրուար 20) կը բացատրուի մահմետականներու հակազդեցութեան դրդապատճառները: Ամէն կողմ զանազան ցոյցեր եւ բողոքներ կ'ըլլան: Թեհրանի անուշեղէնի վաճառորդ մը փոխած է դանիական իր խմորեղէններու անունները եւ անոնցմէ ամէնէն փնտռուածը, որ կը կրէր դանիական անուշեղէնին անունը, դարձած է "Մոհամէտ մարգարէի վարդերը"...: Նիժերիոյ մէջ կը հալածուին գլխաւորաբար քրիստոնեաները:

ՖՐ. ՀՈԼԱՆՏ հարցազրոյց մը տուած է ժուռնալ տիւ Տիմանշի, ուր կը հաստատէ որ Ֆրանսա գէշ ձեռքերու մէջ է եւ խստօրէն քննադատած է կառավարութեան վարած քաղաքականութիւնը: Վճռած է բուռն կերպով պաշտպանել արգելքի բանաձեւը, զոր կը ներկայացնեն Փետր. 21ին, դիտակցելով հանդերձ թէ անօգուտ պայքար մըն է: Բողոքը Առաջին Աշխատանքի Պայմանագրին կը վերաբերի, որու տեղ ընկերվարականները կ'առաջարկեն Ապահովութեան Պայմանագիր մը: Սեկոլէն Ռուայալի յաջողութիւնը հարցախոյզներու մէջ նախագահական թեկնածութեան համար, կ'ուրախացնէ կուսակցութեան առաջին քարտուղարը, բայց կը կրկնէ որ միակ խօսքը կը վերաբերի կուսակցութեան չարքային:

ԻՏԱԼԻՈՅ Բարենորոգումներու նախարարը՝ Ռոպերթօ Գալտէրոլի իր հրաժարականը տուած է, ինչպէս պահանջած էր Ս. Պէրլուսքոնի: Նախարարը հրապարակաւ պտըտած էր Մոհամէտին դէմ ծաղրանկարով մը, Թի-Շըրթին վրայ: Միւս կողմէ, վարչապետը համաձայնութեան եկած է ծայրայեղ աջին հետ (Մուսոլինիի Թոռ) մերձաւոր ընտրութիւններու առթիւ (Ապրիլ 9 եւ 10):

ՓԱՐԻԶԻ Հանրապետութեան հրապարակէն մեկնող ցոյց մը տեղի ունեցած է Կիրակի, Փետրուար 19ին "Արդարութիւն Իլանի համար" լոզունգներով, նաեւ "վրէժ" պահանջելով: Իլան այն հրեայ երիտասարդն է որ երիտասարդուհիէ մը հրապուրուելէ եւ ժամադրութիւն տալէ ետք առեւանգուած, չարչարուած եւ ըսպաննուած է խումբ մը "բարբարոս"ներու կողմէ, իրենց իսկ մկրտութեամբ, որոնց պարագլուխը անհետացած է: Խումբին որոշ անդամները ձերբակալուած են, բոլորն ալ Պանեէօյի (փարիզեան արուարձան) շրջանէն են: Այդ զոհին յիշատակին եղած ցոյցը բախումներու եւ թալանի առիթ տուած է վերջաւորութեան եւ նոյնիսկ արարքը հակահրէութեան վերագրուած է, հակառակ անոր որ Իլան Հալիմէէ առաջ այլ զոհեր ալ եղած են (հրաշքով ողջ մնացած) որոնք հրեայ չէին: Ցոյցին վերջաւորութեան կառքեր կրակի տրուած են եւ բախումներ պատահած: Վրէժի կոչերու ընթացքին խանութներ ալ թալանուած են: ԳՐԻՖ-ը (Ֆրանսայի Հրեայ Կազմակերպութիւններու Ներկայացուցչական Խորհուրդ) դատապարտած է այդ արարքները:

ՇԻՐԱՔ, որ Փետր .20ին կը վերջացընէր Հնդկաստան կատարած այցելութիւնը, այս անգամ մանաւանդ աւելի առեւտրական ներկայացուցիչի հանգամանք ունէր քան պետական ղեկավարի, քանի գլխաւոր մտահոգութիւնն էր շուկաներ ապահովել Ֆրանսայի: Շիրաք կը ջանար նաեւ մթնոլորտը հանդարտեցնել քանի ծագումով հնդիկ գործարարն ալ՝ Միթալ հարցազրոյցի մը ընթացքին յայտարարած էր որ կը ցաւի եւ տխուր է, որովհետեւ "ցեղապաշտ" հակազդեցութիւններ նկատած էր երբ առաջարկած էր որ Միթալ Սթիլ գնէ Արսելորը:

ՓԻԼԻՊՊԵԱՆ կղզիներու Կիսօկոն գիւղը գրեթէ ամբողջովին թաղուած է ցեխի հոսքի մը մէջ եւ 1400էն 3000 անհետացած բնակիչներ կան, տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով: Ցայտնաբերուած էին միայն 60 դիակ եւ 20 վիրաւոր, ինչ որ բան մը չի ներկայացներ աղէտին տարողութեան բաղդատմամբ:

ԺՈՐԺ ՖՐԷՇԻ դէմ (Լանկըտոք-Ռուսիյոնի Խորհուրդի ընկերվարական նախագահը) բողոքները չեն դադրած եւ հարքիները չեն ցոհանար ենթակային ներողութիւն խնդրելովը, այլ կը պահանջեն որ հրաժարի: 400 հարքիներ հաւաքուած են շրջանի կեդրոնավայրին առջեւ այդ պահանջով, չեշտելով թէ իր խօսքերը "անընդունելի են եւ նացիականութիւն կը հոտին": Խնդրոյ առարկայ է նաեւ Ժէք Լանկ, որ ներկայ էր այդ հաւաքոյթին երբ Ֆրէշ "ենթամարդ" որակած էր հարքիները բայց, այդ մասին իրեն եղած հարցումին պատասխանած էր "չլսեցի": Առկէ ի վեր, շատ կատակներ կան նախկին նախարարին խուլութեան մասին:

ԹՐՔԱԿԱՆ ֆիլմի մը ցուցադրութիւնը կրնայ արգիլուիլ Գերմանիոյ մէջ, եթէ ընթացք տրուի պահպանողական պարագլուխ՝ Էտմունտ Շթօյպէրի պահանջին:

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ՊԱՇՏՊԱՆԸ

Ազգային Ժողովը Փետրուար 17ին երկրորդ քուէարկութեամբ Մարդկային իրաւունքներու պաշտպանի պաշտօնին ընտրած է Արմէն Յարութիւնեանը: Ան սահմանադրական բարեփոխումներու մարզին նախագահ Ռ. Քոչարեանի խորհրդականն է: Ընտրուած է 87 դէմ, 131 թեր քուէով: Իր մրցակիցը Հրանտ Խաչատրեան ստացած է միայն 28 քուէ: "Որպէս մարդկային իրաւունքներու պաշտպան պիտի գործակցիմ Ազգային Ժողովի բոլոր կուսակցութիւններուն, բոլոր երեսփոխաններուն հետ" խոստացած է ան, ընտրութենէն անմիջապէս ետք: Պաշտօնավարութեան շրջանը վեց տարի է:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Ա. ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏԻ ՆԻՒԹՈՎ ԹՈՒՐՔ ԱԿԱԴԵՄԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԽՈՉԸՆԴՈՏՈՒԱԾ

"Եւրոպայի Թուրք ակադեմականներու նախաձեռնութեան" կողմէ "Ա. Աշխարհամարտին Հայերը, Թուրքերը եւ Եւրոպան" նիւթով կազմակերպուած ժողովը բախումներու պատճառ եղած է Ֆրանքֆուրթի "Կէօթէ" համալսարանին ուսանողական խորհրդարանին, հայ ուսանողներու եւ նախաձեռնարկ կազմակերպութեան միջեւ: Թուրքերը փափաքած են որ ժողովը նոյն համալսարանին մէկ սըրահին մէջ տեղի ունենայ. բայց որոշուած օրը Ուսանողական խորհրդարանին վարչութիւնը մերժած է սրահը տրամադրել, հարց տալով կազմակերպիչներուն. "Ինչո՞ւ չէք ընդունիր թէ Հայկական Ցեղասպանութիւն մը տեղի ունեցած է": Ապա սրահին դրան վրայ փակցուցած են "Ժողովը ջնջուած է" արձանագրութիւնը, չփոխ պատճառելով հասնող ունկնդիրներուն: Ատոր վրայ կազմակերպիչները այլ ճար չեն գտած, քան ժողովը փոխադրել այլ սրահ մը, առանց հարկաւոր արտօնութիւնը ունենալու:

Այս անգամ ալ հայ ուսանողները սրահ մտած ու զանազան փորձերով ջանացած են խանգարել ժողովը:

ԱՐԱՄ Ա.Ի ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՊՐԱԶԻԼԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀԵՏ

Մեծի Տան Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Արամ Ա. որ Եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդի 9րդ համաժողովին մասնակցելու համար Պրազիլ գացած է, Փետրուար 17ին հանդիպում ունեցած է նախագահ Լուլայի հետ: Կաթողիկոսին ընկերացած է Եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդի ընդհանուր քարտուղարը: Շուրջ կէս ժամուան հանդիպումին արծարծուած են Պրազիլի տնտեսական եւ ընկերային բարեկարգումները, եկեղեցի - պետութիւն յարաբերութիւնները, Եկեղեցիներու համաշխարհային խորհուրդին դերը ներկայի աշխարհին մէջ:

Արամ Ա. նոյն օրը խօսք առած է համաժողովին, շուրջ երկու հազար ներկաներուն առջեւ:

ՀԱՄԱՍԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ ԱՆԳԱՐԱ ԱՅՑԻՆ ԱՆՀԱՆԳՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Շաբաթավերջի թուրք մամուլին մէջ լայն տեղ գրաւած էր Համասի քաղաքական բիւրոյի նախագահ Խ. Մէշաալին Անգարա այցին պատճառած լարումը Թուրքիոյ եւ Իսրայէլի միջեւ:

Անգարա լրջօրէն վրդովւած է Իսրայէլի կառավարութեան բանբերին Համասը ՓՔՔ-ի հետ նոյն նժարին մէջ դընող արտայայտութենէն: Այդ նիւթով ալ թուրք բարձրաստիճան պաշտօնատար մը հեռաձայնած է Իսրայէլի Անգարայի դեսպանին, որ պատասխանած է. "Դուք զգայնութիւն կ'արտայայտէք: մենք իրաւունք չունի՞նք նոյն բանը ընելու: Ահաբեկչութեան զոհ Իսրայէլացիներու արիւնը Թուրքերէն նուա՞զ արժէքաւոր է: Թէ՛ ՓՔՔ-ն, թէ՛ Համասը ահաբեկչական կազմակերպութիւններ են: Առաջինը Թուրքերու արիւնը կը հոսեցնէ, երկրորդը Իսրայէլացիներուն. ի՞նչ տարբերութիւն ունին":

Թուրք պաշտօնատարը չեշտած է թէ նըշուած նմանութիւնը ամբողջովին արդար չէ, քանի որ Համասը Իսրայէլի համաձայնութեամբ Պաղեստինի ընտրութեան մասնակցած ու ժողովրդավար ընթացքով ընտրուած է: Ատոր վրայ Իսրայէլի դեսպանը հակադրած է ըսելով. "1932ին Հիթլէր եւս ժողովրդավար կարգերով ընտրուած էր: Ժողովրդավար ընթացքով գործի գլուխ անցնող ամէն վարչակարգ չի կրնար ժողովրդավար նկատուիլ":

Թուրքիոյ Արտաքին գործերու նախարարութիւնը հակասական յայտարարութիւններ ալ ըրած է Մէշաալի խնդրայարոյց այցին կապակցութեամբ: Պաշտօնատար մը ըսած է թէ պաղեստինցի ղեկավարին այցին պատրաստութեան ընթացքին կարգ մը սխալներու առիթ տրուած է. իսկ Արտաքին գործերու Նախարարութեան յայտարարութեամբ ըսուած է. "Կը խորհինք թէ սխալ ու անտեղի էր Իսրայէլի դեսպանին կատարած նմանութիւնը: Հաւանօրէն ներքին քաղաքականութեան հաշիւներով կատարուած յայտարարութենէն մեր զգացած դժգոհութիւնն ու վրդովումը իսրայէլեան կողմին ուշադրութեան յանձնած ենք":

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ՃՈՂՈՊՐԵԼԷ ԵՏՔ, ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ՈՐԲԵՐՈՒ ԹՐՔԱՑՄԱՆ ԱՐՇԱՒ

ԽՄԲ. – Հայկական Ցեղասպանութեան գծով օրըստօրէ յաւելում արձանագրող վաւերագրական փաստաթուղթերը աւելցան սրտաճմլիկ նոր պատմութիւնով մը: Լիբանանի մեր պաշտօնակից "Ազդակ"ի աշխատակից Միսաք Քէլէշեան ջարդարար Ճեմալ փաշայի մէկ լուսանկարին հետքերով նոր փաստեր հաւաքած է Լիբանանի մէջ հայ որբերը թրքացնելու մաքիավելական ծրագրին շուրջ: Ստորեւ այս նիւթը իր մանրամասնութիւններով. –

* * *

1915 թուականին հայ ժողովուրդը ապրեցաւ իր պատմութեան ամէնէն ահաւոր հանգրուանը, երբ ան բռնի կերպով հեռացուեցաւ իր հարազատ օճախէն, տեղահանուեցաւ, լքեց հող եւ ունեցուածք ու սկսաւ քալել: Քալեց թուրք բարբարոս զինուորներու մտրակին հարուածներուն տակ, քալեց ականատես ըլլալով իր սիրելիներուն եւ հարազատներուն սպանութեան, քալեց առանց գիտնալու, որ յաջորդ վայրկեանը որքան աւելի ահաւոր եւ տառապալից պիտի ըլլար: Սակայն հակառակ այս բոլորին՝ ան հաւատաց, որ պիտի հասնի. պիտի հասնի, հակառակ անոր որ իր զաւակը Եփրատ գետը նետած էր, որպէսզի զայն թուրքին չյանձնէ. պիտի հասնի, հակառակ անոր որ իր էութեան մէջ գտնուող արեան քանակին չափ եւ թերեւս անկէ աւելի վիշտ ու ցաւ կուտակած էր իր մէջ. պիտի հասնի, հակառակ անոր որ ան իր իսկ ձեռքերով փակած էր իր ամէնէն սիրելիներուն աչքերը եւ դանդաղ ու յամեցող քայլերով հեռացած էր անոնցմէ՝ զանոնք յանձնելով անապատի հողմերուն: Հայը քալեց, որովհետեւ հաւատաց, որ հայութեան ջահը կրկին վառելը սրբազան պարտականութիւն եւ հրամայական է, անխուսափելի անհրաժեշտութիւն է եւ իրմէ յաւերժ հեռացածներուն կողմէ իրեն փոխանցուած կտակ ու աւանդ:

Հայոց Ցեղասպանութենէն ճողոպրածները հասան տարբեր շրջաններ եւ հաստատուեցան զանազան երկիրներու մէջ: Լիբանան հասնելով՝ հայութիւնը շունչ մը քաշեց եւ հաւատաց, որ ապահով է ա՛լ, սակայն չգիտցաւ, թէ թրքական ահաւոր ծրագիրը կրնայ շարունակուիլ նոյնիսկ լիբանանեան հողին վրայ: Հայոց ցեղասպանութենէն ճողոպրած անձերը չըգիտցան, թէ Լիբանանի մէջ կրնայ գործադրուիլ հայ որբերը թրքացնելու ծրագիր, որ մութ մնաց իրեն համար երկար ատեն, այդ պատճառով ալ զանազան գրուագներու, դէպքերու, ահաւոր պայմաններու, արցունք հոսեցնող, սրտի տրոփումը արագացնող, բարկութիւն, ընդվզում ու զայրոյթ յառաջացնող պատումներու կողքին չխօսեցաւ այդ մասին նորափթիթ սերունդներու, եւ մինչեւ այսօր մեզի համար նման ոճիրի մը առկայութիւն անծանօթ կը մնար: Հայոց ցեղասպանութեան ենթարկուած ժողովուրդի մը համար թուրքին ոչ մէկ ծրագիրը աննախատեսելի է եւ անոր կողմէ գործադրուած ոչ մէկ ոճիր անակընկալի կը բերէ հայը, սակայն ցնցիչ է գիտնալ, որ Լիբանանի հողին վրայ, մեծ ու տառապալի արհաւիրքէ ճողոպրելէ ետք, հայ որբերը անգամ մը եւս ինկան ձեռքը թուրքին, որ զանոնք թրքացնելու ծրագրուած աշխատանք տարաւ:

Նման ծրագիրի մը գործադրութեան բացայայտումը կատարած Միսաք Քէլէշեան կը պատմէ. «Հայոց ցեղասպանութեան վերաբերող կարելի եղածին չափ շատ, այլազան եւ ամբողջական նկարներ հաւաքելու աշխատանքիս ընթացքին, քանի մը ամիս առաջ հանդիպեցայ գիրքի մը, որ կը կոչուի "Լայընւաֆ Մարաշ": Հոն, հեղինակը՝ Սթենլի Ի. Քէր գրած է 1919-1922 թուականներուն "Նիր Իսթ Ռիլիֆ"ի հետ ունեցած իր անձնական փորձառութեան մասին: Ուշադրութիւնս գրաւեց եւ ամբողջ էութիւնս ցնցեց նկար մը, որուն տակ գրըւած է. «Ճեմալ փաշան Լիբանանի Այնթուրա շրջանի ֆրանսական դպրոցի դըրան մուտքին, կողքին՝ թուրք ֆեմինիսթ Հալիտէ Հանըմը՝ հայ որբերը թըրքացնող նշանաւոր անձնաւորութիւն մը":

Նկարին տակ գրուած է նաեւ, որ Ճեմալ փաշա այդ դպրոցին մէջ հայ մանուկներուն համար որբանոց մը հաստատած էր եւ անոր պատասխանատուն նըշանակած էր Հալիտէ Հանըմը: Նկարը ցնցիչ ըլլալու կողքին, նշոյլ մըն է նոր իրականութեան մը բացայայտման:

"8 Դեկտեմբերին մեկնեցայ Այնթուրա եւ գտայ այն դպրոցը, ուր նկարը առնըւած էր: Անիկա ֆրանսական շատ մեծ եւ հանրածանօթ գոլէժ մըն է, որ հիմնըւած է Ցիսուսեան միաբանութեան կողմէ: Երբ դպրոց գացի, գտած նկարս հետս առի եւ տնօրէնին բացատրեցի, որ կ'ուզեմ արխիւները պրպտել՝ նկարին առընչուող ամբողջական պատմութիւնն ու իրականութիւնը գտնելու համար: Ինք եւս զարմացաւ, որ ուրկէ այս նկարը ձեռքս անցած է: Արխիւատան պատասխանատուն 43 տարի է Լիբանան կը գտնըւի եւ արխիւներու պատասխանատուն եղած է այդ տարիներուն: Բացատրեցի կացութիւնը. զարմանալի էր որ ան արդէն բոլոր տուեալները հաւաքած էր եւ յանձնեց ինծի: Անոր հետ պտըտեցայ դպրոցին մէջ եւ ճշդեցինք նկարներուն մէջ երեւցող վայրերը", պատմեց Մ. Քէլէշեան:

Ըստ անոր, նկարին մէջ ամէնէն կարեւորը Ճեմալ փաշային եւ Հալիտէ Հանըմի ներկայութիւնն է՝ հայ որբերուն կողքին: Հալիտէ Հանըմ համաշխարհային մակարդակի վրայ այդ ժամանակաշրջանի ամէնէն նշանաւոր ֆեմինիսթներէն մէկը եղած է: Ստացած է բարձրագոյն կրթութիւն եւ իբրեւ առաջին ֆեմինիսթներէն մէկը՝ տեսակցութիւն ունեցած է Կանտիի հետ, Միացեալ Նահանգներուն մէջ հանդիպում ունեցած է ամերիկացի ֆեմինիսթներու հետ: Ան սիրահարած է Աթաթիւրքին, որ անոր կարեւորութիւն չէ տուած: Հայութեան համար Հալիտէ Հանըմ եղած է այն գործիչը, որ շարունակած է Հայոց ցեղասպանութիւնը գործադրած եւ ոչ մէկ հայ կենդանի պահելու ծրագիրով առաջնորդուած թուրք փաշաներուն գործը, որովհետեւ ան թրքացնելու աշխատանքին ռահվիրաներէն եղած է:

Միսաք Քէլէշեանի կողմէ հաւաքուած տեղեկութիւնները եւ Այնթուրայի արխիւներուն մէջ տեղ գտած արձանագրութիւնները կը յայտնեն, որ դպրոցը Ցիսուսեան միաբանութեան պատկանած է եւ հոն հոգեւորականներ մնացած են 1657–1783, իսկ 1783–1834 Լազարեան միաբանութիւնը հաստատուած է հոն: Դպրոցին մէջ պահուած են շուրջ 1200 որբեր, մինչեւ Յուլիս 1919: Անկէ ետք Ամերիկեան կարմիր խաչը, ապա "Նիր Իսթ Ռիլիֆ"ը ստանձնած են դպրոցը: Ան Միջին Արեւելքի առաջին երկրորդական գոլէժն է, որ ֆրանսական է եւ Ա. Համաշխարհային պատերազմի օրերուն էր, որ թուրքերը եկան դպրոցը գրաւեցին եւ զայն օգտագործեցին:

1914 Հոկտեմբեր 29ին Թուրքիա պատերազմ յայտարարեց Ֆրանսացիներուն, Անգլիացիներուն եւ Ռուսերուն դէմ, այդ պատճառով ալ Ֆրանսայի եւ Լիբանանի միջեւ գոյացած 1861 Յունիս 9ի համաձայնութիւնը կը ջնջուի: Լիբանանի վերջին կառավարիչին՝ Յովհաննէս Գույումճեան փաշային տեղը կ'առնէ Ալի Մունիֆ Պէյը, որուն օրով Լիբանան շատ դէշ պայմաններու մէջ կ'ապրի՝ անօթութիւն, աղքատութիւն, սով, մահապատիժներու բազմացում, կախաղաններ բարձրացողներու թիւի աճ եւ այլն:

(Մնացեալը յաջորդով)

Պատրաստեց՝
ՆՈՐԱ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ՊԱՏՄԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԴԱՒԻԹ ԱՆՅԱՂԹ(*)

Քաղեց՝ ՍՈՒՐԷՆ ՇԷՐԻՖ

Փիլիսոփայ եւ տրամաբան Դաւիթ Անյաղթ որ ծանօթ է նաեւ Դաւիթ Ներգինացի անունով, նորպլատոնականութեան աղեքսանդրեան դպրոցի ներկայացուցիչն է:

Ծնած է 475 թուականին Տարօնի գաւառներէն Ներգին եւ մահացած Զ. դարու կիսուն Հաղպատ: Ուսանած, ապա երկար տարիներ դասաւանդած է Աղեքսանդրիոյ Օլիմպիոդորոս կրտսերի փիլիսոփայական դպրոցը: Հրապարակային փիլիսոփայական վէճերուն տարած յաղթանակներուն համար ստացած է Անյաղթ պատուանունը: Ան կը յիշուի նաեւ Եռամեծ, Դաւիթ Հայ եւ Դաւիթ Արմենիոս անուններով: Մեծ հասակին վերադարձած է հայրենիք, գլխաւորած "Յունաբան դպրոցը", վճռական դեր խաղալով հայկական աշխարհիկ փիլիսոփայութեան խնդրականային եւ եզրաբանութեան ձեւաւորման բնագաւառներուն մէջ: Իր լուսաւորական բնոյթ կրող գիտական գործունէութիւնը պահպանողական կղերականներու մօտ դժգոհութիւն յարուցած է եւ այս վերջիններուն հալածանքներէն խուսափելու նպատակաւ հեռացած է Հաղպատ: Յետագային եկեղեցին անոր ծառայութիւնները գնահատելով զայն դասած է սուրբերու կարգին, աճիւնը տեղափոխելով իր հայրենի գաւառը եւ մարմինը ամփոփելով Մշոյ Առաքելոց վանքին մէջ: Ուշադրութեան արժանի է այն փաստը, որ հին շրջանի բազմաթիւ հեղինակներէն միայն երեքն են որ սրբացուած են եկեղեցւոյ կողմէ՝ Եղիշէն, Մովսէս Խորենացին եւ Դաւիթ Անյաղթը: ԻՒՆԵՍՔՕՆ՝ 1980ին ոգեկոչեց անոր ծննդեան 1500 ամեակը:

Դաւիթ Անյաղթի փիլիսոփայական ժառանգութիւնը կ'ընդգրկէ չորս կարեւոր աշխատութիւններ. "Սահմանք իմաստասիրութեան" (փիլիսոփայութեան սահմանումները) կամ "Գիրք սահմանաց" (Սահմանումներու գիրք), "Վերլուծութիւն Ներածութեան Պորփիւրի" (Պորփիւրի ներածութեան վերլուծութիւնը), "Մեկնութիւն ի վերլուծականն Արիստոտէլի" (Արիստոտէլի վերլուծականի մեկնութիւնը) եւ "Մեկնութիւն Ստորոգութեանց Արիստոտէլի" (Արիստոտէլի ստորոգութեանց մեկնութիւնը): Վերջինը երկար ժամանակ վերագրուած է Աղեքսանդրեան դպրոցի ուրիշ մէկ փիլիսոփային՝ Էլիասի գրչին: Սէն Արեւշատեան 1969ին Երեւան լոյս տեսած "Դաւիթ Անյաղթի ժառանգութիւնը նոր լուսաբանութեամբ" ուսումնասիրութեան մէջ հերքած է այդ տարածուած կարծիքը եւ ապացուցած որ ան նոյնպէս կը պատկանի Դաւիթի գրչին:

Վերոյիշեալ չորս աշխատութիւններով Դ. Անյաղթ հայ փիլիսոփայութեան պատմութեան մէջ որակական բեկում կատարած է, յստակօրէն սահմանազատելով իմաստասիրութիւնը աստուածաբանութենէն: Ան փիլիսոփայութեան տուած է գիտութեան սահմանումը, որու շնորհիւ հայ փիլիսոփայութիւնը կը ստանայ սեփական դէմք, ձեւաւորուելով իբրեւ գիտութեան ուրոյն բնագաւառ:

Անյաղթի փիլիսոփայութիւնը համապարփակ է: Ան կ'ընդգրկէ այդ գիտութեան գրեթէ բոլոր ոլորտները՝ գոյաբանութիւնը, իմաստաբանութիւնը, տրամաբանութիւնը, հոգեբանութիւնը, գեղագիտութիւնը, հասարակագիտութիւնը եւ բարոյագիտութիւնը:

Անոր վերեւ յիշատակուած չորս երկերէն ամենակարեւորը "Սահմանք իմաստասիրութեան" գործն է (հնագոյն բնագիրը 1243 թուկանէն, Մատենադարանի մէջ պահպանուած 1747 թիւ ձեռագիրով), ուր շարադրուած են փիլիսոփայական կարեւորագոյն խնդիրները եւ հեղինակի տեսակէտներուն ողջ համակարգը: Դաւիթ այս գործին մէջ կը քննադատէ եւ կը հերքէ յոյն փիլիսոփայ Պիհռոնի եւ անոր հետեւորդներուն "անհասկնալի բացարձակապաշտութիւնը" (agnosticisme), եւ Սկեպտիկութիւնը երկրայանքը (scepticisme): Ապացուցելով աշխարհի ճանաչման հնարաւորութիւնը, Դաւիթ կը հաստատէ նաեւ փիլիսոփայութեան գոյութեան անհրաժեշտութիւնը, որպէս բնութեան ընդհանուր օրինաչափութիւնները եւ էութիւնը ճանաչող գիտութիւն: Ըստ իրեն, ճանաչումը կը սկսի նիւթական գոյութիւններու, իրերու ճանաչումով եւ անցնելով աննիւթ ձեւերու ըմբռնման աստիճանով, կ'աւարտի բացարձակապէս աննիւթ գոյութեան՝ Աստուծոյ ճանաչումով:

Մարդու հոգին օժտուած է երկու տեսակի ընդունակութիւններով՝ ճանաչողական եւ կենդանական: Ճանաչողականին մաս կը կազմեն զգայութիւնը, երեւակայութիւնը, կարծիքը, տրամախոհութիւնը եւ միտքը –բանականութիւնը–, որոնք մարդկային ճանաչողութեան իրերայաջորդ վերասլաց աստիճաններու հիմքը կը հանդիսանան: Այս վերջիններն են փորձը, փորձառութիւնը, արուեստը, գիտութիւնը եւ փիլիսոփայութիւնը: Իրար նախապատրաստող այդ փուլերէն անցնելով, մարդը աստիճանաբար կը բարձրանայ անգիտութենէն դէպի իմաստութիւնը: Իսկ հոգւոյ կենդանական յատկութիւնները՝ կամքը, ընտրողութիւնը, յօժարութիւնը, ցանկութիւնը եւ ցասումը առաքինութեան ձեռքբերման գետին կը պատրաստեն, կիրքերու սանձահարումը իրականացնելով, վերոյիշեալ կենդանական յատկութիւններէն երկուքին՝ ցանկութեան եւ ցասման յաղթահարման միջոցով:

Դաւիթ փիլիսոփայութեան վրայ սահմանումներ կ'առաջադրէ որոնք սոյն գիտութեան բնագաւառին, էութեան եւ նըպատակին ուղղութեամբ ամբողջական ըմբռնում կու տան: Ա. սահմանումն է, "փիլիսոփայութիւնը գիտութիւն է գոյութեան մասին", երկրորդը՝ "փիլիսոփայութիւնը աստուածային եւ մարդկային իրերու գիտութիւնն է", երրորդը՝ "փիլիսոփայութիւնը հոգածութիւն է մահուան մասին", չորրորդը՝ "փիլիսոփայութիւնը ըստ մարդկային կարողութեան Աստուծոյ նմանիլն է", հինգերորդը՝ "փիլիսոփայութիւնը արուեստներու արուեստը եւ գիտութիւններու գիտութիւնն է" եւ վեցերորդը՝ "փիլիսոփայութիւնը սէր է իմաստութեան հանդէպ": Դաւիթ Անյաղթի կարծիքով այս վեց սահմանումները իրար կը լրացնեն: Ան մանրամասնօրէն կը քննարկէ իւրաքանչիւրը: Դ. Անյաղթ առաջադրած է նաեւ գիտութիւններու դասակարգման հարցը, որու կեդրոնը զետեղելով փիլիսոփայութիւնը, որպէս արուեստներու արուեստը եւ գիտութիւններու գիտութիւնը: Անոր անմիջապէս կը հետեւին քերականութիւնը, ճարտասանութիւնը եւ տրամաբանութիւնը: Տեսական փիլիսոփայութեան մասերն են բնագիտութիւնը, ուսողութիւնը եւ աստուածաբանութիւնը: Նշելով որ այս վերջինները ունին իրենց բարդ ստորաբաժանումները, Դ. Անյաղթ մանրամասն քննարկած է միայն ուսողութեան մասերը՝ թուաբանութիւնը, երաժշտութիւնը, երկրաչափութիւնը եւ աստղաբաշխութիւնը որոնք կը զբաղին քանակական յարաբերակցութիւններով (առաջին երկուքը՝ թուային, վերջին երկուքը՝ տարածական):

Դաւիթի երկրորդ աշխատութիւնը –Վերլուծութիւն Ներածութեան Պորփիւրի– (հնագոյն բնագիրը 1270 թուականէն թիւ 1716 ձեռագիրով պահպանուած Մատենադարանին մէջ) հիմնականօրէն նըւիրուած է տրամաբանութեան հարցերուն ուր ան կ'առաջադրէ տրամաբանական չորս եղանակներ՝ բաժանում, սահմանում, ապացուցում եւ վերլուծութիւն որոնք տարածուած են բիւզանդական, պարսկական եւ արաբական փիլիսոփայութեանց մէջ, անոնց ներկայացուցիչներուն փիլիսոփայագիտական կա-

* Աղբիւրներ.–

– Սէն Արեւշատեան. Դաւիթ Անյաղթ՝ Երկեր. Երեւան, 1980:

– Սէն Արեւշատեան. Դ. Անյաղթ՝ Երկասիրութիւնք փիլիսոփայականք. Երեւան, 1980:

– Հայկական Համառօտ Հանրագիտարան. Երեւան, 1995:

ռոյցներուն ձեւաւորման վրայ: Ցիշեցնենք որ վերեւ նշուած գլխաւոր երկու երկերուն յունարէն տարբերակները արդէն ծանօթ էին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի մէջ, առիթ ընծայելով բիւզանդական եւ մահմետական փիլիսոփաներու տեսական եւ գործնական աշխատութեանց զարգացման:

Դաւիթ Անյաղթի միւս երկը "Մեկնութիւն Ստորոգութեանց Արիստոտէլի"ին մէջ հեղինակը կրկին կ'անդրադառնայ հասկացութիւններու հարցին եւ գլուխ առ գլուխ կը վերլուծէ արիստոտէլեան տասը ստորոգութիւնները –ƒաքեկորի–, տրամաբանական բարձրագոյն հասկացութիւնները՝ գոյացութիւնը, քանակը, որակը, յարաբերութիւնը, տեղը, ժամանակը, դրութիւնը, տիրապետումը, գործողութիւնը եւ կրաւորումը: Հայերէն պահպանուած բնագրին մէջ քննուած են միայն գոյացութիւնը եւ քանակը, միւս ստորոգութեանց նուիրուած գլուխները մեզի չեն հասած: Դաւիթ այդ գործին մէջ կը դրսեւորէ փիլիսոփայական իր լայն գիտելիքները, քաջ ծանօթութիւնը հին յունական գիտական ժառանգութեան, ցոյց տալով քննադատական կեցուածք փիլիսոփայական տարբեր դպրոցներու հանդէպ, որպէս արիստոտէլեան հետեւորդ:

Զորրորդ աշխատութիւնը, ծաւալով ամենափոքրը՝ "Արիստոտէլի վերլուծութեան մեկնութիւն"ն է, զոր Դաւիթ նուիրած է հաւաքաբանութեան –սիլլոժիզմ– ուսումնասիրութեան: Ան իր այս գործին մէջ կը քննէ դատողութիւն–նախադրեալ, հասկացութիւն – եզր յարաբերութիւնները, հաւաքաբանութեան բնորոշումը, անոր կառուցման կանոնները եւ յարակից հարցեր: Սոյն աշխատութիւնը, չնայած իր փոքր ծաւալին, մեծ կարեւորութիւն ունի հայ տրամաբանական մտքի պատմութեան մէջ: Դաւիթի այս աշխատութեան շնորհիւ միջնադարի հայ իմաստասէրները ծանօթացան Արիստոտէլի բուն տրամաբանական ուսմունքին, պահպանեցին իրենց ամուր կապը անտիկ տրամաբանութեան հետ:

Դաւիթ Անյաղթի փիլիսոփայութիւնը սկիզբն է հայկական արիստոտէլականութեան եւ իրմով սկսած է հայ փիլիսոփայութեան գիտութեան ձեւաւորումը: Ան բարերար ազդեցութիւն ունեցած է փիլիսոփայական նոր հոսանքներու կազմաւորման վրայ: Անանիա Շիրակացին, Գրիգոր Մագիստրոս Պահլաւունին, Յովհաննէս Սարկաւագը, Վահրամ Րաբունին, Յովհան Որոտնեցին, Գրիգոր Տաթեւացին, Սիմէոն Ջուղայեցին, Սիմէոն Երեւանցին եւ ուրիշներ կրած են անոր հայեացքներուն նկատելի ազդեցութիւնը, իրենց կարգին զարգացնելով զանոնք եւ խթանելով անոր գիտական ժառանգութեան նկատմամբ հետաքրքրութիւնը:

Գաղափար մը տալու համար Դաւիթ Անյաղթի փիլիսոփայական լեզուին մասին, ստորեւ կը ներկայացնենք նմոյշ մը առնուած իր "Սահմանք իմաստասիրութեան" գործէն:

Բնագիրը

...Եւ պարտ է գիտել, զի բնաբանականն կահաւորի վասն այնոցիկ, որք ներթակայութեամբք և մակամտածութեամբք նիւթաւորք գոն: Իսկ ուսումնական կահաւորի վասն այնոցիկ, որք ներթակայութեամբ նիւթաւորք գոն, իսկ մակամտածութեամբ աննիւթք: Իսկ աստուածաբանականն՝ վասն որք ներթակայութեամբք աննիւթք: Արդ այսոքիկ այսպէս եղոց, ասասցուք եւ վասն դասաւորութեան նոցին:

Թարգմանութիւնը**

Եւ պէտք է գիտնալ, որ բնագիտութիւնը հարկաւոր է այն բաներու համար, որոնք առարկայօրէն եւ մտածօրէն ունին նիւթական գոյութիւն, իսկ մաթեմատիկան՝ այն բաներու համար, որոնք առարկայօրէն ունին նիւթական գոյութիւն եւ մտածօրէն աննիւթ: Իսկ աստուածաբանութիւնը հարկաւոր է այն բաներու համար, որոնք առարկայօրէն եւ մտածօրէն աննիւթ են: Արդ, գիտնալով որ այդ այդպէս է, խօսինք իրենց դասաւորման մասին:

** Թարգմանութիւն Ս. Արեւշատեանի. (արեւմտահայերէնի վերածուած):

Ս. Շ.

ԱՐԵՒԱՅԻՆ ՈՒԺԱՆԻՒԹԷՆ ԵՏՔ ԼՈՒՍՆԱՅԻՆԸ

Ռուսական ծրագիրով մը կը նախատեսուի մինչեւ 2015 թուականը մնայուն խարիսխ մը հաստատել Լուսնին վրայ, մինչեւ 2020 անկէ Թրիթիում կոչուած նիւթը արտահանելու համար. այդ նիւթը Հէլիում-ի նմանակ մըն է որ կրնայ յաջողութեամբ գործածուիլ ջերմահիւլէական նպատակներով: Այդ ճամբով առաջքը կ'առնուի ուժանիւթի ընդհանուր տագնապին: Քանի մը տարի առաջ երբ նախագահ Պուշ հրապարակեց Հրատն ու Լուսինը ամերիկեան գաղթավայրերու վերածելու հեռանկարը, քաղաքական դէտեր հետեւեալ մեկնաբանութիւնը տուին. ԱՄՆ-ու բուն նպատակն էր Լուսինի Թրիթիում-ը օգտագործել: Այդ նախանիւթը որ հազուադէպ է Երկրագունդին վրայ, առատօրէն – 500 միլիոն թոնի չափ – կը գտնուի Լուսնին վրայ:

Շատեր կը մտածեն որ ցնորական ծրագիր է ասիկա: Մինչդեռ գիտական աշխարհը այդ մօտեցումին համաձայն չէ: Թրիթիում-ը ուժանիւթի անսպառ աղբիւր է, մանաւանդ նաեւ բնապահական: Անոր գործածութենէն կ'աւելնան մասնիկներ որոնք շողարձակ են շատ տկար աստիճանով մը: Եւ ըսել որ Լուսնին վրայի քանակը երկրագունդին վրայ գտնուածին տասը հազար անգամն է: Անկէ թոն մը ձեռք ձգելու համար պէտք է 20 հազար քառ. մեթր տարածք մը փորել 3 մեթր խորութեամբ: Իսկ երկրագունդին մէկ տարուան պահանջը այդ նիւթէն հարիւր թոնի չափ է: Ամէնէն առաջ հարկ է երկրաբանական հետազօտութիւններ ընել, խարիսխ մը եւ գործատուներ հիմնել, մարդամեքենաներ ստեղծել եւ թէքնիսիէններ պատրաստել որոնք տեղւոյն վրայ պիտի աշխատին:

Այլ հարց մըն է Թրիթիում-ին երկիր փոխադրութիւնը որ կը կարօտի յատուկ այերանաւերու: Անոնք կրնան 15 միլիոն տոլար արժել, բայց մեծ շահ կ'ապահովեն: Ռուս մասնագէտներու համոզումով ան որ պիտի յաջողի Թրիթիում-ը առաջին անգամ Լուսինէն երկիր փոխադրել, յաղթականը պիտի ըլլայ ուժանիւթի համաշխարհային մրցակցութեան: Անոնք համոզուած են նաեւ որ անջրպետային իրենց ճարտարարուեստը այդ առաքելութիւնը կատարելու ի վիճակի է: Ցաւելեալ, Թրիթիում-ը Ամենակարողին մէկ պարգեւը կը նկատեն մարդկութեան:

Անջրպետային ռուսական "Էնէրկիա" ընկերութեան տնօրէնը Ն. Սեւաստիանով որ յայտնած է Լուսնին Թրիթիում-ի պաշարները օգտագործելու իրենց նպատակին մասին, հարկաւոր պիւտճէն գոյացնելու որպէս ճար, Լուսնին շուրջ զբօսաշրջական նախաձեռնութեան մը մասին մտածած է: Տոմսը 100 հազար տոլար պիտի արժէ: Մնացածը շատ տրամաբանական կը թուի իրեն. Երկրագունդին վրայ Թրիթիում չկայ, ուրեմն պէտք է առնել հոնկէ ուր կայ. արեգակնային հովերը այդ նիւթէն կը կրեն Լուսնին վրայ, ուստի յստակ է դիմելու հասցէն: Մարդը հասած է այն մակարդակին որ կը յանդգնի արեւը երկիր բերելու մասին մտածել ու վստահաբար պիտի յաջողի:

ՔԱՂՀԱՆ

Publications reçues

REVUE DES ETUDES ARMENIENNES
Tome 29
2003 - 2004

Ecole Pratique des Hautes Etudes
Section des sciences historiques et philologiques à la Sorbonne, Paris
Publié avec le concours de la Fondation Calouste Gulbenkian, grâce à une subvention du
Dolores Zohrab Liebmann Fund

ԳՈՂԳՈԹԷ ԳՈՂԳՈԹ

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ Հայոց մարդասիրական ճեմարանին բակին մէջ, Փետրուար 13-ին, հանդիսաւորապէս վառած են Տեառնընդառաջի խարոյկը: Նախապէս ճեմարանի կառավարիչ եւ Հնդկահայոց հոգեւոր հովիւ Օշական Վրդ. Գիւլգիւլեան օրուան իմաստը բացատրած է աշակերտութեան, քննած անոնց գիտելիքները: Միաբերան երգուած "Հայր Մեր"էն ետք ճեմարանցիները տօնած են Տեառնընդառաջը, ապա երգած հոգեւոր – ազգային երգեր:

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝ ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Իսմէնէ անոր յուզումներուն ականջ կախելու ժամանակ չունի: «Ողջ ես, Քահանայ ես, ինչի՞ կը սպասես» կը պոռթկայ. յետոյ կը նայի աչքերուն մէջ. կուրացած, թշուառութեամբ լեցուն եւ շարունակական ենթարկութեան խոնարհութեան վարժուած. եւ բռնելով ձեռքէն կը վերցնէ: «Ներս գնա դուն, Իսահակ: Աստուած մեզ բոլորս կը տեսնէ, բայց դուն քահանայ ես եւ պէտք է որ զիրենք օրհնես: Որպէսզի առնուազն խաղաղութեան մէջ թաղուին եւ իրենց հոգիները յետոյ մեզ օրհնեն: Գնդապետը քեզի կը սպասէ»:

Իսահակ սփոփուած Իսմէնէի խօսքերէն, կը միանայ եղերամայր կիներուն եւ իր գեղեցիկ ձայնը կը բարձրացնէ, զօրաւոր եւ հաստատ, մեռեալներու արարողութեան համար. «Օրհնեալ ըլլան անոնք որոնք մաքրուած հոգիով, մարտիրոսութեան կարմիր քօղով, կը վերադառնան Քեզի... անոնք զորս ստեղծեցիր անարատ ձեռքով... ճաշակեցէք եւ տեսէք որքան քաղցր է Տէրը... օրհնեցէք մեր Տէրը երկինքի մէջ, դուք որ հիմա Զինքը կը տեսնէք, Ան որ ձեզի ստեղծեց անարատ ձեռքով...»:

Կիներուն միաժամանակ հնչող տաղերը երեկոն կը լեցնեն սրտաճմլիկ աղաղակներով եւ հառաչանքներով, որոնք կամաց կամաց կը մեղմանան Իսահակի չափաւոր, քնացնող տաղերուն դիմաց, մինչեւ որ ներդաշնակուին եւ համաձայնին այն զօրաւոր մրմռոցներուն որոնք ամբողջ քաղաքին լուր կու տան ողբերգումներուն մօտենալը:

Բայց հոս միայն գիշերուան մութն է որ ականջ կու տայ անոնց: Եւ կառքերուն մէջ իրարու սեղմուած սգաւոր անձերը, դողդողացող մարմիններու կոյտի մը պէս, քովիններուն կու տան եւ անոնցմէ կը ստանան այն տաքութիւնը որ անհրաժեշտ է կարենալ ապրելու համար: Կեդրոնը տաք մարմիններու միջեւ պատսպարուած, Շուշանիկ քարացած կ'արտասուէ, իր շուրջը սառնութիւն սփռելով: Համբիէթ անկիւն մը մնացած, մոռցուած է եւ ինք ալ կը մոռնայ: Իր փոքրիկ սիրտը արեան մէջ խեղդուած, մութին մէջ կը կորսուի:

Հիմա կը հասնի Իսմէնէ: Գնդապետը գոհունակութեամբ իրեն կը յանձնէ թաղմանական արարողութիւնները, երկու զինուոր հոն կը ձգէ որպէսզի մեռելները արագութեամբ թաղուին թէնիսի համար փորուած փոսին մէջ, որ կարծես այդ նպատակով պատրաստուած ըլլար: Իսահակ քահանան որ Յոյն է եւ ոչ Հայ, բայց միշտ քրիստոնեայ է, նպատակայարմար նկատուեցաւ եւ անմիջապէս որոշուեցաւ որ ինք կրնայ հողը օրհնել, սրբագործել եւ դրացիլ մարմիններով:

Քանզի բոլորն ալ կ'աճապարեն այդ վայրէն հեռանալու: Գնդապետը կ'ուզէ իր հեղինակութիւնը գործադրել որքան ատեն որ տակաւին իրաւունք ունի, տեղակալը դատելու կամ առնուազն հոնկէ հեռացնելու համար: Բայց ինչպէ՞ս վարուիլ ջոկատին հետ որ տեղակալին ընկերացաւ: Անոնք իր զինուորներն են, խելացի բան պիտի չըլլար զիրենք իր դէմը հանել, հարկ պիտի ըլլայ ներել եւ անտարբեր մնալ: Կախաղան հանել, ինչպէս որ պէտք էր, անկարելի է:

Իսմէնէ կ'ուզէ փրկել ընտանիքին ողջ մնացածները: Տենդօրէն, նախ կ'որոշէ եւ յետոյ կը փոխէ ցնորական ծրագիրները: Միշտ աւելի համոզուած է որ քրիստոնեաներուն, եւ ոչ միայն Հայերուն համար, Թուրքիոյ մէջ շարունակել ապրիլը վերջացած է: Մինչ այդ կը բարձրանայ կառքի մը վրայ, ձգելով միւսը Ազնիւին եւ կամաց-կամաց միասին քաղաք կը վերադառնան:

*
**

Թաղին մէջ փսփսուքներ եւ փսփսուքներ: Այր մարդերը չվերադարձան տակաւին: Տարիքոտ կիներէն ոմանք կ'ըսեն որ զիրենք տեսան շարքի մէջ, սուինաւոր զինուորներէ շրջապատուած. կեցած էին աղի պահեստանոցին տարիներէ ի վեր պարապ մնացած հին շէնքին առջեւ: Կառքերուն հասնիլը հետաքրքրութիւն չարթնցներ, բայց անմիջապէս որ ոմանք կ'երթան Շուշանիկէն խորհուրդ հարցնելու, կը տեղեկանան պատահածին: Փսփսուքներու եւ սարսափի ցանցը թաղին մէջ կը բազմանայ: Բայց ոչ ոք գիտէ ընելիքը:

Առանց իրենց այրերուն, կքած պզտիկներուն եւ ծերերուն ծանր բեռան տակ, կիները կը սկսին սարսափի վայրկեաններ ունենալ: Բայց մինչդեռ հաւատալու ձգտում մը ունին ամէն լուրի որ իրենց նոյնիսկ դոյզն հանգստութիւն մը կը ներշնչէ. չեն յուսահատիր երբ տարբեր իրականութիւն մը դիւրաւ իրենց մտքերէն անցնի:

Այս է պատճառներէն մէկը որուն համար առանց իրական ընդդիմութիւն գտնելու այս անմխօրէն հեզ ժողովուրդին կողմէ, Թուրքերուն ծրագիրը առանց արգելքի կ'ընթանայ: Գիշերը, սովորական պահակ զինուորները կ'ընկերակցին մունետիկներուն որ կը յայտարարեն թէ հայ ընտանիքները բոլոր անդամներով, առանց բացառութեան, երեսուներկու ժամուան ընթացքին պէտք է հեռանան քաղաքէն, թողելով իրենց տուները եւ իրերը: Թէ «կառավարութիւնը կը փոխադրէ, լաւագոյնս պաշտպանելու համար ձեզ: Ձեր տուները եւ ձեր խանութները պիտի վստահուին զինուորական իշխանութեան»:

«Եւ այրերը՞: Ո՞ւր են այր մարդիկը» խումբ մը կիներ կը պոռան տագնապած եւ շուտով կը զղջան իրենց գործած սպառնական ձեւին համար: «Բարի, բարի կեցէք: Անոնք քաղաքէն դուրս պիտի միանան ձեզի. եթէ ձեզ միասին ձգենք, դուք Հայերդ որ խորամանկ էք, պիտի ջանաք մեզ խաբել. պիտի պահէք ձեր դրամները, փոխանակ վստահելու մեր ամէնուն հօր՝ Գայմագամին»:

Եւ ճիշդ աս է որ ամէն ընտանիք կը սկսի ընել: Դրամները կրնան իրենց փրկութեան միջոցը ըլլալ. դրամները միշտ փրկութիւն են: Ամէն տան մէջ, ամէն խոհանոցի մէջ մետաղէ տուփերէ, դրամապանակներէ, հին գաղտնի գրպաններէ դուրս կ'ելլեն թղթադրամներ, արծաթ եւ ոսկի դրամներ, Մարի Թերէզի թալլերներ եւ Վիքթորիա թագուհիին ոսկի սթերլիններ: Նոյնիսկ հին եւ հազուագիւտ Ֆիորիններ, վենետիկեան Ծեքինօներ: Դուրս կ'ելլեն ամէն գոյնի արժէքաւոր քարեր, լուսաւոր քարեր որ կը տաքցնեն, քիչ մը կը լուսաւորեն յոգնած ձեռքերը:

(Շար. 47)

(Շար. Ա. էջէն)

Ֆիլմը կը վերաբերի Իրաքի պատերազմին եւ "Հակամերիկեան եւ հակահրեայ" կը նկատուի: Պատմութիւնն է Թուրք գաղտնի սպասարկութեանց պատկանող Ռամպոյի մը որ Ամերիկացիներուն դէմ կը կռուի Իրաք: Պահպանողական պաշտպանութիւն համար "անպատասխանատու" ֆիլմ մըն է («Իրաք, գայլերու ձորը»), որ չի ծառայեր համարկումի, այլ՝ Արեւմուտքի ատելութեան": Գրաքննութիւն պահանջած է նաեւ Գերմանիոյ Հրեաներու Կեդրոնական Խորհուրդը: Ֆիլմը թրքական չարժանկարի ամէնէն սուղ արժած ֆիլմն է եւ Գերմանիոյ մէջ ցարդ 200 հազար հանդիսատես ունեցած է:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՐԻՆՕ-2006

Թորինոյի Ձմրան Ողիմպիականներուն Հայաստանի սեղմ ներկայացուցչականի անդամ դահուկորդներ Խաչատրեան եւ Յովհաննէս Սարգսեան, իրենց նախորդ ելոյթին բաղդատմամբ այս անգամ աւելի յաջող եղած են 15 քմ. դահուկավազքին: Ինչպէս գրած էինք, իրենց նախորդ ելոյթին անոնք նախընթրած էին կամովին լքել վազքը նախքան հաւանական արտաքսումը: Այս անգամ, անոնք յաջողած են հասնիլ վերջնագիծ, թէեւ յետնապահներու շարքին: 96 մրցակիցներու միջեւ Է. Խաչատրեան աւարտած է 82րդ, իսկ Յ. Սարգսեան՝ 88րդ: Դահուկավազքի այս ոճին առաջին տեղը գրաւած է էստոնացի Անտրիւս Վէէրփալու, որ այսպէսով իր երկրին շահեցուցած է երրորդ ոսկի մետալը:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ՎԻՃ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, Փետրուար 23.–

Տօն է Վարդանանց Զօրավարացն Մերոյ Հազար Երեսուն եւ Վեց վկայիցն Որք կատարեցան ի Մեծի Պատերազմին:

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՔԻՒՐՔՉԵԱՆ, եւ այլք, Դատ. Գործ. թիւ. – CV 02-01750
իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ գտնուողներու կողմէ,
Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք,
Պաշտպանեալ.
ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ, եւ այլք, Դատ. Գործ. թիւ. – CV 05-02596
իրենց եւ բոլոր նման կարգավիճակի մէջ գտնուողներու կողմէ,
Հայցուորներ,

ընդդէմ,

ԱՔՍԱ, ՍԱ., եւ այլք,
Պաշտպանեալ.

ԱՄՓՈՓ ՅԱՅՏԱՐԱՐԱԳԻՐ ԽՄԲԱՅԻՆ ԴԱՏԵՐՈՒ ԱՌԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԱԾ ԼՈՒԾՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ

ԲՈԼՈՐ ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼՆԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ, ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՍԵՓԱԿԱՆԱՏԷՐԵՐՈՒՆ, ԱՆՈՆՑ ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲՈԼՈՐ ԱՅՆ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒՆ, ՈՐՈՆՔ ՈՐԵՒԷ ՏԵՍԱԿԻ ՀԱՅՑԵՐ ՈՒՆԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԻՄԱՑ ԵՒ ՈՐՈՆՔ ԿԸ ԼՐԱՑՆԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ.– 1) Կ'ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԵՆ ԾԱԳՈՒՄՈՎ ՀԱՅ ԱՆՀԱՏՆԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԸ, 2) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ ԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՄԻՆՉԵՒ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 31, 1920 ԹՈՒԱԿԱՆԸ ԵՒ ԿԱՄ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՆՔԱՆ ԱՏԵՆ ՈՐ ԹՐՔԱԿԱՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԷՐ, 3) ՎԱՃԱՌՈՒԱԾ Է ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԷՔՈՒԻԹԸՊԸԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ, ԱՔՍԱ ՖՐԱՆՍ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ԱՔՍԱ ՖՐԱՆՍ ՎԻԻ, Լ'ԻՒՆԻՈՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՓԱՐԻԶԵԱՆ Լ'ԻՒՆԻՈՆ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, ՔԱՍՍ ՓԱԹԵՐՆԷԼԻ, ԼԱ ԳՈՆՖԻԱՆՍԻ, ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԻՒԶՈՒԸԼ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՏԻՍԹԸՐՆ ԼԵՊԵՆԻ ԵՒ ԿԱՄ ԱՍՈՆՑՄԷ ՈՐԵՒԷ ՄԷԿՈՒՆ ՆԱԽՈՐԴԻՆ, ՅԱՋՈՐԴԻՆ ԵՒ ԿԱՄ ԵՆԹԱԿԱՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ:

Այս Յայտարարագրի նպատակն է տեղեակ պահել հանրութիւնը խմբային երկու դատերու կապակցութեամբ առաջարկուած Համաձայնագրի մը մասին: Այս երկու դատերը կը ճանչցուին իբրեւ Քիւրքչեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 02–01750 եւ Ուզունեան եւ այլք ընդդէմ ԱՔՍԱ ՍԱ., եւ այլք, դատական գործ թիւ 05–02596, բացուած՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարանին մէջ, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան: Առաջարկուած լուծումը ներկայացուած է Լուծման Համաձայնագրին մէջ եւ մանրամասնօրէն բացատրուած Խմբային Դատերու Ցաւելուած Յայտարարագրին եւ Առաջարկուած Համաձայնագրին մէջ: Ասոնք բոլորը կարելի է տեսնել, համակարգչային փոխանցում կատարել եւ կամ տպել
www.armenieninsurancesettlement.com
կայքէջին միջոցով: Այս կայքէջին վրայ կրնաք տեսնել նաեւ առաջարկուած լուծման կարգավիճակի մասին ընդհանուր տեղեկութիւններ ինչպէս նաեւ, վաւերացուելու պարագային, Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցներ եւ պայմանները: Այս տեղեկութիւնները ժամանակ առ ժամանակ պիտի յաւելցուին:

Դատական այս գործը կը պնդէ, որ ԱՔՍԱ, ՍԱ. եւ անոր որոշ ներկայի եւ նախկին գործակից ընկերութիւնները սխալութեամբ ձախողած են հատուցումներ վճարել կեանքի ապահովագրութիւններու դիմաց, որոնք վաճառուած էին 1880 – 1930ին ծագումով հայ անհատներու, Թրքական օսմանեան կայսրութեան մէջ: ԱՔՍԱ կը մերժէ այս պնդումները եւ կը հաւատայ, որ անոնք անճիշդ եւ ապակողմնորոշիչ են: Հայցուորներու այս պնդումներուն դիմաց ԱՔՍԱ պաշտպանողական բազմաթիւ հակաճառութիւններ ներկայացուցած է: ԱՔՍԱ կը պնդէ, որ առաջարկուած Համաձայնագիրը պէտք չէ մեկնաբանուի իբրեւ ընդունում յանցանքի, պատասխանատուութեան, սխալ գործարք կատարած ըլլալու, ինչպէս նաեւ այս դատերուն միջոցաւ ներկայացուած հայցերու ուժականութիւնը կամ տկարութիւնը մատնանշող փաստերու:

Անմիջապէս որ Համաձայնագիրը վաւերացուի դատարանին կողմէ, ԱՔՍԱ համաձայնած է վճարել 17,5 միլիոն ամերիկեան տոլար գումար մը, որ պիտի բաժնուի հետեւեալ ձեւով.– 1) Հայցուորներու խումբի անդամներուն, որոնք դուրս չեն եկած այս Համաձայնագրէն եւ որոնց հայցի դիմումները ներկայացուած են Համաձայնագրի Հիմնադրամի Յանձնաժողովին եւ վաւերացուած անոր կողմէ, 2)Ֆրանսայի մէջ նորաստեղծ բարեգործական հիմնադրամին, 3) Հայցուորներու խումբի փաստաբաններուն, իբրեւ աշխատավարձ, ծախսերու վերահատուցում, ինչպէս նաեւ Համաձայնագրի գործադրութեան վարչական ծախսերու հատուցում: Առաջարկուած Համաձայնագիրը պարտաւորութիւններէ ազատ կը կացուցանէ ԱՔՍԱ-ն եւ անոր յարակից ընկերութիւնները (ինչպէս սահմանուած են լուծման Համաձայնագրին մէջ) որեւէ եւ բոլոր կեանքի ապահովագրական պայմանագիրներու եւ/կամ Ազատ կացուցուած Հայցերու (ինչպէս սահմանուած է Համաձայնագրին մէջ) նկատմամբ:

Արդարացիութեան Վերջնական Դատական Ունկնդրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 15, 2006ին, առաւօտեան ժամը 10ին, Մեծայարգ Դատաւոր Քրիստինա Ա. Շնայտըրի առջեւ հետեւեալ հասցէին՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան, ճշդելու համար, որ. 1) Արդեօ՞ք առաջարկուած Համաձայնագիրը, ինչպէս որ ներկայացուած է Համաձայնութեան Պայմանագրին մէջ, արդար, պատշաճ ու տրամաբանական է, եւ թէ լաւագոյնս կը պաշտպանէ Հայցուորներու խումբի անդամներուն շահերը, 2) Արդեօ՞ք Համաձայնագրի Հայցուորներու Խումբը պէտք է վաւերացուի իբրեւ այդպիսին, Համաձայնութեան կայացման նպատակներուն համար, 3) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է կայացնէ Վերջնական Հրաման եւ Դատավճիռ վաւերացնելու Համաձայնագիրը, լուծարելու ԱՔՍԱ-յի դէմ բոլոր առկայ հայցերը, նախապաշարումով եւ արժանիքներու հիմքի, 4) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները պէտք է ենթարկուին Պարտաւորութիւններէ Ազատ Կացուցման տրամադրութիւններուն, ինչպէս նշուած է Համաձայնագրին մէջ, 5) Արդեօ՞ք Հայցուորներու Խումբի անդամները ենթակայ պէտք է ըլլան դատական մնայուն արգիլման, որ, ի միջի այլոց, կ'արգիլէ Հայցուորներու Խումբի անդամները դատական թղթածրար բանալու, նման գործի նախաձեռնելու, դատական հետապնդում կատարելու, իբրեւ Հայցուորներու Խումբի անդամ միջամուխ կամ մասնակից ըլլալու որեւէ այլ դատական գործի մէջ, անկախ անոր իրաւական շրջանէն եւ անկախ դատական այդ գործերու դրդապատճառներէն, անոնց ներկայացուցած փաստերէն կամ պարագաներէն, 6) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ փաստաբաններու աշխատավարձի ու ծախսերու փոխհատուցման դիմումները, 7) Արդեօ՞ք Դատարանը պէտք է վաւերացնէ Հայցուորներու խումբի ներկայացուցիչներու անհատական հատուցման դիմումները, որոնք ներկայացուած են անոնց փաստաբաններուն կողմէ: Անգամ մը որ դատարանը վաւերացնէ առաջարկուած Համաձայնագիրը բոլոր հայցերը արդէն պատասխանատուութենէ ազատ կացուցուած ԱՔՍԱ-յի դէմ նոյնպէս պիտի ազատ կացուցուին:

Եթէ Հայցուորներու խումբին անդամ էք կրնաք ընտրել որ բացառուիք այս Համաձայնութենէն, ինչպէս որ մանրամասնօրէն բացատրուած է Խմբային Դատի Ցաւելուած Յայտարարագրին մէջ: Հայցուորներու խումբի բոլոր այն անդամները որոնք կ'ընտրեն դուրս գալ այս Համաձայնութենէն, ենթակայ պիտի չըլլան դատական վերջնական վճիռի տրամադրութիւններուն: Եթէ ընտրած էք դուրս գալ առաջարկուած Համաձայնագրէն, պէտք է այս մասին գրաւոր տեղեկացնէք: Ցաւելուած խմբային Յայտարարագրին համաձայն, դուրս գալու ձեր այս դիմումնագիրը պէտք է ժամանակին եւ կանոնաւոր ձեւով յղէք նշելով իւրաքանչիւր կեանքի ապահովագրական պայմանագիր, որու կապակցութեամբ դուք հայց(եր) ունիք: Ձեր այս դիմումնագիրներու յղման թուականը պէտք է ըլլայ ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14, եւ առաքուին հետեւեալ հասցէին.
Kabateck Brown Kellner LLP
and Geragos & Geragos,
350 South Grand Avenue, 39th Floor,
Los Angeles, California 90071, U.S.A.

Իւրաքանչիւր դիմումնագրի մէջ պէտք է նշուած ըլլայ 1) ձեր անունը, ներկայի ձեր հասցէն եւ հեռաձայնի թիւը, 2) տեղեկութիւններ կեանքի ապահովագրական պայմանագրի կամ պայմանագիրներու մասին որոնց կապակցաբար կը փափաքիք բացառուիլ Համաձայնագրի Հայցուորներու խումբէն: Կրնաք, օրինակ, նշել պայմանագրի թիւը, թուականը, պայմանագրի տիրոջ անունը, ապահովագրեալի անունը, վայրին անունը ուր պայմանագիրը վաճառուած է եւ կամ պայմանագրին վրայ նշուած ապահովագրեալ գումարը, 3) գրաւոր հաստատում մը որ կ'ուզէք բացառուիլ եւ չստանալ որեւէ հատուցում այս Համաձայնագրէն: Առաջարկուած Համաձայնագրէն եթէ բացառում չպահանջէք եւ եթէ փափաքիք առարկել Համաձայնագրի տրամադրութիւններուն ձեր գրաւոր առարկութիւնը պէտք է յղէք ոչ ուշ քան 2006 Ապրիլ 14 թուականը, հետեւելով ցուցմունքներուն որոնք նշուած են Ցաւելուած Յայտարարագրին մէջ:

Այս յայտարարութիւնը պարզապէս ամփոփում է: Համաձայնագրի մանրամասնութիւնները, Ներառեալ Համաձայնագրին մաս կազմելու միջոցները եւ պայմանները բացատրուած են Ցաւելուած Խմբային Յայտարարագրին մէջ եւ որ կրնաք տեսնել, համակարգչային փոխանցումով ունենալ եւ կամ տպել այցելելով
www.ArmenianInsuranceSettlement.com
կայքէջը: Համաձայնագրի օրինակ մը կրնաք նաեւ տեսնել դատարանի Դիւանակալի Գրասենեակը՝ Միացեալ Նահանգներու Շրջանային Դատարան, Գալիֆորնիոյ Կեդրոնական Շրջան:

ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ ԵՐԲԵՔ ՉՀԵՌԱՁԱՅՆԵԼ ԴԱՏԱՐԱՆ ԿԱՄ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԴԻՒԱՆԱԿԱԼԻՆ ՅԱՒԵԼԵԱԼ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՍՏԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ:

ՀՐԱՄԱՆՈՎ՝ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ, ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 22
MERCREDI
22 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.396 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.396

Մ Ո Ս Կ Ո Ւ Ա

ՀԱՅԵՐՈՒ ՆՈՐ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԱՄՕԹԱԼԻ ԼՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տխուր է անդրադառնալ, բայց պարբերական լուրերու կարգին անցած են Մոսկուայի կամ Ռուսաստանի այլ շրջաններուն մէջ Հայերու սպանութեան պարագաները: Անոնց զոհերը ընդհանրապէս հայաստանցի երիտասարդներ են որոնք աշխատանք գտնելու, տուն պահելու հեռանկարով հոն կ'երթան: Իսկ ոճիրներուն հեղինակներ գրեթէ միշտ ազգայնամոլ, օտարատեաց գաղափարականի տէր քերծուած գլուխներով ռուս երիտասարդներ են որոնց մասին տրուած միակ տեղեկութիւնը այն կ'ըլլայ որ ոճիրէն ետք խոյս տուած են ու ոստիկանութիւնը հետաքննութեան ձեռնարկած է:

Անցեալ շաբթուան ընթացքին երեք նոր պարագայ արձանագրուած է: Առաջին զոհը Գիւմրիէն Ցարութիւն Գալստեանն է, 29 տարեկան որ սպաննուած է փետրուար 14ին, մինչ Ռուսաստանի Հայոց Միութեան նախագահը նոյն մայրաքաղաքին մէջ նոր-նոր պատուած էր Ֆրանսայի վարչապետը: Ոճրագործները դաշունահարած են գիւմրեցի երիտասարդը որուն դիակը փոխադրուած է իր ծննդավայրը, հոն հողին յանձնուելու համար: Միւս զոհերէն մէկն է Լեւոն Զաքարեանը (45 տարեկան). երրորդին ինքնութիւնը չէր նշուած լրատուներուն մէջ: Արդէն պէտք է ըսել որ Հայերու սպանութիւնը արձագանգի արժանի բան ալ չի նկատուիր միջազգային կարեւոր լրատուներու կողմէ:

Բայց բուն հարցը հոն է որ մեր ճակատին մեծամեծները եւս նոյն ընդարմացումին մէջ են այս ծանրակշիռ երեւոյթին դէմ. ո՛չ Ա. Աբրահամեան որուն Մոսկուայի տիրական շրջանակներուն հետ սերտ կապերը գաղտնիք չեն, ո՛չ օրինակ Ռ. Քոչարեան որ նոյն ոլորտին հետ մտերմութեան, սիրալիր յարաբերութիւններու պատկեր մը կը ճգնի տալ, յաճախ միակողմանի, հակազդելու կամ ցաւ յայտնելու ոչ մէկ արտայայտութիւն ունեցան մինչեւ այսօր:

Ընդվզեցուցիչ տուեալ է այս մէկը. կը ծառայէ միայն քաջալերելու ռուս օտարատեաց երիտասարդները ու անտէր Հայերու կեանքին գնով իրենց գաղափարը արարքի վերածելու յաջողութիւնը արձանագրեն:

Բ Ա Ք Ո Ւ

ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ ԿԸ ԿԱԶՄՈՒԻ

Ազրպէյճանական Խորհրդարանին գարնան նստաշրջանին Ղարաբաղի յանձնախումբ մը պիտի կազմուի: Ան բաղկացած պիտի ըլլայ երեսփոխաններէ: Ինչպէս յայտնած է կուսակցապետ Ֆ. Կազազֆարօղլու, նպատակն է Ղարաբաղի հակամարտութեան լուծումի ձեւեր առաջարկել: Յանձնախումբին կազմութեան իրենց հաւանութիւնը տուած 18 երեսփոխանները ընդդիմութեան կուսակցութեան կը պատկանին:

Ա Մ Ն

ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՑԱՑՏԱԳՐԷ ՄԸ

ԱՄՆ-ու հեռատեսիլի շարք մը կայաններուն համար Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով հաղորդում մը թէ՛ Հայերու, թէ՛ Թուրքերու հակազդեցութիւններուն թիրախ եղած է: Հաղորդումը պատրաստուած է "Հայկական Ցեղասպանութիւնը" խորագրուած փաստագրական ժապաւէնով մը ու շուրջ կէս ժամուան վիճարկումի բաժինով մը: Այս վերջինին Փիթըր Պալաքեանի, Թ. Աքչամի հետ հրաւիրուած են ժխտողական կեցուածքով ծանօթ դէմքեր՝ Ճ. Մաք Գարթի եւ Էօ. Թուրան: Ցայտագիրը պիտի սփռուի Ապրիլ 17էն սկսեալ:

Հայկ. կազմակերպութիւնները կ'ընդդիմանան նման յայտագրի մէջ վերոնշեալներուն նման ժխտողական կեցուածքով ծանօթ դէմքերու ընդգրկումին: Բացուած է հանրագրութիւն մը որուն նպատակն է արգիլել յայտագրին սփռումը: Արդէն աւելի քան վեց հազար ստորագրութիւն հաւաքուած է:

Ինչ կը վերաբերի Թրքական դժգոհութեան, այդ մասին Թրքական թերթի մը խօսած է մասնակից Թուրքը Էօ. Թուրան. ըսած է որ փաստագրականին մէջ պատմական սխալներ կան որոնց Հայերու կողմէ գիտակցօրէն տեղ տրուած է, իրենց թեզը զօրացնելու նպատակով: Վիճարկումի բաժինին մասին ալ ըսած է թէ նիւթը հայկականով չէ սահմանափակուած, իրենց հարցում ուղղողները շօշափած են նաեւ Թուրքիոյ ժողովրդավարացման հարցը, քրտականը, եւլն., նպատակ ունենալով Թուրքիան վարկաբեկելու:

Էօ. Թուրան ըսած է նաեւ թէ ԱՄՆ-ու Ներկայացուցչական Ժողովին կողմէ Ցեղասպանութեան ճանաչումը հաւանական բան է, թէ Անգարա շատ ուշ մնացած է: Այդ հաւանականութիւնը կապած է ԱՄՆ - Թուրքիա յարաբերութիւններուն: Շատ վտանգաւոր ու անվերադարձ համարած է Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթին ամերիկեան դասագիրքերու մէջ ընդգրկումը: Թելադրած է որ ամերիկեան հանրային կարծիքին վրայ ազդելու համար գրքոյկներ, հատորներ հրատարակուին, լրատուներու ոլորտը աւելի լաւ գործածուի:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE NOUVEL OBSERVATEUR»

(16/22 février)

ԽԱՉՔԱՐԵՐՈՒ ՔԱՆԴՈՒՄԸ

Շաբաթաթերթը Իւրսիւլա Կօթիէ ստորագրուած սիւնակով մը անդրադարձած է Ջուղայի խաչքարերու քանդումին: Հակիրճ ակնարկով մը Ղարաբաղի կնճիռին, ան կ'անդրադառնայ Նախիջեւանի մէջ ամիս մը առաջ կատարուածին: Կը գրէ թէ հարիւրի չափ զինուորներ քանդիչ միջոցներով գետնին հաւասարեցուցին անցեալին "Հայկ. Ֆլորանսը" կոչուած Ջուղայի մշակութային բացառիկ հնավայրը որ եղած է միջնադարեան հայկ. մեծագոյն գերեզմանոցը: Կը յիշեցնէ թէ Եւրոպական Խորհրդարանը Յունուար 19-ին քանդումին վերջ տալու կոչ ուղղեց Ազրպէյճանի, թէ "Երկիր եւ Մշակոյթ" կազմակերպութիւնը միջազգային հանրագրութեան մը ձեռնարկած է հարցին առընչութեամբ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ԻԼԱՆ ՀԱԼԻՄԻԻ չարչարանքը, խոշտանգումը եւ սպանութիւնը աւելի ծանրակշիռ բնոյթ առաւ Փետր. 20ին, երբ հարցաքննիչ դատաւորը անոր տուաւ հակահրեայ բնոյթ մը, այլ խօսքով ցեղապաշտ արարք մը: Հալիմի այն երիտասարդն է, որ ինչպէս գրեցինք, ժամադրութիւն տուած է պարմանուհիի մը, ապա առեւանգուած, արգելափակուած, չարչարուած եւ սպաննուած էր: Սկիզբը փրկագին ուզուած էր ծնողքէն, բայց յետագային ոչինչ պահանջուած էր: Եօթը ձերբակալուածներէն մէկն է որ ըսած է թէ հրեայի մը վրայ յարձակած էին, որովհետեւ հրեայ մը հարուստ է: Բուն պարագլուխը փախած է եւ ըստ Ֆիկառոյի (Փետր. 21) իր երկիրը՝ Գոթ տ'Իվուար ապաստանած է: Փետրուար 20ի երեկոյեան տեղի կ'ունենար ԳՐԻՖ-ի (Հրէական Կազմակերպութեանց Ներկայացուցչական Խորհուրդ) տարեկան ճաշը, որու ներկայ կ'ըլլային վարչապետէն սկսեալ քաղաքական բազմաթիւ դէմքեր: Տ. տը Վիլփէն, որ պատուոյ հիւրն էր, քանի վայրկեան ալ գլուխ գլխի խօսած է նախագահին հետ, որ բանբերը դառնալով հրեայ համայնքին, յայտնած է "խորապէս յուզուած եւ արդարօրէն մտահոգ" համայնքի մը հոգեվիճակը: Իր պատասխանին մէջ Տ. տը Վիլփէն խոստացած է որ ամէն ջանք պիտի թափուի որպէսզի "այդ բարբարոս ոճիրին հեղինակները ձերբակալուին եւ դատուին եւ թէ ամէն բան լուսաբանուի, ներառեալ զզուելի արարքին դրդապատճառները:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Յանձնախումբը, Փետրուար 20ին, բոլորովին մերժեց նիւթական որեւէ օժանդակութիւն այն երկիրներուն որոնք դիմած էին թռչնային կրիփին պատճառաւ, այսինքն Ֆրանսա, Իտալիա, Յունաստան: Մեծամասնութեան կարծիքով նման օժանդակութեան մը համար արտակարգ պայմանները չկան տակաւին:

ՇԻՐԱՔԻ այցելութեան առթիւ, Ֆրանսա եւ Հնդկաստան հասարակաց յայտարարութիւն մը հրապարակած են, ուր կ'ըսուի. "Ֆրանսա եւ Հնդկաստան խօսակցութիւններու ձեռնարկեցին նպատակ ունենալով գործակցութեան երկկողմանի համաձայնութեան մը յանգիլ հիւլէական ուժանիւթի զարգացման համար խաղաղ հեռանկարներով, համապատասխան իրենց պարտաւորութեանց եւ միջազգային յանձնառութեանց": Այս այցելութեան ընթացքին, Պերնատէթ Շիրաք ալ պտըտած է եւ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրած: Տնտեսութեան նախարարին կնոջը հետ պտըտած է Գանգէսի ափին: Որոշ համակրութիւն մըն ալ յայտնած է Սեկոլէն Ռուայալի նկատմամբ, զոր լուրջ թեկնածու մը կը նկատէ, եթէ ընկերվարականները ընդունին: Ֆրանսա եւ Հնդկաստան ստորագրած են նաեւ շարք մը առեւտրական համաձայնագրեր, գլխաւորաբար Էռ-Պիւսներու վերաբերեալ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախագահական շրջանակները եւ Սուրիոյ կառավարութեան պաշտօնաթերթ՝ Թեշրին ամբաստանած են Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը Ժագ Շիրաք, Փետրուար 18ին եւ 19ին, որ արշաւի մը ձեռնարկած է ապահովելու համար Լիբանանի նախագահին անկումը: Լիբանանի նախագահին շրջանակները կը մեղադրեն Ժ. Շիրաքը որ "անձնապէս" կը խառնուի լիբանանեան ներքին հարցերուն եւ կը "հովանաւորէ" "Մարտ 14ի ուժերը" (լիբանանեան ներկայ մեծամասնութիւնը) վար առնելու համար նախագահ Լահուտը:

«ԹՈՒՐՔ ԿՈՉՈՒԱԾ ՑԵՂ ՉԿԱՅ» ԸՍՏ ԹՈՒՐՔ ԿՈՒՍԱԿՑԱՊԵՏԻՆ

Թուրքիոյ Բանուորական կուսակցութեան ղեկավարը Տ. Փէրինչէք որ ծանօթ է Ցեղասպանութեան ժխտումի իր թեզերով ու արտայայտութիւններով, յայտարարած է թէ Թուրք կոչուած ցեղ մը գոյութիւն չունի: Յայտարարութիւնը ըրած է Պոլսոյ մէկ համալսարանին "Քաղաքականութեան դպրոց" յայտագրին մասնակցելով: Զօրակցութիւն յայտնելով Համասի, թելադրած է որ Թուրքիա անկախ հոն տիրող վարչակարգէն, բարեկամ ըլլայ Իրանի հետ: Յետոյ պատասխանելով ունկնդիրի մը հարցումին թէ երբ Իրան համաթրքական գաղափարականին դէմ երկիր է, ի՞նչպէս կարելի է բարեկամ ըլլալ, ըսած է. "Մենք համաթրքական գաղափարականի տէր չենք, այլ՝ եւրասիական": Աւելցուցած է թէ Թուրքիա պարտի լաւ յարաբերութիւններ մշակել դրացիներուն հետ ու կարելի է յառաջիկային գործընկերութեան լայնածիր շրջանակ մը կազմել Ռուսաստանի, Չինաստանի, Միջին Ասիոյ Թրքական հանրապետութիւններուն եւ Հնդկաստանի հետ: "Թուրքերը քիչ մը իրանցի են, իրանցիներն ալ քիչ մը թուրք" ըսած է ան, ապա եզրափակած. "Արդէն թուրք կոչուած ցեղ մը չկայ. Թուրքը կայսերական մշակոյթի մը անունն է: Յետոյ դարձած է հանրապետական մշակոյթի մը անունը. ան զանազան ցեղերու խառնուրդէն կազմուած ազգ մըն է":

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ԵՐԱՇԽԱՒՈՐ ԸԼԼԱԼՈՒ

Ռուսաստանի Արտաքին գործերու նախարարին բանբերը Մ. Քամինին յայտնած է թէ իր երկիրը պատրաստ է Ղարաբաղի կնճիռին լուծումի մը երաշխաւոր ըլլալու, եթէ Հայաստան ու Ազրպէյճան համաձայնութեան մը յանգին: Աւելցուցած է թէ այդ կնճիռը ոչ միայն կովկասեան շրջանին, այլեւ Ռուսաստանին ալ առընչուած է: Քամինին կրկնած է նաեւ հակամարտութեան լուծում մը գտնելու գործին իր երկրին աշխոյժ ջանքեր գործադրելու պատրաստակամութիւնը:

ՄԻԽԱՅԻԼ ԽՈԴՈՐՈՎՍԿԻ, Եուկոսի նախկին միլիառատէր գործատէրը, որ ութ տարուան բանտարկութեան դատապարտուած է խարդախութեան եւ կողոպուտի համար, վերադաստիարակչական արգելափակման կայան մը կը գտնուի Սիբիր, թիւ 8 անուանումին տակ: Կը կրէ պատիժներ եւ քիչ այցելու կ'ընդունի: Կայանը կը գտնուի Կրասնոկամենսկ եւ ըստ Պուտինի իսկ վկայութեան "արձակուրդի կայան մը չէ":

ՎԷՆԵԶՈՒԵԼԱՅԻ նախագահը Շաւէզ, Փետր. 19ին անգամ մը եւս յարձակած է ԱՄՆ-ու Արտաքին նախարարին վրայ, որ զինք ամբաստանած էր որպէս "սպառնալիք մը ժողովրդավարութեան համար": Իր կիրակնօրեայ ելոյթին մէջ, որ կը սփռուի ձայն-հեռատեսիլէն, խօսքն ուղղելով Գոնտոլեցա Ռայսի, ըսած է՝ "Ձիս մի՛ ջղայնացնէք: Համբոյր մը կը ղրկեմ Գոնտոլեցա կամ գոնտոլէնսիա (սպաներէն՝ ցաւակցութիւն) Ռայսի" ու անգամ մը եւս ամբաստանած է Պուշը որ նիւթականը կ'ապահովէ Վենեցուելայի ընդդիմութեան:

ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ՃՈՂՈՊՐԵԼԷ ԵՏՔ, ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ ՀԱՅ ՈՐԲԵՐՈՒ ԹՐՔԱՑՄԱՆ ԱՐՇԱՒ

(Բ. եւ վերջին մաս)

1915-ի աւարտին Ժունիէի գամադամը լուր կու տայ Այնթուրա գոլէժի պատասխանատուներուն, որ դպրոցը պէտք է փակեն: Լազարեան միաբանները կը ըստիպուին աւելի բարձր վանք մը փոխադրուիլ, իսկ ուրիշներ Անատոլու եւ Ուրֆա կը տարուին: Երէց միաբանները, որոնք չեն կրնար ճամբորդել, կը մնան Այնթուրայի մէջ:

Լազարեաններու հեռացումէն ետք դըպրոցը կը վերածուի Թրքական որբանոցի, ուր կը մնային Հայեր, Թուրքեր եւ Քիւրտեր: 1915-ին դպրոցին մէջ կային 800 որբ եւ 30 զինուորներ, որոնք կը հսկէին դպրոցին: Կային նաեւ 10 Լիբանանցիներ, իսկ տնօրէնութիւնը ստանձնած էր Նեպիհ պէյը: Այդ օրերէն կը սկսի հայ որբերուն թրքացումը: Տղաքը կը թլփատուին, անոնց կը տրուին Թրքական եւ արաբական նոր անուններ՝ պահելով իրենց հայկական անուններուն առաջին տառերը: Այսպէս՝ Յարութիւն Նաճարեանը կ՚ըլլայ Համիտ Նազըմ, Պօղոս Մերտանեանը՝ Պեքիմ Մոհամէտ, Սարգիս Սարաֆեանը՝ Սաֆուատ Սիւլէյման: Մաքրութեան պակաս, սնունդի չգոյութիւն, հիւանդութիւններ տիրական կ՚ըլլան դըպրոցին մէջ, եւ անոնց պատճառով մեծ թիւով մանուկներ կը մահանան: Երբ Թուրք պատասխանատուները դպրոց կ՚այցելեն, անոնք խստօրէն կը պախարակեն Նեպիհ պէյը: 1916-ին Սուրիոյ մէջ Թրքական չորրորդ գունդի հրամանատար Ճէմալ փաշա կ՚ուզէ դպրոց այցելել: Երբ Նեպիհ պէյ կը լսէ, որ պիտի գայ փաշան, որ Թրքացման ծրագիրի գործադրութեան համար զինք տնօրէն նշանակած էր, դըպրոցին մուտքին գտնուող Սէն Ժողէֆի եւ Յիսուսեան միաբանութեան վարդապետի մը արձանը կը վերցնէ: Ճէմալ փաշային հետ դպրոց կու գայ Թուրք ֆեմինիսթ Հալիտէ Հանըմը, որ Նեպիհ պէյի փոխարէն տնօրէն կը նշանակուի Այնթուրայի դպրոցին. անոր կ՚օժանդակեն 5 լիբանանցի մայրապետներ, որոնք կը հոգան սընունդի հայթայթումը, մաքրութիւնը եւ այլն: Հալիտէ Հանըմ Այնթուրայի կողքին նաեւ պատասխանատու կ՚ըլլայ Պէյրութի մէջ գտնուող Սէնթըր Նազարէթ դպրոցին, որ 1917ին կը փակուի:

Ճէմալ փաշայի հետ Այնթուրա կու գան 400 նոր որբեր, որոնք 3-15 տարեկան են. անոնց կ՚ընկերակցին նաեւ Թուրք ընտրանի ընտանիքներէ 15 աղջիկներ, որոնք կը միանան 40 հոգինոց խլամացման եւ Թրքացման ծրագիր իրականացնող խմբակին: Հալիտէ Հանըմ դպրոցին մէջ գլխաւոր պատասխանատու էր, ամէն տեսակի իրաւասութիւններ ունէր եւ կը հովանաւորէր ու կը հսկէր բոլոր աշխատանքներուն, որպէսզի կարելի եղածին չափ շատ եւ ամբողջական Թրքացում իրականանար եւ Այնթուրայի դպրոցը ըլլար Թրքական իտէալ հիմնարկ մը:

Մինչ Պէյրութի եւ լիբանանեան շրջաններուն մէջ սով կը տիրէր, մարդիկ ուտելիք հաց չէին գտներ ու կը գործադրուէր Թրքական այն ծրագիրը, որուն համաձայն, Հայերը սուրով, իսկ Արաբները անօթութեամբ պիտի սպաննուէին, Այնթուրա կ՚ուղարկուէին մեծ թիւով կովեր, ոչխարներ եւ ալիւր, որպէսզի Թըրքացած որբերը սնունդ ունենային եւ լաւ առողջութեամբ կազմաւորուէին: Դպրոցին պարիսպներէն դուրս գտնուող Լիբանանցիները կ՚աղաչէին, որպէսզի իրենց ալ պատառ մը հաց բաժին ելլէ, որովհետեւ դպրոցին մէջ առատութիւն կար: Ուսուցումը Թրքերէն էր, մեծ տարիքով որբերը կը սորվէին արհեստներ՝ կօշկակարութիւն, ատաղձագործութիւն եւ այլն, իսկ մոլլան օրական հինգ անգամ կ՚աղօթէր եւ ամէն գիշեր չեփորախումբը կը նուագէր "Կեցցէ սուլթանը":

1916-ի աշնան բորոտութիւն կը սկսի դպրոցին մէջ, Թուրքերը պալքանեան շրջաններուն եւ Պաղեստինի մէջ կը սկսին պարտութիւն կրել, Լութֆի եւ Ռուշտի պէյերն ու Հալիտէ Հանըմ կը հեռանան դպրոցէն: Անտիրութիւն եւ իրարանցում կը տիրէ դպրոցին մէջ, աշակերտները կը սկսին դպրոցէն դուրս ելլել, անկարգութիւն եւ ներքին կռիւներ ծայր կ՚առնեն քիւրտ Թուրք եւ հայ աշակերտներուն միջեւ, որովհետեւ Հայերը կը դատապարտէին Թուրքերուն ծնողները՝ իրենց ծնողները սպաննելու յանցանքով: Կռիւները այնքան կը շեշտուին, որ եթէ հոն մնացած Թուրք զինուորներ չզսպէին աշակերտները, կրնար ըլլալ, որ մահեր արձանագրուէին:

1200 որբերուն հազարը Հայեր են, իսկ 200-ը՝ Քիւրտեր եւ Թուրքեր: Հայ որբեր պատառաքաղներ եւ այլ սուր իրեր կը պահէին իրենց մօտ, որպէսզի իրենք զիրենք պաշտպանէին: Երբ Թուրքերը կը հեռանան, Ֆրանսացիները եւ Անգլիացիները, ինչպէս նաեւ միաբանները կը վերադառնան դպրոց: Խառնակ կացութիւնը տեսնելով, պատասխանատուներէն մէկը կը դիմէ օժանդակութեան՝ Պէյրութի Ամերիկեան համալսարանի պատասխանատու Պայարտ Տոտճէն, որ ուղղակի կ՚ընդառաջէ եւ Ամերիկեան Կարմիր Խաչի միջոցով ուտելիք կ՚ապահովէ:

1919 Հոկտեմբեր 1ին Թուրքերը կը հեռանան. Հոկտեմբեր 7ին Հայր Սարլութ Այնթուրա կը վերադառնայ եւ կը տեսնէ, որ կացութիւնը անտանելի է: Ան Թուրք եւ քիւրտ որբերը կը ղրկէ Դամասկոս, որպէսզի հանդարտի լարուած մթնոլորտը: Ան կը կանչէ հայ որբերը եւ անոնց անունները կը հարցնէ. որբերը կը պատասխանեն՝ Ահմէտ, Մոհամէտ եւ այլն. վարդապետը կը մղէ զիրենք իրենց իսկական անունները յիշելու եւ զանոնք գործածելու, կը բացատրէ, թէ իրենք այլեւս Թուրքերուն սպառնալիքին տակ չեն գտնուիր: Այն ատեն հայ որբերը կը սկսին ուրախութեամբ հնչել իրենց անունները՝ Գրիգոր, Վարդան, Կարապետ եւ այլն, անոնք նաեւ կ՚երթան իրենց անկողիններուն տակ պահած պատառաքաղները կը բերեն ու կը յանձնեն պատասխանատուներուն: Դպրոցին շէնքին վրայ կը զետեղուի նաեւ Սէն Ժողէֆի արձանը, որ վար առնուած էր Թուրքերուն կողմէ, եւ կը ծածանի ֆրանսական դրօշը: Սակայն Հայր Սարլութ կը գիտակցի, որ իր կարելիութիւնները բաւարար չեն այդքան մեծ թիւով որբեր պահելու դպրոցին մէջ, այդ պատճառով ալ ան կը կապուի Պայարտ Տոտճին եւ Ամերիկեան Կարմիր Խաչին, որպէսզի որբերուն օգտակար ըլլան: Այդ շրջանին Պրն. Քրոֆըրտ Այնթուրա դպրոցի տնօրէն կը նշանակուի: Ան դպրոցին ուսուցիչները կը փոխարինէ հայ ուսուցիչներով եւ կը սկսի հայերէնի եւ անգլերէնի ուսուցումը: Աւելի ուշ դպրոցը կը ստանձնէ "Նիր Իսթ Ռիլիֆ"ը եւ որբանոցը բաց կը մնայ մինչեւ 1919ի աշունը, ապա տղայ որբերը կը ղրկուին Հալէպ, իսկ աղջիկները՝ Ղազիրի որբանոց:

Երբ դպրոցը տակաւին կը գտնուէր Թուրքերուն ձեռքը, 300 հայ որբեր մահացած էին հիւանդութիւններու, թիֆոյիտի եւ մաքրութեան բացակայութեան պատճառով:

1916 Թուականին դպրոցին շրջակայքը գտնուող բակին մէջ կը թաղուին որբերը, սակայն երբ 1993ին կ՚ուզեն դպրոցը ընդարձակել, կը փորեն այդ տարածքը եւ հոնկէ ոսկորներ կը գտնեն: Ոսկորները կը մէկտեղուին եւ կ՚ամփոփուին միաբանութեան մեծաւորներու գերեզմաններուն կողքին:

Թուրքերուն հեռացումէն ետք, երբ Հայր Սարլութ դպրոց կու գայ, հոն կը գտնէ 670 որբեր՝ 470 տղայ եւ 200 աղջիկ:

«Ինծի համար յատկանշական էր այն, որ երբ դպրոցին զանազան բաժանմունքներուն մէջ եւ բակը կը շրջէի, նկատեցի, որ կայ անկիւն մը, որ շատ ծանօթ է ինծի, առաջին պահուն չգիտցայ, թէ ուր կամ ինչպէս տեսած եմ այդ վայրը: Վըստահ էի, որ տեսած եմ այդ վայրը, մըտքիս մէջ քանդակուած է. երբ տուն վերադարձայ, աւելի քան երեք ժամ փընտռեցի եւ գտայ նկար մը որուն մէջ հայ տղեկ մը նկարուած է Այնթուրայի դպրոցի բակին մէջ անկիւն մը, որ ինծի համար ծանօթ թուեցաւ: Այդ նկարը ես առած եմ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան արխիւատունէն՝ Մարիա Ճէյքըպսընի նկարներու եւ նիւթերու ծրարին մէջէն: Նկարին կողքին գրուած է "Հայ որբ մը՝ մաքրուած եւ կոկուած", իսկ գրութեան տակ կայ "Նիր Իսթ Ռիլիֆ"ի նշանը, որ թէեւ մաշած է, սակայն ընթեռնլի է, մանաւանդ որ ես նշանը նախապէս ուրիշ տեղ տեսած եմ: Օրին նըկարը առանձինն շատ բան չէր ըսեր սակայն այս պարագային ան կարծես եկաւ հաստատելու իրողութիւնը եւ ամբողջացնելու ունեցած փազըլս: Այս առիթով կ՚ուզեմ շնորհակալութիւն յայտնել Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. կաթողիկոսին, որ արտօնեց ինծի պրպտել կաթողիկոսարանին արխիւատունը: Կ՚ուզեմ ըսել նաեւ, որ հոն արխիւներու դասաւորումը ընթացքի մէջ է, կրնամ ըսել միջազգային մակարդակով հաստատուած արխիւատուն է», ըսաւ Մ. Քէլէշեան:

Նկարները քով-քովի դնելով, գոլէժի արխիւներուն մէջ տեղ գտած արձանագրութիւնները սերտելով եւ անոնցմէ փաստեր քաղելով, Մ. Քէլէշեան կրցած է վերականգնել հայ որբերուն ապրած տառապալից օրերուն մէկ ահաւոր պատկերը, որուն մասին ցարդ չէր խօսուած. Թրքացում: Ցեղասպանութիւն գործադրելու իր ծրագիրէն ետք եւ տեսնելով, որ Հայերը տակաւին կը գոյատեւեն, Թուրքը այս անգամ դիմած է այլ մարտավարութեան՝ վերապրողներու Թրքացման, սակայն Հայուն հաւատքը եւ հայօրէն ապրելու կամքը անգամ մը եւս պարտութեան մատնած է զայն: Թուրքը ինչ ալ ընէր, պիտի չկարենար բնաջնջել հայութիւնը, որ կոչուած է ապրելու եւ չէնցնելու:

Հայոց ցեղասպանութենէն ետք վերապրելու ուղին դիւրին չէր, դիւրին չէին նաեւ այն պայմանները, որոնց տակ Հայերը ապրեցան եւ շարունակեցին իրենց երթը: Դժուարութիւններու ու տառապանքի շարքը այնքան երկար է, որ որքան ալ տեղեկութիւն ունենանք այդ մասին, տակաւին ծածուկ շատ բաներ գոյութիւն կրնան ունենալ: Հայուն ճակատագիրը երբեք դիւրին չէր եղած ու պիտի չըլլայ, որովհետեւ Հայը գիտակցած ու ըմբռնած է, որ ոչինչ կարելի է ժամանակ եւ դիւրին կերպով ձեռք ձգել: Տանջանքով, ցաւով եւ զրկանքներով լեցուն պատմութիւններէ եւ դրուագներէ ետք ահա անոնց վրայ կու գայ աւելնալու ուրիշ մը եւ բացառուած չէ, որ ասկէ ետք ալ նորեր չգտնուին եւ չյուշեն համայն հայութեան, որ սրբազան է նահատակներուն կտակը եւ վերապրողներուն պատգամը՝ հայութիւնը ամէն ինչէ վեր դասելու, հայօրէն ապրելու եւ յանուն ազգին ամէն բան զոհաբերելու:

Պատրաստեց՝
ՆՈՐԱ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՈՆ-ՌՈՄԷՕ ԵՒ ԾԱՂԿԱՁՈՐ ԶՈՒԳՈՐԴ ՔԱՂԱՔՆԵՐ

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Երկու քաղաքներ մեկնելով իրենց կարգ մը նմանութիւններէն եւ կոչումներէն, ցանկութիւն ունեցած են ապակեդրոնացած համագործակցութեան գործողութիւններ իրագործելու:

2005 Հոկտեմբեր 19ին, Ծաղկաձորի մէջ, Սէն-Մարի Աժել՝ Ֆոն-Ռոմէօյի քաղաքապետին կցորդը եւ Գարուն Միրզոյեան՝ Ծաղկաձորի քաղաքապետը համագործակցութեան արձանագրութիւն մը ստորագրած են:

Արձանագրութիւնը իր առաջին յօդուածին մէջ կը սահմանէ գործողութիւններու բնագաւառները՝ զբօսաշրջութիւն, մշակոյթ, մարզանք, կրթութիւն, զարգացման ծրագիրներ:

Բ. յօդուածը կը ճշդէ համագործակցութեան տարբեր ձեւերը՝ տեղեկութեան եւ փաստաթուղթերու փոխանակում, համատեղ ուսումնասիրութիւններ, փորձաշրջաններու փոխանակում, առեւտըրական փոխանակումներ եւ ձեռնարկութիւններու գործակցութիւն, նպատակային առաքելութիւններ, մասնակցութիւն միջոցառումներու, նուիրատուութիւններ, ներդրումներ, եւլն....:

Գ. յօդուածը կ՚ըսէ՝ երկու քաղաքներու համաձայնութեամբ գալիք ամիսներուն կը մշակուին ծրագիրներ, գործողութիւններ, ճշդելով անոնց բնոյթն ու բովանդակութիւնը, ինչպէս նաեւ պիւտճէն եւ իրագործման եղանակները:

Արդ, այս համաձայնագրի հիման վըրայ, պատասխանելով Ֆոն-Ռոմէօյի քաղաքապետ Փիէր Պոսըլիւի հրաւէրին, Ֆոն-Ռոմէօ ժամանեց Փետրուար 14ին եւ երկու օրուան համար, Ծաղկաձորի քաղաքապետ Գարուն Միրզոյեան, ընկերակցութեամբ գործակից՝ Արշակ Խաչատրեանի:

Այս հանդիպումին մասնակցելու հրաւէր ստանալով Ֆոն-Ռոմէօյի քաղաքապետէն եւ Զբօսաշրջութեան շրջանային գրասենեակի տնօրէն Քրիսթիան Փորթելլոյէն, գտնուեցանք Ֆոն-Ռոմէօ, Փետրուար 14ին եւ 15ին, "Փրովանս - Արմէնի" միութեան նախագահ Յակոբիկ Խաչատուրեանի հետ:

Փետրուար 14ին, տեղի ունեցաւ ընդունելութիւն Ֆոն-Ռոմէօյի քաղաքապետարանը: Երկու քաղաքապետները իրենց ուրախութիւնն ու գոհունակութիւնը յայտնեցին հաստատուած յարաբերութիւններուն համար եւ յառաջիկայ համագործակցութեան: Եղան նուէրներու փոխանակումներ՝ քաղաքի պատուոյ մետալ, գիրք, օպսիտիէնէ առարկաներ, քոնեակ, փայտէ խաչքար, ընկուզենիի փայտով ափսէ, եւլն...: Այս ջերմ, սրտբաց, մտերմիկ եւ առանց փրոթոքոլի ընդունելութիւնը շարունակուեցաւ ընթրիքով մը, Ֆոն-Ռոմէօյի ամենաբարձր գիւղով ճաշարանին մէջ (2000 մ.), ձիւներու մէջ թաղուած:

Փետրուար 15ին, փոքր պատուիրակութիւնը այցելեց Ֆոն-Ռոմէօյի ծանօթ մարզական, կլիմայական լիսէն, կառուցուած՝ 1967ին, Մեքսիքոյի Ողիմպիական խաղերու նախօրեակին (1968): Հաստատութիւն մը որ ոչ միայն մարզանք - ուսում ծրագիրը կ՚իրագործէ, գոլէճի եւ լիսէի մակարդակներով եւ գիշերօթիկի բաժինով, այլեւ կ՚ընդունի բարձր մակարդակի ազգային եւ միջազգային համբաւի տիրացած մարզիկներ, անհատապէս կամ խմբային, պատրաստուելու համար զանազան միջազգային մըրցումներու, ախոյենութիւններու:

Ապա, երկու քաղաքապետներն ու իրենց գործակիցները ունեցան աշխատանքային ժողով մը յատկապէս զբօսաշրջութեան ոլորտին շուրջ (պանդոկ,

ՊԱՏԱՆՈՒՀԻՆԵՐՆ ԱԼ ՎԱՅՐԱԳՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽԱՂԱՆ

Տեսարանը կ'անցնի նախակրթարանի մը մէջ. քանի մը աշակերտուհի խարտեաշ, հիւսուած մազերով աղջնակ մը կը խոշտանգեն. բռունցքներ, կիցեր կը տեղան գլխուն. զոհը կու լայ, կ'աղաղակէ, օգնութեան կը կանչէ: Շուրջը հաւաքուածները կը խնդան. կայ աղջնակ մը որ գլուխն իսկ վեր չառներ կարդացած գիրքէն: Տեսագրիչ մը կ'արձանագրէ պատահարը:

Միլանոյի մէկ գոլէճին մէջ 13 տարեկան պատանուհի մը առաջին դասարանի փոքրիկ մը կը բանտարկէ պարապ սրահի մը մէջ: "Ինչո՞ւ այդպէս կը նայիս ինծի" կը հարցնէ անոր. "Ի՞նչպէս կը նայիմ. քեզ չեմ ճանչնար անգամ" կը պատասխանէ փոքրիկը: Ու հարուածները կ'իջնեն անոր գլխուն, կռնակին: Յետոյ խոշտանգիչ պատանին ազատ արձակելէ առջ իր զոհը, հեռաձայնի գրաւոր պատգամ մը կը ղրկէ անոր. "Եթէ գիս մատնես, կը սպաննեմ քեզ": Նոյն քաղաքին մէջ նոյնիսկ աղջիկներու աւազակախումբ մը կայ, մանչերու կազմած տասը հատին փոխարէն:

"Հակումը ունինք առաջին նշանները թերագնահատելու. մինչդեռ գիտենք թէ գոլէճին մէջ սրիկայութիւն ընողներու 80%ը 24 տարեկանէն առաջ հարցեր կ'ունենան արդարութեան հետ" կ'ըսէ չարագործ խմբակներու երեւոյթը ուսումնասիրող մասնագէտ մը: Անոր հետազօտութիւնը ցոյց տուած է որ նախակրթարանի վերջին երեք դասարաններու աշակերտներու 64%ը եւ գոլէճի երկու աշակերտէն մէկը այդ խմբակներուն հետ կապ կ'ունենան, կամ որպէս զոհ, կամ որպէս յարձակող: Զարմանալին այն է որ 2000էն ի վեր աղջիկ պարագլուխներու համեմատութիւնը կ'աւելնայ:

Այդ խմբակները իրենց ետին ձգած են բերանացի կամ անուղղակի վայրագութիւնը: Կը գողնան, կ'անարգեն, կը կափեն, կը կոտրեն – կը թափեն: Մինչ մանչերը բռնի ուժով կը տիրանան բաճկոններու, կօշիկներու, դրամի, առձեռն հեռաձայնի, ելեկտրոնիկ խաղերու, աղջիկներու խումբերը կը նախընտրեն կրափել իրենց տարեկիցները, կամ չպարի նիւթեր ու զգեստեղէն գողնալ հանրախանութներէն:

Աղջիկներու չարագործութիւնը շատ կանուխէն կը սկսի: Սահմանային տարիքը վեցն է: Ամէնէն տարօրինակը այն է որ այս խումբերը բաղկացնողները վրտանգի ենթակայ աղջիկներ, մանչեր չեն: Անոնք նորօրինակ խոտորումի մը ենթականերն են: Մեծ մասը ոչ մէկ նախանշան ցոյց կու տայ: Հետազօտութիւններէն եւ հարցախոյզերէն յայտնի եղած է որ անոնցմէ շատերը զաւակն են մշակուած ու բարեկեցիկ ընտանիքներու որոնք սակայն ուշադրութիւն ու հետաքրքրութիւն կը զլանան անոնց:

ՔԱՂՀԱՆ

ՇՆԱԳՈՅՆ ԲԱՐԵՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Նայիրոպիի թերթերէն մէկը գրած է թէ Քենիա մերժած է երկրին սովահար երախաներուն ղրկուած 42 թոն սննդեղէնը որ կը բաղկանար շունի ուտելիքէ: Նուիրատուն նոր զելանտացի տիկին մըն է որուն հիմնած ընկերութիւնը այդ ապրանքը կ'արտադրէ: Նախ մտածած է շուներու յատուկ կրկնեփներուն կենսանիւթերը փոխել ու զանոնք ղրկել, մեծապէս ազդուելով այդքան մեծ թիւով երախայի թշուառութենէն: Կը պնդէ որ շունի ուտելիք չէին ղրկածները, այլ դիւրաւ լուծելի սնուցիչ փոշիով պարկիկներ: Փոշին կը պարունակէր չորցած միս, սխտոր, հաւկիթ, հացահատիկներ: Բարեսեր տիկինը վստահեցուցած է թէ շատ համով է ղրկածը: Այսուհանդերձ կառավարութեան բանբերը յայտարարած է. "քենիացի երախաները շունի ուտելիք ուտելու չափ սովահար չեն": Աւելցուցած է թէ ամէն տեսակի օժանդակութիւն պէտք է յարգէ իշխանութեան կողմէ ճշդուած չափանիշերը:

ՀՈՒՆՏԵՐՈՒ ՏԱՊԱՆԸ

Նորվեկեան կառավարութիւնը կը պատրաստէ "վերջին օրուան արկղ" մը ուր պիտի զետեղուի երկրագունդին հողագործական ամբողջ տեսականին: Ան պիտի բաղկանայ երկու միլիոն հունտէ: Նպատակն է մարդկութեան սննդական հիմնական նիւթերը պահպանել ատոմական պատերազմի մը, երկնաքարի մը բախումին, անհարեկչական արարքի մը, կլիմայական փոփոխութեան, ովկէանոսներու մակերեսին բարձրացման նման աղէտէ մը: "Հունտերու Նոյեան տապան" անուանուած արկղը պիտի ծառայէ աղէտի մը պարագային վերակառուցելու մարդկային ԻԱ. դարու հողագործութիւնը:

Այդ արկղը տեղ պիտի գրաւէ բեւեռային գօտիին մէջ Սվալպարտի թերակղզիին վրայ: Պիտի ունենայ 5×5×15 մեթրի ծաւալ, փորուած պիտի ըլլայ լեռնային ժայռաբեկորի մը մէջ: Անոր պատրաստութիւնը պիտի աւարտի 2007ին. պիտի արժէ շուրջ 2·5 միլիոն Եւրօ: Այդ գումարը պիտի տրամադրէ Նորվեկիան որ արկղին տէրը պիտի ըլլայ, բայց ոչ՝ պարունակած հունտերուն:

Այդ հունտերը պիտի պահպանուին –10 աստճ.-էն –20 աստճ. ջերմութեան մէջ: Եթէ նոյնիսկ օր մը պաղեցնող սարքը խանգարուի, հունտերը միշտ –4 աստճ. ջերմութեան մէջ պիտի մնան, ինչ որ անոնց մեծ մասին պահպանումին համար բաւարար պիտի ըլլայ:

ՄԱԿ-ի սննդեղէնի եւ հողագործութեան բաժինին պատասխանատուներուն համաձայն, երկրի վրայ մշակուած բուսատեսակներուն 75%-ը արդէն կորսնցուցած են ծինային իրենց զանազանութիւնը: Օրինակ մը տալու համար կը բաւէ ըսել որ այսօր ԱՄՆ-ու մէջ միայն խնձորի 300 տեսակ մնացած է, մինչդեռ Ժ Թ. դարուն 7100 էր այդ թիւը: Կորսուած տեսակները այլեւս երբեք պիտի չտեսնէ մարդ արարածը, ճիշդ ինչպէս հոյամողէզները: Հունտերու սկովտական արկղը աշխարհի ծինային ամէնէն ապահով պահեստը պիտի ըլլայ: Անոր պարունակած հունտերը պիտի գործածուին միայն երբ երկրագունդին վրայ այդ տեսակէն ուրիշ բնաւ չմնայ օր մը, որեւէ պատճառով:

Թ.Ա.Թ.

ԹԻՒՐՔՄԷՆՊԱՇԻՆ ՈՒ ԾԵՐՈՒԿՆԵՐԸ

Թիւրքմէնիստանի նախագահը որ կը վայելէ "Բոլոր Թիւրքմէններու հայրը" մակդիրը եւ արտառոցութիւններու կիրարկումով կը վարէ երկիրը, նոր հրամանագիր մը ստորագրած է. Յունուարէն սկսեալ ջնջուած են հանգստեան թոշակները բոլոր անկարներուն, կոլխոզի նախկին բանուորներուն: Այդ ծերուկները այլեւս անօգուտ կերպով բեռ պիտի չըլլան Թիւրքմէններու ազգային պիւտճէին վրայ: Ռուսական մամուլը լուրը տալով հաղորդած է նաեւ թէ այդ խրատազուրկներէն խումբ մը արդէն սրտի տագնապի զոհ եղած է, դրամատուն կամ նամակատուն երթալով փոխանակ թոշակին, նախագահ Նիյազովի նոր հրամանագրին տեղեկանալով: Անոնք բախտաւոր կը համարուին սակայն, քանի որ փրկուած են Յունուարէն առաջ իրենց գանձած գումարները ետ տալու պարտաւորութենէն, ինչպէս կը պահանջէ նախագահական հրամանագիրը...:

ապասարկութիւն), ինչպէս նաեւ թէքնիքական ուսուցումներու, այցելութիւններու յաճախականութեան: Նիւթ եղան նաեւ Ծաղկաձորի ծանօթ մարզա – համալիրի վերանորոգման աշխատանքներու ծրագիրները, ձիւն մաքրող մեքենաները, ճոպանուղիները եւ անոնց ապահովութիւնը, եւլն...:

Ծաղկաձորի քաղաքապետը Փետր. 16-ին, Պարչելոնայի ճամբով վերադարձաւ Հայաստան:

Ծաղկաձոր եւ Ֆոն-Ռոմէօ քաղաքները, որպէս դահոյկի կայաններ, ունին շատ մը նմանութիւններ:

- ԾԱՂԿԱՁՈՐ՝ 1·700 բնակիչ, Կոտայքի մարզ, 2·000 մեթր բարձրութեան վրայ: Ունի բացառիկ մարզահամալիր, որ նախկին վարչակարգի օրով գլխաւորն էր ամբողջ Խորհ. Միութեան մէջ, իր երեսունութ մարզաձեւերու տարբեր դահլիճներով:

- ՖՈՆ-ՌՈՄԷՕ՝ 2·400 բնակիչ, զբօսաշրջական եղանակին՝ 20·000, արեւելեան Փիրենեան լեռներուն ծոցը, 1·850 մ. բարձրութեան վրայ: Ունի մարզական եւ կլիմայական լիսէ: Կը պատրաստուին բարձր մակարդակի մարզիկներ:

Երկու քաղաքներու գլխաւոր ճարտարարուեստն է զբօսաշրջութիւնը:

Կ. Ց.

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝ ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Այդ խելացնոր գիշերը, պզտիկները – առաջին անգամ ըլլալով մեծերը կարեւոր բաներու մասին կը խօսին իրենց ներկայութեան – ապշահար կը հիանան քարերու, ոսկիին եւ արծաթին փայլին վրայ: Անմիջապէս կը հասկնան եւ խուլ վախ մը կը սեղմէ իրենց սրտերը: Կ'ուզէին իրենց հայրերուն հետ խօսիլ:

Բայց հայրերը չեն վերադառնար: Խորունկ, յառաջացած գիշեր է այլեւս բայց ոչ մէկը կը մտածէ անկողին մտնել: Պզտիկները, հակառակ իրենց փափաքին, անկողին կը դրուին: Բայց բացի ամէնէն փոքրերէն, քիչ մը մեծերը նորէն կ'ելլեն, անխօս, առանց լալու, իրենց մօր կամ մեծ մօր քովը կենալու համար, որոնց պատած սարսափը եւ յուսահատութիւնը կ'ըմբռնեն: Կնոջական վարժ, արագ ձեռքերը գաղտնի գրպաններ, զարմանալի տոպրակներ կը կարեն, ուր կը խոթեն լուսաւոր քարեր, ոսկիէ դրամներ: Ուրիշ ձեռքեր կը չաղեն, կը զատեն եւ կը հաւաքեն ուտելիքներ եւ հացեր, կլոր խնձորներ եւ չորցած տանձեր, թուզեր եւ պիսքոթներ: Բայց այս ամբողջ գործունէութեան մէջ զուարթութիւն չըկայ, եւ տղաքը չեն խաբուիր, կը նախըզգան վախը, սպառնալիքը, մահը:

Ազնիւ, կը ստանձնէ ամէն բան որոշելու ղեկը: Իրենք ոչ մէկուն կը սպասեն. իրենց այրերը արդէն գացած են: Շուշանիկ եւ Վերոն, իրարու փաթթուած, անշարժ, նստած են կրակին դիմացը, սեւեռելով բոցերուն մէջ իրենց սիրելիներուն ողջ դէմքերը եւ հանդարտութիւն փնտռելով յուսահատ մտքերուն համար:

Ազնիւ կը ժպտի ինքնիրեն եւ տեղակալ ձեւլին որ իրեն սիրահարած էր, բայց եւ այնքան շուտով անյայտացաւ: Հիմա կը հասկնայ իր խօսքերուն իմաստը, աճապարանքը զինքը հեռու տանելու: Հիմա խոհեմ, պայքարող, կը կարգադրէ ամէն բան ընտանեկան վերապրած փոքրիկ խումբին կեանքը վարելու համար: Միայն Արաքսին իրեն կ'օգնէ: Եւ Մատամ Նուարդ անկիւն մը քաշուած, ցած ձայնով կը հեծկլտայ: Իր սրտին մէջ բոցերը կը պարեն, և ամէն անցնող վայրկեանէ յետոյ, միւսներուն տկարութիւնը զինքը աւելի զօրաւոր կը դարձնէ: Ինքզինքը Հայաստանի աղջիկը կը զգայ, առասպելներու հերոսուհին: Ինք պիտի ազատէ զիրենք, իր մէջը կը զգայ այդ ուժը, ընելու քաջութիւնը:

Հիմա դուն՝ աղջիկ Ազնիւ, ոսկորներդ պիտի թողուս մահուան հովին, ազատելու համար փոքրիկները եւ Շուշանիկը: Դուն ինքզինքդ պիտի նուիրես զինուորին եւ քիւրտ ձիաւորին. դուն խենթի պէս խնդալով, փաթթուած՝ վարդերով եւ ոսկի թելերով զարդարուած կարմիր թաւիշին մէջ, ան որ Զարեհ քեզի ղրկած էր Զատիկին... դուն հերոսուհի, վեհանձն արարած, պիտի թողուս որ քեզ վերջապէս մեռցնեն՝ պղծազոհ, Հալէպի մէջ, ուսեբէդ վար կախուած հասա, ծանր հիւսկերով, տակաւին ողջ, կատարելէ վերջ աւաքելութիւնդ...

Գիշերը անցաւ եւ այր մարդոցմէն ոչ մէկ լուր կայ: Ոչ մէկը զանոնք պիտի տեսնէ այլեւս: Շատ տարիներ վերջ, Հայերու ոչնչացումէն, տարագրութենէն, պատերազմէն վերջ, պարտուած եւ կազմալուծուած Թուրքիոյ մէջ պիտի յայտնուի անոնց ճակատագիրը: Անոնք գիշերով դուրս հանուած են Ազի Պահեստանոցէն: Երբ կին մը կրցած է հոն երթալ անոնց հաց տանելու համար, զինքը հանդըրստացուցած են անոնց ճակատագրին մասին, մինչ յետոյ մէկ առ մէկ սպաննած են Ջրվէժներու Հովիտին մէջ: Իրենց անթաղ դիակները, պարապ նայուածքով յառած դէպի երկինք, մնացած են մերկ, զուրկ ամէն բանէ: Զրկուած են նոյնիս մահուան վեհութենէն:

Այսպէս, յաջորդ առաւօտ Պահեստանոցը պարապ էր, ինչպէս ստուգեց Իսմէնէ, որ թաղամասը շրջելէ եւ իր կիները ամէն տեղ ղրկելէ վերջ, արեւածագին արդէն հոն գացած էր: Հոն միայն փոքր սիւնի մը վրայ, որ ժամանակին կը ծառայէր աղ բեռցնող կառքերը կապելու, "Անտոնեան Ֆոէր. Ռոպինէթրի է Փոմփ" վերնագրով հովին ծածանող թուղթ մը կախուած էր որ Իսմէնէ նոյնիսկ չէր նշմարած մինչեւ որ հովի հոսանք մը թեթեւօրէն վեր բարձրացնելով բերաւ ճիշդ իրեն ոտքերուն առջեւ: Այդ թուղթին վրայ, մատիտով, աճապարանօք գրուած էր. "Եկան մեզ տանելու: Մութ գիշեր է: Մեռցնելու կը տանին: Ով որ գտնէ այս թուղթը, Ողորմած Աստուծոյ սիրոյն, լուր թող տայ մեր ընտանիքներուն եւ աղօթէ մեր հոգիներուն համար":

Բայց Իսմէնէ հայերէն կարդալ չի գիտեր: Թուղթը գրպանին մէջ դրաւ Ազնիւին ցոյց տալու համար, բայց վերջը մոռցաւ: Իսմէնէ գրուած լեզուի վարժըւած կին չէր: Եւ սակայն անմիջապէս կըռահեց որ բոլորն ալ ոչնչացուած են: Որոշեց ոչ մէկուն ըսել եւ Շուշանիկին քով վերադարձաւ: Պահեստանոցին մէջի օդը ճնշիչ, մահու եւ վախի թթու հոտով լեցուած էր:

Կապուտակ եւ արիւնագոյն լուսաբացին, հայկական թաղին տուներուն մէջ կարծես խուլ անտարբերութիւն մը մտած ըլլայ: Գիշերուան ընթացքին, դրամներ, զոհարեղէններ թաքնուեցան, կարելի ամէն ձեւով: Իբրեւ կոճակ հագուստներուն վրայ կարուած, բաժնուած զանազան տեղեր որպէսզի մէկ տեղէ գտնուելու պարագային ամբողջական կորուստ չըլլայ, պահուած՝ պզտիկներուն հագուստի դարձուածքներուն մէջ կամ շատ փոքրիկ լաթէ տոպրակներով խառնուած անոնց մազերուն խիտ հիւսկերուն:

Մինչ այդ, յոգնած մանչուկները եւ աղջնակները կը պառկին հոս ու հոն, ուր որ պատահի: Իսկ մեծերը վայրկեան մը կը հանգչին, կը հաւաքուին սուրճ մը խմելու միասին կամ ջուրի մէջ դդալ մը անուշ բերան դնելու համար. կը ջանան տագնապը հեռացնել, գաղափարներ կը փոխանակեն կազմելով կարաւանները:

(Շար. 48)

MANIFESTATION DU 28 FEVRIER : MOBILISATION GENERALE

Le mardi 28 février, dans le monde entier, les Arméniens organisent une journée d'action contre la politique criminelle et anti-arménienne de l'Azerbaïdjan. A Paris, les trois partis politiques arméniens, la FRA Dachnaktsoutioun, l'ADL Ramgavar, le PSD Hentchak, avec le soutien du CCAF, organisent une manifestation, le mardi 28 février prochain à 18h30, devant l'ambassade d'Azerbaïdjan; 209 rue de l'Université, Paris 7ème — métro : Pont de l'Alma ou Ecole Militaire.

La récente destruction du cimetière arménien de Djoulfa (Nakhitchévan) par l'armée azérie est une illustration de plus de la volonté de l'Etat azerbaïdjanais d'effacer toute trace arménienne d'Azerbaïdjan.. Cet acte odieux est une agression inacceptable de la mémoire du peuple arménien à travers la destruction d'un site de mémoire faisant partie du patrimoine culturel mondial. Il s'inscrit dans le cadre d'une véritable stratégie d'attaque de l'Etat azerbaïdjanais contre le peuple arménien:des pogroms de Soumgait, de Bakou, de Chouchi et de Kirovobod à la guerre contre le Karabagh, au refus de tout compromis dans le processus de paix, l'Azerbaïdjan se positionne comme un ennemi actif de la nation arménienne.

Cela doit cesser. Le peuple arménien, dans le monde entier, doit se mobiliser contre l'Azerbaïdjan pour obtenir une condamnation internationale de cet Etat agresseur.

Le mardi 28 février sera le coup d'envoi, en diaspora, comme en Arménie d'une campagne d'informatin et de mobilisation, des opinions publiques, des instances européennes et internationales pour que l'Azerbaïdjan soit condamnée sur le plan mondial.

FRA DACHNAKTSOUTIOUN — ADL RAMGAVAR — PSD HENTCHAK

Paris, le 13 février 2006

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԵԾ ՊԱՀՔ
ՇՐՋԱՆ ՁՂՋՈՒՄԻ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ
(Փետր. 26 – Ապրիլ 8)

ԿԻՐԱԿԻ, փետրուար 26.–

Բուն Բարեկենդան Քառասնորդաց

Այս Կիրակիէն սկսեալ, Հայ Եկեղեցւոյ կարգերուն համաձայն, խորանին վարագոյրը փակ կը մնայ՝ ի նշան Ադամայ եւ Եւայի դրախտէն արտաքսուելուն:

Սկիզբ Ժամերգութեանց՝ *ժամը* 8.30ին,
Պատարագ՝ *ժամը* 10.30ին:

Informations artistiques

RECITAL LYRIQUE

Le 28 février, mardi à 20 heures 30, salle Cortot, 78 rue Cardinet — 75017 Paris.

Participation : **Mourad Amirkhanian** (Baryton-basse), **Claire Parizot** (Soprano), **Gene Tukiçi** (Piano).

Au programme : Mozart — Donizetti — Verdi — Massenet— Gonnod.

CENTRE CULTUREL ST MESROB A PARIS

Le jeudi 23 février à 20h45

Bardig KOUYOUMDJIAN
(photographe)
et Christine SIMEONE
(journaliste à France-Inter)
présenteront leur œuvre commune

DEIR-ES-ZOR

sur les traces du génocide arménien de 1915

Préface d'**Yves TERNON**
(édition Actes Sud)

Ce témoignage bouleversant sera accompagné de la projection de documents inédits exceptionnels

Vente et dédidace du livre
10 bis rue Thouin - Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine, Monge
RER Luxembourg

— Entrée libre - Cocktail —

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 927 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CENTRE CULTUREL SAHAK-MESROP

Les activités du mois de Mars

Direction : KHATCHIG YILMAZIAN

1 — CONFERENCE ET PRESENTATION DES LIVRES

a - «L'ALPHABET ARMENIEN» : par Jean-Pierre MAHE, Robert **DERMERGUERIAN**, Albert **KHAZINEDJIAN**, Khatchig **YILMAZIAN**.

b - «UN REGARD SUCCINT SUR L'HISTOIRE DE LA COMMUNAUTE ARMENIENNE DE MARSEILLE» : présenté par Stépan **BOGHOSSIAN**

Vendredi 3 mars à 20 heures 30
au Centre Culturel Sahak-Mesrop
(339 avenue du Prado — 13008 Marseille)
A l'issue de la présentation un cocktail sera offert

— Entrée libre —

2 — CONCERT EXCEPTIONNEL DES JEUNES VIRTUOSES D'ARMENIE «LES NOUVEAUX NOMS»

à l'Abbaye de Saint Victor — 13007 Marseille
Jeudi 23 mars à 20 heures 30

Cello — piano — duduk — saxophone — chevi — clarinette.

Au programme : **Bach — Chopin — Liszt — Mozart — Khatchatourian — Komitas.**

— P. A. F. 10 Euros —

Réservation : Tél. : 04.91.77.84.70 (339 avenue du Prado — 13008 Marseille)

ՇԱՒԻԼ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու. –

Կիրակի, փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը:

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
 - Թեմի ստեղծում՝ հիմնադիր անդամի հանգամանքով:
 - Պատուիրակներու ընտրութիւն:
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
 - Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

HOMMAGE AU GROUPE M. MANOUCHIAN

62ème ANNIVERSAIRE

PARIS

Cérémonie du souvenir, **Dimanche 26 février** à 10 heures 30.

Rendez-vous: Porte de Choisy, Paris. Cortège jusqu'au cimetière d'Ivry, rassemblement devant le monument **MANOUCHIAN.** Dépôt de gerbes, cérémonie.

VAULX-EN-VELIN

La cérémonie en hommage aux 23 membres du Groupe Manouchian FTP - MOI aura lieu **le samedi 25 février** à 10 heures 30;

SQUARE MANOUCHIAN
(angle avenues Garibaldi et R. Salengro)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville

La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN

Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Հայաստանցի կին մը որեւէ աշխատանք կը փնտռէ՝ երախայի կամ տարեց անձի խնամք տանիլ, տան մաքրութիւն ընել, եւլն. եւլն.:

Դիմել Տիկին Անահիտին՝
06. 98. 45. 10. 07

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, փետրուար 23.–

Տօն Սրբոց Վարդանանց
զօրավարացն մերոց՝
հազար երեսուն եւ վեց վկայիցն,
որք կատարեցան ի մեծի պատերազմին
451 թուին "վասն հաւատոյ եւ
հայրենեաց"

Սկիզբ Ժամերգութեանց՝ *ժամը* 9ին,
Պատարագ՝ *ժամը* 10ին,
Հոգեհանգիստ՝ *ժամը* 11ին:

Ձկնի սրբոյ պատարագի,
Մաղթանք Հայրապետական,
Տօն անուանակոչութեան
ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ
Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի
Ամենայն Հայոց:

Ծանօթ.– Պետական տնօրինութեամբ, այսօր բոլոր Հայերն կրնան բացակայիլ իրենց պարտաւորութիւններէն, համախումբ մասնակցելու՝ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԻ կրօնական եւ եկեղեցական արարողութիւններուն:

"Զի Հայր մեր զուրբ զԱւետարան գիտեմք, եւ Մայր՝ զԱռաքելական Եկեղեցին":

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ ԼԻՈՆ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, փետրուար 23.–

Տօն է Վարդանանց Զօրավարացն Մերոյ Հազար Երեսուն եւ Վեց Վկայիցն Որք Կատարեցան ի Մեծի Պատերազմին:

Այս առթիւ Լիոնի Ս. Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կը պատարագէ՝
ԻՍԱՀԱԿ Ա. ՔՀՆՅ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, փետրուար 23. –

Պատարագ՝ *ժամը* 10ին:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՄԱԿԱՐ Ա. ՔՀՆՅ. ՆԱՃԱՐԵԱՆ

CINE-CLUB
Paris 10e
«Rouben Mamoulian»

sous le parrainage de
Robert Guédiguian, réalisateur

Vendredi 24 février à 20 h 30

ROME, VILLE OUVERTE

de **Roberto Rossellini**
film italien (1945) de Roberto Rossellini
en v.o. sous-titré français
avec Anna Magnani, Marcello Pagliero
et Aldo Fabrizi

Directeur des programmes :
Arto Pehlivanian

- Participation aux frais : 5 Euros;
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall
75010 Paris — Métro : République

Cathédrale
des Arméniens Catholiques
SAINTE-CROIX DE PARIS
13 rue du Perche — 75003 PARIS

Monseigneur Grégoire GHABROYAN
Evêque des Arméniens catholiques de France

élèvera à la dignité de
«Dzayrakouyn Vartabed»
le Révérend Père Joseph KELEKIAN
Curé des paroisses de Paris et d'Arnouville

en lui remettant la Croix et la Crosse de «Kerharkéli» (Archiprêtre)

le dimanche 26 Février
au cours de la Divine Liturgie
qu'il célèbrera à 11 heures
en la Cathédrale Sainte-Croix de Paris

une réception suivra.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 23

JEUDI
23 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81րդ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.397 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 81e ANNEE — N° 21.397

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻԼԱՆ ՀԱԼԻՄԻ սպանութիւնը օրէ օր աւելի մեծ համեմատութիւններ կ'առնէ եւ 5 կազմակերպութիւններ (Պ'նայ Պ'րիթ, հրեայ ուսանողներու դաշնակցութիւնը, Լիքրան, Ս.Օ.Ս. Ռասիզմ եւ ՄՌԱՓ) նոր ցոյցի մը հրաւիրած են ժողովուրդը Կիրակի Փետր. 26ին: Անոնք փափաք յայտնած են նաեւ որ ներկայ ըլլան Պետութեան պատկանող իշխանութիւնները եւ Լիքրան դիմած է Հանրապետութեան նախագահին որ գլխաւորէ տողանցքը, նման իր նախորդին Գարփանթրայի գերեզմանատան դէպքերու առեն (1990, Մայիս 14): Ազգային ժողովին մէջ, Փետր. 21ին, արտայայտըւած է նաեւ Ն. Սարքոզի շեշտը դնելով հակահրէութեան վրայ եւ յայտնած է նաեւ թէ խուզարկութիւններու առեն Պաղեստինցիներու ի նպաստ փաստաթուղթեր գտնուած են: Միւս կողմէ, նոր ձերբակալութիւններ ալ եղած են Պանիէօ, բայց նաեւ գաւառը (Պուշ-Տիւ-Ռոն): Ցարդ սակայն յստակ ոչ մէկ փաստ կայ որ հակահրեայ արարք մըն է եւ այդ պատճառաւ ալ Մարդկային Իրաւանց Լիկան չի միանար շարժումին: Փարիզէն զատ, ցոյցերը պիտի տարածուին ամբողջ Ֆրանսայի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: Լարուած մթնոլորտ մը կայ նաեւ հրեայ համայնքին ծայը, շատեր կը մեղադրեն իրենց ներկայացուցիչները որ շատ կրաւորական դիրք կը բռնեն: Կեդրոնական ժողովին (Գոնսիսթուար) նախագահը կ'ամբաստանէ ոստիկանութիւնը եւ "ձեռնհաս աղբիւրները" որ կը մերժեն արարքներուն տալ իրենց բուն անունը (հակահրէութիւն): Մեծ Ռաբունին ալ հրաւիրած է հրեաները եւ ոչ-հրեաները որ Հալիմիի յիշատակը ոգեկոչեն Փետր. 23ին, ուխ. տը լա Վիքթուարի սինակոկը:

ՄՈՀԱՄԷՏԻ ծաղրանկարներու թերթօնը կը շարունակուի եւ Դանիա սուղ կը վճարէ գլխուն եկած փորձանքը, քանի արաբական երկիրներու մէջ, պոյքոթի ենթարկուած են դանիական ապրանքները: Միւս կողմէ, ծաղրանկարներուն 12 հեղինակները միշտ ոստիկանութեան պաշտպանութեան տակ են, մանաւանդ որ Փաքիստանի իմամը՝ Եուսէֆ Քուրէյշի, Փեշավարի մէջ, Փետր. 17ին, մէկ միլիոն տոլարի պարգեւ մը եւ կառք մը խոստացած է անոր որ կը սպաննէ այդ հեղինակներէն մէկը: Թալիպաններու մեծ պատասխանատուներէն՝ մոլլահ Տատուլահ ալ յայտնած է թէ 100-է աւելի կամաւորներ կան անձնասպանական ոճրափորձեր գործելու համար եւ ցոյց տալու մահմետականներու բարկութիւնը նախատինքներու դէմ: 5 քիլօ ոսկի ալ խոստացած է անոր որ Դանիացի մը սպաննէ եւ 100 քիլօ անոր որ ծաղրանկարիչներէն մէկը սպաննէ:

ԻՐԱՔԻ մէջ ոճրափորձերը կը շարունակուին: Փետր. 21ին, Թակարդ կառքի մը միջոցաւ ահաբեկչական արարք մը գործուած է ալ-Տուրա Թաղամասին շիի շուկային դէմ: Առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն, 20 մեռեալ կար եւ աւելի քան 30 վիրաւոր: Փետրուար 22ի առաւօտուն ալ Սամարայի մէջ, ոճրափորձ մը քար ու քանդ ըրած է շիիներու ամէնէն հռչակաւոր սրբավայրին գմբէթը: Զոհեր այ կան: Երեք օր ազգային սուգ հռչակուած է:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ իշխանութեան նախագահը՝ Մ. Ապպաս, Փետր. 21ին, ստիպըւեցաւ Գազա երթալ Իսմայիլ Հանիյէի յանձնելու համար զինք նախարարապետ նշանակող պաշտօնական նամակը: Ներկայիս պարզուած պատկերը այն է որ պաղեստինեան իշխանութիւնը երկու գըլուխ ունի, մէկը՝ Գազա, միւսը՝ Ռամալլահ: Այս վերջինը Այսրյորդանանի քաղաքական "մայրաքաղաքն է", իսկ Գազա՝ վայրն է Համասի:

ԻՐԱՆԻ արտաքին նախարարը՝ Մ. Մոթթաքի, Պրիւսէլի մէջ յայտարարած է որ թիւրիմացութիւն մը կայ նախագահին խօսքերուն տրուած մեկնաբանութեան մէջ Իսրայէլի նկատմամբ: Մ. Ահմատինեճատ սխալ հասկցուած է: Ոչ ոք կրնայ երկիր մը ջնջել քարտէսէն: Ըստ Մ. Մոթթաքիի սիոնականութիւնն է որ պէտք է վերնայ, ինչպէս Ապարթհէյտը անհետացաւ Հարաւային Ափրիկէէն: Իրան չի ճանչնար Իսրայէլեան իշխանութիւնը, այդ ապօրինի իշխանութեան դէմ է որ արտայայտուած է նախագահը: Ինչ կը վերաբերի Ողջակէզին, աւելցուցած է նախարարը. "Եւրոպայի մեր բարեկամները կը պնդեն որ այդ ոճիրը տեղի ունեցած է: Խնդրոյ առարկայ չենք ըներ. ինչ որ կ'ըսենք այն է որ վերահաստատելու համար արդարութիւնը, նման սարսափելի դէպքէ մը ետք, ինչո՞ւ զինք մահմետականները պէտք է վճարեն":

ՂԱԶԱԽՍՏԱՆԻ թեկնածութիւնը Օ. ԷՍ. Սէ. Ը.ի ալջօրէն կը մտահոգէ Արեւմուտեանները, որոնք շատ յառաջդիմութիւն չեն տեսներ Նազարպայեւի ժողովրդավար քայլերուն մէջ, բայց հետաքրքրուած

(Շար.ը Դ. էջ)

ՓՈՐԹՕ ԱԼԵԿՐԷԻ ԺՈՂՈՎԸ

ԱՐԱՄ Ա.Ի ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՉԸ

Ինչպէս գրած էինք (Փետր. 21) Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսը կը նախագահէր Եկեղեցիներու Էքիւմէնիք խորհուրդի ընդհանուր ժողովին որ կը գումարուէր Փորթօ Ալեկրէ (Պրազիլ): Հիմնուած 1948ին, կեդրոն ունենալով Ժընեւը, Սէ. Օ. Ը.ն կը համախմբէ 350 եկեղեցի (անկլիքան, լութերական, բարենորոգիչ, մեթոտիսթ եւ կաթողիկէները միացած են միայն): Ժողովին կը մասնակցէին 4000 պատուիրակներ եւ կը տեւէր Փետրուար 14էն 23:

Փափաք կայ եկեղեցիներու վերամիացման, ինչպէս ըսած էր Արամ Ա. "պառակտուած եւ վիրաւոր աշխարհի մը մէջ":

Լը Մոնտ կը գրէ թէ բազմաթիւ անձնաւորութիւններ գացած են Փորթօ Ալեկրէ հրաւիրելու համար եկեղեցիները որ յաղթահարեն ինչ որ զիրենք կը բաժնէ եւ ճիգ թափեն ի շահ զարգացման եւ խաղաղութեան: Ներկայ ամերիկացի քրիստոնեաները շեշտած են որ հեռու կը մնան Պուշի կրօնական շրջապատէն: Մեթոտիսթները դատապարտած են "աղանդը" որ կը շրջապատէ նախագահը: "Այլ եկեղեցի մը կարելի է" ըսուած է Փորթօ Ալեկրէ, մինչ նախագահը՝ Արամ Ա. շեշտած է "Սէ. Օ. Ը.ն պէտք չէ փակուի ինքնավար գոյութեան մը մէջ", այլ պէտք է վերանորոգէ իր ճիգերը մօտենալու համար կաթողիկէներուն, հասնելու նպատակով Եկեղեցիներու "տեսանելի միասնականութեան մը:

Վատիկանի պատուիրակութեան գլուխը՝ ծիրանաւոր Ուալթր Գասպար Պապին էքիւմէնիք յանձնառութեան բանբերը եղած է եւ կրկին առաջարկած Զատկուան հասարակաց տօն մը քրիստոնեաներուն համար:

ՀԱՅ-ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ՓԱԿՈՒՄ

Երեւան (Փետրուար 19)

"Ս. Ղազարի գանձերու" ցուցահանդէսին պաշտօնական փակումի շքեղ հանդիսութիւնը, եւ այդ առիթով տպուած 300 գունատիպ էջերէ բաղկացած հատորին շնորհահանդէսը, տեղի ունեցաւ Ազգային պատկերասրահի որմնանկարներու ընդարձակ դահլիճին մէջ, Փետր. 18ին, երեք կազմակերպիչ մարմիններու խնամքով. Հայաստանի արտաքին գործոց նախարարութիւն, Երեւանի իտալական դեսպանութիւն եւ Մխիթարեան միաբանութիւն:

Առաջին խօսք առնողը եղաւ Արտաքին նախարար՝ Վարդան Օսկանեան որ մաքի բացառիկ պայծառութեամբ ներկայացուց նպատակն ու իմաստը հայ-իտալական բարեկամութեան օրերուն որ շուրջ տարի մը առաջ ծնած էր Ս. Ղազար կղզին կատարած այցի ընթացքին:

Ապա խօսք առաւ դեսպան Մարգօ Իլէմէնթէ, որ ոչինչ համարեցաւ անցնող ամիսներու յաջողութիւնը, նկատի առած անոր բոլոր դրական կողմերը ի նպաստ հայ-իտալական բարեկամութեան:

Հուսկ՝ Հ. Ցարութիւն Վրդ. Պզտիկեան՝ որպէս տեղակալ ընդհ. Աբբահօր, որ ստիպողաբար Վենետիկ մնացած էր, յայտնեց Մխիթարեան հայրերու շնորհակալական զգացումները եւ պատրաստակամութիւնը ապագային ալ շարունակելու այս արդիւնաւէտ գործակցութիւնը Մայր Հայրենիքի հետ, փոխադարձութեան սկզբունքով:

Մինչ հայ-իտալական բարեկամութեան օրերը տեղի ունեցան մէկ ամսուան ընթացքին (6 Հոկտ. - 6 Նոյ. 2005), Ս. Ղազարի գանձերու ցուցադրութիւնը երկարեցաւ ուղիղ հինգ ամիս (18.02.06): Հանդիսութիւնը ունէր պետական մակարդակ. ներկայ էին նախարարներ, փոխ նախարարներ, դեսպաններ, արուեստի եւ գրականութեան գործիչներ, կրթութեան եւ մշակոյթի անձնաւորութիւններ, հեռատեսիլի եւ մամուլի բազմաթիւ ներկայացուցիչներ, եկեղեցական իշխանութիւններ եւ ընտիր հասարակութիւն մը որոնց բաժնուեցաւ գեղատիպ 300 էջնոց պատկերազարդ հատորը նուիրուած հայ-իտալական բարեկամութեան:

Հանդիսութեան երկրորդ բաժինը սկըսաւ համառօտ գինեձօնէ մը վերջ, միջազգային մրցոյթներու դափնեկիր, օփերայի մեներգչուհի՝ սոփրանօ Մակտա Մկրտչեանի մենահամերգով: Լեւոն Ջաւադեանի դաշնակի ընկերակցութեամբ, առաջին անգամ Հայաստանի մէջ ներկայացուցին Օթորինօ Ռեսփիկիի քնարական չորս երգերը՝ Կոստան Զարեանի խօսքերով, Ռենաթօ Պրոճիի հայկական մոտիվներէ ներշնչուած վենետիկեան մեղեդիները, Լուչիանօ Բերիոյի "Լուսինն ելաւ"ը, Գուրգէն Ալէմշահէ փունջ մը հայկական երգեր եւ Էմիլիօ Սկիէփաթիի "Ս. Ղազարի դիմաց" դաշնակի համար կըտորը:

Օր. Մակտայի բացառիկ երգեցողութիւնը եւ Լ. Ջաւադեանի դաշնակով կատարեալ ընկերակցութիւնը Ազգային պատկերասրահի ընդարձակ դահլիճը ժամ մը ամբողջ ելեկտրականացուցին արժանանալով հանդիսականներու ամենաջերմ ծափահարութիւններուն:

ՑԻՊԷ

ԲԱՔՈՒ

ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐՈՒՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄԸ ԱՆՀԻՄՆ Է

Եթէ ակնկալող կար որ Ջուղայի խաչքարերուն քանդումին առընչութեամբ Եւրոպական Խորհրդարանին դատապարտումը դրական արդիւնքի հասնէր Բաքուի մէջ, կը սխալի: Երկրին Արտաքին գործերու նախարարութիւնը յայտարարած է թէ ան "անհիմն" է: Բանբերը Թ. Թաճիզատէ ըսած է թէ Ազրբէջանի պահպանութեան տակ են աւելի քան կէս միլիոն մշակութային կոթողներ եւ թէ երկիրը կը գործակցի մշակութային ժառանգութեան պահպանութեան միջազգային կազմակերպութիւններու հետ:

Թաճիզատէ ոչ միայն Բաքուի կողմէ ցաւ յայտնած է Եւրոպական Խորհրդարանին դատապարտումին, այլ նաեւ զարմանք, քանի որ "այդ դատապարտումը զուգադիպած է ժամանակի մը երբ Հայաստանի մէջ հազարաւոր ադրբէջանական կոթողներ քանդուած են"...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԼՂՀ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԷՏՔ ՉԷ ԲԱՆԱԿՑԻ ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ ՀԵՏ

Լ. Ղարաբաղի նախագահը՝ Ա. Ղուկասեան հարցազրոյցի մը ընթացքին ձայնասփիւռի "Ազատութիւն" կայանին յայտարարած է որ Հայաստան պէտք է հրաժարի բանակցելէ Ազրբէջանի հետ, ինչ որ միակ հնարաւորութիւնը կը նկատէ Ղարաբաղի մասնակցութիւնն ալ ապահովելու համար: "Քանի, կ'ըսէ Ա. Ղուկասեան, դեռ Հայաստանն խօսում է Ադրբեջանի հետ առանց Լ. Ղարաբաղի, Ադրբեջանն չի համաձայնի բանակցել Ղարաբաղի հետ":

Բանակցութիւններու այս գործընթացը ըստ նախագահին տեղ մը չի տանիր, բացի նպաստելէ Ազրբէջանի քարոզչութեան ու կը յիշեցնէ իր տեսակէտը. - "Ես մի բանաձեւ ունեմ. երբ Ադրբեջանը խօսում է միայն Հայաստանի հետ, զբաղւում է պրոպագանդայով: Իսկ երբ սկսի խօսել Լ. Ղարաբաղի հետ, ինձ համար ազդանշան կը լինի, որ Ադրբեջանը փորձում է հարցը կարգաւորել":

ԹՈՒՐՔԻՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՆ ՈՒ ԱՅԼԱԽՈՀԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Ինչպէս քանիցս չեշտուած է, հայկական նիւթը անպակաս է թրքական լրափիւններէն: Յօդուածներ, հարցազրոյցներ, վիճարկումներ յաջորդաբար կամ միասնաբար կը լեցնեն այդ միջոցը, տեղ տալով թէր ու դէմ կարծիքներու: Անկախ՝ ըսուածին ու գրուածին միջուկէն, յստակ մէկ բան կայ, Թուրք հանրային կարծիքը, զայն խմորողները չեն կրնար անտեսել, անգիտանալ ու չքացնել նիւթը: Բնական է որ ցեղասպանութեան նուիրուած գիտաժողովի մը, համաժողովի մը պարագային նիւթին տրուած տեղը կը մեծնայ. բայց լուր օրերու հրապարակումներն ալ լայնօրէն կը բաւեն եզրակացնելու թէ գոնէ լրափիւններու մակարդակով Հարցը հարց է ու վրդովում պատճառող ազդակ: Այս կացութեան մէջ ուրացումի շարունակող պնդումները որքան ալ հեղինակաւոր գըրիչներով ասպարէզ գան, որքան ալ հանգամանաւոր բերաններէ հնչեն, վրդովումի փաստին դէմ ոչ մէկ կշիռ կը ներկայացնեն:

Նիւթին մասին նորագոյն հրապարակումներով ուշադրութեան թիրախ էր "Ռատիքալ" թերթը: Անոր յօդուածագիրներէն Էրթուղրուլ Մավիօղլու փետրուար 13ին ձեռնարկած էր շարքի մը ու տեղ տուած բաւական յանդուգն վերլուծումներու. իր սիւնակին մէջ փրոֆ. Պասքըն Օրան, փրոֆ. Այհան Աքթար (Փետր. 15–16) առաջին ակնարկով պաշտօնական տեսակէտը առ ոչինչ համարող մեկնաբանութիւններ կու տային, մատնանշումներ կ'ընէին 1915ին առընչութեամբ: Կը չեշտէին պատասխանատուութիւններ, պատասխանատուներ: Այդ բոլորին հետ կը յայտնուէր հասարակաց եզր մըն ալ որ զիրենք կ'արգիլէր, կը խոչընդոտէր իրականութիւնը մինչեւ ծայրը տանելու արարքը: Ու բաւական հետաքրքրական է այս կէտը:

Պ. Օրան որ մասնակցած է նիւթին մասին գիտաժողովներու, պաշտպանելով պաշտօնականէն շատ տարբեր տեսակէտներ, դատական հետապնդումի առարկայ եղած է "Թրքութիւնը վարկաբեկել"ու նորոյթ ամբաստանութեամբ: Պատճառը իր առաջարկած "Թուրքիացի"ի տարազն է որով պէտք է փոխարինուի "Թուրք" որակումը: Ինչպէս Հրանդ Տինք ալ քանիցս չեշտած է, Թուրքիոյ բոլոր բնակիչները Թուրքեր չեն ու այդպէս նկատել կը նշանակէ անտեսել, արհամարհել ոչ-Թուրքը. Հայը, Յոյնը, Հրեան, Ալպանացին ու շատ ուրիշներ ալ Թուրքիոյ քաղաքացի են, առանց Թուրք ըլլալու: "Թուրք" կոչումին տակ միատարրել բոլորը, կը նշանակէ ձուլումի ակներեւ քաղաքականութիւն կիրարկել, անգիտանալ ու արհամարհել տարբերութիւնները:

Թերթին Փետրուար 14ի թիւին մէջ Թուրք պաշտօնական թեզին ուրացող ընոյթը ան կը բացատրէ ազգայնամոլութեամբ, տգիտութեամբ, Հայերու հատուցումի պահանջին վախով եւն.: Թուրքիա չի յաջողիր առճակատել իր անցեալին հետ որովհետեւ ամբողջ 90 տարի այնպէս խորունկ խրամատ մը փորած է որ չի յաջողիր այսօր դուրս ելլել:

Ինք "ցեղային արինալի մաքրագործում"ի սահմանումը կու տայ 1915ին կատարուածին: Անոր մէջ կը զանազանէ իրարու առընչուած, բայց հակաբնոյթ երկու հետեւանք. առաջինին համաձայն ան առիթ տուած է Թուրքիոյ հանրապետութեան հիմնումին: Թուրքիոյ անկախութեան պատերազմը կարելի եղած է Յոյները Իզմիրէն քշուելով, արեւելքի մէջ ալ Մեծ Հայաստան մը հիմնելու հայկական փափաքով: Այս վերջինը շատ կարեւոր է, քան՝ Քիւրտերու Անգարայի հետ կազմած միասնութիւնը որուն դրդիչը եղած է Սեւրի դաշնագրով Հայերու վերադարձին, իրենց ինչքերուն պահանջին վախը: Արդէն, ինչպէս կ'ըսէ Պ. Օրան, առանց այդ միասնութեան Թուրքերը չէին կրնար երեք ճակատի վրայ պայքար տանիլ ու յաջողութեամբ աւարտել:

Երկրորդ հետեւանքը այն է որ հայկական տեղահանութիւնը Թուրքիոյ հանրապետութեան գլխուն փորձանք եղած է: Այդ հանգամանքով մեծ դեր կատարած է պարբերաբար ցեղասպանութեան մօտեցող հեղինակաւոր ազգայնականութեան մը տարածումին մէջ որուն հետեւանքը ներկայիս Քիւրտերը կը կրեն: Յետոյ, այդ շրջանի Անատոլուին համեմատ շատ զարգացած ու քաղաքակիրթ մէկուկէս միլիոնոց զանգուած մը բնաջնջելով կէս դար ուշացուցած է Թուրքիոյ մէջ դրամագլուխի կուտակումը եւ ճարտարարուեստին բարեշրջումը: Եւ վերջապէս ցեղասպանութեան փորձանքը կապելով երկրին գլխուն, զայն խաղալիքի վերածած է մեծ տէրութիւններու ձեռքին մէջ:

Որպէս կացութեան միակ դարման, հարկաւոր կը գտնէ որ նախ Հայաստանի հետ դիւանագիտական ու առեւտրական յարաբերութիւն հաստատուի, ապա "Սփիւռքը ընտելացուի". յետոյ Հայաստանի հետ միասնաբար լուծումի ծրար մը պատրաստուի: Ըսուի թէ իթթիհատականներուն արարքը անկեղծօրէն ցաւ կը պատճառէ եւ անոնք որոնք պահած են իրենց կալուածաթուղթերը, պիտի հատուցում ստանան: «Այս խաղաղութիւնը մեր երկուքին ալ հարկաւոր է» կը գրէ Պ. Օրան. ու կը շարունակէ. «Իրականութեան մէջ Թուրքիոյ հանրապետութիւնը պէտք չունի Հայերէն ներողութիւն խնդրելու. ինք չէր պատասխանատուն: Սակայն հարկ է ներողութիւն խնդրէ Թուրքիացիներէն: Այսքան տարի գաղտնի պահելուն, ժողովուրդը խաբելուն եւ երկրին գլխուն այսքան փորձանք բերած ըլլալուն համար»:

Փրոֆ. Ա. Աքթար 1915ը կը նկատէ Անատոլուի թրքացման իթթիհատական ծրագրին կիրարկութեան թուականը: Անկէ առաջ գործակցած էին ՀՅԴ-ի մէջ կեդրոնացած հայ ազգայնականներուն հետ ու միասնաբար 1908ին գահընկեց ըրած Ապտիւլ Համիտը, մինչեւ 1912 համախոհական կառավարութեան մաս կազմած: 1914ին երկուքին միջեւ համաձայնութիւն գոյացած էր Անատոլուի արեւելեան նահանգներուն բարելաւումին համար: Բայց երբ հապճեպով առաջին աշխարհամարտին մտան, այս բաները մոռցուեցան ու իթթիհատականները շարժումի որոշ անկախութեան մը տիրացան: Արտաքին ճընշումներէն այլեւս փրկուած էին:

Ա. Աքթար յետոյ թուական տուեալներ կը ներկայացնէ. 1906ի օսմանեան մարդահամարը Թուրքիոյ ներկայի սահմաններուն մէջ 15 միլիոն բնակիչ արձանագրած է: Շուրջ 20%ը ոչ-մահմետական է: 1927ին հանրապետութեան շրջանի առաջին մարդահամարով գտնուած թիւը 13·6 միլիոն է: Տասը տարուան պատերազմները մեծ զոհերու պատճառ եղած են թէեւ, բայց բնակչութեան ընդհանուր թիւին մէջ ոչ-մահմետականներու համեմատութիւնը 2·5%ի իջած է: «Այս թիւերը իմաստ կը ստանան եթէ մտածենք որ հայկական տարագրութեամբ մարդիկը Սուրիոյ անապատները քշուած ու բընաջնջուած, թուրքեւյունական փոխանակութեամբ ալ մէկ միլիոն 200 հազար անատոլցի Յոյն Յունաստան ղրկուած են» կը գրէ Աքթար: Եղածը կը մեկնաբանէ որպէս բնակչութիւնը թրքացնելու քաղաքականութիւն:

1915ին կատարուածը ինք եւս "ցեղային մաքրագործում"ի շարժում կը նկատէ. կազմակերպիչը Իթթիհատի քաղաքական թեւն է, իսկ ղեկավարը՝ Թալաթը: «Ան որպէս կեդրոնական դիրքի տէր, որպէս ներքին գործերու նախարար, ծանօթ է որ մէկ կողմէն Անատոլուի կուսակալներուն տարագրութեան հրահանգները ղրկած է, միւս կողմէն՝ որպէս Իթթիհատի գլխաւոր զէնքը, իր ապարատին մէջ հաստատած հեռագրական սարքով կուսակցութեան տեղական կառոյցներուն սպանդի հրամաններ տուած, այդ նպատակով Յատուկ կազմակերպութեան հըրոսախումբերը գործի լծած է» կը գրէ Աքթար:

Ան դարմանի առաջարկէն առաջ կը խօսի 1990-ական թուականներուն Թուրքիոյ փախցուցած լուրջ առիթին մասին: Այդ առիթը Լ. Տէր-Պետրոսեանի հաշտութեան տրամադրութիւնն էր: Թուրքիոյ իշխանութիւնները արհամարհեցին այդ տրամադրութիւնը: Ա. Աքթար կը խորհի որ այդ օրերուն Թուրք կառավարութեան Հայաստանի հանդէպ անհաշտ դիրք թելադրող արտաքին գործերու նախարարութեան վարչարարները պէտք է այսօր դատուին: Անոնք "ականապատած են Արեւմուտքին հետ Թուրքիոյ յարաբերութիւններու ճամբան", ինչ որ աններելի բան է:

Որպէս դարման... Թուրք փրոֆէսէօրը կը մտածէ որ կարելի է Հայերը տարագրելու հրահանգին ընդդիմացող կուսակալներուն, երեւելիներուն գործունէութիւնը, օժանդակութիւնը օրակարգի բերել:

1915ին պատահարին մասին այսքան անվերապահ արտայայտութեան երեւոյթին քով անկարելի է անտես առնել ներկայի փուլին արժեւորումը: Այս փուլը ամենայն յստակութեամբ ցոյց կու տայ թէ ի՛նչ ընկալում պէտք է ունենալ այլախոհ նկատուած Թուրք մտաւորականներու ջախջախիչ մեծամասնութեան 1915-ին բուն մօտեցումին մասին:

"Ռատիքալ"ի վերոնշեալ գրութեան մէջ Պ. Օրան նախ կը ծանրանայ "ճանաչում – հատուցում – հող" տարազով ներկայացուած Սփիւռքի պահանջներուն վրայ. «Վերջին երկուքը կը խոչընդոտեն առաջինը որուն իրականացումը բնական է»: Այլ խօսքով՝ եթէ Սփիւռքը հրաժարի հատուցում, հող պահանջելէ, Թուրքիա կրնայ ճանչնալ, կը ճանչնայ, կ'ընդունի 1915-ը:

Պ. Օրանի նման դէմքի մը կողմէ այս մատնանշումը լաւագոյն օրինակ մըն է թրքական ճակատին "պաշտօնական"ին ու "այլախոհ"ին միջեւ խորքին մէջ մազի չափ բարակ միջոցին անդրադառնալու: "Հատուցում-հող" զոյգէն հրաժարելու պարագային թրքական ճանաչումի հեռանկարին կարելիութեան մասին առաջին արձագանգներ հասած էին ոչ թէ այլախոհներէ, այլ թրքական պաշտօնական շրջանակներէն, տակաւին Լ. Տէր-Պետրոսեանի օրով: Պէտք է ըսել որ անակնկալ բան ալ չէր այդ մօտեցումը. անկէ ի վեր երբ Թուրքիա Եւրոպա մուտքի նման շատ աւելի կարեւոր դրաւարկներու խոչընդոտ գտաւ 1915-ը, անմիջապէս ընտրեց երկու չարեաց փոքրագոյնը. բերանացի ճանաչում մը կրնար յանձն առնուիլ, Եւրոպայի ճամբան բանալու սիրոյն:

Այսօր շուրջ տասնամեակ մը ետք նոյն բանը քիչ մը տարբեր պարունակի մէջ կ'ըսէ Թուրք "այլախոհ"ը: Ան նաեւ ըսածը կը չեշտէ Վ. Օսկանեանի նոյնիմաստ արտայայտութիւնը վկայութեան կանչելով: Հայաստան 40 անգամ յայտարարած է թէ հողային պահանջ չունի, ինք անձամբ արտաքին գործերու նախարարին բերնէն լսած է նոյն հաւաստումը Երեւանի մէջ:

Ամէնը այս չէ սակայն որ այլախոհն ու պաշտօնականը կը նոյնացնէ. Պ. Օրան Հարցին մէջ ամէնէն կարեւորը կը նկատէ "ցեղասպանութիւն" եզրին գործածութիւնը. 1915ին այդ որակումին արժանի ըլլալու պարագան: Կը բացատրէ թէ Հայերը նախ Մեծ Եղեռն(*) կոչած են զայն, յետոյ երբ "ցեղասպանութիւն" իրաւական եզրը շրջանառութեան մտած է, անմիջապէս իւրացուցած են զայն, քաղաքական – պատմական մօտեցումով: Ատիկա, ըստ իրեն, անոնց առիթ կու տար Թուրքերը Նացիներուն, Հայերն ալ Հրեաներուն նմանցնելու: «Ճիշդը ըսելու համար այս կարգի նմանութիւն անմիաստ է: Սփիւռքը այդ եզրէն մեծապէս կ'ախորժի թէեւ, սակայն Թուրքիոյ ուրացումին մեծագոյն նեցուկը այդ եզրն է» կ'ըսէ Պ. Օրան որուն նմաններուն ազատ - համարձակ արտայայտութիւններուն, վերլուծումներուն մէջ յաճախ երեւոյթին խարկանկէն կը տարուինք, էականը չկարենալ նշմարելու աստիճան: Ճիշդ է որ կայ երեւոյթը սակայն անով դիւթէ չէ կարճցած բնաւ էականին հասնելու ճամբան որ վերածուած է շրջանցումներու ցանցի մը:

Որպէս վերջին նշում՝ այլախոհ–պաշտօնականի հակադիր նոյնութեան, բաւական իմաստալից է Հայաստանի հետ սեղան նստելու, լուծումի ծրար մը պատրաստելու "դարման"ն ալ որ նոյն փրոֆէսէօրին գաղափարն է. տարբերութիւն տեսնող կա՞յ անոր եւ հայեւթուրք երկխօսութեան օրօրը երգող պաշտօնականներուն միջեւ որոնք այնքա՛ն ճարպիկութեամբ յաջողեցան քնացնել մեր երկխօսիկները...

Նոյն ջաղացքին նոյն դոյլով նոյն ջուրէն տանող մըն է միւս "այլախոհ"ն ալ, Ա. Աքթար կ'ըսէ. «Անշուշտ 1915ին պատահածը "ցեղասպանութիւն" նկատողներ ալ կան: Ես որպէս ընկերաբան, շատ օգտակար չեմ նկատեր ընկերային գիտութիւններու մէջ իրաւական եզրերու գործածութիւնը»:

Միակ նախադասութիւն մը որ կ'ամփոփէ 1915-ը ո՛չ թէ իրաւական, այլ ընկերային գետնի վրայ զետեղելու կեցուածքը, անկէ բխող բոլոր հետեւութիւններով: Երբ կը զեղչուի իրաւականը ու կը մնայ ընկերայինը, բնական է որ պետական շրջանակին առընչելի ըլլալէ կը դադրի Հարցը. ո՛չ կարելի կ'ըլլայ պետական պատասխանատուութիւն, ո՛չ ալ ճանաչումի ու մնացածին մասին խօսիլ: Այս մէկն ալ երկրորդ "այլախոհ"ի մը խոստովանութիւնը:

Նման էջերու ընթերցումով անդրադառնալ ու չեշտել թրքական պաշտօնական ու այլախոհ դասերուն այնքան սերտ կապը, չի նշանակեր անշուշտ այնքան տարի թաղուած եղած նիւթին հրապարակայնացումի երեւոյթը անտեսել: Որոշ փոփոխութիւն կայ նոյնիսկ պաշտօնական կեցուածքին մէջ. առաջ 1915-ին Հայերը բնաջնջած էին Թուրքերը, այսօր համեստութեամբ կը խօսուի փոխադարձ կոտորածներու մասին: Իսկ շատ են պարագաները որոնք ամենայն հարազատութեամբ կը ներկայացնեն իրականութիւնը:

Այս բոլորին քով կարեւորը այն է որ թրքական տեսակէտը միահամուռ ամբողջութիւն մը կը ներկայացնէ երբ Հարցը դիտուի էականին տեսակէտէն: Երբ այլախոհ ընդունուածն ալ կը ճապկէ "ցեղասպանութիւն" եզրին վրայ, յստակութեամբ կը չեշտէ ընկերային - քաղաքականի տարբերութիւնը, կը նշանակէ մէկ բան. այո՛, մեր մեծ Հայրերը պատասխանատու են զանգուածային բնաջնջումի մը, Հայերու "ցեղային մաքրագործումին", Թուրքիոյ բնակչութիւնը թրքացնելու քաղաքականութեան ամենաբիրտ կիրարկումին. բայց ատիկա չի նշանակեր որ մենք պատրաստ ենք եւրոպացի, ժամանակակից արժէքներու տէր, քաղաքակիրթ – մաղաքակիրթ նկատուելու սիրոյն իրականութիւնը եղածին պէս խոստովանելու, այդ արարքին հետեւանքները ստանձնելու արիութեան: Եւ քանի որ չենք այդ մէկը, քիչ մը խելք ու խորամանկութիւն, բաւականաչափ ալ հայկական միամտութեան ծանօթութիւն ու մանաւանդ փորձառութիւն ունինք, երեւոյթներով միջուկը քօղարկելու, ձեր կարճատես խանդավառութեան ուղիներէն մեր էշը առաջ քշելու:

Թուրքը 1915ի մեծագոյն պատասխանատուն էր, յետագայ ուրացումի տասնամեակներուն ախոյեանը ու ներկայի վարպետ ճապկողը: Բայց այսօր "երկխօսութեան" խայծին "քաղաքական" խրտուիլակներ շալկած վազող, հատուցումի ժամանակավրէպ պահանջին դէմ "իրապաշտութեան" ջնարակով հակադրըւող "մերիններ"ը, կարելի՞ է ըսել թէ չեն դիւրացներ Անգարայի գործը:

Թուրքերը լծուած են 1915ին քաղաքական ու ընկերային – պատմական տարբերութիւնը չեշտելու առաքելութեան. մինչ մեզի համար տակաւին բուն Հարցը զայն հանել է անգիտութեան, շահագործումի, զգացականի դիրքէն ուր յաճախ կը զետեղենք զայն:

Ա. ԹՈԹՈՑԵԱՆ

(*) Բնագրին մէջ հայերէն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ

Հազար հինգ հարիւր յիսուն եւ աւելի տարիներու խորերէն Վարդանանք կը չարունակեն լուսաւորել հայ ժողովուրդի պատմութեան ուղին, մտքի եւ հոգիի տաճարը։

Վէմ քար մը մեր հինաւուրց բայց երբեք չհինցած պատմութեան։

Վարդանանք ուխտի տօն մըն է։ Եւ ինչպէս ամէն ուխտ տեւականօրէն վերանորոգուած եւ այժմէականացած։

Այսօր, հայ ժողովուրդի առօրեան հարուստ է Վարդանանց օրինակէն բխող մարտահրաւէրներով, Աւարայրի ոգին պահանջող պայքարներով։

Սփիւռքը կը մղէ գոյապայքար իր ինքնութիւնը հարազատօրէն պահպանելու՝ Մեսրոպեան լեզուն որպէս անխորտակելի բերդ, Լուսաւորչի կանթեղը որպէս հաւատքի անսպառ աղբիւր, Վարդանի եւ իր հազար երեսուն վեց ընկերներուն իմացեալ նահատակութիւնը որպէս հայրենասիրութեան մշտավառ բոց։

Հայրենիքը կը մղէ (գոյա)պայքար իր հողերու պաշտպանութեան, երկրի տնտեսական զարգացման, ժողովուրդի կեանքի մակարդակի բարելաւման որպէսզի պատմական Հայաստանի այս վերջին մասունքը Վարդանի, Ցովսէփ Կաթողիկոսի, Ղեւոնդ Երէցի չունչովը օծուն, ամրապնդէ հիմքերը հանրապետութեան, որպէսզի երկրի վերաշինութիւնը ապահովէ եւ պայծառացնէ ապագան։

Արցախը եւս հակառակ տիրող հանդարտութեան, միշտ զինեալ խաղաղութեան մը մէջ է, պատրաստ զուգելու արիութիւն եւ հոգեւոր առաքինութիւն, ինչպէս Վարդանանք, իր ճակատագիրը միացնելու համար ամբողջական հայ հողին։

Հայկական Ջաւախքը եւս կ՚ապրի ճըգնաժամ։ Հաւաքական ապրումի իր ուխտավայրերը, դպրոցներ պահելու համար պէտք է դիմադրէ վրացական ապազգայնացման նենգերուն։ Մարմնաւոր կռիւ մը չէ, այլ հոգեւոր առաքինութեան եւ զոհաբերութեան գործ, այնպէս ինչպէս ըրին Վարդանանք Պարսից Մատեան զունդին դէմ։

Իսկ Ջուղայի հայկական ժառանգութեան պատկանող հնագիտական բացառիկ վայրերու քանդումը Ատրբէջանի կողմէ կը պահանջէ հայութենէն մշտական արթնութիւն։

Այլ խօսքով, Սփիւռքը, Հայաստանը. Արցախը, Ջաւախքը, Ջուղան եւ այլ պատմական հողեր նոր օրերու նոր Աւարայրներ են այսօրուան հրամայականներով։ Աւարայրը հոն է ուր հայութիւնը ունի պայքար իր ճակատագիրը վարելու, իր ազգային դիմագիծը պահելու, իր հաւատքը ապրելու, իր անցեալի փառքերը, ժառանգն ու հաւաքական յիշողութիւնը փրկելու։

Վարդանանք մեզի կը յիշեցնեն որ ժողովուրդ մը առանց յիշողութեան, ժողովուրդ մըն է առանց ապագայի։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Ա սկէ Ա նկէ

ՈՐՈ՞Ւ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻ ՆԻՍԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Նիսի հարիւրամեայ ռուսական Մայր Տաճարը դատական ծանր խառնաշփոթութեան մը առարկայ է վերջին ամիսներուն։ Արդարեւ Ռուսաստան կ՚ուզէ տէր դառնալ եկեղեցիին, որ ունի նաեւ հարուստ հաւաքածոներ։

Եկեղեցին կը գտնուի Նիքոլա Բ. փոքրիկ փողոցին ծայրը, Ցարեւիչ պողոտային մօտ։ Անցեալ տարի 90 հազար այցելուներ եկած են հիանալու Ռիվիէրայի այս գոհարին վրայ, որ չինուած է 20րդ դարու սկիզբը ռուս ազնուականութեան համար եւ այսօր մաս կը կազմէ պատմական յուշարձաններուն։

Եկեղեցւոյ մուտքին, կարճ զեկոյց մը կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ Փետրուար 7ին, դուռները փակուած են խիսիէի մը քիթին, որ եկած էր չէնքին եւ ինչքերուն ցուցակը պատրաստելու։ Ղրկողն էր Ռուսաստանի Դաշնակցութիւնը որ կ՚ուզէ տիրանալ քանի մը հազար քառակուսի մեթր հողամասին եւ ուրեմն Մայր Տաճարին, որու տէր դարձած էր Աղեքսանդր Բ. ցարը, հոն կառուցանելու համար մատուռ մը 1867ին, ի յիշատակ իր զաւկին՝ Ցարեւիչ Նիքոլայի, որ տեղւոյն վրայ մեռած էր ուղեղատապէ 20 տարեկանին։ Անկէ ի վեր, ճերմակ Ռուսերը եւ իրենց չառաւիղները իրարու յաջորդած են անոր ընծայելով Փրանքեւռուսական ինքնութիւն մը։

Ռուսական այս պահանջը հիմնովին կը մերժուի տեսուչին կողմէ, որ կը դատապարտէ ռուս պետութեան գործելակերպը։ Ան տասնեակ մը տարիներէ ի վեր կ՚ուզէ վերատանալ ինչ որ իրը կը նկատէ, վերահաստատելու համար մշակութային իր ինքնութիւնը։ Մշակութային Միութեան փոխ նախագահը՝ Ալեքսի Օպոլանկի նոյնքան վճռական է։ "Աւազակութիւն" որակած է Ռուսաստանի մեթոտները եւ յաւակնութիւնները։ Այս վերջինն ալ, սակայն, նոյնքան վճռական է իր իրաւունքները պաշտպանելու համար։

Փարիզի Ռուսաստանի դեսպանատունը կ՚ուզէ մեղմացնել թորը կ՚ըսէ թէ ոչ ոք կ՚ուզէ ձեռք ձգել եկեղեցին կամ փակել։ Կ՚աւելցնէ թէ կը հասկնայ Պոլսոյ տեղերական պատրիարքութեան եւ կարգ մը հաւատացեալներու զգացումները, որոնք անբունդներէ ի վեր վարժուած են այն գաղափարին որ եկեղեցին իրենց կը պատկանի։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ

(Արեղեւնակաճ ուղղագրութեամբ)

Հ. ԱՃԱՌԵԱՆ

Հրատարակութիւն Երեւանի համալսարանի հրատարակչութիւն

Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան հովանաւորութեամբ

Երեւան, 2005

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐԱԲ ՄԱՏԵՆԱԳԻՐՆԵՐ Թ–Ժ ԴԱՐԵՐ

(Արեղեւնակաճ ուղղագրութեամբ)

Ներածութիւնը եւ բնագրերից թարգմանութիւնները
Պատմական գիտութիւնների դոկտոր, փրոֆէսոր
ԱՐԱՄ ՏԷՐ–ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

Երեւանի համալսարանի հրատարակչութիւն

Հայկական մատենաշար Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան

Երեւան, 2005

[illegible]

«ԱԿՆ» ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

"Ակն" համոյթը Արամ Քերովբեանի ղեկավարութեամբ, ծննդեան շարականներու յայտագրով մը հանդէս կու գայ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցիին մէջ, Փետրուար 26 կիրակի, ժամը 17-ին։

4 rue Komitas Alfortville

Մուտքը ազատ է

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆՏՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝ ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Շատ կարեւորութիւն կը տրուի ծերերուն կարծիքներուն. անոնք ալ պիտի մեկնին («առանց բացառութեան» յայտարարած էր մունետիկը), որոնց յիշողութեան մէջ են 1894/96-ի ջարդերը եւ իրենց փորձառութեամբ կրնան օգնել սահմանափակելու համար ապագայի սարսափելի պարապը, խրատներ տալ, միջոցներ թելադրել։ Բոլորը կը մտածեն, տակաւին որ օսմանեան աւանդական բարեկրթութիւնը ծերերուն իմաստութեան փոխարէն կրնայ խնայել զիրենք, որ հաւանաբար անոնք ըլլան որ յարգանք եւ օգնութիւն հայցեն կիներուն եւ պզտիկներուն համար, մինչեւ որ ընտանիքները վերակազմուին իրենց ամուսիններուն հետ, հոն՝ վարը, Հալէպի մէջ։ Նպատակակէտ մը։

Կը կազմուի կենցաղամիջոցներու ցուցակը, կը բաժնուի իւրաքանչիւրին պարտականութիւնը։ Շուտով կ՚անցնի օրը, պէտք է պատրաստ ըլլալ վաղը առաւօտ կանուխ մեկնելու։ Հիմա միջիմներու պէս մոլեգին չարժում մը կայ։ Հաշուել եւ քով քովի բերել փոխադրութեան բոլոր միջոցները, կառքերուն վրայ բեռցնել անկողինները եւ վերմակները, կարասիները, ուտելիքները, հագուստեղէններ։ Բան մը չմոռնալ, հակամեխիչ եւ դեղօրայք... Բայց բժիշկները չկան այլեւս, եւ ծերուկ մանկաբարձուհի Սրբուհին իր ձեռքէն եկածը միայն կրնայ ընել։

Լսելով անոր ձայնը որ Ազնիւին հետ կը խօսի, Շուշանիկ յանկարծ կը սթափի։ Կը թողու մեղմօրէն Վերոնի գիրկը, կը շոյէ մազերը եւ ոտքի կ՚ելլէ, կը խաչակնքէ եւ կ՚ըսէ. «Հոս եմ։ Աշխատանքի սկսինք։ Ո՞ւր է Իսմէնէն։ Պզտիկներուն կերակուր տուէք։ Ժամը քանի՞ն պէտք է մեկնինք։ Մինչ այդ ես երթամ փոխուելու»։

Կը բռնէ Համբրիէթը ձեռքէն, իր փոքրիկը որ իրեն հետ բաժնեց Սմբատի արեան սոսկալի փորձառութիւնը, կը փոխէ հագուստները, նուրբ շարժումներով կը դպչի իրեն վստահեցնելու համար իր ներկայութիւնը։ Համբրիէթ կը թողու որ ընէ, անզգայ պուպրիկի մը նման։ Շուշանիկ խոր շունչ մը կ՚առնէ, կը համբուրէ ճակատը։ Յետոյ հագուստները խոշոր գունտ մը կ՚ընէ եւ կը նետէ գետնայարկի խոշոր վառարանին մէջ եւ հանդարտօրէն կը վառէ։ Բարկ եւ քաղցր, տխուր հոտ մը կը տարածուի ամբողջ տան մէջ։

Բոլորը կ՚առնեն օդին հոտը, կը հասկընան եւ արագ խաչ կը հանեն։ Ան կ՚ըլլայ Սմբատին եւ անոր պարզ սրտին հրաժեշտը տունէն զոր այնքան կը սիրէր։ Մուխի թանձր թել մը կը կազմուի օդին մէջ, չիտակ, մատի մը պէս, որ ցոյց կու տայ հին կորսուեալ հայրենիքը, հոտ մը որմէ կարելի չէր խուսափիլ, որ կը կպչէր պատերուն եւ չնչառութիւնը դարշելի կը դարձնէր. մտքէն վանելիք յիշատակ մը, կարենալ վերապրելու համար։

⁂

Այդ պահուն կաղ Նազիմը կը մօտենայ դրան, այլեւս բաց, անպահապան ձըգուած, բռնաբարուած. այս մուրացկանը, Գայմագամին լրտեսը, հիմա տկած է Իսմէնէի համար աշխատիլ, անկէ վճարուած, երկուստեք լրտեսութիւն ընելու համար։ Դիւրին չէ իր մտքին թափանցել։ «Գիտնալ ճիշդ ժամանակին խօսիլ, մուրացկաններուն եւ թագաւորներուն յատուկ ձիրք մըն է» կը սիրէ կրկնել հեղինակաւոր ձայնով, բթամատին եւ ցուցամատին մէջ առնելով քաշելու քթախոտ մը, հին եւ մաշած կաշիէ տուփէն որ շատ ժամանակ առաջ Սմբատը նուիրած էր իրեն։

"Գրեթէ նոր էր" կը յիշէ յանկարծ Նազիմ, եւ կը զգայ որ իր փոքր աշխարհը կը տատանի, հիմա որ Սմբատ այլեւս չկայ։ Այսպէս, իր հնամենի մղձաւանջային մըտայնութեան մէջ, Իսմէնէի տուած (եւ խոստացուած ուրիշ ալ տալ), դրպանին խոր գտնուող լուսաւոր գունաւոր քարին առթած տաքութեան վրայ կը բարդուի խուլ վախ մը՝ իր լաւագոյն պաշտպանին կորսնցուցած ըլլալուն, այլեւս ինքզինքը առաջուան պէս օդի նման ազատ չզգալուն եւ իր վրայ ճնշող Հայերուն այս գաղտնիքին եւ ամէնուրեք փակչտուն այս հոտին։

Իսմէնէ ճիշդ ժամանակին իրեն հետ խօսեցաւ։ Հիմա Նազիմ, ըստ իր ձեւին, նախքան գնդապետին երթալը եւ շրջան մը ընելը կացութիւնը չօշափելու համար, եկաւ տեսնելու Շուշանիկը, տիրուհին. զինքը գտաւ խոհանոցին մէջ ուր հրահանգներ կու տար։ Ամբողջ տունը իր հեղինակաւոր ձայնին կը հետեւէր։

«Նազիմ, Աստուած հետդ ըլլայ, ա՛ռ քեզի հացդ» կ՚ըսէ Շուշանիկ երբ կը տեսնէ զինքը։ Եւ Նազիմի ցամքած սիրտը տրոփ մը կ՚ընէ, կը կարծէ որ իրապէս այդ վայրկեանին իր հետ է Աստուած։ Կը բռնէ Շուշանիկին պաղ ձեռքը եւ կը տանի ճակտին, շրթներուն, սրտին, եւ դանդաղ բառերով կ՚ըսէ. «Անկէ վերջ ես քու ծառադ եմ, վալիտէ Հանըմ։ Ես ճամբու փոշի եմ, բայց կը յուսամ կարենալ այն ճամբուն վրայ ըլլալ ուրկէ դուն պիտի անցնիս եւ կարենամ քայլերդ աւելի թեթեւցնել»։

Նազիմ Հայերու բնաջնջման ամբողջ ծրագիրը գիտէ, դիւրին չէ տեսնել զինքը երբ ակամջը կը սրէ։ Բայց այս վայրկեանին ինքզինք Հարուն Ալ–Ռաշիտի ձիաւոր կը կարծէ, Երուսաղէմի պատերուն տակ հաւատարիմ կռուող։ Կը չոկուի ոտքի եւ իր անատամ բերանը լայն ժպիտի մը մէջ կը բացուի։

Ա՛հ Շուշանիկ, անոյշ ազգականս, եթէ դուն անոր հիւղակը փոխ ուզած ըլլայիր (այսպէս ազատեցաւ Նշանը, Թաշճեաններուն փոքր մանչը)։ Ա՛հ Վերոն, ոսկեսիրտ աղջիկ, խենթուկ գլխարկով, եթէ դուն անոր կիներուն մէջ խառնուէիր (Նազիմ երկու կին ունէր, գէր, աղտոտ, անտարբեր, եւ հիւղակ մը)։ Ազնիւ, թուխ գեղեցկուհի, եթէ դուն փախած ըլլայիր քու ճէլալիդ հետ... (բայց ճէլալ ճէմալ փաշայի բանակին հրամանատարութեան մէջ է Հալէպ, ուր շատ կը զուարճանայ)։

⁂

Մինչ այդ, Նազիմ կը փնտռէ դրպաններուն մէջ, եւ դուրս կը հանէ դեղին պահարան մը, բազմաթիւ կնիքներով։ «Նամակ մը կայ, Հանըմ, քաղաքէն կու գայ։ Նամակաբաշխը այլեւս չկայ»։ Եւ հոս կը չփոթի, չի յաջողիր ըսել որ Սմբատին ուղղեալ է։ Երուանդին հեռագիրն է։

Շուշանիկ կ՚առնէ պահարանը, կը դիտէ առանց հասկնալու։ Մուտքի սեղանին վըրայ միշտ պատրաստ դեղեցիկ թղթահատը կ՚առնէ եւ խնամքով կը բանայ։ Երուանդին բառերը կը խաղան անհասկնալի՝ իր յոգնած աչքերուն տակ. Իտալիա պատերազմի մտաւ... Երուանդ չի գար... ամէն բան պարապ... ամէն բան պարապ... Յետոյ միտքը կու գայ խաղը որ միայն արդէն երէկ Սմբատին հետ կը խաղային, եւ չոր, ցաւագին հեծկլտուք մը կը բռնէ։ Իր հորիզոնը երթալէն կը սահմանափակուի, կարծես իր լուսաւոր հոգին սկսած ըլլար եղերքներէն այրիլ, սուզուելով կամաց–կամաց մութ անդունդի մը մէջ։

(Շար · 49)

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise des

JOURNÉES D'AMITIÉ
BAZAR DE CHARITÉ ANNUEL

les 11 et 12 mars

dans la salle polyvalente de la Paroisse Catholique arménienne de Paris
13 rue du Perche — Paris 3ème

Alimentation orientale et occidentale — Brocante des cinq continents — Confection — Librairie — Articles ménagers — Jouets, etc...

Métro : République — Rambuteau — Filles du Calvaire

Un repas chaud sera proposé le **dimanche 12 mars,** après la messe.

⁂

Le Bazar de charité est l'une des principales manifestations permettant de recueillir des fonds pour les œuvres de l'association et notamment pour le fonctionnement de **l'Ecole du Samedi.**

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France
organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

HOMMAGE AU GROUPE M. MANOUCHIAN
62ème ANNIVERSAIRE

PARIS

Cérémonie du souvenir, **Dimanche 26 février** à 10 heures 30.
Rendez-vous: Porte de Choisy, Paris. Cortège jusqu'au cimetière d'Ivry, rassemblement devant le monument **MANOUCHIAN.** Dépôt de gerbes, cérémonie.

⁂

VAULX-EN-VELIN

La cérémonie en hommage aux 23 membres du Groupe Manouchian FTP - MOI aura lieu le **samedi 25 février** à 10 heures 30;
SQUARE MANOUCHIAN
(angle avenues Garibaldi et R. Salengro)

(Շար. Ա. էջէն)

են երկրին քաղաքային կարողութեամբ: Սկզբունքով Ղազախստան Օ. ԷՍ. ՍԷ. Ը. մուտք կը գործէ 2009ին: Գաղտնի սպասարկութիւններն ալ խոստովանած են որ նախկին նախարար եւ ընդդիմադիրին ըսպանութիւնը անցեալ շաբթու, իրենց գործակալներուն գործն է: Նազարբայեւ ալ խոստացած է որ ո՛վ ալ ըլլայ այդ ոճիրին ետին, պիտի դատուի եւ խիստ պատիժ կրէ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ, Ֆր. Հոլանտ, Փետրուար 21ին, բուռն կերպով պաշտպանեց արգելքի իր բանաձեւը, դիտակցելով հանդերձ որ Թափած բոլոր ճիգերը ապարդիւն են: Ինչպէս ըսած էր հարցազրոյցի մը ընթացքին (Ժուռնալ տիւ Տիմանշ) կրկնեց իր առաջարկը Պատրաստութեան Ապահովութեան Պայմանագրութեան մը՝ երիտասարդներուն համար: Իր պատասխանին մէջ, Տ. տը Վիլըփէն պաշտպանեց իր վարած քաղաքականութիւնը, դատապարտելով Հոլանտը:

Associations Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.
Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐ

2005 Նոյեմբեր 15ին Ը. Օ. Հ. Ընկերակցութիւնը բացաւ իր նոր կեդրոնատեղին, Ֆրանսայի մէջ ապրող ապաստանի դիմումը մերժուած եւ ապօրինի կացութեան մէջ գտնըւող Հայերուն համար:

Գրասենեակիս աշխատակազմը սիրով կ'ընդառաջէ եւ կը տրամադրէ բարոյական ու դրամական աջակցութիւն եւ ցոյց կու տայ մասնագիտական տեղեկութիւններ բոլոր այն անձերուն, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ Հայաստան եւ հոն լծուիլ նոր կեանքի մը:

Հայաստանի մէջ եւս կը շարունակէ ուղեկցիլ վերադարձողներուն եւ կ'օգնէ վերահաստատուելու գործընթացին, ընծայելով փոքր ձեռնարկութիւն ստեղծելու հնարաւորութիւններ:

Սոյն ծրագիրը կ'իրագործուի ապաստանեալներուն յատկացուած Եւրոպայի Հիմնադրամի ֆինանսաւորմամբ և համագործակցութեամբ Գաղթականութեան Ազգային Գործակալութեան:

Հասցէ՝
5 rue Marché Ordener — 75018 Paris
Métro : Guy Moquet (ligne 13)
Jules Joffrin (ligne 12)
☎ 01 42 63 32 45 / 01 48 78 02 99
Ընդունելութեան ժամ. –
Աշխատանքի օրերուն ժամը 10էն 18:

ՇԱՒԻԼ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու. –

Կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը:

- Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝
 – Թեմի ստեղծում՝ հիմնադիր անդամի հանգամանքով:
 – Պատուիրակներու ընտրութիւն:
- Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝
 – Շաւիլի եկեղեցւոյ կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

CENTRE CULTUREL ST MESROB A PARIS
Le jeudi 23 février à 20h45
Bardig KOUYOUMDJIAN
(photographe)
et Christine SIMEONE
(journaliste à France-Inter)
présenteront leur œuvre commune

DEIR-ES-ZOR

sur les traces du génocide arménien de 1915

Préface d'**Yves TERNON**
(édition Actes Sud)

Ce témoignage bouleversant sera accompagné de la projection de documents inédits exceptionnels

Vente et dédicace du livre
10 bis rue Thouin - Paris 5ème
Métro : Cardinal Lemoine, Monge
RER Luxembourg
— *Entrée libre - Cocktail* —

Prix du CDCA 2006

Le Prix du Comité de Défense de la Cause Arménienne récompense l'auteur d'un travail universitaire ayant abouti à l'obtention d'un diplôme durant l'année 2005.

■ Ce concours vise à la promotion et au développement des études universitaires en France et dans les pays francophones d'Europe (Belgique, Luxembourg et Suisse) sur des sujets ayant trait à l'Arménie ou aux Arméniens.
■ Toutes les disciplines sont concernées : histoire, géographie, sociologie, économie, science de la vie et de la terre, arts, sciences politiques, sciences physiques, psychanalyse, architecture, cinéma etc...
■ Le concours est ouvert à tout étudiant titulaire d'un niveau **BAC+4 (niveau maitrise ou équivalent)** à BAC+5 (Master, DEA, DESS ou équivalent).
■ Un jury pluridisciplinaire composé de chercheurs, professeurs et universitaires déterminera les trois œuvres jugées les meilleures tant sur le plan de l'originalité du thème que de la forme.

Cette année, trois prix récompenseront les meilleurs travaux :

1er Prix	**: 1 500 Euros**
2ème Prix	**: 1 000 Euros**
3ème Prix	**: 500 Euros**

Inscription, remise des documents et des pièces justificatives avant le **31 mars 2006.** Règlement et formulaire d'inscription à retirer :

■ auprès du Comité de Défense de la Cause Arménienne (CDCA), 17 rue Bleue — 75009 Paris
Tél. : 01 44 83 07 02
Fax : 01 42 46 81 59
■ sur le site : http://www.cdca.asso.fr

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՄԵԾ ՊԱՀՔ
ՇՐՋԱՆ ԶՂՋՈՒՄԻ ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ
(Փետր. 26 – Ապրիլ 8)

ԿԻՐԱԿԻ, Փետրուար 26.–
Բուն Բարեկենդան Քառասնորդաց

Այս Կիրակիէն սկսեալ, Հայ Եկեղեցւոյ կարգերուն համաձայն, խորանին վարագոյրը փակ կը մնայ՝ ի նշան Ադամայ եւ Եւայի դրախտէն արտաքսուելուն:
Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին,
Պատարագ՝ ժամը 10.30ին:

CINE-CLUB
Paris 10ᵉ
«Rouben Mamoulian»
sous le parrainage de
Robert Guédiguian, réalisateur
Vendredi 24 février à 20 h 30

ROME, VILLE OUVERTE

de **Roberto Rossellini**
film italien (1945) de Roberto Rossellini
en v.o. sous-titré français
avec Anna Magnani, Marcello Pagliero et Aldo Fabrizi

Directeur des programmes : **Arto Pehlivanian**

- Participation aux frais : 5 Euros;
- Adhérents et Abonnements : 3 Euros

UCFAF
6 Cité du Wauxhall
75010 Paris — Métro : République

Cathédrale des Arméniens Catholiques SAINTE-CROIX DE PARIS
13 rue du Perche — 75003 PARIS

Monseigneur Grégoire GHABROYAN
Evêque des Arméniens catholiques de France
élèvera à la dignité de «Dzayrakouyn Vartabed»
le Révérend Père Joseph KELEKIAN
Curé des paroisses de Paris et d'Arnouville
en lui remettant la Croix et la Crosse de «Kerharkéli» (Archiprêtre)
le dimanche 26 Février
au cours de la Divine Liturgie qu'il célébrera à 11 heures
en la Cathédrale Sainte-Croix de Paris
une réception suivra.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux
Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 24
VENDREDI
24 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO: 1,20 €

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 Եւրօ — Վեցամսեայ : 135 Եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 Եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 Եւրօ (Շաբաթական առաքում) -- Հատը : 1,20 Եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.398

81e ANNEE — N° 21.398

ՔԱՆԴՈՒՄԻ ՆԻՒԹՈՎ ԿԼՈՐ ՍԵՂԱՆ ԵՒ ՆՈՐ ՔԱՆԴՈՒՄ

Մոսկուայի մէջ, Ռուսաստանի գիտութեան ակադեմիային մէկ սրահը վայրը եղած է "Հայկական մշակոյթի յուշարձանները Ազրպէյճանի յարձակումի թիրախ" նիւթով կլոր սեղանին։ Նպատակը եղած է հանրութեան ուշադրութիւնը գրաւել Ազրպէյճանի մէջ Հայկական ժառանգութեան արժէքներուն ոչնչացումի խնդրին ու հակազդել բարբարոսութեան կարելի կրկնութիւններուն։

Քննարկուած հարցերը եղած են.

– Նախիջեւանի հայկական յուշարձաններու ոչնչացումը եւ պաշտօնական Բաքուի հակահայկական քաղաքականութիւնը։

– Միջազգային ընկերակցութեան միջամտութիւնը Ազրպէյճանի մէջ կիրարկըւած մշակութային ցեղասպանութիւնը կանխելու նպատակով։

– Ժողովրդական դիւանագիտութեան մեթոտներու դերը հակամարտութիւններու լուծումին մէջ։

– Միջազգային եւ ռուսական հանրային կազմակերպութիւններու դերը տարածաշրջանի լարումը պակսեցնելու գործին մէջ։

Նոյն ատեն Բաքուի մէջ ձեռնարկուած է քաղաքին կեդրոնի քրիստոնէական հին գերեզմանատան քանդումին. տեղական թերթ մը գրած է թէ քանդումը հրահանգուած է քաղաքապետին կողմէ։ Իսկ երբ բաքուցի վրդոված Ռուսեր քաղաքապետարանէն պահանջած են, որ քանդումը կասեցնեն, իրենց ըսուած է թէ ան հրահանգուած է նախագահ Ի. Ալիեւի կողմէ, նոյն վայրէն նոր խճուղի անցընելու հեռանկարով։

ՄԱՄՈՒԼ

«COURRIER INTERNATIONAL»

(23 Février au 1er Mars)

SITUATION FIGEE AU HAUT-KARABAKH

Շաբաթաթերթը կ'անդրադառնայ կացութեան մը որ տեղ քայլ կ'ընէ եւ յօդուածին ելիզը հակիրճ պատմականը կ'ընէ։ 4400 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն մը, որու համար Ռուսաստան, Ֆրանսա եւ ԱՄՆ, Մինսկի խումբի անդամներ, տասնամեակներէ ի վեր կը ջանան լուծում մը գտնել։ Պարբերականը կը յիշեցնէ որ Լ. Ղարաբաղ "կը գտնուի Ազրպէյճան եւ բնակչութիւնը մեծամասնութեամբ Հայ է"։ Վեց տարիներու կըռիւներէ ետք 25 հազար մեռեալ կար եւ տեղահանուած մէկ միլիոն բնակիչ։ 1994-ին հրադադար մը վերջ դրաւ պատերազմին, բայց, շրջանը, զինուած, կրնայ բռնկիլ։ Ինքնակոչ Հանրապետութիւն, Լ. Ղարաբաղը եւ յարակից հողամասերը՝ Քելբաջար եւ Լաչին, իրականին մէջ Հայաստանի կցուած են։ Ազրպէյճան դէմ է ինքնավարութեան եւ կը յուսայ վերադըրաւել շրջանը։

Միջազգային միջնորդներու լաւատեսութեան դէմ, բանակցութիւնները որոնք տեղի ունեցան Ռամպուլյէ Փետր. 10ին եւ 11ին, ոչ մէկ յառաջդիմութիւն արձանագրեցին։ "Թերահաւատները իրաւունք ունեցան, աւելի եւ Հայ նախագահները չհամաձայնեցան, որովհետեւ չեն կրնար համաձայնիլ" ցաւով կը հաստատէ Երեւանի Գոլոս Արմէնի թերթը։ Դրական միակ արդիւնքն այն է որ երկխօսութիւնը կը շարունակուի Մարտին Ուաշինկթըն։ Երկու նախագահներու խօսակցութիւնը կը կասի կենսական երկու հարցերու առջեւ.– Հայկական զօրքերու քաշուիլը եւ փոխարինումը միջնադիր միջազգային ուժի մը կողմէ եւ հանրաքուէ մը Լ. Ղարաբաղի ապագայ կարգավիճակին մասին։

Հայկական Նոյեան Վրեմիա օրաթերթը կը գրէ թէ կողմերը պէտք է համաձայնութեան մը յանգին որ գոհացում տայ Ազրպէյճանի հողային ամբողջականութեան...

(Շար.ը Դ. էջ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԿՆՃԻՌԻՆ ԿԱՐԳԱՒՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մեր երէկուան թիւով արձագանգած էինք ԼՂՀ նախագահ Ա. Ղուկասեանի յայտարարութեան որով յարմար կը նկատէր կարգաւորման բանակցութիւններէն Հայաստանի քաշուիլը որպէս միակ ճար այդ շրջանակին մէջ Ղարաբաղի ընդգըրկումին։ Փետր. 22ին Հայաստանի Արտաքին գործերու նախարարը Վ. Օսկանեան պատասխանած է այդ միտքին ու տուած հետեւեալ բացատրութիւնը. Հայաստան նախապէս ընդունելի կը նկատէր այն տեսակը որուն համաձայն կը գտնուէին Ղարաբաղ եւ Ազրպէյճան։ Սակայն այդ օրերուն Հայաստանի եղած առաջարկները բացարձակապէս անընդունելի էին հայկական կողմին։ Անկէ զատ, նախարարը ըսած է թէ այլ պետութիւններ ճանչցուած պետութեան մը տարբեր վերաբերում ցոյց կու տան, չճանչցուածին՝ տարբեր։ Իսկ այն օրէն երբ բանակցութեան հայկական կողմը ներկայացուած է Հայաստանը, եղած առաջարկներուն սկզբունքները քննարկելի գտնուած են։ "Ցանկացած դէպքում ընդհանուր պայմանաւորուածութիւն կայ համանախագահների հետ եւ դա նոյնիսկ Ադրբեջանն է ընդունում. սկզբունքների ճշդումից յետոյ Լեռնային Ղարաբաղը իր մասնակցութիւնն է ունենալու համաձայնութեան մանրամասների շուրջն ընթացիք բանակցումներում" ըսած է Վ. Օսկանեան։

Ղարաբաղի հակամարտութեան նիւթով արտայայտուած է Մինսկի խումբին Միացեալ Նահանգներու նախագահը Ս. Ման. իր կարծիքով եթէ 2006ը կարգաւորումի թուական չըլլայ, ատիկա ողբերգութիւն կը նշանակէ։ Ճիշդ է որ տակաւին յառաջդիմութիւն արձանագրուած չէ բայց տակաւին ժամանակ կայ։

Դիւանագէտը անդրադարձած է նաեւ Բաքուի կողմէ տարածուած լուրերուն թէ Ռամպուլյէի հանդիպումին նախագահ Ռ. Քոչարեան տեսակցութիւնը ընդհատած ու մեկնած էր։ "Ես հոն էի ու նման բան չեմ տեսած։ Կարծեմ բուռածը երեւակայութեան պտուղ է եւ չեմ գիտեր ինչ աղբիւրէ բխած է" ըսած է ան։

«ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԸ»

Ցառաջդիմական կուսակցութեան երիտասարդական կազմակերպութիւնը Փետրուար 21ին "Տարուան մարդասպանը" հռչակած է ոճրագործ սպան Ռ. Սաֆարովը. ան, ինչպէս ըսուած էր, Ազրպէյճանի մէջ հռչակուած էր "Տարուան մարդ"ը։ Հայ երիտասարդները անոր լուսանկարին վրայ կարմիր ներկ լեցուցած, ապա նետած են աղբանոցը, ըսելով որ մարդկութեան տականքներուն տեղը հոն է։ Շեշտած են թէ հակառակ պարագային նման տխմարներ, ինչպէս Երիտասարդ Թուրքերը, կամ Հիթլէրը, միայն աղէտ կը բերեն մարդկութեան։

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒՍՈՒՖ ՖՈՖԱՆԱ "բարբարոսներու պետը" որ գլխաւոր պատասխանատուն էր Իլան Հալիմի չարչարանքով սպանութեան, ձերբակալուած է Ապիճան (Գոթ տ'Իվուար), ուր ապաստանած էր քանի մը օր առաջ, Փետր. 22ի գիշերը։ Խոստովանած է որ մասնակցած է Իլան Հալիմի սպանութեան, բայց ուրացած է որ հակահրեայ արարք մըն էր։ Փետր. 23ին, շատ յայտնի չէր, որ կարելի պիտի ըլլայ արագօրէն Ֆրանսա փոխադրել։ Հարցը կապ ունի նաեւ ենթակային քաղաքացիութենէն։ Եթէ Գոթ տ'Իվուարի քաղաքացի է, հարցը կը դժուարանայ։ Ամէն պարագայի մէջ, ամբողջ Ֆրանսան զօրակոչի մէջ է եւ ոգեկոչումներն ու ցոյցերը կը շարունակուին, մինչ այն համոզումով որ հակահրեայ արարք մըն էր։ Փետր. 23ի իրիկունը, Ժագ Շիրաք, Տ. տը Վիլփէն եւ բազմաթիւ քաղաքական անձեր Փարիզի գլխաւոր սինակոկը համախմբըւած էին։Նոյն ատեն, լուռ տողանցք մը տեղի կ'ունենար Պանեօ։ Կիրակի, Փետրուար 26ին ցոյց մը տեղի պիտի ունենայ Ռեփիւպլիքէն Նասիոն, որու պիտի մասնակցին կուսակցութիւններու պարագլուխները, այլ ցոյցեր ալ նախատեսուած են գաւառը, եւլն., եւլն.։ Հակառակ եղած հրաւէրին, Ժ. Շիրաք պիտի չմասնակցի Կիրակի օրուան տողանցքին։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ Թիֆլիսի դեսպանատունը Փետրուար 21ին յայտարարած է թէ Վրաստանի քաղաքացիներուն այցագիր (վիզա) տալու գործողութիւնները առկախուած են։ Բացառութիւն կ'ընդունուին միայն մարդասիրական բնոյթի պարագաներ։ Հաղորդագրութեամբ մը ըսուած է թէ որոշումը առնչուած է ռուս զինուորներուն Վրաստան մուտքին յարուցուած դժուարութիւններուն, հակառակ որ այդ զինուորներուն մեկնումը ծրագրուած է եւ կը կիրարկուի յատուկ ժամանակացոյցով։

ՓՕԼ ՄԱՐՍԷՆՔԻՒՍ եպիսկոպոսը մեռած է Փետր. 20ին Ֆէնիքս (Արիզոնա) 84 տարեկանին։ Իր անունը կապուած է Վատիկանի փինանսական ամէնէն մեծ գայթակղութեան, որ տեղի ունեցաւ Յովհաննէս-Պօղոս Բ. Պապի երկար ժամանակաշրջանին (1978 – 2005)։ Ծնած էր 1922ին, լիթուանացի գաղթական ընտանիքի մը ծոցը Շիքակոյի մօտ։ Քահանայ ձեռնադրուած է 1947ին, ապա անցած է Հռոմ եւ յաճախած Գրիգորեան համալսարանը, հուսկ պապական Դիւանագիտական ակադեմիան։ Կազմակերպիչը եղած է Պօղոս Զ.ի ճամբորդութիւններուն։ Համբաւ չէնած է, երբ 1977ին Մանիլայի մէջ հրած է դաշոյնը, որով խելագար մը կ'ուզէր սպաննել Պապը։ 1978ին, երբ պապ կ'ընտրուի Յովհ.–Պօղոս Բ., անոր թիկնապահը կը դառնայ։ Ոչ մէկ ծանօթութիւն ունի փինանսական հարցերուն, բայց իրեն կը յանձնուի Վատիկանի բաժնեթուղթերու մատակարարութիւնը, նաեւ կոչուած՝ Վատիկանի Դրամատունը եւ կապ կը հաստատէ սիկիլիացի կասկածելիի մը հետ՝ Միքելէ Սինտոնա։ Անոր կը յանձնէ շահագործման իր գործունէութիւնը։ Իր անունը կապուած կը մընայ "Պանքօ Ամպրոզիանօ"յի սնանկութեան, կաթողիկէ դրամատունը, որ գըլխաւոր հաստատութիւնն էր, ուր բաժնեթուղթեր ունէր "Կրօնքի Գործերու Հիմնարկը"։ Երկար վերլուծումներէ ետք, երբ գայթակղութիւնը ծանրակշիռ բնոյթ կ'առնէ, ձերբակալման հրամանագիր կ'ելլէ եպիսկոպոսին դէմ, բայց Բենեդիկտոսը, 1987ին, իրաւունք կու տայ Վատիկանի եւ Մարսէնքիւս եպիսկոպոսը կը քաշուի 1989ին եւ Միացեալ Նահանգներ կ'երթայ, որպէսզի "մոռցուի"։

ԳՈՐՍԻՔԱՅԻ նահանգապետին՝ Գլօտ Էրինեաքի սպանութեան (1998 Փետր. 6) որպէս պատասխանատու ձերբակալուած երկու Գորսիկացիներու՝ Գասթելլի եւ Անտրէոզիի վերաքննութեան դատը տեղի ունեցաւ Փետր. 22ին եւ երկուքն ալ անպարտ արձակուեցան հակառակ անոր որ երեսուն տարի բանտարկութեան դատապարտուած էին 2003 Յուլիս 11ին։ Այս վճիռը արդար գայթակղութիւն մը ստեղծած է եւ մամուլն ալ "ոստիկանական ֆիասքօ" որակած է ինչ որ պատահած է։ Եղած ատարկութիւնն այն է որ հարկ եղածին չափ փաստ չկայ բայց վճիռը շատ վնասակար կը նկատուի ահաբեկչութեան դէմ պայքարող ոստիկանութեան համար։

ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ ծայր տուած է մզկիթներու պատերազմ մը, որ աւելի սաստկացած է Փետր. 22ի Սամարայի մէջ գործըւած արարքէն ետք։ Ինչպէս գրած էինք, քարուքանդ եղած էր շիիներու ամէնէն նուիրական Մզկիթին գմբէթը եւ տեղւոյն կրօնապետին՝ Այաթոլլահ Սիսթանիի հանդարտութեան կոչերը ապարդիւն մնացած են։ Մզկիթը 1200 տարեկան է եւ ուխտագնացութեան ալ վայր է։ Որպէս հակազդեցութիւն, Պաղտատի մէջ, 27 սիւննի մզկիթներու դէմ յարձակում գործուած է, երեք իմամներ ըսպաննուած են, չորրորդ մըն ալ առեւանգըւած է։ Բազմաթիւ միջադէպեր տեղի ունեցած են գանազան քաղաքներու մէջ։

ՇԻՔՈՒՆԿՈՒՆԻԱՆ կը շարունակէ աւեր գործել Ռէինիոն եւ մինչեւ այդ խայթոցէն արդէն 77 հոգի մեռած է եւ 130 հազար հոգի ալ վարակուած։ Համաճարակը շատ մեծ համեմատութիւններ առած է։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, փակ շուկայի մը տանիքը փլած է Փետր. 23ի առաւօտուն։ Առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն 13 մեռեալ կար։

ԱԴՐԲԵՋԱՆՑԻ ՈՃՐԱԳՈՐԾԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԴԱՏԸ

Պուտափէշտի մէջ Փետր. 21ին սկսած է հայ սպայ Գուրգէն Մարգարեանի ոճրագործ Ռ. Սաֆարովի դէմ բացուած երկրորդ դատը։ Անոր նիւթն է բանտապահներուն հետ ունեցած բախումը։ Դատին դիմած են Պուտափէշտի իրաւապահ մարմինները մինչեւ երկու տարուան յաւելեալ բանտարկութեան պահանջով։ Ամբաստանագրին ընթերցումէն ետք Սաֆարով պատասխանած է պաշտպան փաստաբանին, ամբաստանող կողմին եւ դատաւորին հարցումներուն։ Դատը յետաձգուած է Մայիս 3ին։ Իսկ Հայ սպային սպանութեան դատին յաջորդ նիստը տեղի կ'ունենայ Մարտ 7ին։

ՊԱՐՈՅՐ ՀԱՅՐԻԿԵԱՆԻ ՊԱՅՔԱՐԸ Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հայաստանի անկախացումին վաղորդայնին երբ յայտնի եղաւ որ իշխանութիւնները խորհրդային օրով ոտնակոխուած արժէքներու վերադարձին ուղղագրութիւնը մասնակից ընելու նախաձեռնողութիւնը չունէին, այդ բարդ գործը մնաց գիտակից, անշահախնդիր կամաւորներու: Մարդիկ որոնք լեզուի մը ուղղագրութեան քաղաքական շահարկումին անկարելիութեան գիտակից էին եւ հետեւաբար դէմ անոր տեւականացումին, լծուեցան այդ գործին: Գրեցին, բացատրեցին, պահանջեցին, խնդրեցին որ երէկ խորհրդային նկատումներով, իսկ այսօր տգիտութեան ու անձնասիրութեան հաշիւներով շարունակուող սխալին վերջակէտ դրուի. անկախ երկրին նոր սերունդներուն ալ տէր մը պատեհապաշտի ու քանի մը անփոյթի կողմէ պաշտպանուած մութը բաժին չիյնայ: Արժէքներու, հաւատքներու արդէն աննախադէպ վերիվայրում մը անխուսափելի ժառանգութիւնն էր անկախութեան անմիջական սերունդին ու մեղքի համազօր էր ուղղագրութեան վերադարձի բնական իրաւունքն ալ խլել անկէ:

Սակայն այս տրամաբանութիւնը խորհրդային լաւն ու գէշը զանազանելու անկարող ու անտրամադիր Թալիպաններու ոչինչ ըսաւ. ազգայինն ալ, ուղիղն ալ անոնց համար կը շարունակէր խորհրդայինին հունով քալել: Այդ ապաժամ հաւատարմութիւնը ամէն դասէ ու շրջանակէ – ակադեմական, դասախօս, գրող, կարդացող, գծող, երգող, պարող, երեսփոխան, կուսակցական, տնօրէն, խանութպան, տնտես, աշակերտ– բանակի մը ծնունդ տուաւ ամիջապէս. բանակ որուն խաչակրութեան հասցէն "պետական լեզու"-ի հանգամանքով երկրին ծննդականին մէջ տեղ գտած հայերէնին ուղղագրութիւնն էր: Պէտք չէ մոռնալ որ շատ ու շատ բաներու մէջ ամէն օր իրար քննադատող, ծաղր ու ծանակ ընող Հայաստանցի գրող-բրոյները այս մարզին մէջ հիանալի միաբանութիւն մը ցոյց տուին. կը բաւէր որ ուղղագրութեան վերադարձով Սփիւռքի Հայուն – դրսեցիին, ախպարին – ենթարկուելու գաղափարը բոյն դրած ըլլար անոնց ուղեղներուն մէջ: Ահագին մելան հոսեցաւ, շունչ վատնուեցաւ, բարեմըտութեան, լայնախոհութեան լեռնաչափ պաշարներ վատնուեցան, բայց 15 տարի ետք այսօր ալ սայլը խորհրդային ճահիճէն դուրս ելած չէ:

Ամէն բան նոյնիսկ աւելորդ անգամներով գրուած, ըսուած այս ամօթալի, նոյն ատեն ցաւալի նիւթին վերադառնալ ինքնին ոչ մէկ իմաստ կը ներկայացնէ: Բայց պարբերաբար կը յայտնուին երեւոյթներ, որոնց անկարելի է չանդրադառնալ: Անոնցմէ է ուղղագրութեան Հայաստան վերադարձի պայքարին հայաստանցի մարտիկներէն մէկուն՝ Պ. Հայրիկեանի պարագան: Ան առաջին օրէն լծուեցաւ այդ գործին ու մինչեւ այս ձեռնթափ չէ եղած: Նորնոր, անցեալ Դեկտեմբերին դատարան ալ դիմած էր, հայերէնի երկու ճիւղերուն՝ արեւմտահայերէնի ու արեւելահայերէնի ուղղագրութիւններուն միասնականացումին հարցով: Հարազատութիւններ ոտնակոխելու հայաստանեան ներկայի արձակութեան մէջ բնական է որ դիմումը դժգոհութիւն պատճառած էր, դատարանն ալ պահանջը մերժած:

Հայրիկեան եւ իր համախոհները չվհատելով դիմած էին վերաքննիչ ատեանին(*). հոն դատին համար որոշուած օրը Փետրուար 17 Ուրբաթն էր: Եւ նախորդ օրը Լրագրողներու միութեան մէջ (որուն հայաստաներէն անունը "Ժուռնալիստների միութիւն" է) նախատօնակը ըրած են դատավարութեան. մասնակցած են լեզուի պետական տեսչութեան պետ Լ. Միրզոյեան, լեզուաբաններ՝ Լ. Յովհաննիսեան, Լ. Եզեկեան: Անոնց ըսածները մէկ նախադասութեամբ ամփոփելով կը գրէր "Ազգ"ը (Փետր. 17). «Հարցը համարեցին շատ շահարկուող եւ կեղծ հայրենասիրութեան սահմանն անցած առաջարկ»:

Նշուած տիտղոսաւոր Թալիպաններուն յայտնած "միտք"երուն մասին աւելին գիտնալ ուզողներուն համար կարելի է նոյն թերթին Գոհար Գէորգեան ստորագրուած էջէն մէկ-երկու մէջբերում ընել: «Լեզուաբանները դէմ չեն "Երկու լեզուների" օգտագործմանը, բայց պաշտօնական գրական լեզուն պէտք է լինի արեւելահայերէնը»: Կամ «Բանախօսները անդրադարձան նաեւ հարցի ֆինանսական կողմին, թէ որքան գումարներ են հարկաւոր հսկայական գրականութիւնը փոխելու համար: Խնդիր է նաեւ ուսուցիչների հարցը՝ "Ո՞վ պէտք է մեզ արեւմտահայերէն սովորեցնի, ո՞վ" »:

Հաւանօրէն Հայաստանը եթէ ոչ միակ, հազուադէպ այն երկիրներէն է ուր թոյլ կը տրուի որ "լեզուի տեսչութեան պետ", "լեզուաբան" ու նման տիտղոսներով շըրջին, գործեն, դրամ շահին մարդիկ որոնք տգէտ են լեզու–ուղղագրութիւն ըսուածները չկարենալ զանազանելու չափ, կամ անպարկեշտ՝ իրենց շահուն համար այդպէս երեւելով:

Մթնոլորտին ապականումին մասին որպէս լրացուցիչ տուեալ, պէտք է անդրադառնալ հետեւեալին ալ. ուղղագրութեան վերադարձով արեւմտահայերէն սորվելու տագնապին մատնուած այդ Թալիպաններուն ասուլիսը նոյն օրը սփռուած է գրեթէ բոլոր լրատուիլներով, իսկ ամբողջական անտեսումի մատնուած է վերադարձի կողմնակիցներուն կազմակերպածը: Մանաւանդ լուեցաւ նաեւ թէ նոյն խորհրդային մնացուկ լրահաւաք մարմինները լուրը առնելով վերադարձի կողմնակիցներուն ձեռնարկին, իմացուցած են հարկաւոր տեղերը, որպէս հակադիր միջոց Լրագրողներու միութեան հաւաքոյթը հրահրելով: Ու ինչպէս ըսուեցաւ, լրատուիլներով լայն արձագանգ տալով այդ խուճապահաւաքին:

Անկախութեան օրով ալ խորհրդային ծծակները իրենց ձեռքէն չձգող այդ "լեզուաբան"ները իրենց իսկ խոստովանութեամբ, տակաւին չեն ըմբռնած միասնականացման իմաստը: Փաստը տուած է լեզուաբան Եզեկեան. ինք հաշուած է եթէ մենք 9 միլիոնոց ժողովուրդ ենք, 8.5 միլիոնը խորհրդային գրելաձեւը կը գործածէ: Յետոյ՝ «Արեւելահայերէն իմացողներս ո՛չ Տէրեան, կամ Չարենց, ոչ ալ Մեծարենց կարդալու դժուարութիւն չունենք»: Երբ այս է վիճակը, «ո՞րն է միասնականացման իմաստը»:

Կարդալէ ետք նման դիրքերէ նման արտայայտութիւններ, մարդ կ՚ափսոսայ որ հարցը ուղղագրութեան վերաբերելով զուտ ներհայկական է ու դժուար միջազգայնացնելի. եթէ անշուշտ մէկդի ձգենք մարդկային իրաւունքներու բռնաբարման պարագան որ ազատ–համարձակ կը շարունակուի պարտադրանքին վերջ տալէն ետքն ալ, կամովին. ատիկա շնորհիւ այն Թալիպաններուն որոնք "լեզուաբան", "լեզուի տեսչութեան պետ"ի նման մակդիրներով հասակ կը պտըտցնեն պատկան իշխանութիւններու առնուազն անտարբեր ընթացքէն օգտուելով: Իսկ եթէ կարելի ըլլար դիւրութեամբ հարցը հասցնել միջազգային շրջանակներու, ընկերաբանական ուսումնասիրութեան ի՛նչ հազուադէպ դիտաշխատանոց պիտի ըլլար Հայաստանեան ա՛յս կարգի լեզուաբաններուն ոլորտը: Ինքնախաբէութեան, պատեհապաշտութեան, ձրի ծառայամտութեան, սերունդներ փճացնելու մրցանիշներու նորնոր սատիճաններ պիտի հաստատուէին անոր տուեալներով:

Օր մը հարցը կը հասնի՞ նաեւ միջազգային շրջանակներուն. Պ. Հայրիկեանի եւ համախոհներուն նախաձեռնած դատական հետապնդումին ներկայի փուլերէն դատելով անկարելի չէ: Լեզուական իշխանութիւնները ուղղագրութեան վերադարձը չպաշտպանելով, խոչընդոտելով, ուստի պարտազանցութեամբ ամբաստանող կողմին դատը (Փետր. 17) մերժուած է վերաքննիչ ատեանին ալ կողմէ: Կը մնայ Վճռաբեկը, անկէ ալ նման վճիռի մը պարագային ալ Սահմանադրական ատեանը: Այս շղթային մէջ ի վերջոյ առողջ օղակի մը հանդիպելու յոյսը առ այժմ կը խնայէ մինչեւ Մարդկային իրաւունքներու եւրոպական ատեանին հեռանկարով Հայաստանի կրելիք ամօթը: Սակայն դատելով Հայրիկեանի կեցուածքէն, յաջորդական մերժումներով սխալն ու մեղքը յաւերժացնելու ներկայի կեցուածքին դէմ ատիկա կը մնայ տրամաբանական շարունակութիւնը:

Հայաստանցի լեզուաբան – Թալիպանները իրենց հզօր լծակներով, որոնց մէջ Սփիւռքէն ներկայացուածներ ալ չեն պակսիր, "պիտի յաջողի՞ն" գործը տանիլ մինչեւ հոն: Ինչո՞ւ չէ, եթէ կոյրին հետ քընացողը շիլ կ՚արթննայ, իսկ մերինները տակաւին արթննալու հարցը չեն լուծած…:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

(*) Ստորեւ վերաքննիչ ատեանին դիմողներու Յայտարարութիւնը:

16 Փետրուարի 2006թ.
Երեւան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

15 տարի առաջ մենք ազգովին վերականգնեցինք մեր պետականութիւնը, դրա հետ միասին այն ամէնը ինչ կորցրել էինք պետականութեան կորստի հետ՝ ազգային իշխանութիւն, ազգային բանակ ու ազգային դրամ, ազգային օրէնսդրութիւն, ազգային արտաքին քաղաքականութիւն եւ այլն: Այդ ժամանակ Հայաստանը ընդունեց նաեւ օրէնք լեզուի մասին, որն ամրագրում էր միասնական ուղղագրութեան վերականգնման անհրաժեշտութիւնը: Սակայն ազգային պետականութեան բացակայութեան հետեւանքով մեզ պարտադրուած խեղագրութեան փոխարինումը մաշտոցեան ուղղագրութեամբ, այդպէս էլ իրականութիւն չդարձաւ:

Ելնելով այդ տխուր իրողութիւնից անցեալ տարի ստեղծուեց միասնական մաշտոցեան ուղղագրութեան վերականգնման կողմնակիցների միաւորում: Այսօր այն իր շարքերում ընդգրկում է աշխարհի տարբեր երկրների հարիւրաւոր մտաւորականների:

Մենք համոզուած ենք, որ միասնական ուղղագրութիւնն այլընտրանք չունի եւ այդ միասնականը հէնց մեսրոպեան–դասական ուղղագրութիւնն է, որ դարեր շարունակ՝ աւելի քան 1600 տարի անխափան եւ լիարժէքօրէն ծառայել է պետականութեան բացակայութեան պատճառով երկու գրական լեզուներու տէր դարձած հայութեանը: Եթէ պետականութեան բացակայութեան պայմաններում հայ մարդն ստիպուած էր հանդուրժել բռնի կերպով իրեն պարտադրուած խորհրդային ուղղագրութիւնը, ապա Հայաստանի անկախացումից յետոյ մեր հանդուրժողական վերաբերմունքն այդ հակագիտական դրսեւորման նկատմամբ ոչնչով արդարացուած չէ: Այն ցոյց է տալիս, որ ազգային արժէքների վերադարձին հակադրուող մեր "լեզուագէտները" գրաբանական տեսութեան մասին նոյնիսկ տարրական պատկերացում չունեն, իսկ քաղաքական գործիչների ու պետական այրերի զգալի մասի համար ազգային արժէքներ չկան:

Մենք գոհունակութեամբ ընդունեցինք այս խնդրի լուծումը դատական իշխանութիւնների միջոցով արագացնելու Ազգային ինքնորոշում միաւորման եւ նրա նախագահի՝ խորհրդային տարիներին ազգային պետականութեան պայքարի առաջորդ Պարոյր Հայրիկեանի նախաձեռնութիւնը:

Վաղը վերաքննիչ դատարանը քննելու է միասնական ուղղագրութեան վերականգնման հարցում իշխանութիւնների անգործութեան հարցը: Մենք մեր պարտքն ենք համարում ազդարարել, որ դա միայն մէկ կուսակցութեան եւ նրա ղեկավարի հայցը չէ, այլ մեր՝ հայեցի մտածողութեան տէր բոլոր հայ մտաւորականների ու հայ մարդկանց հայցը:

Ակադեմիկոս ՊԱՐԻՍ ՀԵՐՈՒՆԻ

Միանում ենք՝
Բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր ՍՈՒՐԷՆ ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ
Բանասիրական գիտութիւնների դոկտոր ԱՐՇԱԿ ՄԱԴՈՅԵԱՆ
Պատմաբան, ՌԱՖԱՅԷԼ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿ ՆԱԳԳԱՇԵԱՆ

Իմաստով իրարու մօտ երկու բառեր են տարակարծութիւնն ու հակամարտութիւնը: Թէեւ ոչ այնքան մօտ, բայց ոմանց միտքին մէջ կը նոյնանան անոնք: Նոյն հարցին մասին տարակարծիք ենք, այսինքն, տարբեր կարծիք ունինք, ուրեմն մեր կարծիքները իրարու հակառակ ըլլալով հակառակորդ ենք. հակամարտութիւն կայ մեր միջեւ: Այսպէս կը զարգանայ տրամաբանութիւնը ոմանց մօտ, եւ այդ տրամաբանութեամբ ալ կ՚առաջնորդուին կեանքի մէջ:

Տարակարծութիւնն ու հակամարտութիւնը չփոթող եւ իրարու հետ բախում ունեցողները եթէ իրենք իրենց ապրող սովորական մարդիկ են, բախումը սահմանափակ վնաս միայն կը պատճառէ, յանգելով վիճաբանութեան, ծեծկռտուքի կամ նոյնիսկ սպանութեան, սակայն սահմանափակ շրջանակի մէջ, առանց համատարած հանգամանքի: Իսկ եթէ այդ մարդիկը պատասխանատուներ են հաւաքականութիւններու – կուսակցութիւն, համայնքային կազմակերպութիւններ ու պետութիւն – այդ պարագային հարցը կը բարդանայ եւ կրնայ ծանր հետեւանքներու տեղի տալ: Այդ հետեւանքները կրնան ըլլալ ազգամիջեան բախումներ, որոնք կը ջլատեն ներքին միասնականութիւնը, խափանելով համագործակցութեան ազգօգուտ արդիւնքները: Անոնք կրնան ըլլալ նաեւ միջազգային՝ տեղի տալով լարուածութեան ու ջլամարտի, հասնելով սահմանափակ բախումներէն մինչեւ ընդհանուր պատերազմի: Որովհետեւ տարակարծութիւնը չըմբռնուիր սկզբունքայնօրէն, մարդկային ոգիով, հանդուրժողութեամբ, դիմացինին կարծիքի ազատութիւնը յարգելով:

Ճիշդ հասկցուած տարակարծութիւնը նոյնիսկ օգտակար երեւոյթ է, մտածումի ու գործունէութեան մէջ մրցակցութիւն յառաջ բերելով: Պայմանաւ որ մրցակցութիւնը հակամարտութեան չվերածուի: Տարակարծութիւնը մաքուր եւ չխտակ հունի մէջ պահելու համար անհրաժեշտ է շահախնդրութենէ հեռու պահել զայն: Արդարեւ, տարակարծիք կողմերու միջեւ երբ շահախնդրութիւն մտնէ, տարակարծութիւնը կը շեղի իր հունէն, վերածուելու համար հակամարտութեան, անոր բոլոր ծանր հետեւանքներով:

Պէտք չէ անտեսել նաեւ հաւանականութիւնը երբ պատճառի փոփոխութեամբ տարակարծիք կողմերու դիրքերը եւս փոխուին ու տարակարծիքները ըլլան համակարծիք:

Կարելի է բազմաթիւ օրինակներ տալ:

Երկու բարեկամներ ծիրանի հսկայ ծառի մը տակ կը վիճին, թէ ո՞րն է այդ ծառին կարեւոր դերը՝ տուած պտո՞ւղը, թէ շուքը: Տարակարծիք են:

Ոմանց համար յովազը դիշատիչ գազան մըն է, իսկ ինծի համար՝ գազաններուն գեղեցկագոյն մարմնացումը:

Հա՞ւը հաւկիթէն ելաւ, թէ հաւկիթը հաւէն. յաւիտենական տարակարծութեան նիւթ է:

Շատ տարակարծիք ժողովուրդներ կան, որոնք խաղաղօրէն կ՚ապրին, ամէն մէկը իր ճաշակով ու ըմբռնումով. եւ այդ է համակեցութեան գեղեցկութիւնը՝ միօրինակութեան դէմ այլազանութեամբ, բազմատեսակ ոճով ու գոյներով:

ԱՍԱԼԱ-յի տղաքը ոմանց տեսակէտով ազատամարտիկներ, ազգային վրիժառութեան համար զոհուած հերոսներ էին, իսկ ոմանց տեսակէտով՝ ահաբեկիչներ: Տարակարծութիւն է:

Նոյնն է պարագան պաղեստինցի մարտնչողներուն, որոնք չկարենալով իրենց հայրենիքը գրաւած Իսրայէլի դէմ բանակով ճակատիլ, հրոսակային–ֆետայական պայքար կը մղեն, որուն եւս կը տրուի երկու որակում – ահաբեկչութիւն, կամ ազատագրական պայքար, ըստ հայեցակէտի:

Նոյնպէս երկու կարծիք՝ տարակարծութիւն կայ նաեւ նախագահ Պուշի մա-

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅՈՒՄ ՀԱՄԱԽՄԲՒՈՒՄ ԵՆ ԱՌԱՒԵԼԱՊԷՍ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ՇՈՒՐՋ

2006 Թ. Յունուարի 14ին Հարաւային Գերմանիայի Մանհայմ քաղաքում գործող "Հայկ" գերմանա-հայկական ուսանողական ակումբը իր առաջին ընդհանուր ժողովն էր հրաւիրել: Ակումբը, որը գործում է արդէն երկուս ու կէս տարի (2003 Սեպտեմբերից) համոզուած է, որ հարեւան երկրամասերի տարբեր համալսարանների հայ ուսանողական ուժերի համախմբման ճանապարհով կարող է բազմապատկել իր հնարաւորութիւններն ու աւելի մեծ ծրագրերի նախաձեռնման գնալ: Մանհայմի համալսարանի գիտահետազօտական ինստիտուտներից մէկի դահլիճում բարձր մակարդակով կազմակերպուած այդ ընդհանուր ժողովին մասնակցեցին մօտ 35 ուսանող ու դոկտորանտ:

Օրակարգում գրուած էին երեք հարցեր՝ .-

1. "Հայկ" ակումբի նպատակների ու ծրագրերի քննարկում եւ նրա անդամագրութեան ընդլայնում,

2. 2006 Թ. ամրանը Մանհայմում "Հայկ"ի կողմից կազմակերպուող հայկական մշակութային օրուայ ծրագրի քննարկում,

3. "Հայաստան 2020" համահայկական ծրագրի քննարկում ու նրա հետ համագործակցութեան հնարաւոր ուղիների մշակում:

Գլխաւոր կազմակերպիչները՝ Կարէն Նաւոյեանը, Փայլակ Մղիկեանը, Վարդուհի Տօնոյեանն ու Լուսինէ Ղազարեանը, ակումբի յետագայ գործունէութեան գլխաւոր ուղղութիւններ են համարում մշակութայինը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի հետ կապուած տնտեսական ծրագրերի մէջ կազմակերպուած ձեւով ընդգրկուելը:

"Հայկը", առհասարակ, իր նպատակային-ծրագրային դրոյթները ամփոփում է երեք հիմնական կէտերով՝

1. Աջակցութիւն հայ ուսանողներին ու գիտնականներին Գերմանիայում,

2. Ուսանողների ու երիտասարդ մասնագէտների համագործակցող ցանցի ստեղծում,

3. Հայ մշակոյթի ներկայացում Գերմանիայում, ինչպէս նաեւ գերմանական մշակոյթի աւելի լայն ծանօթացման աշխատանքների կազմակերպում Հայաստանում,

Ինչպէս տեսնում ենք, ե՛ւ ծրագրային դրոյթներում ե՛ւ թէ օրակարգում բացակայում է քաղաքական աշխատանքի ուղղութիւնը: Քաղաքական ծրագրերի կազմակերպման նախաձեռնութեամբ հանդէս չի եկել նաեւ արդէն հինգ տարի վերաբացուած ու ակտիւօրէն աշխատող Հայ Ակադեմիականների Միութիւնը: Քաղաքական աշխատանքի դաշտ չմտաւ նաեւ 1990ականների վերջին մէկ-երկու տարի գործած "Հանովերի համալսարանի հայ ուսանողական միութիւնը": Գերմանիայում ուսանողական նախաձեռնութիւնները հիմնականում չունեն քաղաքական ուղղուածութիւն: Վերջին ժամանակաշրջանում, այստեղ ուսանողական նախաձեռնութիւններն ու կազմակերպութիւնների ստեղծումը առաջին հերթին պայմանաւորուած են ինչպէս համալսարաններում ու այլ բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններում հայ ուսանողների ու դոկտորանտների թուի գնալով աճող ընթացքով, այնպէս էլ Գերմանիա - Հայաստան համալսարանական կապերի ու ակադեմիական բնագաւառներում փոխանակման ծրագրերի օրէցօր աշխուժացող գործընթացներով: Այսօր Գերմանիայի համալսարաններում ու բարձրագոյն ուսումնական այլ հաստատութիւններում հաշւում են մօտաւորապէս 2000 հայ ուսանող ու դոկտորանտ: Չնայած այս բաւականին լուրջ թուաքանակին, հայ ուսանողական կեանքը այստեղ հիմնականում մնում է չկազմակերպուած: Այս ուղղութեամբ գործում են 2001 Թ. վերաբացուած "Հայ Ակադեմիականների Միութիւն 1860" ուսումնամշակութային միութիւնը, իր շարքերում ընդգրկելով ոչ միայն ուսանողների, այլեւ՝ երիտասարդ մասնագէտների, Մանհայմի "Հայկ" գերմանա-հայկական ուսանողական ակումբը եւ Վուրերթալի համալսարանի "Մեսրոպ" ուսանողական խմբակը, որոնց ընդհանուր առմամբ անդամակցում են ընդամէնը մօտ 100 ուսանող ու դոկտորանտ: Եթէ սրան աւելացնենք Գերմանահայոց կենտրոնական խորհրդի "Երիտասարդ Հայեր" կազմակերպութիւնը և առանձին տեղական համայնքներում ընդգրկուած հայ ուսանողներին, ապա կը տեսնենք, որ Գերմանիայում սովորող մօտ 2000 հայ ուսանողներից ու դոկտորանտներից հայկական կազմակերպութիւններին անդամակցում կամ նրանցում այս կամ այն ձեւով ընդգրկուած են մօտ 200 համալսարանականներ, այսինքն՝ ընդհանուր թուի մօտ 10 տոկոսը միայն, իսկ մնացած 90 տոկոսը փաստօրէն դուրս է մնում հայկական կառոյցներից: Ճիշդ է, սա չի նշանակում, որ այդ 90 տոկոսը առհասարակ հեռու է հայկական մթնոլորտից: Համերգային, ուրախ, սպորտային, համազգային եւ այլ բնոյթի միջոցառումներին կարելի է տեսնել բազմաթիւ հայ համալսարանականներ, բայց ծրագրերին յաճախող ուսանողների մեծամասնութիւնն էլ որեւէ հայկական միութեան, լինեն դրանք երիտասարդական, ուսանողական թէ համայնքային, անդամագրուած չէ: Սա ունի մի քանի լուրջ պատճառներ, որոնք կարծում եմ, առնուազն գոնէ քննարկման նիւթ պիտի դարձնել հայկական մամուլում: Չէ՞ որ երեւոյթը յատուկ չէ միայն Գերմանիայի հայ համալսարանականներին, այլ կարելի է ասել, որոշակի տոկոսային տարբերութիւններով, կրկնւում է Եւրոպայի համարեայ բոլոր երկրներում, ուր մեծ թւով հայ համալսարանականներ կան:

Մօտ հարիւր տարի առաջ, Գերմանիայում անհամեմատ մեծ ակտիւութեամբ են գործել հայ համալսարանականները: Այստեղ, նախ որոշակի ընդհատումներով գործում էր Հայ Ակադեմիականների Միութիւնը, իսկ երբ ստեղծուեց Եւրոպայի Հայ ուսանողական միութիւնը, Գերմանիայի հայ ուսանողները աւելի ակտիւ գործունէութեան անցան: Բաւական է նշել, որ Եւրոպայի Հայ ուսանողական միութեան հիմնադիր համագումարը հրաւիրուել է Գերմանիայի Հայդելբերկ քաղաքում (ոչ հեռու Մանհայմից) 1897Թ. Ապրիլի 12-15ին: Միութիւնը իր երկրորդ համագումարը կրկին գումարել է Հայդելբերկում 1899Թ., երրորդը՝ Ցիւրիխում 1900Թ., իսկ չորրորդը՝ Միւնխենում՝ 1901 Թուին: Ինչպէս տեսնում ենք, չորս համագումարներից երեքը Եւրոպայի հայ ուսանողները գումարել են Գերմանիայում, իսկ երբ 1908Թ. հիմնուեց Եւրոպայի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ուսանողական միութիւնը, գերմանական համալսարաններում սովորող հայ ուսանողները եւ առաւելապէս՝ ընկերային ու հումանիտար գիտութիւններ սովորողները, այստեղ սկսեցին գործնական ու յատկապէս իրենց "Ուսանող" հանդէսի էջերում, տեսական հարցերի քննարկման ու լուծման խնդիրներում առաջատար դեր-քեր գրաւել: Այս երկու համաեւրոպական բնոյթի աշխատանքներ իրականացնող հայ ուսանողական կազմակերպութիւններն ունէին հիմնականում քաղաքական աշխատանքի ուղղուածութիւն եւ լուրջ աջակցութիւն էին ստանում Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան ղեկավարներից: Մեր օրերում, Գերմանիայի հայ համալսարանականների մեծամասնութեան մօտ քաղաքական աշխատանքը չի կազմում նրանց գործունէութեան գլխաւոր առանցքը, դրան աւելի շատ երկրորդական կամ երրորդական նշանակութիւն է տրւում: Ուսանողական կազմակերպուած աշխատանքները այստեղ առաւելապէս մշակութային ու մարզական դրսեւորումներով են արտայայտուած և հայ ուսանողներից շատ քչերն են ընդգրկուած հայ, թէկուզ և գերմանական քաղաքական կուսակցութիւնների մէջ: Կարծում եմ, որ հայ ուսանողի քաղաքական պատրաստուածութեան ներկայ, ոչ այնքան բարձր մակարդակը, նրա կազմակերպմանը խոչընդոտող գլխաւոր պատճառներից մէկն է, որի ուղղութեամբ հայ քաղաքական կուսակցութիւնները դեռ լուրջ ու երկար աշխատանք ունեն տանելու:

ԱԶԱՏ ՕՐԴՈՒԽԱՆԵԱՆ

Ք. Պոխում, Գերմանիա
2006 Փետրուար 10

սին, որ ըստ իրեն եւ միլիոնաւոր մարդոց՝ մարդկային իրաւունքներու, ազատութեան և ժողովրդավարութեան պաշտպանն է, իսկ այլապէս մտածող միլիոնաւոր մարդոց տեսակէտով ան մարդկային ազատութիւնները ճզմող, ժողովրդավարութեան անուան տակ բռնատիրութիւն հաստատող, աշխարհակալութեան ձգտող, աւելի երկար ձեռքերով նոր Հիթլէր մըն է:

Նախագահ Պուշ տարակարծիք էր նախագահ Սատտամ Հիւսէյնի ժողովուրդ եւ երկիր կառավարելու ձեւին: Վստահաբար Սատտամ Հիւսէյնն ալ Պուշին տարակարծիք էր Ամերիկան եւ աշխարհը կառավարել ուզելու անոր ոճին, բայց այդքան միայն: Պատերազմի չդիմեց, չէր ալ կրնար անշուշտ: Բայց Նախագահ Պուշ տարակարծութիւնը հակամարտութեան վերածելով եւ ժամանակ մը իրաքեան վարչակարգին դէմ քարոզչութեամբ համամարդկային կարծիքը "մշակելէ" յետոյ, յարձակեցաւ Իրաքի վրայ, Սատտամ Հիւսէյնն ու կարգ մը գործակիցները բանտարկեց, իսկ սկսած պատերազմը դեռ կը շարունակուի, աւելի քան երկու տարիէ ի վեր: Հարցնող ըլլայ թէ, Պարո՛ն Պուշ, քու ի՞նչուդ պէտք է թէ իրաքցի ժողովուրդը ինչպէ՛ս կ'ապրի, ինչպէ՛ս կը կառավարուի: Ամերիկայի ժողովուրդը չա՞տ գոհ է քեզմէ: Գո՞հ է որ իր հեռաձայնային խօսակցութիւնները գաղտնօրէն մտիկ կ'ընես, նամակները կը կարդաս: Գո՞հ է որ Իրաքի վրայ յարձակումը քանի մը հազար ամերիկացի երիտասարդներու մահուան պատճառ դարձաւ, և քանի մը հարիւր հազար ալ վիրաւորներ, հաշմանդամներ ու խելագարներ յառաջ բերաւ: Մտածողներ կան որ աշխարհի մնացեալ մասէն հեռաւորութիւնդ եւ ժամանակաւոր գերակշիռ ուժդ քեզի իրաւունք չեն տար որ պատերազմի լեզուով լուծես տարակարծութիւնները: Չէ՞ս մտածեր որ հեռաւորութիւնը յարաբերական է եւ ուժի գերակշռութիւնը՝ ժամանակաւոր: Ցիշելով Համաշխարհային Առեւտրական Կեդրոնի զոյգ շէնքերուն խորտակումը, լաւ է գիտակցիս որ անխոցելի չէ նաեւ քո՛ւ երկիրդ: Ուրիշ ժողովուրդներ ու պետութիւններ ալ կան, որոնք իրարու հետ տարակարծիք են, բայց խաղաղ գործակցութեան սկզբունքին հետեւելով տարակարծութիւնը խօսքի հակամարտութենէ անդին չեն անցըներ, զուցէ խաղաղասիրութենէ տարուած, կամ զուցէ պատերազմի դիմելու չափ ուժեղ չեն զգար: Բայց կու գայ ժամանակը երբ այսօրուան տկարները կրնան զօրանալ եւ պատերազմիլ քեզի դէմ: Ցետոյ, մի՛ մոռնար ամէնէն կարեւորն ու վտանգաւորը. ահաբեկչական ռումբը ամէն տեղ կայ եւ ամէն տեղ կը հասնի:

Եւ քանի որ այդ աղէտալի օրը դեռ չէ հասած, աշխարհի մարդկութեան եւ ամերիկացի ժողովուրդին սիրոյն լաւ կ'ըլլայ անդրադառնաս որ ոչ մէկ կայսրութիւն յաւիտենական եղած է եւ ամերիկեանը չի՛ կրնար բացառութիւն ըլլալ:

Հ. Ն.

10 Փետրուար 2006

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Անձնատուր ըլլալ այդ զովութեան, այդ հոսքին - Շուշանիկ կը սկսի երազել, մինչ դաւաղիր քուն մը զինքը կը գրաւէ, աչքերը կ'այրին: Կ'անդրադառնայ որ շատ բան չունի պատրաստելիք: Մտածելիք չունի այլեւս Սուրէնի հագուստներուն եւ ճամպրուկին մասին որ Եւրոպա պիտի երթար, Ռուբէնի ծրարներուն մասին որ երկուօրեակ հիւսներուն պիտի տար Ամերիկա տանելու համար, Կարոյէին ամերիկեան դպրոցին մասին, Լէզլին հագուեցնելու մասին: Ամէնը, ամէնը հիմա գացին ըմնցան սրտի բոցավառ այն շրջանակին մէջ որ հազիւ դպչիս կ'այրէ:

Հիմա պէտք է հագուեցնել պզտիկները, այս ճամբորդութիւնը պատրաստել: Շուշանիկ յոգնած միտքով կը դիտէ Նազիմը բայց չի տեսներ, կը գրպանէ հեռագիրը, յետոյ կը մտածէ, եւ կը յանձնէ Մատամ Նուարդին: «Ի վերջոյ, դուք միակ անձն էք որ զինքը ճանչցաք» կ'ըսէ, եւ յետոյ «Եթէ անոնց քով երթալ ըստիպուինք... Պէտք է Զարեհին կարենանք իմացնել»:

Ազնիւ, որ ոչ մէկ գաղափար կը յայտնէր, արագօրէն կ'երթայ եւ հեռագիրը Նուարդին ձեռքէն կ'առնէ, կը կարդայ, եւ կ'ըսէ. «Ես կը պահեմ»: (Գրեթէ թալիսման մը, կը մտածէ, գրեթէ սուրբ բան մը որ Եւրոպայէն կու գայ եւ կը փաստէ որ ուրիշ տեղ Հայեր կան, ազատ են եւ նոյնիսկ կրնան լուրեր ղրկել. շրջապատող լոյս մըն են մթութեան մէջ):

Մինչ այդ, վախցած, ինքզինքնին կորսնցուցած, թաղին միւս կիները կու գան Շուշանիկին մօտ: Սարսափելի պատահարը որ տեղի ունեցաւ, ցաւալի հեղինակութեան մը կնիքը դրաւ անոր դէմքին վրայ, ուրկէ պուարթ ժպիտը անյայտացաւ եւ ուր չեշտուեցան ծանր, խորունկ, երկրային դիմագիծները:

Բայց ինք Մայրիկն է, ինչպէս կ'ըսէր դեռ երէկ (Երէ՞կ թէ դարեր առաջ) անոյշ Կարօն: Որո՞ւ դիմել գտնալու համար թէ ամէն բան լաւ կերպով կատարուեցաւ, որմէ՞ ունենալ հաւանութիւն: Եւ Շուշանիկ Ազնիւի սիրաքնքուշ հետեւողութեամբ որ իր քովը արթուն կանգնած է քայլ մը ետին, ամէն բանի կարգադրութիւնը կ'ընէ, կը սրբէ կառքերը, կը հաշուէ անձերը, կը բաժնէ ծերերը, այծերը, պզտիկները, ջուրին պահեստը, չաքարը, ծածկոցները, մինչեւ նոյնիսկ թռչնիկներուն վանդակները:

Դեղարանը եւ վիէննական շաքարեղէնի խանութը պարպելու գաղափարը իրն էր: Պոմպոններ, տուփերով բուրումնաւէտ եւրոպական անուշեղէններ, թիթեղէ տուփերով անգլիական պիսքոթներ, գլուկոզերական շոքոլաներ, չոր կարկանդակներ եւլն. կը համրուին եւ կը բաժնուին:

Թարմ անուշեղէնները տօնական օր մը կը ներկայացնեն պզտիկներուն համար, եւ Շուշանիկ՝ մայրերուն, փոքրիկներուն եւ վերապրած իր աղջիկներուն համար դէմքին վրայ կը բերէ անոյշ ծիծաղ մը. կը ծափահարէ, սեղանները կը պատրաստէ ("այլեւս պնակները լուալու պէտք չկայ" կը մտածէ), եւ յանկարծ կը բանայ խոշոր պահարանը եւ դուրս կը հանէ նուրբ սպասները, ոսկիով եզերուած փարիզեան յախճապակիները, արծաթէ դանակ-պատառաքաղները, Շէֆֆիլտ թէյամանը:

"Թող պզտիկները այս յիշատակը իրենց մտքին մէջ պահեն" կը մտածէ: Եւ Ազնիւ որ անմիջապէս կ'ըմբռնէ նպատակը, դարան մը կը բանայ եւ կը ծածանեցնէ հոլլանտական կերպասէ խոշոր սեղանի ծածկոցը զոր գեղեցիկ Իսկուհին, ան որ տասնըինը տարեկանին մահացաւ, բանած էր իր սիրելի Համբարձումին համար: Որթատունկի ճիւղեր եւ անատոլեան խաղողներ՝ կանաչ եւ նռնենիի կարմիր, մետաքսէ թելերով բանուած ոսկեզօծ ծիլեր որոնք կը շրջապատեն կեդրոնի արեւը՝ խոշոր եւ բարեբաստ, իր կատարեալ եւ համաչափ ճառագայթներով, եւ մետաքսէ լայն եզերքով: Երիտասարդ եւ երջանիկ կնոջ մը գործը զոր կ'ուզէր իրբեւ ժառանգութիւն ձգել իր ընտանիքին:

(Շար. 50)

MANIFESTATION DU 28 FEVRIER : MOBILISATION GENERALE

Le mardi 28 février, dans le monde entier, les Arméniens organisent une journée d'action contre la politique criminelle et anti-arménienne de l'Azerbaïdjan. A Paris, les trois partis politiques arméniens, la FRA Dachnaktsoutioun, l'ADL Ramgavar, le PSD Hentchak, avec le soutien du CCAF, organisent une manifestation, le mardi 28 février prochain à 18h30, devant l'ambassade d'Azerbaïdjan; 209 rue de l'Université, Paris 7ème — métro : Pont de l'Alma ou Ecole Militaire.

La récente destruction du cimetière arménien de Djoulfa (Nakhitchévan) par l'armée azérie est une illustration de plus de la volonté de l'Etat azerbaïdjanais d'effacer toute trace arménienne d'Azerbaïdjan.. Cet acte odieux est une agression inacceptable de la mémoire du peuple arménien à travers la destruction d'un site de mémoire faisant partie du patrimoine culturel mondial. Il s'inscrit dans le cadre d'une véritable stratégie d'attaque de l'Etat azerbaïdjanais contre le peuple arménien:des pogroms de Soumgait, de Bakou, de Chouchi et de Kirovobod à la guerre contre le Karabagh, au refus de tout compromis dans le processus de paix, l'Azerbaïdjan se positionne comme un ennemi actif de la nation arménienne.

Cela doit cesser. Le peuple arménien, dans le monde entier, doit se mobiliser contre l'Azerbaïdjan pour obtenir une condamnation internationale de cet Etat agresseur.

Le mardi 28 février sera le coup d'envoi, en diaspora, comme en Arménie d'une campagne d'informatin et de mobilisation, des opinions publiques, des instances européennes et internationales pour que l'Azerbaïdjan soit condamnée sur le plan mondial.

FRA DACHNAKTSOUTIOUN — ADL RAMGAVAR — PSD HENTCHAK

Paris, le 13 février 2006

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENTS POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : JUILLET ET AOUT

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA**
- **Infirmière**
- **Econome**
- **Intendant(e)**
- **Coursier**

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS,
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01 53 34 12 13
Date limite des candidatures : 10 AVRIL

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations, contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

(Տար. Ա. էջէն)

նութեան սկզբունքին տեսակէտին եւ ժողովուրդներու ինքնավարութեան իրաւունքին, զոր կը պահանջեն Լ. Ղարաբաղի բնակիչները, Հայաստանի զօրակցութեամբ: Եթէ ազերի նախագահը ընդունի հանրաքուէի գաղափարը, նախապէս պէտք է բարեփոխէ Սահմանադրութիւնը, բայց, գալիք երկու տարիներու ընթացքին, բոլորովին անհաւանական է, որովհետեւ նման որոշում մը անկայուն կը դարձնէ Ադրբեջանը: Միւս կողմէ, եթէ հանրաքուէն տեղի ունենայ միջնադիր միջազգային ուժի մը տեղաւորումը անխուսափելի կը դառնայ եւ պէտք է հետեւի հայկական զօրքերու քաշուիլը յարակից շրջաններէն: "Կարեւոր հարցն այն է որ միջնորդ ուժերը, որպէսզի խուսափին նոր պատերազմէ մը, պիտի կարենա՞ն պահպանել ներկայ հանդարտութիւնը մինչեւ լաւագոյն օրեր" հարց կու տայ "Ազգ": Ու դիտել կու տայ նաեւ թէ երեք մեծ պետութիւններու միջեւ մըրցակցութիւն մը կայ եւ ժամանակի ընթացքին, ամերիկացիք ջանք պիտի թափեն չէզոքացնելու համար Եւրոպական Միութիւնը (ներկայացուած Ֆրանսայի կողմէ Մինսկի խումբին մէջ) ձեռք դնելու համար հարաւային Կովկասի վրայ:

Շ Ա Ւ Ի Լ

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութիւնը իր անդամները կը հրաւիրէ իրարու յաջորդող երկու արտակարգ ընդհանուր ժողովներու. –

Կիրակի, Փետրուար 26,
ժամը ճիշդ 15ին

Շաւիլի եկեղեցւոյ "Ս. Պալապանեան" սրահը:

- *Առաջին ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
 – Թեմի ստեղծում՝ հիմնադիր անդամի հանգամանքով:
 – Պատուիրակներու ընտրութիւն:
- *Երկրորդ ժողովի օրակարգի նիւթ՝*
 – Շաւիլի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան կանոնագրութեան փոփոխութիւն:

Eglise Arménienne
6 rue Père Komitas
92370 CHAVILLE

Cathédrale des Arméniens Catholiques SAINTE-CROIX DE PARIS
13 rue du Perche — 75003 PARIS

Monseigneur Grégoire GHABROYAN
Evêque des Arméniens catholiques de France

élèvera à la dignité de «Dzayrakouyn Vartabed» le Révérend Père Joseph KELEKIAN
Curé des paroisses de Paris et d'Arnouville

en lui remettant la Croix et la Crosse de «Kerharkéli» (Archiprêtre)

le dimanche 26 Février
au cours de la Divine Liturgie qu'il célébrera à 11 heures
en la Cathédrale Sainte-Croix de Paris

une réception suivra.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,
le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux
Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN

Réservations aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou **01 39 85 12 35**

imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՄԵԾ ՊԱՀՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 1. –
Գ. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 18ին:

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3. –
Ե. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 19ին:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ՀՍԿՈՒՄ
ԵՒ ԱՐԱՒԱԳԱԼ

Ի գիտութիւն Լիոնի եւ Ռոն Ալփ Շըրջանի հայ հասարակութեան կը ծանուցանենք թէ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ամբողջ շրջանին **ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ** *երեկոները ժամը 17ին, հսկումի խաղաղական եւ հանգստեան ժամերգութիւններ կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցով. –*

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 1ին,
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 8ին,
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 15ին,
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 22ին, ՄԻՋԻՆՔ:

Հ Ա Ր Ա Ւ Ա Յ Ի Ն Ֆ Ր Ա Ն Ս Ա Յ Ի
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՀՍԿՈՒՄԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ժամը 17.30ին

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցի (Փրատօ)
Քարոզիչ՝
ՎԱՉԷ ՔՀՆՅ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 8
Սուրբ Սահակ-Մեսրոպ Եկեղեցի (Սէն Ժերոմ)
Քարոզիչ՝
ՎԱՐԴԱՎԱՌ ՔՀՆՅ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 10
Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցի (Սէնթ Մարկրիթ)
Քարոզիչ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՔՀՆՅ. ԹԱՇՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակացինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանտուք	135	(161,46)
Ծնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ *(25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:*

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին Վարչութեան:

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 25-26
SAMEDI-DIMANCHE
25-26 FEVRIER
2006

LE NUMERO: 1,20 €

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21.399 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 81e ANNEE — N° 21.399

ՎԼ. ՊՈՒՏԻՆ ԲԱՔՈՒԷՆ ԴԱՐՁԻՆ Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆԸ ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՀՐԱՒԻՐԷ

Ռուսական "Իթար-Թաս" լրատու գործակալութիւնը հաղորդած է թէ նախագահ Պուտին Մոսկուա պիտի հրաւիրէ Ռ. Քոչարեանը, Ղարաբաղի հարցին մասին խորհրդակցելու համար։ Հետաքրքրական է լուրը երբ նկատուի որ հրաւէրի նիւթը յաջորդած է Վլ. Պուտինի Բաքուէն վերադարձին։ Արդէն ռուս նախագահը ըսած է թէ համաձայնած են Ի. Ալիեւի հետ որ հակառակ բարդութիւններու, կողմերը կրնան փոխադարձաբար ընդունելի լուծում մը գտնել։ Եւ եթէ բանակցութիւնները դրական արդիւնքի յանգին, Մոսկուան պատրաստ է իր ամբողջ կարելին ընելու։

Հաստատելով Ռ. Քոչարեանը մօտ օրէն հրաւիրելու նպատակը, Վլ. Պուտին ըսած է թէ Ռուսաստան կողմերէն ոչ մէկուն վրայ ճնշում բանեցնելու միտք ունի։

Միւս կողմէ ռուսական "Ռէկնում" գործակալութիւնը տեղեկացուցած է թէ Պուտին - Ալիեւ տեսակցութեան նիւթերէն եղած է Ղարաբաղի հակամարտութիւնը, շրջանային եւ միջազգային հարցերու հետ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

ԼՂՀ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

ԼՂՀ իշխանութիւնները Փետրուար 22-ին յայտարարած են թէ տարուան երկրորդ կիսամեային Խորհրդարանի քննարկումին պիտի յղուի Սահմանադրութեան բնագիրը։ Հաւանական կը նկատուի որ տարեվերջէն առաջ հանրաքուէ մը կազմակերպուի զայն ընդունելու համար։ Նախագահ Ա. Ղուկասեան ըսած է. "Կը կարծեմ թէ այս տարուան ընթացքին կ'ունենանք մեր սահմանադրութիւնը"։

Սահմանադրութեան պատրաստութեան յանձնախումբ մը որուն կը նախագահէ Ա. Ղուկասեան, տարիներէ ի վեր կ'աշխատի նախագիծին վրայ։ Սահմանադրութիւնը պիտի վերահաստատէ Ազրպէյճանէն անջատուելու որոշումը որ տրուած էր 15 տարի առաջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ ԸՄԲԻՇՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի մէջ աւարտած յունահռոմէական ոճի ըմբշամարտի միջազգային մրցաշարքին Հայաստանի երեք մարզիկները փայլուն յաջողութիւն արձանագրած են։ Ռոման Ամոյեան (55 քկ.), Կարէն Մնացականեան (60 քկ.) եւ Վահրամ Ցունանեան (66 քկ.) յաղթելով իրենց մրցակիցներուն, իրենց դասակարգերուն Ա. տեղերը գրաւած են։

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ գլխաւոր սինակոկը (ռիւ տը լա Վիքթուար) հաւաքուած էր Փետր. 23ի իրիկունը հոծ բազմութիւն մը գլխաւորութեամբ նախագահ Շիրաքի, վարչապետ Տ. Տը Վիլըփէնի եւ 150 պետական եւ քաղաքական այլ անձնաւորութիւններ, ոգեկոչելու համար Ի. Հալիմիի յիշատակը։ Արարողութենէն 2 ժամ առաջ, բազմութիւնը խռնուած էր արդէն մայթերուն վրայ եւ որովհետեւ սինակոկը միայն 1400 հոգիի տեղ ունի, ապահովութեան ուժերը կը հրաւիրէին անոնք որ դուրսն են որ տուն վերադառնան, խոհեմութիւն չէր նկատուեր որ դուրսը մնան։ Շեշտըւած է որ "Իլանէն առաջ եւ Իլանէն ետք" շրջան մը կայ այլեւս։ Նոյն ժամուն լուռ տողանցք մըն ալ կար Պանթէօ։ Սինակոկին մուտքին, շատեր, ինչպէս Տ. Տը Վիլըփէն քիփա կը կրէին իրենց գլխուն, իսկ Շիրաք յատուկ գլխարկ մը ունէր...

ԹՌՉՆԱՅԻՆ ԿՐԻՓԸ սկսած է տարածուիլ Ֆրանսայի մէջ, առ այժմ, էնի նահանգը ուր երկու վարակուած բադերու մահէն ետք, Փետր. 23ին, անասնաբուծարանի մը մէջ 11.000 հնդկահաւի 80%ը մեռած գտնուած է եւ քննութիւն բացուած է ճշդելու համար թէ խսկապէ՞ս H5N1 վիրուսէն մեռած են։ Իշխանութիւնները կը պնդեն որ որեւէ վտանգ չկայ հաւազգի ուտելէ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ փակ շուկայի տանիքին փլուզումը (Փետր. 23) շատ աւելի զոհ պատճառած է քան ինչ որ ըսուած էր ըսկիզբը։ Վերջին հաշուեկշիռի մը համաձայն 56 մեռեալ կար եւ 32 վիրաւորներ։ Վիրաւորներուն մէջ է 25 ամեայ Կայծակ Բաղալեան, որ հիւանդանոց փոխադրըւած է։ Կը թուի որ տանիքին վրայ կուտակուած ձիւնն է փլուզումին պատճառը։

ԻՐԱՔԻ մէջ քաղաքացիական պատերազմի մը վախ կայ Սամարայի շիի մըզկիթին գմբէթին ոճրափորձէն ետք։ Փետրուար 23ին արդէն, 24 ժամուան մէջ, 150 մեռեալ կար եւ այն վայրերուն մէջ, ուր շիի եւ սիւննի միասին կ'ապրին վըտանգը աւելի մեծ է։ Նոյն օրը նախագահ Թալապանի հրաւիրած է քաղաքական գլխաւոր պարագլուխները, որպէսզի առաջքը առնուի կրօնական հակամարտութեան սաստկացման մը։ Պուշ ալ յայտարարած է որ գործուած ոճրափորձը նպատակ ունէր քաղաքացիական երկպառակութիւն ստեղծելու։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ Սանթա Մարիա եկեղեցին որուն հովիւը սպաննուեցաւ 16ամեայ թուրք պատանիի մը կողմէ, փակուած է։ Անատոլուի շրջանի կաթողիկէ եկեղեցիներու եպիսկոպոսը Լուիճի Փատովէզէ յայտարարած է թէ փակումի որոշումը տուած են տեսնելով որ Տրապիզոնէն ծայր առած բիրտ արարքները Իզմիր ու Սամսոն ալ փոխանցուած են եւ իրենք կ'ուզեն որ միջոցներ ձեռք առնուին երեւոյթին դէմ։

ՆԱՊԼՈՒՍԻ մէջ, ուր իսրայէլեան բանակը մաքրագործումի լայնածաւալ գործողութիւն մը կը տանի, հինգ Պաղեստինցիներ սպաննուած են Փետրուար 23ին։ Մ. Ապպաս խստօրէն քննադատած է պատահածը։

ԱՄՆ-ՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ Գ. Ռայս անակնկալ այցելութիւն մը կատարած է Պէյրութ, Փետր. 23ին, զօրավիգ ըլլալու համար Սուրիոյ դէմ ճակատին։ Խուսափած է այցելութիւն մը տալէ նախագահ Լահուտի։ Կրկին անգամ պահանջած է Հըզպոլլայի ապազինումը, ինչ որ հեգնանքով ընդունուած է անոր պետին Նասրալլահի կողմէ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նոր նախագահը Լէք Քաչինսքի կարճ այցելութիւն մը կը կատարէ Ֆրանսա վերահաստատելու համար սերտ շփումներ։ Այս առթիւ հարցազրոյց մըն ալ տուած է Ֆիկառոյի (Փետր. 24), ուր կ'ըսէ ի մէջ այլոց, որ չի հասկնար Շիրաքի համակրութիւնը Ռուսաստանի նկատմամբ։ Լեհերը, կ'ըսէ համակրութիւն ունին ռուսական մշակոյթին հանդէպ, բայց նաեւ հասարակաց բարդ պատմութիւն մը։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ փոխանցման շրջանի նախարարապետը՝ Ե. Օլմերթ հեռաձայնով ներողութիւն խնդրած է Յորդանանի Ապտալլահ Բ. թագաւորէն, որովհետեւ Փետրուար 22ին, իսրայէլցի զօր. Նաւէն, որ կը հակակշռէ Այսրյորդանանը, ազդարարած էր որ Ապտալլահ Բ. կրնայ հաշէմիթ "վերջին արքան" ըլլալ, գգուշացնելով Թեհրանէն Գազա իսլամապաշտ "առանցք"ի մը դէմ։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ 5,8 միլիոն բնակիչ կորսնցուցած է 12 տարուան ընթացքին (4%), գլխաւորաբար այր մարդոց մահերու յաւելման եւ ծնունդներու նուազումին պատճառաւ։ Բնակչութեան թիւը շարունակած է նուազիլ 2005ին եւ աւելի արագ քան նախորդ տարին, հասնելով 142,7 միլիոնի։

"ԳԼԵՄԱՆՍՈ"ՅԻՆ անունը պէտք է փոխել կ'ըսէ Եւրոպական Խորհրդարանի ընկերվարական անդամ Պերնար Փուանիան, որ նամակով մը այդ դիմումը ըրած է Պաշտպանութեան նախարարուհիին։ Պատճառն ալ կը բացատրէ, երբ կ'առաջարկէ Փօլ Տէշանելի անունը որ, 1919-ին յաղթած էր Գլեմանսոյի, նախագահական ընտրութեան առթիւ։ Տէշանելի եկեղէ կեցութիւնը բաւական խառնաշփոթ եղած է։ Կ'ըսուէր նըրքնադգեստով, նախագահական ճեպընթացներէն վար կ'իջնէր, ծառերը կը բարձրանար, ինչ որ պատճառ եղած էր որ պաշտօնազրկուի եւ խեւագար նկատուի։ Երեսփոխանը կը գտնէ որ կացութիւնը ճիշդ ու ճիշդ կը համապատասխանէ այսօրուան կացութեան։

ԵՆԻՔՍԷԼ ԱՐՍԼԱՆ, 29 տարեկան Թուրք մը որ Ֆրանսա ծնած է եւ Ֆրանսուհիի մը հետ ամուսնացած, ընդդիմացած է իր արտաքսման Ռուասիի օդակայանը, Փետրուար 23ին, ենթական քանիցս դատապարտուած էր արդէն եւ արտաքսման հրամանագիր եղած է իր դէմ երեք տարի բանտարկութենէն ետք յանցագործութեան համար թմրեցուցիչի մարզին մէջ։

ԼՈՒՏԻՆԿՀԱՈՒԶԸՆԻ (Գերմանիա) դատարանը յետաձգումով մէկ տարուան բանտարկութեան դատապարտած է Գերմանացի մը, որ մզկիթներու մէջ եւ մետիաներու մօտ թուալէթի թուղթ կը բաժնէր, որուն վրայ "Գուրան" գրուած էր եւ թրքական դրօշակ մը գծուած։

ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ

Ս. Վարդանանց տօնին օրը, Փետր. 23-ին, Ս. Էջմիածնի մէջ Գարեգին Բ.ի հանդիսապետութեամբ պատարագ մատուցուած է Ներսէս Արք. Պոզապալեանի կողմէ։ Ան պատարագի ընթացքին ձեռնադրած է 35 նոր սարկաւագ. բոլորն ալ Գէորգեան ճեմարանի սաներ։

Վարդանանց տօնը շատերու նման ըլլալով նաեւ Գարեգին Բ.ի անուանակոչութեան օրը, յաւարտ պատարագի Հայրապետական մաղթանք կատարուած է Հայրապետին արեւշատութեան ու Մայր Աթոռի անսասանութեան, պայծառութեան համար։

Պատարագին ներկայ եղած են հայկական բանակի բազմաթիւ զինուորներ, իրենց հրամանատարներուն հետ։

ՂԱՐԱԲԱՂՑԻՆԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՀԱՆՐԱՔՈՒԷԻՆ ՄԱՍԻՆ

Ղարաբաղի հակամարտութեան լուծումի նիւթը յաճախ կ'անդրադառնայ հանրաքուէի մը գաղափարին։ Ազրպէյճանական կողմը կ'ըսէ թէ համաձայն կը գտնըւի, միայն բոլոր գաղթականներուն իրենց բնակութեան վայրերը վերադարձէն ետք։

Երեւանի "Ազգ" օրաթերթը Փետր. 22ի թիւով այդ մասին ԼՂՀ քաղաքական կազմակերպութիւններուն ուղղած հարցումին պատասխանները ամփոփած էր։ Հինգ կուսակցութիւններէ երեքին — "Ազատ Հայրենիք"ի, ՀՅԴ-ի եւ Համայնավարներու ներկայացուցիչները այն կարծիքը յայտնած են որ Ղարաբաղի մէջ 1991ին հանրաքուէ կազմակերպուած է ու նոր մը անիմաստ է։ Համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը Հրանտ Մելքումեան սակէ զատ ըրած է հետաքրքրական վերլուծում մը. ինք համոզուած է որ Ազրպէյճան շրջանին մէջ անկայուն վիճակ ստեղծել կը ջանայ, որպէսզի դուռ բացուի ամերիկեան խարիսխներու հաստատումին։ Իսկ այդ ներկայութիւնը, կ'ըսէ ան, Իրանը այդ շրջանէն հարուածելու նպատակով է։

Իրանի հետ պատերազմ մը Հիւսիսային Իրանի միլիոնաւոր Ազրպէյճանցիները ոտքի կը հանէ եւ անոնք Ազրպէյճանին միանալու հարց կը յարուցեն, ստանալով կարելի օժանդակութիւն։ Ասոր հետեւանքը կրնայ այն ըլլալ որ 25-30 միլիոննոց Ազրպէյճանը այլ լեզուով կը սկսի խօսիլ Հայաստանի հետ, մոռնալով նոյնիսկ հանրաքուէի համաձայնութիւնը։

Ժողովրդավարական կուսակցութենէն Վահրամ Աթանէսեան Ղարաբաղի Ազրպէյճանցիներուն իրաւունքը կը նկատէ 1991ի հանրաքուէին մասնակցութիւնը։ Եթէ ատիկա դադրեցնելու նպատակով պիտի ըլլայ, կրնայ հասկնալի նկատուիլ. բայց եթէ կը դիտուի ԼՂՀ - Ազրպէյճան իրաւական յարաբերութիւններու տեսանկիւնէն, անիմաստ բան է։

"Բարոյական վերածնունդ"ի նախագահ Մ. Պետրոսեանի տեսակէտով խնդրին լուծումի բանալին Ղարաբաղի կարգավիճակին ճշդումն է։ Իսկ այդ հարցը 10-15 տարի երկարաձգել կովասեան երեք հանրապետութիւնները Եւրոպայի արժանի ըլլալու դիրքին կը բերէ։ Իսկ այդ պարագային Ղարաբաղի պատկանելիութեան հարցը իր հրատապ բնոյթը կը կորսնցնէ։

Որպէս կուսակցութեան բանբեր, Մ. Պետրոսեան ամէնէն կարեւորը կը նկատէ այսօրուան իրականութեան արմատապէս փոխուելու անհրաժեշտութիւնը։ Ղարաբաղ օրինակելի պէտք է դառնայ, հակառակ պարագային միջազգային հանրութեան օժանդակութիւնն ու յարգանքը չի վայելեր։ Իսկ օրինակելի դառնալով կրնայ նաեւ դրական ազդեցութիւն ունենալ Ազրպէյճանի ժողովուրդին գիտակցութեան վրայ։

ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԹԻՒ-45

Երեւան, 2006 Փետրուար

ԴԻՒՐԻՆ ՉԷ ԵՐԵՒԱՆՑԻ ԸԼԼԱԼ

"Երեւանցին" չնչեցի առարկայական Համար · քանի երկու ամիս է, ավարական մաշկութեան Համար, որ օժտուած չենք Հզօր Համպէրներով, չատ ... Ռ.Ծ.Ծ–Թովփելինով, ... են մայրաքաղաքին Հեռաւորալ կարելութիւններ: Վստահ եմ որ չրջանները բնակիչները չատ աւելի մեծ պայմաններու մէջ կ'ապրին, մանաւանդ լեռնային չրջաններուն մէջ, ուր չատոր ամենեւ ... կրում կը մնան:

Մինչ "կլիմար" չէնքերու կառուցումը կը չարունակուի մեծ Թափով, Հակառակ սառի եւ ձիւնի Թանձր խաւերուն, կասկածներ արԹնցնելով որ կրաչաղախը չըկարենայ պնդանալ··· Հակառակ ելեկտրական չորացումի գիտաւոր տարբերակին (ի վերջոյ՝ ո՞րու Հոգը, Թո՛ղ ապագայ գնողը մտածէ···), երեւանցին կը չարունակէ մեծ դժուարութիւններով երԹեւեկել իր սառցապատ մայԹերուն վըրայ, օրական ձեռք – ոտք ջարդողներու իր տուրքը վճարելով···:

Այս օրերուս, սահելու վախէն, Հրաժարելով Հետիոտն տեղափոխութիւններէս, դժուարագիւտ վարձակառքերու պատճառով, դիմեցի Հասարակաց ծառայութեան միջոցներու:

ՄեԹրօն լաւագոյն լուծումը կրնար ըլլալ· բայց կայանները այնպիսի անտրամաբանական Հեռաւորութիւններու վրայ կը գտնուին, բնակելի խոչոր կեդրոններէ Հեռու որ անոր գոյութիւնը անիմաստ դարձած է ինծի նման մեծ Թիւով բնակիչներու, որոնք պէտք է առնուազն 25 վայրկեան քալեն առաջին կայարանը Հասնելու Համար: Կը մնան չրջանային վարձակառքերը՝ "մաչրուտնիները", ուր ըսուեցան եւ գրուեցաւ Թէ ոտքի մնալը և ծխելը արգիլուած է, բայց երբ որ դուռը բանաս, ոտքի կեցած, Թխմուած բազմութիւն կը նկատես եւ անկիրԹ վարորդ մը որ Հոտած, Հասարակ ծխախոտ մը ունի բերանը եւ յաճախ իր Հինցած, քոստած ձայնասփիւռէն Թրքական երգեր կը լսես եւ աւելորդ սրտնեղութեան եւ կռիւի առիԹ չտալու Համար··· կը նախընտրես ձիւնապատ, սառած մայԹերը: Շատ քիչ են այն երեւանցիները որ Համարձակին դիտողութիւն ընել: Մաս մը կը նախընտրէ ակռաները սեղմած գործին Հասնիլ, ուրիչներ աւելորդ կը նկատեն վիճիլ անկիրԹ վարորդի մը Հետ որուն ետին նոյնքան անկիրԹ "պօս" մը կայ Հովանաւորող··· եւ այսպէս ամէն օր, քիչ մը ակռաները սեղմած, քիչ մը քաղաքապետարանի պաչտօնական սուտերը կլլած, երեւանցին կը չարունակէ Հերոսաբար պայքարիլ իր առօրեան տանելի դարձնելու, սպասելով գարնանային օրերու, որոնց ոտնաձայնը կարծես Թէ սկսած է լսուիլ, աւետելով նոր աղէտ մը որ ամէն տարի Թուաբանական ճչգրտութեամբ տեղի կ'ունենայ, երկինքի աստղերուն Թիւով փոսեր եւ փոսիկներ բանալով փողոցներուն վրայ, որոնց Լինսի Հիմնադրամի միլիոններով քսուած կուպրի բարակ չերտերը անցեալ գարնան պահ մը կարծել տուած էին Թէ վերջնական նորոգութիւն էր տեղի ունեցածը···: Քաղաքապետարանի մանկլաւիկները ամէն տարուան պէս պիտի արդարանան Երեւանի ցուրտին եւ տաքին բեռցնելով ամբողջ յանցանքը··· Ցուրտ եւ տաք մը որ զարմանալիօրէն ոչ մէկ ազդեցութիւն կը գործեն կարգ մը "ազնուական" պողոտաներուն վրայ··· (Բաղրամեան, Մաչտոցի, Սայաթ Նովա, եւլն···):

Երեւանցին յաճախ պատէ – պատ կը զարնուի պետական կարեւոր պաչտօնատուն մը գտնելու Համար: Քանի քանի՜ մայԹերու վրայ գիս կեցուցած են, Սարեան փողոցին վրայ փնտռելով դատարան մը որ երկու տարի է ծախուած, փըլած է եւ նոր բնակելի տարածութեան յատկացուած· ոչ մէկ գրութիւն ցոյց կու տայ նախկին դատարանին նոր տեղը··· քաղաքացիին ծառայութիւն մատուցանելը վերջին մտահոգութիւնն է քաղաքապետարանի իշխանութիւններուն, նման փողոցի անուններու որ 90 տոկոսով գոյութիւն չունին: Բարեբախտաբար երեւանցին ամէն է · կարելի է Հոս – Հոն Հարցնելով ի վերջոյ գտնել փնտռածը:

"ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԵՂՈՒՄ Է"

"2005 Թուականին Համախառն ներքին արդիւնքի աճի տեմպով Հայաստանը երկրորդ տեղն է զբաղեցնում ԱՊՀ երկրների Թւում: Այդ մասին են վկայում Համագործակցութեան վիճակագրական կոմիտէի տարածած տուեալները. 2004Թ. Համարժէք ժամանակահատուածի Համեմատ Հայաստանում ՀՆԱ-ի աճի տեմպը Հասել է 113,9 տոկոսի" (ԱրմԷնփրէս, Փետր. 10):

Նոյն օրը, Երեւանի գրեԹէ բոլոր օրաԹերԹերը պաչտօնական տուեալներ կը Հաղորդէին Հայաստանէն արտագաղԹողներու մասին որոնց Թիւը վերջին երեք տարիներուն եղած է 147.000 անձ··· (Փակագիծ – Ազգ, Փետր. 10), որ երկրի բնակչութեան 4,6%ը կը կազմէ: Ինքնաբերաբար կասկած մը կը ծնի միջս Թէ սխալ բան մը կայ··· եւ Հարց կու տամ Թէ ինչո՞ւ 147.000 անձ կը Հեռանայ երկրէն գործ փնտռելու եԹէ մրցանիչ կոտրող տնտեսական աճ մը կ'արձանագրուի ամէն տարի··· կամ ա՛յն է որ իրականութեան չեն Համապատասխաներ տրուած տոկոսները, եւ կամ անոնցմէ կ'օգտուին միայն որոշ դասակարգի անձեր··· վիճակագրութիւն ընող մարմինները երբ տնտեսական աճի մասին կը խօսին, արդեօք նկատի կ'առնեն պարտքի փոխարէն պարտատէրերուն կատարուած զիջումնե՞րը (գործատուներու, ելեկտրակայաններու, գիտական Հիմնարկներու···) զորս Հայաստանի իչխանութիւնները կը ստիպուին կատարելու: Այս ընԹացքով, եկող տարի Հայաստան կրնայ առաջին տեղն ալ գրաւել, բայց չեմ կարծեր որ արտագաղԹը դադրի···:

"ԳՈՒՇԱԿՈՒՄ Է, ԲՈՒԺՈՒՄ, ՕԳՆՈՒՄ"

Տեսնելով ժողովուրդին օգնելու պետութեան անկարողութիւնը, քաղաքացին յոյսը Հետզհետէ աւելի կը դնէ ճարպիկ գուչակներուն վրայ որոնք առաջին այդքան Համարձակօրէն չէին յայտնուիր. Հոս–Հոն ԹղԹիկներ փակցնելով կ'որսային միամիտներ. Հիմա արդէն կը յայտնուին ԹերԹերու մէջ պատկերաւոր ծանուցումներով, դնելով նոյնիսկ իրենց արտօնագրին Թիւը: Ասոնցմէ է "Տիկին Ռիտան, որը տիրապետում է մոգական, տիբեԹական գուչակութեան գաղտնիքներին: Վերապատրաստուել է աչխարհահռչակ մոգերի, չամանների եւ գուչակների մօտ, Մոսկուայում: Պայծառատեսբարի մոգուհին առանց դեղօրայքի բուժում է վախը, սԹրեսը, ընկճուածութիւնը, Հոգեկան, սեռական, ԹեԹեւ Թուլութիւնները եւ այլ Հիւանդութիւններ:

"Սիրոյ եւ աչխատանքային յաջողութիւնների Համար օգնում է Թալիսմաններով, վերացնում է չարը, Թուղթ ու գիրը, անյաջողութիւնները, միացնում եւ Հաչտեցնում է անՀաչտ զոյգերին" (Իրաւունք, Փետր. 10):

Երեւանցիներ, դեռ ի՞նչ կը սպասէք··· փուԹացէք Տիկին Ռիտայի մօտ··· ան ձեր բոլոր ցաւերուն դարմանը ունի եղեր···:

"ԱԶԳԱՅԻՆ ՌԱՏԻՈՅԻ" ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԸ

Սփիւռքահայ ծանօԹ անձնաւորութիւն մը Հրաւիրուած էր "Ազգային ռատիօ"յէն խօսք առնելու. խնդրեց որ ունկնդրեմ եւ տպաւորութիւններս Հաղորդեմ:

Երբ սպաքը յանձնարարուած ալիքին բերի, տիկին մը չատ սահուն ռուսերէնով բաներ կը գլորէր, ինծի Համար անՀասկնալի··· պահ մը կարծեցի որ սխալ ալիք փոխանցած են, բայց ոչ. ճչդուած ժամէն քանի մը վայրկեան վերջ կիկին Հայերէնի փոխուեցաւ եւ Հարցազրոյցը տեղի ունեցաւ Հայերէնով, ընդմիջուած՝ գովազդներով···:

Ռուսերէնի "առեղծուածը" լուծելու Համար, ամբողջ օրը Հաստատուն մնացի նոյն ալիքին վրայ··· ո՛վ Հրաչք, օրուան զանազան ժամերուն մեր "Ազգային ռատիօ"ն անուանակոչութիւն կը փոխէր, փոխն ի փոխ կոչուելով "Ռատիօ Գովազդ" – "Ազատութեան ռատիօ" – ռուսերէն Հաղորդումներ, գովազդներ···ժամերով···: Ինծի ըսուեցաւ որ տնօրէնութիւնը "վարձու" ժամեր կը տրամադրէ, պիւտճէն "կլորցնելու Համար"···: Առեղծուածը լուծուեցաւ, բայց վախ մը մտաւ միջս··· Հապա եԹէ Թուրքերն ալ վարձե՞ն···:

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

Ամէնէն մտաՀոգիչը Հայաստանի բնակչութեան ծերացումն է: Հայաստանի ամուսնացած կիներու եւ անոնց ծնելիութեան ցուցանիչը աւելի ցած է քան եւրոպական երկիրներունը: ԵԹէ մինչեւ 1989 բնակչութեան աճը Հաւասար էր երկրագունտի ընդՀանուր միջինին, այդ Թուականէն սկսած է կտրուկ անկում···: Կրնար աճիլ եԹէ Ադրբէջանի եւ Աբխազիոյ գաղԹական Հազարաւոր Հայերը Հայաստան Հաստատուէին:

Վիճակագրութեան լուրջ մասնագէտներու Համաձայն, Հայաստանի բնակչութեան Թիւը անփոփոխ պիտի մնայ մինչեւ 2050· մինչ Ադրբէջանի եւ Թուրքիոյ բնակչութիւնը կ'աճի 30–39%:

Երեսփոխան Շաւարշ Քոչարեանի Համաձայն (Առաւօտ, Փետր. 11), Հայաստանի վիճակագրական ծառայութիւնը "աչխատել է մեր պետութեան եւ ազգային անվտանգութեան դէմ՝ տալով այնպիսի Թիւեր, որոնք չէին առաջացնում մտաՀոգութիւն··· այսինքն մենք կ'ունենանք ընդամէնը 25 Հազար զօրակոչիկ՝ ունենալով 60 Հազարանոց բանակ···":

Շ. Քոչարեան արդարօրէն նկատել կու տայ որ բնակչութեան աճի արագ անկումին Հնարաւոր պատճառ կրնայ ըլլալ աւանդական արժէքային Համակարգի քայքայումը:

Ամիս մը առաջ Եղէգնաձորի պատմական գիւղ մը կը գտնուէի լաւաչ Հացի պատրաստութեան ամբողջական ընԹացքը նկարելու, ինծի ըսուեցաւ որ այդ Թաղամասին մէջ միայն երեք տղամարդ մնացած է···:

Այսօր "ԱՖ" ԹերԹին մէջ կը կարդամ որ Սիսիանի Թասիկ գիւղին մէջ ամբողջ 2005 տարուան ընԹացքին ոչ մէկ ամուսնութիւն տեղի ունեցած է եւ ընդամէնը չորս երախայ ծնած է···: Գիւղը 297 բնակիչ ունի· 40%ը երիտասարդներ են. չունին մչակոյԹի տուն· դպրոցը 1950էն աւերուած վիճակի մէջ է, դասերը այլ տեղ տեղի կ'ունենան:

Դէչալի մարզերը իմ կատարած բազմաԹիւ ճամբորդութիւններուս ընԹացքին նըկատած եմ որ նոյնն է պարագան բոլոր գիւղերուն··· Ինքնաբերաբար Հարց կու տաս Թէ ուրո՞ւ եւ ի՞նչ բանի կը ծառայեն նախարարութիւնները··· Ալավերդիի կինօ–Թատրոնի սրահին մէջ 15 տարի է պտուղ եւ բանջարեղէն կը ծախուի, նոյնն է վիճակը նաեւ Սեւանի, Գաւառի կամ Արմաւիրի մէջ:

Շատ անգամներ ես ալ անդրադարձած եմ գիւղացիին Հանդէպ գործադրուող ամենադաժան Հալածանքին. օրինակ բերած եմ Իտալիոյ պարագան որ Համաշխարհային Բ. պատերազմէն ջախջախուած դուրս եկած, քաջութիւնը ունեցաւ ջուր եւ վառելանիւԹ բաչխելու իր գիւղացիներուն, տասը երկար տարիներ ամենաչնչին խորհրդանչական գումարով եւ կրցաւ մի քանի տասնամեակի ընԹացքին ոչ միայն կանգնիլ, այլեւ դառնալ երկրագունտի Հզօրագոյն տնտեսութիւնը ունեցող Հինգ պետութիւններէն մէկը···: Մինչ մենք, մեր 9700 գետերուն եւ գետակներուն ջուրերը կը Թողունք որ երԹան Թուրքիան և Ադրբէջանը ոռոգեն ձրի մեր կերպով···, քանի Հայ գիւղացին մեր ընչաքաղց պետութեան պաՀանջած ջուրի Հարկը ի վիճակի չէ վճարելու···:

ՅԻՊԷ

«ՇՈՂԱԿՆ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Բարեբախտաբար կան Հայաստանեան խումբեր որոնք գիտցած են աւանդականին Հետ կապը առողջ պահել եւ Հոգ չէ Թէ Հազուադէպօրէն կը յայտնուին մեր կողմերն ալ: Անոնց չնորհիւ կարօտներ կը յագենան ու ապացոյցը կ'ունենանք որ աժան–դիւրին–Հանրամատչելին միակ տիրականը չէ Հայաստանեան երգի ներկային:

Շողակնը այդ գոՀունակութիւնը լայնօրէն տուող ուԹ Հոգինոց խումբ մըն է, աւանդական – աչուղական երգերու չատ ճոխ Հաւաքածոյի մը տէր: Փետրուար 20-ին "Թէաթր տը լա վիլ"ի մինչեւ աԹոռակները լեցուած սրահին մէջ տուաւ միակ Համերգ մը, մեծ մասով Մչոյ չըրջանի երգերով, երաժչտութեամբ: Այնքան Հարազատութիւն – առողջութենէն, ոճէն, մինչեւ չարժում ու դիմախաղ– կար յատկապէս Յասմիկ Յարութիւնեանի երգին մէջ որ բնաւ դժուար չէր մոռնալ կորուստը: Ուրախ Թէ տխուր երգերու, օրօրներու անոր մեկնաբանութիւնը Մուշը իր Մեղրագետով, ՄարաԹուկով, Պուլանըխով կը բերէր Սէնի ափին, կարծես նոր-նոր Հասած էին ինք ու նուագող, երգող իր ընկերակիցները Մուչի մէկ Թաղէն: Նոյնն էր պարագան իր եղբօր Ալեքսան Յարութիւնեանի որ զարաբաղեան աչխատանքի երգով առաջին ելոյԹէն գրաւեց ամբողջ սրահը: Անոնք երգեցին զատ–զատ, կամ միասին, երբեմն Հայկական պարն ալ միացնելով իրենց երգին: Երգեցին առանց երաժչտութեան ընկերակցութեան, կամ անոր Հետ, առաջինին պարագային աւելի ուժգնօրէն տըպաւորելով:

1991ին Հայաստանի մէջ Գէորգ Տատրաղեանի նախաձեռնութեամբ կազմուած խումբը կը բաղկանայ աւանդական նըւագարաններու քանի մը վարպետներէ. ինք կը նուագէ դուդուկ եւ զուռնա. Կարինէ Յովհաննիսեան քանոնահարն է, Գրիգոր Թագուչեանը դուդուկով ձայն բռնողը: Կամօ Խաչատրեան դհոլ կը նըւագէ, Լեւոն Թեւանեան չւի, իսկ Վարդան Պաղտասարեան քամանչա: Յասմիկ Յարութիւնեան նաեւ ուտ նուագող է, իսկ երգայրը՝ դափ: Խումբը կը մարմնաւորէ յետ խորհրդային չրջանին ակումբներ վերադարձի չարժումը:

Մօտ երկու ժամուան յայտագրին մէջ, Մչոյ չրջանի երգերէն զատ առնուած էին Ջանգեզուրի պարերգը, Շիրակի Հարսանիքի երգը, Սայաթ Նովայի Քանի վուր ջան իմը, եւլն·:

Սրահին բազմութիւնը ամէն կողմ աւելցող խանդավառութեամբ ծափահարեց արուեստագէտները. յայտագրին աւարտի կողմին, Յարութիւնեան քոյրեղբօր մեկնաբանած պարերգին ու անոնց պարի Հատուածներուն Հետ խանդավառութիւնը Հասած էր գագաԹնակէտին, Հսկայական խմբապարի մը մասնակցելու ակներեւ տրամադրութեան Հետ: Սակայն Շաթըլէի այդ սրահը Երեւանի Ջրվէժը չէ ու նման բանի վայր չէ կըրնար ըլլալ, չարժելու իսկ Հազիւ տեղ ձգող իր միջոցներով:

Տեսածով ու լսածովը ոգեւոր բազմութիւնը սրահէն դիմեց Թատրոնին ընդունարանը ուր վաճառքի դրուած էր Շողակնի երկու խտասալիկներու կարեւոր պաչար մը: Արուեստագէտներն ալ եկան Հոն ստորագրելու գնուածները, ինչ որ առիԹ տուաւ չնորհաւորութիւններու, գնահատականներու:

Շողակնը վստահաբար պիտի չարունակէ պրպտումի, Հաւաքելու եւ մեկնաբանութեան Հարազատութիւնը պահպանելու ինք իրեն սահմանած առաքելութիւնը: Այդ ընԹացքին Հաւանօրէն քիչ մը տարբեր լուծում գտնէ երգ–երաժչտութիւն միասնութեան որ ներկայի պատկերով քիչ մը յիչեցնող է խորհրդային ոճը:

Փարիզ ապրող ու իրենց ապահոված Հարազատութեան կարօտ Հայուն Համար ամէնէն ուրախալի կէտերէն մէկն էր խումբին խօսնակ Ա. Յարութիւնեանի Հրաժեչտի բառը՝

"A bientôt"ն···

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԵՐԳԻԾԱՆԿԱՐԻՉ ՄԱՍԻՍԻ ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կլէնտէյլի Հանրային գրադարանի սրահին մէջ, Փետր. 10ին, տեղի ունեցած է երգիծանկարիչ Մասիսի (Արարատեան) մեծարանքի երեկոյթը, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Տրջ. վարչութեան. Բացումը կատարած է Տրջ. վարչութեան ատենապետ Հրայր Տէրիքեան: Ցայտագիրը վարած է Թամար Արզարեան: "Ասպարէզ"ի խմբագիր Վաչէ Բրուտեան նշած է Մասիսի անցած ուղին՝ "Աղդակ"էն մինչեւ "Ասպարէզ": Թէքէեան մշակութային միութեան կողմէ շնորհաւորանքի խօսք արտասանած է Վաչէ Սէմէրճեան, շեշտելով Մասիսին գործին համազգութային նշանակութիւնը: Յովհաննէս Հաննէսեան տուած է Մասիսի արուեստին մաս կազմող տարրերը՝ դէմքեր մեր իրականութենէն, ազգային կեանքի կարեւոր երեւոյթներ: Կարինէ Տէր-Գէորգեան շեշտած է Մասիսի Հայաստան ուղեւորութեան կարեւորութիւնը: Օրուան բանախօսը՝ Սարգիս Մահսէրէճեան, ներկայացուցած է Մասիսի յիսնամեայ ստեղծագործական կեանքի կարեւոր հանգրուանները եւ արուեստագէտի իւրայատկութիւնը: Սրտի խօսքով հանդէս եկած է արուեստագէտին որդին՝ Ադամ Արարատեան: Յանուն Համազգայինի Կեդր. վարչութեան՝ Եդուարդ Մըրըեան, Առաջնորդին եւ Յակոբ Պալեանին ընկերակցութեամբ, Մասիս Արարատեանին յանձնած է Համազգայինի շքանշանը: Յակոբ Պալեան կարդացած է Կեդր. վարչութեան շնորհաւորագիրը: Գնահատանքի խօսքերով հանդէս եկած են Եդուարդ Մըրըեան եւ առաջնորդ Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեան: Շնորհակալութեան իր խօսքով մեծարեալը ներկայացուցած է իր մեծ եւ դժուարին ուղին՝ երգիծանկարչութեան, հանդէպ իր կապը, որ կու գայ իր մանկութենէն: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

Հ.Յ.Դ.-ի 115ԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ ՖՐԷԶՆՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆրէզնոյի մէջ, Յունուար 28-ին եւ 29-ին, տեղի ունեցած են ձեռնարկներ Հ.Յ.Դ.-ի 115ամեակին առթիւ: Յունուար 28ին, Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ տեղի ունեցած է դրամահաւաքի ճաշ մը, հովանաւորութեամբ Արօ, Ռոզին եւ Նայիրի Սաղտըճեաններու: Բացումը կատարած է Մարտիկ Եփրեմեան: Խօսք առնելով Հ.Յ.Դ. "Սողոմոն Թէհլիրեան" կոմիտէի ներկայացուցիչ Վիգէն Եփրեմեան, անդրադարձած է Դաշնակցութեան անցեալին տարած եւ ապագային տանելիք աշխատանքներուն, յայտնելով որ կոմիտէի կազմակերպած հանգանակութենէն գոյացած է 37 հազար տոլար, որ պիտի փոխանցուի Հ.Յ.Դ. Բիւրոյին, Երեւանի նոր շէնքին մէջ գրասենեակ մը հովանաւորելու նպատակով: Խօսք առած է բիւրոյի անդամ Վիգէն Յովսէփեան, թըւելով ներկայիս Հ.Յ. Դաշնակցութեան տարած աշխատանքները 30 երկիրներու մէջ:

Յունուար 29ի առաւօտեան, Վիգէն Յովսէփեան, ընկերակցութեամբ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի "Սասուն" մասնաճիւղի սկաուտներուն եւ արենոյշներուն, այցելած է "Մասիս" գերեզմանատուն եւ ծաղկեպսակ զետեղած Սողոմոն Թէհլիրեանի շիրիմին: Կէսօրին, Հայ Կեդրոնի "Ռոզ Վարդուհի Մկրտիչեան" սրահին մէջ տեղի ունեցած է Հ.Յ. Դաշնակցութեան 115ամեակի տօնախմբութիւնը: Հանդիսութիւնը վարած է Աւետիս Գրիգորեան: Ցուցադրուած է Հայ Դատի աշխատանքները ներկայացնող տեսերիզ մը: Բանախօսած է Վիգէն Յովսէփեան ծանրանալով դաշնակցական երդումի խօսքերուն վրայ, ի մասնաւորի ծառայութեան գաղափարին: Ներկայացնելէ ետք Հ.Յ.Դ.-ի վիճանշանի բահը, փետուրն ու սուրը, ան կոչ ուղղած է բոլորին, "գործարար, աշխատաւոր, մտքի եւ գրչի մարդիկ, որ գան մէկ բռունցքի տակ ծառայութեան համար, որ առաջնորդէ մեզ դէպի յաղթանակ: Յաղթանակ, ուր այլեւս անարդարութիւն չի տեսներ Հայաստանի քաղաքացին, արցունք չեն տեսներ հայ զինուորի մօր աչքերը": Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

Ս. ՍԱՐԳԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 20ԱՄԵԱԿԻ ՆՇՈՒՄԸ

Փասատինայի Հայ Կեդրոնին մէջ, Փետրուար 11ին, նշուած է տեղւոյն Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ հիմնադրութեան 20-ամեակը: Ներկայ եղած են 400 հոգի: Հանդիսութիւնը վարած է Տիկնանց Միութեան ատենապետուհին՝ Թէրէզ Քեմանճեան: Խօսք առնելով հոգաբարձութեան ատենապետ Սարգիս Թաթիկեան երախտագիտութիւն յայտնած է եկեղեցւոյ հին ու նոր բարերարներուն, յատկապէս Տէր եւ Տիկին Սարգիս Կիտցինեանի, որոնց առատաձեռն նուիրատուութեան շնորհիւ գաղութը տէր դարձած էր սեփական եկեղեցիի մը: Գնահատական խօսքեր արտասանած է Մուշեղ Արք. Մարտիրոսեան: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը եւ եղած են սրտաբուխ նըւէրներ:

ՎԱՐԴԱՆ Ա. ՔՀՆՅ. ՏԻՒԼԿԷՐԵԱՆԻ ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Վէն Նայսի Ս. Պետրոս եկեղեցւոյ յարակից սրահին մէջ, Յունուար 15ին, տեղի ունեցած է Վարդան Ա. Քհնյ. Տիւլկէրեանի 95րդ տարեդարձին եւ անոր "Խօսք ընդ Աստուծոյ" խորագրով նոր գիրքին հրատարակութեան նուիրուած մեծարանքի ընդունելութիւնը, կազմակերպութեամբ առաջնորդ Յովնան Արք. Տէրտէրեանի: Առաւօտեան, եկեղեցւոյ մէջ պատարագած եւ քարոզած է մեծարեալ հոգեւորականը: Ապա, յարակից սրահին մէջ տրուած է ճաշ մը, որուն նիւթականը հոգացած է բարերար Օննիկ Մեհրաբեան: Բացումը կատարած է հանդիսավարը՝ Յակոբ Տերունեան: Վաստակաւոր հոգեւորականի եւ բազմաթիւ գիրքերու հեղինակ մտաւորականի արժանիքներու մասին խօսած են "Նոր Կեանք", "Նոր Օր", "Մասիս" եւ "Արմինեըն Օպզըրվըր" թերթերու խմբագիրները, Սէյիլ Քէչիչեան, Օննիկ Մեհրաբեան. կարդացուած են Պէյրութի "Նայիրի"ի խմբագիր Ժիրայր Նայիրիի եւ Պոլսոյ "Մարմարա"յի խմբագիր Ռոպէր Հատտէճեանի ողջոյնի գիրերը: Շնորհակալութեան խօսքով հանդէս եկած է մեծարեալը: Փակման խօսք արտասանած է առաջնորդ Յովնան Արք. Տէրտէրեան:

ԼՐԱՏՈՒ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Պոլսահայ Միութեան կեդրոնին մէջ, Յունուար 13ին, կազմակերպութեամբ պոլսահայ Մէկ մշակութային միութեան, սահիկներու միջոցաւ ներկայացուած են Թուրքիոյ Հայերու կեանքը 100 տարի առաջ եւ անոնց ապրելակերպը, քաղուած Օրլանտօ Գարլօ Գալումենոյի "Հարիւր տարի առաջ Թուրքիոյ Հայերը" գիրք-ալպոմէն (որուն մասին "Յառաջ" արտայայտուած է ատենին): Հատորին ներկայացումը կատարած է աշխարհաբնակ հեղինակը՝ համալսարանի դասախօս՝ Օ. Գ. Գալումենօ որ արտայայտուած է հայերէն (Իտալացի է հօրը կողմէ եւ Հայ մօրը կողմէ), որ բացատրած է թէ ինչպէս դեռ պատանի ձեռնարկած է այս աշխատանքին: Ձեռնարկի աւարտին ներկաները առիթ ունեցած են գնելու անգլերէն լեզուով լոյս տեսած հատորը: Հեղինակը ամուսնացած է մոնրէալաբնակ Կասիա Սեթեանի հետ եւ ունի երկու զաւակ:

ԹԻՆԸՖԼԱՅԻ (Նիւ-Ճըրզի) Ս. Թովմաս եկեղեցւոյ սրահին մէջ, գործակցութեամբ մեծագոյն Նիւ-Եորքի Թէքէեան մշակութային միութեան մասնաճիւղին, եկեղեցւոյ յանձնախումբը Փետր. 17ին, կազմակերպած է հանդիպում մը բեմադիր եւ համալսարաններու թատերական ուսուցումներու դասախօս տոքթ. Նշան Փարլաքեանի հետ: Ան հեղինակն է ամերիկահայ անգլիագիր գործերէն ծաղկաքաղ հատորի մը՝ "Ժամանակակից ամերիկահայ տրամա": Բացման խօսքով հանդէս եկած է մասնաճիւղի ատենապետ Մխաք Պօղոսեան, որ տուած է 80ամեայ բեմադիրին մասին իր անձնական յիշատակները: Թէքէեան երիտասարդացի ատենապետուհին՝ Լարա Մկրտիչեան տուած է բեմադիրին կենսագրական գիծերը: Ցայտագիրը ընթացած է անգլերէն լեզուով: Խօսք առած է տոքթ. Նշան Փարլաքեան որ ներկայացուցած է ամերիկահայ թատերական մթնոլորտը, յիշատակներ տալով անցեալ դարու առաջին տարիներէն, մանաւանդ Զարիֆեանի մանկութիւնը այդ շրջանի կեանքին: Ընթերցումներ եղած են հատորէն: Փակման խօսքը արտասանած է գըրագիտուհի – արուեստագիտուհի եւ եկեղեցւոյ մշակութային յանձնախումբի ատենապետուհի՝ Լիսի Փիլիկեան:

ԼՈՆՏՈՆԻ (Օնթարիօ, Գանատա) մէջ, Յունուար 21ին կատարուած է բացումը "Կարաւաններու ձայնը" ցուցահանդէսին, որ կը ներկայացնէր 72ամեայ լոնտոնաբնակ Հայոց ցեղասպանութենէն ճողոպրած վերապրողի զաւակ Փըրլ Սեֆէրեանի գծագրութիւններու եւ ձեռագործներու հաւաքածոն: Անոնք կը ներկայացնեն Հայոց ցեղասպանութեան ընթացքին իր կորսնցուցած ընտանիքի անդամներուն պատմութիւնը: Ցուցահանդէսին ներկայացուած աշխատանքներուն թիւը յատկանշական է՝ 32, որ կը համապատասխանէ իր հօր ընտանիքին զոհ կիներու եւ մանուկներու թիւին:

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝ ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Կը շողշողայ այս գոմաւոր գանձը, կը փայլին մաքուր պնակները, գաւաթները, կարկանդակները, պզտիկները կը խնճուեն ուրախութենէն, մայրեան բարեացակամ արեւը աչք կը քթթէ ապակիներուն մէջէն եւ կը ցոլայ սեղանին մէջտեղը: «Այսօր ի՞նչ տօն է Մայրիկ» կը հարցնէ կաղ Սարգիսը, այրի Անտոնեանին մանչուկը:

«Ձեր տօնն է, պզտիկներ» կը պատասխանէ Շուշանիկ «Ձեզ պատրաստելու համար երկար ճամբորդութեան մը, հանդիպելու համար ձեր հայրերուն հետ: Հօս պատերազմը կը մոռնանք, մենք Ամերիկայի ռահվիրաներուն պէս պիտի ըլլանք»:

Այս խօսքերը բոլորը կը հասկնան որ խանդավառութիւն կը բերեն: Հապա նաեւ Իսմէնէ որ չի գիտցուիր քանի՛երորդ անգամ ըլլալով, կը պատմէ իր հանդիպումը հնդիկներու գլխաւորին հետ որ ամուսնացաւ իրեն հետ եւ Շէյրոքիներուն երգը կ'երգէ: Բայց բան չուտեր. Մայրիկն ալ բան չուտեր: Միայն Ազնիւ ցոյց կու տայ իր սովորական, սուր ախորժակը: Ջերմակ ակռաները կը շողշողան, կը մխրճուին քրէմով լեցուն պնիէի մը մէջ: Եւ կ'երգէ «Ոհ սիրուն սիրուն...» իր երգը:

Այս գիշեր ամէնքն ալ պատրաստութիւններէն շատ յոգնած, կը քնանան, յուսալով որ իրենց հլու վերաբերումով չար ոգիները հեռացուցած կ'ըլլան: Եւ ամէն մէկը կ'երազէ ովկէանոսէն անդին ազգականները (բոլորն ալ ունին) որոնք գրկաբաց պիտի ընդունին գաղթականները: «Պիտի աշխատիմ, ամէն գործ պիտի ընեմ» կը մտածեն մեծերը, «Ամերիկայի մէջ պիտի մեծնամ» կը մտածեն փոքրերը:

Մօտեցող եւ հեռացող ծովու ալիքներուն կը վստահի արդէն այս աշխատասէր եւ հլու ժողովուրդը: Ոչ մէկը իսկապէս կը կարծէ թէ իր տունը կրկին պիտի վերադառնայ: Ամէնքն ալ իրենց շուրջը կը զգան միւսներուն ընչասիրութիւնը, այն հայրենակիցներուն որոնք ճակատագրէն նկատի չառնուեցան, անոնք որոնք ճիշդ ցեղին եւ ճիշդ կրօնքին կը պատկանին եւ պիտի տիրանան իրենց ինչքերուն, դաշտերուն, տուներուն, խանութներուն եւ պտղաբեր մրգաստաններուն: Եւ սակայն վստահ են որ պիտի կարենան փախչիլ այս անիծուած օղակին մէջէն եւ կտրիճ հոգիներու նեցուկով ուրիշ երկիրներու մէջ իրենց ամուր բազուկները պիտի վերատեղծեն:

Այս պզտիկ քաղաքին մէջ ոչ մէկը, բացի ընտանիքին կիներէն, կը կասկածի որ պատահելիք ուրիշ բան կայ տակաւին, կը կռահէ հսկայական խարկանքը, մահացու ծուղակը, դէպի ոչնչութիւն դիմելը որ պիտի ըլլայ ճամբորդութեան բուն նպատակակէտը: Ոչ ոք գիտէ թէ այր մարդիկը արդէն ոչնչացուած են:

Լուսաբացէն առաջ, Թաղին մէջ կառքերը շարուած, պատրաստ են մեկնումին: Երիտասարդ տղաքն են որ պիտի վարեն, անոնք որ չկանչուեցան Կուսակալին կողմէ: Մանկաբարձուհի Իսկուհին կը վարէ իրը, որուն մէջ տեղաւորուեցաւ առնել ծննդաբերող կին մը որ չյաջողեցաւ գիշերուան ընթացքին ազատիլ: Կայ լուացարարուհի Արսինէն, ճերմակ մորթով եւ հուժկու բազուկներով, արհեստաւորներու երեք կառքերէն առաջինին մէջ ուր դիզուած են աշխատանքի կարեւորագոյն գործիքները. դամեր, մուրճեր, պայտեր, շարժական պզտիկ դարբնոց մը (ան զոր ամառը կը փոխադրէին Ջրվէժներուն տակի քարայրին մէջ), մեծ ու փոքր սղոցներ, զանազան երկայնութեամբ ցիցեր, լուացքի տախտակներ, օճառ, մոխրաջուր... ամէն բան որ կըրնայ օգտակար ըլլալ: Արսինէ հպարտ է Մարտէյլի աշխատող զաւկէն ստացած ալիւմինիումէ ամաններէն, անոնց կափարիչներէն եւ պղինձէ փայլուն չերեփներէն, որոնք թէեւ շատ տեղ կը գրաւեն, բայց ամէնքն ալ փաթթեց եւ դրաւ կառքին մէջ: Կառքին յատակը նստած են բոլոր պզտիկները, իրենները ինչպէս նաեւ երկաթագործինն եւ պայտարին զաւակները: Կիները՝ բոլորը փորձառու տանտիկիններ, մասնաւոր խնամքով կը հետեւին իրենց կիսով քնացած փոքրիկներուն, որոնք կը հեծկլտան իրենց անհանգիստ տեղաւորումին համար, բայց դուրսի զափթիէներուն բարկացկոտ ձայները անմիջապէս կը լռեցնեն զիրենք:

Ջորիները տեսնելով որ կառքերը պատրաստ են, եւ ժողովուրդը խաղաղօրէն կը գոցէ տուներուն փեղկերը եւ դռները, մէկու մը բարկանալու պատճառ չունին. կը թափառին Թաղին ճամբաներուն վրայ, շարժելով իրենց թուրերը, մրմռալով անորոշ սպառնալիքներ: Կառքերուն մէջի իրերուն աչք կը նետեն չարամիտ գոհունակութեամբ, բայց թշնամական ժեստեր չեն ըներ, ընդհակառակը, սովորականէն աւելի զուսպ եւ հանդարտ են, որովհետեւ զգուշութեան հրահանգ ստացած են:

Արտոյտներու Ագարակին մէջ տեղի ունեցած ջարդին լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ: Գնդապետը անմիջապէս քովէն հեռացուց տեղակալ Իսմայիլը դէպի պատերազմական շրջան մը: Բայց ան կատղած, չեչտուած կերպով կողմնակալ տեղեկագիր մը ուղարկեց Պատերազմական ամենահզօր նախարար Էնվէր փաշային, որ գլխաւոր կազմակերպիչն էր Արեւելեան Անատոլուի շրջանին մէջ տեղի ունեցած խուզարկութեան եւ տեղահանումին: Անոնք օրէ օր, օրացոյցի մը կանոնաւորութեամբ եւ մանրամասն քննութեան ենթարկուելով կը կրկնուէին, ժրաջան իթթիհատականներու եւ այդ նպատակաւ կեանքի կոչուած աւհարկու Յատուկ կազմակերպութեան կողմէ:

(Շար. 51)

C.C.A.F.

CONSEIL DE COORDINATION DES ORGANISATIONS ARMENIENNES DE FRANCE

COMMUNIQUE

Mobilisation républicaine contre le racisme et l'antisémitisme

Le Conseil de Coordination des Organisations Arméniennes de France (CCAF) s'associe à la douleur de la famille d'Ilan Halimi, à ses proches et à tous ceux qui sont affectés par son ignoble assassinat et leur présente ses plus profondes condoléances.

Le CCAF est pleinement solidaire du CRIF et de toutes les organisations républicaines pour condamner de tels actes et pour demander qu'ils soient réprimés avec la plus extrême rigueur.

Le CCAF appelle tous les membres de la Communauté arménienne, et tous ceux qui partagent avec elle les valeurs de droit et de justice à s'associer sans réserve à toutes les mobilisations républicaines contre le racisme et l'antisémitisme. Le CCAF demande à tous ceux qui aspirent à une société basée sur les principes de fraternité et de solidarité d'exercer la plus grande vigilance pour prévenir de tels actes et de mettre tout en œuvre pour les combattre.

Profondément troublé par cet acte inqualifiable qui, outre les dommages qu'il cause à la famille elle-même et à ses proches, remet en cause les fondements mêmes de la République, le CCAF sera présent aux côtés du CRIF, de la LICRA et de SOS Racisme, lors de la manifestation du dimanche 26 février à 15 heures, au départ de la Place de la République en direction du Boulevard Voltaire où travaillait Ilan Halimi.

Paris, le 23 février

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի Արշալոյս Թագէոսեան մասնաճիւղի ժողովը՝ Շաբաթ, Մարտ 4, ժամը 16ին սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ՝ պատգամաւորի ընտրութիւն:

MANIFESTATION DU 28 FEVRIER : MOBILISATION GENERALE

Le mardi 28 février, dans le monde entier, les Arméniens organisent une journée d'action contre la politique criminelle et anti-arménienne de l'Azerbaïdjan. A Paris, les trois partis politiques arméniens, la FRA Dachnaktsoutioun, l'ADL Ramgavar, le PSD Hentchak, avec le soutien du CCAF, organisent une manifestation, le mardi 28 février prochain à 18h30, devant l'ambassade d'Azerbaïdjan; 209 rue de l'Université, Paris 7ème — métro : Pont de l'Alma ou Ecole Militaire.

La récente destruction du cimetière arménien de Djoulfa (Nakhitchévan) par l'armée azérie est une illustration de plus de la volonté de l'Etat azerbaïdjanais d'effacer toute trace arménienne d'Azerbaïdjan.. Cet acte odieux est une agression inacceptable de la mémoire du peuple arménien à travers la destruction d'un site de mémoire faisant partie du patrimoine culturel mondial. Il s'inscrit dans le cadre d'une véritable stratégie d'attaque de l'Etat azerbaïdjanais contre le peuple arménien:des pogroms de Soumgaït, de Bakou, de Chouchi et de Kirovobod à la guerre contre le Karabagh, au refus de tout compromis dans le processus de paix, l'Azerbaïdjan se positionne comme un ennemi actif de la nation arménienne.

Cela doit cesser. Le peuple arménien, dans le monde entier, doit se mobiliser contre l'Azerbaïdjan pour obtenir une condamnation internationale de cet Etat agresseur.

Le mardi 28 février sera le coup d'envoi, en diaspora, comme en Arménie d'une campagne d'informatin et de mobilisation, des opinions publiques, des instances européennes et internationales pour que l'Azerbaïdjan soit condamnée sur le plan mondial.

FRA DACHNAKTSOUTIOUN — ADL RAMGAVAR — PSD HENTCHAK

Paris, le 13 février 2006

SELECTOUR
SABERATOURS

DEPARTEMENT ARMENIE

4 Passage Saint Roch — 75001 Paris
Tél. : 01.42.96.10.10
Fax : 01.42.96.18.77
E-mail : Sabera@wanadoo.fr

COMMUNIQUE

Nous avons le plaisir de vous informer que la compagnie Air France desservira Erevan à partir du 27 Mars 2006 avec 3 vols par semaine, par Airbus A320.

Les départs ont lieu les lundi, mercredi et samedi à 13h20 au départ de Paris Charles de Gaulle. Retour les mardi, jeudi et dimanche de Erevan Zvartnots à 9h15 arrivée à Paris à 11h20.

Saberatours à Paris et Sevan Voyage à Lyon, principaux partenaires d'Air France pour cette destination, proposent des tarifs spéciaux et promotionnels.

Pour toute demande d'information et tarifs, contacter Saberatours au 01.42.96.10.10 et Sevan Voyage au 04.78.60.13.66.

Paris, le 14 Février

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պելժիա գտնուող անչափահաս պատանի մը՝ Գրիշա Տէր-Խաչատրեան կը փնտռէ իր ծնողքը՝ Վալոդիա Տէր-Խաչատրեանը եւ կինը՝ Մարիա Սարգսեանը, 53 տարեկան: Ընտանիքին անդամները զիրար կորսնցուցած են 2005 Յունիսին:

Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի կապ հաստատել՝

CROIX ROUGE FRANCAISE

Service des recherches dans l'intérêt des familles

98 Rue Didot
75694 Paris Cedex 14
Tél. : 01 44 43 12 60

ՄԵԾ ՊԱՀՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 1. –
Գ. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 18ին:

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3. –
Ե. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 19ին:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ՀՍԿՈՒՄ
ԵՒ ԱՐԱՒԱԳԱՒ

Ի գիտութիւն Լիոնի եւ Ռոն Ալփ Շրջանի հայ հասարակութեան կը ծանուցանենք թէ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ամբողջ շրջանին **ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ** *երեկոները ժամը 17ին, հսկումի խաղաղական եւ հանգստեան ժամերգութիւններ կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցով. –*

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 1ին,
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 8ին,
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 15ին,
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 22ին, ՄԻՋԻՆՔ:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՀՍԿՈՒՄԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ժամը 17.30ին

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3.
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցի (Փրատօ)
Քարոզիչ՝
ՎԱՉԷ ՔՀՆՅ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 8
Սուրբ Սահակ-Մեսրոպ Եկեղեցի (Սէն Ժերոմ)
Քարոզիչ՝
ՎԱՐԴԱՎԱՌ ՔՀՆՅ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 10
Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցի (Սէնթ Մարկրիթ)
Քարոզիչ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՔՀՆՅ. ԹԱՇՃԵԱՆ

Associations Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

Inauguration d'un Centre d'Accueil et de Formation destiné aux demandeurs d'asile de nationalité arménienne

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés a inauguré le 15 novembre 2005 son centre d'accueil et de formation destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Avec ses partenaires, l'AAAS accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement contactez-nous à l'adresse suivante :

AAAS - Centre d'Accueil et de Formation
5, rue du Marché Ordener
75018 Paris
Tél. : 01. 42. 63. 32. 45
Fax : 01. 42. 63. 32. 81
E-mail : aaas.retour@free.fr

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise des

JOURNÉES D'AMITIÉ BAZAR DE CHARITÉ ANNUEL

les 11 et 12 mars

dans la salle polyvalente de la Paroisse Catholique arménienne de Paris
13 rue du Perche — Paris 3ème

Alimentation orientale et occidentale — Brocante des cinq continents — Confection — Librairie — Articles ménagers — Jouets, etc...

Métro : République — Rambuteau — Filles du Calvaire

Un repas chaud sera proposé le **dimanche 12 mars**, après la messe.

Le Bazar de charité est l'une des principales manifestations permettant de recueillir des fonds pour les œuvres de l'association et notamment pour le fonctionnement de l'**Ecole du Samedi.**

SPÉCIAL HIVER
ARMÉNIE
La semaine à 590€*
avec
Saberatours
SevanVoyages
Vols Directs
PARIS > EREVAN > PARIS
Séjours, 7nuits d'Hôtels
1ère catégorie
Petit Déjeuner
Buffet
Transferts
AÉROPORT > HÔTEL > AÉROPORT
11, rue des Pyramides
75001 Paris
tél 01 42 96 10 10
fax 01 42 96 18 77
armenie@saberatours.fr
48, cours de la Liberté
69003 Lyon
tél 04 78 60 13 66
fax 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com
67, La Canebière
13001 Marseille
tél 04 95 09 30 60
fax 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr
32-38, rue Hanrabedoutian
Erevan
tél 374 10 52 55 55
fax 374 10 56 40 30
incoming@saberatours.am
EN COLLABORATION AVEC LA NOUVELLE COMPAGNIE AÉRIENNE
Armavia
Արմավիա
* À partir de - Départ Paris hors taxes d'aéroport. Offre valable du 1/11/05 au 31/03/06.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 28
MARDI
28 FEVRIER
2006

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884 - 1957)

LE NUMERO: 1,20 €

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

81ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 21·400
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
81ᵉ ANNEE — N° 21·400

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԷՆ զատ, միւս գլխաւոր քաղաքները ցոյցեր տեղի ունեցան Կիրակի, Փետրուար 26ին, հակասեմիթիզմի դէմ. Փարիզի տողանցքին կը մասնակցէին աջի թէ ձախի քաղաքական դէմքերը, բայց "անբաղձալի" նկատուեցաւ Ֆիլիփ տը Վիլիէ եւ երբ մերժեց մեկնիլ, ապահովութեան ուժերը բռնի հեռացուցին զինք: Ըստ ոստիկանութեան, բազմութիւնը 33 հազար էր, մինչ կազմակերպիչներուն համար՝ 200 հազար (Լիպրա): Ազգային ճակատի անդամներ կրցած էին մասնակցիլ առանց ուշադրութիւն գրաւելու: Ցոյցեր եղած են նաեւ Լիլ (300 հոգի), Սթրազպուրկ (2500), Մարսէյլ (3էն 5 հազար) եւլն.: Փարիզի համար Լիպէրասիոն 60 հազարի թիւը կու տայ: Ինչ կը վերաբերի Իլան Հալիմիի առեւանգախումբին գլխաւոր դէմքին, որ միշտ Գոթ տ'Իվուար է, հարցաքննութեան ատեն ոչ մէկ ցաւ կամ զղջում յայտնած է: Եուսուֆ Ֆոֆանա ուրացած է թէ հակասեմական արարք մըն է եւ ուրացած է նաեւ թէ մարդասպանը ինք էր: Կը պարզուի որ առեւանգումի պարագան նախընթացներ ունեցած է: Փարիզի 14րդ թաղամասին մէջ, փորձ եղած է փրկագիններ պահանջելու եօթը բժիշկներու համար, 2004 Դեկտեմբերէն 2005 Մարտ:

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետի պաշտօնին համար (2008), Փետր. 25ին տեղի ունեցան այն նախնական ընտրութիւնները, զորս Նիքոլա Սարքոզի պարտադրած էր: Չորս թեկնածուներ կային.- Ֆ. տը Փանաֆիէօ, Փիէր Լըլուշ, Ժան Թիպէրի եւ Գլօտ Կոասկէն: Գլուխը հասած է Ֆ. տը Փանաֆիէօ ձայներու 40,7%ով, կը հետեւի Գլօտ Կոասկէն 23,4%ով. երկրորդ հրջանին մասնակցելու իրաւունք իսկ չեն ունեցած Փիէր Լըլուշ 18,9%ով եւ Ժան Թիպէրի 16,98%ով: Լըլուշ շատ յուսախաբ է, վստահ էր որ անակնկալ մը պիտի ըլլար իր թեկնածութիւնը: Բ. հրջանը տեղի կ'ունենայ Մարտ 4ին:

ԹՌՆԱՅԻՆ ԿՐԻՓԸ այլեւս արմատ ձըգած է Ֆրանսայի մէջ եւ Գիւղատնտեսութեան նախարարը յայտարարած է որ H5N1 վիրուսը կայ էնի նահանգին մէջ, մեռած 15 կարապներուն մէջ: Այս մթնոլորտին մէջ է որ Փետր. 25ին Շիրաք բացումը կատարած է Գիւղատնտեսութեան ցուցահանդէսին, ուր կը բացակայէին հաւազգիները: Նոր յայտնութիւններուն հետեւանքով Ֆրանսա դարձած է Եւրոպայի այն երկիրը որ ամէնէն աւելի վարակուածն է թռչնային կրիփէն: Իշխանութիւնները, նախագահէն Գիւղատնտեսութեան Նախարար, ցուցադրական ձեւով հաւ կ'ուտեն որպէսզի ժողովուրդը քաջալերուի: Մետիաներն ալ հրաւիրուած են վերջ տալու "գգայացունց"ի բնոյթ տալու հարցին: Միւս կողմէ, Տ. տը Վիլփէն երթուղարձ մը ըրաւ Ռէինիոն, ուր ժողովուրդը դառնացած էր ֆրանսական իշխանութիւններուն որոշ անտարբերութենէն՝ չիքունկունեայի համաճարակին նկատմամբ: Նախարարապետը 76 միլիոն Եւրոյի նոր յատկացում մը ըրաւ:

ԿԱԶ ՏԸ ՖՐԱՆՍ ԵՒ ՍԻՒԷԶ անակնկալ ձուլում մը կատարեցին, առաջքն առնելու համար իտալական ԷՆԱԼ-ի գնումի առաջարկին (օփա): Այս միացումով կազմուած ընկերութիւնը ուժանիւթի մարզին մէջ համաշխարհային պարագլուխ մը կը դառնայ: Պետութիւնը 35էն 45%ի մասնակցութիւն մը պիտի պահէ: Իտալիան շատ դժգոհ է Ֆրանսայի այս "հայրենասիրութեան" պատճառաւ: Կը խորհի որ նման արարք մը կը խախտէ եւրոպական ճարտարարուեստի քաղաքականութեան մը յօյսերը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ իր բնակարանին մէջ գտնուած է ռուս լրագրողի մը դիակը: Իլիա Զիմին, 33 տարեկան, կ'աշխատակցէր ռուսական ԷՆ-ԹԷ-ՎԷ կայանին եւ սպաննուած է խոշտանգումով: Քննութիւն բացուած է:

ՀԱՄԱՍԸ կրկնած է որ չի ճանչնար Իսրայէլը: Նշանակուած նախարարապետը՝ Իսմայիլ Հանիյէհ յայտարարած է նաեւ որ "Երկարաձգուած հրադադար" մը կը փափաքի եւ ոչ թէ "հանդրուաններով խաղաղութիւն մը", ինչպէս ըսած էր ամերիկեան մետիաներուն:

ՁՄՐԱՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐԸ վերջ գտան Թորինոյի մէջ, Փետր. 26ին: Առաջին դիրքը գրաւեց Գերմանիա 29 մետալով (11ը՝ ոսկի): 10րդ դիրքի վրայ է Ֆրանսա 9 մետալով (3 ոսկի):

ՍԵԶԱՐՆԵՐՈՒ (Շարժարուեստի պարգեւ) 31րդ երեկոյթը տեղի ունեցաւ Փետրուար 25ին, Փարիզի Շաթըլէ թատրոնին մէջ: Առաւելագոյն պարգեւները կուտակեց Ժագ Օտիարի ֆիլմը՝ "Սիրտս այլեւս չի բաբախեր", որ արժանացաւ 8 Սեզարի (լաւագոյն ֆիլմ, լաւագոյն բեմադիր, լաւագոյն դերասան Բ. դերով, լաւագոյն իրագործում, լաւագոյն երաժշտութիւն, լաւագոյն նկարահանում, լաւագոյն մոնթաժ): Այրերու լաւագոյն դերասանը նկատուեցաւ Միշէլ Պուքէ (Ռ. Կէտիկեանի "Շան տը Մարսի անցորդը", ուր Միթերանի դերը կը խաղար), լաւագոյն դերասանուհիի Սեզարը ստացաւ Նաթալի Պայ ("Փոքրիկ ենթասպան" ֆիլմին համար), եւլն., եւլն.: Այս առթիւ, Ֆիկառօ, նոյն օրը յօդուած մը նուիրած էր Ալէն Թէրզեանի, որ նախագահն է Շարժանկարի Արուեստներու եւ Թէքնիքներու Ակադեմիային: Գրութիւնը խորագրուած էր՝ "Ալէն Թէրզեան՝ Փրոտիւքթէօր էմփերաթոր" եւ Անն Ֆիւլտա կը նկարագրէր անձը, որ ժամադրութիւններ կու տայ Ֆլոր, բայց աւելի աջ է ու բաւական կ'անդրադառնար Թէրզեանի ներկայացուցած դիմագիծին եւ նկարագրին: Յօդուածին կ'ընկերանար նկար մը:

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՉՈՒՄԻ ԲԱՆԱՁԵՒ

Ազգայնական գաղափարականի տէր Աթաքա կուսակցութիւնը Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումի բանաձեւ մը պատրաստած է. կը պահանջուի "Օսմանեան կայսրութեան 1915 - 1922 տարիներուն Հայերու դէմ գործած ցեղասպանութեան պաշտօնապէս ճանաչումը": Կուսակցապետ Վ. Սիտերովի ու 12 երեսփոխանի ստորագրած բանաձեւը Խորհրդարանի փոխ նախագահներէն Լ. Քորնեզովի կողմէ յղուած է երկու յանձնախումբերու, որպէսզի տեսակցութեան նիւթ ըլլայ: Առաջինը "Մարդկային իրաւունքներու եւ կրօնից" յանձնախումբն է, երկրորդը՝ "Արտաքին յարաբերութիւններու":

Բանաձեւով կը պահանջուի նաեւ որ Ապրիլ 24ը յայտարարուի Ցեղասպանութեան զոհերու յիշատակութեան օր:

Բանաձեւին հեղինակները նշած են թէ Օսմանեան կայսրութիւնը Պուլկարներուն դէմ ալ ցեղասպանութիւն գործած է, այդ պատճառով Հայկական ցեղասպանութիւնը պուլկարական պատմական արժէքներով աւելի մեծ իմաստ կը կրէ: Անոնք գրած են. "Նկատի առած միջազգային կացութիւնը, իրականութեան մէջ Պուլկարիա շատ ուշ մնացած է Հայկական Ցեղասպանութիւնը ճանչնալու":

Տակաւին որոշ չէ թէ բանաձեւը երկու յանձնախումբերու օրակարգին վրայ ե՛րբ կ'առնուի: Եթէ ան երկու յանձնախումբերէն ալ վաւերացուի, կը փոխադրուի Խորհրդարանի ընդհանուր խորհուրդին ուր եւս կը քուէարկուի:

Բանաձեւին առաջին առարկողներէն եղած է համախոհական կառավարութեան "Իրաւունքի ու ազատութիւններու շարժում"ի Թուրք երեսփոխաններէն մէկը. ան ըսած է թէ կարծեցեալ Հայկական Ցեղասպանութեան բանաձեւի մը Խորհրդարան յղուիլը թէ՛ պատմական իրականութիւններու, թէ՛ Պուլարկիոյ ազգային շահերուն դէմ քայլ է: Յետոյ կրկնած է Թրքական պաշտօնական տեսակէտը թէ "Ցեղասպանութեան հարցը ո՛չ թէ քաղաքական մարդոց, այլ պատմաբաններու կը վերաբերի": Աւելցուցած է թէ գործիք պիտի չըլլան նման գրգռութիւններու, ամէն միջոցով պիտի պայքարին որպէսզի երկու յանձնախումբերէն ալ մերժուի բանաձեւը ու չհասնի Խորհրդարանի օրակարգին:

ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԹԵՄԸ ՎԵՐՋԱՊԷՍ ՀԻՄՆՈՒՄԻ ԸՆԹԱՑՔԻ ՄԷՋ

Երկուշաբթի, Փետր. 27ին մեր ստացած տեղեկութիւններուն համաձայն Լիոնի, Տէսինի, Շարվիլօյի Կրընոպլի, Վալանսի, Սէնթ Էթիէնի, Մարսէյլի (Սէն Թ'Անթուան) եւ Շաւիլի Հայ Առաքելական եկեղեցիներու կրօնական ընկերակցութիւնները Փետրուար 6էն 26 գումարած են արտակարգ ընդհանուր ժողովներ՝ բարեկարգելու համար իրենց կանոնագրութիւններու որոշ յօդուածները եւ քուէարկութեամբ համապատասխանեցուցած են նոյնատիպ ծխական կանոնագրութեան եւ թեմական կանոնագրութեան տրամադրութիւններուն: Որդեգրուած ծխական կանոնագրութեան հիման վրայ, ընդհանուր անդամական ժողովով, նոյն օրը տեղի ունեցած են նաեւ ընտրութիւնները թեմական պատգամաւորներուն:

Ֆրանսայի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ ի մօտոյ հիմնուելիք Թեմի պատգամաւորներ ընտրուած են հետեւեալ ազգայինները.-

Լիոնէն ՊՊ. Սերժ Մանուկեան, Սուրէն Փանոսեան, Արմէն Իսլիզեան:
Տէսինէն Պ. Խաչատուր Մարտիրոսեան:
Շարվիլօյէն Պ. Լեւոն Թերզեան:
Կրընոպլէն Պ. Խաչատուր Տեփոյեան:
Վալանսէն Պ. Հանրի Սիրանեան:
Սէն Թ'Էթիէնէն Տիկին Պրիժիթ Մուզեան:
Մարսէյլէն (Սէն Թ'Անթուան) Պ. Կարպիս Սայապալեան:
Շաւիլէն ՊՊ. Գրիգոր Փափազեան, Ժագ Փանոսեան եւ Հրայր Հրաչեան:

Փետրուար 26ի Նիսի ժողովը արդիւնք տուած չէ, որովհետեւ պահանջուած երկու երրորդի մեծամասնութիւնը՝ յօդուածները քուէարկելու համար, ապահովուած չէ:

Թեմական պատգամաւորներու փետրուարեան ընտրութիւններուն արդիւնքը կը ներկայացնէ ընդհանուր թիւին մէկ երրորդը:

Ընտրութիւնները, բարեկարգեալ ծխական կանոնագրութեան հիման վրայ, կը շարունակուին Մարտի ընթացքին: Երկու երրորդի արդիւնքը կ'ապահովուի բարեհաճութեամբ Փարիզի եւ Մարսէյլի ութ կրօնական ընկերակցութիւններուն եւ Նիսի Բ. ժողովի մը մասնակցութեամբ: Մարսէյլէն որոշ եկեղեցիներ արդէն ձըրգած են իրենց ժողովներու թուականը:

Մինչեւ Մարտի վերջը երբոր երկու երրորդի արդիւնքը ապահովուած ըլլայ, Թեմի հաստատման կացութիւնը յստակացած կ'ըլլայ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՍԱՀՄԱՆԱՅԻՆ ԿՐԱԿՈՑՆԵՐ

Փետր. 22ի կէսօրին Նոյեմբերեանի շրջանի Բաղանիս գիւղին մօտերը ադրբեջանական կողմին կրակոցներէն վիրաւորուած է նոյն գիւղի բնակիչ երիտասարդ հովիւ Արմէն Կարապետեան: Նոյն օրը յետմիջօրէին նման պատահար արձանագրուած է Մովսէս գիւղին մօտն ալ: Իսկ ադրբեջանական լրասփիւռները տարածած են լուրը թէ հայկական կողմը խանգարած է հրադադարը: Մինչդեռ հայկական կողմէն նոյնիսկ չեն պատասխանած զոյգ կրակոցներուն:

ԹՈՒՐՔԻԱ

Հ. ՏԻՆՔԻ ՎՃԻՌԸ ԿԸ ԲԵԿԱՆՈՒԻ

Վճռաբեկ ատեանի դատախազութիւնը պահանջած է ջնջել "Ակօս"ի տնօրէն Հ. Տինքի դէմ "Թրքութիւնը անարգել"ու մեղադրանքով տրուած յետաձգումով վեց ամսուան բանտարկութեան պատիժը: Դատախազութիւնը յայտնած է թէ Հ. Տինքի ամբաստանութեան հիմ ծառայած գրութիւնը ոչ թէ Թրքութիւնը կը վարկաբեկէ, այլ կը քննադատէ հայկական Սփիւռքը:

⁂

ՀԱՄԱՍԷՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ

Համասի ղեկավարին Թուրքիա այցին հակազդեցութիւնները վերջ գտած չեն: Յատկապէս նշանակալից գտնուած է ԱՄՆ-ու Ներկայացուցչական ժողովի անդամ Թ. Լանթոսի վարչապետ Էրտողանի ղրկած բողոքի նամակը: Ան գրած է թէ նշուած այցը կը վնասէ ԱՄՆ - Թուրքիա յարաբերութիւններուն: Ապա հարց տըւած է. "Մինչ ձեր ղեկավարները Խօճալանի պաղեստինցի տարբերակին՝ Մէշալի կը մերձենան, ի՞նչպէս պիտի պաշտպանէք ՓՔՔ-ի դէմ պայքարին մէջ բարոյական ձեր կեցուածքը":

"Վաթան" օրաթերթը արձագանգելով Լանթոսին նամակին կը գրէր Փետր. 24ին թէ ան մեկնաբանուած է որպէս Թուրքիոյ մինչեւ այսօր զօրակից հրէական լոպիին այդ զօրակցութեան վերջ տալու պատրաստութիւնը: Մինչդեռ Լանթոս ինք ալ Ցեղասպանութեան նիւթին մէջ Թուրքիոյ նեցուկ կանգնողներէն մէկն էր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ՝ ՀԱՐՑԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌՋԵՒ

Ընթերցողին ծանօթ է Հայաստանի Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիային շուրջ Դեկտեմբերի վերջը բարձրացած ու մինչեւ օրս շարունակուող աղմուկը, որուն աղբիւրը եղած է կառավարութեան պատուէրով ու ՄԱԿ-ի երեւանեան գրասենեակին կողմէ ընտրուած խումբ մը մասնագէտներու նախագիծը: Այս նախագիծը, Ակադեմիան "հասարակական կազմակերպութեան" վերածելու առաջարկով, փաստօրէն անոր ներկայ գոյութեան վերջ դնելու եւ մասնաւոմին հետեւանքով համալսարանի գիտահետազօտական կեդրոններ ստեղծելու գաղափարին կը հետամտի. –

«Առաջարկւում է... ակադեմիական ինստիտուտների միաւորման – խոշորացման բազայի վրայ ստեղծել ազգային 7–8 գիտական կենտրոններ, իսկ ինստիտուտների մնացած մասը ներառել համալսարանների կառուցուածքի մէջ»:

Խորհրդային վարչակարգի փլուզումով, Ակադեմիան իր նախկին առանձնաշնորհեալ դիրքը կորսնցուցած է՝ պետական ֆինանսաւորումի տեսանկիւնէն: Տնտեսական ճգնաժամը նաեւ ծանր հարուած մը հասցուցած է անոր գիտական ներուժին, բազմաթիւ մասնագէտներու արտագաղթով եւ ուրիշներու ասպարէզի փոփոխութեամբ: Ի դէպ, ներկայիս Վրաստանի մէջ գիտութեան պիւտճէն Հայաստանի հնգապատիկն է, իսկ Ատրպէյճանի պարագային՝ ութ անգամ աւելի մեծ (Թամար Մինասեան, "Ազգ", 16 Փետրուար 2006):

Ակադեմիան իր ծրագիրը ունի, որ նախօրօք ներկայացուած էր կառավարութեան, ու, ըստ լուրերու, յառաջիկայ Մայիսին պիտի քննարկուին այդ ու ՄԱԿ-ի փորձագիտական խմբակին ծրագիրը: Ի՞նչ կ'ըլլայ ելքը, դժուար է նախատեսել այս պահուն:

Կ'արժէ նշել, որ նկատի ունենալով հայրենի գիտութեան վերջին 15ամեակի անկումի վիճակը՝ տնտեսական ու գաղափարախօսական պատճառներով, կարելի է նախատեսել, որ Գիտութիւններու Ակադեմիային մասնատումը միայն պիտի յառաջացնէ պարապ մը, որմէ ոչինչ պիտի ծնի: Եթէ ընդհանրապէս շատ երկար ժամանակի վրայ է միայն, որ կը յայտնուի նոր կառոյցի մը արդիւնաւէտութիւնը՝ հինին բաղդատմամբ, այս պարագային հաւանական է, նկատի ունենալով նախընթաց երեւոյթներ, որ ծնելի նորը դառնայ պարզապէս Հայաստանեան գիտութեան հոգեվարքը երկարաձգող ու ամբողջող բան մը:

Ալ չենք խօսիր այն հարցին մասին, թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Ակադեմիային պատկանող անշարժ ու ոչ-անշարժ գոյքերուն ճակատագիրը: (Բաղրամեան պողոտայ 24-ի երեք շէնքերը, օրինակ, կրնան քաղաքի թիւ 1 հանրախանութը կամ տօնավաճառը դառնալ...): Ցափշտակումի ու փոշիացումի մերօրեայ մրցավազքին մէջ, դժուար չէ երեւակայել, որ այդ բոլորը կրնան երթալ պետական կամ ոչ-պետական ինչ-ինչ անձնաւորութիւններու ունեցուածքը պարարտացնելու. –

«Խորհրդային իշխանութիւնները մշակոյթի օջախները կենտրոնացրել էին Երեւանի բուն կենտրոնում, որովհետեւ կարեւորում ու դրանով սերունդ էին դաստիարակում (գաղափարաբանութիւնը անտեսէք այս պարագայում): Իսկ հիմա դպրոցական երեխան էլ գիտի, որ Երեւանում ամենաթանկը կենտրոնի հողերն են, որ Երեւանի սեւ ոսկին հողն է: Ու պատահական չէ, մշակոյթի նկատմամբ տարբեր քամահրական վերաբերմունքը, որին հետեւում է այդ օջախների վտարումը՝ գրադարաններ, հանրագիտարանի գրախանութ, որոնց փոխարինում են բանկերը, խանութները, բարերը եւայլն» (Մելանիա Բադալեան, "Ազգ", 18 Յունուար, 2006):

Միայն հանրային գիտակցութեան բացակայութիւնը կրնայ թոյլ տալ, որ երկրի մը զարգացումին մէջ ռազմավարական յատուկ նշանակութիւն ունեցող գիտութիւնը դատապարտուի մահուան:

Պատահական չէ, անշուշտ, որ Խորհրդային Միութեան մէջ, իր գիտական ներուժով Հայաստանը երրորդ տեղը կը գրաւէր՝ Ռուսաստանէն եւ Ուկրանիայէն ետք: Բախտի քմայք չէր, հարկաւ, որ խորհրդային անկումին պահուն, Մոսկուայի համամիութենական 10 գիտահետազօտական հիմնարկներու տնօրէնները Հայեր էին: Ոչ ալ պատահական պէտք է նկատել, որ Խորհրդային Հայաստանի ռազմավարական գլխաւոր ուղղութիւններէն մէկը գիտութիւնն էր: Տասնըհինգ տարիներէ ի վեր կը կրկնուի, թէ բնական նիւթազրկիւրներէ զուրկ Հայաստանը իր գլխաւոր հարստութիւնը պէտք է նկատէ իր մարդկային ներուժը: Ո՞ւր է այդ մարդկային ներուժը, եթէ ոչ գիտութեան եւ կրթութեան ոլորտին մէջ: Կրթական համակարգի թուլացումն ու զայն վերականգնելու փորձերը՝ արեւմտեան ինչ-ինչ բնորդներու հետեւողութեամբ, կը թուի, թէ ո՛չ անցեալի փորձը նկատի կ'ունենան եւ ոչ ալ, մանաւանդ, երկրին իրայատկութիւնները:

Այսօր, օրինակ, Միացեալ Նահանգներու մէջ բազմաթիւ ձայներ կը բարձրանան թելադրելու համար, որ երկիրը ստիճանաբար կը կորսնցնէ արհեստագիտական նորացումի իր առաջնակարգ դիրքը՝ պետական քաղաքականութեան մը պակասին եւ գիտութեան, ուսուցման մակարդակի անկումին հետեւանքով: Ասիկա հարցին զուտ "գործնական" կողմն է, կը վերաբերի կիրառական գիտութեան:

Մեր պարագային, ի՞նչ ճակատագիր կրնայ վերապահուած ըլլալ գիտական այն ճիւղին, որ մեզ յատուկ է, այսինքն՝ հայագիտութեան: Ակադեմիայի հայագիտական մասնակի կամ ամբողջական թեքումով բաժանմունքները, յատկապէս՝ պատմութեան, հնագիտութեան, գրականութեան, արեւելագիտութեան, լեզուի հիմնարկները (ինստիտուտները) դեռ ունին իրենց մէջ ընտիր ուժերու պահեստ մը: Համաձայն ենք, թէ պայման չէ, որ մարդիկ գիտական հաստատութեան մը պատկանին, որպէսզի գիտութեամբ զբաղին: Սակայն, երբ գոյութիւն ունի վայր մը, ուր մարդիկ հաւաքուած են հետազօտական կամ թարմ ուժեր պատրաստելու եւ մարզելու զոյգ նպատակներով, անոր ցրուումն ու ոչընչացումը միայն կը ծառայեն աղքատացումի:

Ու ասիկա կը յարուցուի այն պահուն, երբ կը խօսուի (մեր կարծիքով, հարցը հարկ եղածէն աւելի քաղաքականացնելով) հայագիտութեան եւ "ազգային արժէքների պահպանման ու հարստացման" փոխյարաբերութեան մասին. –

«Ներկայումս ազգային արժէքների հիմքը կազմող մշակութային ժառանգութեան պահպանման ու հարստացման խնդրի լուծման քաղաքական, կազմակերպական, ֆինանսական եւ այլ կողմերի հաւասար եւ անգամ՝ նրանցից աւելի կարեւոր նշանակութիւն է ձեռք բերում հայագիտութեան համապատասխան ճիւղերի գործառութային դերակատարութիւնը՝ առկայ արժէքների պահպանման, նրանց մասին գիտական գիտելիքների ամբողջացման ու փոխանցման, նոր արժէքների ձեւաւորման գործընթացի պետական աջակցութեան, ստեղծագործողների նոր սերնդին սեփական ազգի քաղաքակրթութեան գոյութեան դաշտում պահելու կամ այդ դաշտը նեյ-գրաւելու, օտարամուտ մշակութային արժէքների գերակայութիւնը բացառելու եւ դրանք ստեղծագործաբար "հայացնելու" բնագաւառներում» ("Երկիր", խմբագրական, 2005, Յուլիս 15):

Սովորական հայերէնով՝ հայագիտութիւնը կարեւոր դեր մը ունի նոր սերունդին ազգային ճանաչողութիւնը զարգացնելու գործին մէջ: Այդ դերը ապահովող օղակներէն մէկուն թուլացումը պարզապէս հարուած մըն է ամբողջ գործին:

Այս օրերուն, հարուածները կը շատնան: Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրութեան ճիւղի շէնքէն կ'արտաքսուի "տանտէրը"՝ հայկական բանասիրութեան բաժանմունքը, ձմրան մէջտեղը կիսովին փոխադրուելով նորակառոյց ու կիսակատար շէնք մը: Ինչո՞ւ: Ռոմանո-գերմանական (իմա՝ անգլերէնի) եւ լրագրութեան բաժանմունքներուն աւելի տեղ բանալու համար (Մելանիա Բադալեան, "Ազգ", 2006, Փետրուար 4): Հայագիտութիւնը աղքա՞տ ազգական է իր բնօրրանին մէջ:

Յիշենք նաեւ, որ Ազգային Գրադարանի 6,5 միլիոն միաւոր հաշուող մատենագիտական ֆոնտերը կը տառապին կառոյցի և պահպանումի անխնամութեամբ, հետեւանք՝ պետական նիւթական հոգատարութեան չգոյութեան. – «Իսկապէս անյարմար եւ վտանգաւոր է մեր ժողովրդի հարուստ մշակութային ժառանգութիւնը նման տխուր եւ խաթարուած շէնքերում պահելը եւ դեռ հայ գրքի փառահեղ նմոյշները այդտեղ ցուցադրելը» (Գոհար Գէորգեան, "Ազգ", 2006, Յունուար 20):

Եւ սակայն, գործը կը շարունակուի: Հայ բանասէրները կը շարունակեն ուսանիլ, հայ ընթերցողները կը շարունակեն կարդալ, հայ գիտնականները կը շարունակեն արտադրել: Միայն անհրաժեշտ է պէտք է եղած հոգածութիւնը ցոյց տալ բոլորին նկատմամբ:

Հաւանական է, որ Ակադեմիայի յետխորհրդային փուլին ճգնաժամը պատճառ դարձած ըլլայ, որ չարաշահումներն ու փտախտը նաեւ բոյն դնեն հոն: Այսպէս, Համահայկական Գիտական Խորհուրդի նախագահ եւ ԻՒՆԷՍՔՕ-ի կենսաբանութեան ամպիոնի վարիչ փրոֆ. Սինըրիկ Հայրապետեանը, որ 1991ին ամերիկահայ հանգուցեալ գիտնական Վազգէն Բարսեղեանի հետ նախկին նախագահ Լեւոն Տէր Պետրոսեանին բարեփոխումներու ծրագիր ներկայացուցած էր (Տէր Պետրոսեանի ու Ակադեմիայի այժմ հանգուցեալ նախագահ ակադ. Վիկտոր Համբարձումեանի հաւանութեան արժանացած), կ'ըսէ, թէ յանձնարարուած առաջին քայլը՝ գիտնականներու գիտական աշխուժութեան եւ գնահատումի ժամանակակից սանդղակի մշակումը, մերժըւած էր, որովհետեւ ակադեմիկոսներու ընտրութեան համապատասխանած չէր. –

«Գիտութիւնների Ակադեմիան իր յայտնի կոռումպածին ու խմբակային ընտրական համակարգով յայտնուեց բացարձակ անվերահսկելիութեան եւ անպատասխանատուութեան մթնոլորտում, եւ արդէն իսկ իրենց դէմքը կորցրած ակադեմիկոսների ինստիտուտն արագ վերանեց մաֆիայի, որը նոյնիսկ չխորշեց յանուն իր նեղ խմբակային շահերի կործանել առանձին գիտական ուղղութիւններ եւ ինստիտուտներ» (Ռուզան Պօղոսեան, "Ազգ", 2006, Փետրուար 15):

Նման երեւոյթներ կրնան դարմանուիլ ու սրբագրուիլ, եթէ համապետական մակարդակով կամեցողութիւն ըլլայ այդ ուղղութեամբ քայլեր առնելու: Բայց ո՞վ պիտի նետէ առաջին քարը:

Ինչպէս ըսած է Ակադեմիայի Գրականութեան Հիմնարկի տնօրէն Ազատ Եղիազարեանը, «ի հարկէ, խորհրդային տարիներից ստեղծուած ակադեմիան կարող է չհամապատասխանել այսօրուայ պահանջներին», ինչ որ, միայն ժամանակի անցումի գործօնը նկատի ունենալով, փաստացի իրողութիւն մը պէտք է համարել, առանց "կարող է" ըսելու անհրաժեշտութեան: Սակայն, ճիշդ է, որ «դա չի նշանակում, թէ կայ լուծարման եւ գիտական ջարդ կազմակերպելու անհրաժեշտութիւն»:

Մարդ, բնականաբար, կրնայ համաձայն չըլլալ Ակադեմիայի արտադրած գիտական բոլոր տեսակէտներուն հետ (նկատի ունինք հայագիտական մարզը), բայց վերջին հաշուով, խօսքը գիտութեան մասին է, որ ստիճանաբար, սերնդափոխութեան ճամբով պիտի ձերբազատի քարացած նկատումներէ եւ դառնայ աւելի բաց, աւելի արդիաշունչ: Ակադեմիաները յաճախ չէ, որ ամէնէն յառաջապահ կեդրոնները կը դառնան, բայց անոնց ճկունութենէն կախում ունի այլուր երեւցած յառաջապահ գաղափարներու կիրարկումն ու տարածումը: Շատ աւելի արդիւնաւէտ է, կը կարծենք, Ա. Եղիազարեանի տեսակէտը՝ «համակարգն աւելի ճկուն դարձնել, գուցէ նաեւ օպտիմալացում կատարել, երիտասարդացնել գիտական կազմը, բայց ոչ կոտրել» (Արփի Յարութիւնեան, "Արմենիանաու", 2006, Յունուար 27):

Առաջին հայեացքով, Ս. Հայրապետեանի առաջարկը ընդունելի է (Ակադեմիայի նախագիծին ծանօթ չենք): Ըստ իրեն, Ակադեմիան կը դառնայ գիտական ու գիտարուեստային (թէքնիք) քաղաքականութիւն մշակող փորձագիտական բարձրագոյն մարմին, որու որոշումները կեանքի կը կոչուին Կրթութեան ու Գիտութեան նախարարութեան կողմէ: Ակադեմիային նախագահութիւնը կը մշակէ այդ քաղաքականութիւնը իրագործող ծրագիրներ եւ կ'որոշէ գիտութեան ու գիտարուեստի յառաջընթացին նախատեսուած յատկացումները, ըստ բնագաւառներու անձնակազմի պատրաստութեան պատուէրները, եւլն.: Հանրապետութեան նախագահին կից կը ստեղծուի Ազգային Գիտական Խորհուրդ, ուր կ'ընդգրկուին առաջատար գիտնականները, իսկ կառավարութեան կից գործող Գիտատեխնիկական Կոմիտէի նախագահը փոխ վարչապետի աստիճանը կ'ունենայ, ինչ որ, իրականութիւն դառնալու եւ խղճմտօրէն գործադրուելու պարագային, հայրենի գիտութիւնը իր յքուածութենէն փրկելու գործօն մը պիտի հանդիսանար:

Ամէն պարագայի, էական է, որ փոփոխութիւնները կատարուին շրջահայեաց եւ փորձարարական շրջանի մը կիրարկումով, օրինակ՝ 10 տարի: Կարելի չէ՞ ենթադրել, որ ճանապարհին վրայ յայտնի դառնայ, որ ուղղութիւնը պէտք ունի նոր ճշդումներու եւ ճշգրտումներու:

Շատ կոտրած ու թափած բաներ եղած են վերջին տասնհինգ տարիներուն Հայաստանի մէջ: Այդ փորձառութեան լոյսին տակ, կ'արժէ իր գործունէութիւնը հազար ու մէկ խոչընդոտներու դիմաց դեռեւս յառաջ տանող Ակադեմիային խնայել "կոտրել-թափել"ու հերթական խաղը:

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Նիւ Ճըրզի

ՍՏԱՑՈՒԱՆՔ

ԵՐԿՈՒՔ

ԳՐԻԳՈՐ ՊԸԼՏԵԱՆ

"Ապրիլ" Հրատ., 2006, Կլէնտէյլ

Livres reçus

SMYRNE, LA VILLE OUBLIEE?
1830 — 1930
Mémoire d'un grand port Ottoman

MARIE-CARMEN SMYRNELIS

Collection Mémoire / Villes
Editions Autrement, Paris 2006

«ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ ՕՐ»

Նկատի առած որ հակառակ բարձրաձայն, բարձրաղաղակ ժողովրդավարական քարոզչութիւններու, երբեմն ամբակծութիւններով եւ դաժան անմեղ դրսերով պարտադրուած, անգլերէնի ճնշող գլանը կը շարունակէ ամէն տարի մեծ թիւով "մայրենի" բարբառներու ոչնչացումի պատճառ դառնալ, ԻՈՒՆԷՍՔՕ-ն արդարօրէն մտահոգուած այս երեւոյթին առջեւ, այս տարուընէ "Մայրենի լեզուի օր" յայտարարած է ամէն տարուան փետրուար 21-ը:

Երեւանի իշխանութիւնները, Տիկ. Հրանոյշ Յակոբեանի կազմակերպութեամբ, մէկ օր կանխած էին "Մայրենի լեզուի" տօնակատարութիւնը որ ամենափայլուն շքեղութեամբ տեղի ունեցաւ "Ա. Բաբաջանեան" սրահին մէջ նստած եւ ոտքի հանդիսականներու ներկայութեան:

Բացման խօսքով հանդէս եկաւ տիկ. Հրանոյշ Յակոբեան, ամենաներկայ իգական ներկայութիւնը մայրաքաղաքի բեմերուն վրայ, սիրուած եւ յարգուած (ափսոս որ անկախ Հայաստանի իշխանութիւնները առաջին մէկ օրէն "մաչօ"-յական ուղղութիւն բռնեցին եւ չկրցան, կամ չուզեցին օգտուիլ զարգացած եւ կարող կիներու ներկայութենէն...). յաջորդեց վարչապետ Անդրանիկ Մարգարեանի խօսքը, տեղապահէ մը կարդացուած. ապա բեմ հրաւիրուեցաւ կրթութեան նախարար Ս. Երիցեան պատուոյ վկայականներ բաշխելու Հայոց լեզուի կարգ մը արժանաւոր գործիչներու եւ վերջին խօսք առնողը եղաւ (չզարմանա՛ք) Երեւանի այդքան քննադատուած քաղաքապետ՝ Երուանդ Զախարեանը որ այնպիսի հրաշալի ներբողեան մը հիւսեց Հայոց լեզուին որ կարծեցի հազիւ հանդիսասրահէն դուրս ելած, պիտի քանդէ քաղաքի ամբողջ տարածքին զուտ ռուսերէն եւ անգլերէն լեզուներով կախուած գովազդները, իր իսկ թոյլտուութեամբ զետեղուած... ափսո՛ս... որպէս "յաղթական կամար" անցաւ անոնց տակէն իր փառահեղ կառքով. հասաւ գրասենեակ նոր թոյլտուութիւններ եւ նոր "էլիտար" շէնքերու արտօնութիւններ ստորագրելու...:

Այսպէս է դժբախտաբար մեր անկախ Հայաստանը. բեմերէն հրաշալի, յուսադրող ճառեր կը խօսին, գործնականին մէջ ճիշդ հակառակը կ'ընեն... որքա՛ն նման են իրենց "սովետական աղբարիկներուն":

Երեւակայեցէք որ մինչ յուզիչ ճառերով եւ արտասանութիւններով հանդէսը կը շարունակուէր, սրտցաւ ուսուցիչ մը ականջիս կամացուկ մը փսփսաց որ տասնամեակներ գործող դպրոց մը, վերապահուած Ռուսաստանէն վերադարձող մանուկներու մայրենի լեզուի վերամշակման, ճիշդ այս օրերս փակուած է... որքա՛ն կը յիշեցնեն երիտ Թուրքերու վարուելակերպը հայութեան հանդէպ...: Եւ հանդէսը կը շարունակուէր:

Բեմը զարդարուած էր իմաստութեան գիրքի առաջին տողերով "Ճանաչել զիմաստութիւն եւ զխրատ..." եւլն., որ ընդհանրապէս շատեր Ս. Մեսրոպի կը վերագրեն չեմ գիտեր ինչո՞ւ: Ուրախալի էր որ դասական ուղղագրութեամբ էր: Պօղոսեան անունով թաւ ձայնով երգիչ մը "Հայաստան"ը թնդացուց. տիկ. Սիլվա Իզգալչեան սովետական դպրոցի յատուկ առոգանութեամբ եւ "փաթոսով" արտասանեց Համօ Սահեանէն եւ Վահան Տէրեանէն (որուն բնակած տունը Նալպանտեան փողոցին վրայ քանդեցին եւ "էլիտար" վիլլա մը շինեցին փոխարէն...): Սոփրանօ Լիլիթ Գրիգորեան կրօնական շունչ մը բերաւ Նարեկացիի "Հաւուն, հաւուն" երգուած տաղով. ամէնէն յուզիչը Եաւուրով դպրոցի խառն երգչախումբն էր, կազմուած աշակերտներէ եւ ուսուցիչներէ որ բազմաձայն երգեց "Երեւան Էրեբունի"ն, Կոմիտասի "Ով մեծասքանչ դու լեզու"ն եւ բազմութիւն մը դպրոցական փոքր աշակերտներու որոնք ոսկեպատ եւ արծաթապատ թուղթէ սաղաւարտներով, սուրերով եւ վահաններով իրենց բաժինը բերին բեմական ներկայացումին ուր իշխող անձերն էին Ս. Մեսրոպ, Ս. Սահակ Հայրապետ եւ Վռամշապուհ Թագաւոր: Պիտի ըսէի աւելի մեր Միջին արեւելքի հայկական վարժարաններու ամավերջի հանդէսները յիշեցնող, քան պետական մակարդակով հանդիսութեան մը վայել: Ժողովուրդը խանդավառ ծափերով ողջունեց իր դպրոցական մանուկները:

"Հայ լուր"ի լրագրողին որ հանդէսի աւարտին կարծիքս հարցուց, պատասխանեցի.

"Նման հանդէսներ հոգիս յուզումով կը լեցնեն, իսկ իրականութիւնը՝... աչքերըս արցունքով":

Հ. Ց. ՊՋՏԻԿԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ ԿԱՎՈՅԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Վարդան Մամիկոնեան այլեւս գրեթէ աւանդութեան վերածած է տարեկան ռեսիթալ մը տալ "Կավօ" սրահին մէջ: Այս տարուանը Փետր. 21 Երեքշաբթի երեկոյեան էր: Մոնթէ Գառլոյի 1992ի իր փայլուն յաղթանակէն: "Քաթրա"յի յայտագիրներուն մասնակցութենէն ի վեր նաեւ հայկական շրջանակներու սիրուած ու փնտռուած դաշնակահարն է ան: Ուշագրաւ, ինքնատիպ մեկնաբանին նուագը իր ունկնդիրները, անոր սպասողները ունի: Կան, բնական է, Վ. Մամիկոնեանի արձանագրած սալերն ալ, բայց ոչինչ կրնայ փոխարինել ռեսիթալի մը շուրջ երկու ժամուան վայելքը:

Փետրուար 21ի յայտագիրը Կոմիտաս ունէր ընտրուած հեղինակներու կարգին, ինչ որ սպասուած նորութիւն մըն էր. մէ՛ղք որ շատ փոքր էր այդ բաժինը, պարի եղանակով մը ու Բաբաջանեան – Կոմիտասի Վաղարշապատի պարով սահմանափակուած: Յաջորդեցին Բաբաջանեանի երեք փոքր կտորները, ապա առիւծի բաժին մը ունեցաւ Շոփէնը որ Վարդան Մամիկոնեանի սիրած հեղինակներէն է:

Յայտագրին Բ. մասը կազմուած էր Տըպիւսիի, Ռավէլի ու Լիցթի կտորներով: Վալսը տիրական բաժին ունէր յայտագրին մէջ –Շոփէն, Ռավէլ, Լիցթ– ու առիթ տուաւ երիտասարդ արուեստագէտին ապրումներով լեցուն մեկնաբանութեան վայելքին: Նոյն ատեն, յատկապէս վերջին կտորին՝ Լիցթի "Մէֆիսթօ վալս" թիւ 1-ին ունկնդրութիւնը վերջակէտ մը ըլլալու տեղ հրահրեց աւելին ցանկալու ախորժակը: Երկարատեւ ծափերու ընդառաջելով Վ. Մամիկոնեան նուագեց Շոփէն, Խաչատրեան որուն Թոքաթթայով փակեց երեկոյթը:

Անհասկնալի էր մէկ բան. սրահին գրեթէ կէսով պարապ երեւոյթը: Ճիշդ է որ Վարդանին ռեսիթալները ընդհանրապէս լաւ չեն ծանուցուիր ո՛չ հայկական, ոչ ալ ֆրանսական մակարդակի վրայ: Փետրուար 21ի համար սրահին պատասխանատուութիւնը չէշտող շշուկներ շրջեցան (ըսուեցաւ օրինակ, թէ 4-5 օրէ ի վեր տոմսերու խցիկը փակ կը մնար, հեռաձայնողներու ըսուած էր որ տեղ չկայ, եւլն.), բայց իսկապէս դժուար էր առեղծուածի նմանող երեւոյթին բացատրութիւն գտնել:

Թէեւ էականը Վարդանին յաջողութեան յարաճուն ընթացքն էր ու Փետրուար 21ի ձեռնարկը նորագոյն փաստը տուաւ ատոր: Նոր ռեսիթալէ մը առաջ, իր երաժշտութիւնը սիրողներու համար սպասումի դուռ բացող լուր էր օրուան յայտագրի թերթիկով ըսուածը թէ Վարդան սոփրանօ Յասմիկ Պապեանի հետ արձանագրած է Կոմիտասի երգերէն, սալը մօտ օրէն հրապարակ կ'ելլէ:

Ա. ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Ջուրը կեանք է: Անիկա մեր մարմնի ծանրութեան շուրջ 60 առ հարիւրը կը կազմէ: Մարդ էակը կրնայ շաբաթներ ապրիլ առանց ուտելու, բայց ոչ երկու – երեք օրէն աւելի՝ առանց խմելու: Ամրան ջուրի մեր պահանջը կ'աւելնայ յատկապէս քրտինքին պատճառով, պէտք է կարեւորութեամբ յիշենք այս կէտը եւ մանաւորաբար հետեւինք երախաներուն եւ տարեցներուն, որոնք առաջին զոհերը կ'ըլլան տէզիտրաթասիոնի: Ամրան եղանակին մարմնի ջուրին պարպումը եւ արեւահարութիւնը բոլորին սպառնացող լուրջ վտանգներ են: Պէտք է լաւ ճանչնանք անոնց ախտանշանները եւ ատենին առնենք անոնց առաջքը, յատկապէս՝ մանուկներուն եւ տարեցներուն պարագային:

Արեւահարութեան ախտանշանները շատ են՝ գլխացաւ, կուրծքին վրայ ճնշուածութեան զգացում, սրտխառնուք, քունքի պահանջ, գլխու պտոյտ, ականջներուն մէջ՝ ձայն...

Տէզիտրաթասիոնի ախտանշաններն են՝ ծարաւը, բերնի եւ լեզուի չորացում, յոգնութեան զգացում, միզելու անկարողութիւն, մորթի չորացում, ջերմ՝ մինչեւ 39,5 աստիճան, մկանային ցաւեր եւ ծայրայեղ պարագաներու՝ գիտակցութեան կորուստ, մահաքուն, մահ...

Առաջին իսկ ախտանշաններէն պէտք է շատ արագ գործի անցնիլ, խնդրոյ առարկայ անձը խաղաղ եւ օդասուն տեղ մը փոխադրել, միշտ ջուր խմցնել, ջերմի պարագային՝ անոր հագուստները հանել կամ կոճակները քակել, գօտին թուլցնել եւ այլն... Թելադրելի է անոր կողքին հովահար մը զետեղել կամ զայն պաղ ջուրով լեցուն լոգարանին մէջ մխրճել եւ կամ՝ գլխուն ու ծոծրակին պաղ ջուրի մէջ թաթխուած անձեռոցներ զետեղել՝ զանոնք միշտ նորոգելով եւ զովացնելով: Եթէ պատահի, որ խնդրոյ առարկայ անձը ջուր խմելու կամ կլլելու դժուարութիւն ունի, մի՛ սպասէք, այլ անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրեցէք:

Երախաները չափազանց զգայուն են տաքութեան, հետեւաբար տաք օրերուն պէտք է յաւելեալ ջուր կամ որեւէ այլ հեղուկ խմցնել անոնց: Երբեք երախայ մը ինքնաշարժին մէջ չձգել, նոյնիսկ քանի մը վայրկեանի պատրուակով, յատկապէս՝ կէսօրուան ժամերուն: Երախային գլուխը պաշտպանել գլխարկով ի հարկին գլխարկը թրջելով: Հսկել երախային մէզը եւ չմիզելու պարագային անմիջապէս բժիշկին դիմել:

"ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ"

ԱՐՏՈՅՏՆԵՐՈՒ ԱԳԱՐԱԿԸ

ԱՆԹՈՆԻԱ ԱՐՍԼԱՆ

Թարգմանեց՝
ՎԱԶԳԷՆ ԲԱՄՊԱԿԵԱՆ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ
ՇՈՒՇԱՆԻԿ

Մինչ տեղակալը խակապէս կը հեռացուի, զինուորները որոնք անոր հետ էին, միայն հայրական յանդիմանութիւններով կը զգուշացուին գնդապետին կողմէ: Ասիկա թերեւս սխալ էր, բայց ժամանակները փոխուած են: Զինուորներուն տենչանքը Հայերուն ինչքերուն տիրանալու, ինչքեր զորս հազիւ նշմարեցին, եւ այս շուարումը որ զիրենք ցնցեց գործուած չափազանցութիւնները տեսնելով, զիրենք կը քաջալերեն ձայն բարձրացնելու, ամէն ներքին ձայն խեղդելու: Ինչո՞ւ համար գնդապետը զիրենք չպատժեց: Կը նշանակէ որ խորքին մէջ իրաւունք ունէին... Եւ կը պատմեն, կը խօսին իրենց պաշտօնակից ոստիկաններուն հետ, զափթիէներուն հետ, կը պատմեն Ագարակին մէջ գտնուած հրաշալիքներուն մասին, կը զառանցեն հայկական տուներուն մէջ պահուած հարստութիւններուն վրայ:

Զափթիէները հրապուրուած, խելապէս պիտի ուզէին անմիջապէս գործի սկսիլ: Սպաննել, գեղեցիկ հայ կոյսերը վայելել, խուզարկել՝ գտնելու համար պահուած առասպելական գանձերը: Այր մարդերը մեռած են, ալ ամէն բան արտօնուած է: Ոչ ոք կը գոցէ իրենց ճամբան:

Բայց գործողութիւնը պէտք է շատ նուրբ կերպով ըլլայ, վիրաբուժական ճշգրտութեամբ, կտրուկ հրահանգներ ունին: Պէտք է խուսափիլ ահազանգելէ եւ քստմնելի տեսարաններ ցոյց տալէ Հայերու դրացիներուն, Թուրք բարեկամներուն, Հրեաներուն, մանաւանդ Յոյներուն որոնք բազմաթիւ են: Մեկնումը պէտք է սառն կանոնաւորութեամբ սկսի, ոչ մէկը պէտք է սուլթանի ժամանակներուն մարդկային անկանոն որսորդութեան յիշատակները ունենայ: Այն ժամանակ հայ մեռեալներու դիակները կոյտի մը պէս, յաղթականօրէն իրարու վրայ կը դիզուէին Էրզրումի կամ Կ. Պոլսոյ ճամբաներուն վրայ եւ կային նոյնիսկ ոմանք որ եւրոպացի րըփորդէրի մը կողմէ ինքզինքնին կ'անմահացնէին նկարուելով յենած զէնքին եւ ոտքերնին դրած դիակներու կոյտին վրայ:

Իսկ հիմա, միայն վատորակ ուռեցք մըն է զոր կը ճեղքեն, բացատրեցին Իթթիհատականները, առանց անձնական քինախնդրութեան կամ ոխակալութեան. կ'ընեն, առողջացնելու համար ազգին հիւանդ մարմինը, մաքրելու համար: Եւ անոնց որ լաւ գործ մը պիտի տեսնեն, շատ բան պիտի ներուի եւ պիտի արտօնուի ազատօրէն վայելել ինչ որ պիտի կրնան առնել կրօնականներու եւ վաճառականներու այս աղտոտ եւ պիղծ ենթացեղէն:

Միայն պէտք է կանոնաւոր կերպով գործել, շարժիլ միայն որոշուած օրերը, քաղաքներուն մէջ աղմուկ չհանել: Դուրս նետել, ամէն բանէ առաջ: Արտաքսումը պէտք է տեղի ունենայ արագօրէն, բռուսիական կանոնաւորութեամբ:

"Հիացում պիտի առթենք մեր զինակիցներուն, անթերի ճշգրտութեամբ յառաջ տարած ըլլալով Հայկական հարցին լուծումը", կը մտածէ Էնվէր եւ ամէն անգամ որ նոր կարաւանի մը մեկնումը հաստատող հեռագիրը կը ստանայ, իր մէջ կը մեծնայ սուր գոհունակութիւն մը: Պուլկարական կաշիով պատուած իր գրասենեակէն կը հետեւի եղածներուն եւ ամէն անգամ կայսերական կապոյտ եւ կանաչ գոյնով իր անձնական թուղթին վրայ գունաւոր մատիտներով կը քաշէ երկար գիծեր. անոնք կը մեկնին կարմիր կէտերէ եւ երկարելով կը բարկանան, մինչեւ որ միանան մէկ գիծի մը մէջ որ կը վերջանայ – աներեւոյթ – սուրիական անապատին մէջ:

Անապատին մէջ տարագրելու գաղափարը կուսակցութեան տեսաբաններուն համար կ'ըլլայ ուրեմն մաքրագործումի արարողութիւն մը, ողջակիզուած կենդանիներու քաւիչ զոհաբերութիւն մը անգգայ եւ նախանձ աշխարհական Աստուծոյ կուրութիւնը եղածներուն հանդէպ, Այսպէս, այս անգամ նոյնիսկ Զափթիէները կարելիութիւնը կ'ունենան, իրենց ըրածը կեղծելու, քօղարկելու: Իսկ առանձին ձգուած հայ կիներուն հաւատաւոր կուրութիւն եղածներուն հանդէպ, կը լրացնէ մնացածը: Այսպէսով է որ կարաւանները խաղաղութեամբ կը մեկնին:

(Շար. 52)

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

RECRUTEMENTS POUR LES SEJOURS DE BELLEFONTAINE (JURA)

ETE : JUILLET ET AOUT

- **Directeurs diplomés BAFD**
- **Animateurs diplomés BAFA ou stagiaire BAFA**
- **Infirmière**
- **Econome**
- **Intendant(e)**
- **Coursier**

Candidatures à adresser à :
CBAF — 17 rue Bleue 75009 PARIS,
par e-mail : cbaf@wanadoo.fr ou par fax : 01 53 34 12 13
Date limite des candidatures : 10 AVRIL

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի Արշալոյս Թադէոսեան մասնաճիւղի ժողովը՝ Շաբաթ, Մարտ 4, ժամը 16ին սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ՝ պատգամաւորի ընտրութիւն:

□

Section d'Issy-les-Moulineaux

LOTO ANNUEL

La Croix Bleue d'Issy-les-Moulineaux organise son Loto annuel,

le Dimanche 5 mars à 14h30
à la Halle des Epinettes
45-47 rue de l'Egalité
92130 Issy-les-Moulineaux

Venez jouer en famille, de nombreux lots sont à gagner et l'après-midi sera suivi d'un goûter.

□

Section «ASTRIG» d'Arnouville

Dîner - Dansant

La Croix Bleue des Arméniens de France section **«ASTRIG»** d'Arnouville organise un dîner dansant
le samedi 11 mars
à l'Espace AZNAVOUR à Arnouville
La soirée sera animée par
Adiss HARMANDIAN
Réservations
aux numéros suivants :
01 39 87 08 73 ou 01 39 85 12 35

L'ASCENSION A LOURDES

Les paroisses catholiques arméniennes de France organisent

UN PELERINAGE MARIAL A LOURDES

sous la présidence de Mgr l'Eparque **Grégoire GHABROYAN**
du mercredi 24 au samedi 27 mai
Départs de Paris, Lyon, Valence, St Chamond et Marseille.
Frais de voyage et pension complète dans un hôtel 3 étoiles: 325 Euros
Pour inscription ou de plus amples informations,
contacter le P. Curé de la Paroisse,
ou appeler le secrétariat de l'Eparchie, Tél. : 01 40 51 11 90.
Les inscriptions seront closes **le 31 mars**

LA CATHEDRALE APOSTOLIQUE ARMENIENNE DE MARSEILLE
SERPOTZ TARKMANTCHATZ
organise

PAQUES A JERUSALEM

PELERINAGE
du lundi 17 avril au mercredi 26 avril
Le Dimanche de Pâques sera célébré le 23 avril
au Patriarcat Arménien de Jérusalem, d'après l'Ancien Calendrier

PRIX : 1 690,00 euros

Ce prix comprend :
Aller-Retour: Marseille — Tel-Aviv — Marseille • Les transferts aéroport - hôtel • Hôtel 4 étoiles «Christmas Hôtel» à Jérusalem, en pension complète • Les excursions et visites en autocar de luxe • Assurances.

Acompte de 500 euros à verser par chèque à l'ordre de : «Jérusalem 2006».

Renseignements et réservations :
☎ 04 91 77 84 70 / 06 16 04 16 69 / 04 91 26 20 95 (le soir)

Visites : Nazareth, Capharnaûm, Tibériade, Mont Thabor, Mont Sion, Ghétsémani, Betiéem, Eglise de la Sainte Vièrge, Vieille ville de Jérusalem, Saint-Sépulcre, Jérico, Mer morte, Mont des Oliviers.

Commémoration du 24 avril 1915 avec la Communauté Arménienne de Jérusalem.

Attention : validité du passeport : minimum 6 mois.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԻՍԻ. – Տիկին Սիրվարդ Պալեանէ 250 Եւրօ:

22e CYCLE DE LECTURES MISES EN ESPACES D'ŒUVRES DE DRAMATURGES ARMENIENS

Direction : ARBY OVANESSIAN

Organisé par l'Association de THEATRE ARMENIEN

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒ 22ՐԴ ՇԱՐՔ

կազմակերպութեամբ՝

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

■

(Բ. ԾՐԱԳԻՐ)

Ղեկավար՝ ԱՐԲԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Anahit AGHASSARIAN
SAUVEZ NOS AMES
ԱՆԱՀԻՏ ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ

Փ Ր Կ Է Ք
Մ Ե Ր Հ Ո Գ Ի Ն Ե Ր Ը (1989)

Կիրակի, Մարտ 26, ժամը 16ին
Dimanche 26 mars à 16 heures

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
MAISON DES ETUDIANTS ARMENIENS
57 Boulevard Jourdan - 75014 PARIS
M° Pte d'Orléans / Cité Universitaire
Մուտքը՝ 5 Եւրօ:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՄԵԾ ՊԱՀՔ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 1. –
Գ. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 18ին:

ԿԻՐԱԿԻ, Մարտ 5. –
Բ. Կիրակի Քառասնորդաց – *Արտաքսման*

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8.30ին:
Առաջին Արեւագալ՝ *ժամը 10ին:*

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 8. –
Դ. օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 18ին:

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3. –
Ե. Օր Մեծ Պահոց
Հսկումի՝ խաղաղականի
եւ Հանգստեան ժամերգութիւն

Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 19ին:

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ
ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ՀՍԿՈՒՄ ԵՒ ԱՐԱՒԱԳԱԼ

Ի գիտութիւն Լիոնի եւ Ռոն Ալփ Շրջանի հայ հասարակութեան կը ծանուցանենք թէ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ՄԵԾ ՊԱՀՔԻ ամբողջ շրջանին ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ երեկոները ժամը 17ին, հսկումի խաղաղական եւ հանգստեան ժամերգութիւններ կը կատարուին հետեւեալ ժամանակացոյցով. –
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 1ին,
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 8ին,
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 15ին,
ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՄԱՐՏ 22ին, ՄԻՋԻՆՔ:

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀՍԿՈՒՄԻ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ժամը 17.30ին

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 3
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցի
(Փրատօ)
Քարոզիչ՝
ՎԱՉԷ ՔՀՆՅ. ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, Մարտ 8
Սուրբ Սահակ-Մեսրոպ Եկեղեցի
(Սէն Ժերոմ)
Քարոզիչ՝
ՎԱՐԴԱՎԱՌ ՔՀՆՅ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՈՒՐԲԱԹ, Մարտ 10
Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցի
(Սէնթ Մարկրիթ)
Քարոզիչ՝
ՍԱՐԳԻՍ ՔՀՆՅ. ԹԱՇՃԵԱՆ

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise des

JOURNÉES D'AMITIÉ BAZAR DE CHARITÉ ANNUEL

les 11 et 12 mars

dans la salle polyvalente de la Paroisse Catholique arménienne de Paris
13 rue du Perche — Paris 3ème

Alimentation orientale et occidentale — Brocante des cinq continents — Confection — Librairie — Articles ménagers — Jouets, etc...

Métro : République — Rambuteau — Filles du Calvaire

Un repas chaud sera proposé le **dimanche 12 mars,** après la messe.

Le Bazar de charité est l'une des principales manifestations permettant de recueillir des fonds pour les œuvres de l'association et notamment pour le fonctionnement de l'**Ecole du Samedi.**